

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hasan Fatih SEVAL

ARKTİK AKTÖRLERİN BÖLGE STRATEJİLERİNİN GÜVENLİK SEKTÖRLERİ
BAĞLAMINDA ANALİZİ: BÜTÜNCÜL BİR YAKLAŞIM

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hasan Fatih SEVAL

ARKTİK AKTÖRLERİN BÖLGE STRATEJİLERİNİN GÜVENLİK SEKTÖRLERİ
BAĞLAMINDA ANALİZİ: BÜTÜNCÜL BİR YAKLAŞIM

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZTÜRK

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hasan Fatih SEVAL'in bu çalışması, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Can Tansel TUĞCU	(İmza)
Üye (Danışman)	: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZTÜRK	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Esmâ ÖZDAŞLI	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Sanem ÖZER	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Selim KANAT	(İmza)

Tez Başlığı: Arktik Aktörlerin Bölge Stratejilerinin Güvenlik Sektörleri Bağlamında Analizi: Bütüncül Bir Yaklaşım

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 07.02.2024

Mezuniyet Tarihi : 14.03.2024

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Arktik Aktörlerin Bölge Stratejilerinin Güvenlik Sektörleri Bağlamında Analizi: Bütüncül Bir Yaklaşım” başlıklı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Hasan Fatih SEVAL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

07.03.2024

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Hasan Fatih Seval
Öğrenci Numarası	20175239005
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
Programı	Uluslararası İlişkiler Doktora
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZTÜRK
Doktora Tez Başlığı	Arktik Aktörlerin Bölge Stratejilerinin Güvenlik Sektörleri Bağlamında Analizi: Bütüncül Bir Yaklaşım
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2266125769
Rapor Tarihi	07.03.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 3 Alıntılar dâhil: % 3
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 522 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim. Gerekçe: Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZTÜRK İmza	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
GÖRSELLER LİSTESİ	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	x
HARİTALAR LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
ÖZET	xvi
SUMMARY	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARKTİK BÖLGE

1.1. Arktik Nedir?	7
1.2. Kuzey Kutup Dairesi	9
1.3. Arktik Bölge	9
1.4. Arktik Konseyi ve Paydaşları	13
1.4.1. Arktik Ülkeler (Üye Ülkeler).....	17
1.4.1.1. Kanada	17
1.4.1.2. Danimarka Krallığı	18
1.4.1.3. Finlandiya	18
1.4.1.4. İzlanda.....	19
1.4.1.5. Norveç.....	19
1.4.1.6. Rusya Federasyonu	20
1.4.1.7. İsveç	21
1.4.1.8. Amerika Birleşik Devletleri.....	22
1.4.2. Daimi Katılımcılar	22
1.4.2.1. Uluslararası Aleut Birliği.....	24
1.4.2.2. Arktik Atabask Konseyi	25
1.4.2.3. Uluslararası Guçin Konseyi	25
1.4.2.4. Inuit Kutup Konseyi	25
1.4.2.5. Rusya Kuzey Yerli Halkları Derneği.....	26
1.4.2.6. Sami Konseyi.....	27
1.4.3. Çalışma Grupları.....	27

1.4.3.1. Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı Çalışma Grubu	28
1.4.3.2. Arktik Bitki Örtüsü ve Hayvanlarının Korunması Çalışma Grubu	29
1.4.3.3. Arktik Deniz Çevresinin Korunması Çalışma Grubu	30
1.4.3.4. Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu	30
1.4.3.5. Arktik Atık Madde Eylem Programı Çalışma Grubu	31
1.4.3.6. Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale Çalışma Grubu	31
1.4.4. Gözlemciler	32
1.5. Arktik Bölge'nin Jeopolitik Önemi	34
1.5.1. İklim Değişikliği ve Küresel Isınmanın Bölgeye Etkileri	38
1.5.2. Arktik Fırsatlar	41
1.5.2.1. Arktik Rotalar	42
1.5.2.1.1. Kuzey Denizi Rotası	46
1.5.2.1.2. Kuzey Batı Geçidi	49
1.5.2.1.3. Transpolar Deniz Rotası	53
1.5.2.1.4. Arktika Köprüsü Rotası	55
1.5.2.2. Enerji Kaynakları	57
1.5.3. Arktik Riskler	68
1.5.3.1. İklimsel ve Ekolojik Riskler	68
1.5.3.1.1. Biyolojik Çeşitliliğin Azalması	69
1.5.3.1.2. Buzul Kütlenin Azalması	71
1.5.3.2. Jeopolitik Riskler	72
1.5.3.2.1. Büyük Güçler	74
1.5.3.2.2. Küresel Arktika	78
1.5.3.2.3. Çıkar Çatışmaları	80

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR, TEORİK ÇERÇEVE VE ANALİZ YÖNTEMİ84

2.1. Literatür Taraması	85
2.1.1. Literatüre Genel Bakış	87
2.1.2. Uluslararası Makaleler	92
2.1.3. Uluslararası Tezler	98
2.1.4. Akademik Kitaplar	104
2.1.5. Ulusal Makaleler	107
2.1.6. Ulusal Tezler	112
2.1.7. Literatürün Genel Değerlendirmesi	116
2.2. Teorik Çerçeve ve Analiz Yöntemi	121

2.2.1. Kopenhag Ekolü ve Güvenlik Sektörleri	121
2.2.2. Analiz Edilen Belgeler	123
2.2.3. Analiz Yöntemi	126
2.2.3.1. Göstergeler	127
2.2.3.2. Kodlamalar	130
2.2.3.3. Kullanılan MAXQDA Araçları	131
2.2.3.4. Geçerlik ve Güvenirlik	132

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARKTİK STRATEJİ BELGELERİNİN ANALİZİ

3.2. Arktik Ülkelerin Strateji Belgeleri	136
3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri	137
3.2.1.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	142
3.2.1.2. Askerî Güvenlik	143
3.2.1.3. Siyasî Güvenlik	144
3.2.1.4. Ekonomik Güvenlik	145
3.2.1.5. Toplumsal Güvenlik	146
3.2.1.6. Çevresel Güvenlik	147
3.2.1.7. Diğer Yardımcı Göstergeler	148
3.2.2. Rusya Federasyonu	150
3.2.2.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	155
3.2.2.2. Askerî Güvenlik	155
3.2.2.3. Siyasî Güvenlik	156
3.2.2.4. Ekonomik Güvenlik	157
3.2.2.5. Toplumsal Güvenlik	159
3.2.2.6. Çevresel Güvenlik	160
3.2.2.7. Diğer Yardımcı Göstergeler	160
3.2.3. Kanada	162
3.2.3.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	166
3.2.3.2. Askerî Güvenlik	168
3.2.3.3. Siyasî Güvenlik	170
3.2.3.4. Ekonomik Güvenlik	172
3.2.3.5. Toplumsal Güvenlik	174
3.2.3.6. Çevresel Güvenlik	176
3.2.3.7. Diğer Yardımcı Göstergeler	178
3.2.4. Danimarka Krallığı	180

3.2.4.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	184
3.2.4.2. Askerî Güvenlik.....	185
3.2.4.3. Siyasî Güvenlik.....	187
3.2.4.4. Ekonomik Güvenlik.....	189
3.2.4.5. Toplumsal Güvenlik	190
3.2.4.6. Çevresel Güvenlik	191
3.2.4.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	193
3.2.5. Finlandiya	195
3.2.5.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	199
3.2.5.2. Askerî Güvenlik.....	200
3.2.5.3. Siyasî Güvenlik.....	202
3.2.5.4. Ekonomik Güvenlik.....	203
3.2.5.5. Toplumsal Güvenlik	205
3.2.5.6. Çevresel Güvenlik	207
3.2.5.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	209
3.2.6. İsveç	211
3.2.6.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	215
3.2.6.2. Askerî Güvenlik.....	217
3.2.6.3. Siyasî Güvenlik.....	218
3.2.6.4. Ekonomik Güvenlik.....	219
3.2.6.5. Toplumsal Güvenlik	221
3.2.6.6. Çevresel Güvenlik	222
3.2.6.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	224
3.2.7. Norveç.....	227
3.2.7.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	231
3.2.7.2. Askerî Güvenlik.....	233
3.2.7.3. Siyasî Güvenlik.....	234
3.2.7.4. Ekonomik Güvenlik.....	235
3.2.7.5. Toplumsal Güvenlik	237
3.2.7.6. Çevresel Güvenlik	239
3.2.7.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	241
3.2.8. İzlanda.....	243
3.2.8.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	248
3.2.8.2. Askerî Güvenlik.....	248
3.2.8.3. Siyasî Güvenlik.....	249
3.2.8.4. Ekonomik Güvenlik.....	251

3.2.8.5. Toplumsal Güvenlik	252
3.2.8.6. Çevresel Güvenlik	253
3.2.8.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	255
3.2.9. Arktik Ülkelerin Strateji Belgelerinin Karşılaştırılması	258
3.3. Gözlemci Ülkelerin Strateji Belgeleri	268
3.3.1. Çin Halk Cumhuriyeti.....	269
3.3.1.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	274
3.3.1.2. Askerî Güvenlik.....	276
3.3.1.3. Siyasî Güvenlik.....	277
3.3.1.4. Ekonomik Güvenlik.....	279
3.3.1.5. Toplumsal Güvenlik	280
3.3.1.6. Çevresel Güvenlik	281
3.3.1.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	282
3.3.2. Almanya.....	284
3.3.2.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	289
3.3.2.2. Askerî Güvenlik.....	290
3.3.2.3. Siyasî Güvenlik.....	291
3.3.2.4. Ekonomik Güvenlik.....	292
3.3.2.5. Toplumsal Güvenlik	293
3.3.2.6. Çevresel Güvenlik	294
3.3.2.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	296
3.3.3. Fransa.....	299
3.3.3.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	304
3.3.3.2. Askerî Güvenlik.....	305
3.3.3.3. Siyasî Güvenlik.....	306
3.3.3.4. Ekonomik Güvenlik.....	308
3.3.3.5. Toplumsal Güvenlik	310
3.3.3.6. Çevresel Güvenlik	311
3.3.3.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	312
3.3.4. İngiltere.....	315
3.3.4.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	319
3.3.4.2. Askerî Güvenlik.....	320
3.3.4.3. Siyasî Güvenlik.....	321
3.3.4.4. Ekonomik Güvenlik.....	323
3.3.4.5. Toplumsal Güvenlik	324
3.3.4.6. Çevresel Güvenlik	325

3.3.4.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	327
3.3.5. Hollanda.....	329
3.3.5.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	334
3.3.5.2. Askerî Güvenlik.....	335
3.3.5.3. Siyasî Güvenlik.....	336
3.3.5.4. Ekonomik Güvenlik.....	337
3.3.5.5. Toplumsal Güvenlik	338
3.3.5.6. Çevresel Güvenlik	339
3.3.5.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	341
3.3.6. İspanya.....	343
3.3.6.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	348
3.3.6.2. Askerî Güvenlik.....	349
3.3.6.3. Siyasî Güvenlik.....	349
3.3.6.4. Ekonomik Güvenlik.....	350
3.3.6.5. Toplumsal Güvenlik	351
3.3.6.6. Çevresel Güvenlik	351
3.3.6.7. Diğer Göstergeler.....	353
3.3.7. İtalya	355
3.3.7.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	358
3.3.7.2. Askerî Güvenlik.....	359
3.3.7.3. Siyasî Güvenlik.....	359
3.3.7.4. Ekonomik Güvenlik.....	360
3.3.7.5. Toplumsal Güvenlik	361
3.3.7.6. Çevresel Güvenlik	362
3.3.7.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	364
3.3.8. Hindistan.....	366
3.3.8.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	370
3.3.8.2. Askerî Güvenlik.....	371
3.3.8.3. Siyasî Güvenlik.....	372
3.3.8.4. Ekonomik Güvenlik.....	373
3.3.8.5. Toplumsal Güvenlik	374
3.3.8.6. Çevresel Güvenlik	375
3.3.8.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	376
3.3.9. Japonya	378
3.3.9.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	382
3.3.9.2. Askerî Güvenlik.....	384

3.3.9.3. Siyasî Güvenlik.....	384
3.3.9.4. Ekonomik Güvenlik.....	385
3.3.9.5. Toplumsal Güvenlik	386
3.3.9.6. Çevresel Güvenlik	387
3.3.9.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	388
3.3.10. Güney Kore.....	390
3.3.10.1. Tanımlama ve Sınırlandırma	394
3.3.10.2. Askerî Güvenlik.....	395
3.3.10.3. Siyasî Güvenlik.....	395
3.3.10.4. Ekonomik Güvenlik.....	395
3.3.10.5. Toplumsal Güvenlik	396
3.3.10.6. Çevresel Güvenlik	396
3.3.10.7. Diğer Yardımcı Göstergeler.....	397
3.3.11. Gözlemci Ülkelerin Strateji Belgelerinin Karşılaştırılması	399
3.4. Arktik Konseyi Belgeleri	410
3.4.1. Ana Göstergeler	414
3.4.1.1. Askerî Güvenlik.....	415
3.4.1.2. Siyasî Güvenlik.....	416
3.4.1.3. Ekonomik Güvenlik.....	419
3.4.1.4. Toplumsal Güvenlik	421
3.4.1.5. Çevresel Güvenlik	424
3.4.2. Yardımcı Göstergeler.....	429
3.5. Daimi Katılımcılar Belgeleri.....	434
3.5.1. Ana Göstergeler	438
3.5.1.1. Askerî Güvenlik.....	439
3.5.1.2. Siyasî Güvenlik.....	439
3.5.1.3. Ekonomik Güvenlik.....	440
3.5.1.4. Toplumsal Güvenlik	442
3.5.1.5. Çevresel Güvenlik	445
3.5.2. Yardımcı Göstergeler.....	447
3.6. Arktik Strateji Belgelerinin Karşılıklı Analizi.....	449
SONUÇ	465
KAYNAKÇA.....	476
ÖZGEÇMİŞ	499

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1.1. Dünyanın Kutupları	8
Görsel 1.2. Arktik Konseyi Organizasyon Şeması	15
Görsel 1.3. Arktik Buzulları 1984-2012	40
Görsel 1.4. Olası Kuzeybatı Geçidi Güzergâhları	50
Görsel 2.1. Taranan Bilimsel Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı	86
Görsel 2.2. Taranan Bilimsel Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı	86
Görsel 2.3. Uluslararası Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı (Yüzdesel Oranlar).....	92
Görsel 2.4. Uluslararası Makalelerin Özetlerinin Kelime Bulutu	95
Görsel 2.5. Uluslararası Makalelerde Anahtar Kelimelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	96
Görsel 2.6. Kod Haritası (Ülkeler)	97
Görsel 2.7. Uluslararası Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı.....	98
Görsel 2.8. Uluslararası Tezlerin Portresi - Ülkeler ve Örgütler.....	100
Görsel 2.9. Uluslararası Tezlerin Portresi - Konular	101
Görsel 2.10. Uluslararası Tezlerde Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri.....	102
Görsel 2.11. Uluslararası Tezlerin Portresi - Risk/Fırsat İkilisi	103
Görsel 2.12. Akademik Kitaplarda Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri.....	104
Görsel 2.13. Akademik Kitapların Portresi - Ülkeler ve Örgütler.....	105
Görsel 2.14. Akademik Kitapların Portresi - Konular	106
Görsel 2.15. Ulusal Makale Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı	108
Görsel 2.16. Ulusal Makalelerin Kelime Bulutu	108
Görsel 2.17. Ulusal Makalelerin Portresi - Konular	109
Görsel 2.18. Ulusal Makalelerin Portresi - Ülkeler	110
Görsel 2.19. Ulusal Makalelerde Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri.....	111
Görsel 2.20. Ulusal Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı	112
Görsel 2.21. Ulusal Tezlerin Kelime Bulutları.....	112
Görsel 2.22. Ulusal Tezlerde Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri.....	115
Görsel 2.23. Örnek Kodlama.....	130
Görsel 3.1. Belge Portresi: ABD Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı.....	139
Görsel 3.2. Belge Portresi: Rusya Federasyonu Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	152
Görsel 3.3. Belge Portresi: Kanada Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı.....	164
Görsel 3.4. Belge Portresi: Danimarka Krallığı Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	182
Görsel 3.5. Belge Portresi: Finlandiya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	197

Görsel 3.6. Belge Portresi: İsveç Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı.....	213
Görsel 3.7. Belge Portresi: Norveç Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	229
Görsel 3.9. Belge Portresi: İzlanda Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	245
Görsel 3.9. Belge Portresi: Çin Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	271
Görsel 3.10. Belge Portresi: Almanya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	286
Görsel 3.11. Belge Portresi: Fransa Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	301
Görsel 3.12. Belge Portresi: İngiltere Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı.....	317
Görsel 3.13. Belge Portresi: Hollanda Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	331
Görsel 3.14. Belge Portresi: İspanya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı.....	345
Görsel 3.15. Belge Portresi: İtalya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	356
Görsel 3.16. Belge Portresi: Hindistan Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı.....	368
Görsel 3.17. Belge Portresi: Japonya'nın Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı	380
Görsel 3.18. Belge Portresi: Güney Kore'nin Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı....	392
Görsel 3.19. Belge Gruplarının Kelime Bulutları.....	456

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.1. Arktik Deniz Buzu Alanı	41
Grafik 3.1. ABD Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları.....	149
Grafik 3.2. Rusya Federasyonu Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların F.161	
Grafik 3.3. Kanada Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	179
Grafik 3.4. Danimarka Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frek.	195
Grafik 3.5. Finlandiya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frek.....	210
Grafik 3.6. İsveç Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları.....	226
Grafik 3.7. Norveç Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	242
Grafik 3.8. İzlanda Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	257
Grafik 3.9. Çin Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	284
Grafik 3.10. Almanya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	298
Grafik 3.11. Fransa Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları ...	314
Grafik 3.12. İngiltere Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları.	328
Grafik 3.13. Hollanda Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	342
Grafik 3.14. İspanya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları..	354
Grafik 3.15. İtalya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları	365
Grafik 3.16. Hindistan Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frek.	377
Grafik 3.17. Japonya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları .	389
Grafik 3.18. Güney Kore Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frek.	398

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1. Kuzey Kutup Dairesi (Arctic Circle).....	10
Harita 1.2. Arktik Bölge'nin farklı sınırlandırmaları	12
Harita 1.3. Arktik Deniz Rotaları	43
Harita 1.4. Arktik Bölge Rotaları ve Limanları.....	45
Harita 1.5. Kuzey Deniz Rotası ve Klasik Rota	46
Harita 1.6. Kuzey Batı Geçidi	49
Harita 1.7. Transpolar Deniz Rotası	54
Harita 1.8. Arktika Köprüsü Rotası.....	56
Harita 1.9. Arktik Bölge'deki Tahmini Kaynaklar	59
Harita 1.10. Arktik Bölge'de Keşfedilmemiş Kaynaklar.....	60
Harita 1.11. Batı Sibirya Havzası	64
Harita 1.12. Arktik Bölge'de Üretim Yapılan Petrol ve Doğalgaz Sahaları	66
Harita 1.13. Arktik Bölge Deniz Sınırları Haritası.....	82

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Arktik Konseyi Gözlemcileri	33
Tablo 1.2. Arktik Bölge’de Keşfedilmemiş Kaynaklar	61
Tablo 2.1. Kullanılan Anahtar Kelime Gruplarının Yıl Gruplarına Göre Dağılımı	88
Tablo 2.2. Kullanılan Anahtar Kelimelerde Ülke ve Örgütlerin Yıl Gruplarına Göre Dağ.	89
Tablo 2.3. Uluslararası Makalelerde Anahtar Kelimelerin Yıl Gruplarına Göre Dağ.	93
Tablo 2.4. Uluslararası Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimelerin Yıllara Göre Dağılımı	98
Tablo 2.5. Ulusal Tezlerde Kodlanan Ana Temaların Yıl Gruplarına Göre Dağılımı	113
Tablo 2.6. Ulusal Tezlerde Kodlanan Ülkelerin ve Örgütlerin Yıl Gruplarına Göre Dağ.	114
Tablo 2.7. Taranan Literatürde Kullanılan Anahtar Kelimelerin Yıl Gruplarına ve Güvenlik Sektörlerine Göre Dağılımı	119
Tablo 2.8. Anahtar Kelimelerin Güvenlik Sektörleri Bağlamında Dağılımı.....	120
Tablo 2.9. Çalışma Kapsamında Analiz Edilen Strateji Belgelerinin Sahibi Olan Aktörler..	124
Tablo 2.10. Çalışma Kapsamında Analiz Edilen Arktik Strateji Belgeleri	124
Tablo 2.11. Çalışmada Kullanılan Göstergelerin Kod Tanım Tablosu	129
Tablo 2.12. Kodlama Güvenirlik Katsayısı Verileri.....	133
Tablo 3.1. ABD Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	138
Tablo 3.2. ABD Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	140
Tablo 3.3. Rusya Fed. Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	151
Tablo 3.4. Rusya Federasyonu Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	153
Tablo 3.5. Kanada Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	163
Tablo 3.6. Kanada Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	165
Tablo 3.7. Danimarka Krallığı Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	181
Tablo 3.8. Danimarka Krallığı Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	183
Tablo 3.9. Finlandiya Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	196
Tablo 3.10. Finlandiya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	198
Tablo 3.11. İsveç Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	212
Tablo 3.12. İsveç Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	214
Tablo 3.13. Norveç Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	228
Tablo 3.14. Norveç Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	230
Tablo 3.15. İzlanda Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	244
Tablo 3.16. İzlanda Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	246
Tablo 3.17. Arktik Ülkelerin Strateji Belgelerinde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	259

Tablo 3.21. Tüm Arktik Ülke Strateji Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	264
Tablo 3.19. Gözlemci Ülkeler ve Strateji Belgeleri	268
Tablo 3.20. Çin Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	270
Tablo 3.21. Çin Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	272
Tablo 3.22. Almanya Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	285
Tablo 3.23. Almanya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	287
Tablo 3.24. Fransa Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	300
Tablo 3.25. Fransa Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	302
Tablo 3.26. İngiltere Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	316
Tablo 3.27. İngiltere Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	318
Tablo 3.28. Hollanda'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel).....	330
Tablo 3.29. Hollanda Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	332
Tablo 3.30. İspanya'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	344
Tablo 3.31. İspanya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	346
Tablo 3.32. İtalya'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	355
Tablo 3.33. İtalya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	357
Tablo 3.34. Hindistan'ın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	367
Tablo 3.35. Hindistan Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	369
Tablo 3.36. Japonya'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)	379
Tablo 3.37. Japonya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	381
Tablo 3.38. Güney Kore'nin Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)...	391
Tablo 3.39. Güney Kore Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri.....	393
Tablo 3.40. Gözlemci Ülkelerin Strateji Belgelerinde Göstergelerin Kodl. Sıklığı (Nicel) ..	400
Tablo 3.41. Tüm Gözlemci Ülke Strateji Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	407
Tablo 3.42. Analiz Edilen Arktik Konseyi Belgeleri	410
Tablo 3.43. Göstergelerin Belgelerde Kodlanma Sıklığı (Nicel)	412
Tablo 3.44. Tüm Arktik Konseyi Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	413
Tablo 3.45. Göstergelerin Belgelerde Kodlanma Sıklığı (Nicel)	436
Tablo 3.49. Tüm Daimi Katılımcılar Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri	437
Tablo 3.47. İncelenen Tüm Belgelerde Göstergelerin Birbirleriyle Kesişimleri	450
Tablo 3.48. Arktik Strateji Belgelerinde Ana Göstergelerin Oranları (Tüm Aktörler).....	454
Tablo 3.49. Güvenlik Sektörleri Bağlamında Literatür Taraması ve Arktik Belge Analizi Karşılaştırması.....	457

KISALTMALAR LİSTESİ

AAC	: Arktik Atabask Konseyi (Arctic Athabaskan Council)
AB	: Avrupa Birliği
ABA	: Arktik Biyoçeşitlilik Değerlendirmesi (Arctic Biodiversity Assessment)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABR	: Arktika Köprüsü Rotası (Arctic Bridge Route)
ACAP	: Arktik Atık Madde Eylem Programı (Arctic Contaminants Action Program)
ACOPS	: Denizin Korunması Danışma Komitesi (Advisory Committee on Protection of the Sea)
AEPS	: Arktik Çevre Koruma Stratejisi (Arctic Environmental Protection Strategy)
AIA	: Uluslararası Aleut Birliği (Aleut International Association)
AINA	: Kuzey Amerika Arktik Enstitüsü (Arctic Institute of North America)
AMAP	: Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı (Arctic Monitoring and Assessment Programme)
AWRH	: Dünya Ren Geyiği Çobanları Derneği (Association of World Reindeer Herders)
BM	: Birleşmiş Milletler
BMDHS	: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
BRI	: Kuşak ve Yol Girişimi'nin (Belt and Road Initiative)
CAFF	: Arktik Bitki Örtüsü ve Hayvanlarının Korunması (Conservation of Arctic Flora and Fauna)
CCU	: Kutup Çevresi Koruma Birliği (Circumpolar Conservation Union)
DWT	: Detveyt (Deadweight Tonnage)
EPPR	: Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale (Emergency Prevention, Preparedness and Response)
GCI	: Uluslararası Güçin Konseyi (Gwich'in Council International)
IASC	: Uluslararası Arktik Bilim Komitesi (International Arctic Science Committee)
IASSA	: Uluslararası Arktik Sosyal Bilimler Derneği (International Arctic Social Sciences Association)
ICC	: Inuit Kutup Konseyi (Inuit Circumpolar Council)
ICES	: Uluslararası Deniz Keşfi Konseyi (International Council for the Exploration of the Sea)
IMO	: International Maritime Organization (IMO)

IUCH	: Uluslararası Kutup Çevresi Sağlığı Birliği (International Union for Circumpolar Health)
IWGIA	: Yerli İlişkileri Uluslararası Çalışma Grubu (International Work Group for Indigenous Affairs)
NAMMCO	: Kuzey Atlantik Deniz Memelileri Komisyonu (North Atlantic Marine Mammal Commission)
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
NCM	: İskandinav Bakanlar Konseyi (Nordic Council of Ministers)
NEFCO	: İskandinav Çevre Finans Kurumu (Nordic Environment Finance Corporation)
NF	: Kuzey Forumu (Northern Forum)
NSR	: Kuzey Denizi Rotası (Northern Sea Route)
NWP	: Kuzey Batı Geçidi (Northwest Passage)
PAME	: Arktik Deniz Çevresinin Korunması (Protection of the Arctic Marine Environment)
RAIPON	: Rusya Kuzey Yerli Halkları Derneği (Russian Association of Indigenous Peoples of the North)
SAO	: Kıdemli Arktik Yetkilileri (Senior Arctic Officials)
SC	: Sami Konseyi (Saami Council)
SCPAR	: Arktik Bölge Parlamenterler Daimi Komitesi (Standing Committee of the Parliamentarians of the Arctic Region)
SDWG	: Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu (Sustainable Development Working Group)
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSR	: Transpolar Deniz Rotası (Transpolar Sea Route)
UArctic	: Arktik Üniversitesi (University of the Arctic)
USGS	: Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu (United States Geological Survey)
WNC	: Batı İskandinav Konseyi (West Nordic Council)

ÖZET

Arktik Bölge, son yıllarda, küresel siyasetin önemli sahnelerinden biri hâline gelmeye başlamıştır. Bunun başlıca sebebi, küresel ısınma sebebiyle yaşanan değişim ve dönüşüm sürecidir. Arktik Bölge, küresel ısınmanın etkisiyle, hem ekolojik ve çevresel bir değişimin hem de jeopolitik bir dönüşümün içerisinde. Küresel ısınma sonucunda bölgedeki buzul kütle azalmakta; böylece zengin yeraltı kaynaklarına erişim kolaylaşmakta ve Arktik Okyanusu'nun Pasifik ile Atlantik arasında daha hızlı, daha uygun maliyetli ve daha güvenli bir ulaşım koridoru sunma potansiyeli ortaya çıkmaktadır. Arktik Bölge'nin sunduğu bu fırsatlar, aynı zamanda bazı jeopolitik riskleri de beraberinde getirmektedir. Fırsatların ve risklerin iç içe geçtiği bu durum, bölgeye yönelik ilginin yükselen bir ivmeyle artmasına sebep olmaktadır. Böylelikle Arktik Bölge, günümüzde sadece kıyıdaş ülkeleri ya da bölgede yaşayan halkları değil, aynı zamanda bölge-dışı aktörleri de ilgilendiren bir bölge hüviyeti kazanmıştır.

Bu tezde, bölgeyle ilgili tüm aktörleri içinde barındıran ve bölge yönetişiminin en etkin platformu olan Arktik Konseyi'ni oluşturan paydaşların bölgeyle ilgili resmî strateji belgeleri, güvenlik perspektifinden, bütünsel bir yaklaşımla analiz edilmektedir. Tezin temel sorunsalı, Arktik Bölge'de etkili olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarının, bu aktörlerinin niteliklerine ve düzeylerine bağlı olarak ne ölçüde farklılaşıp benzeştiğini ortaya çıkarmaktır. Bu soruya cevap aramak için Arktik Konseyi'ni oluşturan paydaşların bölgeyle ilgili resmî strateji belgeleri, *MAXQDA Analytics Pro* adlı nitel analiz yazılımı aracılığıyla analiz edilmiş ve karşılaştırılmıştır. Çalışmanın bütünselliği, hem aktör çeşitliliği ve analiz birimi çeşitliliğiyle hem de teorik altyapısıyla sağlanmaktadır. Aktör çeşitliliği, bölgesel ve bölge-dışı aktörlerin analize dâhil edilmesi sayesinde; analiz birimi çeşitliliği ise, sadece ulus-devlet düzeyindeki değil, aynı zamanda ulus-altı ve ulus-üstü düzeylerindeki aktörlere de yer verilmesi sayesinde sağlanmıştır. Bununla birlikte, çalışmanın teorik altyapısını oluşturan güvenlik yaklaşımı, yalnızca askerî güvenlik odaklı bir Klasik Güvenlik yaklaşımı değildir. Tezde, Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu, güvenliğin askerî sektörüyle birlikte siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörlerini de kapsayan bütüncül güvenlik yaklaşımı esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arktik Bölge, Arktik Konseyi, Kopenhag Ekolü, Güvenlik, MAXQDA.

SUMMARY

ANALYSIS OF ARCTIC ACTORS' REGIONAL STRATEGIES IN THE CONTEXT OF SECTORS OF SECURITY: A HOLISTIC APPROACH

In recent years, the Arctic Region has ascended as a pivotal arena in global geopolitics, chiefly attributed to the transformative effects of global warming. The Arctic Region is in the midst of both an ecological and environmental change and a geopolitical transformation due to the impact of global warming. The diminished glacier mass, a direct consequence of global warming, facilitates enhanced accessibility to subterranean wealth and accentuates the Arctic Ocean's potential as an expedited, cost-effective, and secure maritime passageway linking the Pacific and Atlantic realms. Nevertheless, these burgeoning opportunities are interlaced with concomitant geopolitical vulnerabilities, catalyzing amplified interest and engagement in the region. Consequently, the Arctic now beckons the attention of not only coastal states and local inhabitants, but also non-regional stakeholders.

This thesis undertakes a holistic security analysis of the official strategic frameworks of the constituents of Arctic Council, comprising all pertinent stakeholders and serving as the preeminent platform for regional governance. The main problem of the thesis is to reveal to what extent the security approaches of the Arctic actors differ and resemble each other depending on their qualities and levels of these actors. To seek the answer to this question, the official strategy documents of Arctic actors were analyzed and compared, with the help of a qualitative software tool called *MAXQDA Analytics Pro*. The study adopts a holistic approach, as incorporating actor diversity, analysis unit diversity, and a comprehensive theoretical framework. Actor diversity is ensured by including both regional and extra-regional actors in the analysis. The diversity of analysis units is achieved not only at the nation-state level but also at sub-national and supra-national levels. Furthermore, the security approach that forms the theoretical basis of the study departs from the Classical Security approach, which focuses solely on military security. Instead, the thesis is grounded in a holistic security approach introduced by the Copenhagen School to the literature. This approach encompasses the political, economic, social, and environmental sectors, in addition to the military sector of security.

Keywords: Arctic Region, Arctic Council, Copenhagen School, Security, MAXQDA.

GİRİŞ

Arktik Bölge, Uluslararası İlişkiler araştırmacılarının giderek yükselen bir ivmeyle ilgisinin arttığı bölgelerin başında gelmektedir. Çok uzun yıllardan beri antropologların, biyologların ve çevrebilimcilerin ilgisine mazhar olan Arktik Bölge, 2010'lu yıllara doğru siyaset bilimciler tarafından da çalışılmaya başlanmıştır. Siyaset bilimcilerin Arktik Bölge'ye yönelik ilgilerinin artmasının tetikleyici sebebi, bölgede yaşanan iklim değişikliği kaynaklı değişim ve dönüşüm süreciyle ilgilidir. Küresel ısınmanın etkisiyle bölgeye hâkim olan buzul kütle erimeye, incelmeye ve yer yer yok olmaya başlamıştır. Böylece bölge, özellikle Arktik Okyanusu, insan faaliyetleri için daha elverişli koşullara erişmeye başlamıştır. Geçtiğimiz yüzyılın sonlarına kadar insan faaliyetleri için oldukça zorlayıcı bir ortam sunan Arktik Bölge, içinde bulunduğumuz yüzyılın ortalarına doğru yaz aylarında deniz buzundan tamamen arınmış bir görünüme sahip olacaktır (Borunda, 2020). Bölgede yaşanan bu iklimsel ve çevresel değişim süreci, jeopolitik bir dönüşüm sürecinin de tetikleyicisi olmuştur. Buzul kütlelerinin azalmasıyla, hem bölgenin yüksek potansiyelli hidrokarbon ve değerli mineral rezervlerine erişim hem de Arktik Okyanusu'nun kıtalararası ticaret için sunduğu daha kısa, daha güvenli ve daha az maliyetli alternatif rotaların kullanımı kolaylaşacaktır. Arktik Bölge ayrıca balıkçılık, turizm ve yenilenebilir enerji gibi farklı sektörler için de parlak bir gelecek vaat etmektedir. İklim ve çevre değişikliği sonucunda ortaya çıkan bu fırsatlar, bölgeye yönelik ilginin artmasına sebep olmuştur. Bölgenin sunduğu fırsatlar o denli büyük bir potansiyel taşımaktadır ki, yalnızca bölgesel aktörler değil bölge-dışı ülkeler ve aktörler de bu potansiyele kayıtsız kalmamış ve Arktik Bölge'ye dair politikalar oluşturmaya ve geliştirmeye başlamıştır.

Arktik Bölge'nin içinde bulunduğu değişim ve dönüşüm süreci, bahsi geçen fırsatların yanı sıra, bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerin başında iklimsel ve ekolojik riskler gelmektedir. Küresel ısınma, bölgedeki biyolojik çeşitliği tehdit etmekte ve buz kütlelerinin erimesine sebep olmaktadır. Bölgedeki biyolojik çeşitliliğin bozulması, hem bölgesel hem de küresel ekosistemlerin tehlike altına girmesi anlamına gelmektedir. Bölgede bulunan buz kütlelerinin erimesi ise, bir yandan deniz suyunun tuzluluk oranını düşürmekte, diğer yandan küresel deniz seviyesinin yükselmesine sebep olmaktadır. Bir çalışmaya göre, içinde bulunduğumuz yüzyılın sonuna kadar deniz seviyesindeki yükselme sebebiyle 300 ila 650 milyon insan doğrudan etkilenecektir (Climate Central, 2014).

Küresel açıdan böylesi dramatik iklimsel ve çevresel tehditler barındıran Arktik Bölge'deki değişim süreci, aynı zamanda bazı jeopolitik riskler de barındırmaktadır. Zira küresel siyasetin büyük güçleri, Arktik Bölge'nin önemli aktörleri konumundadır. Bölge,

Soğuk Savaş'ın iki kutbunun liderlerinin, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Rusya Federasyonu'nun komşu olduğu bir coğrafyadır. Arktik Bölge'deki stratejik rekabete, Soğuk Savaş'ın bu iki süper gücüne ek olarak, son yılların yükselen gücü Çin Halk Cumhuriyeti de bölgede aktif bir Arktik politika izleyerek katılmıştır. Bahsi geçen aktörlerin yanı sıra, teknoloji konusunda önde gelen ülkelerden Güney Kore, Japonya ve Danimarka, bir ekonomik dev olan Almanya, hem eski hem de yeni uluslararası düzeninin kritik aktörleri olan İngiltere ve Fransa, bir başka yükselen güç olan Hindistan gibi ülkeler de Arktik Bölge'de etkin aktörler konumundadır. Öte yandan, NATO ve Avrupa Birliği gibi örgütler de üye ülkeleri vesilesiyle bölge jeopolitiğinde faal olan aktörler arasında yer almaktadır. Bölgenin sunduğu avantajlar ve sahip olduğu ekonomik ve stratejik potansiyeller, bahsi geçen üç büyük gücün ve diğer aktörlerin ilişkilerini etkileyebilecek, aralarında çıkar çatışmalarına sebep olabilecek boyuttadır.

Arktik Bölge, bölgedeki gelişmelerin sebepleri, etkileri ve sonuçları bağlamında yalnızca kıyıdaş ülkeleri ya da bölge sakinlerini ilgilendiren bir bölge olmaktan öteye geçmiştir. Arktik Bölge, kapalı bir bölge değildir; kürenin herhangi bir noktasındaki gelişmelerden etkilenmekte ve aynı zamanda küresel gelişmeleri etkilemektedir. Arktik Bölge'de yaşanan iklimsel ve çevresel değişim, yalnızca bölge sınırları içinde değil, aynı zamanda yerkürenin diğer bölgelerinde gerçekleşen faaliyetler sonucunda ortaya çıkmıştır. Öte yandan, Arktik Bölge'de yaşanan iklimsel ve çevresel değişim, yalnızca bölge sınırları içindekileri değil, aynı zamanda yerkürenin diğer bölgelerindekileri de etkileyecek sonuçlar doğurmaktadır. Dahası, yukarıda da ifade edildiği üzere, Arktik Bölge'deki değişimin küresel sonuçları, sadece iklimsel ve çevresel değil aynı zamanda politiktir. Arktik Bölge'de yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin sunduğu fırsatları değerlendirmek, getirdiği riskleri bertaraf etmek, bunları en aza indirmek ya da bunlarla baş etmek, sadece bölge ülkelerinin değil, tüm aktörlerin sorumluluğundadır. Bu sorumluluk, yalnızca ulus düzeyindeki aktörlere de yüklenemez. Değişim ve dönüşüm sürecinin beraberinde getirdiği riskler ve fırsatlar, hem başta Yerli halklar olmak üzere bölge sakinlerini, hem de ulus-üstü düzeydeki aktörleri yakından ilgilendirmektedir. Bu çerçevede, bölge siyasetinde etkili olan tüm aktörlerin bölgeyle ilgili algılarını, planlarını, projeksiyonlarını ve politikalarını bütüncül bir şekilde ele alma ihtiyacı hâsıl olmaktadır.

Bu tez çalışmasında, bahsedilen bütüncül yaklaşım ihtiyacından ilhamla, ortaya bütüncül bir yaklaşım koyma iddiasıyla yola çıkılmıştır. Bu sebeple, tez çalışmasında birden fazla boyutta bütünsellik sağlanmıştır. Tez çalışmasının bütünselliğinin boyutlarından biri, çalışmada benimsenen teorik çerçeveye ilişkilidir. Uluslararası İlişkiler disiplininin temel

kavramlarından biri olan “güvenlik” kavramı, yıllar içinde giderek genişleyen ve derinleşen bir perspektifle ele alınmaya başlanmıştır. Güvenlik çalışmalarının nesnesi, disiplinin doğduğu Birinci Dünya Savaşı’ndan itibaren uzun yıllar boyunca ağırlıklı olarak “devlet” iken, Soğuk Savaş sonrası disiplin içinde yükselen eleştirel yaklaşımların etkisiyle “birey” merkezli bir eğilim giderek yükselişe geçmiştir. Bir başka ifadeyle, “kimin için güvenlik?” sorusuna verilen cevap “devlet”ten “birey”e doğru derinleşmeye başlamıştır. Disiplin içinde yükselen eleştirel yaklaşımlar güvenlik kavramını derinleştirmekle kalmamış, aynı zamanda genişletmiştir. Bu konuda öncü isimlerden biri olan Barry Buzan, tehditlerin sadece askerî tehditlerle sınırlı olmadığını vurgulamış ve güvenlik kavramının genişletilmesinin önünü açmıştır (Buzan, 1983). Böylelikle, yalnızca devletin değil aynı zamanda bireylerin de güvenliğini ele alan ve tehditleri askerî unsurlarla sınırlı görmeyen bütüncül bir güvenlik yaklaşımının (hatta ekolünün) ilk adımları atılmıştır.

Tezin teorik çerçevesini, yukarıda bahsedilen ekolün, yani Kopenhag Ekolü’nün ortaya koymuş olduğu bütüncül güvenlik yaklaşımı oluşturmaktadır. Kopenhag Ekolü, güvenlik kavramını yalnızca askerî yönüyle değil, aynı zamanda siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel yönleriyle de ele almak gerektiğini savunan bir yaklaşımı benimsemektedir. Güvenlik kavramını “tehditten münezzeh olma” şeklinde tanımlayan bu ekole göre, güvenliğin beş sektörü vardır: askerî güvenlik, siyasî güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevresel güvenlik (Buzan, 2016). Nitekim toplumlar için tek güvensizlik kaynağı askerî tehditler değildir; diğer sektörlerdeki güvensizlikler de önemli birer tehdit unsurudur. Bu bağlamda, tez çalışmasının bütünsellik iddiasının bir boyutu olarak, bütüncül bir güvenlik yaklaşımı benimsenmiştir.

Tez çalışması kapsamında yapılan literatür taraması, bölgeye yönelik analizlerin çok büyük kısmının bütüncül bir yaklaşımdan uzak bir şekilde ele alındığını göstermiştir. Literatür taramasında toplamda 1.117 adet bilimsel çalışma incelenmiştir. İncelenen bilimsel çalışmaların 846’sı bilimsel makale, 178’i yüksek lisans veya doktora tezi, 93’ü ise akademik kitaptır. Literatür taraması sonucunda ortaya konan tespitlerden biri, bölgeye yönelik çalışmalarda kapsamlı ve bütüncül analiz eksikliğinin ön plana çıkmış olmasıdır. Çalışmaların büyük kısmı, belirli bir konunun belirli yönlerinin ağırlıklı olarak ulus-devlet düzeyinde analizinden oluşmaktadır. Ayrıca, literatür taramasında, Arktik aktörlerin bölgeyle ilgili belgelerinin analizi konusunda da önemli bir boşluk tespit edilmiştir. Toplamda 1.117 bilimsel eser incelenmiş ve sadece 4 çalışmada Arktik strateji belgelerinin analiz edildiği görülmüştür. Bu çalışmaların 3’ü, yalnızca ulus-düzei aktörlerin Arktik strateji belgelerini incelerken, sadece 1’i diğer düzeylerdeki aktörleri de analize dâhil etmiştir. Ayrıca, bu dört

çalışma da, yayımlandıkları tarihten sonra Arktik stratejilerinin büyük bir çoğunluğunun yenilenmesi sebebiyle güncelliğini yitirmiş durumdadır. Böylelikle, literatürdeki eksikliği kapatmak ve alana katkıda bulunmak amacıyla, tez kapsamında Arktik aktörlerin bölgeyle ilgili belgelerinin analiz edilmesi kararlaştırılmış ve çalışmanın sorunsalı bu çerçevede şekillenmiştir.

Yukarıda aktarılan teorik çerçeve ve literatürde tespit edilen açık doğrultusunda, çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: Arktik Bölge’de etkin olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımları, bu aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine ne ölçüde bağlıdır? Çalışmanın temel sorusuna verilen cevap, dolayısıyla çalışmanın hipotezi ise şudur: Arktik Bölge’deki aktörlerin hem düzeyleri (ulus düzeyi, ulus-altı düzeyi, ulus-üstü düzeyi) hem de nitelikleri (bölgesel aktör, bölge-dışı aktör), bu aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Zira Arktik aktörlerin bölgeye ilişkin öncelikleri, algıları, politikaları ve projeksiyonları, bu aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine bağlı olarak değişmektedir. Bu bağlamda, güvenlik yaklaşımları konusunda bir yandan aktör grupları arasında belirgin bir ayrım görülmekte, diğer yandan aktör grupları kendi içlerinde birtakım genel eğilimler ya da örüntüler çerçevesinde hareket etmektedir.

Bu hipotez çerçevesinde, Arktik Bölge siyasetine dair mevcut literatüre katkıda bulunmak ve çalışmanın temel sorusuna cevap aramak üzere, Arktik aktörlerin belgeleri analiz edilmiştir. Hangi aktörlerin belgelerinin analiz edileceği konusundaki sınır, bölge yönetişiminin en önemli unsuru olan Arktik Konseyi bileşenleriyle çizilmiştir. Nitekim Arktik Bölge’nin yakın geçmişine bakıldığında, bölgede barışçıl ve istikrarlı bir uluslararası düzenin hâkim olduğu görülmektedir. Bölge, uzun yıllardır karşılıklı işbirliğinin sürdüğü ve çatışma olasılığının düşük olduğu istisnai bir bölge olarak tanımlanmıştır. Soğuk Savaş’ın ardından ve özellikle 1996’da Arktik Konseyi’nin kuruluşundan itibaren Arktik Bölge, küresel çekişmelerin ve çatışmaların uzağında kalmıştır. Arktik Bölge’de etkin olan ülkeler, son birkaç yıla kadar, yerkürenin farklı coğrafyalarında farklı türden çekişmelerin içerisinde olsalar da, Arktik Bölge özelindeki ilişkilere genellikle bu gerginlik yansıtılmamıştır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, Ortadoğu’da Rusya Federasyonu’yla veya Uzakdoğu Asya’da Çin Halk Cumhuriyeti’yle yüksek tansiyonlu bir ilişki ağına sahip olmasına rağmen, Arktik Bölge’de her iki ülkeyle de işbirliğini sürdürebilmektedir. Bu çerçevede, bölgenin uluslararası düzen bağlamında istisnai derecede istikrarlı olduğu söylenebilir (Seval, 2019). Ancak son birkaç yıl içinde, özellikle Rusya Federasyonu’nun Ukrayna topraklarında başlattığı savaştan itibaren Arktik Bölge’deki tansiyonun da yükselmeye başladığını belirtmek gerekir.

Yine de, uzun yıllar boyunca uluslararası siyasî düzeninde böylesi bir istikrarın hâkim olduğu Arktika’da, bölge yönetişiminin en önemli platformu olan Arktik Konseyi ön plana çıkmaktadır. Bu sebeple, bölge siyasetine dair yapılacak çalışmalarda Arktik Konseyi’nin önemli bir unsur olarak ele alınması gerekir. Arktik Konseyi, 8 Arktik Ülke (Arktik Bölge içinde toprakları bulunan ülkeler), 6 Daimi Katılımcı (bölgede yaşayan Yerli halkları temsilen bu statü verilen Yerli halk örgütleri), 6 Çalışma Grubu (Konsey faaliyetlerini yürüten gruplar) ve 38 Gözlemciden (13 bölge-dışı ülke, 13 uluslararası örgüt ve 12 sivil toplum kuruluşu) oluşmaktadır. Konsey, kendine özgü yapısı sayesinde, Arktik Ülkelerden Gözlemci Ülkelere, Çalışma Gruplarından Daimi Katılımcılara, Arktik Bölge’yle ilgili çeşitli düzeylerdeki (ulus düzeyi, ulus-altı düzeyi, ulus-üstü düzeyi) ve niteliklerdeki (bölgesel ve bölge-dışı) aktörleri bünyesinde buluşturmaktadır.

Bu yönüyle Arktik Konseyi, yukarıda zikredilen sorumluluk ve tezin bütünsellik iddiası bağlamında, tez kapsamında hangi aktörlerin belgelerinin analiz edileceği hususundaki çerçeveyi oluşturmaktadır. 8 Arktik Ülkenin ve 10 Gözlemci Ülkenin (Gözlemci Ülkelerden 3’ü herhangi bir Arktik ya da Kutup strateji belgesi yayımlamamıştır) en güncel Arktik (veya Kutup) strateji belgelerinin yanında, Daimi Katılımcıların ve bir aktör olarak Arktik Konseyi’nin belgeleri incelenmiştir. Daimi Katılımcıların her biri ayrı ayrı Arktik stratejisi yayımlamadıkları için, Daimi Katılımcıları oluşturan Yerli halk örgütlerinin ortak imzalarıyla Yerli Halk Liderleri Zirvelerinin ardından yayımlanan 6 adet deklarasyon belgesi, Daimi Katılımcıların belgelerini oluşturmuştur. Bir aktör olarak ele alınan Arktik Konseyi’nin belgeleri olarak ise, Arktik Konseyi’nin strateji belgeleri şeklinde nitelendirilebilecek 1996’dan 2021’e toplamda 13 adet Arktik Konseyi Deklarasyonu belgesi ile birlikte 2021 yılında Arktik Konseyi Sekreteryası tarafından yayımlanan “Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030” başlıklı strateji belgesi analiz edilmiştir. Özetle, tez çalışması kapsamında, Arktik Konseyi’nin bileşenlerinin yayımladığı, toplamda 882 sayfaya tekabül eden 38 Arktik strateji belgesi analiz edilmiştir.

Tez çalışmasının bütünselliğinin diğer boyutları, analiz edilen belgelerle ve bu belgelerin sahibi olan aktörlerle ilişkilidir. Böylelikle, çalışmanın bütünselliği yalnızca güvenlik kavramına bütünsel bir yaklaşımla değil, aynı zamanda hem aktör çeşitliliği hem de analiz birimi çeşitliliği ile sağlanmıştır. Aktör çeşitliliği, bölgesel (Arktik Ülkeler, Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi) ve bölge-dışı (Gözlemci Ülkeler) aktörlerin belgelerinin analize dâhil edilmesiyle; analiz birimi çeşitliliği ise, ulus-devlet (Arktik Ülkeler, Gözlemci Ülkeler) düzeyindeki aktörlerin yanında ulus-altı (Daimi Katılımcılar) ve ulus-üstü (Arktik Konseyi) düzeylerindeki aktörlerin belgelerine de yer verilmesi sayesinde sağlanmıştır.

Bu belgeler, çalışmanın teorik çerçevesinden ilhamla belirlenen ana göstergeler ve literatür taraması neticesinde tespit edilen yardımcı göstergeler bağlamında, *MAXQDA Analytics Pro* adlı nitel analiz yazılımı aracılığıyla kodlanmıştır. Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu 5 güvenlik sektörü ana göstergeleri, literatür taraması sonucunda ön plana çıkan ve analizi derinleştirme ve anlamlandırma konusunda yardımda bulunacak bazı konular ve aktörler de yardımcı göstergeleri oluşturmuştur. Tez çalışmasında kullanılan içerik analizi yöntemini sistematik bir şekilde yürütmeye yardımcı olan *MAXQDA* programı, aynı zamanda kodlamalar sonucunda birtakım sayısal veriler ve bu verileri görselleştirme imkânı sunmuştur. Böylelikle, temelde nitel bir analiz yöntemi kullanılan bu çalışmaya nicel veriler de sunarak katkıda bulunmuş ve analizi zenginleştirmiştir. Her ne kadar karma bir yöntem kullanıldığından bahsedilemese de, nitel bir analizde bazı nicel verilerden de yararlanılmasının, çalışmanın bütünsellik iddiasını güçlendirir nitelikte olduğunu vurgulamak gerekir.

Çalışmanın analiz kısmında tüm belgeler ayrı ayrı içerik analizine tabi tutulmuş; hem göstergeler/kodlamalar bağlamında incelenmiş, hem de her bir kategori içinde birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Ek olarak, kategoriler arası karşılaştırmalar da yapılarak, hangi düzey ya da hangi tür aktörün hangi başlıklara ve hangi güvenlik sektörlerine önem verdiği, hangilerini arka planda tuttuğu veya görmezden geldiği, bölgeyi nasıl algıladığı ve bölgeyle ilgili geleceği ne şekilde tasavvur ettiği konularındaki benzerlikler, farklılıklar ve/veya uyumsuzluklar ele alınmıştır.

Sonuçta, çalışmanın temel sorusuna cevap bulmak ve hipotezini test etmek üzere analiz sonuçları değerlendirilmiştir. Her bir aktör grubunun birtakım örüntüler ya da eğilimler çerçevesinde hareket ettiği, bazı güvenlik sektörlerini öncelediği ya da göz ardı ettiği veya güvenlik sektörleri arasında denge sağlamaya çalıştığı tespit edilmiştir. Aktör gruplarının bölgeye dair güvenlik algılarının ve politikalarının tamamen benzer bir şekilde olmasa da, belli başlı kalıplar ve sınırlar dâhilinde şekillendiği görülmüştür. Kısacası, Arktik aktörlerin güvenlik yaklaşımlarının önemli ölçüde aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine bağlı bir şekilde çeşitlendiği görülerek araştırmanın hipotezi doğrulanmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ayrıca, yine bu bağlamda, başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere bölgede aktif olmaya çalışan aktörlerin bölgede kabul görmesi ve bölge ilişkilerinde aktif olarak yer alabilmesi için hangi yolları izlemesi gerektiğine ve bölge politikasında hangi aktör grubuna ne şekilde yaklaşması gerektiğine dair bazı çıkarımlarda da bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARKTİK BÖLGE

Arktik Bölge¹'nin uluslararası ilişkiler çalışmalarında yalnızca bir nesne değil, bir özne haline gelmesi, henüz çeyrek asırlık bir süreyi kapsamaktadır. Arktik Bölge, antropologlar, biyologlar ve çevrebilimciler başta olmak üzere pek çok araştırmacı için zaten uzun yıllardır araştırmalara ve araştırmacılara ev sahipliği yapmaktaydı. Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren siyaset bilimi araştırmacılarının da ilgisine mazhar olmaya başlayan bölge, SSCB'nin dağılmasına kadarki süreçte, küresel bir jeopolitik perspektiften, askerî bir sahne olarak görülüyordu. Nükleer caydırıcılık açısından stratejik konumu bu görüşün geçerli olmaya devam edeceği anlamına gelse de, bölge, kendine özgü özelliklere sahip olacak şekilde evrimleşmiş ve uluslararası ilişkilerde kendi yerini ve rolünü oluşturmuştur. Günümüzde Arktika, sadece bölge ülkelerini, burada yaşayan Yerli halkları ve faaliyet gösteren çok uluslu şirketleri değil, tüm küreyi etkileyen ve küresel gelişmelerden etkilenen jeopolitik bir bölge konumuna gelmiştir.

Arktik Bölge ile ilgili yapılan araştırmaların neredeyse tamamı, bölgenin tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesi meselesi ile başlamaktadır. Zira bölgeyi tanımlamak için başvuru olan temel referans noktası olan Kuzey Kutup Dairesi dahi statik bir çizgi değildir ve gezegenin eksen eğikliğine göre değişir (Dodds ve Nuttall, 2019: 30). Ayrıca, bölgenin sınırlarıyla ilgili sadece siyasî, coğrafi, iklimsel, biyolojik çeşitlilik ve demografik özellikler gibi faktörleri baz alarak yapılan pek çok farklı tanımlama vardır (Seval, 2019: 2). Bu sebeple, çalışmanın ana konusu olan Arktik Bölge'nin sınırlarının belirlenmesi ve siyasî, sosyal ve ekonomik durumunun ortaya koyulması, çalışmanın sağlam bir zemine oturtulması açısından hayati bir öneme sahiptir.

Çalışmanın bu bölümünde, yukarıda ifade edilen gerekçelerle, önce Arktik Bölge'nin tanımı ve sınırlandırması yapılmış, sonra bölgedeki değişik düzeydeki aktörler ele alınmıştır. Ardından, Arktik Bölge'nin küresel siyaset için ne ifade ettiği, ne ölçüde bir öneme sahip olduğu, ne tür fırsatlar ve/veya riskler yarattığı irdelenmiştir.

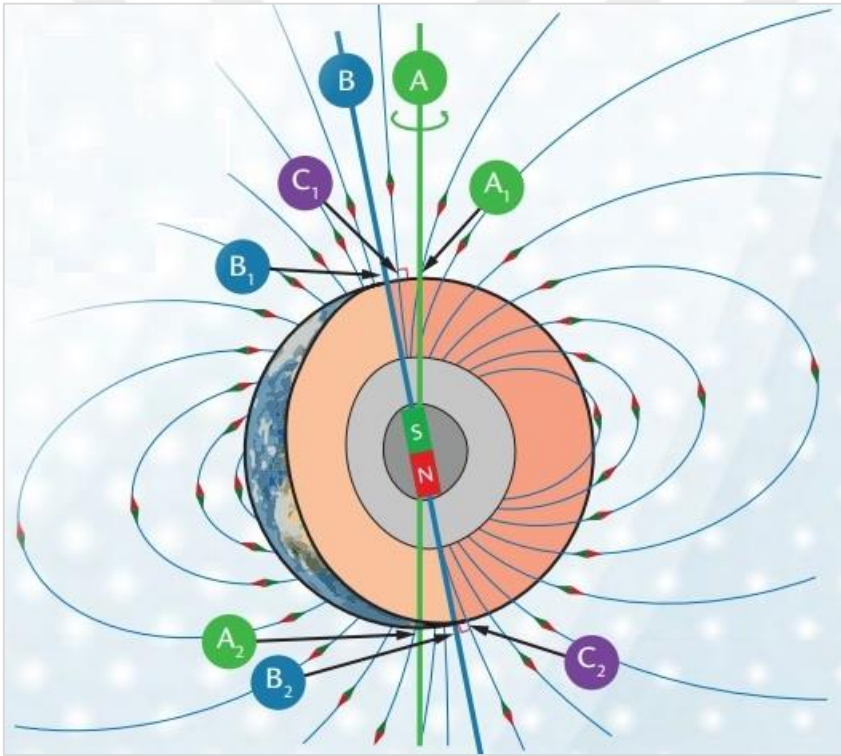
1.1. Arktik Nedir?

Kayıtlara ilk kez XIV. yüzyılın ortalarında geçen 'Arktik' terimi etimolojik olarak, Antik Yunan dilinde "ay, Küçük Ay, Kutup Yıldızı" anlamlarına gelen arktos (άρκτος) kelimesine +ikos soneki getirilmesiyle türetilmiş arktikos (αρκτικός) kelimesine

¹ Çalışma boyunca "Arktik Bölge" için, aynı ifadeleri sık sık kullanarak bir kakofoni oluşturmaktan kaçınmak endişesiyle, zaman zaman "Arktika" ifadesi de kullanılmıştır.

dayanmaktadır. Arktikos (*αρκτικός*), Büyük Ayı takımyıldızına atıfta bulunarak “Ayı’ya yakın, Ayı’nın altındaki bölge, Kuzey” anlamlarını taşımaktadır (Perseus Digital Library, (t.y.); dictionary.com, t.y.; Nişanyan Sözlük, t.y.).

Arktika’da tek bir Kuzey Kutbu yoktur. Aslında birden fazla tanımı olan ve tanımlanma metodolojisine göre bulunduğu nokta değişen “Kuzey Kutbu” ile genelde Coğrafi (Karasal) Kuzey Kutbu kastedilir; Kuzey Manyetik Kutbu veya Jeomanyetik Kuzey Kutbu’ndan ayırt etmek için “Gerçek Kuzey Kutbu” da denir. Görsel 1.1’de dünyanın kutupları gösterilmektedir. Gerçek Kuzey Kutbu (buradan itibaren tüm çalışma boyunca sadece “Kuzey Kutbu” şeklinde ifade edilen nokta), kısaca, dünyanın 90° Kuzey Enlemini tanımlayan en kuzey noktasıdır ve tüm boylamlar burada birleşir (görselde A₁ noktası). Kuzey Kutup noktası buz kütlesiyle kaplıdır, altı ay boyunca gündüz ve altı ay boyunca gece yaşanır.

Görsel 1.1. Dünyanın Kutupları

A₁: Coğrafi Kuzey Kutbu; A₂: Coğrafi Güney Kutbu; B₁: Jeomanyetik Kuzey Kutbu; B₂: Jeomanyetik Güney Kutbu; C₁: Kuzey Manyetik Kutbu; C₂: Güney Manyetik Kutbu

Kaynak: (Ocak, 2021: 58)

Kuzey Kutbu, tek bir soyut noktayı temsil ettiği için, Arktik Bölge’nin tanımlanması ve sınırlandırılması hususlarında pek işlevsel değildir. Arktik Bölge’yi tanımlarken kullanılacak “Kuzey Kutbu ve çevresi” şeklindeki bir ifade de oldukça muğlak kalacaktır. Bu sebeple, bölge çalışmalarında, Arktik Bölge ile ilgili tanımlamalar yapılırken ya da bölgenin sınırları belirlenirken, Kuzey Kutbu gibi soyut bir kavram olsa da, ondan çok daha işlevsel olan bir enlem kullanılır: Kuzey Kutup Dairesi.

1.2. Kuzey Kutup Dairesi

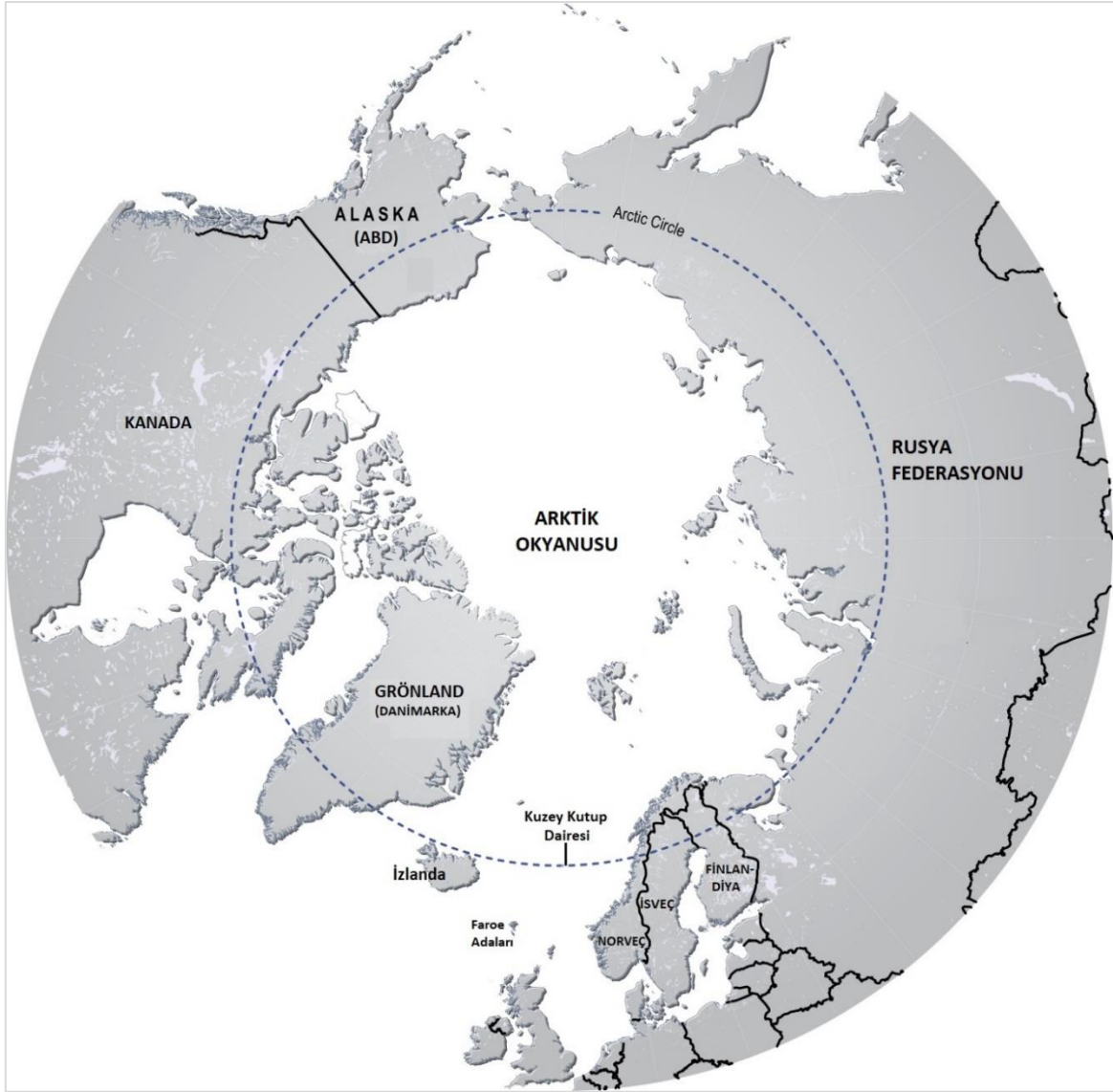
Arktik Bölge'nin tanımı konusunda en sık başvurulmuş ölçütlerden biri olan Kuzey Kutup Dairesi, Antik Yunan'da Büyük Ayı'nın hareketiyle tanımlanmıştır. Ancak Kuzey Kutup Dairesi'nin modern tanımı daha farklıdır (Adelphi Papers, 2013: 11). Genel olarak 66 derece 33 dakika Kuzey Paraleli şeklinde tanımlanan Kuzey Kutup Dairesi, statik bir enlem değildir. Dünyanın eğiklik açısının değişmesinden dolayı 40 bin yılda yaklaşık 2 derece kuzeye kaymaktadır. Bir diğer deyişle, Kuzey Kutup Dairesi, yılda yaklaşık 15 metre hızla kuzeye doğru sürüklenmektedir. Yılda yaklaşık 2 saniyelik bir kaymaya tekabül eden bu değişimden ötürü 2023 yılının Mayıs ayında $66^{\circ}33'41''$ Kuzey paraleli üzerinde seyreden Kuzey Kutup Dairesi, 2024 yılının Mayıs ayında $66^{\circ}33'39''$ paralelinde olacaktır. (NeoProgrammics, t.y.). 10 bin yıl içinde Kuzey Kutup Dairesi, kuzeydeki maksimumuna ulaşacak ve tekrar güneye doğru kaymaya başlayacaktır. Eğer yerkürenin eksen eğimi sıfır derece olsaydı, Kuzey Kutup Dairesi Kuzey Kutbu'ndaki bir noktaya kadar küçülür ve mevsimler olmazdı; eğer eğim 45 dereceden fazla olsaydı, Kuzey Kutup Dairesi Yengeç Dönencesi'nin güneyinde olacak, tropikler ve Kutup Bölgeleri örtüşecekti (Stern, 2005: 115).

Kuzey Kutup Dairesi, yılın en kısa günü olan Kış Gündönümünde güneşin bütün gün doğmadığı ve yılın en uzun günü olan Yaz Gündönümünde ise güneşin batmadığı noktayı işaret eder (Burn, 1996: 4). Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde kalan kısımda, yılda en az bir tam gün güneşin batmaz (Stern, 2005: 115). Harita 1.1'de görüldüğü üzere, Kuzey Kutup Dairesi İzlanda, Grönland (Danimarka), Kanada, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya Federasyonu, Finlandiya, İsveç ve Norveç'ten geçer (ya da bu bölgeleri içine alır) ve uzunluğu yaklaşık 16 bin kilometredir².

1.3. Arktik Bölge

Arktik Bölge'nin tamamen geometrik veya astronomik bir perspektiften bir tanımı "Kuzey Kutup Dairesi içindeki alan" şeklinde yapılabilir. Bu alan, dünya yüzey alanının yaklaşık % 4'ünü oluşturur (Stern, 2005: 115). Ancak, daha önce de belirtildiği üzere, Arktik Bölge'nin birçok tanımı vardır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde görüleceği üzere, Arktik aktörlerin dahi üzerinde anlaştığı tek bir bölge tanımı ya da sınırlandırması yoktur.

² Karşılaştırma yapabilmek için ekvatorun uzunluğunun 40 bin km'dir.

Harita 1.1. Kuzey Kutup Dairesi (Arctic Circle)

Kaynak: (GRID-Arendal, 2016)'dan Türkçeye uyarlanmıştır

Arktik Bölge coğrafi olarak Arktik Okyanusu'nu, birçok ada ve takımadayı ve Kuzey Amerika, Asya ve Avrupa kıtalarının anakaralarının kuzey kısımlarını içerir. En büyük Arktik kara alanları Rusya, Kanada, Grönland, Alaska, Fennoskandiya³ ve Svalbard'dır. Ancak, Arktik Bölge'nin siyasî olarak nasıl tanımlanıp tanımlan(a)mayacağı ve güney sınırlarının gerçekte nerede olduğu konusunda görüş ayrılıkları vardır. Arktika'nın sınırının tanımları çevresel, coğrafi, politik, kültürel ve bilimsel bakış açılarına göre değişmektedir (Seval, 2019: 2). Bölge için birbirinden farklı terimlerin⁴ birbirlerinin yerine kullanılması da kafa karışıklığına sebep olabilmektedir.

³ Latince *Fennia* (Finlandiya) ile *Scandia* (İskandinavya) kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş; Norveç, İsveç, Finlandiya, Rusya'ya bağlı Murmansk Oblastı ve Karelya Cumhuriyeti ile birlikte Leningrad Oblastı'nın kuzey bölgelerini kapsayan yarımadaya verilen isimdir.

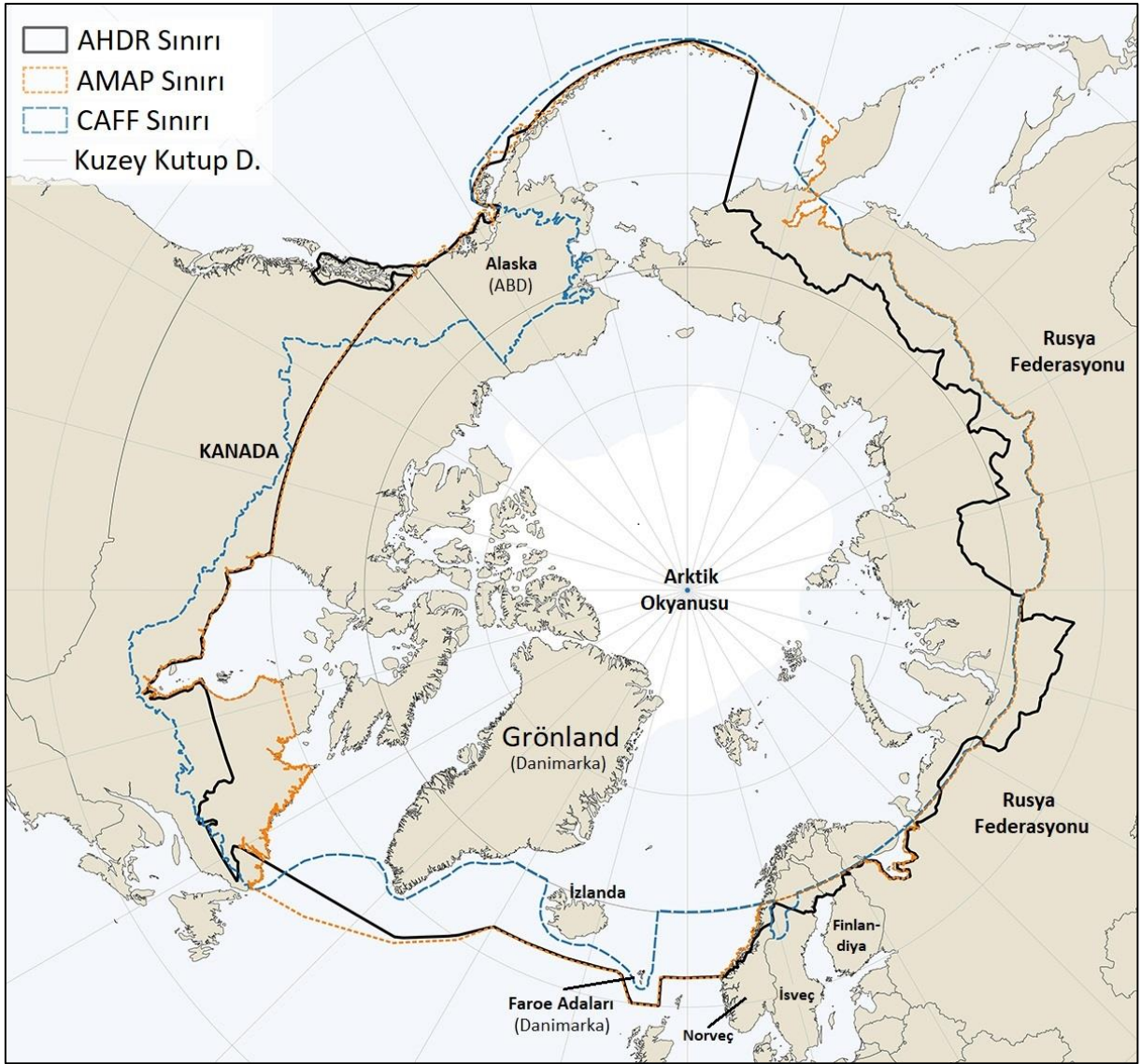
⁴ Arktik Bölge ile ilgili İngilizce kaynaklarda en sık şu terimler kullanılmaktadır: *the Arctic, Circumpolar North, Northern Regions, the North, High North...*

Arktik Bölge'nin tanımı, ele alınan konuya ve tâbi olunan bilimsel disipline göre değişiklik gösterir. Bazı bilim adamları, Arktik Bölge tanımı için yüksek enlem, uzun kışlar, kısa ve serin yazlar, düşük yağış, donmuş göller/denizler ve ağaçların yokluğu gibi ölçütleri temel alır. Astronomik olarak, genellikle Kuzey Kutup Dairesi sınır olarak kabul edilir. Bu astronomik özellik, Arktik Bölge için kesin ve belirli bir sınırı temsil eder. Bazı bilim adamları, ağaç hattının⁵ kuzeyindeki tüm arazileri Arktik Bölge olarak tanımlarken, bazıları 60 derece Kuzey paralelinin kuzeyindeki tüm karaları ve denizleri Arktika olarak kabul eder. Kuzey Kutup Dairesi, ağaç hattı ve 60 derece Kuzey paralelinin kuzeyi, Arktik Bölge'yi tanımlamayı kolaylaştırdıkları için sık sık kullanılmaktadır. Bununla birlikte, Kuzey Kutup Dairesi'nin çok güneyinde Arktik benzeri koşullar bulunur ve özünde Kuzey Kutbu halkı olarak kabul edilen birçok Inuit, Kuzey Kutup Dairesi'nin dışında bulunan Kanada, Grönland ve Alaska'nın bazı bölgelerinde de yaşar. Benzer şekilde, 60 derece Kuzey paralelinin kuzeyindeki tüm bölgelerin Arktik Bölge sayılamayacağını düşünen, Arktik Bölge'ye dâhil edilen güney Grönland ve güney Alaska gibi bazı toprakların aslında Sub-arktik (Arktik-altı) olduğunu savunan birçok bilim insanı da vardır⁶. Arktik Bölge'yi tanımlamanın bir diğer yaygın yolu, sınır çizgisi olarak 50 Fahrenheit derece (10 Santigrat derece) Temmuz izotermi kullanmaktır. Bu sınır, kabaca ağaç çizgisine karşılık gelse de Kuzey Kutup Dairesi'nden bazı noktalarda belirgin farklılıklar gösterir (Nuttall, 2005a: 118-120).

Her ne kadar birbirinden farklı tanımlama ve sınırlandırma yöntemleri olsa da, bunlar arasında büyük uçurumlar yoktur. Bir diğer ifadeyle, farklı yaklaşımlara rağmen aşağı yukarı aynı coğrafya işaret edilmektedir. Aşağıdaki harita (Harita 1.2) üzerindeki farklı sınırlandırmalar, bunu göstermektedir.

⁵ Ağaç hattı, ya da ağaç sınırı, ağaçların yetişmesine elverişli koşullara sahip olmayan habitat sınırını ifade eder. Bu sınır iki boyutludur. Birinci boyut rakım, yani denizden yüksekliktir. İkinci boyut ise Ekvator çizgisine olan uzaklıktır (Elliot-Fisk, 2000: 42). Arktik ağaç hattı, Kuzey Yarımküre'de ağaçların büyüyebileceği en kuzeydeki enlemdir; daha kuzeyde, ağaçlar iklimsel ve fiziksel koşullardan dolayı yetişemez. Aşırı soğuklar, ağaçların özlerini dondurarak onları öldürebilir. Ayrıca, topraktaki donma, ağaçların gerekli yapısal destek için köklerinin yeterince derine inmesini önleyebilir (Gajewski ve MacDonald, 2004: 102).

⁶ Örneğin Armstrong vd. (1978: 226), İzlanda'yı, Kuzey Kutup Dairesi'nin güneyindeki konumu ve Kuzey Atlantik akıntısının neden olduğu ılıman okyanus iklimi nedeniyle "en az Arktik" olarak tanımlamıştır.

Harita 1.2. Arktik Bölge'nin farklı sınırlandırmaları

Kaynak: (Arctic Center, t.y.)'den Türkçeye uyarlanmıştır

Harita 1.2'de, Kuzey Kutup Dairesi ile birlikte Arktik Konseyi Çalışma Gruplarının bölgeyle ilgili sınırlandırmaları görülmektedir. Bu üç sınırlandırmada da Kuzey Kutup Dairesi içerisindeki tüm alan ve Arktik Okyanusu'nun Atlantik ve Pasifik okyanuslarıyla olan bağlantıları ile birlikte Sibirya ve Kuzey Amerika'nın Arktik Okyanusu'na bakan kıyıları Arktik Bölge olarak tanımlanmıştır. Her üç sınırlandırmada da, Kuzey Kutup Dairesi'nin dışında kalan İzlanda, Faroe Adaları ve Grönland'ın güneyi Arktik Bölge'ye dâhil edilmiştir. Bu üç sınırlandırma, özellikle karasal bölgelerde farklılıklar gösterse de, birbirlerinden çok ayrı oldukları söylenemez.

Yukarıdaki haritalarda görüldüğü üzere, Arktik Okyanusu'nu çevreleyen beş kıyı devleti vardır: Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Danimarka, Norveç ve Rusya Federasyonu. Bu beş ülke, Arktik Beşlisi (*Arctic Five*) denilen bir yapıyı oluşturmaktadır. Bu yapının, kendisini oluşturan devletler dışında bağımsız bir gücü veya varlığı yoktur. Arktik

Beşlisi, kendi aralarında geçici bir şekilde toplanır ve müzakere ederler. Bu yapı altında bir nevi *ad hoc* diplomasi⁷ yürütülür; resmî veya kalıcı bir idari yapı yoktur. Aslında, sadece beş Arktik devletini içeren etkileşimler için bir takma addan ibarettir; bu beş ülkenin belirli durumlarda etkileşime geçmesini ve organize olmasını ifade etmek üzere kullanılır. Arktik Beşlisi'nin şimdiye kadar gerçekleştirdiği üç önemli resmî toplantısından bahsedilebilir: Ilulissat/Grönland (2008); Chelsea/Kanada (2010); ve Oslo/Norveç (2015). Bu toplantıların neticesinde, uluslararası yasal rejim ve bölgede düzensiz balıkçılığın önlenmesi gibi konularda, bağlayıcı olmayan deklarasyonlar yayımlanmıştır (Kuersten, 2016: 390).

Ancak bölge, daha önce de ifade edildiği üzere, sadece Arktik Okyanusu ve çevresinden ibaret değildir. Arktik Beşlisi'ni oluşturan ülkelere ek olarak İzlanda, İsveç ve Finlandiya ile birlikte bölgedeki Yerli halkların da temsil edildiği, ayrıca Arktik-dışı ülkelerin de “gözlemci” statüsüyle dâhil olabildiği Arktik Konseyi (*Arctic Council*), bölge yöneti(şi)minin en önemli örgütüdür. Kısaca bölgede, ulus-altı siyasî yapılanmalardan uluslararası kuruluşlara, kıyıdaş ülkelere bölge-dışı ülkelere, çok sayıda, farklı düzeylerde ve farklı niteliklerde paydaş bulunmaktadır ve bu paydaşlar, bölge yönetişiminin en ön plana çıkan forumu olan Arktik Konseyi'nin birer bileşenidir.

1.4. Arktik Konseyi ve Paydaşları

Arktik Bölge, haritaya bakıldığında, sadece kıyıdaş ülkeleri ilgilendiren kapalı bir bölge gibi görünüyormuş olabilir. Ancak bölge, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde geniş bir şekilde ele alınacak sebepler dolayısıyla, giderek artan bir küresel öneme sahiptir (Seval, 2019: 3). Öyle ki, bölgenin siyasî, askerî, ekonomik ve ekolojik yönetiminde sadece bölge ülkeleri, bölge halkları ve bölgedeki etkin uluslararası kuruluşlar değil, bölge-dışı ülkeler ve aktörler de söz sahibi olmak istemektedir. Arktik Bölge'yle ilgili tüm aktörlerin yer alabildiği ortak bir platform olan ve bölgedeki ilişkilerin yürütülmesi konusunda en çok öne çıkan kurum, Arktik Konseyi'dir. Bu çalışmada, bölgedeki en kapsayıcı kurum olması hasebiyle ve çalışmanın belirli bir düzlemde ilerlemesine yardımcı olacağı düşünülerek, Arktik Konseyi paydaşları temel alınmıştır.

Arktik Konseyi, sekiz Arktik Ülke, altı Daimi Katılımcı, altı Çalışma Grubu ve otuz sekiz Gözlemciden mürekkep bir oluşumdur. Konsey, Arktik Ülkeler, Arktik Yerli halkları ve diğer Arktik sakinleri arasında ortak meseleleri hakkında, özellikle de sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması konularında işbirliğini, koordinasyonu ve etkileşimi teşvik eden en önde

⁷ *Ad hoc* diplomasi, geçici bir diplomasi yöntemidir; belirli bir amacı gerçekleştirmek için geçici süreyle bir misyon kurulur ve bu görev yerine getirildikten sonra bu misyon dağılır (Tuncer, 1984: 51).

gelen hükümetler-arası forumdur (Arctic Council, 2021c: 4). Arktik Konseyi, bir antlaşmadan ziyade bağlayıcı olmayan bir deklarasyonun (1996 Ottawa Deklarasyonu) ürünü olmasına rağmen, “yarı-uluslararası örgüt”⁸ olarak adlandırılan, Arktik Beşlisi’nin *ad hoc* doğasının aksine sabit ve düzenli bir organdır. Bununla birlikte, bağımsız yasal karaktere sahip bir uluslararası örgüt olmadığını ve devlet eylemi için bir alan ve çerçeve oluşturduğunu vurgulayan Arktik Konseyi, kendisini “üst düzey hükümetler arası bir forum” şeklinde nitelendirir (Kuersten, 2016: 390).

Arktik Konseyi, Soğuk Savaş’ın sonlarına doğru atılan ilk adımların ardından, 1996 yılında kurulmuştur. Asırlar boyunca hem dünya siyasetinin hem de bilimsel araştırmaların dışında kalan Arktik Bölge’ye karşı ilgi, İkinci Dünya Savaşı’nı takip eden yıllarda artmaya başlamıştır. Arktika, Soğuk Savaşın iki kutuplu ortamında stratejik askerî sıcak noktalardan biriydi. Sovyetler Birliği’nde Yeniden Yapılanma (*perestroyka*) politikasının ortaya çıkışına kadar bu bölge, hem Doğu hem de Batı bloklarının militarize edilmiş bölgesi olarak kaldı. Gorbaçov’un 1987’deki Arktik işbirliği için çeşitli olası alanlar önerdiği Murmansk konuşmasından esinlenen Finlandiya, müzakerelere başlamak için inisiyatif aldı (Koivurova, 2012: 132). Sekiz Arktik ülkesinin tamamen Arktika odaklı ilk toplantısı, Sovyet liderinin konuşmasından iki yıl sonra, 1989 yılında Finlandiya’nın Rovaniemi kentinde gerçekleşti. Toplantının konusu, çevresel problemler ve bu problemleri ele almak için bir işbirliği potansiyeliydi. İki yıllık yoğun bir diplomasi trafiğinin ardından, 1991 yılında Arktik Çevre Koruma Stratejisi (*Arctic Environmental Protection Strategy*[AEPS]) kabul edildi. AEPS çerçevesindeki işbirliği aslında alışılmışın oldukça dışında bir doğaya sahipti. Çünkü Soğuk Savaş’ın karşıt taraflarının ortak bir hedefe ulaşmak için işbirliği yaptığı ilk alanlardan biriydi; ayrıca Yerli halkların da dâhil olduğu ender hükümetler-arası kuruluşlardan biri hâline geldi. Kısa süre sonra, Arktik Bölge sorunlarının ve burada meydana gelen değişimin küresel olarak çok büyük etkilere sahip olacağı düşünülerek, bölge ile ilgili hükümetler-arası üst düzey bir forumun oluşturulmasına karar verildi. 1996 yılındaki Ottawa Deklarasyonu’yla, sekiz Arktik Ülkenin üyeliği ve bölgesel Yerli halk birliklerinin daimi katılımlarıyla Arktik Konseyi, sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma konularında işbirliği, koordinasyon ve etkileşimi teşvik etmek üzere kurulmuş oldu (Arctic Portal, t.y.).

1996 Ottawa Deklarasyonu, Arktik ülkelerinin odak noktasının yalnızca çevreyi korumaktan daha geniş bir sürdürülebilir kalkınma kavramına doğru kaydığını gösterir. Deklarasyonun birinci maddesinin (a) bendinde, Arktik Konseyi’nin, Arktik Yerli

⁸ Arktik Konseyi için Nord (2016: 34), “... en iyi şekilde bir ön (*proto*) ya da yarı (*quasi*) uluslararası organizasyon olarak tanımlanabilir” ifadelerini kullanmaktadır.

topluluklarının ve diğer bölge sakinlerinin ortak Arktik meselelerine, özellikle de bölgedeki sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma konularına katılımıyla, Arktik paydaşlar arasında işbirliğini, koordinasyonu ve etkileşimi teşvik etmek için bir platform sağlamak üzere tasarlanmış üst düzey bir forum olduğu belirtilir. Bu maddenin dipnotu olarak, Arktik Konseyi'nin "askerî güvenlikle ilgili meselelerle ilgilenmemesi gerektiği"⁹ ifadelerinin kullanılması, kayda değer bir ayrıntıdır (Arctic Council, 1996).

Görsel 1.2. Arktik Konseyi Organizasyon Şeması

Kaynak: (Arctic Council, 2021c: 4)'dan Türkçeye uyarlanmıştır

Arktik Konseyi, hiyerarşik bir organizasyona sahip olan, çok sayıda aktörü bir araya getiren bir forumdur. Zirvedeki aktörler, Arktik Konseyi için tüm kararları oybirliği ile alan sekiz **Arktik Ülkedir**: Amerika Birleşik Devletleri, Danimarka, Finlandiya, İsveç, İzlanda, Kanada, Norveç ve Rusya Federasyonu. İkinci sırada, bölgede meskûn yerli halkları temsil eden ve tüm Konsey müzakerelerinde ve kararlarında tam müzakere haklarına sahip altı yerli halk örgütünden oluşan **Daimi Katılımcılar** vardır. Onların altında, Arktik Konseyi projelerinin ön-çalışmalarının yapıldığı ve faaliyetlerinin yürütüldüğü **Çalışma Grupları** yer alır. Son olarak,

⁹ Deklarasyonda bu ifade tam olarak şöyle geçmektedir: “*The Arctic Council should not deal with matters related to military security.*” Burada, daha kısıtlayıcı bir ifade (*shall not*) yerine daha müsamahakâr bir ifadenin (*should not*) kullanılması, bu alanı belki de kasten yoruma açık bırakmaktadır.

Arktik-dışı ülkelerin, uluslararası örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu **Gözlemciler** bulunmaktadır (Arctic Council, 2021c: 5-12).

Bu aktörler, Arktik Konseyi'nin çeşitli daimi birimleri ve düzenli olarak planlanan toplantıları aracılığıyla buluşur ve etkileşime girer. Arktik Konseyi, yılda iki kez yapılan Kıdemli Arktik Yetkilileri (*Senior Arctic Official* [SAO]) toplantıları ve iki yılda bir yapılan Bakanlar Toplantıları tarafından yönetilir. Arktik Konseyi başkanlığı, ikişer yıllık sürelerle, sekiz üye ülke arasında dönüşümlü bir şekilde yürütülür.

İki yılda bir yapılan Bakanlar Toplantıları, Arktik Konseyi'nin en yüksek karar alma organıdır. SAO'lar, Arktik Konseyi'nin günlük işleyişinden sorumludur; yılda en az iki kez toplanır ve faaliyetleri hakkında Bakanlara düzenli olarak rapor verir. Prensip olarak, Arktik Konseyi'nin tüm kararları, yan organları ile birlikte sekiz Arktik ülkenin tamamı arasında oybirliği ile alınır (Takei, 2015: 352).

Arktik Konseyi'nin işi, politika tavsiyeleri üretmek ve yönergeler çıkarmaktır. Bunlar genellikle Arktik Konseyi'nin altı Çalışma Grubunun, *ad hoc* diplomasi misyonlarının ve uzman gruplarının değerlendirmelerinin sonucunda oluşturulur. Arktik Konseyi'nin mevcut yetkisi nedeniyle, yönergelerinin veya politika tavsiyelerinin bağlayıcılığı yoktur; bu konudaki inisiyatif tamamen ülkelerin karar alıcılarındadır. Bu, Arktik Konseyi'nin bariz bir zafiyeti olarak görülebilir; ancak bu aynı zamanda Arktik Konseyi'nin güçlü bir yanına da işaret etmektedir. Yönergeler ve politika tavsiyeleri, tüm Arktik paydaşların parçası olduğu Çalışma Grupları aracılığıyla yapılan sistematik çalışmalardan türetilir ve daha sonra sekiz Arktik ülke tarafından oybirliği ile kabul edilir (Charron, 2012: 770-771). Böylelikle, hukukî olarak bağlayıcı olmasa da *pacta sunt servanda* (ahde vefa) ilkesi doğrultusunda dolaylı ve gönüllü bir yükümlülükten söz edilebilir. Bununla birlikte, Arktik Konseyi'nin tüm faaliyetlerinin ahde vefa ilkesi doğrultusunda, hukukî bağlayıcılığı olmayan adımlar olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Yaklaşık 28 yıllık bir tarihi olan Arktik Konseyi'nin himayesinde, son 13 yıl içinde üç adet yasal bağlayıcı anlaşma imzalanmıştır: 2011 Arktik Bölge Havacılık ve Deniz Arama Kurtarma İşbirliği Anlaşması; 2013 Arktik Bölge Deniz Petrol Kirliliğine Hazırlık ve Müdahale Konusunda İşbirliği Anlaşması; 2017 Uluslararası Arktik Bilimsel İşbirliğini Geliştirme Anlaşması.

Ottawa Deklarasyonu'nda temel hedeflerini çevrenin korunmasını ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde şekillendiren Arktik Konseyi, zamanla, ilgi alanlarını kademeli olarak genişletmiştir. Arktik Konseyi'nin faaliyetleri, yasa yapma ve uygulama açısından Arktik Bölge ile ilgili özellikle uluslararası hukukun güçlenmesine, normatif gelişmeye ve anlaşmaların uygulanmasına giderek daha fazla katkıda bulunmuştur (Takei, 2015: 350-351).

Çalışmanın bu bölümü, Arktik aktörlerin bölgeyle ilgili stratejileri analiz bölümünde derinlemesine işleneceği için, bu aktörlerin bölgeyle ilgili stratejilerine girmeden, aktörler hakkında genel bir bilgilendirme bölümü olarak tasarlanmıştır.

1.4.1. Arktik Ülkeler (Üye Ülkeler)

Arktik Ülkeler, Arktik Bölge içinde toprakları bulunan ve Arktik Konseyi'nin yegâne karar alma platformunu oluşturan sekiz devlettir. Arktik Konseyi'nin kurucu belgesi olan 1996 tarihli Ottawa Deklarasyonu, Konsey'e üye ülkeleri şöyle sıralar: Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç, Rusya Federasyonu, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri (Arctic Council, 1996). Ottawa Deklarasyonu'nda ve bunu takip eden tüm Arktik Konseyi belgelerinde, yayınlarında, bildirgelerinde ve resmî internet sitesinde, Konsey'e üye ülkeleri ifade etmek için “Arktik Ülkeler (*the Arctic States*)” terimi kullanılmaktadır. Buna paralel olarak, bu çalışma boyunca da Arktik Konseyi'ne üye ülkeler için “Arktik Ülkeler” ifadesi kullanılmıştır.

Arktik Ülkeler, şüphesiz, Arktik Bölge'nin en etkin aktörleridir. Bakıldığında, hem ABD ve Rusya gibi eskinin iki süper gücü, hem de İzlanda gibi -yaklaşık 370 bin nüfuslu- küçük bir ülke görülmektedir; ancak tüm ülkeler Konsey'de eşit taraflar olarak temsil edilmektedir. Ülkelerin geçmişlerine, gelecek projeksiyonlarına ve yönetim anlayışlarına bağlı olarak Arktik Bölge ile ilgili beklentileri ve hedefleri birbirlerinden oldukça farklıdır. Bu farklılıklara rağmen, bu tez çalışmasının analiz bölümünde de görüleceği üzere, Arktik Ülkelerin güvenlik sektörleri bağlamındaki politikaları bazı kalıplara ya da örüntülere de sahiptir. Bu çalışmada, her bir Arktik Ülkenin bölgeyle ilgili strateji belgeleri incelenecek, aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar, diğer Arktik paydaşların da stratejileriyle karşılaştırılarak, bütüncül ve sistematik bir şekilde analiz edilecektir.

1.4.1.1. Kanada

Kanada topraklarının yaklaşık % 40'ı Arktik Bölge içindedir ve bu bölgede yarısından fazlasını Yerli halkların oluşturduğu yaklaşık 150 bin kişilik bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Kanada'nın Arktik toprakları geniş olmasına rağmen, zorlu iklim koşullarının da etkisiyle, Kanada nüfusunun yüzde birinden daha azı ülkenin bu bölgesinde yaşamaktadır (Arctic Council, t.y.).

Kanada, Arktik Bölge'deki çok taraflı işbirliği konusunda en başından itibaren lider ülkelerden biri olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden kısa bir süre sonra, sekiz Arktik ülkeyi ortak problemlerle, özellikle de kırılgan Kuzey Kutbu çevresinin korunmasıyla ilgili sorunlarla başa çıkmak için birleştirecek bir konseye ihtiyaç olduğunu savunmuş ve Arktik

Konseyi'nin kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. Arktik Konseyi'nin 1996 yılında Ottawa/Kanada'da ilan edilen deklarasyonla kurulması ve ilk dönem başkanlığını Kanada'nın üstlenmesi, Kanada'nın bölgedeki işbirliği konusuna verdiği önemi açıkça göstermektedir (Allison, 2013: 1).

1.4.1.2. Danimarka Krallığı

Danimarka Krallığı, ya da kısaca Danimarka, anayasal olarak Danimarka'yı ve Kuzey Atlantik Okyanusu'ndaki iki özerk bölge olan Faroe Adaları ve Grönland'ı içeren bir devlettir ve Grönland sayesinde Arktik Bölge'de toprakları bulunan bir kıyı ülkesidir. 2009-2011 yıllarında Arktik Konseyi'nin dönem başkanlığı yürüten Danimarka, 2011'de Nuuk şehrinde gerçekleştirilen Bakanlar Toplantısı'yla, Konseyin önemli bir dönüm noktasına ev sahipliği yapmıştır. 2011 Nuuk Deklarasyonu'yla yeni gözlemcilerin kabulü için kriterler belirlenmiş, Tromsø/Norveç'te Arktik Konseyi için kalıcı bir sekreterlik kurulmuş, Arktik Bölge'de olası petrol sızıntılarını önlemek ve krizleri yönetmek üzere bir araç geliştirmek için bir görev gücü oluşturulmuştur. Ayrıca Bakanlar, Arktik Konseyi'nin himayesinde yasal olarak bağlayıcı ilk anlaşma olan Kuzey Kutbu'nda arama ve kurtarma konusunda bir anlaşma imzalamış ve bu anlaşma Konseyin çalışmalarına yeni bir boyut eklemiştir (Arctic Council, t.y.).

Danimarka, Grönland sayesinde Arktik Konseyi'nin üye ülkelerinden birisi olmuştur (Jacobsen, 2016). Dünyanın en büyük kıta olmayan adası olan Grönland, Danimarka Krallığı'nın Arktika kısmıdır ve ağırlıklı olarak Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Grönland adası, coğrafi olarak Kuzey Amerika kıtasının bir parçası olsa da jeopolitik olarak Avrupa ile bağlantılıdır. Toplam yaklaşık 2,2 milyon km² yüzölçümüyle Grönland, Batı Avrupa'nın neredeyse yarısı kadardır (The Arctic Institute, t.y.).

Arktika, Danimarka için önemli bölgelerden biridir. Danimarka Dışişleri Bakanlığı web sayfasında Arktik Bölge, alt başlıklardan biri olarak verilmiştir. Burada, Arktik Bölge'nin geleceğine ilişkin stratejik olarak uluslararası işbirliğinde bulundukları, hâlihazırda bölgede güçlü ve önemli bir aktör oldukları ve işbirliği konusunda şeffaflığa büyük önem verdikleri ifade edilmektedir (Danimarka Dışişleri Bakanlığı, t.y.).

1.4.1.3. Finlandiya

Finlandiya, Laponya eyaleti dolayısıyla Arktik Bölge paydaşlarından ve Arktik Konseyi üye devletlerinden biridir. Finlandiya topraklarının yaklaşık dörtte birini oluşturan, Finlandiya'nın en büyük ancak en seyrek nüfuslu bölgesi olan Laponya, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde bulunmaktadır. Finlandiya, genel olarak, Arktik endüstrisinin ve bilimsel çalışmalarının önemli merkezlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Arktik Bölge'nin iklim

koşullarına uyum sağlayabilecek şekilde inşaat ve altyapı teknolojisinin geliştirilmesi, buzla kaplı sularda ulaşım ve seyrüsefer gibi sektörlerde uzmanlığın ilerletilmesi, multidisipliner Arktik araştırmalarına, eğitim programlarına ve kurumlarına ev sahipliği yapılması konularında önemli katkılarda bulunmuştur (Arctic Council, t.y.).

Finlandiya, uzun süredir Arktik Bölge topluluğunun aktif bir üyesidir ve 1991 yılında Arktik ülkeleri için bakanlar düzeyindeki ilk toplantının gerçekleştirilmesinde kilit rol oynamıştır. Finlandiya, Kanada ile birlikte, Arktik Konseyi'nin kurulmasına giden sürecin iki önemli aktöründen biri olmuştur (The Arctic Institute, t.y.).

1.4.1.4. İzlanda

İzlanda, Kuzey Kutup Dairesi'nin İzlanda anakarasının kuzey kıyısından 40 kilometre uzaktaki Grimsey Adası'ndan geçtiği bir Arktik Ülkedir. 2020 yılı verileriyle 366 bin kişilik toplam nüfusa sahip küçük bir ülke olan İzlanda (World Bank, t.y.), Arktik Konseyi'nin sekiz üye ülkesinden birisidir ve 2019-2021 yılları arasında başkanlık görevini yürütmüştür.

İzlanda, yerel olarak üretilen yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen toplam birincil enerji arzının yaklaşık yüzde 85'ini oluşturması ve hane ısınması için yaklaşık yüzde 90 oranında jeotermal su kullanılmasıyla, dünya üzerinde ulusal toplam enerji bütçesinde yenilenebilir enerjinin en yüksek payına sahip olan ülkedir. Bununla birlikte, son yıllarda turizm, İzlanda ekonomisinin temel direği haline gelmiştir (Arctic Council, t.y.).

1.4.1.5. Norveç

Norveç topraklarının neredeyse yarısı Arktik Bölge içindedir ancak nüfusunun yaklaşık onda biri (yaklaşık 500 bin kişi) burada yaşamaktadır. Ülkenin Arktik deniz alanı, Fransa, Almanya ve İspanya'nın toplam kara alanına tekabül eden yaklaşık bir buçuk milyon kilometrekaredir. Norveç, Arktik Bölge'de önde gelen bilimsel merkezlerden biridir. Tromsø'da dünyanın en kuzeydeki üniversitesi olan Norveç Arktik Üniversitesi'ne, Bodø'daki NORD üniversitesine ve 20 farklı kurumdan 500 bilim insanının doğa bilimleri, teknoloji ve sosyal bilimler alanlarında araştırma yaptığı FRAM Araştırma Merkezi'ne de ev sahipliği yapmaktadır. Norveç, Arktik Konseyi'nin kurumsal yapısı için de önemli bir ülkedir. 2016'da oluşturulan, Yerli Halk Sekreterliğini de içeren Arktik Konseyi'nin daimi sekreterliği, Tromsø'da bulunmaktadır. (Arctic Council, t.y.).

Norveç için Arktik Bölge, hem ekonomik kalkınma hem de güvenlik hususları açısından ülkenin ayrılmaz bir parçasıdır. 2005 yılından bu yana Norveç, bölgesel ekonomik kalkınma,

iklim sorunları ve uluslararası işbirliği etrafında çerçevelenmiş bir Yüksek Kuzey¹⁰ politikasını teşvik etmek üzere hareket etmiştir. Ancak son birkaç yılda uluslararası arenada yaşanan gelişmelerin ardından Norveç, Arktik Bölge’de güvenlik politikalarına daha fazla odaklanan bir eğilim içine girmiştir (Østhagen, 2021: 75).

1.4.1.6. Rusya Federasyonu

Rusya’nın Arktik Bölge içinde bulunan toprakları, 24 bin kilometrelik kıyı şeridi (toplam Arktik Okyanusu kıyı şeridinin yarısından fazlasına tekabül etmektedir) boyunca uzanan oldukça büyük bir bölgedir. Rus nüfusunun yaklaşık iki buçuk milyonu Arktik Bölge’de yaşamakta ve dünyada Arktika’da yaşayan toplam nüfusun neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Bu nedenle, Arktik Bölge’nin verimli ve sürdürülebilir kalkınması, Rusya Federasyonu’nun temel ulusal önceliklerinden biridir. Başta petrol ve doğal gaz olmak üzere doğal kaynakların çıkarılması, Rusya’nın birincil Arktik endüstrisidir. Bilindiği üzere Rusya, dünyanın üçüncü büyük hidrokarbon kaynakları üreticisidir (Arctic Council, t.y.).

Rusya Federasyonu, Arktik Bölge’de istisnai bir konuma sahiptir. Onun bu istisnai konumu, sadece Arktik Bölge’deki en geniş topraklara ve kıyı şeridine veya en kalabalık nüfusa sahip olmasından kaynaklanmaz. Rusya, *the Economist* dergisinin her yıl yayımladığı Demokrasi İndeksi’nde, diğer Arktik Ülkelerden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Norveç’in en yüksek skorla birinci sırada yer aldığı Demokrasi İndeksi’nde İzlanda, İsveç, Finlandiya ve Danimarka sırasıyla üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı sıradadır. Kanada’nın 12. ve ABD’nin 30. sırada yer aldığı Demokrasi İndeksi’nde Rusya, 146. sırada ve “otoriter” rejimler arasındadır (Economist Intelligence Unit, 2022: 7-11). Rusya, aynı zamanda, agresif dış politika tarzından dolayı da sekiz Arktik Ülkeden önemli bir farklılık göstermektedir. Rusya’nın agresif dış politika örnekleri, sadece Ukrayna ve Gürcistan gibi Arktik-dışı bölgelerde değil, Arktik Bölge’nin -kelimenin tam manasıyla- tam ortasında da görülmüştür. 2007 yılında Rusya, Arktik Bölge’de Norveç’le yaşadığı egemenlik tartışmaları sırasında, kıta sahanlığının 200 deniz mili ötesinde, Kuzey Kutbu’nun bulunduğu noktada Arktik Okyanusu’nun dibine Rus bayrağı dikerek, bölgeyle ilgili tutumunu ortaya koymuştur (Seval, 2019: 11).

2007 yılında bölgede Soğuk Savaş sonrası en büyük gerginliğin müsebbibi olan Rusya, 2008 Gürcistan müdahalesinin ve 2014 yılında Kırım’ı işgalinin ve ilhakının ardından son olarak 2022 yılında Ukrayna’yı işgal etmişti. Bu son gelişme üzerine, 2022 yılının Mart ayında, Arktik Konseyi dönem başkanlığı (2021-2023) Rusya Federasyonu’ndayken, diğer yedi Arktik

¹⁰ Yüksek Kuzey (*High North*) ifadesi, akademik terminolojide oldukça yeni bir ifadedir. Norveççe *nordområdene* (kuzey bölgeleri) kelimesinin İngilizce eşanlamlısı olarak ilk kez 1980’lerin ortalarında kullanılmış olsa da, resmî olarak ve daha yaygın şekilde 2010’lara doğru kullanılmaya başlanmıştır (Skagestad, 2010).

Ülke, Rusya ile işbirliklerini ve Arktik Konseyi faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu askıya almıştı. 11 Mayıs 2023'te, örgütün 27 yıllık tarihinde daha önce görülmemiş koşullar altında çevrimiçi bir törenle gerçekleşen 13. Arktik Konseyi Toplantısında, Arktik Konseyi dönem başkanlığının Rusya Federasyonu'ndan Norveç'e geçişi gerçekleştirildi (Olsen, 2023). Norveç, son bir senede Konsey özelinde yaşananları telafi etmek üzere hızla harekete geçti ve Konsey'in yeniden fonksiyon kazanmasına yönelik önemli adımlar attı. Bölgeyle ilgili yayın yapan düşünce kuruluşlarında ve haber portallarında Arktik Konseyi'nin geleceğiyle ilgili endişe içeren haberlerin ve yorumların yerini, eskiden olduğu gibi Konsey'in faaliyetlerine dair haberler ve duyurular almaya başladı.

1.4.1.7. İsveç

İsveç topraklarının yaklaşık üçte biri ve nüfusunun 500 binden biraz fazlası Arktik Bölge içinde yer almaktadır. Arktik araştırmalarına ve iklim değişikliğine büyük önem veren İsveç, iklim değişikliğinin küresel olarak daha iyi anlaşılmasına önemli katkılarda bulunmuştur (Arctic Council, t.y.). İsveç, kendisini çevre sorunları konusunda dünyadaki en ilerici ülkelerden biri olarak konumlandırmıştır. Katı atıklarının %99'unu geri dönüştüren veya biyogaz üretmek için kullanan İsveç, 1967'de bir çevre koruma ajansı kuran ilk ülke olmuştur. İsveç, toplam küresel emisyonların %0,2'sinden daha azını oluşturmakta ve 2050 yılına kadar net sera gazı emisyonu olmayan bir toplum inşa etmeyi taahhüt etmektedir. Kuzey İsveç, bir atmosfer radar tesisi ve buzul izleme ve permafrost¹¹ çalışmaları yapabilen saha istasyonları da dâhil olmak üzere, İsveç Kutup Araştırmaları Sekreterliği tarafından izlenen birkaç iklim araştırma istasyonuna ev sahipliği yapmaktadır (The Arctic Institute, t.y.).

İsveç için Arktik Bölge, hem iç politika hem de dış politika meselesidir. Bu nedenle, İsveç'in kendi Arktik coğrafyasına ve Arktik Bölge'ye yönelik yaklaşımını anlamaya yönelik herhangi bir girişim, yalnızca dış politika önceliklerini değil, aynı zamanda iç ihtiyaçlarını ve çeşitli sosyal, politik, çevresel ve ekonomik gelişmelere duyarlılığını da hesaba katmalıdır. İsveç'in Arktika'nın geleceğine ilişkin endişeleri, etkili ve kapsayıcı yönetim, çevre koruma, sürdürülebilir ekonomik büyüme, barış ve güvenlik dâhil olmak üzere çok sayıda konudan oluşmaktadır. Sadece 10 milyonluk küçük nüfusu, tarafsızlık konusundaki ilkel duruşu ve küresel sahnedeki düşük jeopolitik ağırlığı göz önüne alındığında, İsveç'in dış politikası sıkı bir şekilde çok taraflılık ilkesine ve benzer düşünen uluslarla kurumsal işbirliğine dayanıyor olması şaşırtıcı değildir (Khorrami, 2019). Aynı gerekçelerle İsveç, Arktik Bölge'de de kurumsal

¹¹ Donmuş toprak

işbirliğinin, ülkeler ve paydaşlar arası diyalogun, iki ve çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesi konusunda inisiyatif alan önemli ülkelerden biri konumundadır.

1.4.1.8. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 1867'de Alaska'yı satın alarak bir Arktik ülkesi olmuştur. Alaska eyaleti yaklaşık 750 binlik bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Bu nüfusun yarısından fazlası iki büyük şehir olan Anchorage ve Fairbanks'ta yaşamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin Arktik Bölge'de ulusal güvenlik, çevre koruma, sürdürülebilir kalkınma, diğer Arktik Ülkeler ile işbirliğini teşvik etme, Yerli halkları kendilerini etkileyen kararlara dâhil etme ve bölge genelinde bilimsel araştırmaları destekleme ve teşvik etme dâhil olmak üzere çeşitli öncelikleri vardır. ABD'nin bölgeyle ilgili amacı, çıkarlarının korunduğu, anavatanının korunduğu ve Arktik Ülkelerin ortak zorlukların üstesinden gelmek için işbirliği içinde çalıştığı, çatışmasız, güvenli ve istikrarlı bir bölge olarak kalmasıdır (Arctic Council, t.y.).

Eskinin süper gücü, şimdinin büyük güçlerinden biri olan ABD için Arktika, üç boyutta önem arz etmektedir. Jeopolitik boyutta, bir Arktik Ülke olan Rusya Federasyonu ve kendisini “Yakın Arktik Ülke (*Near Arctic State*)” olarak tanımlayan Çin Halk Cumhuriyeti ile içinde bulunduğu büyük güç rekabeti bulunmaktadır. Çevresel boyutta, Arktik Bölge'yi önemli ölçüde değiştiren, hem bölgesel hem de küresel etkilere sahip iklim değişikliği konusu vardır. Son olarak, ekonomik boyutta, küresel emtia fiyatları ile yakından ilişkili konular bulunmaktadır. Birbirinden bağımsız olmayan bu üç boyut, ABD'nin Arktik Bölge stratejisini şekillendiren temel öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Conley ve Melino, 2019: 2).

1.4.2. Daimi Katılımcılar

Arktik Bölge'de yaşayan toplam 4 milyon kişiden yaklaşık 500 bini Yerli halktır. Bölgede yaşayan Yerli halkları temsilen Arktik Konseyi'nde Daimi Katılımcı statüsü verilen altı Yerli halk örgütü şunlardır¹²:

- Uluslararası Aleut Birliği (*Aleut International Association [AIA]*)
- Arktik Atabask Konseyi (*Arctic Athabaskan Council [AAC]*)
- Uluslararası Guçin Konseyi (*Gwich'in Council International [GCI]*)
- Inuit Kutup Konseyi (*Inuit Circumpolar Council [ICC]*)
- Rusya Kuzey Yerli Halkları Derneği (*Russian Association of Indigenous Peoples of the North [RAIPON]*)

¹² Örgütlerin resmî Türkçe karşılıkları bulunmadığı için orijinal isimleri de verilmiştir.

- Sami Konseyi (*Saami Council [SC]*)

1980'lerden bu yana, Yerli halk örgütleri Arktik Bölge çevre politikalarında giderek daha önemli aktörler haline gelmiştir. Arktik Bölge'deki Yerli halklara daha fazla kulak verilmiş ve yerel/geleneksel bilgi birikimi çevre yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma stratejilerine dâhil edilmiştir. Bu örgütler, özellikle son yıllarda, Arktik Bölge'de çevre ve kaynak geliştirme konularında gündem belirlemede ve siyasi tartışmalarda çok önemli bir rol oynamışlar; bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde siyasî iletişime ve karar alma süreçlerine katılarak uluslararası görünürlük ve güvenilirlik kazanmışlardır (Nuttall, 2005b: 956).

Arktik Konseyi'nin önemli bileşenlerinden biri olan "Daimi Katılımcılar" statüsü, uluslararası örgütler için özgün bir örnektir. Arktik Konseyi, Yerli halk örgütlerini Konseyin tüm konularına ve müzakerelerine tam katılımlarını sağlayan bir statüyle akredite eden ilk (ve şimdiye kadarki tek) hükümetler-arası forumdur. 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda üç Daimi Katılımcı (ICC, SC ve RAIPON) yer almış; ancak bu statünün kapısı, Daimi Katılımcı sayısının Arktik Ülke sayısını geçmediği ve belirlenen kıstaslar¹³ karşılandığı sürece, diğer aday örgütler için de açık bırakılmıştır. Zira 1998'de AIA'nın, 2000'de AAC ve GCI'nın da katılımlarıyla, Daimi Katılımcı sayısı altıya ulaşmıştır (Yefimenko, 2021).

Aslına bakılırsa, Arktik Konseyi bünyesinde Daimi Katılımcılar kategorisinin kurulması, birbiriyle bağlantılı üç kavramdan kaynaklanmaktadır: Mihail Gorbaçov'un 1987'deki Murmansk konuşmasında tartışılan fikirler, Yerli aktivizmi ve Arktik Konseyi'nin yasal olarak bağlayıcı olmayan yapısı. Gorbaçov'un Murmansk konuşması, Arktik bölgeye olan küresel ilgiyi yeniden alevlendirmiş ve Arktik Çevre Koruma Stratejisi'nin (*Arctic Environmental Protection Strategy [AEPS]*) kurulmasına yol açmıştır. AEPS, zamanla, sürdürülebilir kalkınma ideallerini desteklemeye ve Arktik Yerli aktivistlerin çabaları sayesinde Yerlilerin bilgisinin önemini kabul etmeye başlamıştır. Bu aktivistler, önce AEPS'te sonra Arktik Konseyi'nde daha fazla temsil için mücadeleye başlamış ve sonuçta Konsey'de Yerli halklar için Daimi Katılımcı rolü oluşturulmuştur. Bu noktada göz ardı edilmemesi gereken durum, Konsey'in yapısıdır. Arktik Konseyi'nin bağlayıcı olmayan bir yasal yapısı olmasaydı, tüm bu çalışmalar boşa gidecekti. Ancak bu yapı, Arktik Konseyi'nin devlet egemenliği ve Yerli haklarıyla ilgili çetrefilli sorunlardan kaçınmasına olanak tanımış ve Konsey tarafından oluşturulan girişimler veya düzenlemelerden yasal olarak sorumlu tutulmayacakları için isteksiz devletleri de örgüte katılmaya teşvik etmiştir. Birlikte ele alındığında bu üç unsur, Yerli

¹³ Birden fazla Arktik ülkede ikamet eden tek bir Yerli Halkı temsil eden veya tek bir Arktik ülkede ikamet eden birden fazla Arktik Yerli Halkı temsil eden tüm örgütler, Arktik Konseyi'ne Daimi Katılımcı statüsü için başvurabilir.

halkların Arktik Konseyi'ndeki Daimi Katılımcı rolünün büyümesini teşvik ederek, bu devrimci fikri gerçeğe dönüştürmek için gereken ivmeyi ve desteği sağlamıştır (Mayer, 2018: 14-15).

Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi'nin müzakerelerinde ve karar alma süreçlerinde tam istişare haklarına sahiptir, ancak oy hakkına sahip değildir. Yine de Konseyin önemli bileşenlerindendir. Daimi Katılımcılar, Arktik Ükelere nazaran farklı çıkarları temsil eder ve farklı gündemleri ele alır. Dolayısıyla, kuruluş aşamasından itibaren Arktik Konseyi'nin geleneksel bir Arktik kimliğine oturtmak bağlamında önemli bir konuma sahiptir. (Rottem, 2020: 5).

Arktik jeopolitiğiyle ilgili yapılacak herhangi bir çalışma, analiz birimi olarak sadece ulus-devletleri ele alıp ulus-altı oluşumları görmezden geldiği takdirde bütüncüllükten uzak kalacaktır. Hele ki Arktik Bölge gibi, son yıllardaki gerilimli küresel siyaset ortamına rağmen, “alçak politika¹⁴” olarak ifade edilen konuların ağırlıkta olduğu ve Yerli halkların bölgenin en önemli uluslararası platformunda (Arktik Konseyi) kendine yer bulabildiği bir coğrafyada Yerli halk örgütlerini ve onların bölgeyle ilgili stratejilerini yok saymak, önemli bir boşluk yaratacaktır.

1.4.2.1. Uluslararası Aleut Birliği

Uluslararası Aleut Birliği (*Aleut International Association* [AIA]), 1998 yılında Rusya ve Alaska'daki Aleut halklarını temsilen kâr amacı gütmeyen bir organizasyon olarak kurulmuştur. Aleut halkına uluslararası Arktik topluluğunda bir ses verme umuduyla Aleut lideri Flore Lekanof'un öncülük ettiği dernek, ABD'nin Alaska'yı Rusya'dan 1867'de satın almasından itibaren yaklaşık iki asırdır ayrı olan halkları yeniden bir araya getirmiştir. AIA'nın amacı, Rus ve Amerikan ekonomilerinin, kirliliğin, askerî faaliyetlerin ve iklim değişikliğinin etkisiyle tehdit altında olan Aleut yurdunun ve onu çevreleyen bölgenin doğal kaynaklarını ve doğasını korumaktır. Örgüt ayrıca Rus Aleutları ile Amerikan Aleutları arasındaki iletişimi artırmayı, her iki ülkeden akrabaları bir araya getirmeyi ve gerektiğinde ekonomik, tıbbî, eğitimsel ve teknolojik destek sağlamayı hedeflemektedir (Reedey-Maschner, 2005: 49). AIA, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'dan eşit sayıda (dört) temsilci ve bir başkandan oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir (Wilson, 2020: 31).

¹⁴ Devletlerin birincil amaçlarının hayatta kalma (survival) olduğunu varsayan realist yaklaşım, uluslararası siyaset konuları arasında bir hiyerarşi olduğunu savunur: askerî ve siyasî güvenlikle ilgili konular “yüksek politika (*high politics*)” iken ekonomik ve sosyal ilişkilerle ilgili konular “alçak politika (*low politics*)” olarak ifade edilir (Keohane ve Nye, 2012: 19). Öte yandan, bu ayrımın doğru bir ayrım olmadığı, ülkeler için başta ekonomik olmak üzere diğer meselelerin de en az askerî güvenlik meselesi kadar önemli olduğunu savunan çalışmalar mevcuttur. Örneğin, yüksek ve alçak politika arasındaki farkın bulanıklaşmasıyla ilgili bir çalışma için bkz.: (Olsen, 2017).

1.4.2.2. Arktik Atabask Konseyi

Arktik Atabask Konseyi (*Arctic Athabaskan Council* [AAC]), Arktik Konseyi ve diğer uluslararası platformlarda, sayıları yaklaşık 45 bini bulan Alaskalı ve Kanadalı Atabask üyelerinin haklarını ve çıkarlarını uluslararası alanda savunmak için kurulmuş bir uluslararası antlaşma örgütüdür (Arctic Athabaskan Council, t.y.).

AAC, 2000 yılının Haziran ayında, yedi Atabask lideri tarafından imzalanan bir antlaşma ile kurulmuş; aynı yılın Ekim ayında, Arktik Konseyi'nin Bakanlar toplantısında, Daimi Katılımcı statüsü verilmesi kabul edilmiştir (Ween, 2005: 112).

1.4.2.3. Uluslararası Guçin Konseyi

Uluslararası Guçin Konseyi (*Gwich'in Council International* [GCI]), Kuzeybatı Toprakları (Kanada), Yukon (Kanada) ve Alaska'da (ABD) 9 bin Guçin'i Arktik Konseyi'nde Daimi Katılımcı statüsüyle olarak temsil etmektedir. GCI, dayanıklı ve sağlıklı toplulukları desteklemek üzere, uluslararası düzeyde sürdürülebilir kalkınma ve çevre konularında seslerini duyurmak suretiyle Guçinleri desteklemektedir. GCI, Kanada ve Alaska'yı temsil eden dörder üyeden ve bunların atamış olduğu birer eş-başkandan oluşan gönüllü bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir (Gwich'in Council International, t.y.).

Arktik Konseyi, Guçinlere Arktik Konseyi'nin ötesine de geçen çeşitli konuları tartışmak üzere Guçin halkları olarak bir araya gelme fırsatı vermiştir. Bu şekilde GCI, kuzeydeki halkları etkileyen önemli konuları ele almak için tüm Guçinlerin bir araya gelebildiği bir forum olmuştur. GCI, Arktik Konseyi aracılığıyla çevre, sağlık, sosyal ve kültürel konular ve Kuzey halklarını etkileyen eğitim gibi konulardaki tartışmalara başarılı bir şekilde katkıda bulunabilmiştir. Bu katkı sayesinde, Guçin halklarının bilgisi, gelenekleri ve değerleri bugün Arktik Bölge'de ve uluslararası arenada tanınmıştır (Olson, 2005: 818-819).

1.4.2.4. Inuit Kutup Konseyi

Inuit Kutup Konseyi (*Inuit Circumpolar Council* [ICC]), Arktik Konseyi Daimi Katılımcılarının en aktif üyelerindendir. 2010 yılında ilk kez bir Arktik stratejisi belgesi yayımlayan Daimi Katılımcı olan ICC, bu stratejisini 2018 ve 2022 yıllarında yenilemiştir. 45 yıllık bir geçmişi olan ICC, Inuit halklarını başarılı bir şekilde temsil etmiştir. Grönland'ın önde gelen gazetelerinden birinin editörü olan Krarup, 2010 yılındaki bir yazısında şöyle söylemiştir: “30 yaşında, çoğu örgüt hâlâ hedeflerini belirlemekle uğraşüyor, ancak ICC şimdiden başarıya ulaşmış durumda: orijinal yapılacak listesindeki her şeyin üstesinden geldi (Krarup, 2010).”

1977'de kurulan ICC zaman içinde gelişerek, yaklaşık 180 bin Alaskalı, Kanadalı, Grönlandlı ve Çukotkalı (Rusya) Inuit halklarını temsil eden büyük bir uluslararası Yerli halk

örgütü haline gelmiştir. ICC, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi nezdinde danışman statüsüne ve Arktik Konseyi'nde Daimi Katılımcısı statüsüne sahiptir. ICC, İnuit halkları arasındaki birliği güçlendirme, İnuit haklarını ve çıkarlarını uluslararası düzeyde koruma, Arktik Bölge'yi koruyan uzun vadeli politikaların geliştirilmesini teşvik etme ve Arktik Bölge'nin siyasi, ekonomik ve sosyal gelişiminde tam ve aktif bir ortaklık arayışındadır. ICC, 2022 yılında yayımladığı belgede, İnuitler için şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Bizler tek bir vatanda, dört farklı ülkede, tek bir halkız*” (Inuit Circumpolar Council, 2022: 7).

1.4.2.5. Rusya Kuzey Yerli Halkları Derneği

Rusya Kuzey Yerli Halkları Derneği (*Russian Association of Indigenous Peoples of the North* [RAIPON]), 1990 yılında kurulan ve Rusya Federasyonu genelinde 30'dan fazla etnik gruptan oluşan Yerli halkları temsil eden bir örgüttür. RAIPON, temsil ettiği Yerli halkların çıkarlarını ve yasal haklarını korumaya kendini adanmış bir sivil toplum kuruluşudur. Uluslararası standartlara ve Rus mevzuatına uygun olarak toprak, doğal kaynaklar ve özyönetim hakları ve kendi sosyal ve ekonomik sorunlarını çözme hakları bunların başında gelmektedir. RAIPON ayrıca kültürel gelişimi, eğitimde ilerlemeyi ve uluslararası işbirliğini desteklemektedir (Sulyandziga, 2003).

RAIPON, bugün Arktika, Sibirya ve Uzak Doğu'da yaşayan 41 Yerli halkı ve 35 bölgesel ve etnik örgütü temsil etmektedir. Birçok açıdan hâlâ doğal kaynaklarına dayanan, çeşitli ana dilleri ve geleneksel ekonomik faaliyetleri olan, farklı kültürlerle sahip yerli halklardan oluşan bir topluluğun özgün bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Klimov, 2017). Arktik Konseyi resmî web sitesinde ifade edildiği üzere, 250 binin üzerinde bir nüfusu temsil eden RAIPON, Yerli halkların sorunlarıyla ilgili mevzuat konusunda Rusya Federasyonu Devlet Duması ve Hükümeti ile birlikte çalışmaktadır. Arktik Konseyi'nde Daimi Katılımcı statüsüne ek olarak, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi çalışmalarına danışman statüsüyle ve Birleşmiş Milletler Çevre Programına gözlemci statüsüyle katılmaktadır (Arctic Council, t.y.). Ancak RAIPON ile Rus yönetimi arasındaki ilişkiler tamamen sorunsuz değildir.

Putin yönetimi, genel olarak, içinde barındırdığı etnik grupların örgütleriyle gergin ilişkiler kuragelmıştır. Rus hükümeti, özellikle 2011'den bu yana sivil topluma yönelik artan baskının neticesinde Yerli haklarının kullanımını kısıtlamaktadır. 2000'li yılların başından itibaren hükümet, sivil toplum örgütlerine yönelik yabancı desteği kısıtlayarak Yerli aktivizminin siyasi alanını sınırlamaya başlamıştır. 2012'de, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yolsuzluk yapıldığı iddiasıyla bazı STK'ların protestolarını takiben, Rusya Devlet Duması, kısaca “yabancı ajan yasası” olarak adlandırılan federal bir yasayı kabul etmişti. Kanun,

yurtdışından fon alan ve Rusya'da siyasi faaliyetlerde bulunan tüm sivil toplum kuruluşlarının “yabancı ajan” olarak yaftalamaktaydı. Böyle bir kanun son derece geniş bir şekilde yorumlanabilir: siyasi faaliyet, devlet politikalarını veya kamuoyunu etkilemeyi amaçlayan herhangi bir şey olabilirken, yabancı devlet bütçelerinden, uluslararası kuruluşlardan, bilimsel kuruluşlardan veya özel kişilerden sağlanan mali destek arasında hiçbir fark yoktur. Yabancı ajan yasasının kabul edilmesinden birkaç ay sonra, Rusya Adalet Bakanlığı, örgütün tüzüğü ile federal yasalar arasındaki tutarsızlığı gerekçe göstererek RAIPON'un faaliyetlerini askıya aldı. RAIPON tüzüğünün gerekli revizyonunun ve hükümetin bu tür eylemlerine karşı artan uluslararası baskının ardından, Rus makamları örgütün 2013 yılında yeniden açılmasına izin verdi. Ancak kısa bir süre sonra hükümet, RAIPON Kongresi'nde iktidar partisinin bir üyesi olan Gregory Ledkov'u RAIPON'un yeni başkanı olarak seçmeleri için baskı yaptı (Cepinskyte, 2019: 3-8). Böylelikle RAIPON, iktidar yanlısı bir örgüt hüviyetine kavuşmuş oldu.

1.4.2.6. Sami Konseyi

Sami Konseyi (*Saami Council* [SC]), Arktik Konseyi Daimi Katılımcıları'nın en köklü ve en organize örgütlerinden biridir. Örneğin, Aleut International Association (AIA)'ın herhangi bir strateji belgesi ve hatta aktif bir web sitesi bile yokken; Sami Konseyi'nin 2017 ve 2022'de yayımlanan iki Arktik stratejisi belgesi ve beş dilde hazırlanmış (Kuzey Sami dili, İngilizce, İsveççe, Fince ve Rusça) web sitesi vardır.

Sami Konseyi, sadece Arktik Konseyi Daimi Katılımcıları'nın değil, tüm dünyadaki Yerli halkları temsil eden örgütlerin en köklü tarihe sahip olanlarından biridir. 1956 yılında kurulan Sami Konseyi, Finlandiya, Rusya, Norveç ve İsveç'te yaşayan Sami halklarının siyasî çıkarlarını aktif olarak gözetten bir sivil toplum kuruluşudur. Sami Konseyi'nin ana hedefleri, Sami halkı arasındaki yakınlık duygusunu pekiştirmek, Samilerin bir ulus olarak tanınmasını sağlamak ve dört ülkenin (Norveç, İsveç, Rusya ve Finlandiya) yasalarında ve bu ülkeler ile Sami temsilcisi kuruluşlar arasındaki anlaşmalarda Samilerin kültürel, siyasi, ekonomik ve sosyal haklarını korumaktır. Sami Konseyi'nin çalışmaları, Sami Konferansı'nda (*Saami Conference*) alınan kararlara ve siyasi programlarına dayanmaktadır (Saami Council, t.y.).

1.4.3. Çalışma Grupları

Arktik Konseyi'nin faaliyetleri altı Çalışma Grubu tarafından yürütülmektedir¹⁵: Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı (*Arctic Monitoring and Assessment Programme* [AMAP]),

¹⁵ Çalışmada, Arktik Konseyi Çalışma Gruplarından bahsederken, çalışma gruplarının orijinal İngilizce isimlerinin kısaltmaları kullanılmıştır.

Arktik Bitki Örtüsü ve Hayvanlarının Korunması (*Conservation of Arctic Flora and Fauna* [CAFF]), Arktik Deniz Çevresinin Korunması (*Protection of the Arctic Marine Environment* [PAME]), Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu (*Sustainable Development Working Group* [SDWG]), Arktik Atık Madde Eylem Programı (*Arctic Contaminants Action Program* [ACAP]) ve Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale (*Emergency Prevention, Preparedness and Response* [EPPR]). Arktik Konseyi Bakanları tarafından yetki verilen programları ve projeleri yürütmek Çalışma Gruplarının sorumluluğundadır. Bu yetkiler, Bakanlar Toplantıları (*Ministerial Meetings*) sonucunda oluşan resmî belgeler olan Bakanlar Bildirilerinde (*Ministerial Declarations*) belirtilmiştir. Çalışma Gruplarının çalışmaları, iklim değişikliğinden acil müdahaleye kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Çalışma Gruplarının yönetim kurulları, Arktik Ülkelerin Çalışma Grubunun yetkisine ve konusuna bağlı olarak atadığı temsilcilerinden ve Daimi Katılımcıların temsilcilerinden oluşmaktadır. Gözlemci Ülkeler ve Gözlemci Örgütler, Çalışma Grubu toplantılarına ve belirli projelere katılabilmektedir. Ayrıca, Çalışma Grupları toplantılarında, konuyla ve alanla ilgili olarak misafir araştırmacılar veya uzmanlar da yer alabilmektedir (Arctic Council, t.y.).

Çalışma Gruplarının tarihçesi, Arktik Konseyi'nin tarihçesiyle paralel bir şekilde ilerlemiştir. Hatta Arktik Konseyi'nin bugünkü halini alması, 1990'ların başlarında başlayan inisiyatiflerin ve kurulan Çalışma Gruplarının sayesinde gerçekleşmiştir. 1991 yılında sekiz Arktik Ülke tarafından kabul edilen Arktik Çevre Koruma Stratejisi (*Arctic Environmental Protection Strategy* [AEPS]), işbirlikçi bir çerçeveye, başlangıçta bilim ve çevre koruma konularına odaklanmış; daha sonra bunlara sürdürülebilir kalkınma da eklenmiştir. AEPS'i uygulamak için, her biri bir çalışma grubu tarafından yönetilen altı program oluşturulmuştur. 1996 yılında Arktik Konseyi resmen kurulurken, bu çalışma gruplarını da içerecek şekilde örgütlenmiş; eylemlerini Çalışma Gruplarının faaliyetleri çerçevesinde yürütmüştür. Çalışma Grupları, Arktik Konseyi'ni karar alma sürecinde bilgilendirmek ve Konseye bir çerçeve çizmek üzere faaliyet gösterir. Bu nedenle, Arktik Konseyi'nin elde ettiği ilerlemelerde ve başarılarında altı Çalışma Grubunun önemli faydalar sağladığı rahatlıkla söylenebilir (Stone ve Reiersen, 2016).

1.4.3.1. Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı Çalışma Grubu

Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı (*Arctic Monitoring and Assessment Programme* [AMAP]) Çalışma Grubu'nun görevi, Arktik Bölge'nin kirlilik ve iklim değişikliği sorunlarıyla ilgili durumunu, eğilimleri, ekosistem ve insanlar üzerindeki etkilerini belgelemek, Arktik Ülkelere sorunları ve tehditleri azaltmaya yönelik eylemler önermek, gerçekleştirilen

politikaları ve eylemleri izlemek ve değerlendirmektir. AMAP faaliyetleri, periyodik olarak güncellenen ve SAO'lar ya da Bakanlar tarafından onaylanan AMAP çalışma planına uygun olarak yürütülür. AMAP çalışma planına eklenen hususlar, öncelikle, AMAP'ın stratejik hedefleri, AMAP'ın desteklediği uluslararası gelişmeler (Stockholm Sözleşmesi ve Minamata Sözleşmesi gibi) ve Arktik Konseyi tarafından belirlenen öncelikler açısından uygunlukları bakımından değerlendirilir. AMAP çalışma planına faaliyetler atanırken, süreklilik ve sürdürülebilirlik, mevcut kaynaklarla ilgili kapsam ve hedeflerin tanımı, uygun olduğunda geleneksel ve Yerli bilgi ve tecrübelerin dâhil edilmesi, zaman çizelgeleri, çıktılar, iletişim, erişim ve diğer organlar (Arktik Konseyi paydaşları ve dış kuruluşlar) altındaki faaliyetlerle ilgili bağlantılar dikkate alınır (Arctic Council, 2016: 4).

AMAP, kurulduğu 1991 yılından bu yana, Arktik Bölge'nin iklim ve kirlilik sorunlarıyla ilgili durumunu ayrıntılandıran ve bilime dayalı politika tavsiyeleri içeren bir dizi yüksek kaliteli rapor ve çeşitli yayınlar üretmiştir. Resmi web sitelerinde, bilimsel çalışmaların sonucunda ortaya koydukları onlarca harita ve görseli, bilimsel raporları, yayınları, toplantı tutanaklarını ve webinar kayıtlarını açık erişime sunmuşlardır.

1.4.3.2. Arktik Bitki Örtüsü ve Hayvanlarının Korunması Çalışma Grubu

Arktik Bitki Örtüsü ve Hayvanlarının Korunması (*Conservation of Arctic Flora and Fauna* [CAFF]) Çalışma Grubu'nun görevi, Arktik Bölge biyo-çeşitliliğinin korunması üzerine çalışmalar yapmak ve bulgularını Arktik paydaşlara ileterek, bölgenin canlı kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlayan eylemi teşvik etmek ve bu yöndeki politikaların uygulanmasına yardımcı olmaktır. CAFF'ın amaçları şu şekilde özetlenebilir:

- Kaynakların daha etkili ve sürdürülebilir kullanımı ve korunması için işbirliği yapmak;
- Arktik bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliği habitatları konularında daha fazla koruma çabası için işbirliği yapmak;
- Arktik Bölge ekosistemlerini insan kaynaklı tehditlerden korumak;
- Bitki örtüsü, hayvan varlığı ve habitat yönetimi, kullanımı ve korunması için daha etkili kanunlar, yönetmelikler ve uygulamalar geliştirmeye çalışmak;
- Arktik Bölge Yerli halklarıyla işbirliği içinde çalışmak;
- Çalışma grubunun amaçlarına uygun uluslararası kuruluşlara danışmak ve onlarla işbirliği yapmak;
- Arktik biyo-çeşitlilik hakkındaki bilgileri düzenli olarak derlemek ve yaymak (Arctic Council, 2016: 6).

1.4.3.3. Arktik Deniz Çevresinin Korunması Çalışma Grubu

Arktik Deniz Çevresinin Korunması (*Protection of the Arctic Marine Environment* [PAME]) Çalışma Grubu, Arktik Konseyi Bakanları tarafından 1993'te kurulmuştur. PAME, Arktik deniz çevresinin korunmasına yönelik çok yönlü faaliyetlerde bulunmaktadır. PAME'nin görevi, Arktik deniz ve kıyı çevresinin hem kara hem de deniz temelli zararlı faaliyetlerden korunmasına ilişkin çerçeve sunmak ve politika önerilerinde bulunmaktır. PAME Çalışma Grubu, Arktik deniz çevresinin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına yönelik çabaları ve mevcut düzenlemeleri tamamlamayı amaçlayan programların, değerlendirmelerin ve yönergelerin ve Arktik paydaşlar arasında koordineli stratejik planların geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Arctic Council, 2016: 8).

PAME, SAO'ların tavsiyesi üzerine Arktik Konseyi tarafından onaylanan iki yıllık çalışma planlarında belirtilen faaliyetleri yürütür ve diğer beş Arktik Konseyi Çalışma Grubu ile yakın işbirliği içinde çalışır. PAME Çalışma Grubu, kendi ülkelerindeki çalışmalarından sorumlu Ulusal Temsilcilerden oluşur. Daimi Katılımcıların yanı sıra akredite edilmiş Gözlemci Ülkelerin ve ilgili kuruluşların temsilcilerine de PAME bünyesinde bulunabilir. PAME, genellikle yılda iki kez, çalışmaların ilerlemesini değerlendirmek, program önceliklerini tartışmak ve iki yıllık çalışma planlarını geliştirmek için toplanır; SAO'lara ve onlar aracılığıyla iki yılda bir toplanan Arktik Konseyi Bakanlarına rapor verir (PAME, t.y.).

1.4.3.4. Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu

1998 yılında kurulan Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu'nun (*Sustainable Development Working Group* [SDWG]) amacı, Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için Arktik Ülkelere atılacak adımlar, uygulanacak stratejiler ve politikalar konularında önerilerde bulunmaktır. Bu öneriler, çevreyi ve Yerli halkların ekonomilerini, kültürlerini ve sağlıklarını korumak ve geliştirmek hususlarını içermektedir. SDWG çalışmalarının temel ilkesi, pratik bilgi sağlayan girişimleri sürdürmek ve Arktik Bölge'deki zorluklara yanıt vermek ve fırsatlardan yararlanmak için Yerli halkların kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. SDWG, iki alt uzman grubu tarafından desteklenmektedir. Arktik İnsan Sağlığı Uzman Grubu (*The Arctic Human Health Expert Group* [AHHEG]), sağlık araştırmaları alanında bölgede yaşayanların sağlık endişelerinin farkındalığını ve görünürlüğünü artırmak ve bölgedeki sağlık ve eğitim ağlarını genişletmek için faaliyetlerde bulunmaktadır. Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Uzman Grubu (*The Social, Economic and Cultural Expert Group* [SECEG]), bölgede sürdürülebilir ve entegre

yaklaşımların geliştirilmesi konusundaki araştırmaları ilerletmek desteklemek için çalışmaktadır (SDWG, t.y.).

SDWG, Arktik Bölge’de sürdürülebilir kalkınma için lider bir güç olmaya çalışmaktadır. Bölgesel liderliği aracılığıyla, BM Gündem 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (*Sustainable Development Goals ([SDG])*) gibi küresel sürdürülebilir kalkınma çabalarına ve BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (2015) kapsamındaki Paris Anlaşması gibi iklim değişikliğini azaltma ve uyum çabalarına katkıda bulunmaktadır (Arctic Council, 2016: 10).

1.4.3.5. Arktik Atık Madde Eylem Programı Çalışma Grubu

Arktik Atık Madde Eylem Programı (*Arctic Contaminants Action Program [ACAP]*), AMAP'ın kirlilik kaynaklarını belirleme çalışmalarını takip etmeyi amaçlayan bir kuruluş olarak, 2006 yılında Arktik Konseyi altında resmi bir çalışma grubu haline gelmiştir. ACAP çalışmalarının temel amacı, çeşitli çevresel kirleticilerin ve zararlı emisyonların azaltılmasını hızlandırmaktır. ACAP'ın yaratılmasının ardındaki fikir, Arktik Konseyi'nin çalışmalarını daha pratik bir yöne yönlendirmek ve AMAP tarafından üretilen bilginin kullanımını geliştirmektir (Rottem, 2021: 1).

ACAP, Arktik Bölge’deki kirliliği ve çevresel riskleri önlemek ve azaltmak için çalışmakta, bölgedeki kirliliği azaltmak için farkındalığı artırmak ve olasılıkları göstermek için projeleri yürütmektedir. ACAP, Arktik Ülkeleri, çevresel sorunlar konularındaki politikalarını güçlendirmeye, insan sağlığıyla ilgili sosyo-ekonomik riskleri azaltmak için önlemler almaya teşvik etmektedir. ACAP, Arktik Ülke yönetimleriyle işbirliği içinde, Arktik Yerli halklarının zorluklarını ve risklerini göz önünde bulundurarak, projeler aracılığıyla çalışmalarını yürütmektedir (Arctic Council, t.y.).

1.4.3.6. Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale Çalışma Grubu

Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale (*Emergency Prevention, Preparedness and Response [EPPR]*) Çalışma Grubu, Arktik Bölge’deki çevresel acil durumlar, arama ve kurtarma çalışmalarında, doğal ve insan kaynaklı afetler ve kazalara karşı önlem, hazırlık ve müdahaleye odaklanmıştır. EPPR 1991 yılında kurulduğundan itibaren bölgedeki acil durumlarda işbirliğini, bilgi paylaşımını ve veri toplamayı sağlamak için çalışmaktadır. Operasyonel bir müdahale organizasyonu olmasa da, EPPR görevle ilgili proje ve faaliyetleri geliştirmekte, uygulamakta, desteklemekte ve ilgili paydaşlarla işbirliği yapmaktadır. EPPR, diğer çalışma grupları ve yan kuruluşlarla birlikte çalışarak en iyi uygulamalar hakkında bilgi üretmek, Arktik koşulları değerlendirmek, veri ve bilgi üretmek ve bölgede meydana gelen acil

durumlarda bilinçli karar verme ve işbirliği için araçlar geliştirmek üzere faaliyet göstermektedir. EPPR, yeni ve güncel bilgileri paylaşmak, iş planında belirlenen öncelikleri ve projeleri tartışmak ve mevcut faaliyetleri takip etmek için yılda iki kez toplanır. Ayrıca, Arktik Konseyi'nin ortak girişimlerine katkıda bulunur ve kendi yetki ve sorumluluk alanlarıyla ilgili çalıştaylar ve tatbikatlar düzenler (EPPR, t.y.).

1.4.4. Gözlemciler

Arktik Konseyi, sadece Arktik Bölge'ye kıyıdaş devletlerin ya da bölgede yaşamakta olan Yerli halkların değil, Arktik Bölge dışındaki aktörleri de içinde barındıran bir oluşumdur. Arktik Konseyi'ndeki gözlemci statüsü, Arktika dışındaki devletlerin yanı sıra, Konsey'in çalışmalarına katkıda bulunabilecek uluslararası kuruluşlara ve sivil toplum kuruluşlarına da açıktır. Arktik Konseyi Gözlemcileri, Konsey'in faaliyetlerine ve politikalarına Çalışma Grupları düzeyindeki katılımlarıyla katkıda bulunur. 2023 yılı itibarıyla, Arktik Konseyi Gözlemcisi olarak 13 ülke, 13 uluslararası örgüt ve 12 sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır (Arctic Council, 2021c: 12).

Arktik Konseyi'ndeki tüm kararlar, Daimi Katılımcıların katılımıyla sekiz Arktik Ülkenin münhasır hak ve sorumluluğundadır. Gözlemci statüsü verildikten sonra, gözlemciler Arktik Konseyi toplantılarına davet edilirler. Gözlemcilerin birincil rolü Konsey çalışmalarını gözlemlemek olsa da, gözlemciler öncelikle Çalışma Grupları düzeyindeki katılımları yoluyla katkıda bulunurlar. Gözlemciler, bir Arktik Ülke veya Daimi Katılımcı aracılığıyla projeler önerebilir; ancak SAO'lar tarafından aksi kararlaştırılmadıkça, gözlemcilerin herhangi bir projeye mali katkıları, Arktik Ülkelerin finansmanını aşamaz. Davet edildikleri Konsey'in yardımcı organlarının toplantılarında gözlemciler, Başkanın takdirine bağlı olarak, Arktik Ülkeler ve Daimi Katılımcılardan sonra açıklama ve konuşma yapabilirler, ilgili belgeleri sunabilirler ve tartışılan konular hakkında görüş bildirebilirler. Gözlemciler ayrıca Bakanlık toplantılarında yazılı beyanda da bulunabilirler (Arctic Council, t.y.).

Gözlemciler, yukarıdaki ifade edilen faaliyet alanları sayesinde, Arktik Ülkeler, Daimi Katılımcılar ve hatta diğer Gözlemcilerle kalıcı ortaklıklar kurmak için birçok fırsat bulabilmektedir. Bu fırsatlardan bazıları, bir Gözlemcinin karşılıklı çıkarlar bağlamında ortak olabileceği Çalışma Grubu düzeyinde karşımıza çıkmaktadır. Bir Gözlemci ülke ya da örgüt, sağlayacağı finansal veya teknolojik destek sayesinde, bir Çalışma Grubunun projesine önemli katkılarda bulunabilmekte; böylelikle Arktik Bölge'nin gelişimine ortak olabilmektedir.

Tablo 1.1. Arktik Konseyi Gözlemcileri
Kaynak: (Arctic Council, t.y.)

Arktik Konseyi Gözlemcileri		
Arktik-dışı Ülkeler (Gözlemci Ülkeler)	Uluslararası Örgütler	Sivil Toplum Kuruluşları
	Uluslararası Deniz Keşfi Konseyi (<i>International Council for the Exploration of the Sea</i> [ICES])	Denizin Korunması Danışma Komitesi (<i>Advisory Committee on Protection of the Sea</i> [ACOPS])
	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu	Kuzey Amerika Arktik Enstitüsü (<i>Arctic Institute of North America</i> [AINA])
	Uluslararası Denizcilik Örgütü	Dünya Ren Geyiği Çobanları Derneği (<i>Association of World Reindeer Herders</i> [AWRH])
Fransa	Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği	Kutup Çevresi Koruma Birliği (<i>Circumpolar Conservation Union</i> [CCU])
Almanya	İskandinav Bakanlar Konseyi (<i>Nordic Council of Ministers</i> [NCM])	Uluslararası Arktik Bilim Komitesi (<i>International Arctic Science Committee</i> [IASC])
İtalya	İskandinav Çevre Finans Kurumu (<i>Nordic Environment Finance Corporation</i> [NEFCO])	Uluslararası Arktik Sosyal Bilimler Derneği (<i>International Arctic Social Sciences Association</i> [IASSA])
Japonya	Kuzey Atlantik Deniz Memelileri Komisyonu (<i>North Atlantic Marine Mammal Commission</i> [NAMMCO])	Uluslararası Kutup Çevresi Sağlığı Birliği (<i>International Union for Circumpolar Health</i> [IUCH])
Hollanda	OSPAR Commission	Yerli İlişkileri Uluslararası Çalışma Grubu (<i>International Work Group for Indigenous Affairs</i> [IWGIA])
Çin Halk Cumhuriyeti	Arktik Bölge Parlamenterler Daimi Komitesi (<i>Standing Committee of the Parliamentarians of the Arctic Region</i> [SCPAR])	Kuzey Forumu (<i>Northern Forum</i> [NF])
Polonya	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı	Oceana
Hindistan	Birleşmiş Milletler Çevre Programı	Arktik Üniversitesi (<i>University of the Arctic</i> [UArctic])
Güney Kore	Dünya Meteoroloji Örgütü	Dünya Doğayı Koruma Vakfı
Singapur	Batı İskandinav Konseyi (<i>West Nordic Council</i> [WNC])	
İspanya		
İsviçre		
Birleşik Krallık		

Arktik Konseyi'ndeki Gözlemci katkılarının bir başka sahası, 2017'de kurulan Álgı¹⁶ Fonu'dur. Álgı Fonu, Arktik Bölge hakkında alınan kararların çok eski zamanlardan beri orada yaşayanlar tarafından şekillendirilmesi ve kültürlerini, geleneklerini ve bilgilerini içermesi gerektiği inancı üzerine kurulmuş bir oluşumdur (Staalesen, 2017). Bu fon, kendi topluluklarından proje ve programlara daha fazla katılımı teşvik etmek için Konseyin Daimi

¹⁶ Álgı kelimesi, Sami dilinde “başlangıç, milat” anlamına gelmektedir.

Katılımcılarına istikrarlı bir mali destek sağlamayı amaçlamaktadır. Bu girişim, bölgedeki Yerli halkların ihtiyaçlarını doğrudan desteklemek için önemli bir fırsattır.

Arktik Konseyi'nde Gözlemciler önemli role sahiptir. Yeni projeler önerebilir ve kısmen finanse edebilirler, ilgili uzmanlık ve yan kuruluş toplantılarına katkı sağlayabilirler. Bu şekilde, Arktik Bölge'nin durumu ve gelişimi hakkında bilgi üretimine katkıda bulunurlar. Gözlemciler ayrıca Arktik Konseyi girişimlerinde katalizör etkisi gösterebilirler; çevresel değerlendirmelerin ve politika tavsiyelerinin sonuçlarını kamusal alana ve siyasi otoriteye sahip diğer ulusal ve uluslararası arenalarda yayabilirler. Arktik Konseyi'nin çalışmaları, geniş gözlemci yelpazesi sayesinde küresel bir boyut kazandığından, uzun bir süredir, Arktik Konseyi aktif olarak her zamankinden daha fazla gözlemcinin katılımını sağlamaya çalışmaktadır (Knecht, 2015).

Kuşkusuz, Tablo 1.1'de verilen Arktik Konseyi Gözlemcilerinden en önemli grubu, Arktik-dışı ülkeler oluşturmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti gibi ekonomik bir dev; İngiltere, Almanya ve Fransa gibi Avrupa'nın kadim büyük güçleri; Hindistan gibi yükselen bir ekonomi; Güney Kore gibi bir teknoloji öncüsü... Diğer Gözlemci ülkelerle birlikte düşünüldüğünde, dünya siyasetinin ve ekonomisinin en önemli aktörlerinin, yüksek potansiyele sahip bir bölge olan Arktik jeopolitiğinin bugününde ve geleceğinde önemli bir yer tutacağı görülmektedir.

Bu çalışma, Arktik Bölge'de Gözlemci Ülkelerin en az Arktik Ülkeler kadar önemli aktörler olduğunu savunmakta ve analizine bu ülkelerin de Arktik stratejilerini dâhil etmektedir. Her ne kadar son yıllarda ulus-devletlerin eski etkinliğinde olmadığına dair tartışmalar başlamış olsa da, ulus-devletlerin hâlâ uluslararası ilişkilerin en önde gelen aktörleri olduğu gerçeği değişmemiştir. Arktik paydaşların bölgeyle ilgili yayımlamış oldukları strateji belgelerinin analiz edileceği bölümde, Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri hem kendi aralarında, hem de diğer paydaşlarla karşılaştırılacaktır. Böylelikle, hem Arktik Ülkeler ve Arktik-dışı Ülkeler arasındaki, hem de ulus, ulus-altı ve ulus-üstü aktörler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkacaktır. Bu sayede çalışma, bölgeyle ilgili bütüncül bir yaklaşıma sahip olacaktır.

1.5. Arktik Bölge'nin Jeopolitik Önemi

Arktik Bölge, kısmen buzla kaplı Arktik Okyanusu ve çevresindeki sekiz Arktik Ülkenin kara alanlarından ve Arktik Okyanusu'na bağlanan sığ alt bölgesel denizlerden oluşmaktadır. Bölge, çoğunluğu kuzey İskandinavya ve kuzey Rusya'da yaşayan, önemli bir kısmını Yerli halkların oluşturduğu dört milyon kişiye ev sahipliği yapmakta ve geçim kaynağı sağlamaktadır. Arktik Bölge, iklim koşullarının hızla değişmesi nedeniyle yeraltı kaynaklarına erişimin kolaylaşması ve kıtalararası ticarette alternatif ulaşım yolları sunması açısından

stratejik önemi artan bir alandır. Bölgesel ve küresel bağlamda önemli ekonomik fırsatlar sunan bu gelişmeler, süreç eğer dikkatli yönetilmezse, bölgenin hem ekolojik hem de siyasal düzenini tehlike altına atabilir.

Arktik Bölge birçok yönden çeşitlilik göstermektedir ve birçok bölümü insan etkisinden uzak olarak nitelendirilmektedir. Bölge, aşırı iklim koşulları dolayısıyla sert bir doğaya sahiptir ve birçok kısmında altyapı yoktur. Bu durumun istisnaları olarak kuzey İskandinavya ve kuzeybatı Rusya, bölgenin diğer kesimlerine nazaran daha kalabalık ve altyapı bakımından gelişmiş kısımlarıdır. Ekonomik faaliyetler, son yıllarda bazı alanlarda artmasına rağmen, genel anlamda hâlâ nispeten düşüktür. Ancak bölge, potansiyeli dolayısıyla, artık küresel bir perspektifte rol oynamaktadır. Bölgenin doğal kaynaklar, denizcilik ve turizm alanlarındaki potansiyeli daha fazla kullanılırsa, bu rol daha da büyüyebilir; bölgedeki faaliyetlerin artması yerel yaşam koşullarının iyileşmesine ve bölgede istihdam yaratılmasına yol açabilir. Öte yandan bazı ekonomik ve iklimsel gelişmeler, bölgedeki geleneksel hayata kötü bir şekilde etki edebilir, yerel yaşam koşullarını zorlaştırabilir ve dolayısıyla iş piyasasını olumsuz da etkileyebilir. Böylesi kötü sonuçların yaşanmaması adına, Arktik Ülkeler ve bölgedeki diğer paydaşlar, sürdürülebilir kalkınma konusunu odak noktalarına alarak bazı adımlar atmaya çalışmaktadır. Ancak ne yazık ki, bölgeyle ilgili uygulamaya koyulan politikalar ve stratejiler, her zaman bölgedeki ekolojik ve siyasî dengeyi gözetken şekilde geliştirilmemekte; bu hassasiyetler göz önüne alınarak geliştirilse bile uygulama safhasında farklılaşabilmektedir.

Hassas ve kırılgan bir yapıya sahip Arktik Bölge¹⁷, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilikte azalma ve insan sağlığını etkileyen tehlikeli maddeler gibi konularla şimdiden muhatap olmaya başlamıştır. İklim değişikliği dolayısıyla meydana gelen ısınma, Yerli halkların geleneksel yaşam biçimlerini etkilemekte ve ekosistemler üzerinde baskı yaratmaktadır. Şüphesiz, bu durumun küresel etkileri de vardır. İklim değişikliği konusu, sadece Arktik Bölge'yi değil, tüm küreyi etkileyen bir gelişmedir. Küresel ortalamanın üç (hatta bazı çalışmalara göre dört) katı oranında ısınma görülen bölgede buzul kütlelerinin erimesi, bazı fırsatlar yaratıyor olsa da, uzun vadede büyük problemlere yol açması da kuvvetle muhtemeldir. Büyük buz kütlelerinin eriyerek okyanus ve denizlere karışması sonucunda, en başta bu okyanus ve denizlerdeki tuzluluk oranlarını etkileyeceğinden, hem daha hızlı bir buharlaşma döngüsüne girilecek hem de deniz canlılarının yaşamları etkilenecektir. Dahası, deniz seviyesinin dünya genelinde etkili olacak şekilde yükselmesi, önemli bazı kıyı şehirlerini ve buralardaki sosyo-ekonomik ortamları olumsuz etkileyecektir. Bu nedenlerle, iklim

¹⁷ Çalışmanın analiz bölümünde görüleceği üzere, analiz edilen belgelerin istisnasız tamamı, bölgeyi tarif ederken “kırılgan, narin, hassas” gibi ifadeler kullanmıştır.

değişikliği konusu, hem Arktik ekosisteminin dayanıklılığı ve işlevleri bağlamında hem de küresel bağlamda önemli bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun farkında olan Arktik Konseyi ve paydaşları, faaliyet alanlarını ağırlıklı olarak çevresel ve iklimsel koşulları merkezine alacak bir şekilde şekillendirmektedir. Ancak, daha önce de ifade edildiği üzere, tüm faaliyetlerin bu kaygıları taşıyarak yapıldığı, tüm adımların bu problemleri gözeterek atıldığı, maalesef, söylenemez.

Arktik Bölge, aslında, uzun yıllar boyunca işbirliğinin hüküm sürdüğü, uluslararası siyasî düzen bağlamında istikrarlı bir bölge olagelmıştır (Seval, 2019). Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından ve özellikle 1996'da Arktik Konseyi'nin kuruluşundan bu yana, Arktik Ülkeler, bölgede işbirliği, düşük gerilim, anlaşmazlıkların barışçıl çözümü ve uluslararası hukuka riayet konularına sadık kalmaya çalışmıştır. Hatta öyle ki, bölgedeki işbirliğinin istisnai boyutunu vurgulamak için “Arktik ruhu” ifadesi ortaya çıkmıştır (Koivurova, 2021: 197).

Arktik Bölge meselelerinde uluslararası işbirliğinin hâlâ bölgenin baskın karakteri olmasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında büyük güç rekabetinin ortaya çıkması, bölgedeki buz kütlelerinin azalmasından kaynaklanan insan faaliyetlerindeki artışla birleştiğinde, bölgenin jeopolitik ortamına siyasî ve iktisadî anlamlarda rekabet ve gerilim de eklenmiştir. Rusya'nın Arktik Bölge'deki artan askerî varlığı ve operasyonları ve buna karşılık olarak diğer Arktik Ülkelerin askerî faaliyetleri, bölgede başta gelen rekabet ve gerilim kaynağıdır. Çin'in Arktik Bölge'deki artan diplomatik ve ekonomik faaliyetleri de rekabet ve gerilimi artıran bir diğer unsurdur.

Bölgedeki gelişmelerle ilgili bir grup görüş, bölgede yaşanan değişimin sunduğu ekonomik fırsatların, ülkeler arasında bölge kaynakları için bir yarış başlattığını veya başlatabileceğini savunmaktadır (Barber, 2021; Grove, 2021; The Economist, 2021; Dickie ve Gardner, 2022). Diğer gruptaki görüş ise, bölgedeki petrol ve doğalgaz operasyonlarının yüksek maliyetleri ve bunları ekonomiye kazandırma hususundaki teknik zorluklar göz önüne alındığında, böyle bir yarış potansiyelinin abartıldığını ifade etmektedir (Mayer, 2013; Dingman, 2017; Slav, 2017). Yukarıdaki atıflardan da anlaşılacağı üzere, son yıllarda ikinci görüşü savunanları bulmak oldukça zordur; bu çalışma dâhilinde bulunabilen ikinci görüşü destekleyen yazıların en güncelleri 2017 yılına aittir. Bu durumun son yıllarda gerginleşen küresel siyasetin bir sonucu olduğu varsayımına ulaşmak yanlış olmayacaktır. Küresel ortamda yaşanan gerginliklerin, saldırganlıkların ve problemlerin Arktik jeopolitiğine yansıyor olması, kaçınılmaz bir durumdur.

Son zamanlarda küresel siyaseti derinden etkileyen en güncel mesele, kuşkusuz Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması ve önemli bir bölümünü işgal etmesidir. Rusya'nın bu

hamlesinden sonra Rusya ile Batılı devletler arasındaki makas daha da açılmıştır. Bu durumun en somut göstergesi, jeopolitik konumları dolayısıyla uzun yıllardır tarafsızlık ilkesi doğrultusunda hareket eden iki ülke olan İsveç ve Finlandiya'nın Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (*North Atlantic Treaty Organization* [NATO]) üyeliği konusunu hızlı ve ciddi bir biçimde gündemlerine almasıdır. Her ne kadar NATO Genel Sekreteri Stoltenberg bu iki ülkeyi “kollarını açık bir şekilde karşılayacaklarını” (NATO, 2022) ifade etmiş olsa da, kararların oybirliğiyle alındığı, yani her bir ülkenin veto yetkisine sahip olduğu örgütte Türkiye'nin bu konuya soğuk yaklaşımı, yeni bir NATO genişlemesinin çok kolay gerçekleşmeyeceğini göstermiştir. Nitekim Türkiye, haklı sebeplerle, bu iki ülkenin NATO'ya katılımını geciktirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Finlandiya'nın NATO'ya katılmasına izin veren yasayı, Finlandiya'nın, Ankara'nın terörist olarak gördüğü gruplara karşı baskı yapma ve savunma ihracatını serbestleştirme sözlerini tutma yönünde somut adımlar atmasının ardından, 2023 yılının Mart ayında onaylamıştır (Gardner, 2023). Benzer bir durum, İsveç'in NATO üyeliğinin mecliste kabul edilmesi sürecinde de yaşanmıştır. İsveç'ten özellikle terörle ilişkili kişilerin ve faaliyetlerin kısıtlanması konusunda somut adımlar atması beklenmiş; İsveç'in terörle mücadele yasalarını değiştirmesi, PKK terör örgütünün mali faaliyetlerini kısıtlaması, bir terör şüphelisini mahkûm edip bir diğerini iade etmesi ve Türkiye'ye silah satışı konusundaki kısıtlamaların kaldırması gibi gelişmelerle birlikte Türkiye'nin AB üyelik hedefini canlandırma hedefine destek sözü vermesinin ardından, 2024 yılının Ocak ayında İsveç'in NATO'ya katılmasına izin veren yasa da TBMM tarafından onaylanmıştır (Fraser, 2024). Mevcut durumda, İsveç'in NATO üyeliğine henüz onay vermemiş tek ülke olarak Macaristan kalmıştır. Sonuçta beklenen onay verilirse, İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliklerinin Arktik Bölge siyasî dengelerine de etkisi olacağı aşîkârdır. Finlandiya'nın ardından İsveç'in de NATO üyesi olması hâlinde, Rusya Federasyonu, Arktik Konseyi üyesi olup NATO üyesi olmayan tek ülke konumuna gelecektir. Böylece, uzun yıllardır siyasî istikrarın, işbirliğinin ve çatışmasızlığın hâkim olduğu Arktik Bölge'de “Rusya ve diğerleri” gibi bir durumun ortaya çıkması işten bile olmayacaktır (Seval, 2022).

Görüldüğü üzere, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden beri belirli bir düzeyde işbirliğinin ve siyasî istikrarın yaşandığı Arktik Bölge, iklimsel ve politik gelişmeler neticesinde, önemli bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. Bölgedeki durum tek boyutlu değildir; bölgeyle ilgili herhangi bir analiz yapılırken madalyonun her iki tarafına da bakmak gerekir. Zira son dönemlerde gözlemlenmekte olan değişim ve dönüşüm süreci, bazı fırsatların yanı sıra birtakım riskleri de beraberinde getirmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, önce fırsatlara yer verilecek,

ardından sorunlar ve riskler incelenecektir. Çünkü fırsat olarak görülen gelişmeler, aynı zamanda sorunların da çıkış noktasını teşkil etmektedir.

Ancak bunlardan da önce, iklim değişikliğinin ve küresel ısınmanın bölgedeki etkilerini irdelemek gerekir. Zira ilerleyen bölümlerde ele alınacak olan fırsatların ve risklerin ortaya çıkmasının sebebi, iklim değişikliğinin neden olduğu ve son yıllarda somut bir şekilde gözlemlenebilen değişikliklerdir. Küresel ısınma sonucu eriyen Arktik buz kütleleri, bölgenin daha erişebilir olmasını sağlamakta ve bu sebeple bölgesel ve küresel aktörlerin dikkatleri Arktik Bölge'ye doğru kaymaktadır. Ayrıca, Arktik Bölge'nin dünyanın diğer bölgelerine ya da tamamına etkileri bağlamında, “Arktika'da olan Arktika'da kalmaz¹⁸” sözünün kullanıldığı görülmektedir. Bu söz yanlış bir ifade olmasa da eksik bir ifadedir. Zira bu söz hikâyenin sadece bir yönünü yansıtmaktadır; Arktik Bölge'de olup bitenlerin genellikle bölge içinden gelmediğini, Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya'nın yoğun nüfuslu, oldukça sanayileşmiş bölgelerindeki sistemler, süreçler ve kararlar yoluyla tetiklendiğini ortaya koymamaktadır. Özetle, Arktik Bölge'nin dünyanın geri kalanıyla ilişkilerinde iki yönlü bir yol ve karşılıklı bir ilişki vardır. Dünya ikliminin denge noktalarından biri olan Arktik Bölge'de yaşanacak radikal değişimlerin küresel sonuçları olacaktır. Arktik Bölge'de yaşanacak radikal değişimlerin kaynağı ise, çok büyük oranda, bölge dışı faktörlerden ileri gelmektedir. Bu bağlamda, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın bölgeye etkileri konusu, daha yüksek bir önem arz etmektedir.

1.5.1. İklim Değişikliği ve Küresel Isınmanın Bölgeye Etkileri

İklim değişikliği kavramı, sıcaklıklarda ve hava modellerinde uzun vadeli değişiklikleri ifade eder. Yaklaşık 4,5 milyar yaşında olduğu hesaplanan dünya (Patterson vd., 1955: 69), oluştuğu günden bu yana çok farklı iklimsel değişimler ve döngülerden geçmiştir. Bu değişimlerin ve döngülerin sebebi, genelde, jeolojik ya da astronomik olaylar kaynaklıdır. Bugün deneyimlemekte olduğumuz iklim değişimi, önceki örneklerinden iki bakımdan farklıdır. Birincisi, bu değişiklikler son derece hızlı gerçekleşmektedir. İkincisi, bu değişikliğe, yeryüzünde yaşamakta olan bir tür, *homo sapiens* sebep olmaktadır.

İklimdeki değişiklikler, 1800'lerden itibaren kömür, petrol ve gaz gibi fosil yakıtların yakılması gibi insan faaliyetleri sonucunda hızlanmıştır (IPCC, 2021: 1). Yerküre ve atmosfer, tıpkı bir sera gibi çalışır; yüzeye ulaşan güneş ışınlarının neredeyse yarısı geri yansır. Atmosfer, sera gazı sayesinde yeryüzünden yansıyan güneş ışınlarının bir kısmını tekrar yeryüzüne

¹⁸ Popüler kültürde sık sık karşımıza çıkan “Vegas'ta olan Vegas'ta kalır” sözünün bir adaptasyonu olan bu söz öbeği, Arktik Bölge'de yaşanan gelişmelerin (özellikle iklimsel değişimin) sadece bölgeyi değil aynı zamanda tüm dünyayı etkileyeceğini ifade etmek için kullanılır. Bu ifade NATO etkinliklerinden (NATO Parlamenter Asamblesi, 2017) Greenpeace raporlarının başlıklarına (Thompson, 2016) ve İngiltere Parlamentosu'na (Avam Kamarası Çevre Denetim Komitesi, 2023) kadar geniş bir kesim tarafından kullanılmaktadır.

gönderir. Bir battaniye işlevi gören sera gazları sayesinde yeryüzündeki ortalama sıcaklık, yaşam için uygun koşulları sağlayan bir ısı düzeyi olan 15°C'yi yakalar. Sera gazları olmasaydı, yeryüzünün ortalama sıcaklığının -18°C civarında olacağı hesaplanmıştır. Sera gazlarının bu doğal etkisi “sera gazı etkisi” olarak adlandırılır (WWF Türkiye, t.y.). Yanan fosil yakıtlar, sera gazı emisyonları üretir; dolayısıyla sera gazı etkisi artar. İklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonlarının başında karbondioksit ve metan gazı gelmektedir. Bunlar, örneğin bir otomobilin saldıdığı egzoz gazı ya da bir hanenin sobasından tüten dumandır. Çöp depolama alanları, metan emisyonlarının önemli bir kaynağıdır. Enerji, sanayi, ulaşım, binalar ve şehirler, tarım ve arazi kullanımı da başlıca emisyon kaynakları arasındadır (UNEP, 2020). Emisyonlar, gün geçtikçe yükselmeye devam etmektedir. Dünya, günümüzde, 1800'lerin sonunda olduğundan yaklaşık 1,1°C daha sıcak bir hâle gelmiştir (IPCC, 2021: 1). Üstüne üstlük, dünyanın sıcaklığı gün geçtikçe daha hızlı bir ivmeyle artmaktadır. Güncel bir araştırmaya göre 2015-2021 yılları arası, kayıtlara en sıcak yedi yıllık dönem olarak geçmiştir (Dünya Meteoroloji Örgütü, 2021).

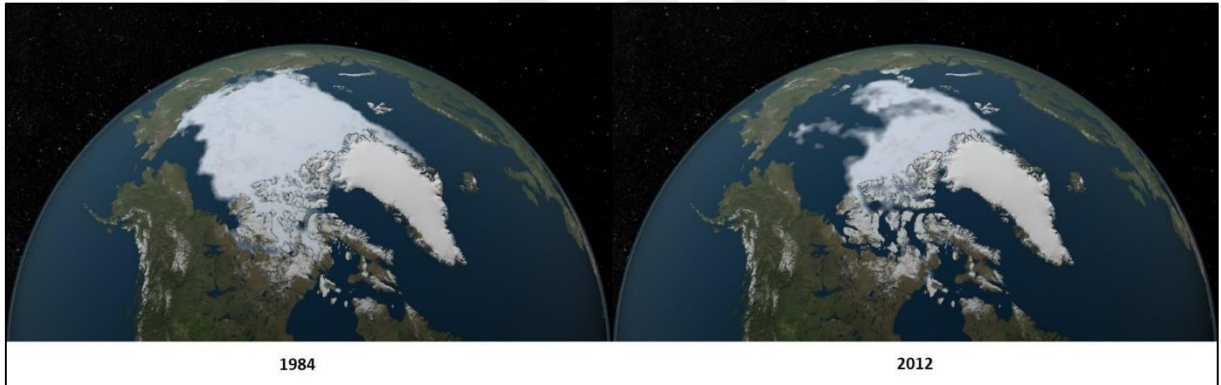
Birçok insan, iklim değişikliğinin esas olarak daha yüksek sıcaklıklar anlamına geldiğini düşünmektedir. Ancak sıcaklık artışı hikâyenin sadece girizgâhıdır. Dünya, her şeyin birbirine bağlı olduğu bir sistem olduğundan, bir alandaki değişiklikler diğer tüm alanlardaki değişiklikleri tetikleyebilir. İklim değişikliğinin sonuçları arasında aşırı hava olayları, yoğun kuraklıklar, su kıtlığı, şiddetli yangınlar, yükselen deniz seviyeleri, sel, eriyen kutup buzları, yıkıcı fırtınalar ve azalan biyo-çeşitlilik yer almaktadır (Birleşmiş Milletler, t.y.). Gündelik hayatta, herhangi bir bilgi edinme çabası içine dahi girmeden, Türkiye’de ve dünyanın farklı noktalarında yaşanan “aşırı sıcaklar can aldı”, “selde hayatını kaybedenlerin sayısı artıyor”, “orman yangını günlerdir kontrol altına alınamadı”, “bir tür daha yok olma tehlikesiyle karşı karşıya” gibi haber başlıklarına şahit olduğumuz düşünüldüğünde, yerkürenin iklim değişikliği konusunda ne derece kritik bir noktada olduğu hissedilmektedir.

Arktik Bölge, yerküre üzerinde iklim değişikliğinin en dramatik şekilde hissedildiği bölgedir. Arktik Bölge’de sıcaklıklar, bazı çalışmalara göre dünya ortalamasından 3 kat (AMAP, 2021: 4), bazı çalışmalara göre ise 4 kat (Voosen, 2021) daha hızlı artmıştır. Bunun başlıca nedeni, buz kütlelerinin erimesinin daha koyu bir yüzey ortaya çıkarması ve albedo etkisiyle¹⁹ bu alanlarda emilen güneş enerjisi miktarını artırmasıdır (Norveç Kutup Enstitüsü, t.y.). Arktika ve Antarktika, dünyanın soğutucu klimalarıdır. Isıyı uzaya geri yansıtan beyaz kar

¹⁹ Bir yüzeyin üzerine düşen elektromanyetik enerjiyi yansıtma kapasitesi, albedo olarak adlandırılır. Beyaz görünen bir cisim, yüksek bir albedoya sahiptir ve ona çarpan ışığın çoğunu yansıtır; koyu renkli bir madde ise düşük bir albedosu olduğundan çarpan ışığın çoğunu emer. Denizlerin albedo değeri 0,05-0,25 arasındayken, buzun albedo değeri 0,80-0,90 arasındadır. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: (Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, t.y.).

ve buzla kaplı olduklarından, dünyanın ısıyı emen diğer kısımlarını dengelerler. Daha az buz, daha az yansıyan ısı anlamına gelir; bu da dünya çapında daha yoğun ısı dalgaları demektir. Ama aynı zamanda daha aşırı kış koşulları anlamına da gelir: Kutup bölgesini çevreleyen yüksek basınçlı bir rüzgâr akımı olan kutupsal jet akımı, daha sıcak hava tarafından istikrarsız hale geldiğinden, güneye inebilir ve beraberinde keskin bir soğuk getirebilir (Hancock, t.y.).

Bölgenin dünya ortalamasının 3 veya 4 kat üzerinde bir hızla ısınmasının en önemli sonucu, doğal olarak, bölgedeki buzul kütlelerinin azalmaya başlamasıdır. Öyle ki, Arktik Bölge’de yaz deniz buzunun 2035 gibi erken bir tarihte yok olabileceğini öngören çalışmalar (Borunda, 2020) vardır. Bu çok uzak bir ihtimal ve fazla kötümser bir öngörü değildir; zira 1979 ile 2019 arasında, Eylül ayı Arktik deniz buzunun kapsamı % 43 azalmıştır (AMAP, 2021: 6). Kırk yıllık bir süre zarfında bölgedeki buzulların kapladığı alan nasıl neredeyse yarı yarıya azaldıysa, küresel ısınmanın artan ivmesi de göz önüne alındığında, önümüzdeki on beş yıllık sürecin ardından Arktik Okyanusu, yaz aylarında tamamen buzsuz bir okyanus hâline gelebilir. Bu durum, kıtalararası ticarette daha kısa ve daha güvenli yeni rotalar sunması ve bölgedeki hidrokarbon rezervlerine erişimi kolaylaştırması açılarından önemli fırsatlar sunuyor olsa da, bölgesel ve küresel ekolojik ve iklimsel konularda büyük sorunlar yaratmaya da gebe dir.

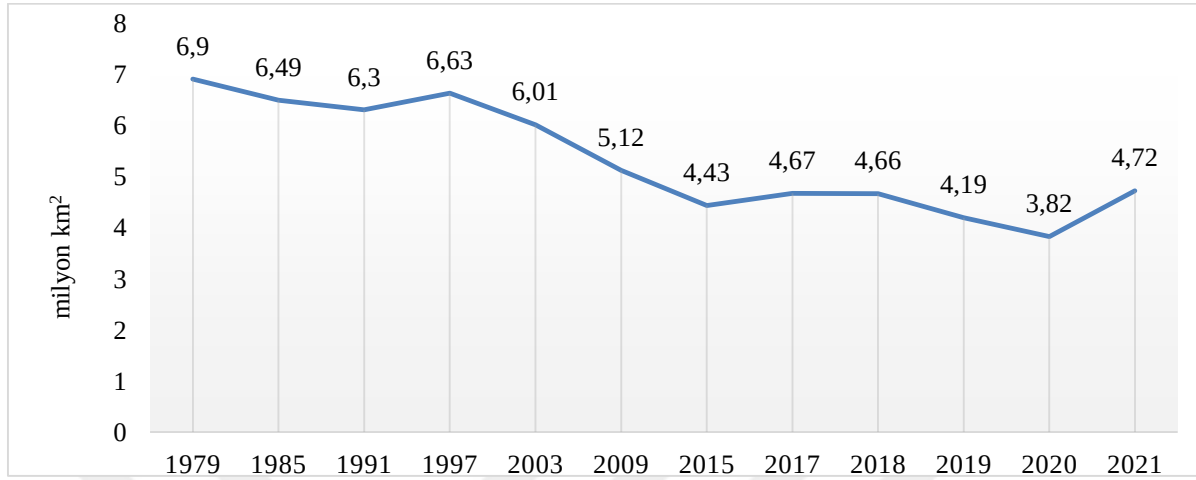

Görsel 1.3. Arktik Buzulları 1984-2012

Kaynak: (NASA, t.y.)

Görsel 1.3’te aktarıldığı üzere, otuz yıldan daha kısa bir süre zarfında Arktik buzullarında gözle görülür değişim yaşanmıştır. Bölgedeki buzulların erimesinin önemli sonuçlarından biri, dünyada deniz seviyesinin yükselmesi olacaktır. Bu bağlamdaki asıl tehlike, deniz buzullarından ziyade kara buzullarının eriyerek okyanusa ve denize karışmasıdır. Zira deniz buzullarının önemli bir bölümü, yani buzdağının görünmeyen kısmı, zaten hâlihazırda denizin içindedir. Asıl tehlike oluşturan durum, karadaki buzulların eriyerek okyanus ve denizlere karışması ve deniz seviyesini yükseltmesidir. Örneğin, 84 gelişmekte olan kıyı ülkesinin incelediği bir çalışmada, deniz seviyesinde 1 metrelik bir yükselmenin bu ülkelerdeki 56 milyon insanı (toplam nüfuslarının yaklaşık % 1,3’ü); 5 metrelik bir yükselmenin ise bu ülkelerdeki 245 milyon kişiyi (toplam nüfuslarının yaklaşık % 5,6’sı) yerinden edeceğini

tahmin etmektedir (Dasgupta vd., 2009: 383). Dünyadaki 193 egemen devletin 150'sinin kıyı ülkesi olduğu düşünüldüğünde, deniz seviyesindeki yarım metrelik artışın bile büyük etkileri olacağı aşikârdır.

Grafik 1.1. Arktik Deniz Buzu Alanı

Kaynak: (NASA, t.y.)’dan alınan verilerle düzenlenmiştir

Grafik 1.1’de Arktik deniz buzı alanlarının yıllık bazda, her yılın Eylül ayı değerlerindeki değişim yansıtılmıştır. Arktik Bölge’deki buz kütlelerinin erimekte olması, çok boyutlu sonuçları olan bir durumdur. Bölgedeki buz kütlesi azaldıkça, inceldikçe ve gençleştikçe erimesi daha da kolaylaşacaktır. Bölgedeki iklimsel anomaliler, buzulların erimesiyle de sınırlı değildir. Örneğin, 2021 yılının Ağustos ayında, kayıtlara ilk kez Grönland’ın yaklaşık 3.200 metre rakımlı zirvesine yağmur yağdığı geçmiştir (Thorsberg, 2021). Bir zamanlar deniz buzuyla kaplı bölgelerde, deniz yaşamındaki besin zincirini tehdit eden orka²⁰ türüne rastlanmaya başlanmıştır (NY Times, 2021). 2020’de Nornickel’in Sibirya’daki elektrik santralindeki bir depolama tankından 21 bin ton dizel sızarak nehirleri ve gölleri kirletmiştir. Depolama tankının, küresel ısınma sonucu permafrost erimesi nedeniyle desteklerinin zayıfladığı için battığı belirtilmiştir (BBC, 2021). Bu nedenle, gerçekleşmiş olan bu kazanın, Arktik Bölge’deki iklimsel değişikliğin sonucu yaşandığı ve bölgedeki çevresel yıkıma hız kazandırdığı yorumu yapılabilir. Bu örnek, iklim değişikliğinin ne gibi boyutlarda etkileri olabileceği konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Ne var ki, iklim değişikliğinin Arktik Bölge’ye etkileri arasında sadece kötü sonuçlar yaratan/yaratacak durumlar yoktur. Pek çok ülkenin ya da aktörün “fırsat” olarak öngördüğü bazı gelişmeler de yaşanmaktadır.

1.5.2. Arktik Fırsatlar

Daha önce de ifade edildiği üzere, iklim değişikliğinin Arktik Bölge’ye etkileri konusunda madalyonun iki yüzü vardır; bir yandan riskler teşkil eder ve problemlere sebep

²⁰ Katil balina olarak da bilinir.

olurken, diğer yandan bazı fırsatlar sunmaktadır. “Arktik fırsatlar” olarak ifade edilebilecek durumların en temel sebebi, küresel ısınmanın etkisiyle bölgedeki buzulların erimesidir. Arktik deniz ve kara buzullarının eriyor olmasının “fırsat” olarak telakki edilebilecek boyutu, bölgenin insanî faaliyetlere daha müsait bir hâle geliyor olmasıdır.

Arktik Bölge’nin insanî faaliyetlere daha açık hâle gelmesinin iki önemli sonucu vardır. Birincisi, Arktik Okyanusu’nun ve Arktik Bölge’nin kıtalararası ticarette yeni, daha kısa ve daha güvenilir bir rota olarak kullanılabilecek olması; ikincisi ise, bölgede bulunduğu tahmin edilen büyük miktarlardaki yeraltı doğal kaynaklarına erişimin kolaylaşacak olmasıdır.

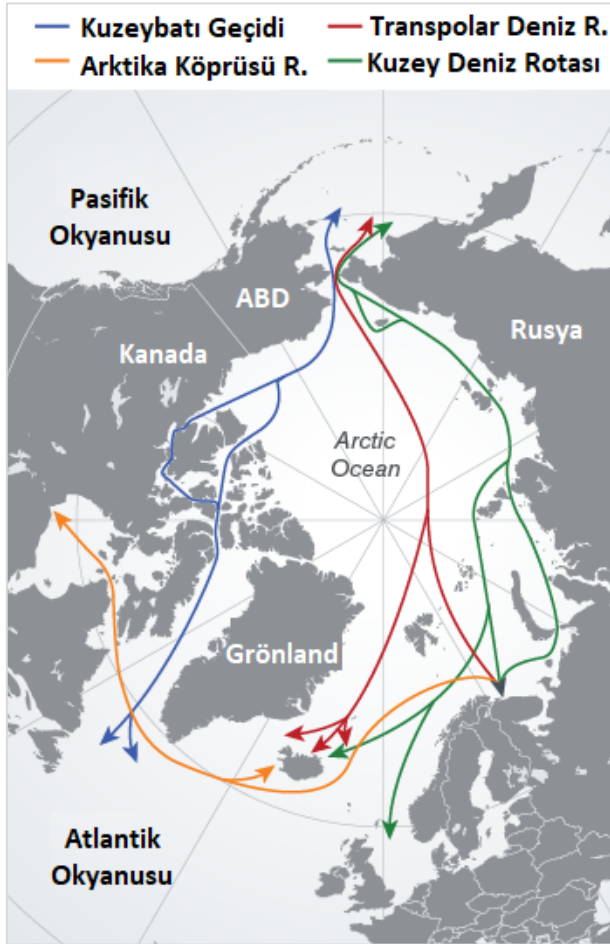
1.5.2.1. Arktik Rotalar

Nakliye, malları dünya çapında taşımamanın en büyük yöntemidir. Küresel olarak, dünya ticaretinin hacim olarak %80’i gemilerle taşınmaktadır (BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı, 2018: 23). 1869’da Süveyş Kanalı’nın açılmasıyla nakliye mesafeleri, Ümit Burnu’nu geçmeye kıyasla yaklaşık dörtte bir oranında kısalmıştır. Son yıllarda, belki de Süveyş Kanalı’nın açılmasından daha radikal etkiler yaratabilecek yeni rota potansiyelleri ortaya çıkmıştır. İklim değişikliğinin etkisiyle, Arktik Bölge üzerinden, kıtalararası ticarette yeni ve daha kısa rotalar gündeme gelmeye başlamıştır.

Arktik Bölge’den geçen deniz yolunun cazibesi, pazarlar arasında daha hızlı bir geçiş arayan tüccarları uzun zamandır kendine çekmektedir. Ne var ki, Arktik sularının büyük çoğunluğunu kaplayan aşılamaz buz kütleleri, yüzyıllardır inatçı bir engel oluşturmaktadır. Son zamanlardaki ısınma eğilimleri, Arktik Bölge havzasında giderek daha erişilebilir bir deniz alanına yol açarak, bölge için muazzam bir potansiyel sağlamaktadır. Daralan buz örtüsü, bol doğal kaynaklar ve gelişen jeopolitik eğilimlerle birlikte Arktik Bölge’nin ekonomik ve stratejik potansiyelini yükseltmektedir.

Arktik Bölge’de Yerli halklar, uzun süreler ulaşım için denizden yararlanmaya çalışırken, bu çabaları genel olarak buzsuz kıyı bölgeleriyle veya nehirlerle sınırlı kalmıştı. Vikingler, dokuzuncu yüzyılın sonlarında bölgedeki etkin denizciler olmuştu. Coğrafi Keşifler ve Uzak Doğu’daki zenginliklerin keşfi, Avrupalı denizcileri, Avrupa’yı Doğu’ya bağlayan daha hızlı yollar aramaya sevk etmişti. Kuzeybatı Geçidi’ni keşfetmeye yönelik ilk girişim, 15. yüzyılın sonunda İngilizler tarafından yapılmış; bölgedeki keşif girişimlerini diğer Avrupa ülkeleri de devam ettirmişti (Gosnell, 2020: 193-194). Keşifler, ilk zamanlarda, öncelikle kıtalararası geçitlerin bulunmasına yönelik olmuştu. Geçitlerin keşfedilmesiyle odak, deniz yollarını iyileştirmeye kaymıştı. Yıllar içinde pek çok kayda değer keşif seferi gerçekleşmiş ve Arktik deniz taşımacılığının kapsamı, gemilerin o zamanlar zor olan Kuzey Kutbu’na gitmeye

cesaret edeceği şekilde ilerlemişti. Altyapı, mürettebat eğitimi ve yönetimdeki gelişmelerle birlikte gemi tasarımı, inşası ve işletimindeki ilerlemeler, Arktik gemiciliğinde büyük gelişmelere yol açmıştı. Ancak, Harita 1.3'te gösterilen Arktik Bölge geçitlerini başarılı bir şekilde kullanmak için birkaç asır geçmesi gerekiyordu. Kuzey Deniz Rotası'ndan ilk başarılı geçiş 1878-1879 yıllarında²¹, Kuzeybatı Geçidi'nden ilk başarılı geçiş ise 1903-1906 yıllarında²² gerçekleşmiştir (ARCTIS, t.y.).

Harita 1.3. Arktik Deniz Rotaları

Kaynak: (Roston, 2018)'den Türkçeye uyarlanmıştır

Daha önce de ifade edildiği üzere, Arktik Bölge'nin benzeri görülmemiş bir ivmeyle ısınmasının buz örtüsünün azalmasına neden olmasıyla birlikte, dikkatler yeniden kuzeydeki deniz yollarına odaklanmaya başlamıştır. Daha eski, daha kalın buzul kütlelerin kaybı, kalan buzların daha az dirençli olmasına sebep olmaktadır. Bu durum, Arktik Bölge üzerinden geçişleri bir yandan kolaylaştırırken diğer yandan daha riskli hâle getirmektedir. Zira genç buz, daha hızlı erimeye olduğu gibi, serbest kalarak nakliye rotalarını bozmaya da yatkındır. Arktik

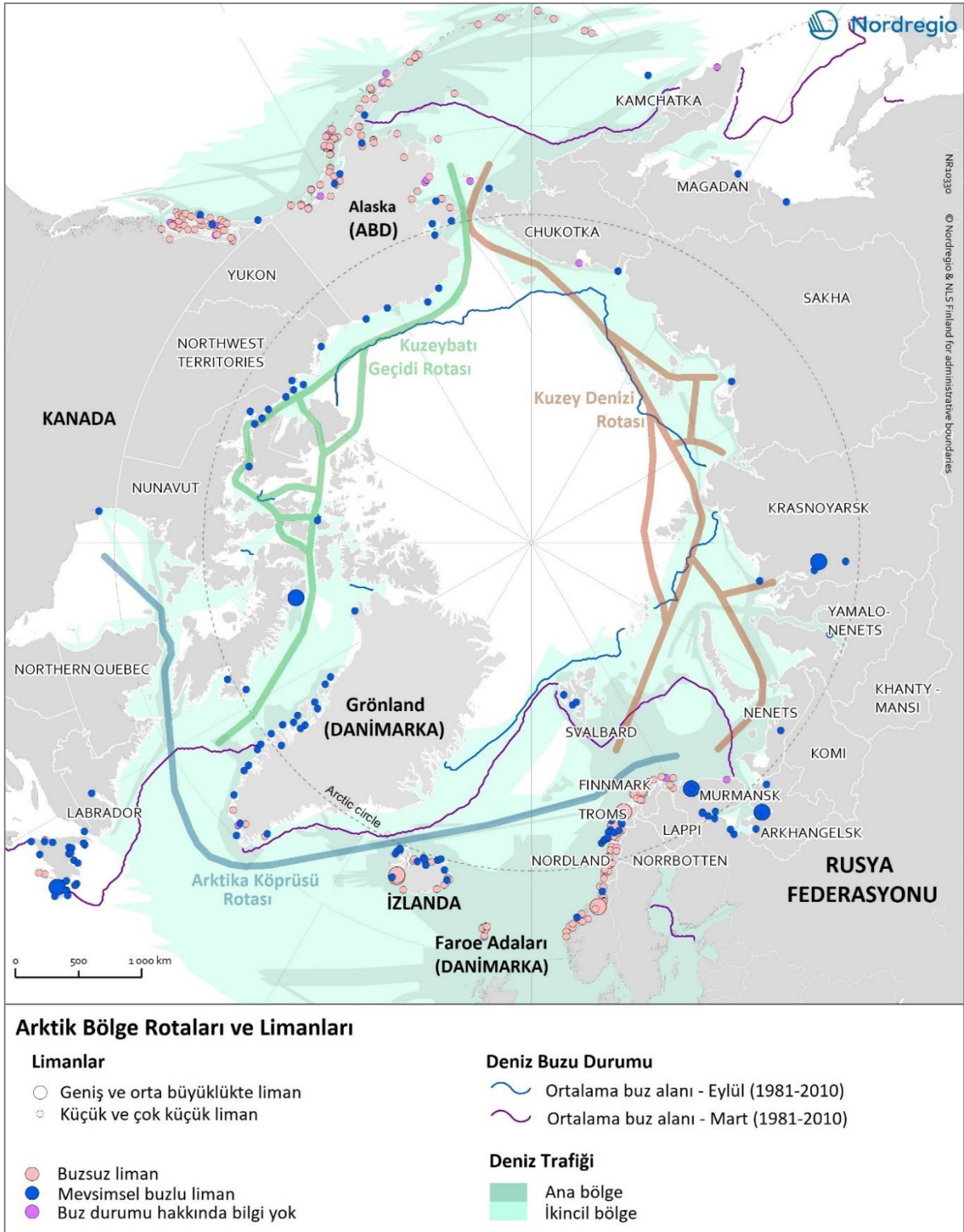
²¹ 1878 yılının Haziran ayında yolculuğuna başlayan gemi, üç ay sonra Bering Boğazı'na sadece iki gün uzaklıktayken buza saplandı ve tekrar denize açılmak için on ay beklemek zorunda kaldı (Encyclopædia Britannica, 1911: 740).

²² 1903 yılında Arktik yolculuğuna başlayan Norveçli kâşif Roald Amundsen'in yolculuğunu tamamlaması üç yılını aldı (Gosnell, 2020: 194).

deniz taşımacılığının artan potansiyeli ve bölgede faaliyet göstermenin doğasında bulunan risklerin farkında olan Birleşmiş Milletler Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), operasyonel zorlukları inceleyerek, Arktika ve Antarktika sularında faaliyet gösteren gemilerin güvenliğini ve çevresel etkilerini iyileştirme amacıyla, kutup bölgelerinde faaliyet gösteren gemiler için bir uluslararası kod (Kutup Kodu) oluşturmuştur (Gosnell, 2020: 195-196).

Son yıllarda azalan Arktik deniz buzu sonucunda, bölgenin deniz aktivitesinde mütevazı ama kayda değer bir artış meydana gelmiştir. 2013 ve 2019 yılları arasında Kuzey Kutbu'na giren gemi sayısı % 25 artarak 1.298 gemiden 1.628 gemiye çıkmıştır. Aynı dönemde Kuzey Kutbu'nda gemilerin kat ettiği toplam mesafe ise % 75 artarak 6,5 milyon deniz milinden 10,7 milyon deniz miline yükselmiştir. Arktik Bölge'deki deniz aktivitelerin önemli bir kısmını (% 41'ini) balıkçılık faaliyetleri oluşturmaktadır. Son yıllarda yaşanan artışa rağmen, Arktik gemi trafiği dünyanın diğer bölgelerinden nispeten daha düşüktür. Arktik gemi trafiğinin çoğu mevsimseldir ve deniz buzunun çekildiği yaz aylarında gerçekleşir. Küresel nüfus, ulusal ekonomiler ve küresel deniz ticareti hacmi büyüdükçe ve Arktik deniz buzu azaldıkça, bölgesel gemi trafiği, şüphesiz, önümüzdeki yıllarda artacaktır (PAME, 2020).

Arktik Bölge'de deniz trafiğinin daha yüksek seviyelere çıkması için gerekli olan tek şey bölgedeki buzul kütlenin azalması değildir. Deniz buzu kapsamı azalıyor olsa bile, Arktik Bölge çetin bir doğaya sahip olmaya devam etmektedir. Bölgedeki altyapı eksikliği, gemi trafiğinin düşük seviyelerde kalmasının bir diğer önemli sebebidir. Harita 1.4'te gösterildiği gibi, Arktik Bölge kıyılarında yaklaşık 350 liman vardır. Dünya Liman Endeksi'nin 2017 verilerine göre hazırlanan Harita 1.4'te, bölgede faaliyet gösteren limanlar büyüklüklerine ve buz durumlarına göre farklı boyutlarda ve renklerde verilmiştir. Murmansk limanı, bölgedeki tek büyük limandır. Ek olarak, toplamda on adet orta büyüklükte liman bulunmaktadır. Arktik Bölge limanlarında yaklaşık 200 tanesi yıl boyunca buzsuz iken, 150'den fazlası mevsimsel koşullara bağlı olarak kapanabilmektedir.

Harita 1.4. Arktik Bölge Rotaları ve Limanları

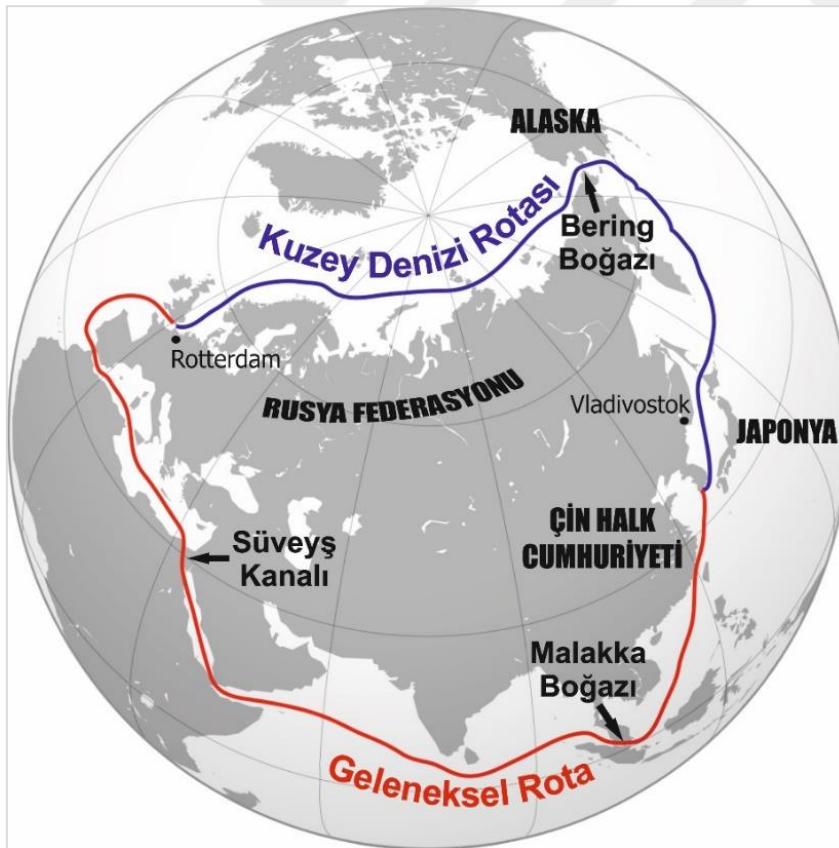
Kaynak: (Nordregio, 2019a)'dan Türkçeye uyarlanmıştır

Harita 1.4, yalnızca Arktik Bölge'deki limanları değil, aynı zamanda ana rotalardan üçünü göstermektedir. Haritada görülen Rusya Federasyonu açıklarından geçen Kuzey Denizi Rotası ile ABD ve Kanada açıklarından geçen Kuzeybatı Geçidi Rotası, Atlantik ve Pasifik okyanuslarını birbirine bağlamakta; Arktika Köprüsü rotası ise Rusya ile Kanada arasındaki bağlantıyı kurmaktadır. Harita 1.4'te gösterilmeyen ancak aşağıda anlatılan Transpolar Deniz

Rotası ise 21. yüzyılın ortalarına doğru, yaz sezonunda buzsuz bir Arktik Okyanusu durumunda, Atlantik ve Pasifik okyanusları arasında daha hızlı seyahatleri mümkün kılacaktır.

1.5.2.1.1. Kuzey Denizi Rotası

Kuzey Denizi Rotası (*Northern Sea Route* [NSR]), Atlantik Okyanusu ile Pasifik Okyanusu arasında, Rusya'nın Sibirya kıyıları ve Uzak Doğu boyunca beş Arktik Denizini²³ geçen bir nakliye hattıdır. Belirli, sabit bir rotaya işaret etmez; çok sayıda farklı boğaz ve su yolunun kombinasyonlarını ifade eder. NSR, yılda sadece iki ay buzsuzdur; ancak bölgedeki ısınmayla birlikte nakliye için giderek daha kullanışlı hâle gelmektedir. NSR, Arktik Bölge'de ilk buzsuz kalması muhtemel olan ve dolayısıyla en yüksek ticari potansiyeli temsil eden denizyoludur. Şu anda NSR, Arktik Bölge'de aktif olarak kullanılan tek ticarî nakliye rotasıdır. Geleneksel olarak kullanılan Süveyş Kanalı ve Malakka Boğazı'ndan geçen klasik rotaya göre büyük oranda zaman ve enerji tasarrufu sağlaması, bu rotanın en cazip yönünü teşkil etmektedir.

Harita 1.5. Kuzey Deniz Rotası ve Klasik Rota

Kaynak: (EIU, 2014)'den Türkçeye uyarlanmıştır

²³ Barents Denizi, Kara Denizi, Laptev Denizi, Doğu Sibirya Denizi ve Çukçi Denizi

Harita 1.5'te, Kuzey Deniz Rotası (Avrupa ↔ NSR ↔ Uzak Doğu güzergâhı) ve güncel kullanılmakta olan Geleneksel Rota (Avrupa ↔ Süveyş Kanalı ↔ Malakka Boğazı ↔ Uzak Doğu güzergâhı) görsel olarak verilmiştir. Kuzey Deniz Rotası, Geleneksel Rotaya nazaran %36 daha kısa bir alternatif sunmaktadır. Yokohama – Hamburg arası sefer yapacak iki gemiden Geleneksel Rotayı kullanan gemi toplamda 11.585 deniz mili yol kat ederken Kuzey Deniz Rotası üzerinden giden gemi 7.356 deniz mili yol kat edecektir. Aynı ortalama hızda (15 knot) hareket etmeleri hâlinde, Klasik Rotayı kullanan gemi hedefine 32 günde ulaşırken Kuzey Deniz Rotasını kullanan gemi hedefine 18 günde varacaktır. Böylelikle, Kuzey Deniz Rotasını kullanan gemi, Geleneksel Rotayı kullanan gemiye nispeten hedefine çok daha erken varacak, daha az yakıt sarf edecek ve korsancılık faaliyetlerine maruz kalma ihtimâli olmaksızın güvenli bir şekilde seferini tamamlayacaktır (Abdul Rahman vd., 2014: 90). Kısacası, NSR, dünyanın iki büyük pazarı arasında daha kısa, daha az maliyetli ve daha güvenli bir rota olarak öne çıkmaktadır.

Kuzey Deniz Rotası veya NSR, aslında uzun süredir bazı noktalarında faaliyet gösterilen bir deniz yoludur. NSR, henüz Sovyetler Birliği dönemindeyken önemli bir ulusal su yolu olarak geliştirilmiş ve 1987'de 1.306 seferde 331 gemi ile zirveye ulaşmıştır. NSR'nin batı ucu (Kara Denizi), Murmansk ve Dudinka arasında düzenli olarak yelken açan gemilerle 1978-79 sezonundan beri yıl boyunca seyrüsefere açık bir deniz hâline gelmiştir. NSR'nin ticari kullanımının tarihi dört farklı aşamaya ayrılabilir: keşif ve yerleşim (1917-1932); filo ve limanların gelişimi ile birlikte düzenli denizcilik faaliyetleri (1932-1950'lerin başları); NSR'nin yaz-sonbahar dönemlerinde düzenli çalışan bir ulaşım hattına dönüştürülmesi (1950'lerin başları-1970'lerin sonları); ve son olarak, yıl boyunca gemicilik faaliyetlerini sürdürme çabaları (1970'lerin sonlarından günümüze) (ARCTIS, t.y.).

Sovyet Dönemi boyunca NSR, bölgedeki askerî üsleri ve kaynak çıkarımı faaliyetlerini ikmal etmek için kullanılıyordu. Bölgedeki trafik 1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla düşse de 2000'lerin sonlarına doğru yeniden artmaya başladı. 2009'da, bir Rus buzkıranının refakati ile iki Alman gemisi, birkaç duraklama ile Busan'ı Rotterdam'a bağlayan Kuzey Denizi Rotası boyunca ilk ticari yolculuğu gerçekleştirdi (Deutsche Welle, 2009). Takip eden yıllarda NSR'nin kullanımı yoğunlaşmaya başladı. NSR boyunca taşınan toplam kargo hacmi 2016'da 7,5 milyon tona ve 2017'de 10,5 milyon tona yükseldi. 2016 yılında NSR'de toplamda 75'i Rus şirketi olmak üzere 129 nakliye şirketi faaliyet gösteriyordu. 2017'de NSR'de faaliyet gösteren Rus olmayan nakliye şirketlerinin ağırlığı Norveçliydi ve o yıl içinde 11 Norveç bandıralı gemi 92 ayrı sefer yaptı (Mineev vd., 2020: 148). Bu sayılar, birkaç yıl

öncesine nazaran oldukça büyük sayılardır. Zira 2010’da sadece 4 gemi NSR üzerinden sefer yaparken, takip eden üç yılda bu sayı sırasıyla 41, 46 ve 71’e yükselmiştir (Arctic Bulk, t.y.).

NSR, Asya ve Avrupa arasında nakliye masraflarını azaltacak bir rota olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine de pek çok konuda belirsizlik ve risk vardır. Bu rota kullanılarak yapılacak seferlere bir buzkıran refakatçisinin gerekliliği, bölgedeki buz örtüsünün değişkenliği ve yüzen buzulların baskınlığı, bölgede sefere elverişli mevsimin değişkenliği gibi konular, NSR’nin riskli ve belirsiz yönlerini teşkil etmektedir. Ayrıca NSR henüz yılın tüm mevsimlerinde kullanılabilecek durumda değildir ve yakın gelecekte de buradaki faaliyetlerin yaz aylarıyla sınırlı olması muhtemeldir (Fondahl vd., 2020: 209). Ancak, sözü edilen “yakın gelecek”, çok daha yakın olabilir. Bazı çalışmalar, yüzyılın ortasına gelmeden NSR’nin kıtalararası deniz taşımacılığında ekonomik ve operasyonel olarak uygun bir hâle geleceğini ifade etmektedir. NSR’nin 2030 yılına kadar, Kuzeybatı Geçidi veya Transpolar Deniz Yolu’ndan daha önce, buzsuz olabileceği (Bekkers vd., 2015: 3) ve 2040’larda trans-Arktik nakliye için ekonomik olarak uygun hâle gelebileceği öngörülmektedir (Hansen vd., 2016: 55).

Daha önce de ifade edildiği üzere, NSR’nin hâlâ Geleneksel Rotaya nispeten daha az sayıda kullanılmasının nedeni, yılın büyük bir bölümünde buzla kaplı olmasıdır. Kullanıma uygun zaman diliminde dahi riskli bir doğaya sahiptir. Ayrıca Rusya’nın talep ettiği geçiş ücreti, Süveyş Kanalı’na nazaran yüksek kalmaktadır. Buna ek olarak, zorlu buz koşullarında geçişi temizlemek için buz kırıcıların kullanılması gerekmektedir -ki bu da ek maliyetler yaratmaktadır. Hızlı meteorolojik değişiklikler, ani buz oluşumları ve buzdağları da önemli problemler yaratabilmektedir. Ayrıca, Sovyetler Birliği’nin çöküşünden bu yana Rusya’nın kuzey limanlarının altyapısı kötü durumda olduğundan, acil durumlarda müdahale şansı da düşüktür. Tüm bunlara rağmen NSR’den 2019’da 19 milyon ton ve 2020’de 33 milyon tonluk rekor bir miktar taşınması şaşırtıcı değildir. Ancak, 2019 yılında Süveyş Kanalı’ndan 1,2 milyar tonluk bir yük geçişi olduğu göz önüne alındığında, iki rota arasında hâlâ çok büyük bir farkın olduğu görülmektedir (Cargo Partner, t.y.).

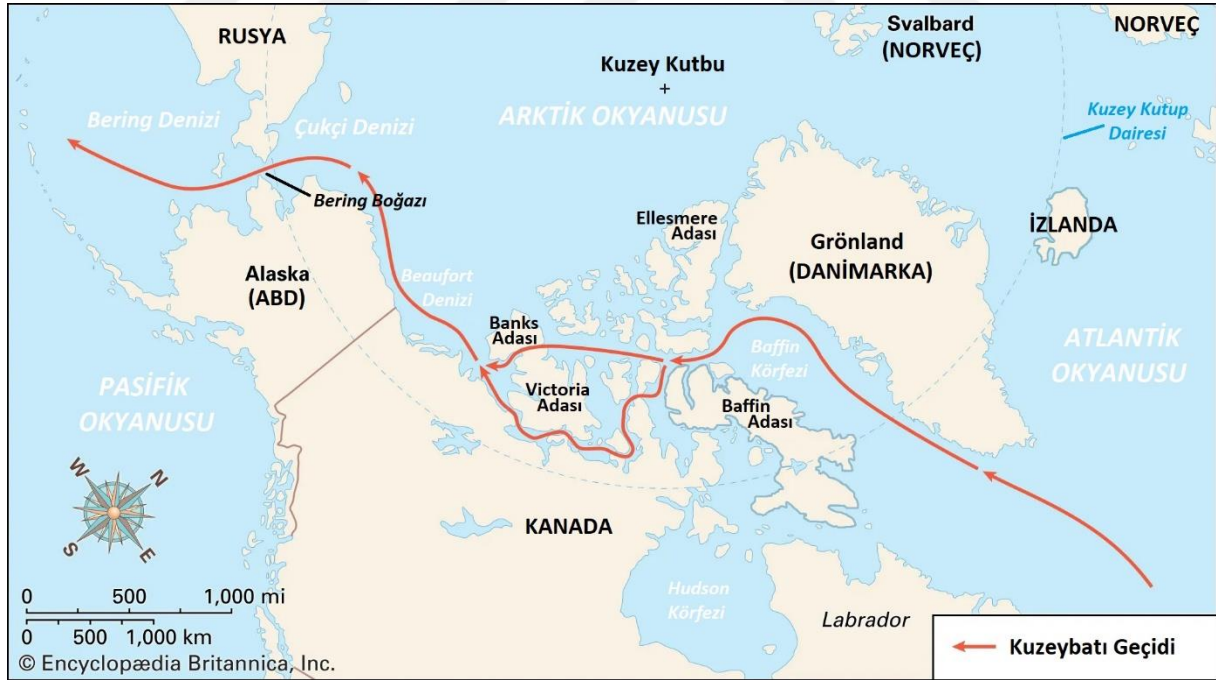
Deniz yolu seçimi sadece mesafeye bağlı değildir. Denizcilerin ne tür bir gemiyi hangi rotada konuşlandıracağına karar verirken göz önüne aldıkları birçok kriter vardır: deniz mesafesi; geminin yapım tipi (ABD Doları/ton DWT²⁴ cinsinden yatırım, geminin faaliyet göstermek zorunda olduğu deniz ortamına bağlıdır); 3) gemi boyutu; 4) rotadaki güvenlik koşulları; 5) rotanın yıl boyunca öngörülebilirliği, güvenilirliği; 6) diğer masraflar (geçiş ücreti, buz kırıcılar, vb.). Tüm bu kriterler birlikte değerlendirildikten sonra nihai rota seçimi yapılır.

²⁴ DWT: Bir geminin azami ne kadar ağırlık taşıyabileceğine dair teknik bir tabirdir. Açılımı *Deadweight Tonnage* olan bu terim, Türkçede “detveyt” olarak kullanılır (Sualtı Gazetesi, 2011).

Önümüzdeki kırk yıl boyunca, Geleneksel Rotaya kıyasla daha küçük (dolayısıyla birim nakliye maliyeti daha yüksek) gemilerin NSR'yi kullanabileceği öngörülmektedir. NSR ile Geleneksel Rota karşılaştırmasının 50 ila 130 yıl aralığında yapılabileceği düşünülmektedir (van Hussen vd., 2020: 20-21).

1.5.2.1.2. Kuzey Batı Geçidi

Kuzey Batı Geçidi (*Northwest Passage* [NWP]), Kuzey Amerika Arktik su yolları aracılığıyla Atlantik Okyanusu ile Pasifik Okyanusu'nu birbirine bağlayan nakliye şeritlerinin birleşimi olarak tanımlanır. Doğudan batıya, Davies Boğazı, Baffin Körfezi ve Kanada Arktik Takımadaları'ndan Beaufort Denizi'ne geçer. Bu daha sonra Çukçi Denizi'ne ve sonunda Bering Boğazı üzerinden Pasifik Okyanusu'na açılır. NWP'nin su yolları, geniş mineral ve petrokimya rezervlerine sahip olmanın yanı sıra, hem Süveyş Kanalı'na hem de Panama Kanalı'na alternatif olarak işlev görme potansiyeline sahiptir. Potansiyel olarak, Kuzeybatı Avrupa ile Asya arasındaki mesafeyi yüzde 30'a kadar ve ayrıca ABD'nin Doğu Kıyısı ile Doğu Asya arasındaki mesafeyi yüzde 20'ye kadar azaltabilir. NSR'ye benzer şekilde, belirli bir rota değil, çok sayıda farklı boğaz ve su yolu nedeniyle birkaç rotanın birleşimidir (Hansen vd., 2016: 14). Hatta bu sebeple, bir keşif değil aslında bir “icat” olduğu bile ifade edilmiştir²⁵.

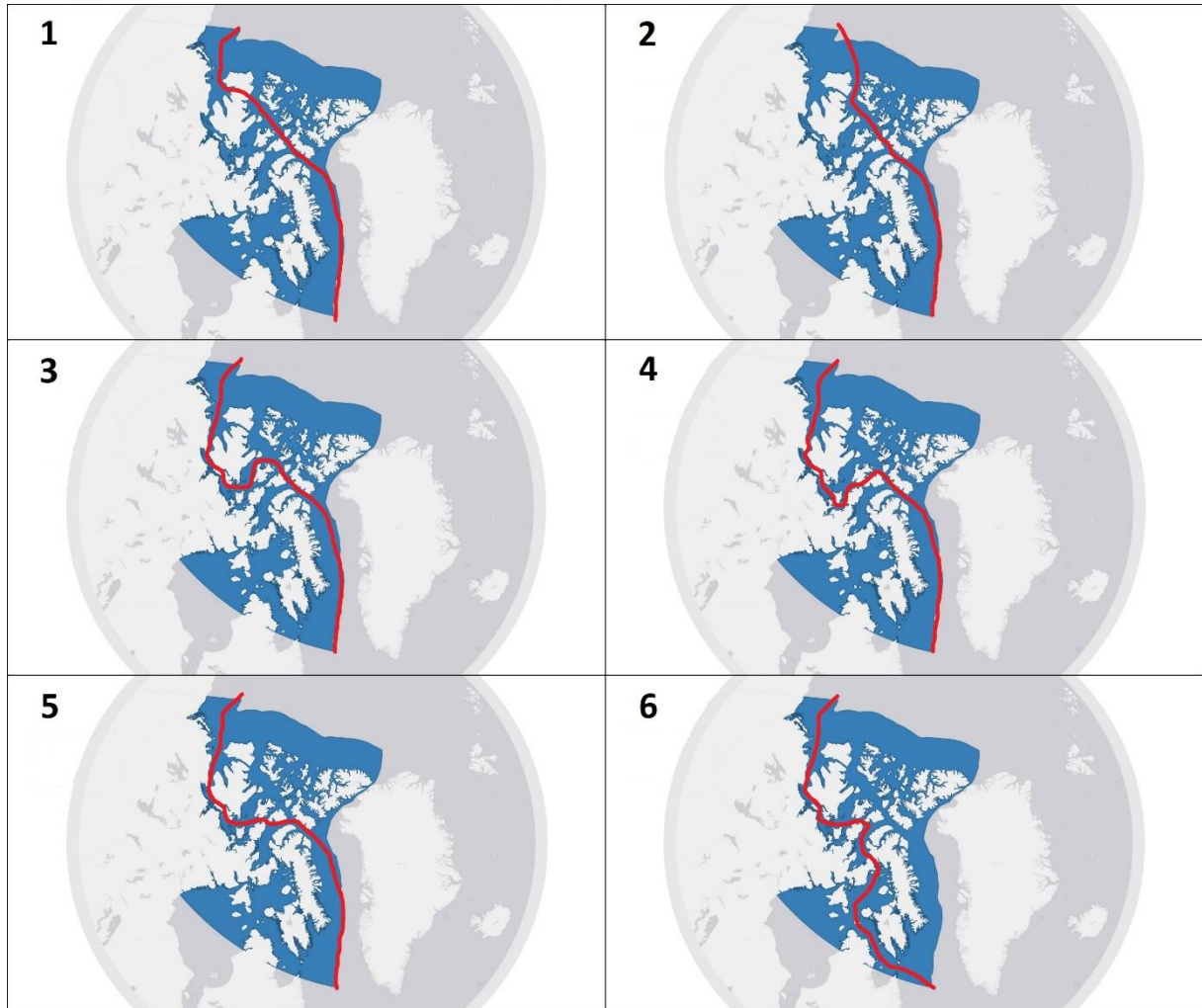

Harita 1.6. Kuzey Batı Geçidi

Kaynak: (Britannica, 2021)'den Türkçeye uyarlanmıştır

²⁵ Bir Arktik araştırmacısı olan Ken McGoogan, bir mülakatta "Kuzeybatı Geçidi yoktu ve Avrupalılar onu icat edene kadar bulunamamıştı. Geçit, her şeyden önce entelektüel bir kurgu, bir kavrayış biçimidir; yalnızca kendi şartlarında çözülebilecek bir coğrafi bilmecedir" şeklinde konuşmuştur (The Arctic Book Review, 2001).

Harita 1.6’da görüldüğü üzere, Kuzeybatı Geçidi (NWP), Atlantik ve Pasifik okyanuslarını Arktik Okyanusu vasıtasıyla bağlayan, Arktik Rusya kıyılarına yakın sulardan geçen Kuzey Deniz Yolu’nun karşı kıyısında, Arktik Kanada sularından geçen güzergâhlar bileşkesidir. Aslında, yukarıdaki haritanın gösterdiğinden daha fazla alternatifleri olan bir rotadır. Arktik Konseyi’nin çalışma gruplarından biri olan PAME, 2021 yılında yayımladığı bir raporda, altı olası Kuzeybatı Geçidi güzergâhı göstermiştir (Görsel 1.4). Bu güzergâhların 1 ve 2 numaralı alternatifleri derin su yolları olarak kabul edilirken, diğerleri gemilerin draftını²⁶ 10 metrenin altına düşüren sınırlayıcı kayalar nedeniyle sığdır (PAME, 2021: 7). Bir başka ifadeyle, aşağıda aktarılan alternatiflerin ilk ikisi kıtalararası taşımacılıkta büyük yük gemilerinin geçişine elverişliyken, diğer alternatifler daha küçük gemiler ve bölge-içi nakliye için daha uygundur.

Görsel 1.4. Olası Kuzeybatı Geçidi Güzergâhları
Kaynak: (PAME, 2021: 10-15)’dan uyarlanmıştır

²⁶ Draft, ya da su çekimi, geminin tabanı ile su seviyesi arasında kalan mesafedir (Armatörler Birliği, t.y.).

Harita 1.6 ve Görsel 1.4'te aktarılan ve Artık Kanada'dan geçen su yolları, yaklaşık 36.000 adadan oluşan dünyadaki en karmaşık coğrafyalardan birinden geçmektedir. Bu sebeple, Kuzeybatı Geçidi'nden ilk başarılı geçiş, Kuzey Deniz Rotası'ndan ilk başarılı geçişten çeyrek asır sonra gerçekleştirilebilmiştir –ki bu da hayli meşakkatli olmuştur. Daha önceki bölümde ifade edildiği üzere, 1903 yılında Arktik yolculuğuna başlayan Norveçli kâşif Roald Amundsen'in yolculuğunu tamamlaması üç yılını almıştır. Yolculuğuna Norveç kıyılarından başlayan Amundsen, Görsel 1.4'te verilen 4 numaralı rota üzerinden (PAME, 2021: 6), kış aylarını Yerli halkla geçirerek, ancak üç yıl sonra Pasifik Okyanusu'na ulaşabilmiştir. Kuzeybatı Geçidi vasıtasıyla başarılı geçişini bir sezonda tamamlayan ilk tam geçiş 1942'de gerçekleşirken, takip eden yıllarda NWP'nin kullanımı düzensiz bir şekilde ilerlemiştir (ARCTIS, t.y.). 1957'de, üç ABD Sahil Güvenlik kotrası, derin draftlı rota boyunca Kuzeybatı Geçidi'ni geçen ilk gemiler olmuştur. NWP'den geçen ve önemli miktarda yük taşıyabilen ilk gemi ise 1969'da özel olarak güçlendirilmiş bir süper tanker olan SS Manhattan'dır. Bu gemiye Kanadalı bir buzkıran eşlik etmiştir. Bu gezi, Alaska Boru Hattı'nı inşa etmeye alternatif olarak Kuzeybatı Geçidi'ni test etmek için yapılmıştır. O dönemde, Kuzeybatı Geçidi'nin ekonomik olmadığı belirlenerek Alaska Boru Hattı'nın inşa edilmesine karar verilmiştir (King, t.y.). NWP'den 1969'dan 1980'lerin sonuna kadar, sadece 30 civarında tam geçiş gerçekleşmiştir. Bunların büyük kısmı, Kanada açıklarındaki Beaufort Denizi'nde hidrokarbon kaynakları arayan Kanada gemileri ve Nanisivik madeninden çıkarılan kurşun ve çinko taşıyan dökme yük gemileridir (ARCTIS, t.y.). Kuzey Deniz Yolu ile karşılaştırıldığında, Kuzey Batı Geçidi boyunca uzanan alanlar son derece az gelişmiş ve altyapı bakımından oldukça yetersizdir. NWP'deki en büyük ve gelişmiş tek liman, Hudson Körfezi'nde bulunan Churchill Limanı'dır (Hansen vd., 2016: 14). Altyapı yetersizliği, NWP'nin az kullanılmasının hem sebebi hem de sonucu olarak görülebilir.

Kuzeybatı Geçidi'nin yoğun bir şekilde kullanıl(a)mamasının önemli sebeplerinden bir diğeri, çetin doğasının yanı sıra, ABD ile Kanada arasındaki anlaşmazlıktır. 1950'lerden beri ABD, Kuzeybatı Geçidi'nin BM Deniz Hukuku Sözleşmesine göre uluslararası bir boğaz olarak kabul edilmesi gerektiğini iddia etmektedir. Ancak Kanada, geçidin hiçbir zaman aktif olarak kullanılmadığı için, Süveyş Kanalı veya Panama Kanalı ile aynı statüde ele alınmaması gerektiğini söyleyerek karşı çıkmaktadır. ABD, gücünü üzerine inşa ettiği serbest uluslararası ticaret ilkesi gereğince, Kuzeybatı Geçidi'nde seyrüsefer özgürlüğü talep etmekte; Kanada ise geçidin dışa açılmasıyla Arktik Bölge'deki ağırlığını kaybetme endişesiyle bu talebe karşı çıkmaktadır. ABD, Kanada'nın görüşünü kabul etmediğini defalarca göstermiştir. 1985'te bir Amerikan buzkıranının izin talep edilmeden Kuzeybatı Geçidi'nden geçmesi, diplomatik kriz

yaratan bir hareket olmuştur. İki dost ülke arasındaki bu anlaşmazlık o kadar yoğunlu ki, 1987'de Amerikan başkanı Ronald Reagan ve Kanada Başbakanı Brian Mulroney, Kuzeybatı Geçidi gündemiyle Ottawa'da bir araya geldi. İki İrlanda kökenli liderin bulunduğu toplantının sonunda bir uzlaşmaya varıldı: Amerikalıların Kuzeybatı Geçidi'nden bir yolculuk yapmadan önce her zaman izin talep edecekleri, ancak Kanadalıların her zaman evet diyecekleri anlamına gelen bir uzlaşma. “Anlaşamadıkları konusunda anlaşan” iki ülke, o zamandan beri bu uzlaşmaya genel olarak saygı duyarak hareket etmektedir (Tømmerbakke, 2019).

1987'de varılan uzlaşının ardından uzun yıllar önemli bir sorun yaşanmamış, ancak bölgedeki su 2000'lerin ortalarından itibaren yeniden fokurdamaya başlamıştı. Bu durumda, pek tabii ki küresel siyasetin de etkisi vardı. 1980'lerin sonlarına doğru çözülmeye başlayan Doğu Bloku, 1991'de Sovyetler Birliği'nin kendini feshetmesiyle tamamen dağılmıştı. Böylelikle, ABD'nin önderliğinde tek kutuplu bir uluslararası sisteme geçiş yapılmıştı. ABD, bu dönemde dünyanın farklı coğrafyalarındaki problemlere odaklanmıştı. Ne var ki bu sistem çok uzun sürmedi. 11 Eylül saldırılarından sonra odağını iyice Orta Doğu'ya yönelten ABD, 2000'lerin ortalarından itibaren dış politikada denge arayışlarına girmişti. 2005 sonlarında, ABD nükleer denizaltılarının NWP sularında habersiz seyahat etmesinin ardından Kanada, 1987'deki uzlaşının bozulduğunu sert bir dille ifade etti. 2006 seçimlerinden sonraki ilk basın toplantısında, seçilmiş başbakan Stephen Harper, ABD büyükelçisinin Arktik Bölge sularının uluslararası olduğu yönünde daha önce yaptığı bir açıklamasına itiraz ederek Kanada hükümetinin buradaki egemenliğini uygulama niyetini tekrar dile getirdi. 9 Nisan 2006'da Kanada, Nunavut²⁷ Operasyonu'nun başarıyla tamamlanmasının ardından, bölgeyi artık “Kuzeybatı Geçidi” olarak değil, “Kanada İç Suları” olarak adlandıracağını açıkladı (Keating, 2014). Nitekim 2009 yılından itibaren Kanada, “Kanada Kuzeybatı Geçidi” ismini resmen kullanmaya başladı (Woodham, 2009). 2000'lerin ortalarında ABD ile Kanada arasında yaşanan bu gerginliğin ardından, her iki ülkenin de kendi iddialarının arkasında güçlü bir şekilde durmasına rağmen, bölgede sükûnet yeniden sağlanabildi. Bununla birlikte, son yıllarda bölgeyle ilgili planları olan aktör sayısı artmaya başladı. Başta Çin ve Rusya ile birlikte, Almanya öncülüğünde Avrupa Birliği de Kuzeybatı Geçidi'ne ilgisini artıran aktörler oldu. Bölgedeki yeni durumun ABD ve Kanada'yı Arktik Bölge ve özellikle NWP politikalarında yakınlaştıracığını düşünenlerin yanı sıra, bölgede artan aktör sayısı ile gerilimin yeniden tırmanma arifesinde olabileceğini düşünenlerin sayısı da az değildir.

Tüm anlaşmazlıklara ve çetin doğal şartlara rağmen, Kuzeybatı Geçidi'ndeki faaliyetlerde son yıllarda önemli bir artış gözlemlenmektedir. 2013'te NWP'yi kullanan tekil

²⁷ İnuit dilinde "toprak bizimdir" anlamına gelmektedir.

gemi²⁸ sayısı 112 iken, bu sayı 2019'da % 44'lük bir artışla 160'a yükselmiştir. Bu gemiler NWP'de 2013'te yaklaşık 3 milyon deniz mili yol kat etmişken, 2019'da % 100'ün üzerinde bir artışla 6 milyon deniz milinin üzerinde yol kat etmişlerdir. 2013'te NWP'yi kullanan gemilerin % 16'sı dökme yük gemisi iken, 2019'daki gemilerin % 30'u dökme yük gemisi olmuştur. Ancak bunlar orta ve küçük boyutlu gemilerdir. 2013-2019 yıllarında 50 bin gross tonluk veya daha büyük hiçbir geminin geçidi kullanmaması, NWP içinde faaliyet gösteren gemilerin başka yerde faaliyet gösteren gemilere göre nispeten daha küçük olduğuna işaret etmektedir (PAME, 2021: 16-21).

1.5.2.1.3. Transpolar Deniz Rotası

Yüzyıllar boyunca, Yerli halklar, denizciler, kâşifler ve daha yakın zamanda askerler ve denizcilik ve yolcu gemileri tarafından Kuzey Deniz Rotası (NSR) ve Kuzeybatı Geçidi (NWP), kullanılmıştır. Son zamanlarda, iklim değişikliği sonucu hızlı deniz buzu erimesi, üçüncü bir Arktik rotasının açılmasına yol açabilir: Kuzey Kutbu aracılığıyla Atlantik ve Pasifik Okyanuslarını doğrudan birbirine bağlayan Transpolar Deniz Rotası (*Transpolar Sea Route* [TSR]). 21. yüzyılın ortalarına doğru, yaz sezonunda buzsuz bir Arktik Okyanusu durumunda TSR, Asya ve Avrupa arasında daha hızlı olan seyahatleri mümkün kılabilir. NSR'den ortalama 1 ila 5 gün daha hızlı bir yolculuk imkânı sunabilecek olan TSR, nihayetinde, transit nakliye için NSR ve NWP'ye meydan okuyan bir alternatif olabilecektir (Bennett vd., 2020: 161).

Harita 1.7'de gösterilen TSR, bazen "Trans-Arktik Rota" olarak da adlandırılır. NSR ve NWP'nin aksine TSR, büyük ölçüde uluslararası açık denizlerden geçer ve Arktik Ülkelerin karasularına çok daha az girer. TSR şu anda yalnızca ağır buz kırıcıların refakati sayesinde seyredilebilir. Ancak, Arktik deniz buzlarının giderek azalması nedeniyle, TSR'nin 2050'lere doğru baskın Arktik nakliye rotası olarak ortaya çıkması öngörülmektedir. Kuzeybatı Geçidi ve Kuzey Deniz Rotası'nın bazı bölümlerinde bulunan derinlik kısıtlamaları olmaksızın, daha doğrudan bir rota olarak TSR, kıtalararası taşımacılıkta verimliliği artıracaktır. Ancak, bu rota, karadan uzakta seyrettiği için ara durak imkânları sunmayacaktır. Bölgede haritalama ve acil durum hizmetleri henüz geliştirilmemiştir ve sigorta rejimleri belirsizdir. Bu sorunların aşılabilmesi hâlinde TSR'ye talebin ne ölçüde yükseleceği tartışma konusudur (Pincus, 2021: 2).

²⁸ Her bir gemi, bölgeye birden çok giriş yapmış olsa da yalnızca bir kez sayılmıştır.

Harita 1.7. Transpolar Deniz Rotası

Kaynak: (GRID-Arendal, 2016)'dan uyarlanmıştır

Transpolar Deniz Rotası'nın etkin bir şekilde kullanılabilmesinin önündeki en büyük engel, Arktik Okyanusu'na hâkim olan deniz buzudur. Çalışmalar, yaz deniz buzunun ne zaman tamamen eriyeceği konusundaki tahminlerinde büyük farklılıklar göstermektedir. 2007 olayları²⁹ öncesinde yapılan bir araştırma, buzsuz bir Arktika için 21. yüzyılın ikinci yarısına işaret etmiştir (Meehl vd., 2007: 750). 2009'da yapılan bir araştırma ise, 2030'larda buzsuz bir Arktik yazı görülebileceği sonucuna ulaşmıştır (Wang ve Overland, 2009: 4). Bir başka çalışma, en eski ve en kalın Arktik deniz buzı olan çok yıllık buzun, daha genç ve daha ince buzdan daha hızlı bir oranda eridiğini tespit etmiştir (Comiso, 2012: 1176). Arktik Okyanusu'ndaki çok yıllık buzulların azalması, tüm mevsimlerde seyrüsefer olasılığını artıracak bir gelişmedir. Çünkü daha genç ve daha ince buzullar, geliştirilmiş buzkıranların

²⁹ 2007 yazında Arktik Bölge, ortalamanın üzerindeki sıcaklıklar, kuvvetli rüzgârlar ve okyanus sirkülasyonundaki değişiklikler nedeniyle dramatik bir deniz buzı çöküşüne tanık oldu. Bölgedeki buzul kütleler, o zamandan beri 2007 öncesi seviyelere geri dönmeyi başaramadı (Anderson, 2009: 88-90).

refataki sayesinde gemiler için sorun yaratmayacaktır. Ancak, daha önce ifade edilen altyapı problemleri gibi problemler devam edecektir.

Arktik Bölge'deki rotaların açılması ve gelecekteki gelişimi, yalnızca bölgedeki iklim koşullarına bağlı olmayacak, aynı zamanda ekonomik, coğrafi ve siyasî gelişmelerden de etkilenecektir. TSR'yi kullanacak gemilerin donanımları, bölgenin zorlu koşullarına hazırlıklı olmak ve herhangi bir kazaya karışmamak için güçlü radar sistemlerine sahip olmak zorundadır. Bölgedeki hidrokarbon yatakları araştırmaları, TSR'nin hem ekonomik hem de siyasî önemini artıran bir konudur. Asya'nın hammadde ve hidrokarbon kaynaklarına yönelik artan iştahı ve Çin'in dünyanın en büyük mamul mal ihracatçısı ve küresel olarak sevk edilen malların ikinci en büyük ithalatçısı olarak yükselişi, küresel ticaret dinamiklerinde ve dünya ticaret modellerinde kademeli ancak kalıcı bir değişimi tetikleyecektir. Kuzey Kutbu'nun ulaşılabilir açılması, İzlanda'nın Arktik Okyanusu'nun giriş ve çıkışındaki stratejik konumunu güçlendirecektir. Çin gibi Arktik-dışı ülkeler, İzlanda gibi küçük Arktik Ülkeler ile işbirliğini geliştirerek bölgede etkin olmak isteyecektir. TSR, ekonomik ve siyasî güç merkezinin Asya'ya doğru kaydığı günümüz ortamında, jeostratejik açıdan kritik bir ticaret rotası olarak karşımıza çıkmaktadır (Humpert ve Rasputnik, 2012: 300).

1.5.2.1.4. Arktika Köprüsü Rotası

Arktika Köprüsü Rotası (*Arctic Bridge Route* [ABR]) veya Arktik Deniz Köprüsü, Rusya'yı (Murmansk Limanı) Kanada'ya (Churchill Limanı) bağlayan mevsimlik bir deniz yoludur. Churchill, Kanada'nın orta bölgesindeki Manitoba eyaletinde yer almaktadır. Manitoba, Kanada'nın tek doğal limanı olan Churchill Limanı'na sahiptir ve ülkenin diğer bölgeleriyle sadece tren yolu bağlantıları vardır. Bu nedenle Churchill Limanı, Manitoba'nın dünyaya açılan kapısıdır denebilir. ABR, Murmansk-Churchill arasındaki ticaret için önemli bir kısa yol sunar. St. Lawrence Denizyolu üzerinden geleneksel rota ile ortalama 17 gün yerine sadece 8 günlük bir yolculuk sonucunda iki liman arası mesafe kat edilmiş olur (Marine Insight, 2019; Sevunts, 2015).

Arktika Köprüsü Rotası, Amerika ile Asya veya Avrupa arasında alternatif bir rotadır. Bu güzergâh, Kanada ile Avrupa veya Rusya pazarları arasındaki ticaret için faydalı bir bağlantıdır. Churchill Limanı, Hudson Körfezi Demiryolu'nun kuzey terminalidir. Ticaret ürünleri demiryolu vasıtasıyla limanlara aktarılır, bu limanlardan kalkan gemiler Arktik Köprüsü Rotası'nı kullanarak karşı kıyıdaki hedefine ulaşır, buradan yine demiryolu vasıtasıyla iç pazarlara dağıtılır.

Harita 1.8. Arktika Köprüsü Rotası

Kaynak: (Statistics Canada, 2012: 172)'den Türkçeye uyarlanmıştır

1990'ların sonlarında, Rus ve Kanada makamları arasında, çoğunlukla tarım ürünleri ticareti için, Arktika Köprüsü Rotası'nın kullanılmasına izin veren bir anlaşmaya varılmıştır. Rusya'dan gelen ilk sevkiyat, 2007'de Churchill'e ulaştı (Moorman vd., 2016: 11). Ancak Rusya'nın 2008'deki Gürcistan müdahalesi ve 2014'teki Kırım'ı ilhâkı, iki ülke arasındaki ilişkilerin ilerlemesini durduran iki önemli olaydı. 2007'de ilk ticarî seferin yapılmasının ertesi senesinde Gürcistan müdahalesi, iki ülkeyi uzaklaştıran bir etmen olmuştu. Ondan birkaç yıl sonra, ikili ilişkiler henüz tamamen toparlanmamışken 2014'teki Kırım'ın işgali ve ilhâkı, zaten iyi gitmeyen ticarî ilişkilerin gelişmesini önlemişti.

Aslında iki liman arasındaki ticaretin yeterince gelişmemesinin tek sebebi, iki ülke arasındaki siyasî ilişkiler kaynaklı değildir. Aynı şekilde, Arktik Deniz Köprüsü'nü geliştirmek, kesinlikle cazip bir fikir olsa da, icraatı oldukça zor bir durumdur. Bugün Churchill, hareketli bir uluslararası ticaret merkezine benzemek şöyle dursun, nüfusu 1000'den az olan küçük bir kasabadır. Stratejik konumuna rağmen, erişilebilirlik eksikliği gelişimini engellemiştir, zira Churchill hâlâ Kanada'nın geri kalan karayolları ağıyla bağlantısız ve yalnızca alternatif ulaşım araçlarıyla ulaşılabilir vaziyettedir. Ayrıca, büyük konteyner gemilerini barındırmak için Churchill'in limanının önemli ölçüde genişletilmesi gerekmekte ve limanın etkin işleyişini sağlamak için önemli altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Öte taraftan, Murmansk,

yaklaşık 300.000 kişilik nüfusu ile Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyindeki en büyük şehirdir. Hâlihazırda modern tesislerle donatılmış aktif ve yüksek kapasiteli Murmansk Ticari Limanı'nın yine de Arktik Bölge'deki ticaret için önemli bir liman olması isteniyorsa daha da genişletilmesi gerekecektir. Arktik Bölge'nin çetin doğasının oluşturduğu çevresel tehlikelerin üstesinden gelmek için, Rusya ve Kanada'nın ilişkilerini geliştirmesi ve kapsamlı bir şekilde koordine olması gerekmektedir. Ancak mevcut siyasî ortamda bu, pek mümkün görülmemektedir. Bununla birlikte, Arktik Köprüsü Rotası, iki ülke arasında bir uzlaşma aracı olarak varlığını ve ticaret açısından önemini sürdürmektedir (Kruskal, 2016).

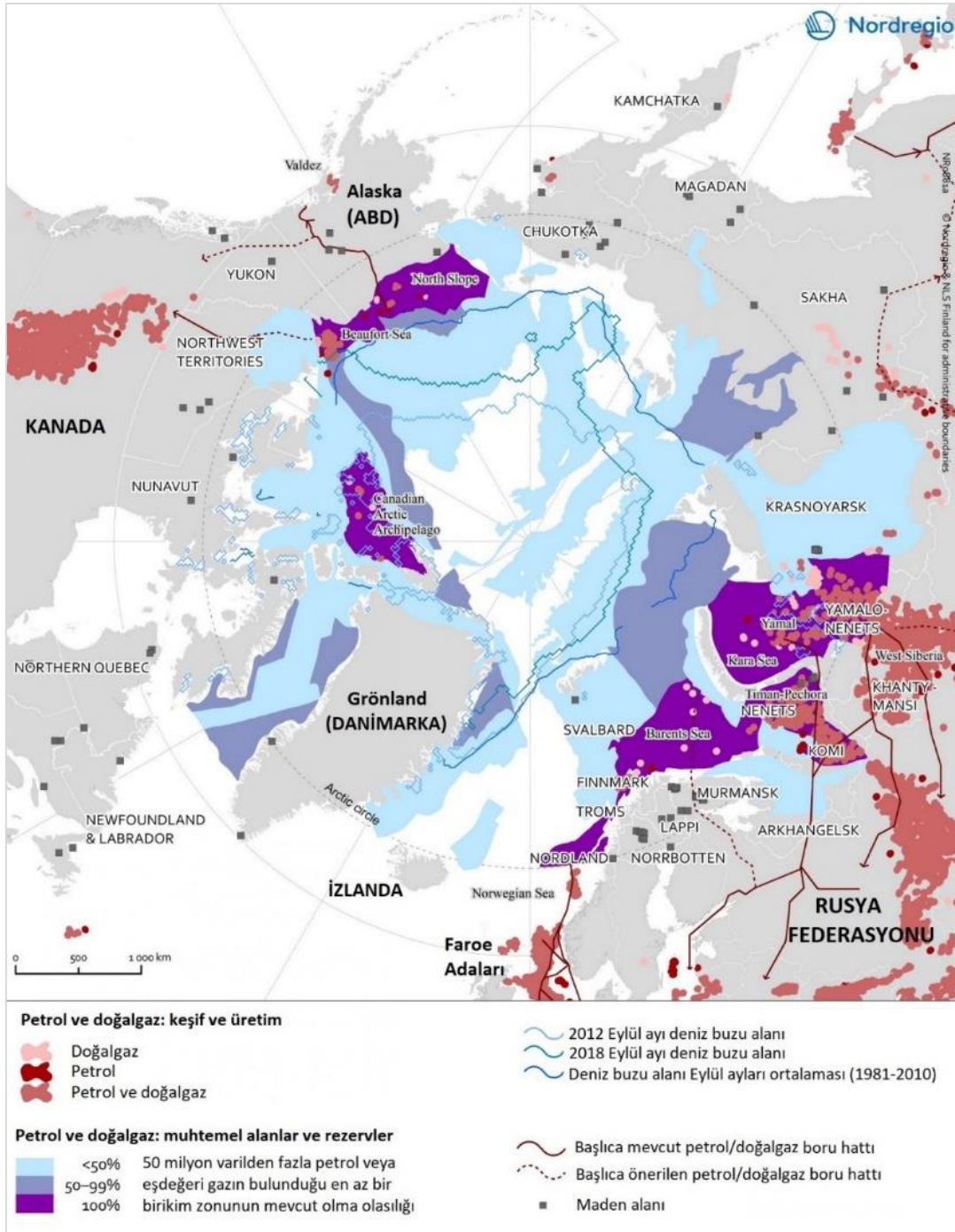
Daha önce de belirtildiği üzere, küresel olarak, dünya ticaretinin hacim olarak %80'i gemilerle taşınmakta ve bunların çok büyük kısmı kıtalararası gerçekleştirilmektedir. 2020'nin ikinci yarısından bu yana nakliye maliyetleri artmaktadır. IMF raporuna göre, Ekim 2021 itibarıyla, konteynerlerin deniz yoluyla nakliye maliyetine ilişkin göstergeler, salgın öncesi seviyelere göre yüzde 500'ün üzerinde artarken, kuru yüklerin deniz yoluyla nakliyesinin maliyeti üç katına çıkmıştır (International Monetary Fund, 2022: 4). Nakliye maliyetlerinin artması, doğal olarak, alternatiflerin araştırılması hususunu gündeme getirmiştir. Bu alternatiflerin en ilgi çekicisi, şüphesiz, daha kısa ve daha güvenli rotalar sunan Arktik Okyanusu olmuştur. Ancak bölgeye hâlâ zorlu iklim koşullarının hâkim olması ve altyapı eksikliği gibi sebepler, Arktik Rotaların kullanımını, şimdilik, öteleyen faktörlerdir. Ancak önümüzdeki yıllarda Arktik suların kıtalararası ticarete kullanımının daha güçlü bir şekilde gündeme geleceği ve hayata geçirileceği beklenmektedir.

1.5.2.2. Enerji Kaynakları

Siyasî, popüler ve bilimsel tartışmalarda, Arktik Bölge genellikle dünyanın yeni enerji bölgesi olarak tanımlanmakta; artan tüketimin, azalan rezervlerin ve gelişen teknolojilerin, enerjiyle ilgili faaliyetleri daha önce erişilemeyen Kuzey'e doğru itmesi beklenmektedir. Dünya çapında enerji talebinin 2040 yılına kadar %30 civarında büyümesi öngörülmektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının artan payına rağmen, bu büyümenin büyük bir kısmının fosil yakıtlara bağlı olacaktır. Aynı zamanda, güvenilir ve uygun fiyatlı enerji kaynaklarının mevcudiyeti konusundaki endişeler yoğunlaşmıştır. Bir yandan, mevcut üretim sahalarındaki rezervlerin giderek azaldığı tahmin edilmekte; diğer yandan, siyasî istikrarsızlıklar dolayısıyla enerji güvenliği konusunda endişeler artmaktadır. Tüm bunlara ek olarak, enerji kaynakları konusunda değişen iklimin de bir rolü olmuştur. Tüm dünyada yaşanmakta olan ancak Arktik Bölge'de çok daha radikal bir şekilde gerçekleşen iklim değişikliği, daha önce erişilemeyen alanları enerji çıkarma ve taşıma faaliyetleri için daha uygun hâle getirmektedir. Gelişen üretim

ve ulaşım teknolojileri ile birleştğinde, tüm bu gelişmeler, enerjiyle ilgili faaliyetlerin odağını, daha önce erişilemeyen Arktika'ya doğru çekmektedir (Lempinen, 2019: 1-2).

Çalışmanın şimdiye kadarki çeşitli kısımlarında verilen haritalara bakıldığında, Arktik Bölge'nin çok büyük bir kısmının kıtalarla çevrelenmiş bir okyanus olduğu görülür. İlk olarak, bu, nihayetinde petrol ve doğalgaz hâline gelecek olan maddelerin temelini oluşturan plankton ve algler gibi ölü deniz canlıları şeklinde büyük miktarda organik materyalin mevcut olduğu anlamına gelir. İkincisi, çevreleyen kıta halkası, Arktik Havzasının okyanus alanının yaklaşık %50'sini oluşturan yüksek oranda kıtasal kabuk içerdiği anlamına gelir. Bu önemlidir, çünkü kıtasal kabuk, okyanus kabuğunun aksine, organik maddenin içine battığı, havza adı verilen derin çöküntüler içerir. Burada maddeler şeyl içine gömülür ve oksijensiz sularda korunur. Normalde oksijenin bol olduğu sığ bir denizde korunmaz. Ancak deniz yeterince derinse okyanus tabakalaşır, yani üst kısımdaki oksijenli sular tabandaki oksijensiz koşullardan ayrılır. Oksijenden yoksun bu havzalarda korunan madde, gelecekte onu bir enerji kaynağı olarak eninde sonunda faydalı hâle getirecek bileşikleri korur. Dağlar bin yıl boyunca aşındıkça, kıtalar da büyük nehirler yoluyla denize taşınan zengin tortular sağlar. Bu tortu, organik malzemenin kapladığı havzalara akar ve zamanla "rezervuar kayası" olarak bilinen sert ama gözenekli bir malzeme oluşturur. Milyonlarca yıl ileri sarılır ve bu tekrarlanan katmanlaşma süreci, organik materyali öyle büyük bir baskı altına sokar ki, ısınmaya başlar. Havzalardaki tortuların sıcaklığı, her 1 kilometrede kabaca 30 santigrat derece artar. Bu yoğunlaştırıcı basınç ve ısı altında, organik malzeme oldukça yavaş bir şekilde dönüşür ve en yüksek sıcaklıklarda gaz oluşturur. Bu maddeler yüzer oldukları için, petrol ve doğalgazın çıkarıldığı bir depolama kabı (rezervuar) hâline gelen gözenekli tortul kaya içindeki boşluklarda yukarı doğru hareket etmeye başlar. Bu nedenle, Arktik Okyanusu'nu enerji açısından alışılmadık derecede zengin yapan şey, tüm bu sayılan faktörlerin (büyük miktarlarda organik madde, petrol ve gazı hapsetmek için bol miktarda tortu, ideal jeolojik durum ve bunların meydana geldiği devasa ölçek) birleşimidir. Arktik Bölge'de karada bulunan rezervler ise büyük olasılıkla karanın denizle kaplı olduğu bir zamanda oluşmuştur (Bryce, 2019).

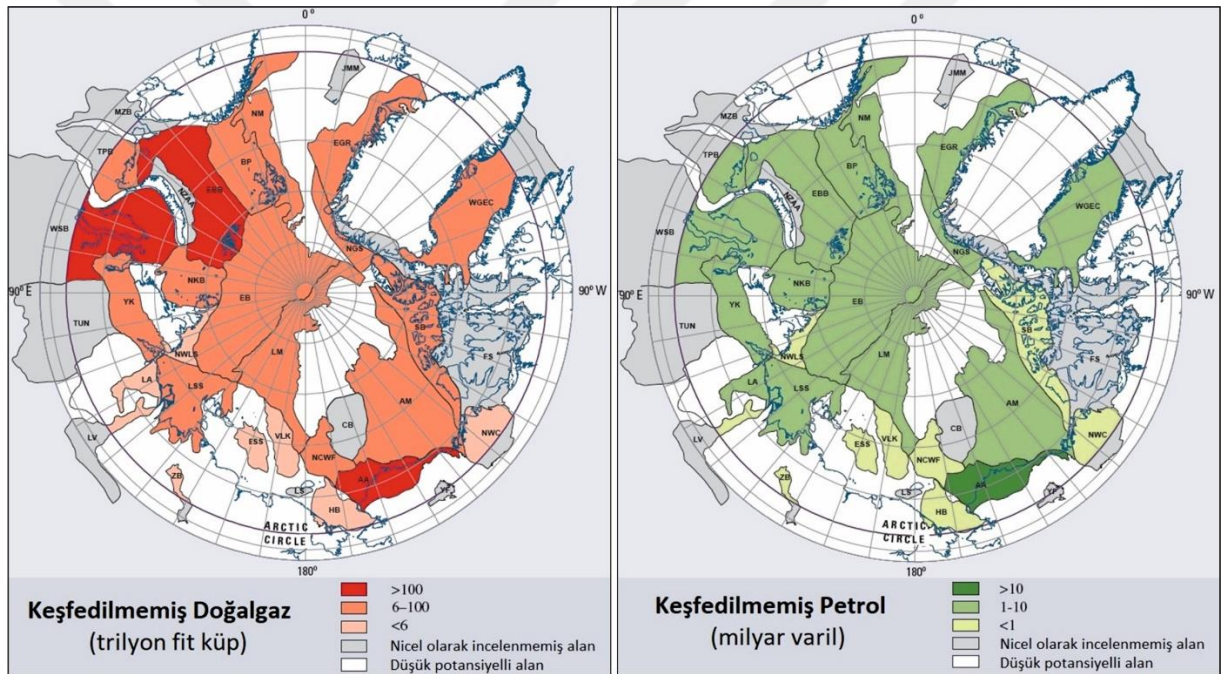
Harita 1.9. Arktik Bölge'deki Tahminî Kaynaklar

Kaynak: (Nordregio, 2019b)'den Türkçeye uyarlanmıştır

Harita 1.9, Arktik Bölge'deki petrol, doğalgaz ve madencilik faaliyetlerinin ve kaynaklarının ana alanlarını göstermektedir. Bölgede petrol, doğalgaz ve maden kaynakları için arama, üretim ve taşıma tesisleri konusundaki yatırımlar artmaktadır. Azalan deniz buzu örtüsü ve permafrost erimesi, gelecekte hem karadaki hem de denizdeki mineral ve enerji kaynaklarına erişimi kolaylaştıracaktır. Arktik Bölge'deki petrol ve doğalgaz ile bağlantılı ana bölgeler, Harita 1.9'da da görüldüğü üzere, Kanada ve ABD kıyıları boyunca uzanan Beaufort Denizi ve

Kanada Arktik Adaları, Rusya'nın kuzeybatı kısmı (Barents Denizi ve Batı Sibirya) ve Fennoskandiya kıyılarıdır.

Arktik Bölge'deki petrol ve doğalgaz rezervleriyle ilgili en kapsamlı çalışma, Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu (*United States Geological Survey* [USGS]) tarafından 2008 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışmanın neticesinde, Arktik Bölge'de dünyanın keşfedilmemiş gazının yaklaşık %30'unun ve dünyanın keşfedilmemiş petrolünün %13'ünün bulunabileceği sonucuna varılmıştır. USGS'ye göre, bölgedeki keşfedilmemiş doğal gaz, keşfedilmemiş petrolden üç kat daha fazladır ve büyük ölçüde Rusya'da yoğunlaşmaktadır. Petrol kaynakları, Arktik Ülkelerin çıkarları için önemli olmasına rağmen, muhtemelen dünya petrol üretiminin mevcut coğrafi modelini önemli ölçüde değiştirmek için yeterli değildir (Gautier vd., 2009: 1175).

Harita 1.10. Arktik Bölge'de Keşfedilmemiş Kaynaklar

Kaynak: (Bird vd., 2008: 2-3)'ten derlenmiş ve Türkçeye uyarlanmıştır

USGS, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyindeki tüm alanlarda keşfedilmemiş petrol ve doğalgaz kaynaklarının değerlendirmesini yapmıştır. Jeolojiye dayalı bir olasılık metodolojisi kullanan USGS, yeraltı kaynakları bakımından potansiyeli olduğu düşünülen 33 jeolojik sahada keşfedilmemiş petrol ve doğalgaz oluşumlarını incelemiştir. Bu 33 saha için ortalama tahminlerin toplamı, Arktik Bölge'de yaklaşık 90 milyar varil petrol, yaklaşık 1,7 katrilyon fit küp doğalgaz ve yaklaşık 44 milyar varil gaz sıvısı bulunabileceğini göstermiştir (Tablo 1.2). Ayrıca, bu kaynakların yaklaşık % 84'ünün deniz alanlarında bulunduğu ifade edilmiştir. Çalışma, deniz alanlarındaki kaynakların kalıcı deniz buzı varlığında ve okyanus derinliği durumunda bile çıkartılabileceği varsayımıyla, yalnızca mevcut teknoloji kullanılarak

çıkartılabilecek olan kaynakları içermiştir. Bu tahminlere hiçbir ekonomik husus dâhil edilmemiştir. Bir başka ifadeyle, sonuçlar, arama ve geliştirme maliyetlerine atıfta bulunulmadan sunulmuş; çalışma sadece rezervlerin olasılığına yoğunlaşmıştır. Çalışmada sadece petrol ve doğalgaz rezervleri araştırılmış; kömür yatağı gazı³⁰, klatrat hidrat³¹, petrollü şeyl³², katran kumu³³ gibi geleneksel olmayan kaynaklar da çalışmanın dışında bırakılmıştır (Bird vd., 2008: 1). Tablo 1.2’de, Arktik Bölge’deki yeraltı kaynakları bakımından potansiyeli olduğu düşünülen 33 jeolojik saha ile ilgili veriler, toplam petrol ve eşdeğeri doğalgaz potansiyellerine göre sıralanarak verilmiştir.

Tablo 1.2. Arktik Bölge’de Keşfedilmemiş Kaynaklar
Kaynak: (Bird vd., 2008: 4)

Saha Kodu	Saha Adı	Petrol (milyon varil)	Toplam Gaz (milyar fit küp)	Doğal Gaz Sıvısı (milyon varil)	Toplam Petrol ve Eşdeğeri Gaz (milyon varil)
WSB	West Siberian Basin	3.660	651.499	20.329	132.572
AA	Arctic Alaska	29.961	221.398	5.905	72.766
EBB	East Barents Basin	7.406	317.558	1.422	61.755
EGR	East Greenland Rift Basins	8.902	86.180	8.122	31.387
YK	Yenisey-Khatanga Basin	5.584	99.964	2.675	24.920
AM	Amerasia Basin	9.724	56.891	541	19.747
WGEC	West Greenland-East Canada	7.274	51.818	1.153	17.063
LSS	Laptev Sea Shelf	3.116	32.562	867	9.410
NM	Norwegian Margin	1.437	32.281	504	7.322
BP	Barents Platform	2.056	26.219	278	6.704
EB	Eurasia Basin	1.342	19.475	520	5.108
NKB	North Kara Basin	1.807	14.974	390	4.693

³⁰ Kömür madeni metanı olarak da bilinen, kömür yataklarında bulunan, geleneksel olmayan bir doğalgaz türüdür.

³¹ Okyanus tabanlarında bulunan, muazzam bir enerji kaynağı olarak görülen ancak ekonomik bir çıkarma yöntemi henüz bulunmayan, geleneksel olmayan bir doğalgaz türüdür.

³² Bitümlü şeyl olarak da bilinen, ısıtıldığında petrol ve gaz üretilen bu organik kayaçlardır.

³³ Petrol kumu ya da bitümlü kum olarak da bilinen, geleneksel olmayan bir petrol yatağı türüdür.

TPB	Timan-Pechora Basin	1.667	9.063	203	3.380
NGS	North Greenland Sheared Margin	1.350	10.207	273	3.324
LM	Lomonosov-Makarov	1.107	7.156	192	2.491
SB	Sverdrup Basin	851	8.596	191	2.475
LA	Lena-Anabar Basin	1.913	2.107	56	2.320
NCWF	North ChukchiWrangel Foreland B.	86	6.066	107	1.204
VLK	Vilkitskii Basin	98	5.742	102	1.157
NWLS	Northwest Laptev Sea Shelf	172	4.488	120	1.040
LV	Lena-Vilyui Basin	377	1.335	36	653
ZB	Zyryanka Basin	48	1.506	40	339
ESS	East Siberian Sea Basin	20	619	11	134
HB	Hope Basin	2,5	648	11	122
NWC	Northwest Canada Interior Basins	23	305	15	89
MZB	Mezen' Basin	NOD	NOD	NOD	NOD
NZAA	Novaya Zemlya Basins and Admiralty Arch	NOD	NOD	NOD	NOD
TUN	Tunguska Basin	NOD	NOD	NOD	NOD
CB	Chuckhi Borderland	NOD	NOD	NOD	NOD
YF	Yukon Flats	NOD	NOD	NOD	NOD
LS	Long Strait	NOD	NOD	NOD	NOD
JMM	Jan Mayen Microcontinent	NOD	NOD	NOD	NOD
FS	Franklinian Shelf	NOD	NOD	NOD	NOD
TOPLAM		89.983	1.668.658	44.064	412.157
(NOD: Nicel Olarak Değerlendirilmedi)					

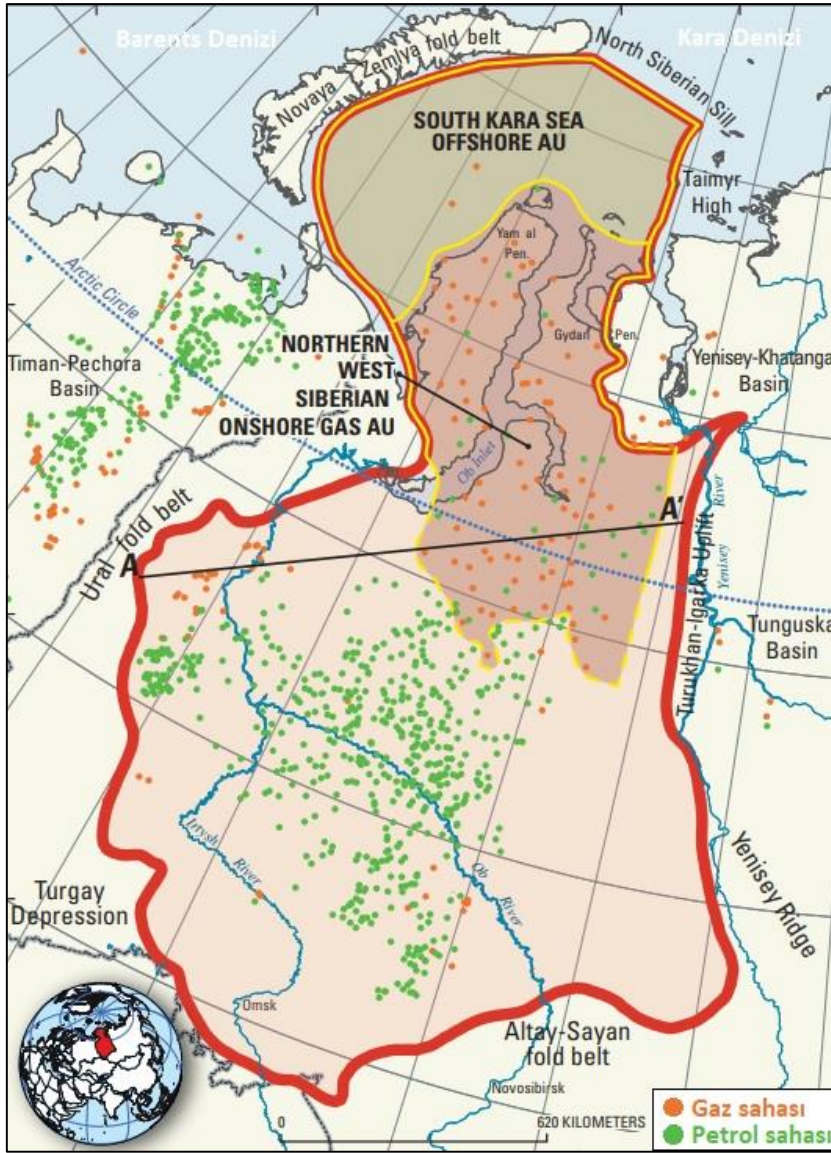
Tablo 1.2’de görüldüğü üzere, Batı Sibirya Havzası (*West Siberian Basin* [WSB]), Arktik Bölge’de, açık ara farkla, en büyük petrol ve doğalgaz potansiyel rezervine sahiptir.

Toplamda 132 milyar varilden biraz daha yüksek bir rezerve sahip olduğu tahmin edilen Batı Sibirya Havzası, ikinci sıradaki Arktik Alaska (*Arctic Alaska* [AA]) havzasının ve üçüncü sıradaki Doğu Barents Havzası'nın (*East Barents Basin* [EBB]) toplam rezervlerine neredeyse eşdeğer bir potansiyele sahiptir. Tablo 1.2'de ilk üç sıradaki bu üç havza, araştırmanın yapıldığı tüm havzaların toplam tahminî rezervlerinin yaklaşık üçte ikisini (% 65'ini) oluşturmaktadır. Batı Sibirya Havzası, bölgedeki toplam tahminî gaz rezervlerinin % 40'ına sahip olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Arktik Alaska havzası ise tahminî petrol rezervleri bakımından en zengin havzadır; toplam tahminî petrol rezervlerinin üçte biri Arktik Alaska havzasındadır. Keşfedilmemiş petrol kaynaklarının % 70'inden fazlası beş havzada toplanmıştır: Arktik Alaska, Amerasia Havzası (*Amerasia Basin* [AM]), Doğu Grönland Çöküntü Havzaları (*East Greenland Rift Basins* [EGR]), Doğu Barents Havzası ve Batı Grönland-Doğu Kanada (*West Greenland-East Canada* [WGEC]) havzaları. Keşfedilmemiş doğalgaz kaynaklarının yüzde 70'inden fazlası ise üç sahada, Batı Sibirya Havzası, Doğu Barents Havzası ve Arktik Alaska'da bulunmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Arktik Bölge'deki en büyük enerji kaynağı potansiyeli, Batı Sibirya Havzası'nda bulunmaktadır. Burası, dünyanın en geniş hidrokarbon havzasıdır ve yaklaşık 2,2 milyon kilometrekare yüzölçümüne sahiptir. Batı Sibirya Havzası, 360 milyar varil petrol eşdeğerinden fazla keşfedilmiş toplam petrol ve doğalgaz rezervlerine sahiptir. USGS'in yaptığı çalışmada, Batı Sibirya Havzası'nda keşfedilmemiş geleneksel petrol ve gaz kaynakları için toplam tahmin, kabataslak 3,5 milyar varilden fazla petrol, 650 trilyon fit küpten fazla doğalgaz ve 20 milyar varil civarında doğal gaz sıvısı bulunduğu yönündedir (Schenk vd., 2008: 1-2).

Batı Sibirya Havzası'nın 70 yıllık bir geçmişi vardır. Havzadaki ilk hidrokarbon keşfi, 1953'te yapılmış, petrol ve doğalgaz sahalarının çoğu 1960'larda ve 1970'lerde keşfedilmiştir. Büyük ölçekli üretimin 1970'lerin başında başladığı havzada, günümüzde Rus petrol ve doğalgazının dörtte üçünden fazlası üretilmektedir. Büyük hacimli sondaj ve sismik araştırmalara rağmen, havzada, özellikle kuzey bölgelerinde, keşfedilmeyi bekleyen önemli miktarlarda hidrokarbon kaynağının bulunduğu tahmin edilmektedir (Ulmishek, 2003: 3-4).

Bölgenin bir diğer yüksek potansiyelli havzası olan Arktik Alaska havzası, sadece küçük bir kısmında hidrokarbon rezerv aramaları yapılmış olsa da, toplam bilinen kaynakları yaklaşık 28 milyar varil petrol eşdeğeri ile Kuzey Amerika'nın en verimli havzalarından biridir. USGS'nin çalışması, Arktik Alaska havzasında henüz keşfedilmemiş yaklaşık 30 milyar varillik petrol kaynağının ve yaklaşık 43 milyar varillik petrole eşdeğer doğalgazın bulunduğunu tahmin etmektedir (Bird vd., 2008: 4).

Harita 1.11. Batı Sibirya Havzası

Kaynak: (Schenk vd., 2008: 1)'den uyarlanmıştır

USGS'nin araştırmasına göre Arktik Bölge'deki üçüncü en büyük potansiyele sahip havza, Doğu Barents Havzası'dır. Aşağı yukarı Barents Denizi'nin doğu yarısını, Rusya'ya bağlı Novaya Zemlya takımadalarının batı kıyıları boyunca uzanan alanı ifade etmektedir. Bu havza, yaklaşık 55 milyar varillik petrole eşdeğer doğalgaz potansiyeli ile öne çıkmaktadır. Novaya Zemlya takımadalarının doğusunda bulunan Batı Sibirya Havzası ve Novaya Zemlya takımadalarının batısında bulunan Doğu Barents Havzası birlikte düşünüldüğünde, Rusya'nın Arktik Bölge'deki tahmini petrol ve doğalgaz rezervleri bakımından ne kadar öne çıktığı görülmektedir. USGS'nin çalışmaları sonucu yayımlanan verilerden, bu iki Rus havzasının, bölgedeki keşfedilmemiş petrolün %12'sine, bölgedeki keşfedilmemiş doğalgazın (toplam gaz ve doğal gaz sıvısı verilerinin petrol eşdeğeri karşılığı) ise %56'sına sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu iki havzanın petrol ve doğalgaz potansiyellerinin toplamına bakıldığında,

Arktik Bölge'deki keşfedilmemiş geleneksel enerji kaynaklarının %47'sinin Batı Sibirya Havzası ve Doğu Barents Havzası'nda bulunduğu görülmektedir.

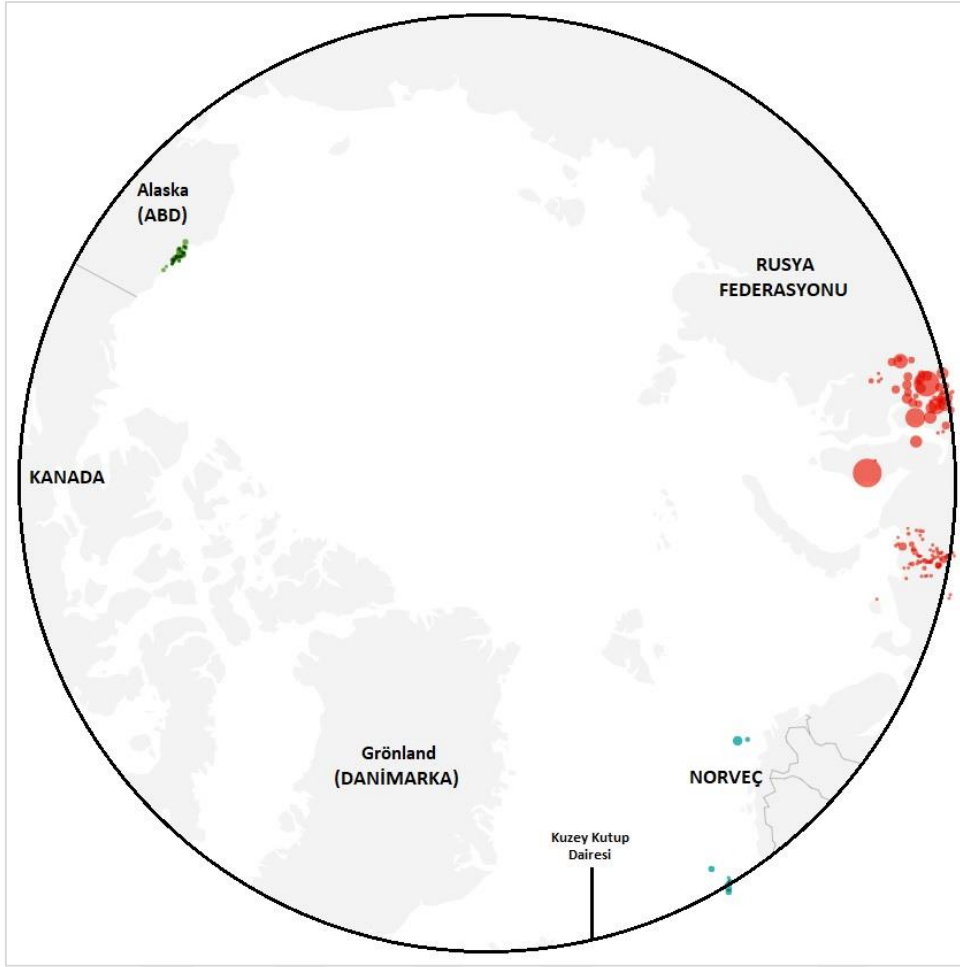
Arktik Bölge'deki geleneksel enerji kaynağı arayışları, aslında yeni bir gelişme değildir. Bölgedeki büyük petrol ve doğalgaz keşifleri, 1962'de Rusya'daki Tazovsky Sahası ve 1967'de Alaska'daki Prudhoe Körfezi Sahası ile başlamıştır. Bunları daha sonra Kanada ve Norveç'teki keşif çalışmaları izlemiştir. 1960'lardan günümüze Rusya Federasyonu, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Norveç'in Kuzey Kutup Dairesi içindeki topraklarında yaklaşık 60 büyük petrol ve doğalgaz sahası keşfedilmiş, bunlardan 15 tanesi³⁴ henüz üretime geçmemiştir. Kanıtlanmış rezervlere sahip bu 60 sahanın 42'si, ağırlığı Batı Sibirya Havzası'nda olmak üzere, Rusya topraklarındadır. Rusya dışındaki 18 havzanın 6'sı ABD'nin Alaska eyaletinde, 11'i Kanada'nın Kuzeybatı Toprakları eyaletinde³⁵ ve 1'i Norveç'tedir (Jørgensen-Dahl, 2010).

Harita 1.12'de, hâlihazırda Arktik Bölge'de üretim yapılan petrol ve doğalgaz sahaları, kalan rezervlerine göre boyutlandırılmış bir şekilde sunulmuştur. Rusya, hem haritada işaretlenmiş rezerv boyutları ile hem de bölgedeki önemli yatırımları ve faaliyetleri ile Arktik Bölge'deki açık ara en önemli aktör olarak görülmektedir. Rusya'nın Arktik havzalarından 2022'de günde ortalama 10 milyon varil petrole eşdeğer doğalgazın çıkarılması beklenmektedir (Erkul, 2022). Rusya, petrol arama ve lojistik altyapısını geliştirmek için yaklaşık 300 milyar dolar yatırım yaparken (Offshore Technology, 2020), bölgedeki arama ve üretim faaliyetleri devlete ait enerji şirketleri Gazprom ve Rosneft tarafından yürütülmektedir (Kutlu, 2015).

Önemli bir petrol ve doğalgaz üreticisi olma peşindeki Norveç, 2022'de üretimini genişleterek Arktika sahalarından günde yaklaşık 4 milyon varil petrol üretme hedefi belirlemiştir (Solsvik, 2022). Norveç, üretimini her ne kadar artırmış olsa da, Rusya'nın yaklaşık üçte biri oranında bir üretim yapabilmektedir. 1975 ve 2011 yılları arasında Norveç'in önünde, Ruslar ile bir sınır anlaşmazlığı nedeniyle Arktik Bölge'de petrol arama ve üretimi için bir yasak vardı. 2010'da iki ülke sorunu çözmüş ve ilgili anlaşma 2011 yılında her iki tarafça da onaylanmıştır. Norveç'in keşif için en fazla umut veren bölgesi, şimdiye kadar geliştirilen tek alanın Snøhvit olduğu Barents Denizi'nin Norveç kısmıdır. Burası, şimdiye kadar en hızlı gelişen Arktik deniz bölgesi olmuştur. Norveç'in devlet bütçesi büyük ölçüde hidrokarbon ihracatına dayandığından, ülkenin daha istikrarlı bir ekonomik ortamda Arktik Bölge açıklarında yeni sahalar açması beklenebilir. Norveç, AB'nin petrol ve gaz arzını çeşitlendirme çabalarında kilit bir ülke olduğundan, bunun da AB için önemli sonuçları vardır (Morgunova ve Westphal, 2016: 17-18).

³⁴ Bunların 11'i Kanada'nın Kuzeybatı Toprakları eyaletinde, 2'si Rusya'da ve 2'si ABD'nin Alaska eyaletindedir.

³⁵ Bu 11 havzanın hiçbirinde henüz üretime başlanmamıştır.

Harita 1.12. Arktik Bölge'de Üretim Yapılan Petrol ve Doğalgaz Sahaları

Kaynak: (Ferris, 2022)'den Türkçeye uyarlanmıştır

ABD'de Arktik petrol ve doğalgaz üretimi, 1960'lardaki keşfinden bu yana, Alaska'nın kuzey kıyılarındaki Prudhoe Körfezi petrol sahasında gerçekleştirilmektedir. Ancak buradaki iklimsel koşullar, Norveç'tekinden daha zorludur ve petrol üretiminin fiyatı varil başına 75 dolar civarındadır (Maguire, 2021). Ayrıca Biden yönetimi, ekolojik kaygılar sebebiyle, yeni petrol üretimine izin vermeyeceğini belirtmiş ve 2021 yılının Haziran ayında tüm yeni sondaj kiralamalarını askıya almıştır (Davenport vd., 2021). Grönland (Danimarka) da ekolojik kaygılar sebebiyle, ABD'nin kararından birkaç ay sonra, dünyanın bu en büyük adasında herhangi bir petrol arama ve çıkarma faaliyetleri askıya aldıklarını duyurmuştur (Buttler, 2021).

Öte yandan Kanada, Arktik Bölge'de çok daha erişilebilir olan büyük katran (petrol) kumu rezervleri nedeniyle bölgedeki petrol ve doğalgaz kaynaklarına ihtiyaç duymamaktadır. Son yıllarda Kuzeybatı Toprakları eyaletinde çok sayıda petrol ve doğalgaz projesi iptal edilmiş ve bunun tersine dönmesi kısa vadede pek mümkün gözükmemektedir (Ferris, 2022). Rusya'nın Ukrayna'yı işgali petrol ve doğalgaz fiyatlarının fırlamasına ve küresel arzın yükselmesine neden olduktan sonra dahi, dünyanın üçüncü en büyük rezervlerine ev sahipliği yapan Kanada, üretimi artırma planı yapmamaktadır (Williams, 2022).

Bu durumda, Arktik Bölge’de hâlihazırda petrol ve doğalgaz üretimi yapan dört ülke arasında ikili bir grupta yapılabilir: Bir yanda bölgede yatırımlarını ve üretim kapasitelerini artırmak isteyen Rusya Federasyonu ve Norveç; diğer yanda bölgedeki faaliyetlerini kısıtlayan ya da en azından artırma taraftarı olmayan Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada.

Bu bağlamda değinilmesi gereken husus, Arktik Bölge’de yenilenebilir kaynak konusuna son yıllarda artan bir ilgi olduğudur. Bölge, yenilenebilir enerji kaynakları açısından birçok yönden zengindir. Bölgede ve çevresinde rüzgâr, su, gelgit, dalga, güneş ve biyokütle gibi enerji kaynaklarından değişen oranlarda yararlanılmaktadır. Yenilenebilir enerji alternatifleri geliştirmek, Bölge topluluklarında enerjinin mevcudiyetini ve satın alınabilirliğini iyileştirmenin ve ayrıca istihdamı desteklemenin, ekonomik bağımlılığı azaltmanın ve ekonomik çeşitliliği ilerletmenin bir yolu olarak görülmüştür (Lempinen, 2019: 19-20).

Şu anda Arktik Bölge’de elektrik üretimine dizel hâkimdir. Bölge sakinlerinin % 80’inden fazlasının dizele bağımlı olduğu söylenebilir. İthal edilen dizel, hem ekonomik hem de ekolojik olarak bölge halklarına ve doğasına bir yük olarak binmeye devam etmektedir. Mevcut aşamada, tüm Arktik topluluklarına hidroelektrik gibi yenilenebilir kaynaklarla güç sağlamak veya en azından elektrik üretimini rüzgâr ve güneş gibi yenilenebilir enerji ile desteklemek için yeterli teknoloji bulunmaktadır. Alaska ve Grönland, yenilenebilir enerji kaynaklarının doğrudan kullanımını desteklemek için hâlihazırda politikalar uygulamıştır. Bununla birlikte Kanada, yenilenebilir enerjiler gibi düşük karbonlu teknolojilerin artmasına yol açacak olan sera gazı emisyonlarının azaltılmasına doğrudan odaklanmaktadır. Bu hedefe ulaşmak için hükümetler tarafından ülke çapında bir yaklaşımdan sadece kırsal Arktik toplulukları için belirli programlara kadar uzanan çeşitli girişimler başlatılmıştır. Ancak genel olarak, yenilenebilir enerjinin Arktik Bölge’deki payının hâlâ çok düşük olduğu görülmektedir (de Witt vd., 2019:1-8). Bu arada, Arktik Bölge’nin Rus topraklarında da yenilenebilir enerji ile ilgili projelere başlanmıştır. 27 milyon dolarlık bir bütçeyle başlatılan AHEAD Projesi³⁶ ile Yamal yarımadası, son teknoloji, yenilenebilir enerjiyle çalışan yeni bir araştırma merkezine ev sahipliği yapacaktır. Proje kapsamında inşa edilecek tesis, zorluk Arktik koşullarında çalışacak kadar sağlam yenilenebilir enerji teknolojilerinin geliştirilmesi, test edilmesi ve olgunlaşması için bir bilimsel merkez olacaktır. Projenin geliştiricileri, tesisin dünyada tamamen rüzgâr enerjisi, lityum piller ve termal depolama ile çalışan ilk tesis olacağını ifade etmektedir (Vella, 2022).

Arktik Bölge, sadece petrol ve doğalgaz bakımından değil, değerli metaller ve taşlar bakımından da önemli bir yeraltı potansiyeline sahiptir. Nikel, bakır, kalay, uranyum, fosfat,

³⁶ Arctic Hydrogen Energy Applications and Demonstrations

kurşun, çinko, altın, alüminyum, demir, titanyum, kuvars, ametist ve elmas gibi kaynakların tahmini değeri, bazı kaynaklara göre 1 trilyon dolar (Energy Monitor, 2021), bazı kaynaklara göre ise 2 trilyon dolar civarındadır (Savka, 2005).

1.5.3. Arktik Riskler

İklim değişikliği, Arktik Bölge’de yaşayan insanları, özellikle de Yerli halkları etkileyen hızlı değişikliklere sebep olmaktadır. Değişen çevresel ve ekolojik koşullar, sağlık ve refah, gıda güvenliği, ulaşım, geçim kaynakları, endüstri, altyapı ve güvenli içme suyunun mevcudiyeti konularında olumsuz etkiler yaratmaktadır (AMAP, 2021: 8). Yakın zamana kadar, Arktik Bölge, konumu dolayısıyla insan etkisinde oldukça uzakta kalmıştır. Ancak son yıllarda bu durum, radikal bir biçimde değişmiştir. 1970’lerin sonlarından bu yana, Arktik Okyanusu’nda bulunan buzul kütleinin hızla azaldığı ve birkaç on yıl içinde yaz aylarında okyanusun tamamen buzsuz olacağını tahmin edilmektedir. Arktik deniz buzunun erimesi, Kuzey Pasifik ve Kuzey Atlantik arasında yeni bir deniz bağlantısı açarak dünyanın okyanus manzarasını tamamen değiştirecektir. Bunun gibi bir çevresel dönüşüm, önceki bölümlerde ifade edildiği üzere, özellikle denizcilik ve taşımacılık açısından Arktik Bölge için kesinlikle büyük ekonomik fırsatlar getirecektir. Ancak, madalyonun diğer yüzünde biyolojik çeşitlilik kaybı, kirlilik, yükselen deniz seviyesi riski, dünya ikliminde daha aşırı olayların yaşanması gibi çok büyük zorluklar da ortaya çıkaracaktır. Öte yandan, Arktik Bölge’de yaşanan değişimler, bölgesel ve küresel aktörler arasında birtakım siyasî anlaşmazlıklara sebep olabilecektir. Kötümser bir senaryoda, yeraltı kaynaklarına erişimin kolaylaştığı ya da gemicilik faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir ortamda, ülkeler arasında egemenlik hakları, sınırlar, münhasır ekonomik bölgeler gibi konularda problemler ve hatta çatışmalar bile yaşanabilecektir. Daha önce de dile getirildiği üzere, Arktik Bölge’de küresel ısınma sebebiyle fırsat olarak görülen bazı durumlar bile aslında bölgedeki siyasî tansiyonu yükseltecek, aktörler arasındaki ilişkileri bozacak sebepler olabilecektir.

1.5.3.1. İklimsel ve Ekolojik Riskler

Küresel ısınma, hem küresel düzlemde hem de Arktik Bölge özelinde önemli iklimsel ve ekolojik değişimlere sebep olmaktadır. Daha önce de aktarılan “Arktika’da olan Arktika’da kalmaz” sözüyle de özetlendiği üzere, Arktik Bölge’de gerçekleşen değişimler, sadece bölgeyi değil, neredeyse tüm küreyi etkileyebilecek özelliktedir. Aynı zamanda, Arktik Bölge de yerkürenin başka bölgelerinde yaşanan olaylar ve değişimlerden etkilenmektedir. Dolayısıyla, bu noktada, bir korelasyondan, bir ilgileşimden, karşılıklı bir bağlantıdan bahsedilebilir. Arktik Bölge, atmosfer ve okyanuslar da dâhil olmak üzere su, enerji (ısı) ve karbon dolaşımı yoluyla

dünyanın geri kalanıyla bağlantılıdır. Ayrıca ulaşım, enerji ve maden üretimi, turizm ve güvenlik gibi insan sistemleriyle de bağlantılıdır. Sonuç olarak, Arktik Bölge değişiklikleri hem bölge hem de dünyanın geri kalanı için önemlidir.

1.5.3.1.1. Biyolojik Çeşitliliğin Azalması

Arktik Bölge, üç kıtada ve sekiz ülkede yaşayan kırktan fazla farklı etnik gruptan yaklaşık dört milyon kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Bununla birlikte kutup ayısı, kutup tilkisi, boynuzlu balina, kar baykuşu ve mors (denizaygırı) gibi simgesel türler de dâhil olmak üzere çok sayıda endemik türe yaşam alanı sağlamaktadır. Bölgedeki fiziksel süreçler, küresel iklim sisteminin kilit bileşenleridir. Daha önce de dile getirildiği üzere, dünya gezegeninin iklimini düzenleme ve dengeleme hususunda önemli bir rolü vardır. Bölge ayrıca yerkürenin oşinografik, atmosferik ve biyolojik sistemlerine önemli ekosistem hizmetleri sağlamaktadır.

Arktik Bölge'nin ekolojik açıdan kritik bir eşikten geçiyor olduğu, uzun süredir genel kabul gören bir kanaattir (Krasnova, 2012; Rigg, 2013; Schellnhuber ve Klingensfeld, 2013; Dzikiy, 2019; Gunnarsson, 2020; Herrmann, 2020: 97; Kellou vd., 2022: 1). Bölge, dünyanın kalabalık noktalarından uzakta yer almasına ve yerkürenin son büyük ve bozulmamış doğasının ve ekosistemlerinin bir kısmını içermesine rağmen, aynı zamanda gezegenin en hızlı değişen bölgelerinden biridir. Karbondioksit ve diğer emisyonlardan kaynaklanan faktörler bölgeyi orantısız bir şekilde etkilerken, kalıcı organik kirleticiler uzun mesafeler kat edip Arktik besin ağında biyolojik olarak birikmektedir. Bölgede sıcaklıklar yükselirken, bölgenin baskın özelliği olan deniz buzu sadece yok olmakla kalmamakta, kalan azalan alanda da incelmekte ve gençleşmektedir. Büyük ölçüde petrol ve doğalgazın yanmasından kaynaklanan bu deniz buzu kaybı, aynı ürünlerin çıkarılması ve taşınması için yeni alanlar açmaktadır; bu da bölgenin daha fazla etkilenmesini körükleyecek bir döngü demektir (Ocean Conservancy, 2016: 3).

2006 yılında, Arktik Konseyi'ne bağlı Arktik Bitki Örtüsü ve Hayvanlarının Korunması (*Conversation of Arctic Flora and Fauna* [CAFF]) Çalışma Grubu'nun bir girişimi olarak kurulan Arktik Biyoçeşitlilik Değerlendirmesi (*Arctic Biodiversity Assessment* [ABA]) inisiyatifi, 2013 yılında kapsamlı bir rapor yayımlamıştır. Amacı Arktik Bölge'deki biyolojik çeşitliliğin durumunu ve eğilimlerini değerlendirmek olan ABA, Arktik Bölge türlerinin popülasyonlarını, mevcut durumlarını ve tarihsel eğilimleri tanımlayarak gelecekteki değişim projeksiyonlarını sunmaktadır. CAFF'ın yayımladığı ABA raporunda ifade edildiği üzere, "... tüm Arktik biyoçeşitliliğinin durum ve eğilimlerinin kapsamlı bir muhasebesini sağlamak mümkün olmasa da, (...) habitat durumu ve kapsamı, ekosistem işlevi ve genel biyoçeşitlilik konusundaki genel eğilimleri tartışmak mümkündür" (CAFF, 2013: 3).

2013 yılında yayımlanan ABA raporundaki temel bulgular şunlardır:

- Arktik biyoçeşitliliği bozuluyor; ancak bugün alınacak önlemler tundra, dağ, tatlı su ve denizlerden oluşan geniş, nispeten bozulmamış ekosistemlerin ve sağladıkları değerli hizmetlerin sürdürülmesine yardımcı olabilir (CAFF, 2013: 8).
- İklim değişikliği, Arktik biyoçeşitliliği için açık ara en ciddi tehdittir ve diğer tüm tehditleri körüklemektedir (CAFF, 2013: 9).
- Birçok Arktik göçmen türü, özellikle Doğu Asya geçiş yolundaki göçmen kuşlar, Arktik Bölge dışındaki aşırı hasat ve habitat değişikliği nedeniyle tehdit altındadır (CAFF, 2013: 10).
- Habitat bozulması, Arktik biyoçeşitliliğini ve Arktik Bölge sakinlerinin ekosistem hizmetlerinden yararlanma fırsatlarını azaltabilir (CAFF, 2013: 11).
- Hem uzak hem de yerel kaynaklardan kaynaklanan kirlilik, Arktik Bölge türlerinin ve ekosistemlerinin sağlığını tehdit etmektedir (CAFF, 2013: 12).
- Şu anda Arktik Bölge’de az sayıda istilacı yabancı tür vardır; ancak iklim değişikliği ve artan insan faaliyetleri ile daha fazlasının olması beklenmektedir (CAFF, 2013: 13).
- Aşırı hasat, tarihsel olarak birçok Arktik Bölge türü üzerindeki birincil etki insan etkisidir; ancak doğru yönetim bu sorunu vakaların hepsinde olmasa da çoğunda başarılı bir şekilde kontrol altına alabilir (CAFF, 2013: 14).
- Birçok Arktik türü, ekosistemi ve stres etkenlerine ilişkin mevcut bilgiler parça parçadır; bu durum, Arktik biyoçeşitliliğinin birçok yönü için eğilimlerin ve bunların sonuçlarının tespitini ve değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır (CAFF, 2013: 15).
- Arktik biyoçeşitliliğinin karşı karşıya olduğu zorluklar birbiriyle bağlantılıdır ve kapsamlı çözümler ve uluslararası işbirliği gerektirir (CAFF, 2013: 16).

Arktik Bölge’nin çoğu sularla kaplı olsa da, Arktik Okyanusu, dünyanın okyanus suyunun sadece %1’ini oluşturan dünyanın en küçük okyanusudur. Bunun nedeni, bölgedeki suyun çoğunun tatlı su olmasıdır. Arktik Bölge, dünyanın toplam tatlı su kaynaklarının yaklaşık dörtte üçünü oluşturmakta ve bu suyun çoğu donmuş halde bulunmaktadır. Ancak, daha önce de ifade edildiği gibi, Arktik Bölge’deki tatlı su sistemleri, küresel ısınmayla bağlantılı olarak ani değişiklikler geçirmektedir. Bu değişikliklere verilen tepkiler, diğer birçok süreçle birbirine bağlıdır ve nihayetinde tüm dünyayı etkileyen sonuçları olan bir etki-tepki mekanizması yaratmaktadır. Biyoçeşitlilik kaybı, iklim değişikliği nedeniyle hâlihazırda deneyimlenmekte olan durumlardan biridir ve bunun neden bu kadar şiddetli olduğunun araştırılması

gerekmektedir. Biyoçeşitlilik, ekolojik dengeyi sağladığı için gezegeni sağlıklı tutan bir faktördür. Büyük bir değişim olursa ve işleyen ekosistemler ortadan kalkarsa, dünya geri dönülemez bir dengesizlik girdabına kapılabilir. Bu, sadece diğer organizmaları ya da yaşam formlarını değil, aynı zamanda insanları da etkileyecektir. Bu nedenle, istikrara ve iyi işleyen işbirliğine bağlı, yenilikçi ve saygılı bir toplumu teşvik ederek, insanoğlunun çıkarlarını sürdürülebilirlik ile birleştirmek büyük önem taşımaktadır.

1.5.3.1.2. Buzul Kütlenin Azalması

Çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı bir şekilde aktarıldığı üzere, küresel ısınmanın bölgedeki sonuçlarından biri, Arktik buzullarının azalmaya başlamış olmasıdır. Özetle, 2050’li yıllara gelmeden, Arktik Okyanusu’nun tamamen buzdan arınmış bir görüntü sunacağı tahmin edilmektedir. Bu, eriyen buz kütlelerinin okyanusa ve denize karışması, dolayısıyla deniz seviyesinin yükselmesi anlamına gelmektedir. Çalışmanın önceki başlıklarında, deniz seviyesinde 1 metrelik bir yükselmenin bile milyonlarca insanı doğrudan etkileyeceği aktarılmıştır. Ayrıca, buzların eriyerek okyanus ve deniz suyuna karışması, bu okyanus ve denizlerde yaşayan canlılar üzerinde de olumsuz etkiler yaratacaktır. Deniz buzunun azalması, özellikle petrol ve doğalgaz arama ve maden çıkarma gibi ekonomik fırsatlar yaratacaktır. Ancak bu durumun, aynı zamanda jeopolitik gerilimleri uyandırma gibi bir sonucunun olması da muhtemeldir.

Arktik Bölge’deki sıcaklık değişimi, küresel sıcaklık değişimi ile bağlantılıdır, ancak daha büyük bir boyuta sahiptir. “Arktik amplifikasyonu” olarak adlandırılabilir bu durum, daha önce değinilen iklim geri bildirimi ile ilişkili birkaç nedenden dolayı ortaya çıkar. Düşük enlemlerde daha yüksek sıcaklıklarla nemli ve ılık havanın Arktik Bölge’ye girişi artar. Kar ve buz kaybı albedoyu azaltır ve doğrudan ısınma etkisi olan açık su alanını artırır. Arktik bulut örtüsü, bu enlemlerde yıllık güneş radyasyonu düşük olduğundan, net bir ısınma etkisine sahip olma eğilimindedir; dolayısıyla kızılötesi ısınma, gelen güneş ışınımının azalmasının etkilerinden daha ağır basar (Marshall, 2013: 29-30).

Arktik deniz buzunu kaybı, okyanusta yüzerken zaten deniz suyunun yerini aldığı için küresel deniz seviyelerini doğrudan etkilemez. Başka bir deyişle, bu su zaten okyanustadır. Ancak kara buzunun erimesi, okyanusa karıştığında deniz seviyelerini etkiler. Deniz buzunun kaybının karasal buz üzerinde de dolaylı etkileri vardır. Deniz buzunun azalmasıyla artan ısınma, küresel deniz seviyesinin yükselmesinin ana itici güçlerinden biri olan Grönland buz tabakası üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu buz tabakası Grönland’ın % 80’inden fazlasını kaplar ve 7,2 metrelik küresel deniz seviyesine eşdeğer bir buz hacmi barındırır (Marshall,

2013: 34). Arktik amplifikasyonu fenomeniyle birlikte düşünüldüğünde, yüzey erimesindeki doğrudan artışlar, bazal akıntının erimiş su ile artması, deniz buzı kaybı ve okyanus ısınması, tümü bölgenin iklimsel olarak ısınması ile buz tabakasının azalması arasında doğrudan bağlantı sunar. Bu durum, Grönland buz tabakasını Arktik Bölge'deki ısınmaya karşı çok hassas hâle getirmektedir ve bu buz tabakası muhtemelen önümüzdeki yıllarda küresel deniz seviyesinin yükselmesine katkıda bulunan ana unsurlardan biri olacaktır (Marshall, 2013: 37).

1880'den beri, küresel deniz seviyesi yaklaşık 20 santimetre yükselmiştir. Ortalama olarak bu, her 10 yılda yaklaşık 1,5 santimetreye tekabül etmektedir; ancak son araştırmalar, son yıllarda her 10 yılda yaklaşık 3 santimetrelilik bir deniz seviye yükselmesine işaret etmektedir. Bu hızlanma, deniz seviyelerinin ne kadar hızlı yükselmeye devam edeceği ve bunun erozyon, sel ve kıyı yerleşimlerinin sular altında kalması nedeniyle ne kadar hasara yol açacağı konusunda alarm vermektedir (Nuccitelli, 2018: 139). Bir çalışma, 2100 yılına kadar sular altında kalacak topraklarda 300 ila 650 milyon insanın yaşadığını göstermektedir (Climate Central, 2014).

Deniz seviyesi yükselişi tüm yerkürede eşit olarak yaşanmaz, çeşitli faktörler sebebiyle yerel ve bölgesel deniz seviyelerindeki yükselmeler farklılık gösterir. Örneğin, hem Arktika'da hem de Antarktika'da buz kütlesi kaybolduğunda, kutup bölgelerinde nispeten daha az deniz seviyesi yükselmesi ve tropik bölgelerde daha fazla deniz seviyesi yükselmesi görülecektir. 1 metrelik ortalama küresel deniz seviyesi artışı, örneğin Singapur'da 1,2–1,5 metrelik bir yükselme yaşanacaktır. Singapur'un düşük rakımlarda geniş bir kara kütlesine sahip olduğu düşünüldüğünde, buradaki deniz seviyesinin yükselmesinin etkisinin büyük olması muhtemeldir (Marshall, 2013: 46).

1.5.3.2. Jeopolitik Riskler

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından ve özellikle 1996'da Arktik Konseyi'nin kurulmasından bu yana Arktik Bölge, işbirliğinin, düşük gerilimin, anlaşmazlıkların barışçıl çözümünün ve uluslararası hukuka saygının hâkim olduğu bir bölge olmuştur. Bölgedeki buzul kütlenin azalması sonucunda insan faaliyetlerinin artışıyla birlikte Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki büyük güç rekabetinin ortaya çıkması, Arktika jeopolitik ortamına rekabet ve gerilim unsurlarını getirmiştir. Arktik Bölge, son yıllarda bazı gözlemciler tarafından bu üç ülke arasındaki jeopolitik rekabet için bir arena olarak görülmeye başlanmıştır (Olesen ve Sorensen, 2019; Dreyer, 2021; Jordan, 2021; Hanawa, 2021; Grove, 2021; The Economist, 2021; Rehman, 2022).

Arktik Bölge'nin stratejik olarak önem kazanması, aslında Soğuk Savaş'ın ilk yıllarına kadar dayanmaktadır. Bölgenin ilk silahlandırılması, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği'nin stratejik bombardıman uçaklarını ve nükleer silah taşıyabilecek balistik füzeleri geliştirmesiyle başlamıştır. ABD ve Kanada orduları, Alaska'dan Newfoundland'a bir dizi yüksek teknoloji radar istasyonu kurmuştur. Grönland, İzlanda ve Norveç'teki üsler ABD ve diğer NATO güçlerine ev sahipliği yapmıştır. Havadan ve denizden fırlatılan seyir füzeleri Batı'nın Arktik topraklarında konuşlandırılmış ve test edilmiştir. Bu arada SSCB, Novaya Zemlya takımadalarındaki test alanında yüzden fazla yeraltı nükleer testi gerçekleştirmiştir. Daha sonra, 1960'lardan itibaren Arktik suları, nükleer güçle çalışan saldırı denizaltıları için ana operasyonel alan hâline gelmiştir. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde, Sovyetler Birliği'nin denizaltı temelli stratejik nükleer kuvvetlerinin % 60'ı, Norveç ve Kuzey Atlantik'e çok yakın olan Kola Yarımadası civarında yerleşik veya işletilir duruma gelmiştir (Spohr, 2018).

Stratejik gerilimlere rağmen Arktik Bölge, Soğuk Savaş sürerken de bazı işbirliklerine sahne olmuştur. 1956'da İskandinav Saami Konseyi (*Sámiráddi*), Finlandiya, Norveç ve İsveç'teki Sami halklarının haklarını desteklemek için kurulmuş ve Arktik Bölge'de yerleşik Yerli halklar arasında kurulacak sınır ötesi işbirlikleri için bir emsal oluşturmıştır. 1973'te, beş Arktik Okyanusu kıyıdaş ülkesi, Kutup Aylarının Korunmasına İlişkin Anlaşmayı imzalamış; bu, Soğuk Savaş sırasındaki ilk çok taraflı işbirliği antlaşması olmuştur. 1975'te Norveç ve Sovyetler Birliği, Barents Denizi balıkçılık rejiminin temelini oluşturan bir dizi ikili anlaşmanın ilkinin imzalamıştır. 1977'de Kanada, Alaska, Grönland ve Sovyetler Birliği'nde yaşayan İnuit ve Yupikleri temsil etmek üzere İnuit Kutup Birliği (*Inuit Circumpolar Conference*) kurulmuş; aynı yıl ayrıca bölge ülkeleri arasındaki uluslararası çevresel işbirliğinin temeli atılmıştır (Spohr ve Hamilton, 2020: 3-4).

Soğuk Savaş'ın son demlerine doğru, Arktik Bölge işbirliği katlanarak büyümeye devam etmiştir. Uluslararası Arktik Bilim Komitesi, Baltık Denizi Devletleri Konseyi ve Barents Avrupa-Arktik Konseyi gibi örgütler kurulmuştur. 1991 yılında Kuzey Kutup Dairesi'nin ötesinde topraklara sahip sekiz ülke, Yerli halkların temsilcileriyle bir araya gelerek Arktik Çevre Koruma Stratejisi'ni (*Arctic Environmental Protection Strategy [AEPS]*) imzalamıştır. Beş yıl sonra, başlangıçta çevresel bir gündeme odaklanan bu düzenleme, Arktik Konseyi'ne dönüşmüştür. 2000'ler başladığında, 1945'ten sonra füzeler ve nükleer silahlar için bir test alanı olan Arktik Bölge, yalnızca devletler arasında değil, devlet ve devlet dışı aktörler arasında da daha işbirlikçi yaklaşımlar için bir uygulama alanı hâline gelmiş, örnek bir “diyalog bölgesi” olarak görülmeye başlanmıştır (Spohr ve Hamilton, 2020: 4). Bu dönemde Arktik ülkeleri ve Yerli halkları arasında etkileşim artarken, Arktik Bölge jeopolitik olarak küresel güç

siyasetinin radarından çıkmış gibi görünüyordu. Ancak iklim değişikliğine ilişkin farkındalık artmaya ve bölgenin sunduğu ekonomi-politik fırsatlar gün yüzüne çıkmaya başladıkça, Arktik Bölge, dünya siyasetinin gündemine geri dönmüştür (Østhagen, 2020: 363).

Bölgeyle ilgili jeopolitik riskler, bölgenin sunduğu imkânlarla ve fırsatlarla birebir bağlantılıdır. Önceki bölümde ele alınan Arktik rotalar ve enerji kaynakları konuları, potansiyel olarak sadece bölgesel değil aynı zamanda uluslararası anlaşmazlıkları da tetikleyebilecek niteliktedir. Bölgede başta kıyıdaş ülkeler ABD ve Rusya ile birlikte bölgede aktif bir ülke hâline gelmeye çalışan Çin olmak üzere önemli aktörler karşı karşıya ve yan yana gelmektedir. Dolayısıyla, bölgede yaşanacak olası problemlerin küresel boyutta sonuçları da olabilecektir.

1.5.3.2.1. Büyük Güçler

Arktik Bölge, Soğuk Savaş'ın iki kutbunun liderlerinin, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Rusya Federasyonu'nun komşu olduğu bir coğrafyadır. Arktik Bölge'deki stratejik rekabete, Soğuk Savaş'ın bu iki süper gücüne ek olarak, son yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti de bölgede aktif bir politika izleyerek katılmıştır. Böylelikle, mevcut toplam aktif askerî insan gücünü baz alan *Global Firepower* sıralamasında (Global Firepower, 2022) ve ülkelerin konvansiyonel askerî güçlerini baz alan *Lowy Institute* sıralamasında (Lowy Institute, 2021) ilk üç sırayı paylaşan ülkeler, Arktik Bölge jeopolitiğinde önemli aktörler hâline gelmiştir.

Büyük güç rekabeti, uluslararası sistemin 1990'lardaki -görece- tek kutuplu hâlinden sıyrılmasının ardından, yeni milenyumun ilk on yılının sonlarına doğru küresel ölçekte güçlü bir şekilde kendisini yeniden hissettirmeye başlamıştır. Günümüzde Amerikan hegemonyasının artık geride kaldığı ancak ABD'nin hâlâ küresel ölçekte askerî ve ekonomik üstünlüğünü koruduğu, karmaşık bir uluslararası sistemin hâkim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Cooley ve Nexon, 2020). Yükselişe geçen Rusya ve giderek daha güçlü ve iddialı hâle gelen Çin uluslararası sistemi dönüştürmekte, daha önce tartışmasız görülen Amerikan üstünlüğünü yavaş yavaş aşındırmaktadır. Dünyanın neredeyse tüm bölgelerinde, bu üç aktör bir hâkimiyet yarışı içerisinde. Rusya'nın konumu büyük ölçüde Sovyet mirasına dayanmakta, Çin ise her alanda ABD'nin lider konumuna güçlü bir şekilde meydan okumaktadır. Bu küresel büyük güç rekabeti, askerî alanla sınırlı olmayıp, dünya ekonomisinde, uluslararası ticarete ve bilimsel araştırmalarda da kendini göstermektedir. Bu, dünyanın herhangi bir bölgesinin, büyük güçlerin kendi konumlarını iyileştirmeye ve askerî varlık, ekonomik yatırımlar ve diplomatik baskı yoluyla diğerlerini dışlamaya çalıştığı bir savaş alanına dönüşebileceği anlamına gelmektedir (Lee, 2019).

Bu anlamda Arktik Bölge, dünyanın geri kalanından farklı değildir. Bir büyük güç rekabeti alanı olarak son zamanlarda yavaş yavaş ortaya çıkması, esas olarak uzaklığından ve zorlayıcı ikliminden kaynaklanmaktadır. Ancak bu durum, daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere, hızla değişmektedir. Diğer bölgelerde büyük güçler arasındaki rekabet (çoğunlukla dolaylı olarak da olsa) şiddetli bir biçimde görülürken, Arktik Bölge'deki rekabet oldukça barışçıl kalmıştır. Zira bölgedeki rekabet daha ziyade ekonomik alanda belirgindir. Örneğin Grönland, hem bu adayı yörüngelerine sokmaya çalışan hem de diğerinin varlığını sürdürmesini engellemek isteyen ABD ve Çin arasında gerçek bir rekabet alanı hâline gelmiştir. Grönland üzerindeki rekabetin jeopolitik bir boyutu olsa da, asıl mesele ABD ve Çin'in yerel varlıklara yatırımları çerçevesinde, yani ekonomik boyutta cereyan etmektedir (Shi ve Lanteigne, 2020). Bununla birlikte, bölgedeki güvenlik sorunlarıyla ilgilenecek etkili kurumların eksikliği göz önüne alındığında, Arktik Bölge'de şimdiye kadarki barışçıl rekabet ortamının sonsuza kadar sürmeyeceği söylenebilir (Sittlow, 2020).

Soğuk Savaş sonrası dönemde, “Arktik istisnacılığı³⁷” kavramıyla ifade edilen, Arktik Bölge'nin dünyanın geri kalanında yaşanan gerilimlerden uzak bir coğrafya olduğuna dair bir anlatı gelişmiştir. Ancak son yıllarda bu istisnai durumun sonuna yaklaşıldığına dair önemli işaretler görülmektedir. Aslında bu işaretler, doğrudan bölgedeki kaynaklar ya da fırsatlar üzerindeki anlaşmazlıklardan değil, büyük güçler arasında gerilmeye başlayan rekabetten kaynaklanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya arasındaki ilişkiler gerildikçe ve Çin büyüyerek ABD'ye meydan okumaya devam ettikçe, jeopolitik gerilimler, Arktik Bölge'yi son yirmi yılda olduğundan daha rekabetçi bir biçimde yeniden şekillendiren yeni stratejik ve askeri faaliyetlerin yürütülmesine sebep olmaya başlamıştır (Huebert, 2019: 75).

Arktik Bölge'de büyük güçler arasındaki ilişkileri derinden etkileyen olay da, yukarıda ifade edildiği üzere, yine bölge dışında yaşanan gelişmelerin sonucunda yaşanmıştır. Birçok analist, 2014 yılını, genel olarak Rusya-Çin ilişkilerinde, özel olaraksa Arktik işbirliğinde bir dönüm noktası olarak görmektedir. Örneğin Alexeeva ve Lasserre (2018: 273), 2014'teki Kırım olaylarından sonra Rusya'ya uygulanan yaptırımların Rusya'yı Çin'e ittiğini ifade etmiştir. Rusya'ya yönelik Batı yaptırımları Çin için önemli bir fırsat yaratmış, Çin de bu boşluğu doldurmaktan mutlu olmuştur. Fenghua'ya (2016: 67) göre, 2014'teki Ukrayna krizinin patlak vermesinden sonra ABD, bir kez daha Çin ve Rusya'yı aynı anda kontrol altına almayı seçmiş ve böylece Çin-Rusya stratejik ortaklığını büyük ölçüde güçlendirmiştir. Kısacası, yaptırımlar

³⁷ Arktik istisnacılığı, Arktik Bölge'yi dünyanın birçok jeopolitik sorunundan uzak tutan bir dizi yazılı olmayan kural, inanç ve tarihe sahip benzersiz bir bölge olarak tanımlayan normatif bir kavramdır. Arktik aktörler, birbirleriyle büyük ölçüde çatışma olmadan ilişki kurmakta ve faaliyet göstermektedir. Arktik Bölge'nin bu istisnai durumu Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana varlığını sürdürüyor olsa da son yıllarda yaşanan dönüşüm sürecinin bu istisnai durum üzerinde de etkisinin olacağı düşünülmektedir (Murkowski, 2021: 42-43).

bir başka coğrafyada cereyan eden ABD-Rusya geriliminin bir sonucu olsa da, Çin-Rus işbirliğini güçlendirmesi bakımından Arktik Bölge'deki büyük güç siyasetine de etki etmiştir. 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Arktik Bölge siyasetine etkilerini analiz etmek için henüz erken olsa da, 2014'teki krizin ardından yaşananlara paralel gelişmeler görülmektedir. Yaptırımlarla köşeye sıkıştırılmaya çalışılan Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti'yle olan ilişkilerini geliştirmekte (Al Jazeera, 2023; Berzina-Cerenkova, 2023) ve bunu da çoğunlukla Arktik Bölge üzerinden iktisadî ve siyasî ilişkilerini ilerleterek (Widakuswara, 2023; Edvardsen ve Molid Martinussen, 2023) sağlamaktadır. Öyle ki bu gelişmeler, Rusya ve Çin'in Arktik Bölge'de yeni bir Batı-karşıtı cephe açtığına yönelik yorumlar yapılmasına sebep olmaktadır (Spohr, 2023).

Arktik Bölge'de etkili aktörlerin başında Rusya Federasyonu gelmektedir. Rusya, Arktik Bölge'de en geniş topraklara sahip olan ülkedir. Arktik Okyanusu boyunca kıyılarının uzunluğu 22 bin kilometreden uzundur, bu da toplam Arktik kıyı şeridinin neredeyse % 60'ına tekabül etmektedir. Arktik Bölge'nin en büyük üç şehri Rusya'dadır: 325 bin nüfuslu Murmansk, 200 bin nüfuslu Norilsk ve 85 bin nüfuslu Vorkuta. Dördüncü en büyük şehir, Norveç'in 62 bin nüfuslu Tromsø şehridir. Genel olarak, Rusya'nın Arktik topraklarında yaklaşık 2,5 milyon insan yaşamaktadır ve bunların 300.000'ini 47 ayrı Yerli halk oluşturmaktadır. Geri kalanlar, Rusya'nın daha güney bölgelerinden ve eski Sovyet ülkelerinden gelen göçmenler ve onların torunlarıdır (Gontmakher, 2022). Bununla birlikte, Rusya'nın Arktik toprakları, ülkenin ekonomisi için oldukça önemli bir bölgedir. Ülkenin % 2'sinden az bir nüfusunu oluşturmalarına rağmen, toplam Gayrisafi Yurtiçi Hasılasının yaklaşık %15'i Rusya'nın Arktik topraklarından gelmektedir (Plotnikov vd., 2018: 707). Ayrıca, Rusya'nın Arktik Okyanusu kıyılarından geçen Kuzey Denizi Rotası da Putin yönetiminin önem verdiği bir başka Arktik unsurdur (Gricius, 2021).

Rusya'nın Batı ve NATO ile ilişkisi, son zamanlarda oldukça gerilimli bir şekilde seyretmektedir. Bu gerilimin hissedildiği bölgelerden biri de Arktik Bölge'dir. Rusya'nın 2008'de Gürcistan'da iki kritik bölgeyi işgal etmesinden bu yana artan tansiyon, 2014'te başlayan Ukrayna krizi ve son olarak 2022'de patlak veren Rusya-Ukrayna Savaşı ile zirveye ulaşmıştır. Şubat 2022'de başlayan Rusya'nın Ukrayna'yı işgal harekâtı, uzun yıllardır tarafsızlıklarını koruyan iki İskandinav ülkesi olan Finlandiya ve İsveç'i, süratle NATO'ya katılma konusunda gerekli adımları atmaya itmiştir (Seval, 2022). Rusya'nın 2008 ve 2014 hamlelerinin Avrupa Birliği ve NATO tarafından yeni bir "çevreleme" politikasına maruz kaldığı hissiyle yapıldığı (Wolff, 2015; Sapir, 2022) düşünüldüğünde, 2022'deki savaşın

başlamasının ardından gerçekleşecek yeni bir NATO genişlemesinin aradaki gerilimi yatıştırmaya yönelik bir adım olmayacağı kuşkusuzdur.

Son birkaç yıldır Rusya, Arktik Bölge’de askerî ve ticarî varlığını istikrarlı bir şekilde artırmaktadır. Rusya ayrıca, Arktik Bölge şartları için oldukça önemli avantaj sağlayan bazıları nükleer güçle çalışan yeni buz kırıcılar ve denizaltılar da inşa etmektedir. Rusya'nın bölgedeki mevcut askerî birikimi öncelikle savunma amaçlı olsa da, bazı eylemleri hem saldırı hem de savunma olarak algılanabilir. Örneğin, 2014 yılında Rusya, hem bölge güvenliğini artırmak hem de çıkarlarını savunmak için yeni bir stratejik komuta merkezi kurmuştur. Bu militarizasyon çok saldırgan bir tablo çizebilirken, Rusya'nın bölgeye olan ilgisinin aynı zamanda petrol ve gaz etrafında döndüğünü belirtmek önemlidir. Hem ekonomik hem de stratejik sebeplerle, Rusya için Arktik Bölge hayati öneme sahiptir. Bölgedeki buzul kütlelerinin giderek azalmasıyla kaynaklara erişim ve deniz rotalarının kullanımı daha kolay hale gelecek, böylece bölgenin önemi katlanarak artacaktır (Gricius, 2021). Bölge üzerinde kontrol sağlamak için Rusya, Arktika’daki stratejisini iki bölgeye ayırmıştır. Birincisi, Rusya'nın ağırlıklı olarak radar istasyonları aracılığıyla gözetleme ve arama kurtarma operasyonlarına odaklandığı Doğu yakasıdır. Stratejik olarak, bu taraf Rus çıkarları için daha az değerli olsa da, Rus gemilerinin güvenli seyahatini sağlamak için kontrolün yine de sürdürülmesi gerekmektedir. Ancak Doğu yakasının geniş askeri kapasitelerle desteklenmesine gerek yoktur. Aksine, Batı yakası Rus konuşlandırmalarının ana odak noktasıdır, çünkü Rus nükleer caydırıcılık cephaneliğinin bulunduğu yer burasıdır (Conley ve Melino, 2020: 2-3).

Arktik Bölge’deki risklere, fırsatlara ve rekabete rağmen, Amerika Birleşik Devletleri bu bölgede harekete geçmesi gerektiğinin farkına biraz geç varmıştır. ABD'nin Soğuk Savaş’tan sonra en az aktif ve en az iddialı Arktik ülkesi olduğu (Weitz, 2019), ABD'nin Arktik Bölge konusuna ilgisiz kaldığı iddia edilmiştir (Lee, 2019). Hatta büyük güçler (ABD, Çin ve Rusya) arasında ABD, muhtemelen en reaktif olanıdır; politikalarının çoğunu, Çin ve Rusya'nın politikalarına ve hamlelerine yanıt olarak inşa etmektedir (Gricius, 2021). George W. Bush yönetiminin Arktik Bölge için yeni bir strateji başlatmasıyla 2009'dan itibaren ABD'nin bölgeyle ilgili girişimlerinin ivme kazandığı söylenebilirse de, bunu takip eden on yılda, Arktik Bölge’nin artan önemine rağmen somut eylemler gelmemiştir. ABD'nin bölgede stratejik bir limana sahip olmayan tek Arktik ülkesi olması, bu yorumu güçlendirmektedir. Arktik Bölge, ABD yönetimi için önde gelen bir ulusal güvenlik önceliği değildir veya en azından, böyle muamele görmemektedir (Soare, 2020: 6-7). ABD'nin Arktik Bölge politikasını "bir adım ileri, iki adım geri" deyiimiyle tanımlamak yanlış olmayacaktır. Örneğin, Obama döneminde, 2013’te bir Arktik Stratejisi’nin yayınlanması, başkanın 2015’te Alaska’yı ziyaret eden ilk başkan

olması gibi dikkate değer gelişmeler yaşanmış olsa da bazı problemler çözüme kavuşturulamamıştır: Kongre, yeni Sahil Güvenlik buzkıranlarını finanse edecek yasayı ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni onaylamamıştır. Trump yönetiminde buzkıran projesini başlatmak için uzun zamandır beklenen fonu alınmış olsa da ancak Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi konusundaki anlaşmazlık devam etmiştir (Herrmann ve Hussong, 2020: 24-25).

Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu, Arktik Okyanusu'na kıyısı bulunan ülkeler olarak, hâlihazırda hem Arktik Beşlisi'nin hem de Arktik Konseyi'nin birer üyesi konumundadır. Böylece bölgenin yönetişimine doğrudan dâhildirler. Arktik Konseyi'ne üye olan sekiz ülkenin aksine Çin'in Arktik Bölge'de hiçbir egemenlik hakkı yoktur. Ancak Çin Halk Cumhuriyeti, son yıllarda bölgeye olan ilgisini ve bölgeyle ilgili faaliyetlerini artırarak, kendisini “Arktik'e yakın (*near-Arctic*)” bir devlet olarak tanımlamaya başlamış, 2013'ten bu yana, Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü elde etmiştir. Gözlemci statüsü, daha önce de ifade edildiği üzere, Arktik Konseyi Çalışma Grupları'nın projelerine katılım imkânı sağlamaktadır. Çin'in Arktik Bölge'de giderek daha aktif hale gelmesi ve Rusya'yla olan işbirliği, ABD tarafından endişeyle takip edilmektedir (de Buitrago, 2020: 98).

Arktik olmayan bir devlet olmasına rağmen Çin, çeşitli Arktik ülkelerinde ve çevresinde sayısız ekonomik, bilimsel, kültürel, diplomatik ve askeri faaliyetlerde bulunan önemli bir Arktik oyuncusu hâline gelmiştir. Arktik Bölge'yi Kuşak ve Yol Girişimi'nin (*Belt and Road Initiative* [BRI]) bir boyutu olarak tanımlayan Deniz İpek Yolu planının (The State Council The PRC, 2017) Haziran 2017'de yayınlanmasından bu yana Çin hükümeti, Arktika'yı küresel bir bölge olarak ele almaktadır. Böylelikle, bölgenin sunacağı avantajlardan ve getirilerden sadece kıyıdaş ülkelerin değil tüm insanlığın faydalanması gerektiği iddiasını desteklemektedir. Bu iddialarını güçlendirmek için kendilerini “Arktik'e yakın” bir devlet olarak tanımlamış ve Arktik Bölge dışındaki tüm devletlerin savunucusu olarak daha aktif hareket etmeye başlamıştır. Arktik Bölge'nin sadece kıyıdaşları değil bir bütün olarak insanlığı etkileyen, yani bölgesel meseleleri uluslararası konular hâline getiren bir yaklaşımla, Çin kendisini “uluslararası yetkiye” sahip bir paydaş olarak konumlandırma çabasıdadır (Mohr, 2020: 115).

1.5.3.2.2. Küresel Arktika

“Küresel Arktika” terimi, son yıllarda önemli bir dönüşüm sürecinden geçmekte olan bölge için sık sık kullanılan nitelendirmelerden birisi olmuştur. Çalışmanın önceki kısımlarında değinildiği üzere, iklim değişikliğinin bölge üzerindeki etkilerinden bir diğeri, sunduğu fırsatlar ve taşıdığı riskler bağlamında bölgenin küreselleşmesi olmuştur. Arktik Bölge artık küresel

ekonomi-politik ağlardan yalıtılmış ve izole olarak görülemeyecek bir noktaya gelmiştir. Dünyanın her zamankinden daha fazla bütünleşmiş hale geldiğini belirtmek için kullanılan “küreselleşme” terimi, Arktik Bölge için de geçerli bir terimdir. İlginç şekilde, Arktik Okyanusu’nun deniz buzunda donmuş mikro-plastiklerin varlığı, Arktik Bölge’nin dünyanın geri kalanıyla ne kadar bağlantılı olduğunun en güçlü anlatılarından biri olarak görülmektedir (Dodds ve Nuttall, 2019: 202).

“Küreselleşme”, hem olumsuz hem de olumlu çağrışımlara sahip olan, birkaç farklı yön ve açı ile karmaşık bir fenomendir. Arktik Bölge’de, bakış açısına bağlı olarak küreselleşmenin hem faydaları hem de sorunları vardır. Küreselleşmenin doğası ve önemi, ana-akım Uluslararası İlişkiler teorilerinin farklı yaklaşımlarına bağlı olarak, nasıl tanımlandığına göre değişir. Küresel Arktika’nın iki boyutu vardır: yerküreyi etkileyen Arktika; yerküreden etkilenen Arktika.

Arktik Bölge’nin dünya ekosistemiyle olan karşılıklı bağlantısı, Arktik Pus³⁸ ve Hint muson yağmurları arasındaki ilişkide olduğu gibi, uzun süredir bilinmektedir³⁹. Ayrıca, Arktika’nın yerkürenin geri kalanından çok daha hızlı bir şekilde ısınmakta olduğuna, çalışmada daha önce de değinilmiştir. Bununla birlikte, Arktik Bölge son yıllarda, küresel ısınmanın etkisiyle azalan buzul kütle dolayısıyla, hem kaynakları hem de ulaşım yolları açısından çok uluslu şirketlerin ve diğer ülkelerin ilgisini çektiği için ekonomik olarak küreselleşmiştir. Ayrıca bölgedeki yönetim de bir nevi küreselleşmiştir. Bölgenin en önde gelen hükümetler-arası forumu olan Arktik Konseyi, Arktik Bölge’de toprakları bulunan ülkelerin, bölge dışı ülkelerin, uluslararası ve ulus-altı örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının bölge yönetişimi konusunda bir araya geldikleri bir mekanizma kurmuştur. Kısacası, Arktik Bölge son yıllarda ekolojik, ekonomik, politik ve kültürel bağlamlarda “küresel” hale gelmiştir (Finger ve Heininen, 2021: 1).

Daha önce de ifade edildiği üzere, Arktik Bölge’nin iklim değişikliği bağlamında yerkürenin geri kalanıyla etkileşimi karşılıklı bir şekildedir. Dünyanın geri kalanında yaşanan değişimin etkileri, en güçlü şekilde Arktik Bölge’de görülmektedir. Arktik Bölge’nin kendi haricindeki etkenlerden kaynaklanan değişime verdiği tepki, yani küresel ısınma sonucunda buzul kütledeki azalma, sadece bölgeyi değil tüm yerküreyi etkileyecek boyutlardadır. Buzul kütledeki azalma, bir yandan ekonomik fırsatlar sunarken, diğer yandan dünya sisteminin dengesini geri döndürülemez bir şekilde değiştirme potansiyeline sahiptir. Isınan bir Arktik Bölge, yeraltı kaynaklarının keşfi ve sömürüsü için yeni, benzeri görülmemiş fırsatlar, böylece

³⁸ Arktik pus, hava kirliliği nedeniyle yüksek enlemlerde atmosferde meydana gelen bir fenomendir (Shaw, 1995).

³⁹ Arktik Bölge’deki iklim değişikliği, Hindistan’da yaz muson yağışlarını etkilemekte; Hindistan’da yaşanan yüksek ısınma ve aşırı yağış olayları da Arktik Bölge’de buz erimesine yol açmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz.: (The Times of India, 2021).

fosil yakıta dayalı endüstriyel dünyaya yeni kaynaklar sunmaktadır. Bu, bir döngü hâlinindedir: ısındıkça kaynaklara erişimin kolaylaşması, erişimin kolaylaşmasıyla daha fazla fosil yakıt kaynaklarına ulaşılması ve daha fazla fosil yakıt kullanımının sonucunda ısınmanın daha da artması üçgeni arasında bir döngü... Madalyonun diğer tarafında, kaynakların ve fırsatların bölüşümü konusunda yaşanması muhtemel ayrılıklar ve çıkar çatışmaları bulunmaktadır.

1.5.3.2.3. Çıkar Çatışmaları

Arktik Bölge, sunduğu imkânlar bakımından, bölgesel ve küresel güçlerin karşı karşıya gelmesi, çıkarlarının çatışması muhtemel bir bölgedir. Bölgede, sadece kıyıdaş ülkeler değil, bölge dışı aktörler de söz sahibi olmak ve bölgenin sunduğu fırsatlardan yararlanmak istemektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, kıyıdaş ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu, bölge-dışı aktörlerin başında ise Çin Halk Cumhuriyeti gelmektedir. Bunların yanı sıra, diğer Arktik Ülkeler, İngiltere ve Fransa gibi bölge dışı ülkeler, Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütler de bölgenin jeopolitik denkleminin birer parçası olma gayreti içindedirler. Hâl böyle iken, çok sayıdaki ve farklı kapasitelerdeki aktörler arasında birtakım işbirliklerinin ya da çıkar çatışmalarının görülmesi, kaçınılmaz gibi görülmektedir.

Arktik Bölge, Arktik Okyanusu'nu çevreleyen beş ülkeyi (Kanada, Danimarka, Norveç, Rusya Federasyonu ve Amerika Birleşik Devletleri), toprakları Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyine uzanan üç ülkeyi (İzlanda, İsveç ve Finlandiya) ve Arktik Okyanusu'na açılan boğazları ve deniz rotalarını (Bering Boğazı, Kuzeybatı Geçidi, Kuzey Denizi Rotası ve Nares, Davis, Fram ve Danimarka Boğazları) kapsamaktadır. Arktik Bölge'nin büyük bir kısmını denizlerin oluşturduğu göz önüne alındığında, bölgedeki aktörler arasındaki çıkar çatışmalarının büyük bir kısmının deniz yetki alanları üzerine olduğu/olacağı öngörülebilir.

Arktik Bölge'deki karasal egemenlik sorunları, yirminci yüzyılın ilk yarısında büyük oranda çözülmüştür. Örneğin, Paris'te 1920 yılında imzalanan anlaşmayla, Svalbard olarak da adlandırılan Spitzbergen takımadaları üzerindeki egemenlik Norveç'e verilmiştir. 5 Nisan 1933'te Uluslararası Adalet Divanı, Danimarka ile Norveç arasındaki Doğu Grönland'ın yasal statüsü konusundaki anlaşmazlığa, Danimarka'nın buradaki egemenliğini tanıyarak son vermiştir. Bölgede, karasal egemenlik konusunda çözülememiş tek sorun ise, Kanada ve Danimarka'nın hak iddia ettiği Hans Adası⁴⁰ ile ilgilidir (Scovazzi, 2016: 170-171).

⁴⁰ Yüzölçümü 1,2 km²'den küçük, Ellesmere ve Grönland arasındaki Nares Boğazı'nda yer alan, nüfusun olmadığı bir küçük adacıktır (Mount, 2013).

28 Mayıs 2008'de Ilulissat'ta kabul edilen bildirgede Arktik Beşli, uluslararası deniz hukukunun Arktik sularına nasıl uygulanacağı konusunda şunları ifade etmiştir (2008 Ilulissat Declaration, 2008):

“... Deniz hukuku, kıta sahanlığının dış sınırlarının çizilmesi, buzla kaplı alanlar da dâhil olmak üzere deniz çevresinin korunması, seyrüsefer serbestliği, deniz bilimsel araştırmaları ve denizin diğer kullanımları ile ilgili önemli hakları ve yükümlülükleri ortaya koyar. Bu yasal çerçeveye ve olası çakışan iddiaların hukukî bir şekilde çözüme kavuşturulmasına bağlı kalmaya devam ediyoruz. Bu çerçeve, beş kıyı devleti ve bu Okyanusun diğer kullanıcıları tarafından ulusal uygulama ve ilgili hükümlerin uygulanması yoluyla sorumlu yönetim için sağlam bir temel sağlar. Bu nedenle Arktik Okyanusu'nu yönetmek için yeni ve kapsamlı bir uluslararası yasal rejim geliştirmeye gerek görmüyoruz. Arktik Okyanusu'ndaki gelişmeleri yakından takip edecek ve uygun önlemleri uygulamaya devam edeceğiz...”

Bildirgedeki “deniz hukuku”na yapılan atıf, yalnızca Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ni (BMDHS) değil, aynı zamanda diğer geçerli anlaşmaları ve uluslararası teamül kurallarını da kapsıyor gibi görünmektedir. Açıklamadan da anlaşılacağı üzere Arktik Beşli, mevcut uluslararası deniz hukukunun Arktik meselelerini halletmek için yeterli olduğunu ve diğer bazı bölgesel denizlerde yapıldığı gibi yeni bir Arktik Okyanusu rejimi geliştirmeye gerek olmadığını düşünmüştür. Aslında, Arktik sularında çözüme kavuşmayı bekleyen birkaç deniz ihtilafı bulunmaktadır.

Karasularının ve diğer deniz bölgelerinin ölçüldüğü hatla ilgili olarak, Arktik Beşli arasında yalnızca ABD, tüm kıyı şeridi boyunca Normal Esas Hattı (*Normal Baseline*) uygular. Diğer dört devlet ise, Düz Esas Hatlar (*Straight Baseline*) oluşturmuştur. Arktik Beşli’nin tamamı, BMDHS’de belirtilen sınırlara göre ulusal deniz bölgelerinin, yani on iki millik karasuları ve 200 millik münhasır ekonomik bölge kurulmasını sağlayan mevzuatları yürürlüğe koymuştur. Arktik Bölge’deki kıta sahanlığı iddialarının sınırlarına ilişkin çözüme kavuşturulamamış sorun, bir veya daha fazla Arktik Ülke tarafından iddia edilen deniz alanlarında gerçekleşecek faaliyetlerle ilgilidir (Scovazzi, 2016: 172-181).

Harita 1.13. Arktik Bölge Deniz Sınırları Haritası

Kaynak: (Burgess vd., 2017: 60) ve (GRID-Arendal, 2016)'dan derlenerek Türkçeye uyarlanmıştır

Arktik Okyanusu'nun önemli bir kısmı, kıyı devletlerinin yetki alanına girmektedir. Kıyı devletleri, 12 deniz mili karasularına ve 24 deniz mili bitişik bölgeye sahiptir. Ayrıca, kıyı devletleri, doğal kaynakların kullanımını düzenleme ve çevre korumasını tesis etme hakkına sahip oldukları, taban hattından 200 deniz mili uzunluğunda bir münhasır ekonomik bölge (MEB) ilan edebilmektedir. Bazı örtüşen/çakışan iddialar mevcut olsa da, Arktik Ülkeler, deniz sınırı anlaşmazlıklarını çoğunlukla ikili müzakereler yoluyla çözmüş durumdadır. Bir görüşe göre, Arktik Bölge'de egemenlik meseleleri nispeten açıktır ve tartışmalı değildir (Burgess vd., 2017: 60). Yine de bölgedeki deniz yetki alanları konusunda tüm konular çözüme kavuşmuş değildir. Kuzey Grönland ve Kraliçe Elizabeth Adaları ile ilgili olarak, Beaufort Denizi'nde Kanada ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki sınır ve Lincoln Denizi'nde Kanada ile Danimarka arasındaki sınır da dâhil olmak üzere bir dizi sınır hâlâ belirlenmemiştir (Scovazzi, 2016: 184).

Arktik Ülkeler, deniz bölgelerinin sınırlarını belirleme ve bu tür iddiaların komşu devletlerinkilerle örtüştüğü deniz sınırlarını sınırlandırma çabalarında, okyanuslar için

uluslararası yasal rejime (BMDHS) büyük ölçüde uymaktadır (Østhagen ve Schofield, 2021: 335). Kanada ve Danimarka arasında Lincoln Denizi ve Hans Adası'ndaki kıta sahanlığı konusunda anlaşmazlıkların çözülmesi; Beaufort Denizi'ndeki deniz bölgelerinin ABD ile Kanada arasında yasal olarak sınırlandırılması; Kanada'nın Arktik Okyanusu'ndaki Danimarka ve Rusya kıta sahanlığıyla örtüşen kıta sahanlığının yeniden tanımlanması; ABD-Rusya ve Norveç-Rusya deniz sınırlarının tanınması; Kuzeybatı Geçidi'nin BMDHS'ye göre hukuki statüsünün tesis edilmesi ve Kanada ile ABD arasında bu geçitte seyrüsefer serbestliği konusundaki ihtilafın uluslararası deniz hukuku kapsamında çözüme kavuşturulması, Arktik Ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin de iyileşmesine yardımcı olacaktır. Küresel siyasî ortamda olduğu gibi, Arktik jeopolitiğinde de “Rusya’nın ötekileştirilmesi” gibi bir durumun varlığı inkâr edilemez. Arktik Ülkelerin karar alıcıları, Kuzey Buz Denizi'ndeki kıta sahanlığının sınırlandırılması konusunda Rusya ile işbirliği yapması gereken Kanada örneğinde olduğu gibi, anlaşmazlığa düştükleri bu “öteki” ülkenin eylemleri hakkında diplomatik saldırganlıktan kaçınmak için zemin oluşturmalıdır. Kanada-Rusya işbirliği, uluslararası politika, silahlanma ve ekonomi gibi temel konularda Rusya-ABD işbirliğine yardımcı olarak dünya çapında verimli uluslararası ilişkilerin kurulmasına da katkıda bulunabilecektir. Arktik Okyanusu'na hukuki açıdan bakıldığında, dünyanın süper gücü olarak kabul edilen ülkeler tarafından sınırlanan, ekonomik ve stratejik açıdan önemli olan bu deniz bölgesinin uluslararası sistemin geri kalanından ayrılmaması gerektiği varsayılabilir. Aksine, bir bütün olarak bir işbirliği örneği ve uluslararası ilişkiler laboratuvarı olarak nitelendirilen Arktik Bölge'deki uluslararası siyaset, dünyanın geri kalanındaki bu ilişkilerin sistemiyle oldukça ilgilidir (Xhelilaj ve Lapa, 2022: 284).

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR, TEORİK ÇERÇEVE VE ANALİZ YÖNTEMİ

Bilimsel bir metni diğer metinlerden ayıran ve ona özgünlük katan birkaç önemli unsurdan bahsedilebilir. Bunlardan biri, belki de en önemlisi, bir sorunsala sahip olmasıdır. Bilimsel bir metin, belirli bir araştırma sorusu etrafında şekillenir. Araştırmacı, soruya yanıt bulmaya yönelik bir hipotez ortaya koyar ve bu hipotez, araştırmanın temelini ve metnin bilimsel doğasını oluşturur. Bir başka unsur, çalışmanın literatürle ilişkisiyle ilintilidir. Bilimsel bir metin, konuyla ilgili mevcut literatürü gözden geçirir. Bu, çalışmanın mevcut bilgiye dayandığını ve diğer araştırmacıların çalışmalarına uygun bir bağlam içinde ele alındığını gösterir. Bir bilimsel çalışma ayrıca, hâlihazırda var olan çalışmalarda ele alınan durumları yeniden işlemek veya araştırmaları tekrarlamak yerine, literatürde en azından bir açığı kapatma iddiasında olmalıdır. Bir diğer unsur ise çalışmanın teorik bir çerçeveye sahip olmasıdır. Bunların yanı sıra, bilimsel bir çalışmanın sistematik bir analiz yöntemine sahip olması ve yapılan analizin güvenilir ve geçerli olması gerekmektedir. Bu bölümde, çalışmanın özgünlüğüne ve bilimselliğine dair bahsedilen bu hususlara ayrıntılı bir biçimde yer verilmiştir.

Daha önce ifade edildiği üzere, bu tez çalışmasının temel araştırma sorusu “Arktik Bölge’de etkin olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımları, bu aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine ne ölçüde bağlıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu temel soruya cevap bulmak üzere bazı alt sorular da türetilir. Örneğin, “Arktik Ülkeler Arktik Bölge’ye dair politikalarında hangi güvenlik sektörlerini ön plana çıkarmaktadır?” sorusu, diğer tüm aktör grupları (Gözlemci Ülkeler, Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi) için de sorulabilir. Aynı şekilde, “Bölgesel aktörlerin Arktik Bölge’ye ilişkin politikalarında çevresel, toplumsal ve ekonomik güvenlik sektörlerine dair hususlar mı yoksa askerî ve siyasî güvenlik sektörleriyle ilgili konular mı ağır basmaktadır?” sorusu, bölge-dışı aktörler için de sorulabilir. Ayrıca, ulus-devlet düzeyindeki aktörler ile diğer düzeylerdeki aktörler arasındaki güvenlik sektörlerine dair yaklaşım farklılıklarını irdeleyen sorular, ya da her bir güvenlik sektörünün her bir aktör grubu tarafından ele alınış biçimi ile ilgili farklı sorular da türetilir. Çalışma kapsamında sorulabilecek tüm olası alt sorulara burada yer vermek yerine, çalışmanın temel sorusunu tekrarlamak yetecektir: Arktik Bölge’de etkin olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımları, bu aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine ne ölçüde bağlıdır?

Çalışmanın temel sorusuna verilen cevap, dolayısıyla çalışmanın hipotezi şudur: Arktik Bölge'deki aktörlerin hem düzeyleri (ulus düzeyi, ulus-altı düzeyi, ulus-üstü düzeyi) hem de nitelikleri (bölgesel aktör, bölge-dışı aktör), bu aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarını

önemli ölçüde etkilemektedir. Arktik aktörlerin bölgeye ilişkin öncelikleri düzeylerine ve niteliklerine bağlı olarak değişmekte, böylelikle aktör gruplarının güvenlik yaklaşımları konusunda belirgin bir ayrım görülmektedir. Bu hipotez çerçevesinde, çalışmanın temel sorusuna cevap bulmak üzere, Arktik aktörlerin resmî belgeleri içerik analizine tabi tutulmuş ve karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Bu belgelerin hangi kıstaslara göre seçilip hangi yöntemle analiz edildiğine dair detaylara değinmeden önce, çalışma kapsamında gerçekleştirilmiş olan kapsamlı literatür taramasına yer vermek uygun olacaktır.

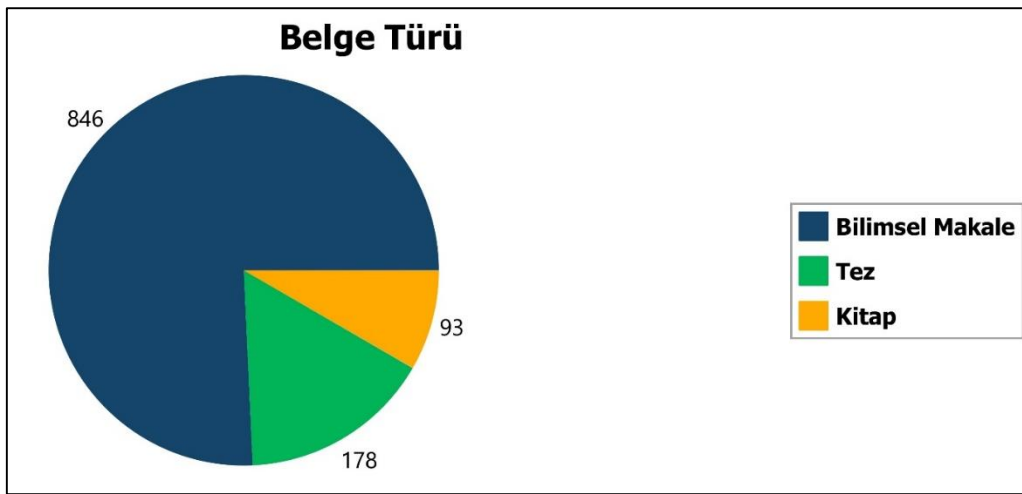
Önceki bölümde anlatıldığı ve aktarıldığı üzere Arktik Bölge, birbirinden farklı niteliklere ve düzeylere sahip aktörlerin ilgisini çekmekte ve bu ilgi son yıllarda büyük bir ivmeyle yükselmektedir. Bölgeye yönelik ilgi, doğal olarak uluslararası akademi tarafından da giderek artmaktadır. Tez çalışmasının bu bölümünde, ilk olarak bu akademik ilgiyi irdelemek üzere kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, Arktik Bölge siyasetiyle ilgili yayımlanmış olan bilimsel çalışmaların genel seyri ve ana temaları ortaya konmuş, literatürdeki bazı eksiklikler tespit edilmiştir. Literatür taramasıyla, tez çalışmasının analiz bölümünde *MAXQDA* aracılığıyla yapılacak kodlama safhası için gerekli ön hazırlık da yapılmıştır. Literatür taramasında ön plana çıkan konular ve aktörler, tez çalışmasının teorik altyapısını belirleyen güvenlik sektörleri tanımlarının ana göstergeleri oluşturduğu analizin anlamlandırılması hususunda katkıda bulunacak yardımcı göstergeler olarak seçilmiştir. Bu bölümde ikinci olarak, çalışmanın teorik çerçevesi ve çalışmada kullanılan analiz yöntemi aktarılmıştır. Burada çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan güvenlik sektörleri yaklaşımı, tezin temel sorunsalı bu yaklaşımın çözümlenmesi ya da irdelenmesi olmadığı için, genel hatlarıyla aktarılmıştır. Ardından, çalışmada analizlerin nasıl yapıldığı anlatılmıştır. Analiz edilen belgelerin hangi kıstaslara göre seçildiği, seçilen bu belgelerin hangi araç yardımıyla kodlandığı, kodlamaların nasıl gerçekleştirildiği ve kodlamaların geçerlik ve güvenirlikleri ortaya konmuştur.

2.1. Literatür Taraması

Sosyal Bilimler alanında Arktik Bölge ulusal ve uluslararası yazında son yıllarda artan bir ivmeyle çalışılıyor olmasına rağmen, bölgeyle ilgili çalışmaların çok eski tarihlere kadar gittiği söylenemez. Sosyal bilimler çatısı altında uluslararası ilişkiler alanı kapsamında yapılan literatür taramasında, Arktik Bölge siyasetine dair en eski tarihli çalışmanın 1985 yılına ait olması ve 2010'lu yıllara kadar oldukça az yayının bulunması, Arktik Bölge'nin daha ziyade 2010'lardan itibaren yoğun bir şekilde çalışıldığını göstermektedir.

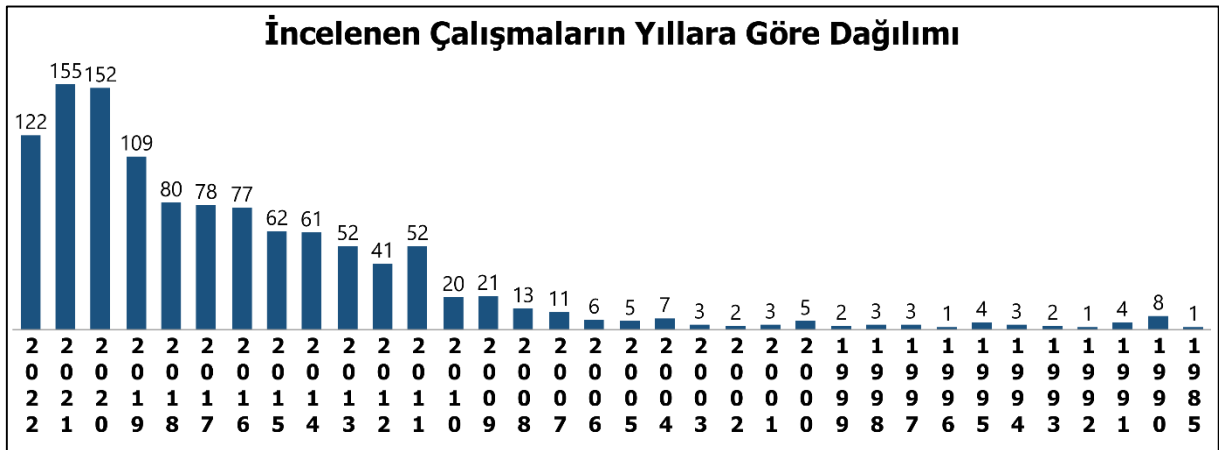
Bu çalışma için oldukça geniş ve teferruatlı bir literatür taraması yapılmıştır. Türkiye'de yayımlanan Arktik Bölge ile ilgili makalelerin tespiti için, ülkemizin en geniş makale veri

tabanı olan DergiPark'tan yararlanılmıştır. Uluslararası dergilerde yayımlanan çalışmalar için ise *Scopus*, *Web of Science* ve *Jstor* taranmıştır. Yine bölgeyle ilgili yazılan tezlerin tespiti için Yükseköğretim Kurumu'nun Ulusal Tez Merkezi, *EBSCO* ve *ProQuest* veri tabanları taranmıştır. Kitapların tespiti için de başta *Jstor*, *ProQuest* ve *DOAB* olmak üzere çeşitli veri tabanlarından yararlanılmıştır. Sosyal bilimler çatısı altında uluslararası ilişkiler alanıyla ilgili olacak şekilde kısıtlı tutmak amacıyla, yapılan taramanın ardından gözden geçirilen ve ayıklanan kaynaklar, çalışmanın literatür taraması kısmına dâhil edilmiştir. Aşağıdaki görselde görüldüğü üzere, toplamda 1.117 adet bilimsel çalışma, MAXQDA programı aracılığıyla kodlanarak taranmıştır.

Görsel 2.1. Taranan Bilimsel Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Görsel 2.1'de görüldüğü üzere, incelenen bilimsel çalışmaların yaklaşık % 76'sını bilimsel dergilerde yayımlanan makaleler, yaklaşık % 16'sını lisansüstü tezleri, % 8'ini ise kitaplar oluşturmaktadır. Sayı bazında bakılacak olursa, toplam incelenen 1.117 adet bilimsel çalışmanın 846'sı bilimsel makale, 178'i yüksek lisans veya doktora tezi, 93'ü ise akademik kitaptır.

Görsel 2.2. Taranan Bilimsel Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Alanyazında bölgeye olan ilginin, özellikle son birkaç yılda hızlı bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir. Görsel 2.2’de, incelenen bilimsel çalışmaların yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, incelenen bilimsel çalışmaların 618’i, bir başka ifade ile % 55’i, 2018 ve sonrasında yayımlanmıştır. Görselde de görüldüğü üzere, bölgeyle ilgili alanda yayımlanmış çalışmalar, 2010’dan itibaren hızlı bir şekilde artmıştır. Bu duruma iki önemli gelişmenin sebep olduğu söylenebilir. Birincisi, 2007 yılında Rus bayrağının Kuzey Kutbu deniz yatağına dikilmesi olayı; ikincisi ise 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu’nun (*United States Geological Survey* [USGS]) Arktik Bölge’deki petrol ve doğalgaz rezervleriyle ilgili yaptığı kapsamlı araştırmanın sonuçlarının açıklanması olayıdır. Bu iki gelişme, sadece yöneticilerin ya da kamuoyunun değil, akademinin de ilgisini bölgeye çekmiştir. Sonuçta, 2010’dan itibaren bölgeyle ilgili yapılan araştırmaların ve bilimsel yayımların sayılarında ciddi bir artış görülmüştür.

2.1.1. Literatüre Genel Bakış

İncelenen 1.117 bilimsel yayının geneline bakıldığında, yıllar içinde bölgeyle ilgili yapılan çalışmaların genel seyri ve bazı eğilimler görülmektedir. En genel çerçeveden kuş bakışı bir portre çizmek için literatür taramasının bu evresinde, incelenen çalışmaların anahtar kelimeleri analiz edilmiştir. Bu safhada anahtar kelimeler, belli başlı temalar altında gruplandırılmıştır. Örneğin “çevresel etki”, “ekolojik değişim”, “permafrost”, “buzul kütle” gibi anahtar kelimeler, “Çevre/Ekoloji” anahtar kelime grubu altında birleştirilmiştir. Aynı şekilde, “Yerli halk”, “kimlik”, “Yerli kültürün korunması”, “geleneksel bilgi birikimi”, “Yerli halkın refahı” gibi anahtar kelimeler de “Yerli Halk/Kimlik” anahtar kelime grubu olarak birleştirilmiştir. Bu noktada, “Çevre/Ekoloji” anahtar kelime grubuna dâhil edilebilecek “İklim Değişikliği” anahtar kelimesinin ayrı bir şekilde ele alındığını belirtmek gerekir. Zira bu anahtar kelime tek başına oldukça yüksek sayılarda kullanılmıştır ve bunun ayrı bir şekilde irdelenmesi gerektiğine karar verilmiştir. Makalelerin ve tezlerin hâlihazırda bulunan anahtar kelimelerinin yanında kitapların başlıklarında kullanılan kelimeler de anahtar kelime olarak kodlanmış, böylelikle çalışmanın bu aşamasına kitaplar da dâhil edilmiştir. En az 15 ve üzeri yerde geçen, en sık kullanılan toplam 21 anahtar kelime grubu, yıllar bazında incelenmiştir. Bu yapılırken, belirlenen yıl aralıklarında yayımlanan bilimsel çalışmaların sayıca birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple 128 çalışmanın yayımlandığı 1985-2010 yılları ilk grup, 145 çalışmanın yayımlandığı 2011-2013 yılları ikinci grup, 123 çalışmanın yayımlandığı 2014-2015 yılları üçüncü grup, 155 çalışmanın yayımlandığı 2016-2017 yılları dördüncü grup, 189 çalışmanın yayımlandığı 2018-2019 yılları beşinci grup olarak ayarlanmıştır. Sırasıyla 155, 152

ve 122 çalışmanın yayımlandığı 2020, 2021 ve 2022 yılları ise ayrı ayrı gruplanarak, yıllar arasındaki bilimsel yayın sayısının nispeten orantılı ve tablonun daha anlamlı olması sağlanmıştır. MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Tablo 2.1’de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili anahtar kelimenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Böylelikle, belirlenen yıl grupları içinde hangi temaların daha yoğun bir şekilde kullanıldığı görsel olarak da aktarılabilmiştir. Anahtar kelimelerin analizinin görsel ve sayısal olarak daha anlamlı sonuçlar vermesi için, Tablo 2.1’de seçilmiş anahtar kelimeler sunulmuştur. Örneğin “Arktik”, “Siyaset”, “Uluslararası İlişkiler” gibi neredeyse her çalışmada anahtar kelime olarak verilen ve ağırlıkları çok yüksek kelimeler ayıklanmıştır. Zira “Arktik” anahtar kelimesinin çalışmada kullanılıp kullanılması analize bir katma değer sunmayacak, ayrıca ısı haritası görselini önemli ölçüde etkileyerek diğer anahtar kelimeler arasındaki ayrımın daha zor fark edilmesine neden olacaktır. Bununla birlikte, Tablo 2.1’de aktarılan anahtar kelimelere ülkeler ve örgütler de dâhil edilmemiştir. Ülkeler ve örgütler, bir sonraki tabloda ayrıca değerlendirilmiştir.

Tablo 2.1. Kullanılan Anahtar Kelime Gruplarının Yıl Gruplarına Göre Dağılımı

Yıllar (Çalışma Sayısı)	2022 (122)	2021 (152)	2020 (155)	2018- 2019 (189)	2016- 2017 (155)	2014- 2015 (123)	2011- 2013 (145)	1985- 2010 (128)
Çevre/Ekoloji	32	29	67	34	42	38	62	53
Yerli Halk/Kimlik	20	60	36	36	39	30	33	44
Arktik Rotalar	22	15	40	32	12	23	33	28
İklim Değişikliği	17	32	28	22	16	14	33	25
Yeraltı Kaynakları	15	8	17	14	30	21	37	30
Jeopolitik	13	16	13	16	16	13	18	14
Ekonomi	18	21	22	16	4	10	13	5
Hukuk	6	6	11	8	12	19	20	19
Yönetişim	7	17	6	10	19	12	17	3
Sürdürülebilirlik	9	27	19	4	6	3	4	5
Egemenlik	7	4	8	8	14	12	11	13
İnsan	6	8	7	6	2	4	10	6
Enerji	6	2	3	10	11	4	7	5
İşbirliği	3	11	3	8	6	5	3	1
Avrupa	7	3	10	2	6	2	3	2
Güvenlik	2	6	3	8	4	3	6	2

Risk/Tehdit	1	8	3	6	3	6	6	1
Turizm	12	6	4	1	1	0	3	2
Gıda Güvenliği	6	5	3	5	3	2	3	0
Askeri Faaliyetler	1	5	3	3	4	4	4	0
Ulusal Güvenlik	1	2	2	1	1	3	3	2

Tablo 2.1’de görüldüğü üzere, toplamda 357 kere kullanılan “Çevre/Ekoloji” ve toplamda 298 çalışmada kullanılan “Yerli Halk/Kimlik” anahtar kelime grupları, açık ara en sık kullanılan anahtar kelimeler olmuştur. “Çevre/Ekoloji”, 2021 harici tüm yıl gruplarında en sık başvurulmuş anahtar kelimelere sahiptir. En sık kullanılan ilk on anahtar kelime grubuna bakıldığında, “Yüksek Politika (*High Politics*)” konularından ziyade “Alçak Politika (*Low Politics*)” konularının ezici bir şekilde ağırlıkta olduğu görülmektedir. Sadece en sık kullanılan iki anahtar kelime grubuna bakıldığında bile, devletin güvenliğini değil insanın güvenliğini önceleyen bir güvenlik yaklaşımının bölgeyle ilgili yayımlanan bilimsel çalışmalarda hâkim görüş olduğu söylenebilir. Toplamda 119 çalışmada geçerek en sık kullanılan altıncı anahtar kelime grubu olan “jeopolitik”, ilginç bir şekilde tüm yıl gruplarında en istikrarlı ve sabit bir düzeyde kullanılan anahtar kelimelere sahiptir. Birbirlerine oldukça yakın sayılarda kullanılan “Ekonomi” ve “Hukuk” anahtar kelimeleri arasında yıllara göre gelişen tezat da ilginçtir. Toplamda 109 çalışmada geçen “Ekonomi” son yıllarda daha sık kullanılmaya başlanmışken, toplamda 101 çalışmada geçen “Hukuk” son yıllarda daha seyrek kullanılmıştır. Buradan, 2017 yılına kadar yayımlanmış çalışmalarda hukukî meselelerin, 2017 sonrası yayımlanmış çalışmalarda ise ekonomik meselelerin ağırlık sahibi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bunun dışında, “Sürdürülebilirlik”, “Turizm” ve “Gıda Güvenliği” temalarına dair anahtar kelimelerinin son yıllarda anlamlı bir şekilde daha sık şekilde kullanılmaya başlandığı da görülmektedir.

Tablo 2.2. Kullanılan Anahtar Kelimelerde Ülke ve Örgütlerin Yıl Gruplarına Göre Dağılımı

Yıllar (Çalışma Sayısı)	2022 (122)	2021 (152)	2020 (155)	2018-2019 (189)	2016-2017 (155)	2014-2015 (123)	2011-2013 (145)	1985-2010 (128)
Rusya Federasyonu	30	40	22	41	42	18	10	11
Kanada	6	14	11	10	6	12	19	18
ABD	4	18	4	9	7	5	11	16
Arktik Konseyi	7	4	10	10	11	9	5	1
Çin Halk Cum.	3	8	8	11	5	9	3	0

Norveç	1	5	4	10	3	6	4	4
NATO	3	3	2	3	2	2	3	0
Grönland/Danimarka	2	2	4	2	3	2	2	1
Japonya	0	2	1	4	1	2	0	0

MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Tablo 2.2’de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili anahtar kelimenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı rengine doğru oluşturulmuştur. Tablo hazırlanırken, belirlenen yıl aralıklarında yayımlanan bilimsel çalışmaların sayıca birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple 128 çalışmanın yayımlandığı 1985-2010 yılları ilk grup, 145 çalışmanın yayımlandığı 2011-2013 yılları ikinci grup, 123 çalışmanın yayımlandığı 2014-2015 yılları üçüncü grup, 155 çalışmanın yayımlandığı 2016-2017 yılları dördüncü grup, 189 çalışmanın yayımlandığı 2018-2019 yılları beşinci grup olarak ayarlanmıştır. Sırasıyla 155, 152 ve 122 çalışmanın yayımlandığı 2020, 2021 ve 2022 yılları ise ayrı ayrı gruplanarak, yıllar arasındaki bilimsel yayın sayısının nispeten orantılı ve tablonun daha anlamlı olması sağlanmıştır. Tablo 2.2’de, bir önceki tablodan farklı olarak, taranan bilimsel çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerden sadece ülke ve örgütler seçilmiştir. Tabloya bakıldığında ilk fark edilen durum, 2013 yılına kadar yayımlanmış olan çalışmalarda “Kanada” anahtar kelimesinin bariz bir baskınlığıdır. Ancak bu baskınlık, 2014 ve sonrası yayımlanan çalışmalarda “Rusya Federasyonu” anahtar kelimesinin lehine değişmiştir. Bölge dışı aktörler olarak (eğer NATO’yu saymazsak) sadece “Japonya” ve “Çin Halk Cumhuriyeti”, on ve üzeri çalışmada anahtar kelime olarak kullanılarak bu tabloda kendilerine yer edinmişlerdir. Tablodan, Çin Halk Cumhuriyeti’nin özellikle 2013 sonrasında daha sıklıkla çalışmalara konu olduğu sonucu çıkartılabilir. Tablo 2.2’de en açık olarak görülen şey, 2013’ten itibaren “Rusya Federasyonu” anahtar kelimesinin bariz baskınlığıdır. Toplamda 214 çalışmada kullanılan bu anahtar kelime, “Kanada”, “ABD” ve “Çin Halk Cumhuriyeti” anahtar kelimelerinin toplam kullanımına (217) neredeyse eşittir. Bu durum, Arktik Bölge konusunda yayımlanan çalışmaların ağırlıklı bir şekilde Rusya Federasyonu ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Literatür taramasının bu ilk aşamasında yapılan anahtar kelimelerin analizi, genel çerçeveyi ve eğilimleri görmek açısından önemlidir. Yukarıda aktarılan iki tablodan çıkartılabilecek sonuçların başında, Arktik Bölge ile ilgili çalışmaların genelde ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik sektörleri bağlamında yapıldığı gelmektedir. Zira anahtar kelimeler en çok ekonomik, toplumsal ve çevresel meseleler etrafında yoğunlaşmış, bunları

“Arktik Rotalar” ve “Yeraltı Kaynakları” takip etmiştir. Son yıllarda yükselişe geçen “Sürdürülebilirlik” ve “Turizm” anahtar kelimeleri de bu savı destekler niteliktedir. Ülkeler ve örgütler özelinde bakıldığında ise “Rusya Federasyonu” anahtar kelimesinin bariz üstünlüğü dikkat çekmektedir. Bölge siyasetindeki en büyük rakipleri olan “Kanada”, “ABD” ve “Çin Halk Cumhuriyeti” anahtar kelimelerinin toplam kullanımına neredeyse eşit oranda kullanılması ilgi çekicidir. Her ne kadar ilk bakışta Rusya Federasyonu’nun böylesi baskın bir şekilde konu edildiği bölge çalışmalarında sert güçle ya da yüksek politikayla ilgili anahtar kelimelerin ön plana çıkacağı beklentisi oluşsa da, gerçekte durumun tam tersi şekilde olduğu görülmektedir.

Bu noktada, anahtar kelimelerin analizinin bu çalışmanın literatür taraması kısmının her şeyi ortaya koyan bir bölümü olmadığını ifade etmek gerekir. Literatür taraması kısmının sonraki bölümlerinde, uluslararası ve ulusal makaleler, tezler ve kitaplar, kendi içlerinde daha ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Böylece, Arktik Bölge ile ilgili uluslararası ilişkiler alanında yayımlanan çalışmaların hem güçlü yönleri hem de eksik tarafları tespit edilmiştir. Örneğin, literatür taramasının kuş bakışı fotoğrafının çekildiği bu noktada, eksikliği fark edilen ve bu çalışmanın ana konusunu oluşturan ülkelerin ve örgütlerin Arktik strateji belgelerinin analizi konusundaki eksiklik göze çarpmaktadır.

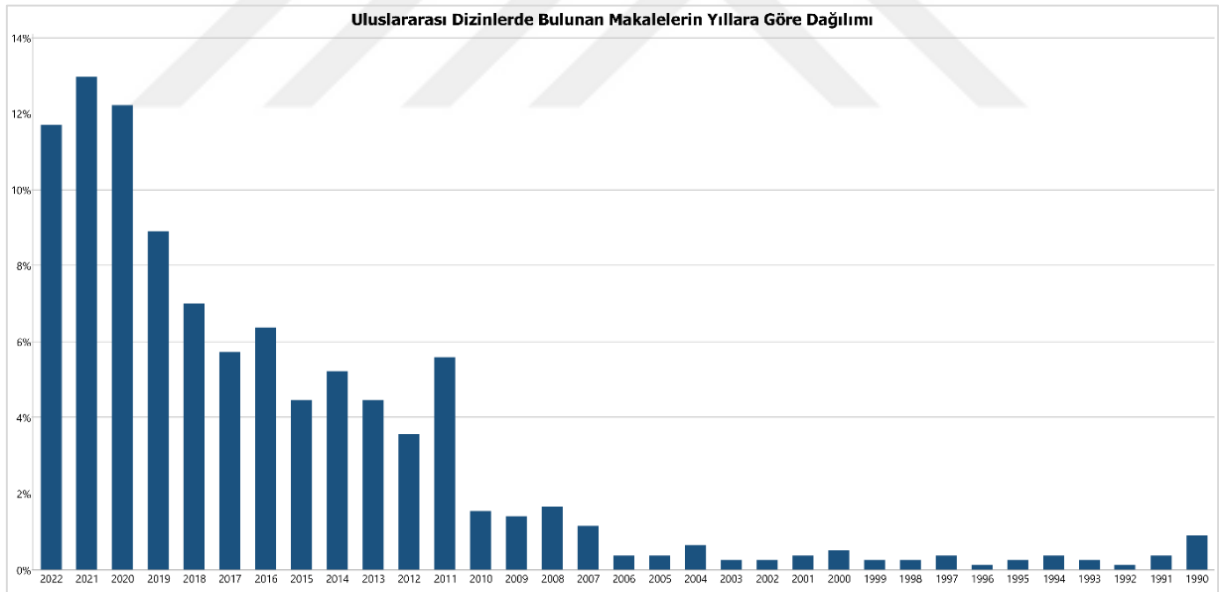
Taranan bilimsel çalışmalarda, çalışmaların kapsamlarıyla ilgili olarak ülkelerin Arktik strateji belgelerine sık sık atıflar yapılmış olsa da, bu strateji belgelerinin analiz edildiği çok az çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Mariia (2019), Çin Halk Cumhuriyeti’nin Arktik Bölge politikasını ele aldığı makalesinde Çin’in 2018 tarihli Arktik strateji belgesini, Østhagen (2021) ise, Norveç’in Arktik Bölge politikasını ele aldığı makalesinde Norveç’in 2020 tarihli Arktik strateji belgesini analiz etmiştir. Aynı şekilde, Türk üniversitelerinde kabul edilen bazı lisansüstü tezlerde de ülkelerin Arktik strateji belgeleri sıkça kaynakçalarda yer almıştır (Ateş, 2017; Berkul, 2019; Altıncı, 2021). Ancak bu çalışmaların hiçbirinde Arktik strateji belgeleri analiz edilmemiştir. Bu çalışma, Arktik aktörlerin yayımladıkları strateji belgelerini analiz ederek literatürdeki bu boşluğu doldurmak iddiasındadır. Ancak, öncesinde, Arktik Bölge siyasetini konu edinen literatür hakkındaki değerlendirmeyi biraz daha derinleştirmek önemlidir. Zira Arktik aktörlerin strateji belgelerinin hangi göstergeler/değişkenler üzerinden analiz edileceği, literatür taramasındaki genel eğilimlere paralel bir şekilde belirlenmiştir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, çalışmanın literatür taraması kısmında her bir belge grubu kendi içinde kapsamlı bir analize tabi tutulmuştur. Böylelikle Arktik Bölge ile ilgili uluslararası ilişkiler alanında yapılmış çalışmaların genel durumu daha net bir şekilde ortaya koyulmuş, alanyazının güçlü ve zayıf noktaları tespit edilmiştir. Bu bölüm içinde öncelikle

uluslararası makaleler ve tezler, ardından kitaplar incelenmiştir. Sonrasında Türkiye’de yayımlanan makaleler ve tezler analiz edilerek uluslararası literatür ile karşılaştırılmış. Son tahlilde, bu çalışmanın etki ve katkı kapasitesini artırmak maksadıyla, çalışmada hangi noktalara önem verilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

2.1.2. Uluslararası Makaleler

Çalışmanın literatür taraması bölümünün en büyük payını bilimsel makaleler; bunların çok büyük kısmını (yaklaşık % 93’ünü) ise bu çalışmada “uluslararası makaleler” olarak gruplandırılan, *Web of Science*, *Jstor* ve *Scopus* veri tabanlarından alınan makaleler oluşturmaktadır. Çalışmanın literatür taraması kısmında incelenen toplamda 846 bilimsel makalenin 786’sı uluslararası makaledir. Bu makaleler, yukarıda adı geçen veri tabanlarından ulaşılan, başlığında “Arctic” kelimesi bulunan, uluslararası ilişkiler (ya da siyaset) konularında yayımlanmış olan makalelerden oluşmaktadır. Tüm makalelere ait veriler (başlık, özet, anahtar kelimeler, yayın tarihi vb.) *Zotero* adlı kaynakça yönetimi yazılımı vesilesiyle toplanmış, mükerrer sayıda bulunan makaleler elendikten sonra *MAXQDA* programına aktarılarak analize tabi tutulmuştur.

Görsel 2.3. Uluslararası Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı (Yüzdesel Oranlar)

Görsel 2.3’te, uluslararası makalelerin 1990-2022 aralığında yıllara göre dağılımı oransal olarak verilmiştir. Görselde, 2007’den itibaren önemli bir artışın olduğu, bu artışın 2010’lu yılların başlarında biraz daha ivme kazandığı ve 2020’den itibaren bu ivmenin tekrar yükselişe geçtiği görülmektedir. 2007 ve sonrasında görülen ilk kırılmanın sebebi olarak, daha önce de ifade edilen iki önemli gelişmenin sebep olduğu söylenebilir. Birincisi, 2007 yılında Rus bayrağının Kuzey Kutbu deniz yatağına dikilmesi; ikincisi ise 2008 yılında USGS’nin

Arktik Bölge'deki petrol ve doğalgaz rezervleriyle ilgili yaptığı kapsamlı araştırmanın sonuçlarının açıklanması olayıdır. Bu iki gelişme, sadece kamuoyunun değil, akademinin de ilgisini bölgeye çekmiştir. Bu ilgi, küresel siyasette yaşanan gelişmelerin ve iklim değişikliğinin daha güçlü bir şekilde hissedilmeye başlanmasının da etkileriyle büyüyerek devam etmiştir.

Literatür taramasının bu evresinde uluslararası makaleler, MAXQDA programının yardımıyla, anahtar kelimeleri ve özetleri üzerinden analiz edilmiştir. Toplamda 786 bilimsel makalenin tamamının tam metinler üzerinden analizinin mümkün olmayacağı düşünülerek böyle bir yöntem seçilmiştir. Bu noktada, birbirleriyle yakın konuları içeren anahtar kelimeler (çevre ve ekoloji, jeopolitik ve bölge siyaseti, risk ve tehdit gibi) ve birbirini tamamlayan anahtar kelimeler (petrol rezervi, doğalgaz rezervleri, enerji kaynakları gibi anahtar kelimelerin “Yeraltı Kaynakları” olarak birleştirilmesi gibi) gruplandırılarak daha derli toplu bir analiz elde edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2.3. Uluslararası Makalelerde Anahtar Kelimelerin Yıl Gruplarına Göre Dağılımı

Yıllar (Makale Sayısı)	2022 (92)	2021 (102)	2020 (96)	2018- 2019 (125)	2016- 2017 (95)	2013- 2015 (111)	2010- 2012 (84)	1990- 2009 (81)	TOPL. (786)
Çevre/Ekoloji	48	61	82	51	41	54	90	45	472
Yerli Halk	35	61	53	45	33	35	42	30	334
(Jeo)politik	24	57	35	45	44	67	39	21	332
Rusya	26	42	20	33	36	18	6	9	190
Yeraltı Kaynakları	21	7	23	14	29	27	23	21	165
Egemenlik	9	10	24	15	20	20	32	12	142
Ekonomi	29	29	26	18	3	17	8	8	138
Arktik Rotalar	15	10	27	29	2	11	18	14	126
Kanada	6	15	12	13	4	14	17	14	95
Sürdürülebilirlik	9	27	18	3	4	3	2	5	71
Risk/Tehdit	4	14	4	10	8	9	14	4	67
ABD	5	17	3	9	4	8	8	12	66
Yönetişim	6	8	4	5	13	12	11	1	60
Hukuk	5	4	7	6	6	15	7	9	59
Çin	3	11	7	12	6	10	2	0	51
Arktik Konseyi	6	2	8	10	7	9	3	1	46

Kalkınma	7	6	4	3	5	4	1	2	32
Norveç	1	5	2	8	2	5	4	3	30
İşbirliği	2	8	3	7	3	5	1	1	30
AB	2	3	5	2	4	1	3	0	20
Grönland	2	2	4	2	2	3	1	0	16
NATO	2	2	2	3	2	2	3	0	16
Diplomasi	3	2	3	1	2	5	0	0	16
Japonya	0	2	1	4	1	2	0	0	10

MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Tablo 2.3'te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili anahtar kelimenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. En az 10 ve üzeri yerde geçen, en sık kullanılan toplamda 24 anahtar kelime, yıllar bazında incelenmiştir. Bu yapılırken, belirlenen yıl aralıklarında yayımlanan bilimsel çalışmaların sayıca birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple 81 makalenin bulunduğu 1990-2009 aralığı ilk grup, 84 makalenin bulunduğu 2010-2012 aralığı ikinci grup, 111 makalenin bulunduğu 2013-2015 aralığı üçüncü grup, 95 makalenin bulunduğu 2016-2017 yılları dördüncü grup ve 125 makalenin bulunduğu 2018-2019 yılları beşinci grup olarak ayarlanmıştır. 2020, 2021 ve 2022 yılları da ayrı ayrı gruplanarak, yıllar arasındaki makale sayısının orantılı ve tablonun daha anlamlı olması sağlanmıştır.

Tablo 2.3'te aktarıldığı üzere, çevre ve/veya ekolojiyle alakalı anahtar kelimeler toplamda 472 kere kullanılmıştır ve bu sayı, anahtar kelimelerin toplamının % 60'ına denk gelmektedir. Bunu takip eden en sık kullanılan anahtar kelimeler de Yerli halklar, jeopolitik, politika ve siyasetle ilgili anahtar kelimeler olmuştur. Anahtar kelimelere ülkeler bazında bakıldığında, en sık "Rusya"nın kullanıldığı görülmekte; bunu sırasıyla Kanada, ABD ve Çin takip etmektedir. "Diplomasi", "işbirliği" ve "kalkınma" anahtar kelimelerinin en az sıklıkla kullanılan anahtar kelimeler olması ilgi çekicidir. Geçmişten günümüze hangi anahtar kelimelerin giderek daha sık kullanılmaya başlandığı sorusuna cevap olarak en başta "ekonomi" gelmektedir. 2017 yılına kadar 36 kere kullanılan bu anahtar kelime, 2017'den sonra 102 kere kullanılmıştır. "Sürdürülebilirlik" anahtar kelimesi de son yıllarda geçmişe nazaran daha sık kullanılan bir anahtar kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. 2017 yılına kadar 14 kere kullanılan bu anahtar kelime, 2017'den sonra 57 kere kullanılmıştır. "Diplomasi" anahtar kelimesinin 2013'ten önce hiç kullanılmamış olması da kayda değer bir durumdur. Kullanılan anahtar

kelimelere genel hatlarıyla bakıldığında, Uluslararası İlişkiler disiplinde alçak politika olarak değerlendirilen insan, çevre ve ekonomi ile alakalı anahtar kelimelerin oldukça baskın bir şekilde yer aldığı görülmektedir.

Görsel 2.4. Uluslararası Makalelerin Özetlerinin Kelime Bulutu

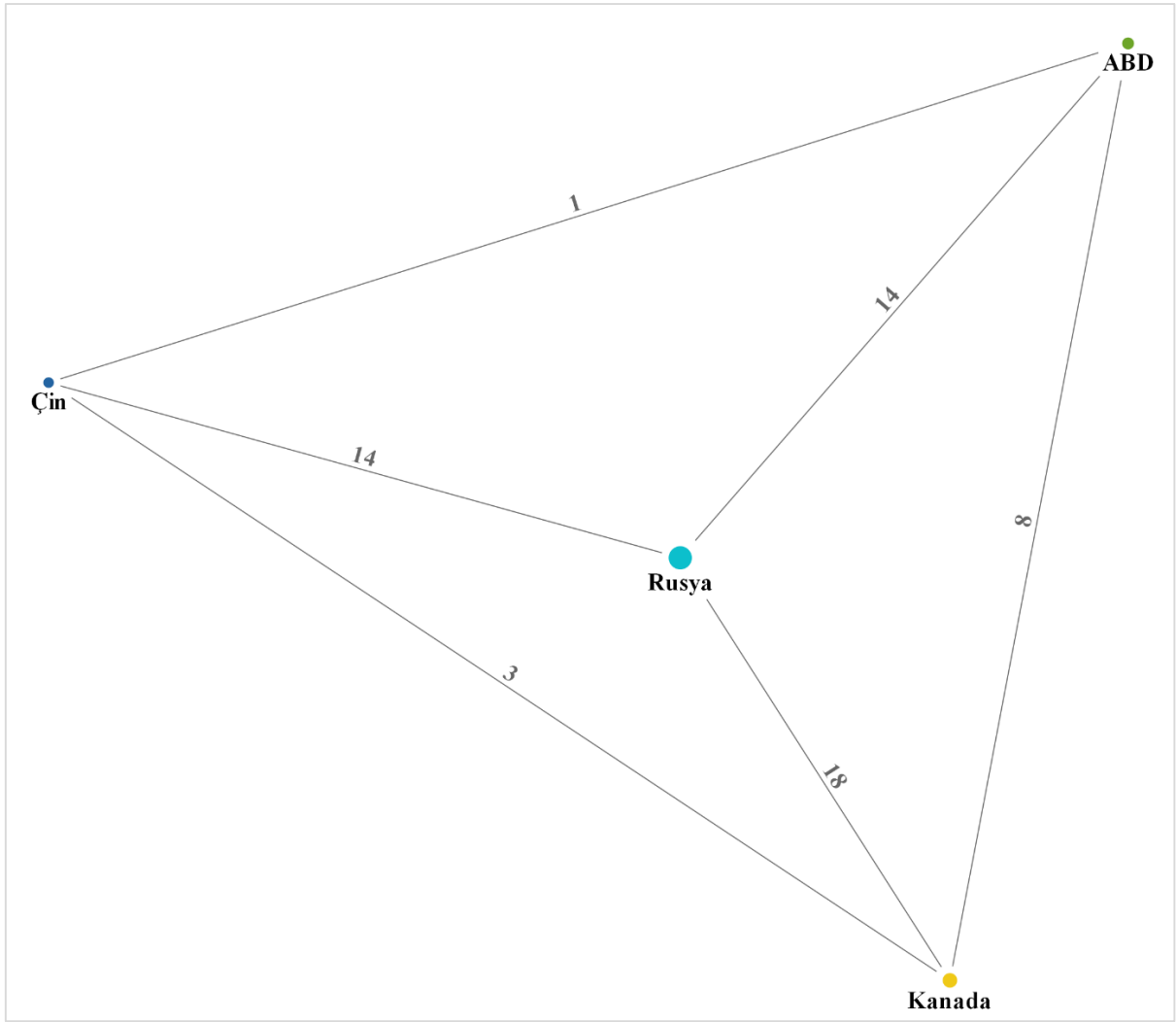
Uluslararası makalelerin tamamının özetleri, MAXQDA programının Kelime Bulutu aracı yardımıyla görselleştirildiğinde, karşımıza Görsel 2.4 çıkmaktadır. Burada, kelime bulutunun iki farklı versiyonu birlikte sunulmuştur. 1 numaralı kelime bulutu, özet metinlerinden sadece fiil, bağlaç ve zamir gibi sık kullanılan kelimelerden arındırılmış versiyondur. Bu versiyonda, doğal olarak en öne çıkan kelime, “Arctic” kelimesi olmuştur. Bu kelimenin kullanım frekansının diğerlerine nazaran büyüklüğünden ötürü, diğer sık kullanılan kelimeler arasındaki frekans farkı gözle görülür bir seviyede değildir. Bu sebeple 2 numaralı kelime bulutu, “Arctic”, “region” ve “article” gibi kelimelerin de ayıklandığı versiyondur. Bu kelimeler ayıklandıktan sonra ortaya çıkan görselde, “kalkınma”, “ekonomi”, “güvenlik”, “Yerli halk”, “çevresel” ve “işbirliği” kelimelerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

	Çevr...	Yerli...	(Jeo...	Rusya	Yera...	Ege...	Eko...	Arkti...	Kan...	Sürd...	Risk...	ABD	Yön...	Hukuk	Çin
Çevre/Ekoloji		62	45	33	50	29	30	27	31	24	28	22	16	18	5
Yerli Halk	62		32	39	26	14	24	8	31	20	16	15	14	8	2
(Jeo)politik	45	32		66	30	32	20	18	24	14	18	17	17	13	16
Rusya	33	39	66		24	21	20	18	18	17	15	14	7	6	14
Yeraltı Kaynakları	50	26	30	24		12	19	12	14	15	12	7	4	9	4
Egemenlik	29	14	32	21	12		8	22	19	3	17	3	7	15	10
Ekonomi	30	24	20	20	19	8		10	7	14	8	7	4		4
Arktik Rotalar	27	8	18	18	12	22	10		19	4	10	7	7	7	15
Kanada	31	31	24	18	14	19	7	19		3	8	8	7	7	3
Sürdürülebilirlik	24	20	14	17	15	3	14	4	3		4	3	3	3	1
Risk/Tehdit	28	16	18	15	12	17	8	10	8	4		6	3	4	3
ABD	22	15	17	14	7	3	7	7	8	3	6		1	2	1
Yönetişim	16	14	17	7	4	7	4	7	7	3	3	1		8	6
Hukuk	18	8	13	6	9	15		7	7	3	4	2	8		6
Çin	5	2	16	14	4	10	4	15	3	1	3	1	6	6	

Görsel 2.5. Uluslararası Makalelerde Anahtar Kelimelerin Birbirleriyle İlişkileri

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Görsel 2.5'te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili anahtar kelimelerin aynı metinde geçme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, en sık kullanılan toplamda 15 anahtar kelimenin birbirleriyle ikili ilişkileri (kesişimleri) ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Birlikte en sık kesişen anahtar kelime ikilisinin başında, 66 makalede birlikte kullanılan “Rusya” ve “(Jeo)politik” gelmektedir. Bu ikiliyi, 62 makalede birlikte kullanılan “Yerli Halk” ve “Çevre/Ekoloji” ikilisi takip etmektedir. “Yeraltı kaynakları” ve “Çevre/Ekoloji” ikilisi, “(Jeo)politik” ve “Çevre/Ekoloji” ikilisi ve “Rusya” ve “Yerli Halk” ikilisi de en sık birlikte kullanılan ikililer arasındadır.

Görsel 2.5'ten hareketle yapılacak yorumlardan birisi, çevreyle ilgili konuların en sık insanî, daha sonra iktisadî ve siyasî meseleler çerçevesinde ele alınmış olmasıdır. Yerli halklarla ilgili konuların, ülkeler bazında bakıldığında, en sık Rusya ve Kanada özelinde incelendiği, ABD'nin bu iki ülkeye nazaran bu konuda daha geride kaldığı görülmektedir. Bölge-dışı bir ülke olarak Çin'in Yerli halklar konusuyla birlikte çok az ele alınması doğaldır. Rusya, en sık siyasî konular çerçevesinde ele alınmış; ABD (14), Kanada (18) ve Çin (14) ile aşağı yukarı eşit miktarda birlikte anılmıştır. ABD-Çin ikilisinin sadece 1 makalede birlikte incelenmiş olması ilgi çekicidir. Bölge-dışı bir aktör olan Çin, en sık “(Jeo)politik”, “Arktik Rotalar”, “Rusya” ve “Egemenlik” anahtar kelimeleriyle ikililer oluşturmuştur. Bu ikili eşleşmelerin sıklığına bakarak şöyle bir yorumda bulunmak yanlış olmayacaktır: “Çin, jeopolitik önemi artan Arktik rotalarla ilgili, Rusya ile işbirliği içinde bir takım haklar elde etmek istemektedir.” Çin'in “Yeraltı Kaynakları” ile 4 kez, “Arktik Rotalar” ile ise 15 kez ikili oluşturmuş olması, Çin'in bölgeyle ilgili asıl odağının enerjiden ziyade ticarî konularda olduğunu göstermektedir.

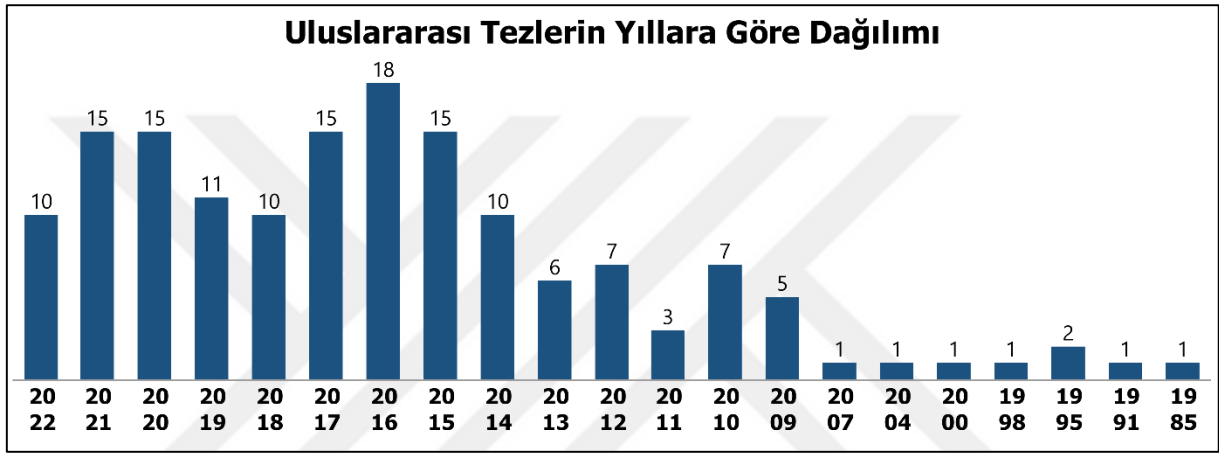
Görsel 2.6. Kod Haritası (Ülkeler)

Uluslararası makaleler ile ilgili son görsel, anahtar kelime olarak kullanılan ülkelerin birbirleriyle ilişkisini gösteren, MAXQDA programı aracılığıyla hazırlanan kod haritasıdır. Yukarıda da ifade edildiği üzere Rusya Federasyonu, bölge siyasetinde öne çıkan diğer üç ülke ile neredeyse eşit oranlarda birlikte ele alınmıştır. Görsel 2.6’da da görüldüğü üzere, Arktik Bölge’de ülkeler arası ilişkilerde ve eşleşmelerde Rusya, adeta merkez bir konuma sahiptir.

Literatür taramasında incelenen 786 uluslararası makalenin yalnızca birinde Arktik strateji belgeleri analiz edilmiştir. Arktik strateji belgelerini karşılaştırmalı olarak analiz eden bu çalışma, Brosnan vd.’nin 2011 tarihli makalesidir. Bu makale çalışmasında, Arktik Beşli’nin o dönemde yürürlükte olan Arktik strateji belgeleri işbirliği ve çatışma bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir (Brosnan vd., 2013). Bunun dışında, uluslararası makalelerde işlenen konular çerçevesinde zaman zaman bu strateji belgelerine atıflar yapılmış olsa da, hiçbirinde strateji belgelerinin analizi yapılmamıştır.

2.1.3. Uluslararası Tezler

Çalışmanın literatür taraması bölümü için, *EBSCO* ve *ProQuest* veri tabanları aracılığıyla, Arktik Bölge ile ilgili uluslararası ilişkiler ve ilgili sosyal bilimler alanlarında yazılmış toplamda 155 uluslararası lisansüstü tezi tespit edilmiştir. Bu tezler, yukarıda adı geçen veri tabanlarından ulaşılan, başlığında “*Arctic*” kelimesi bulunan, uluslararası ilişkiler (ya da siyaset) konularında yayımlanmış olan tezlerden oluşmaktadır. Tüm tezlere ait veriler (başlık, özet, anahtar kelimeler, tam metin, yayın tarihi vb.) *Zotero* adlı kaynakça yönetimi yazılımı vesilesiyle toplanmış, mükerrer sayıda bulunan tezler elendikten sonra *MAXQDA* programına aktararak analize tabi tutulmuştur.

Görsel 2.7. Uluslararası Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Görsel 2.7, uluslararası tez veri tabanlarında tespit edilerek bu çalışmanın literatür taraması kısmına dâhil edilen Arktik Bölge ile ilgili uluslararası ilişkiler alanında yazılmış tezlerin yıllara göre dağılımını göstermektedir. Daha önce de ifade edilen, 2007 ve 2008 yıllarındaki gelişmelerin etkisiyle 2007’den itibaren bölgeyle ilgili akademik çalışmaların sayısının arttığı burada da gözlemlenmektedir. 2009 yılına kadar, bazı yıllarda Arktik Bölge ile ilgili yayımlanmış tez bulunmazken, 2009’dan itibaren her yıl genelde artan sayılarla tezler yayımlanmıştır.

Tablo 2.4. Uluslararası Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar (Tez Sayısı)	2021-2022 (25)	2019-2020 (26)	2017-2018 (25)	2015-2016 (33)	2012-2014 (23)	1985-2011 (23)	TOPL. (155)
Çevre/Ekoloji	16	12	19	16	15	6	84
Yerli Halk	21	6	4	6	0	9	46
(Jeo)politik	7	7	6	11	7	0	38
Yeraltı Kaynakları	5	11	7	3	6	2	34
Uluslararası Hukuk	6	3	3	11	4	4	31

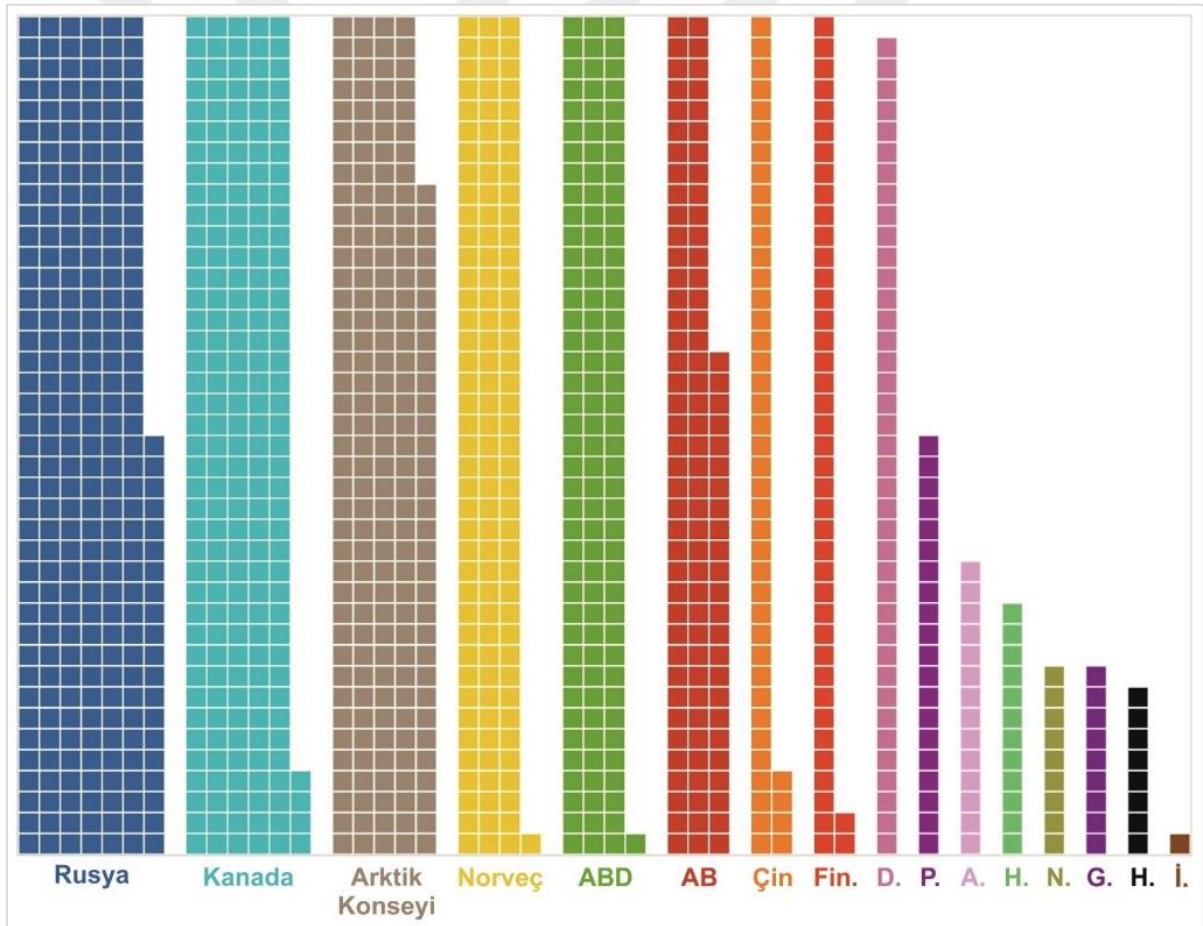
Kanada	4	1	3	5	6	7	26
Arktik Rotalar	3	5	8	5	3	2	26
İklim Değişikliği	7	6	2	4	6	1	26
Rusya	7	6	2	5	1	0	21
Arktik Konseyi	4	2	5	3	2	0	16
ABD	2	1	4	3	1	3	14
Risk/Tehdit	0	3	3	4	3	1	14
Ekonomi	2	2	2	5	2	0	13
Askeri	6	3	0	2	1	0	12
İşbirliği	3	1	2	4	1	1	12
Yönetişim	2	1	2	3	1	0	9
Sürdürülebilirlik	0	1	5	3	0	0	9
Turizm	0	3	5	0	0	0	8
Enerji güvenliği	0	2	2	0	0	0	4
Çin	2	1	1	0	0	0	4
Çevresel Güvenlik	0	0	2	1	0	0	3

Uluslararası tezler, öncelikle anahtar kelimeler bağlamında analiz edilmiştir. MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Tablo 2.4'te değerler, ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili anahtar kelimenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. En az 3 ve üzeri belgede geçen, en sık kullanılan toplamda 21 anahtar kelime, yıllar bazında incelenmiştir. Bu yapılırken, belirlenen yıl aralıklarında yayımlanan tezlerin sayıca birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple 23 tezin bulunduğu 1985-2011 aralığı ilk grup, 23 tezin bulunduğu 2012-2014 aralığı ikinci grup, 33 tezin bulunduğu 2015-2016 yılları üçüncü grup, 25 tezin bulunduğu 2017-2018 yılları dördüncü grup, 26 tezin bulunduğu 2019-2020 yılları beşinci grup olarak ve 25 tezin bulunduğu 2021-2022 yılları altıncı grup olarak ayarlanmıştır. Böylece yıl grupları arasındaki makale sayısının orantılı ve tablonun daha anlaşılır olması sağlanmıştır.

Tablo 2.4'te, uluslararası makalelerde de olduğu gibi, en sık kullanılan ilk üç anahtar kelime grubunun sırasıyla “Çevre/Ekoloji”, “Yerli Halk” ve “(Jeo)politik” olduğu görülmektedir. En sık kullanılan üçüncü anahtar kelime olmasına rağmen “(Jeo)politik”in 2012 yılından önce herhangi bir tezde kullanılmamış olması ilgi çekicidir. “Yerli Halk” anahtar

kelime grubunun son iki yılda, ondan önceki zamana kadarki toplam kullanılma sayısına neredeyse eşit olması, son zamanlarda Arktik Bölge halkları ile ilgili tezlerin yoğun bir şekilde çalışılmaya başlandığını göstermektedir. 25 tezin bulunduğu 2021-2022 yıllarında “Yerli Halk” anahtar kelimesinin 21 çalışmada kullanılmış olması, konunun önemini ve bu konuya eğilimin kuvvetini göstermektedir. “Turizm”, “Enerji Güvenliği” ve “Çin”, 2017’den önce herhangi bir uluslararası tezde anahtar kelime olarak kullanılmamıştır.

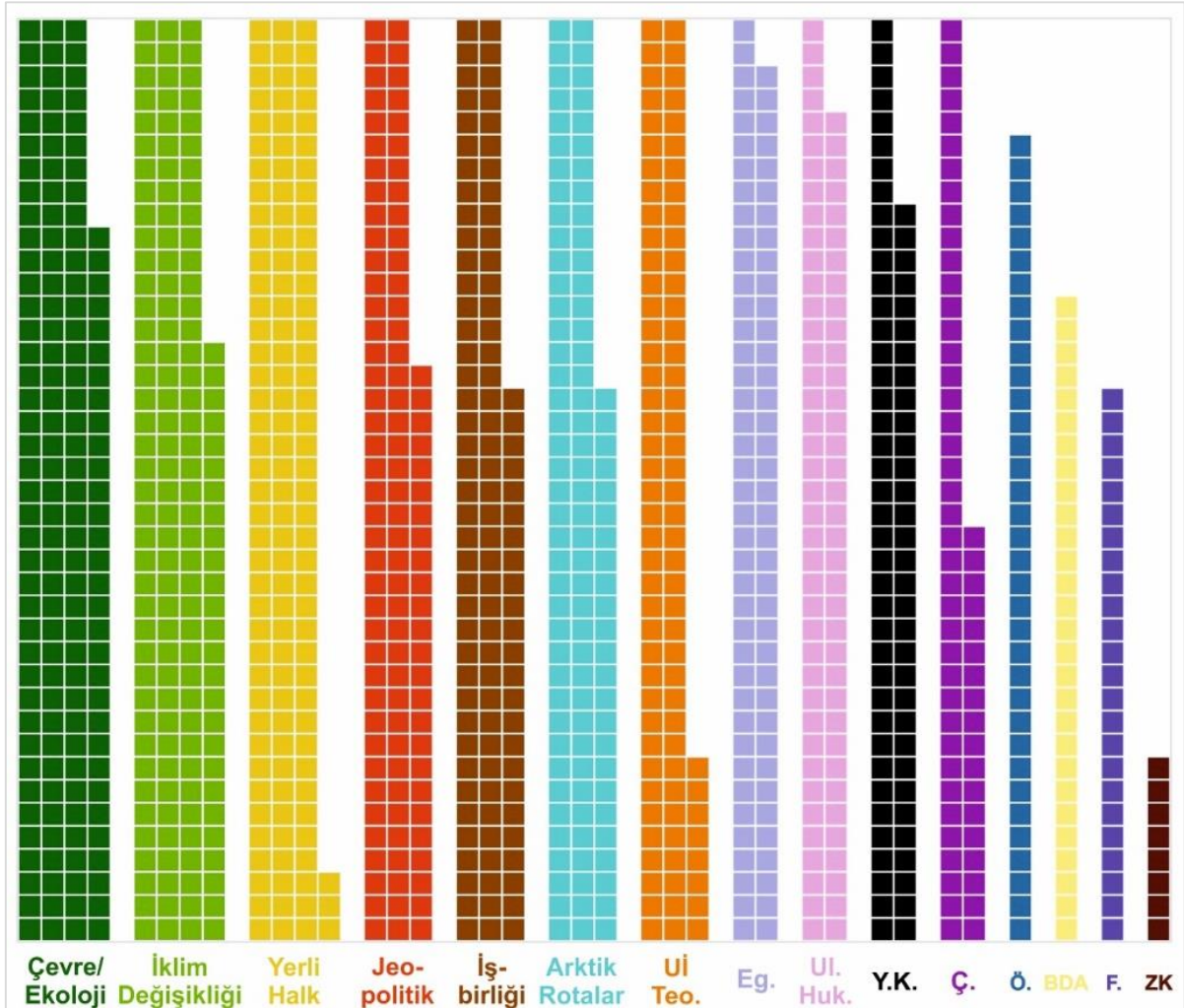
Bu çalışma kapsamında incelenen uluslararası tezler, sadece anahtar kelimeler bazında incelenmemiştir. 155 uluslararası tezin özeti, MAXQDA programı aracılığıyla kodlanarak analiz edilmiştir. Kodlama işlemi, birtakım anahtar kelimeler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Ülkelerin ve örgütlerin isimleri başta olmak üzere, “iklim değişikliği”, “çevre/ekoloji”, “risk/tehdit/çatışma”, “yeraltı kaynakları”, “Arktik rotalar” ve “işbirliği” gibi kavramlar, kodlamanın çerçevesini oluşturmaktadır.

Görsel 2.8. Uluslararası Tezlerin Portresi - Ülkeler ve Örgütler

Görsel 2.8, uluslararası tezlerde ülkelerin ve örgütlerin metin içinde kapladıkları alanları göstermektedir. Görselde, kapladıkları alana göre soldan sağa azalan bir şekilde gösterilen ülke ve örgütler şu şekilde sıralanmıştır: 1- Rusya, 2- Kanada, 3- Arktik Konseyi, 4- ABD, 5- Norveç, 6- AB, 7- Çin, 8- Finlandiya, 9- Danimarka, 10- Polonya, 11- Almanya, 12- Hollanda,

13- Güney Kore, 14- NATO, 15- Hindistan, 16- İzlanda. Burada en dikkat çekici durum, bölge-dışı aktörler olarak Çin, Polonya, Almanya, Hollanda, Güney Kore ve Hindistan'ın Arktik Bölge siyasetinde azımsanmayacak ölçüde çalışılmış olmasıdır. Çin'in, Arktik Ülkelerden Finlandiya, Danimarka ve İzlanda'dan daha geniş bir şekilde ele alınmış olması, Arktik Bölge'ye olan ilgisine ve bu ilginin akademi tarafından irdelenmesine işaret etmektedir.

Görsel 2.9. Uluslararası Tezlerin Portresi - Konular

Görsel 2.9, uluslararası tezlerde konuların metin içinde kapladıkları alanları göstermektedir. Bu konular, uluslararası tezlerin özetlerinde en az 10 yerde geçen konulardır. Görselde, kapladıkları alana göre soldan sağa azalan bir şekilde gösterilen konular şu şekilde sıralanmıştır: 1- Çevre/ekoloji, 2- İklim değişikliği, 3- Yerli Halk, 4- Jeopolitik, 5- İşbirliği, 6- Arktik rotalar, 7- Uluslararası ilişkiler teorileri, 8- Egemenlik, 9- Uluslararası hukuk, 10- Yeraltı kaynakları, 11- Risk/tehdit/çatışma, 12- Bölgenin önemi, 13- Fırsat, 14- Bölge-dışı aktörler, 15- Bölgenin zorlu koşulları. Bu portreye bakıldığında, Arktik Bölge ile ilgili yapılan çalışmalarda çevresel, iklimsel ve insanî konuların ön plana çıktığı, siyasî ve iktisadî konuların daha arka planda kaldığı görülmektedir. Yeraltı kaynakları konusunun en yoğun şekilde işlenen onuncu konu olması ayrıca ilgi çekicidir.

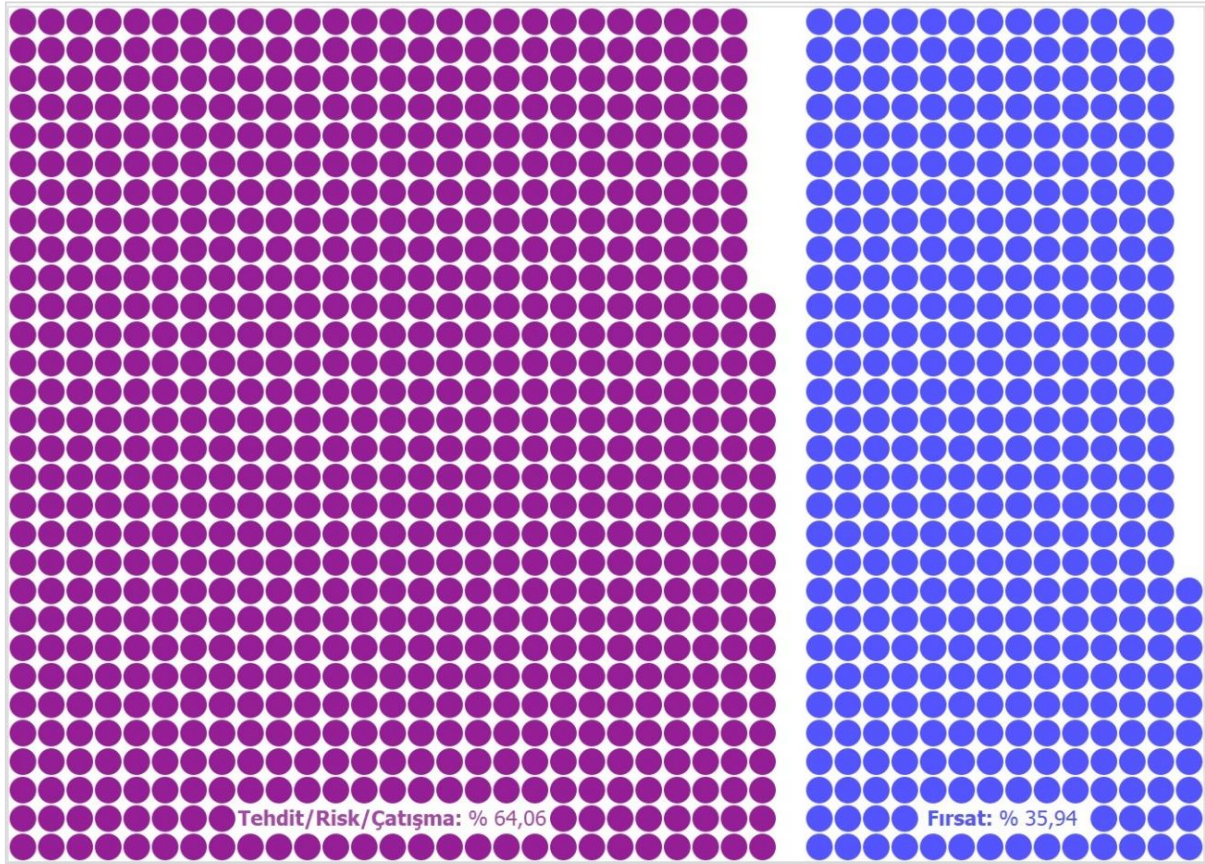
	İkli...	Çevr...	Yera...	Risk...	Yerli...	Arkti...	Rusya	İşbir...	Jeop...	Arkti...	UI T...	Kan...	Fırsat	Ege...	ABD
İklim değişikliği		13	19	10	3	16	7	2	7	6	6	5	11	3	1
Çevre/Ekoloji	13		7	8	7	4	3	5	1	7	3	2	3	2	1
Yeraltı kaynakları	19	7		6	2	12	9	2	6	1	1	2	8	1	3
Risk/Tehdit/Çatışma	10	8	6		1	6	8	3	3	1	5	7	8	2	4
Yerli halk	3	7	2	1			2	9	4	4	3	10			1
Arktik rotalar	16	4	12	6			7	3	7	3	2		11	1	1
Rusya	7	3	9	8	2	7		8	13	2	11	4	2	4	12
İşbirliği	2	5	2	3	9	3	8			7	10	3	1	3	
Jeopolitik	7	1	6	3	4	7	13			3	5	5	2	2	3
Arktik Konseyi	6	7	1	1	4	3	2	7	3		1	6		4	
UI Teorileri	6	3	1	5	3	2	11	10	5	1			1	1	4
Kanada	5	2	2	7	10		4	3	5	6			2	8	7
Fırsat	11	3	8	8		11	2	1	2		1	2			
Egemenlik	3	2	1	2		1	4	3	2	4	1	8			4
ABD	1	1	3	4	1	1	12		3		4	7		4	

Görsel 2.10. Uluslararası Tezlerde Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri

Uluslararası tezlerin özetlerinde yapılan kodlamaların birbirleriyle kesişme sayıları, MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Görsel 2.10'da ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak ilgili konuların birbirleriyle kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, en sık kullanılan toplamda 15 kodun birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki başlıklar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Taranan uluslararası tezlerde, Arktik Bölge'nin sunduğu ekonomik fırsatların başını çeken yeraltı kaynaklarının ve alternatif ticaret rotalarının, iklim değişikliği sebebiyle yaşanan değişimlerin sonucunda meydana geldiğini sık sık ifade etmektedir. Nitekim en sık kesişen kodlamaların başında iklim değişikliği-yeraltı kaynakları ikilisi ve iklim değişikliği-Arktik rotalar ikilisi gelmektedir. İklim değişikliği konusunun 10 yerde risk/tehdit ve 11 yerde fırsat konularıyla kesişmiş olması, iklim değişikliğinin neredeyse eşit oranda hem avantaj hem de dezavantaj olarak görüldüğünü göstermektedir. Rusya, en sık jeopolitik, ABD, Uluslararası İlişkiler teorileri ve yeraltı kaynakları başlıklarıyla kesişim sağlamış; ABD ise Rusya ve Kanada haricindeki konularla en fazla dört yerde kesişmiştir. Öte yandan Kanada, en sık yerli halk, ABD ve egemenlik başlıklarıyla kesişim sağlamıştır. Bu, ülkelerin politikaları ve/veya akademi tarafından ne şekilde algılandıkları konusunda önemli bir göstergedir.

Görsel 2.10'dan çıkartılacak önemli sonuçlar biri, küresel ısınma sebebiyle bölgede yaşanan değişimlerin fırsat mı yoksa risk mi olarak algılandığı ile ilgilidir. Tabloda görüldüğü üzere "Arktik Rotalar", 6 yerde "risk" ve 11 yerde "fırsat" konusuyla birlikte kodlanmıştır. "Yeraltı kaynakları" da 6 yerde "risk" ve 8 yerde "fırsat" ile birlikte kodlanmıştır. Bu verilere bakarak, Arktik Bölge'nin kıtalar arası ticarete alternatif rotalar sunmasının ve zengin yeraltı kaynaklarına sahip olmasının ülkeler arasındaki mücadeleyi tetikleyebilecek riskler taşımakla birlikte, genel olarak fırsatlar sunduğu algısının hâkim olduğu söylenebilir. Yine de, uluslararası tez özetlerinin genel portresine risk-fırsat ikilisi özelinde bakıldığında,

“Risk/tehdit/çatışma” kodunun hem nicel olarak hem de nitel olarak “Fırsat” kodunun oldukça önünde olduğu görülmektedir. “Risk/tehdit/çatışma” kodu toplamda 41 yerde, “Fırsat” kodu 23 yerde kullanılmıştır. Sadece bu iki kodun özelinde Görsel 2.11’de aktarılan belge portresine bakıldığında, “Risk/tehdit/çatışma” ile kodlu alanın % 64, “Fırsat” ile kodlu alanın ise % 36 olduğu görülmektedir.

Görsel 2.11. Uluslararası Tezlerin Portresi - Risk/Fırsat İkili

Görsel 2.11’de, Tehdit/Risk/Çatışma ve Fırsat kodlarıyla kodlu alanların birbirlerine göre metinde kapladıkları alan gösterilmektedir. Burada, Tehdit/Risk/Çatışma kodunun Fırsat koduna nazaran oldukça baskın olduğu görülmektedir. Sadece bu görsele bakarak Arktik Bölge jeopolitiğinin genel olarak fırsattan ziyade risk ile birlikte anıldığı sonucu çıkarılabilir. Ancak az önce de ifade edildiği üzere, bölgede bulunan enerji kaynakları ve Arktik rota alternatifleri, riskten çok fırsat ile birlikte ele alınmıştır. Belgelerin genelinde risk ve tehditle ilgili kodlanmış alanların fazla olması, çevre, iklim ve Yerli halklarla ilgili konularda risk faktörünün ön plana çıkartılmasından kaynaklanmaktadır. Kısaca, Arktik Bölge’deki risk faktörünün insan doğası kaynaklı olmaktan ziyade doğanın zorlu koşulları kaynaklı olduğu söylenebilir.

Literatür taramasında incelenen 155 adet uluslararası tezin hiçbirinde ülkelerin ya da örgütlerin Arktik bölge strateji belgelerini incelenmemiştir. Tezlerde işlenen konular

çerçevesinde zaman zaman bu strateji belgelerine atıflar yapılmış olsa da, hiçbirinde strateji belgelerinin analizi yapılmamıştır.

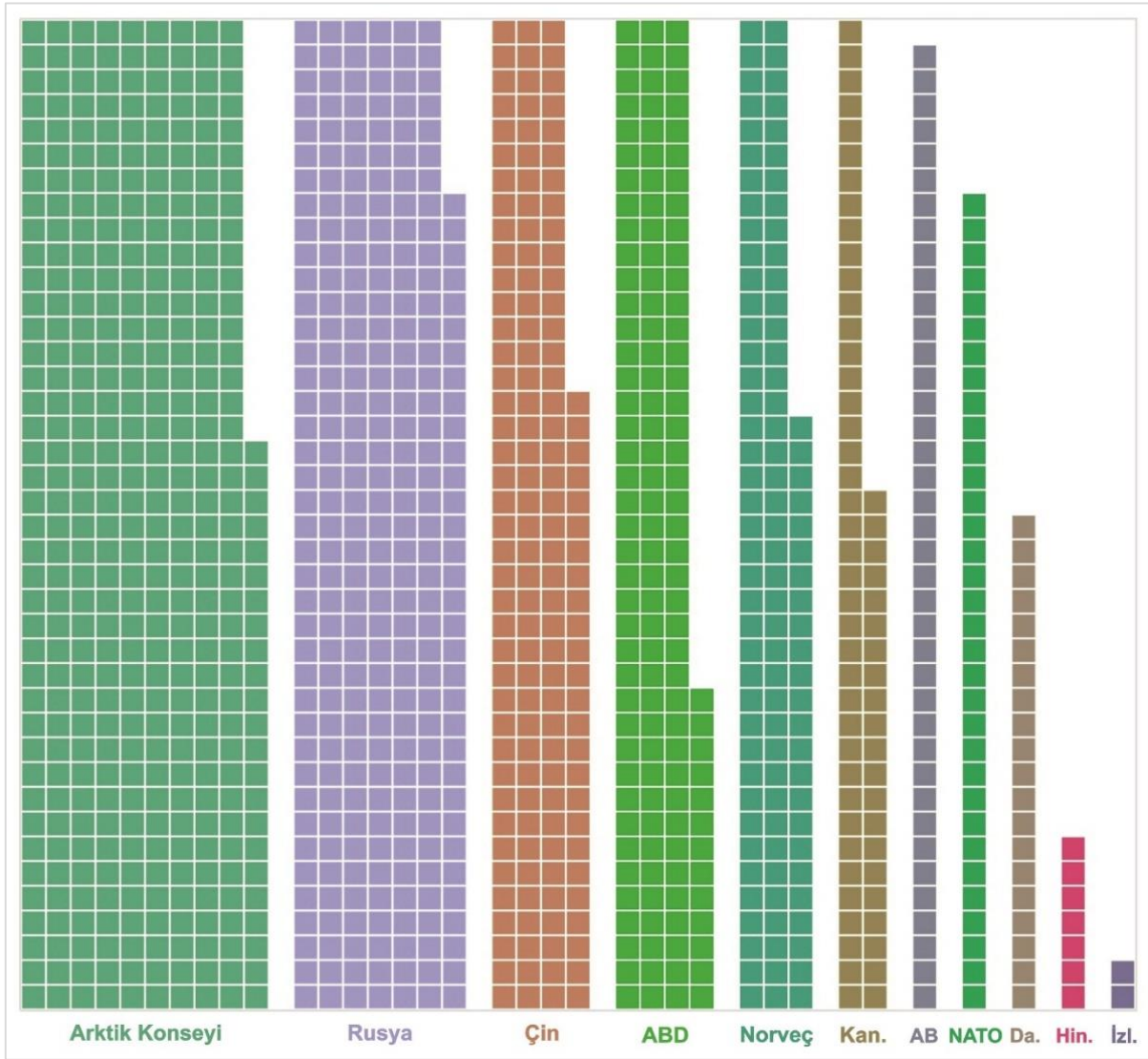
2.1.4. Akademik Kitaplar

Çalışmanın literatür taraması bölümünde, kitapların tespiti için de başta *Jstor*, *ProQuest* ve *DOAB* olmak üzere çeşitli veri tabanlarından yararlanılmış ve toplamda 93 adet akademik kitap tespit edilmiştir. Tespit edilen bu 93 kitabın sadece 2 tanesi Türkiye’de yayımlanmış Türkçe kitaptır. Bu bölümde akademik kitapların incelenmesi, özetlerin kodlanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Veri tabanında özetleri bulunmayan kitapların önsöz ya da giriş bölümlerinden uygun olanı kodlanarak tüm kitapların incelenmesi sağlanmıştır.

	Yerli...	İkli...	Yera...	Çevr...	Arkti...	Jeop...	Risk...	Ulus...	İşbir...	Ege...	Eko...	Arkti...	Fırsat
Yerli halk		10	4	2	3	5	4	3	6	3	2	11	1
İklim değişikliği	10		11	11	9	7	12	3	1	4	6	6	8
Yeraltı kaynakları	4	11		5	2	13	5	5	2		6	2	5
Çevre/Ekoloji	2	11	5		3	5	8	5	4	3		4	1
Arktik rotalar	3	9	2	3		7	3	3	1	3	1	3	4
Jeopolitik	5	7	13	5	7		5	2	3	3	2	3	4
Risk/Tehdit	4	12	5	8	3	5		3	1	2	4	2	4
Uluslararası hukuk	3	3	5	5	3	2	3		2	2	1	8	
İşbirliği	6	1	2	4	1	3	1	2		3		10	
Egemenlik	3	4		3	3	3	2	2	3			2	
Ekonomi	2	6	6		1	2	4	1				2	4
Arktik Konseyi	11	6	2	4	3	3	2	8	10	2	2		3
Fırsat	1	8	5	1	4	4	4				4	3	

Görsel 2.12. Akademik Kitaplarda Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri

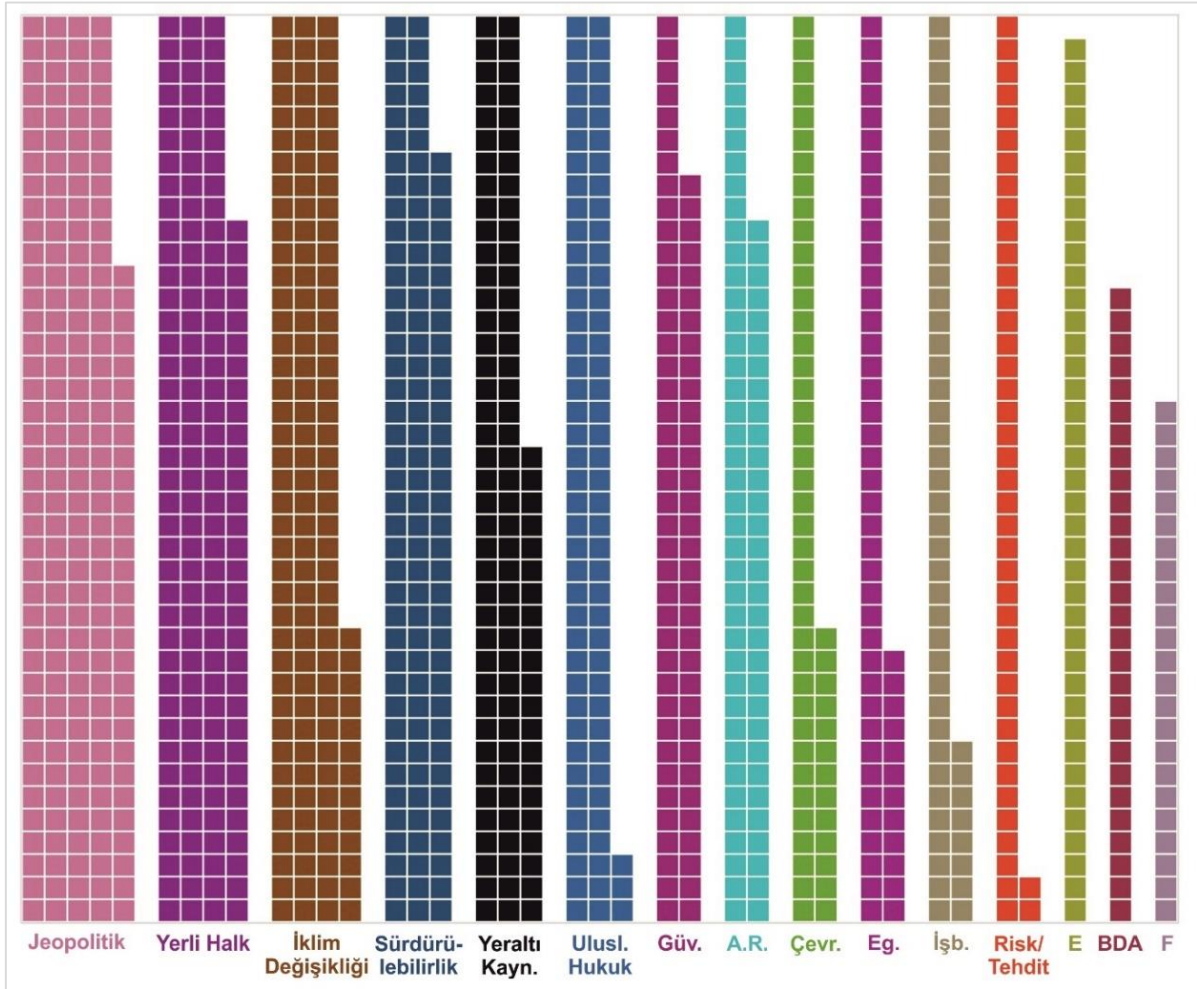
MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği yardımıyla oluşturulan Görsel 2.12’de, ülke kodlarından arındırılmış temaların birbirleriyle ilişkileri gösterilmektedir. Bu görselde değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak ilgili konuların birbirleriyle kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, (ülkeler hariç) en sık kullanılan 13 kodun birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki başlıklar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. “Jeopolitik”-“yeraltı kaynakları” ikilisi ile “iklim değişikliği”-“risk/tehdit” ikilisi, en sık birlikte kodlanan temalar olarak ön plana çıkmıştır. İklim değişikliğinden en yoğun şekilde etkilenen ve Arktik Konseyi’nde Daimi Katılımcılar vesilesiyle temsil edilen “Yerli halk”lar, en sık “Arktik Konseyi” ve “iklim değişikliği” ile birlikte kodlanmıştır. “Risk/tehdit” teması, en sık iklimsel ve çevresel kodlarla ikililer oluşturmuş; “egemenlik”, “işbirliği”, “jeopolitik” gibi siyasî ve hukukî konular riskli alanlar olarak çok fazla ele alınmamıştır. “Fırsat” temasına bakıldığında, Arktik Bölge özelinde “iklim değişikliği” ve onun sonucu olarak ortaya çıkan “yeraltı kaynakları” ve “Arktik rotalar” gibi “ekonomi”k konuların fırsat şeklinde algılandığı sonucu çıkarılabilir.

Görsel 2.13. Akademik Kitapların Portresi - Ülkeler ve Örgütler

Görsel 2.13, akademik kitaplarda ülkelerin ve örgütlerin metin içinde kapladıkları alanları göstermektedir. Belge portresine, iki veya daha fazla eserde kodlanmış ülkelerin ve örgütlerin kodlamaları dâhil edilmiştir. Japonya ve Güney Kore de kodlanan ülkeler arasında olmalarına rağmen, yalnızca birer kitapta kodlandıkları için belge portresine alınmamıştır. Buradaki görselde, metinde kapladıkları alana göre sırayla Arktik Konseyi, Rusya, Çin, ABD, Norveç, Kanada, Avrupa Birliği, NATO, Danimarka, Hindistan ve İzlanda yer almaktadır. Sadece ülke ve örgütlerin kodlanma frekanslarının hesaplanmasına dayanan bu görselde Arktik Konseyi başı çekmektedir. Bir başka ifadeyle, Arktik Bölge siyasetini konu alan akademik kitaplarda en geniş şekilde ele alınan aktör, Arktik Konseyi olmuştur. Arktik siyasetini işleyen akademik kitaplarda Arktik Konseyi'ni sırasıyla Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri takip etmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti, akademik kitaplarda, bir bölge-dışı aktör olmasına rağmen ABD de dâhil olmak üzere pek çok bölgesel aktörden daha

çok ele alınmıştır. Arktik Konseyi'nin böylesi baskın olduğu bir tabloda AB ve NATO'nun gerilerde kalmış olması da bir başka ilgi çekici durumdur.

Görsel 2.14. Akademik Kitapların Portresi - Konular

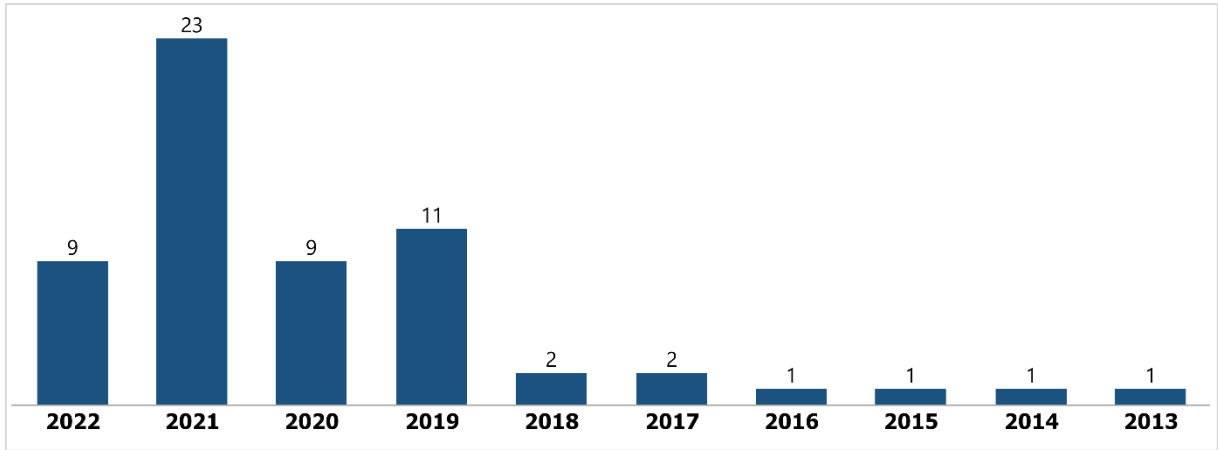
Görsel 2.14, akademik kitaplarda en sık kullanılan 15 ana temanın metin içinde kapladıkları alanları göstermektedir. Buradaki temalar, metinde kapladıkları alana göre sırasıyla şunlardır: Jeopolitik, Yerli Halk, İklim Değişikliği, Sürdürülebilirlik, Yeraltı Kaynakları, Uluslararası Hukuk, Güvenlik, Arktik Rotalar, Çevre/Ekoloji, Egemenlik, İşbirliği, Risk/Tehdit, Ekonomi, Bölge Dışı Aktörler ve Fırsat. Kodlanma sayısına göre nicel sıralama yapıldığında en sık kullanılan yedinci kod olmasına karşın “Jeopolitik” konusu, kodlanan bölümlerde nitel olarak en yoğun (yaklaşık %15) yer kaplayan birinci kod olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu, insanî ve çevresel temalar takip etmektedir. Eğer “yeraltı kaynakları” (% 8) ve “Arktik rotalar” (% 6) ile “iklim değişikliği” (% 10) ve “çevre/ekoloji” (% 4) birlikte ele alınsaydı, yaklaşık % 14’lük paylarla “jeopolitik” konusunun ardından ikinci ve üçüncü sırayı paylaşacaklardır. Bu bilgilerden hareketle, Arktik Bölge ile ilgili yayımlanmış akademik kitapların neredeyse yarısının (yaklaşık % 45’inin) jeopolitik, iklim değişikliği, çevre ve Arktik

fırsatlar olarak nitelendirilebilecek enerji kaynaklarıyla alternatif ticaret rotaları konuları etrafında oluşturulduğu söylenebilir.

Literatür taramasında incelenen 93 adet akademik kitabın sadece ikisinde Arktik strateji belgeleri incelenmiştir. Diğer kitaplarda, işlenen konular çerçevesinde zaman zaman strateji belgelerine atıflar yapılmış olsa da, hiçbirinde strateji belgelerinin analizi yapılmamıştır. Arktik strateji belgelerinin incelendiği akademik kitaplara bakıldığında, ikisinde de aynı isim ön plana çıkmaktadır: Lassi Heininen. Heininen, 2012 tarihli ve *Arctic Strategies and Policies* başlıklı kitabında, Arktik Konseyi üyesi sekiz ülkenin ve Avrupa Birliği'nin Arktik strateji belgelerini hem kendi içlerinde ayrı ayrı, hem de karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir (Heininen, 2012). Yine Heininen, 2020 yılında, bu sefer geniş bir ekiple, daha geniş bir analiz yapmıştır. Bu sefer kitabın başlığını *Arctic Policies and Strategies* şeklinde belirlemiş, Arktik Konseyi'nin kuruluş yılı olan 1996'dan 2019'a kadar yayımlanan 56 Arktik politika ve strateji belgesini hem kendi aralarında, hem grup içinde, hem de gruplar arası karşılaştırmalı bir şekilde analize tâbi tutmuştur. Bu çalışmada analiz edilen politika ve strateji belgeleri içinde Arktik Konseyi üye ve gözlemci ülkelerinin Arktik strateji belgeleri, Arktik Konseyi Daimi Katılımcıları'nın politika belgeleri, Arktik Konseyi başkanlık programları ve deklarasyonları yer almaktadır. Arktik Bölge siyasetinde etkili olan farklı aktörlerin farklı meselelere yaklaşımlarını karşılaştırmak adına belli başlı göstergeler çerçevesinde kodlamalar yapılmış, bu kodlamalar hem nitel hem de nicel olarak analiz edilerek karşılaştırmalar yapılmıştır (Heininen vd., 2020).

2.1.5. Ulusal Makaleler

Çalışmanın literatür taraması bölümü için, DergiPark aracılığıyla, Arktik Bölge ile ilgili uluslararası ilişkiler ve ilgili sosyal bilimler alanlarında yayımlanmış toplamda 60 adet bilimsel makale tespit edilmiştir. Bu noktada ifade edilmesi gereken husus, bu başlık altında değerlendirilen makalelerin “ulusal” olarak adlandırılma sebebinin tamamen makalelerin elde edildiği veri tabanıyla ilgili olmasıdır. Zira pek tabii ki, burada analize konu edilen makalelerin bir kısmı “uluslararası dergi” statüsüne sahip dergilerde yayımlanan uluslararası makalelerdir. Çalışmada, Türk akademisi ile uluslararası akademi arasındaki farklılık da görülmek istendiğinden, uluslararası veri tabanlarından bulunan makaleler “uluslararası makaleler” olarak, DergiPark üzerinden bulunan makaleler ise “ulusal makaleler” olarak adlandırılmıştır.

Görsel 2.15. Ulusal Makale Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

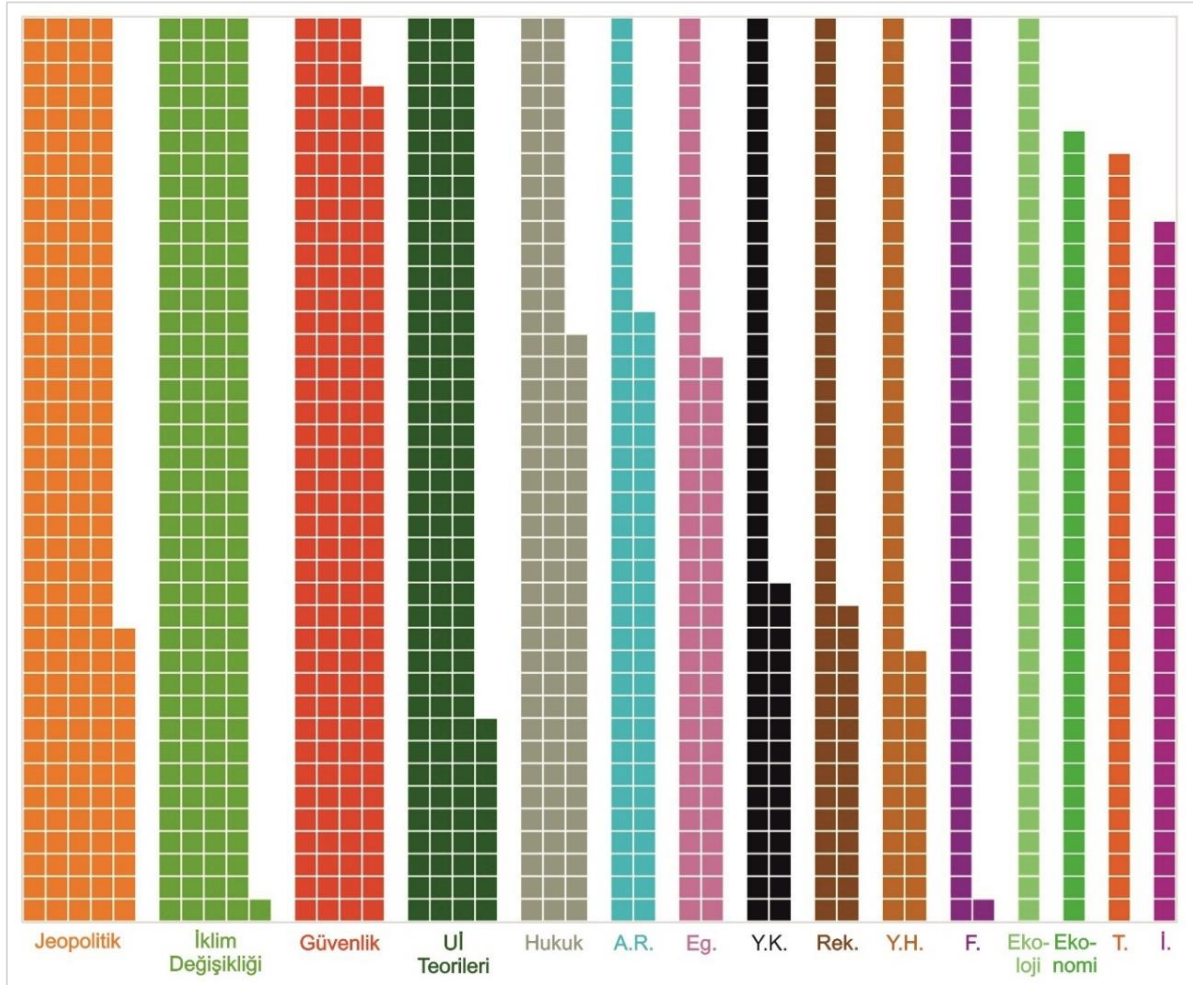
Ulusal makale sayılarının yıllara göre dağılımını gösteren Görsel 2.15'te de aktarıldığı üzere, DergiPark üzerinde tarama yapılırken herhangi bir yıl kısıtlaması olmamasına rağmen, Arktik Bölge konusunda uluslararası ilişkiler ve ilgili diğer sosyal bilimler alanlarında, 2013'ten önce hiçbir makale bulunamamıştır. Bir sonraki başlık altında da görüleceği üzere, Arktik Bölge ile ilgili Türkiye'de yazılmış lisansüstü tezlerinin başlangıç yılının 2011 olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, Türk akademisyenlerinin bölgeye olan ilgisinin uluslararası akademiye nazaran oldukça geç başladığı görülmektedir. Tespit edilen 60 makalenin 52'sinin son dört yılda yayımlanmış olması ise, bu geç başlayan ilginin son yıllarda katlanarak artıyor olduğunun göstergesidir. Artık Türkiye merkezli akademik dergiler de konuya önem vermekte, hatta kutup politikalarına özel sayılar yayımlamaktadır.

Görsel 2.16. Ulusal Makalelerin Kelime Bulutu

Ulusal makalelerin analizine geçmeden önce, Görsel 2.16'da aktarılan kelime bulutuna bakarak genel çerçevenin hangi konular etrafında çizildiği görülebilir. Burada aktarılan kelime bulutu, en sık kullanılan ve frekansından dolayı görselliği etkileyen “Arktik”, “Arctic”,

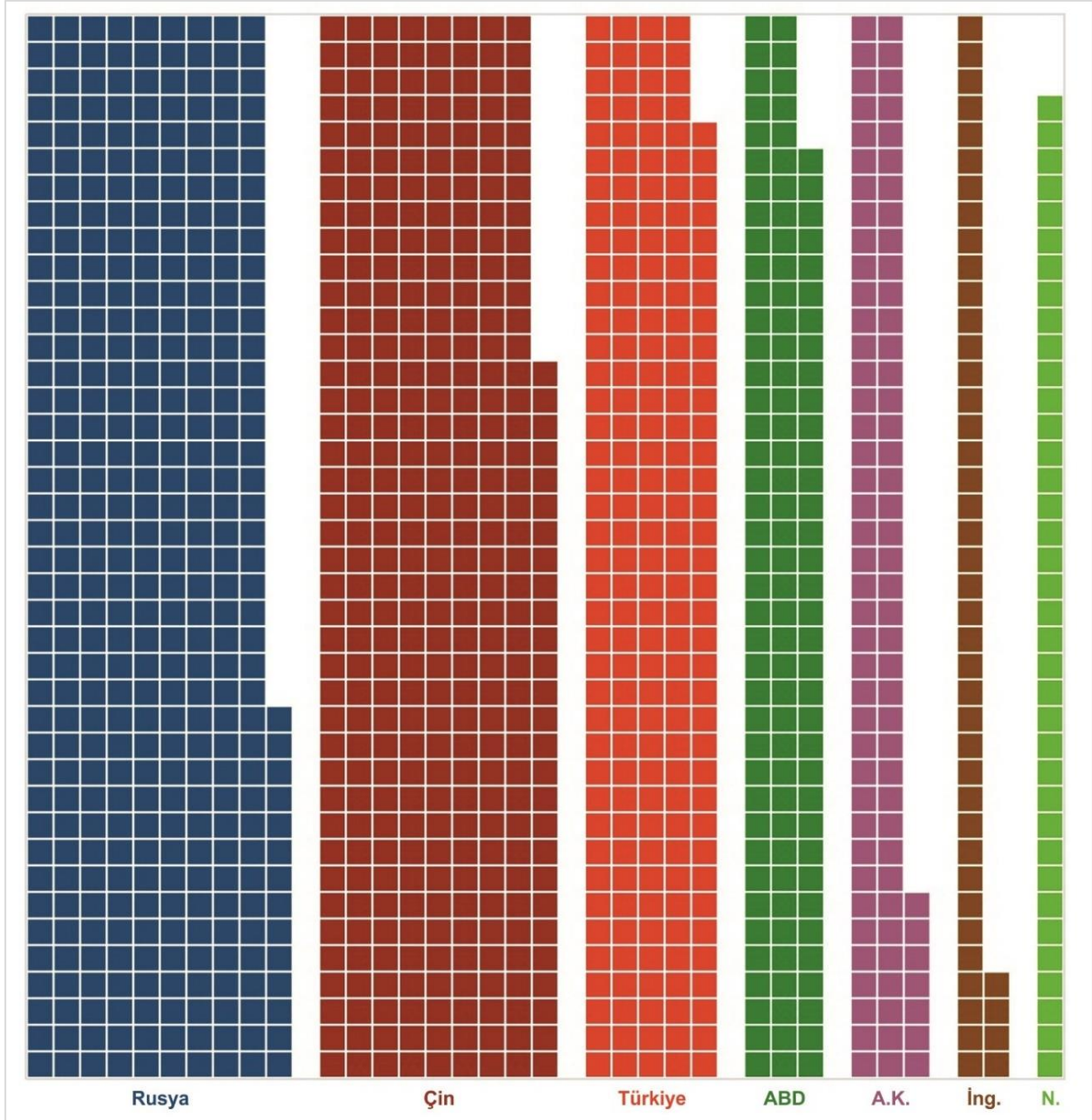
Arktika” gibi kelimelerden arındırılmış bir şekilde sunulmuştur. Kelime bulutuna ilk bakışta fark edilen öne çıkan kelimelere bakıldığında, ABD’nin Çin ve Rusya’ya nazaran daha geri planda kaldığı; güvenlik, jeopolitik, ekonomi gibi ana temaların ön plana çıktığı; çevre, iklim değişikliği, hukukî meseleler gibi temaların ise daha seyrek ele alındığı çıkarımlarında bulunulabilir.

Görsel 2.17. Ulusal Makalelerin Portresi - Konular

Görsel 2.17, ulusal makalelerde en sık kullanılan 15 ana temanın özet metinleri içinde kapladıkları alanları göstermektedir. Buradaki temalar sırasıyla şöyledir: Jeopolitik, İklim Değişikliği, Güvenlik, Uluslararası İlişkiler Teorileri, Hukuk, Arktik Rotalar, Egemenlik, Yeraltı Kaynakları, Rekabet, Yerli Halk, Fırsat, Ekoloji, Ekonomi, Tehdit/Risk ve İşbirliği. Kodlanma sayısına göre nicel sıralama yapıldığında en sık kullanılan dördüncü kod olmasına karşın “Jeopolitik” konusu, kodlanan bölümlerde nitel olarak en yoğun yer kaplayan birinci kod olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulusal makalelerde siyasî ve askerî güvenlik sektörlerinin yanı sıra Uluslararası İlişkiler teorilerinin de sıkça işlendiği görülmektedir. Uluslararası İlişkiler teorilerinin uluslararası yayınlarda sıkça işlenen konular arasında yer almamasına rağmen ulusal yayınlarda ilk sıralarda gelmesi, Türk akademisinin genel duruşunu göstermektedir.

Ancak bu durum başka bir çalışmanın konusu olduğu için bu çalışmada üzerinde durulmamaktadır. Ulusal makalelerde en yoğun yer kaplayan ilk üç tema, siyasî, çevresel ve askerî güvenlik sektörlerine dair temalardır. Uluslararası yayınlardan farklı olarak, askerî güvenlik sektörüne dair konular, ulusal makalelerde oldukça sık ele alınmaktadır. Bu durum, konuyla ilgili Türk akademisinin Arktik Bölge'ye ilişkin algısına dair önemli bir ipucu vermektedir. Askerî konulara uluslararası yayınlarda yapılan vurgunun katbekat üstünün ulusal makalelerde yapılıyor oluşu, önemli bir detaydır.

Görsel 2.18. Ulusal Makalelerin Portresi - Ülkeler

Görsel 2.18, ulusal makalelerde ülkelerin özet metinleri içinde kapladıkları toplam alanları göstermektedir. Burada sırasıyla Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Arktik Konseyi, İngiltere ve NATO göstergeleriyle kodlanan alanlar verilmiştir. Sadece ülkelerin kodlanma frekanslarının hesaplanmasına dayanan bu

görselde Rusya Federasyonu’nun (% 31) ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin (% 29) birlikte, ülkelerin toplam frekansının yaklaşık üçte ikisini oluşturduğu görülmektedir. Bölgenin en önemli aktörlerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri’nin yaklaşık % 10’luk bir alan kaplaması, ayrıca, uluslararası yayınlardan farklı olarak İngiltere’nin de bu portrede kendine yer bulması, ilgi çekicidir. Öte yandan, Türkiye’nin yaklaşık % 16’lık bir frekans yoğunluğuna sahip olması, makalelerin “ulusal” niteliğinden dolayı şaşırtıcı değildir.

	Arkt...	İkli...	Yer...	Jeo...	Güv...	Rusya	Ege...	Rek...	Fırsat	Çin	Huk...	Eko...	İşbi...	Uİ T...	Teh...	ABD	Çev...
Arktik rotalar		16		12	4	4	3	1	10	9	4	3	1	5	2	1	6
İklim değ.	16		13	10	5	3	5	5	7	4	6	4	3	6	6		3
Yeraltı kayn.		13		12	4	4	3	1	6	5	2		1	6	3	1	2
Jeopolitik	12	10	12		3	7	5	8	3	4	1		3	6	3	5	2
Güvenlik	4	5	4	3		3	2	6	1	2	2	2	1	4	3	1	
Rusya	4	3	4	7	3		4	6	3	6	3	1	4	5	2	7	1
Egemenlik	3	5	3	5	2	4		4	1	1	8		1	3	1	1	
Rekabet	1	5	1	8	6	6	4			4	2			2	1	4	1
Fırsat	10	7	6	3	1	3	1			3	2	6	2	1	1		
Çin	9	4	5	4	2	6	1	4	3		1	1	5	4	1	4	1
Hukuk	4	6	2	1	2	3	8	2	2	1		1	2	1	2	1	1
Ekonomi	3	4			2	1			6	1	1		1	2			
İşbirliği	1	3	1	3	1	4	1		2	5	2	1		2	1		1
Uİ Teorileri	5	6	6	6	4	5	3	2	1	4	1	2	2		2	3	
Tehdit/Risk	2	6	3	3	3	2	1	1	1	1	2		1	2			2
ABD	1		1	5	1	7	1	4		4	1			3			1
Çevre/Ekoloji	6	3	2	2		1		1		1	1		1		2	1	

Görsel 2.19. Ulusal Makalelerde Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Görsel 2.19’da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, ulusal makalelerin özetlerinde tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili kodların aynı metinde kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, en az 10 ayrı yerde kodlanan toplamda 17 temanın birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. “İklim değişikliği” teması en sık “Arktik rotalar” (16) ve “yeraltı kaynakları” (13) temaları ile ikililer oluşturmuştur. “Jeopolitik” kodunun da en sık “Arktik rotalar” (12) ve “yeraltı kaynakları” (12) kodlarıyla eşleşmiş olması ilginçtir. “Ekonomi”nin “fırsat” ile birlikte 6 yerde kesişmesine karşın “tehdit/risk” ile hiç kesişmemesi de önemlidir. Tehdit veya risk olarak görülen konunun ağırlıklı olarak iklim değişikliği ile alakalı olduğu; fırsat olarak görülen durumlarınsa başta Arktik rotalar ve yeraltı kaynakları olmak üzere ekonomik konular olduğu görülmektedir. ABD-Rusya kesişimi 7 yerde; Rusya-Çin kesişimi 6 yerde; ABD-Çin kesişimi ise 4 yerde görülmüştür. “Egemenlik” kodunun “hukuk” ile 8 yerde, “tehdit/risk” ile sadece 1 yerde kesişmesi, bölgeyle ilgili deniz yetki alanları anlaşmazlıklarının bir çatışma ihtimali yaratmayacağı ve hukukî yollarla çözüleceğine dair inançla alakalıdır çıkarımı yapılabilir. Çin’in en sık Arktik rotalarla birlikte anılması, bu ülkenin Arktik Bölge’ye dair beklentilerinin ne yönde olduğuna dair düşünceleri yansıtmaktadır.

Literatür taraması kapsamında tespit edilen 23 ulusal tezin 13'ü Türkçe, 10'u İngilizce yazılmıştır. Türkçe ve İngilizce yazılmış ulusal tezler arasındaki olası farkları ve/veya benzerlikleri de görme arzusuyla, her iki grup için ayrı ayrı kelime bulutları hazırlanmıştır. Görsel 2.21'de aktarılan kelime bulutlarına bakarak genel çerçevenin hangi konular etrafında çizildiği, aradaki benzerlikler ve/veya farklılıklar görülebilir. Burada aktarılan kelime bulutları, en sık kullanılan ve frekansından dolayı görseelliği etkileyen “Arktik”, “Arctic”, Arktika” gibi kelimelerden arındırılmış bir şekilde sunulmuştur. Her iki kelime bulutunda da ilk başta göze çarpan kelimeler Rusya, uluslararası, enerji, petrol ve doğal gaz kelimeleridir. İngilizce tezlerde güvenlik konusu, Türkçe tezlerde ekonomi konusu daha öne çıkmıştır. Türkçe tezlerde çevre ve işbirliği kelimeleri, İngilizce tezlerde ise jeopolitik ve NATO kelimeleri kelime bulutlarında kendilerine yer bulamamıştır.

Tablo 2.5. Ulusal Tezlerde Kodlanan Ana Temaların Yıl Gruplarına Göre Dağılımı

Yıllar (Tez Sayısı)	2021-2022 (6)	2020 (6)	2017-2019 (6)	2011-2015 (5)	TOPLAM (23)
Yeraltı kaynakları	37	55	34	32	158
İklim değişikliği	27	38	40	15	120
Çevre	35	27	35	7	104
Arktik rotalar	16	42	27	12	97
Güvenlik	16	34	30	12	92
Uİ Teorileri	4	41	26	20	91
Çıkar çatışması	17	23	16	19	75
İşbirliği	17	30	9	16	72
Ekonomi	15	30	11	7	63
Egemenlik	10	20	18	14	62
Hukuk	10	17	24	10	61
Bölge-dışı aktörler	15	23	13	6	57
Jeopolitik	10	15	15	13	53
Askerî faaliyetler	11	19	6	1	37
Risk	17	5	4	2	28
Fırsat	14	2	6	5	27
Balıkçılık	5	13	6	3	27
Yerli halk	6	6	3	6	21
Bilimsel araştırma	8	6	4	3	21
Enerji şirketleri	2	5	1	2	10

MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Tablo 2.5'te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili anahtar kelimenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. En az 10 ve üzeri yerde geçen, en sık kodlanan toplamda 20 tema, yıllar bazında incelenmiştir. Bu yapılırken, belirlenen yıl aralıklarında yayımlanan tezlerin sayıca birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple, 5 tezin bulunduğu 2011-2015 aralığı birinci grup, 6 tezin bulunduğu 2017-2019 aralığı ikinci grup, 6 tezin bulunduğu 2020 yılı üçüncü grup ve 6 tezin bulunduğu 2021-2022 yılı dördüncü grup olarak ayarlanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, nicel olarak en sık kullanılan kodlamalar yeraltı kaynakları, iklim değişikliği ve çevre kodlarıdır. “Çevre”, 2011-2015 yıllarında sadece 7 yerde kodlanmışken, sonraki yıllarda en hızlı şekilde artış gösteren tema olmuştur. Bunun dışında Arktik rotalar, güvenlik, ekonomi, bölge-dışı aktörler ve askerî faaliyetler, ilk yıllarda düşük seviyede kullanılıp son yıllara doğru artarak kullanılmaya devam edilen temalar olmuşlardır. Uluslararası İlişkiler teorisi konusunda ise bunun tersi bir ilerleyiş görülmektedir. Son yıl grubunda sadece 4 yerde kullanılan bu tema, önceki yıllarda (özellikle 2020’de) oldukça yoğun bir şekilde kullanılmıştır. “Risk” ve “fırsat” temalarının da yıllar içindeki gelişimi ilgi çekicidir. Risk kodu 2011-2019 aralığında 6 yerde, 2020-2022 aralığında 22 yerde; fırsat kodu ise 2011-2019 aralığında 11 yerde, 2020-2022 aralığında 16 yerde kullanılmıştır. Risk kodunun kullanım sıklığının yaklaşık 4 katına çıktığı ikinci dönemde fırsat kodu sadece % 50 oranında artmıştır. Bu, ulusal tezlerde Arktik Bölge ile ilgili risk algısının fırsat algısına nispeten kat be kat arttığını göstermektedir.

Tablo 2.5'te aktarılan bazı temalara yakından bakmak gerekmektedir. Toplam 92 yerde kullanılan “güvenlik” kodunun neredeyse yarısını, 45 yerde geçen “enerji güvenliği” alt kodu oluşturmakta, onu 26 yerde geçen “klasik güvenlik” ve 11 yerde geçen “çevresel güvenlik” alt kodları takip etmektedir. Toplam 91 yerde kullanılan “Uluslararası İlişkiler teorileri” kodunun neredeyse yarısını, 43 yerde geçen “realizm” alt kodu oluşturmakta, onu 21 kodla “liberalizm” alt kodu takip etmektedir.

Tablo 2.6. Ulusal Tezlerde Kodlanan Ülkelerin ve Örgütlerin Yıl Gruplarına Göre Dağılımı

Yıllar (Tez Sayısı)	2021-2022 (6)	2020 (6)	2017-2019 (6)	2011-2015 (5)	TOPLAM (23)
Rusya	52	49	52	23	176
Amerika Birleşik Devletleri	14	33	10	20	77
Çin	20	22	6	3	51
Arktik Konseyi	3	20	8	10	41
NATO	8	10	3	3	24

AB	2	7	4	2	15
Türkiye	0	8	2	2	12

MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Tablo 2.6’da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili anahtar kelimenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Rusya, diğer ülke ve örgütlere nazaran oldukça sık ve yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Çin, 2011-2019 aralığında 9 yerde, 2020-2022 aralığında 42 yerde; NATO da 2011-2019 aralığında 6 yerde 2020-2022 aralığında 18 yerde ele alınmıştır. Çin’e olan ilginin yaklaşık 5 kat arttığı ikinci dönemde NATO’ya olan ilgi 3 kat artmıştır.

	Ru...	Ye...	İkl...	Çe...	Ark...	Gü...	Uİ T...	ABD	Çık...	İş...	Ek...	Eg...	Hu...	Böl...	Jeo...	Çin	Risk	Fır...
Rusya		16	10	3	16	20	21	45	12	13	6	11	14	9	11	25	2	1
Yeraltı kaynakları	16		38	9	8	10	4	10	17	6	16	9	3	5	14	4	7	14
İklim değişikliği	10	38		47	22	23	5	11	17	2	19	10	5	6	13	2	16	10
Çevre	3	9	47		2	19	8	4	3	8	7	2	4	2	4	1	17	3
Arktik rotalar	16	8	22	2		3	3	4	8	1	10	6	5	6	6	4	2	10
Güvenlik	20	10	23	19	3		17	17	5		4	2	2	2	1		3	
Uİ Teorileri	21	4	5	8	3	17		11	5	19	2	3	3	2	1	1	1	1
ABD	45	10	11	4	4	17	11		10	4	2	5	7	3	7	9		1
Çıkar çatışması	12	17	17	3	8	5	5	10		3	1	19	6	3	4		5	
İşbirliği	13	6	2	8	1		19	4	3		1		3	5	3	7	1	3
Ekonomi	6	16	19	7	10	4	2	2	1	1			2	2	4	1	1	4
Egemenlik	11	9	10	2	6	2	3	5	19				20		2	1	2	
Hukuk	14	3	5	4	5	2	3	7	6	3	2	20				3		
Bölge-dışı akt.	9	5	6	2	6	2	2	3	3	5	2				5	19	4	2
Jeopolitik	11	14	13	4	6	1	1	7	4	3	4	2		5		3	2	
Çin	25	4	2	1	4		1	9		7	1	1	3	19	3			1
Risk	2	7	16	17	2	3	1		5	1	1	2		4	2			5
Fırsat	1	14	10	3	10		1	1		3	4			2		1	5	

Görsel 2.22. Ulusal Tezlerde Kodlamaların Birbirleriyle İlişkileri

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla sağlanan Görsel 2.22’de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak ilgili konuların birbirleriyle kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, en az 50 yerde kodlanan temalara “risk” ve “fırsat” temalarının da eklenmesiyle, toplamda 18 kodun birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki başlıklar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. En sık ikili oluşturan temaların başında çevre-iklim değişikliği ikilisi ve ABD-Rusya ikilisi gelmektedir. Bunları, iklim değişikliği-yeraltı kaynakları ikisi takip etmektedir. “Fırsat” kodu, en sık yeraltı kaynakları ve Arktik rotalar kodlarıyla; “risk” kodu ise en sık iklim değişikliği ve çevre kodlarıyla kesişmiştir. Bu durum, ulusal tezlerde iklim değişikliğinin ve bunun çevreye etkisinin taşıdığı riskler/tehditlerin farkında olmakla beraber, yine iklim değişikliğinin sonucunda gündeme gelen enerji kaynakları ve kıtalararası ticarete alternatif güzergâhların oluşmasını fırsat olarak ele aldığını göstermektedir. Bir önceki görselin yorumunda değinildiği üzere, Uluslararası İlişkiler teorileri

kodunun büyük kısmını realizm ve liberalizm alt kodları oluşturmaktadır. “Uİ teorileri” kodunun en sık “Rusya”, “güvenlik” ve “işbirliği” kodlarıyla kesişmesi, bu iki ana akım teorisinin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Yine bir önceki görselin yorumunda değinildiği üzere, güvenlik kodunun büyük kısmını enerji güvenliği, klasik güvenlik ve çevresel güvenlik alt kodları oluşturmaktadır. “Güvenlik” kodunun en sık “iklim değişikliği”, “Rusya”, “Çevre”, “Uİ teorileri” ve “ABD” kodlarıyla kesişmesi, bu üç güvenlik konseptinin kapsamından kaynaklanmaktadır. “Çıkar çatışması” kodunun “egemenlik” ve “yeraltı kaynakları” kodlarıyla sık kesişmesine rağmen “Arktik rotalar” koduyla nispeten az kesişmesinin sebebi olarak, ülkeler-arası rekabetin deniz yolları konusunda değil, deniz yatağında bulunan enerji kaynakları üzerinden olacağı düşüncesi gösterilebilir. Rusya-ABD ikilisinin 45 yerde, Rusya-Çin ikilisinin 25 yerde, Çin-ABD ikilisinin ise 9 yerde kesişmesi, uluslararası yayınların aksine, ulusal tezlerin Arktik Bölge’de asıl mücadelenin Rusya Federasyonu ile Amerika Birleşik Devletleri arasında olduğuna (ya da olacağına) dair görüşünü yansıtmaktadır.

Literatür taramasında incelenen 23 ulusal tezin hiçbirinde ülkelerin ya da örgütlerin Arktik bölge strateji belgeleri incelenmemiştir. Tezlerde işlenen konular çerçevesinde zaman zaman bu strateji belgelerine atıflar yapılmış olsa da, hiçbirinde strateji belgelerinin analizi yapılmamıştır.

2.1.7. Literatürün Genel Değerlendirmesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, bu çalışmanın literatür taraması kısmında toplamda 1.117 adet bilimsel çalışma (makale, tez ve kitap), MAXQDA programı aracılığıyla kodlanarak taranmıştır. Alanyazında bölgeye olan ilginin, 2010 yılından sonra hızlı bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir. Çeşitli veri tabanlarında bölge siyasetiyle ilgili yapılan tarama sonucunda tespit edilen toplam 1.117 adet bilimsel çalışmasının 1.041 tanesi (% 93’ü) 2011 yılı ve sonrasında yayımlanmış çalışmalardır. 2018 yılı ve sonrasında yayımlanmış bilimsel çalışma sayısı 618 iken, bunun tüm zamanlara oranı ise % 55’tir. Bir başka ifadeyle, bölgeyle ilgili bilimsel çalışmaların yarısından fazlası son 5 yılda yayımlanmıştır.

Arktik Bölge siyasetine ilişkin yayımlanmış çalışmaların 2010 sonrasında hızla artmasına iki önemli gelişmenin sebep olduğu söylenebilir. Birincisi, 2007 yılında Rus bayrağının Kuzey Kutbu deniz yatağına dikilmesi; ikincisi ise 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu’nun (*United States Geological Survey* [USGS]) Arktik Bölge’deki petrol ve doğalgaz rezervleriyle ilgili yaptığı kapsamlı araştırmanın sonuçlarının açıklanmasıdır. Bu iki gelişme, sadece kamuoyunun, siyasetçilerin, sermaye sahiplerinin değil,

akademinin de ilgisini bölgeye çekmiştir. Sonuçta, 2010'dan itibaren Arktik Bölge siyasetiyle ilgili yapılan araştırmaların ve bilimsel yayımların sayılarında ciddi bir artış görülmüştür.

İncelenen 1.117 bilimsel yayının geneline bakıldığında, yıllar içinde Arktik Bölge siyasetiyle ilgili yapılan çalışmaların genel seyrinde bazı eğilimler tespit edilmiştir. Örneğin, incelenen çalışmaların anahtar kelimeleri⁴¹ yıl grupları⁴² çerçevesinde niceliksel olarak analiz edildiğinde “Yüksek Politika (*High Politics*)” konularından ziyade “Alçak Politika (*Low Politics*)” konularının bariz bir farkla ağırlıkta olduğu görülmüştür. Söz konusu analiz ve bununla ilgili tablolar, bu çalışmanın “2.1. Genel Bakış” başlıklı bölümünde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Taranan literatüre anahtar kelime grupları bağlamında bakıldığında, uluslararası yayınlar ile Türkiye merkezli yayınlar arasında önemli ayrımlar görülmektedir. Hem uluslararası makalelerde hem de uluslararası tezlerde en sık kullanılan üç anahtar kelime grubu, aynı sıralamayla şu şekildedir: Çevre/Ekoloji, Yerli Halk, Jeopolitik. Öte yandan ulusal makalelerde en sık kullanılan anahtar kelime grubu Jeopolitik iken ulusal tezlerde en sık kullanılan anahtar kelime grubu Yeraltı Kaynaklarıdır. Buna bakarak, Arktik Bölge siyasetiyle ilgili Türkiye adresli yayınlarda siyasî ve iktisadî konular ön plana çıkarken, uluslararası yayınlarda çevresel ve insanî hususların ekseriyetle ağırlıkta olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, anahtar kelime gruplarına bakıldığında, hem ulusal hem de uluslararası yayınlarda Rusya'nın en sık ele alınan ya birinci ya da ikinci aktör olduğunu söylemek mümkündür. Aktörlerin ele alınış sıklığı bağlamında irdelendiğinde, bilimsel kitaplarda en sık Arktik Konseyi'nin ve uluslararası tezlerde ise Kanada'nın konu edildiği, bunları ise Rusya'nın takip ettiği görülmektedir. Bölgenin sunduğu avantajlar özelinde bakıldığında da genelde birbirine paralel bir durum görülmektedir. Ulusal makaleler haricindeki tüm literatür gruplarında Yeraltı Kaynakları teması, Arktik Rotalar temasından daha sık işlenmiştir. Bu durum, akademyanın öncelikli olarak bölgenin zengin yeraltı potansiyeline odaklandığını, Arktik suların yeni bir ticarî güzergâh olarak kullanılmasına dair konuların görece arka planda kaldığını göstermektedir.

Literatür taramasında tespit edilen durumlardan biri, Arktik aktörlerin bölgeye yönelik strateji belgelerinin analizi konusundaki önemli boşluktur. Toplamda 1.117 bilimsel eserin incelendiği çalışmada, yalnızca dört eserin Arktik strateji belgelerini analiz ettiği görülmüştür. Bu çalışmaların üçü, yalnızca ulus-düzeyi aktörlerin Arktik strateji belgelerini incelerken,

⁴¹ Makalelerin ve tezlerin hâlihazırda bulunan anahtar kelimelerinin yanında kitapların başlıklarında kullanılan kelimeler de anahtar kelime olarak kodlanmış, böylelikle çalışmanın bu aşamasına kitaplar da dâhil edilmiştir.

⁴² Belirlenen yıl aralıklarında yayımlanan bilimsel çalışmaların sayıca birbirlerine yakın olmasına dikkat edilmiştir.

sadece biri diğer düzeydeki aktörleri de analize dâhil etmiştir. Ayrıca, bu dört çalışmanın tamamının, yayımlandıkları tarihten sonra Arktik stratejilerinin büyük bir çoğunluğunun yenilenmesi sebebiyle güncelliğini yitirmiş durumda olduğunu da belirtmek gerekir.

Arktik strateji belgelerini karşılaştırmalı olarak analiz eden ilk çalışma, Brosnan vd.'nin 2011 tarihli makalesidir. Arktik Beşli'nin o dönemde yürürlükte olan Arktik strateji belgelerini işbirliği ve çatışma bağlamında karşılaştırmalı olarak analiz eden bu çalışmanın kapsamı daraltılmış bir hâli 2013 yılında aynı yazarlar tarafından bir kitap bölümü olarak yayımlanmıştır (Brosnan vd., 2013). Üçüncü çalışma, Heininen'in 2012 tarihli çalışmasıdır. Bu kitap çalışmasında, Arktik Konseyi üyesi sekiz ülkenin ve Avrupa Birliği'nin Arktik strateji belgeleri hem kendi içlerinde ayrı ayrı, hem de karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir (Heininen, 2012). Dördüncü çalışmada da yine Heininen imzası bulunmaktadır. Bu sefer geniş bir ekiple çalışan Heininen, oldukça kapsamlı karşılaştırmalı analizlerin yapıldığı ve görece yeni tarihli; yine de güncelliğini yitirmiş bir kitap çalışmasında bulunmuştur. Heininen vd.'nin (2020) nicel ve nitel analiz yöntemlerini kullandığı bu çalışma, 1996-2019 arasında yayımlanan 56 Arktik strateji belgesinin kodlanmasına dayanmaktadır.

Heininen vd.'nin (2020) incelediği 56 belge içinde Arktik Ülkelerin, Gözlemci Ülkelerin ve Daimi Katılımcıların belgeleri ile birlikte Arktik Konseyi başkanlık programları ve deklarasyonları bulunmaktadır. Bahsi geçen çalışmada analize dâhil edilen belgelerin büyük kısmı artık güncelliklerini yitirmiş belgelerdir. En başta, Danimarka hariç Arktik Konseyi üye ülkelerinin tamamı bu çalışmanın yayımlanma tarihinden sonra Arktik strateji belgelerini güncellemişlerdir. Aynı şekilde, Arktik Konseyi gözlemci ülkelerinden İngiltere, Almanya, Hollanda, Hindistan ve Güney Kore de Arktik strateji belgelerini daha yakın tarihlerde güncellemişlerdir. Yani Gözlemci Ülkelerin İspanya, İtalya ve Çin Halk Cumhuriyeti hariç tamamı, Heininen vd.'nin (2020) incelediği belgelerden daha güncel politika belgeleri yayımlamıştır. Heininen vd. (2020), bu kitap çalışmasında yalnızca ulus-devletlerin (üye veya gözlemci) strateji belgelerini incelememiş, bölgede yaşayan yerel halkları Arktik Konseyi'nde temsil eden sivil toplum kuruluşlarının ve Arktik Konseyi'nin belgelerini de çalışmasının kapsamına almıştır. Bununla birlikte, Heininen vd. (2020)'nin analizlerini herhangi bir Uluslararası İlişkiler teorisi ya da yaklaşımı bağlamında ele almamış olduğunu da belirtmek gerekir.

Arktik Bölge siyasetine dair yapılan literatür taramasında tespit edilen durumlardan bir diğeri, çalışmaların çok büyük oranla yalnızca ulus-devlet düzeyinde analiz seviyesine sahip olmasıdır. İncelenen 1.117 bilimsel çalışmanın neredeyse hiçbirisi bütüncül bir bağlam çerçevesinde inşa edilmemiş, ulus düzeyi haricindeki analiz birimleri kullanılmamıştır.

Bununla birlikte, Uluslararası İlişkiler disiplini içinde “genişletilmiş ve derinleştirilmiş” olarak nitelendirilebilecek bir “güvenlik” yaklaşımı olan, Kopenhag Ekolü’nün Uluslararası İlişkiler disiplinine kazandırdığı “güvenlik sektörleri” yaklaşımı da ya çok nadir kullanılmış, ya da tek bir sektörle sınırlı kalmıştır. Tüm bunlara ek olarak, Arktik Bölge siyasetinde etkin olan aktörlerin bölgeye dair yayımladıkları strateji belgeleri de çok az çalışmada analiz edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen bölge siyasetiyle ilgili literatürde tespit edilen eksikliklere bakıldığında, bu tez çalışmasında temel sorunsala cevap aramak ve çalışmanın hipotezini test etmek üzere, Arktik Bölge’de etkin olan tüm düzeydeki (ulus-altı, ulus-üstü ve ulus düzeyi) ve nitelikteki (bölgesel, bölge-dışı) aktörlerin Arktik strateji belgelerinin, Kopenhag Ekolü’nün Uluslararası İlişkiler disiplinine kazandırdığı güvenlik sektörleri yaklaşımı çerçevesinde analiz edilmesine karar verilmiştir. Böylelikle hem teorik bir altyapıya, hem bütüncül bir yaklaşıma, hem de güncel bir analize sahip bir çalışmanın ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Çalışmanın teorik altyapısını ve analiz yöntemini ortaya koymadan önce, çalışma kapsamında taranan literatürün Kopenhag Ekolü’nün güvenlik sektörleri tanımı çerçevesinde analizini ortaya koymakta fayda vardır. Böylelikle, çalışmanın sonuç kısmında, çalışma kapsamında elde edilen bulguların literatür taraması ile ilişkilendirilmesi daha kolay olacaktır.

“2.1. Genel Bakış” başlıklı bölümünde verilen Kullanılan Anahtar Kelimelerin Yıl Gruplarına Göre Dağılımı başlıklı Tablo 2.1, Barry Buzan’ın “beş güvenlik sektörü” yaklaşımı bağlamında yeniden ele alındığında ilginç bir tabloyla karşılaşmaktadır. Söz konusu tablo bu beş sektörün herhangi biriyle ilişkilendirilemeyen anahtar kelimelerden arındırıldığında, sonuçta aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2.7. Taranan Literatürde Kullanılan Anahtar Kelimelerin Yıl Gruplarına ve Güvenlik Sektörlerine Göre Dağılımı

	2022	2021	2020	2018-2019	2016-2017	2014-2015	2011-2013	1985-2010	Toplam	Güvenlik Sektörü
Çevre/Ekoloji	32	29	67	34	42	38	62	53	357	Çevresel G.
Yerli Halk/Kimlik	20	60	36	36	39	30	33	44	298	Toplumsal G.
Arktik Rotalar	22	15	40	32	12	23	33	28	205	Ekonomik G.
İklim Değişikliği	17	32	28	22	16	14	33	25	187	Çevresel G.
Yeraltı Kaynakları	15	8	17	14	30	21	37	30	172	Ekonomik G.
Jeopolitik	13	16	13	16	16	13	18	14	119	Askeri G.
Ekonomi	18	21	22	16	4	10	13	5	109	Ekonomik G.
Hukuk	6	6	11	8	12	19	20	19	101	Siyasi G.

Yönetişim	7	17	6	10	19	12	17	3	91	Siyasi G.
Sürdürülebilirlik	9	27	19	4	6	3	4	5	77	Çevresel G.
Egemenlik	7	4	8	8	14	12	11	13	77	Siyasi G.
İnsan	6	8	7	6	2	4	10	6	49	Toplumsal G.
Enerji	6	2	3	10	11	4	7	5	48	Ekonomik G.
İşbirliği	3	11	3	8	6	5	3	1	40	Siyasi G.
Turizm	12	6	4	1	1	0	3	2	29	Ekonomik G.
Gıda Güvenliği	6	5	3	5	3	2	3	0	27	Toplumsal G.
Askeri Faaliyetler	1	5	3	3	4	4	4	0	24	Askeri G.
Ulusal Güvenlik	1	2	2	1	1	3	3	2	14	Askeri G.

Bu çalışmanın literatür taraması kısmında tespit edilen toplamda 1.117 bilimsel yayının anahtar kelimelerinin nicel analizi, ilgili başlık altında yapılmıştır. Bu bölümde ise, anahtar kelimeler, beş güvenlik sektörü bağlamında sınıflandırılarak irdelenmiştir. Daha önce de ifade edilen Alçak Politika konularının Yüksek Politika konularına nazaran oldukça yoğun bir şekilde çalışıldığına yönelik tespit, bu yönden de desteklenmiştir.

Tablo 2.8. Anahtar Kelimelerin Güvenlik Sektörleri Bağlamında Dağılımı

	Çevresel Güvenlik	Ekonomik Güvenlik	Toplumsal Güvenlik	Siyasi Güvenlik	Askeri Güvenlik
Anahtar Kelime Sayısı	621	563	374	309	157

Tablo 2.8, Tablo 2.7'nin güvenlik sektörleri bağlamında sadeleştirilmiş halidir. Tablo 2.7'de her bir anahtar kelime ayrı satırlarda yer alırken, Tablo 2.8'de anahtar kelimelerin ilgili oldukları güvenlik sektörü bağlamındaki toplam sayıları aktarılmıştır. Tablo 2.8'de görüldüğü üzere askerî güvenlik sektörüne dair anahtar kelimeler, çalışma kapsamında analiz edilen 1.117 bilimsel eserde en az sıklıkla başvuru alan anahtar kelimeler olmuştur. Öte yandan çevresel ve ekonomik güvenlik sektörlerine dair anahtar kelimelerin tüm bu bilimsel çalışmalarda önemli bir ağırlığı oluşturduğu görülmektedir.

Tabii ki burada yapılan yorum, beş güvenlik sektörü konseptine oturtulabilen anahtar kelimeler bağlamında yapılmıştır ve çalışmaların tamamını içermemiştir. Diğer bir deyişle, anahtar kelimelerinden herhangi biri beş güvenlik sektörü bağlamına uymayan makaleler, doğal olarak buradaki kapsamın dışında kalmıştır. Yine de yukarıda verilen tablolar, Arktik Bölge siyasetiyle ilgili yayımlanan çalışmaların genel karakteristiği ve eğilimi hakkında çok önemli

ipuçları vermiştir. Analize dâhil edilebilen anahtar kelimelerin oldukça küçük bir kısmının askerî ve siyasî güvenlik konularına dair olması, bölge ilişkilerinde ve siyasetinde askerî ve siyasî meselelerden çok çevresel, ekonomik ve toplumsal meselelerin gündeme geldiğini göstermektedir. Bu durum, sonuç kısmında görüleceği üzere, Arktik aktörlerin bölgeyle ilgili belgelerinde de benzer bir şekilde görülmektedir.

Bu aşamada, çalışmanın analiz kısmına geçmeden önce, çalışmanın teorik çerçevesine, çalışma kapsamında hangi belgelerin ne tür bir analize tabi tutulduğuna, analizin hangi araç yardımıyla nasıl yürütüldüğüne ve araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine dair hususlara değinmek gerekmektedir.

2.2. Teorik Çerçeve ve Analiz Yöntemi

Çalışmayı bilimsel bir zemine oturtmak ve analize bütüncül bir hüviyet kazandırmak amacıyla, çalışmada Kopenhag Ekolü'nün “güvenlik sektörleri” yaklaşımı kullanılmıştır. Tezin temel sorunsalı, Arktik Bölge’de etkin olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarının, bu aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine ne ölçüde bağlı olduğunu ortaya çıkarmak üzerine kurulmuştur. Bir başka ifadeyle, bu tez çalışmasının başlıca amaçları arasında, kullanılan yaklaşımının teorik veya felsefik çözümlemesi yer almamaktadır. Dolayısıyla çalışmanın bu safhasında güvenlik kavramına, farklı güvenlik yaklaşımlarına ya da Kopenhag Ekolü'nün kökenlerine odaklanmak yerine, çalışmanın analiz kısmının ana göstergelerini oluşturan Kopenhag Ekolü'nün Uluslararası İlişkiler disiplinine kazandırdığı güvenlik sektörleri yaklaşımı (ya da tanımlaması) aktarılmıştır. Ardından çalışma kapsamında analiz edilen belgelerin hangi belgeler olduğu ve bu belgelerin hangi kıstaslarla seçildiği açıklanmıştır. Bunu takiben, çalışmanın teorik çerçevesinden ilhamla oluşturulan ana göstergelerin ve literatür taraması sonucunda belirlenen yardımcı göstergelerin ne anlamlara geldiği ifade edilmiştir. Son olarak, MAXQDA programı üzerinde kodlamaların nasıl yapıldığı ile bilgiler ve örnekler sunulmuş, kodlamaların geçerliliği ve güvenilirliği aktarılmıştır.

2.2.1. Kopenhag Ekolü ve Güvenlik Sektörleri

Kopenhag Ekolü, güvenlik kavramı üzerine çalışmalar yapan, Barry Buzan ve Ole Wæver'in başını çektiği, Kopenhag'daki Barış ve Çatışma Araştırma Merkezi'ne bağlı bir şekilde akademik faaliyetlerini yürüten, amaçları güvenlik kavramını dar askerî/siyasî yaklaşımdan kurtarmak ve aynı zamanda tutarsız olmaktan da korumaya çalışmak olan bir grup bilim insanının öncülerini oluşturduğu bir ekoldür. Kopenhag Ekolü, Uluslararası İlişkiler disiplinine ve güvenlik çalışmaları literatürüne üç temel katkıda bulunmuştur. Bunlardan biri

güvenlikleştirme teorisi, diğeri bölgesel güvenlik kompleksi teorisi, bir diğeri ise güvenlik sektörleri tanımlamasıdır (Baysal ve Lüleci, 2015: 70). Bu çalışma Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu güvenlik sektörleri tanımlamasını analizinin ana göstergeleri olarak belirlediği için, bu bölümde güvenlik sektörleri üzerinde durulmuştur.

Kopenhag Ekolü, güvenliğin sadece askerî boyutuyla yetinmeyip, bunun haricindeki güvenlik sektörlerini tanımlayarak güvenlik kavramını genişletmiştir. Bu ekole göre güvenliğin beş sektörü bulunmaktadır: askerî güvenlik, siyasî güvenlik, ekonomik güvenlik, çevresel güvenlik ve toplumsal güvenlik (Buzan vd., 1998: 8). Kopenhag Ekolü'ne göre, toplumlar için tek güvensizlik kaynağı askerî tehditler değildir; diğer sektörlerdeki güvensizlikler de önemli birer tehdit unsurudur. Güvenlik kavramını “tehditten münezzeh olma” şeklinde tanımlayan Buzan (2016: 37), bu beş sektörü şöyle betimlemiştir:

“İnsan topluluklarının güvenliği beş ana sektördeki faktörlerden etkilenir: askerî, siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel. Genel olarak konuşursak, askerî güvenlik, devletlerin silahlı saldırı ve savunma yeteneklerinin ikili etkileşimi ve devletlerin birbirlerinin niyetlerine ilişkin algıları ile ilgilidir. Siyasî güvenlik, devletlerin istikrarı, hükümet sistemleri ve onlara meşruiyet kazandıran ideolojilerle ilgilidir. Ekonomik güvenlik, kabul edilebilir düzeyde refah ve devlet gücü sağlamak için gerekli olan kaynaklara, finansa ve pazarlara erişimle ilgilidir. Toplumsal güvenlik, kabul edilebilir evrim koşulları içinde, geleneksel dil, kültür, dini kimlik, ulusal kimlik ve gelenek kalıplarının sürdürülebilirliği ile ilgilidir. Çevresel güvenlik, diğer tüm insan girişimlerinin bağlı olduğu temel destek sistemi olarak yerel ve küresel çevrenin korunmasıyla ilgilidir. Bu beş sektör birbirinden izole bir şekilde faaliyet göstermez. Her biri, güvenlik sorunsalı içinde bir odak noktası ve öncelikleri sıralamanın bir yolunu tanımlar, ancak hepsi güçlü bir bağla birbirine örülmüştür (Buzan, 2016: 38).”

Aslında yukarıda aktarılan güvenlik sektörleri tanımlaması, yine Kopenhag Ekolü'nün Uluslararası İlişkiler disiplinine yaptığı bir diğer katkı olan güvenlikleştirme teorisi ile ilintilidir. Kopenhag Ekolü tarafından savunulan güvenlikleştirme teorisi, İnşacı yaklaşımla uyumlu bir şekilde dilin/söylemin, realistlerin varsaydığı gibi yalnızca olanla ilgili değil, aynı zamanda tanımladığı toplumsal gerçekliğin de yaratıcısı/inşacısı olduğu fikri üzerine kuruludur. Kopenhag Ekolü, güvenliğin verili olmadığını, tehdit tanımlarını öneren güçlü aktörler ile bu tanımları kabul eden ilgili hedef kitleler arasındaki özneler arası sosyal ve söylemsel etkileşimler yoluyla inşa edildiğini savunur. Güvenlikleştirme teorisi, güvenliğin dille ve daha spesifik olarak edimsel ifadelerle (söz edimleriyle) nasıl inşa edildiğinin anlaşılmasına olanak tanır. Kopenhag Ekolü'ne göre güvenlikleştirme süreci, güçlü toplumsal aktörlerin belirli bir konuyu veya aktörü bir tehdit olarak ilan etmesiyle başlar; ancak güvenlikleştirici söylem tek başına güvenlik üretmez. Güvenlikleştirme sürecini tamamlayan şey, hedef kitlenin (kamuoyunun) bu söylemi benimsemesi ve kabul etmesidir. Kopenhag Ekolü, güvenlikleştirmenin farklı konularda tekdüze olmadığı varsayımına dayanır.

Güvenlikleştirmenin belirli nüanslarını daha iyi anlamak ve aktarmak için, güvenlikleştirmenin farklı dinamiklerini yansıtan güvenlik sektörleri kavramını ortaya koyar (Stepka, 2022: 18-19).

Güvenlik sektörleri yaklaşımına yönelik en temel eleştiri, güvenlik kavramının genişletilmesi üzerinden gelmiştir. Bu yöndeki eleştiriler, güvenlik kavramının tutarlılığını ve hatta anlamını yitirecek ölçüde genişletilmiş olduğunu ileri sürmektedir. Güvenlik kavramının analitik değerini korumak için Buzan, güvenliğin temel olarak beş sektördeki faktörler tarafından koşullandırıldığını öne sürmüş ve her bir sektörü kendilerine has güvenlik dinamikleri ile karakterize etmiştir. Buzan'ın ortaya koyduğu sektörler ayrımı/tanımı, aynı zamanda kendilerine özgü etkileşim modellerinden bazılarını seçerek analiz amacıyla bir bütünün ayrıştırılmasına da hizmet etmektedir (Furuseth, 2003: 13-15).

Daha önce de ifade edildiği gibi, tez çalışmasında bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir ve bütünsellik birden fazla boyutta sağlanmıştır. Çalışmanın bütünselliğinin bir boyutu, burada aktarılan bütüncül güvenlik yaklaşımıdır. Nitekim Arktik Bölge siyasetinde sadece askerî ve siyasî güvenlik unsurları değil, bunlarla birlikte ekonomik, çevresel ve toplumsal güvenlik unsurları da önemli bir yere sahiptir. Bu ön kabulden hareketle, çalışmanın analizinde faydalanmak üzere seçilen ana göstergeleri Kopenhag Ekolü'nün ortaya koymuş olduğu güvenlik sektörleri oluşturmuştur. Göstergelere ve analiz yöntemine değinmeden önce, hangi belgelerin hangi kıstaslarla analize dâhil edildiğini açıklamak gerekmektedir.

2.2.2. Analiz Edilen Belgeler

Yukarıda bahsedilen bütünselliğin diğer iki boyutu, aktör çeşitliliği ve analiz birimi çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Aktör çeşitliliği, bölgesel (Arktik Ülkeler, Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi) ve bölge-dışı (Gözlemci Ülkeler) aktörlerin analize dâhil edilmesi sayesinde; analiz birimi çeşitliliği ise, sadece ulus-devlet (Arktik Ülkeler, Gözlemci Ülkeler) düzeyinde değil, aynı zamanda ulus-altı (Daimi Katılımcılar) ve ulus-üstü (Arktik Konseyi) düzeylerinde aktörlere de yer vermesi sayesinde sağlanmıştır. Böylelikle, çalışmanın bütünselliği çok boyutlu bir hüviyet kazanmıştır.

Çalışma kapsamında, bölgenin en önemli uluslararası örgütü olan Arktik Konseyi'nin bileşenlerinin Arktik strateji belgeleri analiz edilmiştir. Birinci bölümde de ifade edildiği üzere, istisnâî bir şekilde istikrarlı bir bölge olan Arktika ile ilgili yapılacak bir uluslararası ilişkiler çalışmasında, bu istikrarın hem sebebi hem de sonucu olan Arktik Konseyi'ni merkeze almak gerekmektedir. Arktik Konseyi, hem bölge ülkelerini hem de bölge-dışı ülkeleri, hem ulus düzeyi aktörleri hem de ulus-altı düzeydeki aktörleri bünyesinde barındırıyor olması hasebiyle, bölge siyasetiyle ilgili yapılacak çalışmalara önemli bir çerçeve oluşturmaktadır.

Tablo 2.9. Çalışma Kapsamında Analiz Edilen Strateji Belgelerinin Sahibi Olan Aktörler

	Bölgesel Aktör	Bölge-dışı Aktör
Ulus-üstü Düzey	Arktik Konseyi	
Ulus Düzeyi	Arktik Ülkeler	Gözlemci Ülkeler
Ulus-altı Düzey	Daimi Katılımcılar	

Arktik Konseyi'nin bileşenlerinin başında **Arktik Ülkeler** gelmektedir. Arktik Ülkeler, Arktik Bölge içinde toprakları bulunan ve Arktik Konseyi'nin yegâne karar alma platformunu oluşturan sekiz devlettir: Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç, Rusya Federasyonu, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri. Çalışmanın analiz kısmında, bu sekiz Arktik Ülkenin en son yayımladıkları en güncel Arktik strateji belgeleri incelenmiştir. Arktik Konseyi'nin bir diğer bileşeni, **Gözlemci Ülkeler**dir. Gözlemci Ülkeler, Arktik Konseyi'nin faaliyetlerine ve politikalarına Çalışma Grupları düzeyindeki katılımlarıyla katkıda bulunan, bölge-dışı ulus devletlerdir. Polonya, Singapur ve İsviçre hâric, geri kalan tüm 10 gözlemci ülke, ya Arktik ya da Kutup stratejisi yayımlamıştır. Çalışmanın analiz kısmında, Arktik (veya Kutup) stratejisi yayımlayan Gözlemci Ülkelerin en son yayımladıkları en güncel strateji belgeleri incelenmiştir. Ulus-düzeyindeki bu iki bileşenden sonra, ulus-üstü düzeyde bir aktör olarak **Arktik Konseyi'nin kendisi** ele alınmıştır. Çalışmanın analiz kısmında, Arktik Konseyi'nin strateji belgeleri olarak adlandırılabilen ve bir istisna dışında her iki senede bir yayımlanan Arktik Konseyi Bakanlar Deklarasyonları incelenmiştir. Bu deklarasyonların yanında, Arktik Konseyi belgelerine, 2021 yılında Arktik Konseyi Sekreteryası tarafından yayımlanan “Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030” başlıklı belge de eklenmiştir. Arktik Konseyi'nin diğer bileşeni ise, ulus-altı düzeyi temsilen, **Daimi Katılımcılardır**. Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi'nde bölgede yaşayan Yerli halkları temsil eden Yerli halk örgütlerini ifade etmektedir. Daimi Katılımcıların her biri ayrı ayrı Arktik stratejisi yayımlamadıkları için, çalışmanın analiz kısmında, Yerli Halk Liderleri Zirvelerinin ardından Daimi Katılımcıların ortak imzalarıyla yayımlanan deklarasyonlar incelenmiştir.

Tablo 2.10. Çalışma Kapsamında Analiz Edilen Arktik Strateji Belgeleri

Arktik Ülkeler Amerika Birleşik Devletleri – 2022 Danimarka – 2011 Finlandiya – 2021 İsveç – 2020 İzlanda – 2021 Kanada – 2019 Norveç – 2020 Rusya Federasyonu – 2020	Daimi Katılımcılar Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 1995 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 1999 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 2005 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 2010 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 2019
Gözlemci Ülkeler Almanya – 2019 Çin Halk Cumhuriyeti – 2018 Fransa – 2016 Hindistan – 2022 Hollanda – 2021 İngiltere – 2023 İspanya – 2016 İtalya – 2015 Japonya – 2015 Güney Kore – 2019	Arktik Konseyi 1996 Ottawa Deklarasyonu 1998 Iqaluit Deklarasyonu 2000 Barrow Deklarasyonu 2002 Inari Deklarasyonu 2004 Reykjavik Deklarasyonu 2006 Salekhard Deklarasyonu 2009 Tromso Deklarasyonu 2011 Nuuk Deklarasyonu 2013 Kiruna Deklarasyonu 2015 Iqaluit Deklarasyonu 2017 Fairbanks Deklarasyonu 2019 Rovaniemi Bakanlar Bildirisi 2021 Reykjavik Deklarasyonu 2021 Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030

Çalışma kapsamında, Tablo 2.10’da gösterilen Arktik Konseyi’nin bileşenlerinin yayımladığı, toplamda 882 sayfaya tekabül eden 38 belge analiz edilmiştir. Analiz edilen belgelerin bir tanesi hariç tamamı resmî İngilizce metinlerdir. Rusya Federasyonu, 2020 yılında yayımladığı Arktik strateji belgesini sadece Rusça yayımlamış olduğu için, bu belgenin gayri-resmî İngilizce tercümesi analize dâhil edilmiştir. Ayrıca, Norveç’in 2020 tarihli Arktik strateji belgesinin aslının 193 sayfalık Norveççe bir metin olduğunu; ancak analize, bu metnin Norveç hükümeti tarafından asıl metnin özeti şeklinde yayımlanan 40 sayfalık resmî İngilizce metnin dâhil edildiğini de belirtmek gerekir. Bunlarla birlikte, Gözlemci Ülkelerden Hollanda ve İspanya’nın belgelerindeki istisnai durumdan da bahsetmek gerekir. Hollanda, bir Arktik stratejisi değil, bir Kutup stratejisi belgesi yayımlamıştır ve bu belgede Antarktika ile ilgili bölümler analize dâhil edilmemiştir. İspanya da bir Arktik stratejisi değil, bir Kutup stratejisi belgesi yayımlayan diğer ülkedir. Ayrıca, İspanya’nın Kutup belgesi, sayfaların bir yarısında

İngilizce diğer yarısında İspanyolca şeklinde yayımlanmıştır; bu belgede de Antarktika ile ilgili bölümler ve İspanyolca kısımlar kodlanmamıştır.

Çalışma kapsamında analiz edilen belgelerin önemli kısmını, toplamda 401 sayfa ile Arktik Ülkelerin strateji belgeleri oluşturmaktadır. Arktik Konseyi'nde Gözlemci Ülke statüsüne sahip 13 ülkenin 10 tanesi Arktik veya kutuplarla ilgili strateji belgesi yayımlamış; geri kalan üç ülke (İsviçre, Polonya ve Singapur) yayımlamamıştır. Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin de 299 sayfa olduğu göz önüne alınırsa, ulus-düzeyi aktörlerin belgelerinin toplam belgelerin yaklaşık %80'ini oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmada, nicel verilere de değinmekle birlikte, nitel bir analiz yapılmıştır. Tüm belgeler ayrı ayrı içerik analizine tabi tutulmuş; hem göstergeler/kodlamalar bağlamında incelenmiş, hem de her bir kategori içinde birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Ek olarak, kategoriler arası karşılaştırmalar da yapılarak, hangi düzey ya da hangi tür aktörün hangi başlıklara önem verdiği, bölgeyi nasıl algıladığı ve bölgeyle ilgili geleceği ne şekilde tasavvur ettiği konularındaki benzerlikler, farklılıklar ve/veya uyumsuzluk ortaya konulmuştur. Böylelikle, ulus-düzeyi aktörlerin belgeleri nicel olarak ağırlıklı olsa da, nitel analiz sayesinde bu farklılık bertaraf edilmiş ve tüm aktörlerin belgelerine eşit derecede önem verilerek yaklaşmıştır.

2.2.3. Analiz Yöntemi

Daha önce de ifade edildiği üzere, tezin temel sorunsalı, Arktik Bölge'de etkili olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarının bu aktörlerinin niteliklerine ve düzeylerine bağlı olarak ne ölçüde farklılaşıp benzeştiğini ortaya çıkarmaktır. Bu soruya cevap aramak için Arktik Konseyi'ni oluşturan paydaşların bölgeyle ilgili resmî belgeleri, *MAXQDA Analytics Pro* adlı nitel analiz yazılımı aracılığıyla içerik analizine tabi tutulmuştur.

İçerik analizi, değişkenler veya temalar arasındaki tutarlı kalıpları ve ilişkileri tanımlamak için nitel metinsel verileri benzer varlık kümeleri veya kavramsal kategoriler halinde sınıflandırmaya yönelik bir süreçtir. Bu analitik yöntem, verileri azaltmanın ve onları anlamlandırmanın bir yoludur ve metinler, röportaj ve konuşma transkriptleri, anlatılar, açık uçlu anket sorularına verilen yanıtlar gibi çeşitli metinsel verileri analiz etmek için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Given, 2008: 120). Bu tez çalışmasında, tespit edilen belgeleri analiz etmek üzere içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Böylelikle, 882 sayfaya tekabül eden 38 belgenin analizi sistematik bir şekilde gerçekleştirilebilmiştir.

Çalışmanın analiz kısmında, içerik analizine tabi tutulmak üzere tespit edilmiş ve yukarıda listelenen resmî belgeler, analiz öncesinde belirlenmiş olan ve aşağıda açıklanan göstergeler bağlamında *MAXQDA* programı aracılığıyla kodlanmıştır. Bir belgenin kodlanma

süreci üç aşamalı şekilde gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada ilgili belge ön okumaya tabi tutulmuş, belgenin genel seyriyle ilgili bilgi sahibi olunmuş, notlar alınmıştır. İkinci aşamada ilgili belge titizlikle okunmuş ve göstergeler bağlamında kodlanmıştır. Üçüncü aşamada ilgili belgede yapılmış kodlamalar tekrar gözden geçirilmiş, kodlama esnasında yapılabilecek olası hataların ve eksikliklerin önüne geçilmiştir.

Tüm belgelerin kodlanma süreçleri tamamlandıktan sonra analiz ve yorum safhasına geçilmiştir. Bu safhada ulus-düzeyi aktörlerin (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) belgeleri önce müstakil olarak, ardından kendi içlerinde karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Arktik Konseyi belgeleri ve Daimi Katılımcıların belgeleri ise müstakil olarak değil, kendi içlerinde toplu olarak ele alınarak incelenmiş ve yorumlanmıştır. İncelenen belgeler, her bir başlık altında öncelikle MAXQDA programının verdiği sayısal veriler çerçevesinde yorumlanmış, ardından göstergeler bazında analiz edilmiştir. Analiz bölümünün son safhasında ise tüm belgeler, aktör grupları bazında birbirleriyle karşılaştırılmış ve çalışmanın temel sorunsalına cevap aranmıştır.

Analiz ve yorumların nasıl yapıldığına dair ayrıntıları vermeden önce, göstergelerin nasıl belirlendiğinden ve kodlamaların nasıl yapıldığından bahsetmekte fayda vardır. Takip eden alt başlıklarda önce göstergelerin nasıl belirlendiğine ve kodlamaların nasıl yapıldığına değinilmiş, ardından MAXQDA programının hangi araçlarından ne şekilde faydalanılarak analiz ve yorumların nasıl gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

2.2.3.1. Göstergeler

Kopenhag Ekolü'nün güvenlik sektörleri yaklaşımından ilhamla, tez çalışmasının analiz kısmının ana göstergeleri bu beş güvenlik sektörü olmuştur.

Askerî Güvenlik göstergesi ile kodlanan alanlar, açık şekilde bölgedeki askerî faaliyetlerden ve yatırımlardan, bölge halkının sert güç içeren tehditlerden korunmasından, silahlardan, çatışmadan, savunma kapasitesinden, güce dayalı jeostratejik ilişkilerden ve kuvvet temelli baskı ilişkilerinden söz edilen ifadeleri içermektedir.

Siyasî Güvenlik göstergesi ile kodlanan kısımlar, devletin ya da örgütün kurumsal istikrarının, bekasının, tanınmasının ve meşruiyetinin söz konusu edildiği cümleleri ve paragrafları içermektedir. Bunlara ek olarak, uluslararası hukuka ve örgütlere vurgu yapan, hukukî meseleleri ele alan, uluslararası işbirliklerine ve anlaşmalara değinen ifadeler de bu gösterge içerisinde yer almaktadır.

Ekonomik Güvenlik göstergesi ile kodlanan alanlar, ekonomiyle ilgili her türlü faaliyet (ticaret, üretim, finans ilişkileri, altyapı yatırımları) ve ekonomik bağımlılık veya bağımsızlıkla ilgili konuları kapsamaktadır.

Toplumsal Güvenlik göstergesi ile kodlanan alanlar, başta Yerli halklar olmak üzere, bölgede ikamet edenlerin insan hakları, bölgedeki sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik, geleneklerin korunması gibi konuları içermektedir.

Çevresel Güvenlik göstergesi ile kodlanan kısımlar ise, insan-çevre ilişkisi ile ilgili her türlü konuyu, iklim değişikliği ve küresel ısınma meselelerini, biyosferin güvenliği ve sürdürülebilirliği konularını kapsamaktadır.

Buzan'ın da daha önce verilen alıntıda ifade ettiği üzere, beş güvenlik sektörü, dolayısıyla analizin ana göstergelerini oluşturan bu beş gösterge, birbirinden tamamen bağımsız ve izole değildir; her biri arasında güçlü bağlantılar vardır. Bu sebeple, birçok ifade ve paragraf, birden fazla göstergeyle kodlanmıştır. Örneğin, “sürdürülebilir kalkınma” ile ilgili ifadeler, hem Ekonomik Güvenlik hem de Çevresel Güvenlik göstergeleriyle kodlanmıştır. Ya da “iklim değişikliğinin Yerli halklar üzerindeki etkisi”nden bahseden ifadeler, hem Çevresel Güvenlik hem de Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle kodlanmıştır. Bazı durumlarda, bu beş ana gösterge aynı ifadeler üzerinde kesişerek kodlanmıştır. Örneğin, Gözlemci Ülkelerden İspanya'nın 2016 tarihli strateji belgesindeki “*Günümüzde iklim değişikliğinin bir sonucu olarak buzulların giderek erimesiyle birlikte; Arktika ve Antarktika bölgelerine (...) çevresel, sosyal, politik, jeostratejik ve ekonomik konularda ilgi artıyor*” (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 8-9) cümlesi beş güvenlik sektörünü de ilgilendiren hususlar içerdiği için, beş ana göstergeyle de kodlanmıştır. Bazı konular ise, kullanıldığı bağlam çerçevesinde, bir yerde bir gösterge ile başka yerde ise başka gösterge ile kodlanabilmiştir. Örneğin “sınır güvenliği”nden bahsedilen bir paragraf, uluslararası hukuk bağlamında ele alındığı yerde Siyasi Güvenlik göstergesiyle, çatışma riski bağlamında ele alındığı yerde ise Askerî Güvenlik göstergesiyle kodlanmıştır.

Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu güvenlik sektörleri, bu çalışmada ana göstergeler olarak belirlenmiştir. Bunların yanında, literatür taraması bölümünde ön plana çıkan, çalışmaya derinlik kazandıracağı, yorumlarken yardımcı olacağı düşünülen yardımcı göstergeler de eklenmiştir.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, yardımcı göstergelerin başında gelmektedir. Bu yardımcı gösterge ile hem analiz edilen belgenin kendisini nasıl tanımladığı, hem de Arktik Bölge'nin belgede ne şekilde tanımlandığı, isimlendirildiği ve sınırlarının nasıl tarif edildiği kodlanmıştır. Bir başka ifadeyle, belgenin amacına, belgede bölgenin nasıl adlandırıldığına ve tanımlandığına, bölgenin sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğine, belge sahibi aktörün kendilerini Arktik Bölge bağlamında nasıl tanımladığına, bölge ile ne zamandır ilgilendiğine, bölgeyle ilgili tarihsel bağlarına, hangi bakanlıkların veya kurumların bölgeyle ilişkilendirildiğine dair tüm ifadeler, tanımlama ve sınırlandırma göstergesi ile kodlanmıştır.

Ülkelerin ya da örgütlerin Arktik Bölge ile ilgili algılarını, tanımlarını, sınırlarını ve geleceğe dönük projeksiyonlarını içermesi bakımından Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir.

Ayrıca, çalışmanın literatür taraması bölümünde tecrübe edilen ve en sık değinilen aktörler için de yardımcı göstergeler oluşturulmuştur. Literatür taraması kısmında en çok ön plana çıkan üç ülke olan Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti, analiz edilen strateji belgelerinde de başı çekmiştir. Bu sebeple, adı geçen üç ülke için ayrı ayrı göstergeler oluşturulmuştur. Ükelere ek olarak, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve NATO örgütleri için de göstergeler oluşturulmuştur. Böylelikle, bölgede etkin ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen **Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, Rusya Federasyonu göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi**; bölgede etkin ulus-üstü aktörleri simgeleyen **Avrupa Birliği göstergesi, Birleşmiş Milletler göstergesi ve NATO göstergesi** oluşturulmuştur.

Bunlara ek olarak, yine çalışmanın literatür taraması kısmında en sık rastlanan konular olan Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar konuları için de göstergeler oluşturulmuştur. Böylece, bölgenin sunduğu avantajları işaret eden **Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesi**, çalışmanın derinliğini artırmaya, verileri yorumlamaya ve anlamlandırmaya yardımcı olmak amacıyla göstergeler arasına eklenmiştir.

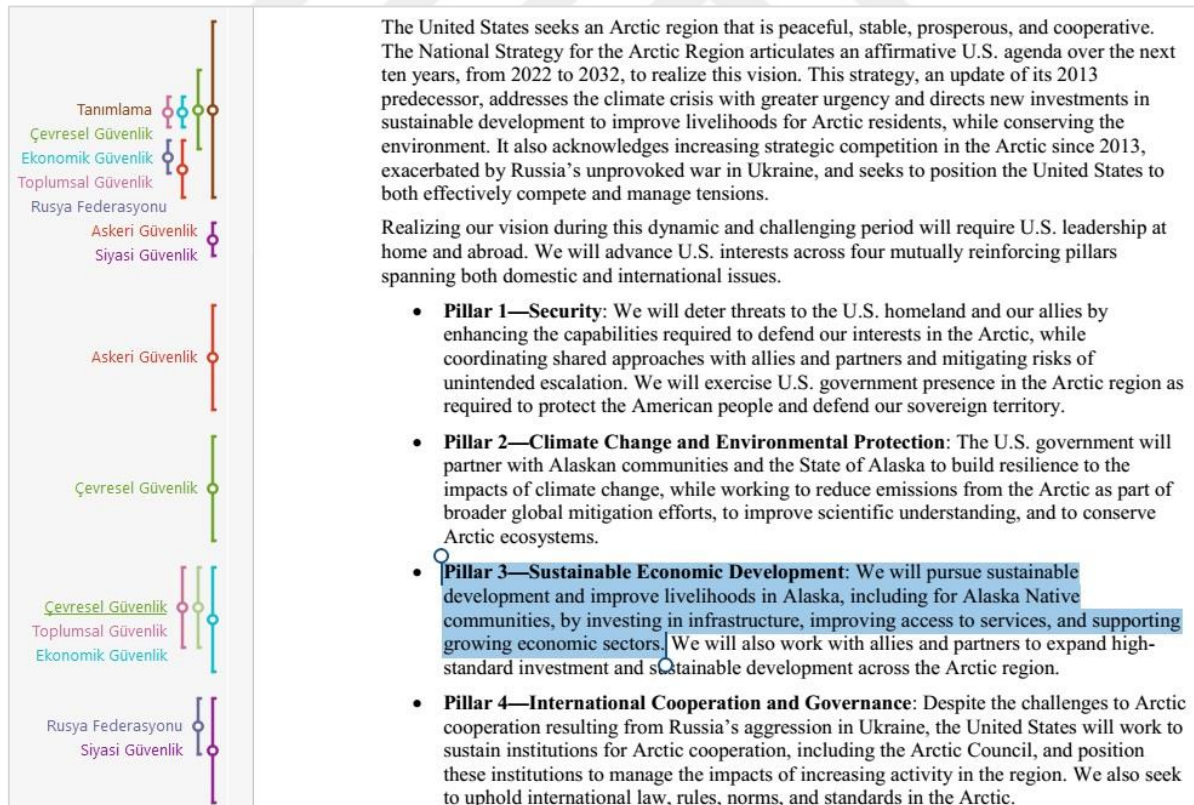
Tablo 2.11. Çalışmada Kullanılan Göstergelerin Kod Tanım Tablosu

Ana Göstergeler	
Gösterge	Kapsadığı Konular
Askerî Güvenlik	Güce dayalı ilişkiler, askerî faaliyetler ve yatırımlar
Siyasî Güvenlik	Kurumsal istikrar, uluslararası hukuk ve işbirliği, tanınma, meşruiyet
Ekonomik Güvenlik	Ticaret, üretim, finans, kalkınma, yatırım, ekonomik bağımsızlık
Toplumsal Güvenlik	İnsan hakları, Yerli halklar, kolektif kimlik, dil ve kültürün korunması
Çevresel Güvenlik	Sürdürülebilirlik, insan-çevre ilişkisi, iklim değişikliğinin etkileri
Yardımcı Göstergeler – Bölgesel Özellikler	
Gösterge	Kapsadığı Konular
Tanımlama ve Sınırlandırma	Bölgenin tanımı ve sınırlandırılması, belgenin amacı ve kapsamı
Yeraltı Kaynakları	Hidrokarbon ve değerli mineral rezervleri
Arktik Rotalar	Arktik suların uluslararası ticarete alternatif güzergâh olarak kullanılması
Yardımcı Göstergeler – Aktörler	

Amerika Birleşik Devletleri
Rusya Federasyonu
Çin Halk Cumhuriyeti
Birleşmiş Milletler
NATO
Avrupa Birliği

2.2.3.2. Kodlamalar

Analiz edilen tüm Arktik strateji belgeleri, Tablo 3.3'te aktarılan göstergeler çerçevesinde MAXQDA programında kodlanmıştır. Buradaki “kodlama” ifadesi, yaygın kullanılan ve ilk akla gelen “programlama” manasına gelmemektedir. İçerik analizi sürecine yardımcı olan ve verilerin görselleştirilmesini sağlayan MAXQDA programı jargonunda “kodlama” ifadesi, göstergeleri metindeki ilgili yerlere atama eylemidir. Aşağıdaki görselde, bir strateji belgesinde örnek bir kodlama kesiti gösterilmiştir.

Görsel 2.23. Örnek Kodlama

Görsel 2.23'te, örnek bir kodlama kesiti gösterilmiştir. Görüldüğü üzere ilgili göstergeler, paragraflar, cümleler ya da cümle parçacıkları bazında metin üzerinde ilgili kısımlara atanmıştır/kodlanmıştır. Bir ifade, cümle ya da paragrafa sadece tek bir gösterge

atanması/kodlanması gibi bir kısıtlama söz konusu değildir. Metin parçası, gerekli görüldüğü şekilde, gerekli görüldüğü kadar farklı göstergelerle kodlanabilir. Örneğin, görseldeki seçili metin (mavi renkli arka plana sahip metin parçası), sol sütunda altı çizili olarak görülen “çevresel güvenlik” göstergesinin kodlu alanını göstermektedir. Aynı seçili metin, aynı zamanda “toplumsal güvenlik” göstergesiyle de kodlanmıştır. Nitekim seçili metin, hem sürdürülebilir kalkınma gibi çevresel güvenlik sektörüne dair bir konudan hem de Alaska’daki Yerli toplulukların yaşam kalitesinin yükseltilmesi gibi toplumsal güvenlik sektörüne dair bir meseleden bahsetmektedir. İlgili maddenin tamamı, yani seçili metin ve onu takip eden cümle ise “ekonomik güvenlik” göstergesine atanmıştır. Zira hem seçili metinde hem de onu takip eden cümlede kalkınma ve yatırım gibi ekonomik güvenlik sektörüne dair konular dile getirilmiştir. Görseldeki ilk paragrafa bakıldığında, daha kısa ifadelerin de kodlandığı örnekler görülmektedir. Kodlamalar yapılırken, en uzun kodlama birimi olarak paragraf seçilmiştir. Zira bazı metin belgelerinde birkaç paragraf üst üste aynı konudan bahsedebilmektedir. Fakat bunlar bir bütün hâlinde ilgili göstergeyle kodlanırsa uzun bir şekilde ele alınan konuların kodlanma sayılarında bariz bir düşüklük görülecek, bu da özellikle göstergelerin kullanılma veya diğer göstergelerle kesişim sayıları üzerinden yapılacak yorumları olumsuz şekilde etkileyecektir.

2.2.3.3. Kullanılan MAXQDA Araçları

MAXQDA programı, içerik analizini hem daha derli toplu bir şekilde yapmaya hem de verileri görselleştirmeye yaramaktadır. Bu çalışmanın analiz kısmında, MAXQDA programının üç temel görsel aracı kullanılmıştır. Birincisi, **Kod Matrisi Tarayıcısı** aracıdır. Bu araç, kod frekanslarının belgeler arasındaki dağılımı gösterir. Bir başka ifadeyle, hangi metin belgesinde hangi göstergenin kaç defa kodlandığına dair nicel veriler sunar. İkincisi, **Kod İlişkileri Tarayıcısı** aracıdır. Bu araç, bir belgedeki iki göstergenin kesişim sayılarını görselleştirir. Görsel 2.23’te gösterilen örnekteki gibi çakışan/kesişen kodlamalar, bu araç ile tespit edilerek hangi ikilinin hangi belgenin kaç farklı noktasında kesiştiğine dair nicel bir veri sunar. Üçüncüsü, **Belge Portresi** aracıdır. Bu araç, metin belgelerinin kodlanmış bölümlerini, kodlanma sayısından bağımsız olarak, frekans ağırlıklarına göre görüntü noktalarına dönüştürür. Belge Portresi, birkaç farklı şekilde tüm belgeyi ya da sadece kodlu metni görselleştirmeye yaramaktadır. Bu çalışmada, belgenin kodlu kısımlarının kod frekansına göre sıralı portresi kullanılmıştır. Hangi göstergenin kaç kere kodlandığından bağımsız olarak, ilgili göstergelerle kodlanan kısımların metinde kapladıkları alanı hesaba katarak görsel oluşturan bu araç, göstergelerin nitelik olarak belge içindeki ağırlıklarını göstermektedir.

2.2.3.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel bir çalışmanın niteliği, çalışma kapsamında gerçekleştirilen araştırmanın güvenilir ve geçerli olması ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, bu tez çalışmasında yapılan analizin temelini oluşturan kodlamaların geçerliklerinin ve güvenilirliklerinin ortaya konması önemlidir.

Metin ve Ünal'a (2022) göre, bir içerik analizinin geçerliği ve güvenilirliği hususlarında iki önemli nokta vardır. Birincisi, analiz aşamasına geçmeden önce belirlenen evren ve örneklemin başka araştırmacılar tarafından ulaşılabilir olması; ikincisi, kodlama sırasında oluşturulan yönergenin başka araştırmacılar tarafından uygulandığında aynı materyallerden benzer sonuçlar elde edilmesidir (Metin ve Ünal, 2022: 281). Nitekim Sağlam ve Kanadlı (2021) da kodlama güvenilirlik hesabı konusunda buna paralel bir yöntem önerir. Buna göre, birden fazla kontrolöre kodlama yönergesi ve rastgele seçilmiş yeterli sayıda metin verilir ve onlardan bu metinleri kodlama yönergesi çerçevesinde kodlaması istenir. Her bir kontrolör, metindeki ifadeleri kodlama yönergesi uyarınca birbirlerinden bağımsız olarak kodlar. Bu işleminden sonra, kontrolörlerin yaptığı kodlamalar çalışmayı yürüten kişinin kodlamalarıyla karşılaştırılır; uzlaşılan ve uzlaşılmayan kodlar tespit edilir. Bu aşamada çalışmayı yürüten kişi, kendi kodundan farklı bir kod bulan kontrolörü ikna edebilir. Eğer kontrolör, çalışmayı yürüten kişinin kodlamasının doğru olduğuna ikna olursa, bu kod da uzlaşılan kodlar arasına alınır. Tüm bu işlemler, her bir kontrolör için de yürütülür. Sonraki aşamada, kontrolörlerin yaptığı kodlamalar tek tek çalışmayı yürüten kişinin kodlamalarıyla karşılaştırılır. Aynı olan kodlar ve farklı olan kodlar belirlenir ve sayılır. Bu verilere göre güvenilirlik katsayısı hesaplanır. Sonuçta bulunan katsayının en az 0.80 olması, bir diğer deyişle, çalışmayı yürüten kişinin kodlamalarıyla kontrolörlerin yaptığı kodlamalar arasında en az % 80 oranında bir tutarlılık tespit edilmesi beklenir. Güvenirlik katsayısını hesaplama formülü şu şekildedir (Sağlam ve Kanadlı, 2021: 31):

$$\text{Güvenirlik Katsayısı} = \frac{\text{Uzlaşılan Kod Sayısı}}{\text{Uzlaşılan Kod Sayısı} + \text{Uzlaşılmayan Kod Sayısı}}$$

Metin ve Ünal'ın (2022: 281) ifade ettikleri ve yukarıda aktarılan iki hususun ilki, bu tez çalışmasının sağladığı bir durumdur. Tez çalışmasında analiz edilen tüm belgeler, açık kaynak hâlinde internet ortamında mevcuttur ve tüm araştırmacılara ve ilgililerin erişimine açıktır. İkinci husus ise Sağlam ve Kanadlı'dan (2021) aktarılan yukarıdaki formül ile test edilmiştir. Çalışmada analiz edilen metin belgelerinden dört tanesi, her aktör grubundan bir belge olacak şekilde, rastgele seçilmiştir. Rastgele seçilen bu belgeler ve kodlama yönergesi, Uluslararası İlişkiler anabilim dalında doktora sahibi olan üç araştırmacıya iletilmiş ve

belgelerin yönerge çerçevesinde kodlanması istenmiştir. Çalışma kapsamında yapılan kodlamalar ile kontrolörlerin yapmış olduğu kodlamalar karşılaştırıldığında, aşağıdaki tabloda özetlenen durum ortaya çıkmıştır.

Tablo 2.12. Kodlama Güvenirlik Katsayısı Verileri

	Toplam Kodlama Sayısı	Uzlaşılın Kod Sayısı	Uzlaşılmayan Kod Sayısı	Güvenirlik Katsayısı
Kontrolör A	442	395	26 + 21*	0,89
Kontrolör B	428	412	9 + 7*	0,96
Kontrolör C	410	401	20 + 11*	0,93
Güvenirlik Katsayı (Ortalama): 0,93				
Not I: Tez çalışmasını yürüten araştırmacı, seçili belgeler üzerinde toplamda 421 kodlama yapılmıştır. Not II: Yıldız (*) ile işaretli sayılar, seçili belgeler üzerinde kontrolörün yaptığı toplam kodlama sayısı ile çalışmayı yürüten araştırmacının yaptığı toplam kodlama sayısı arasındaki farkın mutlak değerini göstermektedir.				

Çalışmada yapılmış olan kodlamaların güvenilirliğini test etmek üzere, her bir aktör grubundan bir belge olacak şekilde toplamda dört belge rastgele seçilmiştir. Bu belgeler şunlardır:

- Arktik Ülkelerden İzlanda'nın 2021 tarihli ve "İzlanda'nın Arktik Bölge Konularına İlişkin Politikası" başlıklı belgesi (İzlanda Hükümeti, 2021);
- Gözlemci Ülkelerden Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2018 tarihli ve "Çin'in Arktika Politikası" başlıklı belgesi (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018);
- Arktik Konseyi belgelerinden 2021 tarihli ve "Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030" başlıklı belge (Arctic Council, 2021a);
- Daimi Katılımcılar belgelerinden ise 2019 tarihli ve "VI. Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu" başlıklı belge (ACIPS, 2019).

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen kodlama aşamasında, yukarıda sıralanan dört belge üzerinde toplamda 421 kodlama yapılmıştır. Öte yandan, seçili belgeler üzerinde Kontrolör A, Kontrolör B ve Kontrolör C, sırasıyla 442, 428 ve 410 kodlama yapmıştır. Bir başka ifadeyle, Kontrolör A ve Kontrolör B tez çalışmasını yürüten araştırmacıdan daha fazla sayıda, Kontrolör C ise tez çalışmasını yürüten araştırmacıdan daha az sayıda kodlama yapmıştır. Toplam kodlama sayıları arasındaki bu farklar, tabloda yıldızla işaretli şekilde aktarılmıştır. Doğal olarak bu farklılıklar da "uzlaşılmayan kod sayısı" kategorisine dâhil edilmiştir. Yukarıda aktarılan güvenilirlik katsayısı formülü uygulanıp çıkan sonuçların

ortalamaları alındığında, çalışma kapsamında gerçekleştirilen kodlamaların güvenilirlik katsayısı 0,93 olarak tespit edilmiştir. Bu katsayı, yapılan kodlamaların % 93 oranında tutarlılık gösterdiğine ve yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Özetle, Arktik Bölge siyasetine dair mevcut olan literatüre katkıda bulunmak ve çalışmanın temel sorusuna cevaplar aramak üzere, Arktik aktörlerin belgeleri analiz edilmiştir. Bu belgeler, çalışmanın teorik çerçevesi etrafında belirlenen ana göstergeler ve literatür taraması neticesinde belirlenen yardımcı göstergeler bağlamında, *MAXQDA* programı aracılığıyla kodlanmıştır. Kullanılan içerik analizi yöntemini sistematik bir şekilde yürütmeye yardımcı olan *MAXQDA* programı, aynı zamanda kodlamalar sonucunda birtakım sayısal veriler ve bu verileri görselleştirme imkânı sunmuştur. Böylelikle, temelde nitel bir analiz yöntemi kullanılan bu çalışmaya nicel veriler de sunarak katkıda bulunmuş ve analizi zenginleştirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARKTİK STRATEJİ BELGELERİNİN ANALİZİ

Arktik Bölge'nin küresel siyasetin ve akademyanın gündemine yoğun bir şekilde girişi henüz yirmi senesini doldurmamıştır. Buna rağmen Arktika, günümüzde sadece bölge ülkelerini, burada yaşayan yerli halkları ve faaliyet gösteren diğer aktörleri değil, tüm küreyi etkileyen ve aynı zamanda küresel gelişmelerden etkilenen jeopolitik bir bölge konumuna gelmiştir.

Arktik Bölge'nin gündeme böylesi hızlı ve keskin bir giriş yapmasının birbirleriyle bağlantılı çeşitli sebepleri vardır. Bunların başında iklim değişikliği konusu gelmektedir. İklim değişikliğinin yerküreye etki ortalamasının birkaç katı fazlası Arktik Bölge'de görülmektedir. Eğer iklim değişikliğini ve küresel ısınmayı önleme ya da etkilerini azaltma konularında gerekli adımlar atılmazsa, Arktik Bölge önümüzdeki 20 veya 30 sene içinde, yaz aylarında tamamen buz kütlelerinden arınmış bir coğrafya hâline gelecektir. Sadece bu durumun bile ne ölçüde büyük küresel sonuçlarının olacağı, bu çalışmanın önceki bölümlerinde tartışılmıştır. Arktik Bölge'de buz kütlesinin erimesi, azalması ve hatta tamamen yok olmasının bölgesel sonuçları da aslında küreyi ilgilendiren konular olacaktır. Özetle, buzul kütlelerinin azalması Arktik Okyanusu'nun erişilebilirliğini artıracak; bölgede bulunan zengin yeraltı kaynaklarına erişimi ve Arktik Okyanusu'nun kıtalararası ticarete kullanımını kolaylaştıracaktır.

Buzul kütlelerinin azalmasının sadece bu iki sonucu bile göz önünde alındığında, Arktik Bölge'deki değişimin hem bölgesel hem de küresel siyaseti etkileyeceği görülmektedir. Arktik Ülkeler, yeraltı zenginliklerini ekonomik bir güç unsuru olarak, Arktik rotaları ise hem ekonomik hem de jeopolitik bir güç unsuru olarak kullanmak isteyeceklerdir. Bölge dışındaki ülkeler ise bu yeraltı zenginliklerinin ve Arktik rotaların sunduğu avantajlardan faydalanmak isteyeceklerdir. Örneğin, bir Arktik Ülke olarak Rusya Federasyonu, hâlihazırda Arktik Bölge sınırları içindeki topraklarında yer alan yeraltı kaynaklarını çıkarmakta, Arktik suları da etkili bir şekilde kullanmaktadır. Bir bölge-dışı ülke olarak Çin Halk Cumhuriyeti ise Avrupa ve Amerika kıtalarıyla bulunduğu ticarî faaliyetlerde Arktik rotaları kullanma konusunda önemli adımlar atmaya ve yatırımlarını planlamaya başlamıştır. Buradan hareketle, sadece bölge ülkelerinin değil, aynı zamanda bölge-dışı ülkelerin de ilgisinin Arktik Bölge'ye odaklanmaya başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bölgede yaşanan değişim ve dönüşüm süreci yalnızca ulus düzeyindeki aktörleri etkilememektedir. Bölgede uzun yıllardır yaşayan Yerli halk ve bölge sakinleri, Arktika'daki değişim ve dönüşüm sürecinden doğrudan

etkilenmektedir. Bu bağlamda, bölgede yaşayan Yerli halkları temsil eden sivil toplum kuruluşları da bölgedeki gelişmelerle ilgili aktörler arasında yer almaktadır.

İlginin böylesi yoğun olduğu bir bölgede, ekonomik avantajlar ve fırsatlar kadar, jeopolitik risklerin varlığını da görmek gerekir. Çalışmanın literatür taraması kısmında, bölge siyasetiyle ilgili yayımlanan çalışmalarda “fırsat” ifadesi kadar “risk” ifadesinin de kullanıldığı görülmüştür. Burada bahsedilen risklerden kasıt, hem bir doğa olayı olarak küresel ısınma ve iklim değişikliğinin getirdiği riskler, hem de politik ve ekonomik ilginin böylesi yoğun bir şekilde artmasının sonucunda oluşabilecek jeopolitik riskler anlaşılmalıdır. Nasıl ki birtakım önlemler alınarak iklim değişikliğinin getirdiği riskler azaltılabilecek ya da bertaraf edilebilecekse, yine bazı önlemler alınarak jeopolitik risklerin de önüne geçilebilecek veya azaltılabilecektir.

Arktik Bölge’nin sunduğu fırsatları değerlendirmek ve riskleri azaltmak için harekete geçmek, sadece bölge ülkelerinin ya da ulus düzeyindeki aktörlerin değil, tüm aktörlerin sorumluluğudur. Böylesi bir harekete geçebilmek için bölgeyle ilgili durumu ve bölgeye dair algıları bütünsel olarak ortaya koymak, önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda bu çalışma, tüm düzeydeki ve nitelikteki Arktik aktörlerin güvenlik yaklaşımlarını bütünsel olarak ele alması hasebiyle, mühim bir katkı sunacaktır.

3.2. Arktik Ülkelerin Strateji Belgeleri

Arktik Ülkeler, Arktik Bölge olarak tanımlanan coğrafyada toprakları bulunan ve Arktik Konseyi’nin tek karar alma platformunu oluşturan sekiz devlettir: Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç, Rusya Federasyonu, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri. Tüm Arktik Konseyi belgelerinde, yayınlarında, bildirgelerinde ve internet sitesinde, Konseye üye ülkeleri ifade etmek için “Arktik Ülkeler (*the Arctic States*)” terimi kullanıldığı için, bu çalışmada da Arktik Konseyi’ne üye ülkeler için “Arktik Ülkeler” ifadesi kullanılmaktadır.

Arktik Ülkeler, bölge yönetişiminin en öne çıkan uluslararası forumun karar alma merciindeki başlıca sorumlular olarak, Arktik Bölge’nin en etkin ve önemli aktörleridir. Bir yanda Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu gibi eskinin iki süper gücü, diğer yanda İzlanda gibi az nüfuslu küçük ülkeler görülmektedir. Konseyde eşit taraflar olarak temsil edilen farklı büyüklükteki ve farklı coğrafyalardaki ülkelerin geçmişlerine, gelecek tasavvurlarına, ekonomik ve askerî güçlerine, yönetim anlayışlarına ve jeopolitik konumlarına bağlı olarak Arktik Bölge ile ilgili beklentilerinin, algılarının ve hedeflerinin birbirlerinden farklı olacağı tahmin edilebilir. Ancak, tüm farklılıklara rağmen Arktik Ülkelerin bölge

stratejilerinde güvenlik sektörlerine yaklaşımlarının genel hatlarıyla benzeştiğini söylemek de mümkündür.

Arktik Ülkelerin bölgeyle ilgili strateji belgeleri tespit edilip analize dâhil edilirken belli kıstaslar uygulanmıştır. Öncelikli kıstas, en güncel belgenin ele alınmasıdır. Örneğin, Rusya Federasyonu’nun 2013 tarihli Arktik strateji belgesi değil, 2020 tarihli strateji belgesi analiz edilmiştir. Diğer bir kıstas, askerî strateji belgelerine değil, genel strateji belgelerine yer vermektir. Böyle bir durumda, analiz edilen belgede “askerî güvenlik” sektörü, doğal olarak, çok baskın bir şekilde karşımıza çıkacaktır. Bu tip durumları engellemek adına, ülkelerin askerî departmanlarının değil, hükümetlerinin yayımladığı strateji belgelerine odaklanılmıştır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nin Arktik Strateji Belgesi olarak ABD Savunma Bakanlığı’nın değil, Beyaz Saray’ın yayımladığı belge analize dâhil edilmiştir.

Çalışmanın bu kısmında, her bir Arktik Ülkenin bölgeyle ilgili strateji belgeleri incelenmiştir. Analiz ve yorumlar, önce MAXQDA programı üzerinde yapılan kodlamalardan elde edilen göstergelerin kodlanma sıklığı, göstergelerin birbirleriyle kesişme sayıları ve göstergelerle kodlanan kısımların metin içinde kapladıkları alan gibi veriler üzerine yapılmıştır. Ardından analiz, her bir gösterge özelinde gerçekleştirilmiş; ilgili göstergelerle kodlanmış alanlarda meselelerin ne şekilde ele alındığı aktarılmıştır. Her bir ülke başlığının sonunda, çalışmanın temel sorusuna cevap aramak hipotezini test etmek üzere, ilgili strateji belgesi ana göstergeler (güvenlik sektörleri) bağlamında irdelenmiştir. Arktik Ülkelerin strateji belgelerinin incelendiği bu bölümün sonunda ise tüm strateji belgeleri birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Böylelikle hangi Arktik Ülkenin hangi konuları daha çok önemsendiği, hangi konuları hangi konularla en sık birlikte kullandığı, hangi konulara değinmediği ya da az yer verdiği gibi farklılıklar ve benzerlikler tespit edilerek genel bir çerçeve çizilmiştir. Çizilen bu genel çerçevede, Arktik Ülkelerin bölgeyle ilgili güvenlik yaklaşımlarında herhangi bir eğilimin ya da örüntünün olup olmadığı araştırılmıştır.

3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 1867’de Çarlık Rusyası’ndan satın alma yoluyla topraklarına kattığı Alaska eyaletinin konumu sayesinde bir Arktik Ülke olabilmektedir. ABD’nin stratejik açıdan bölgedeki en büyük rakibinden toprak satın alarak bu bölge yönetişiminde söz sahibi olma hakkını elde etmiş olması oldukça ironiktir.

ABD’nin Arktik Bölge ile ilgili yayımladığı ilk strateji belgesi, 2013 tarihli ve Barack Obama imzalı belgedir. “Arktik Bölge Ulusal Stratejisi” başlıklı bu belge (Beyaz Saray, 2013), kapak dâhil 13 sayfalık bir metindir. Metin içinde herhangi bir görsel veya harita

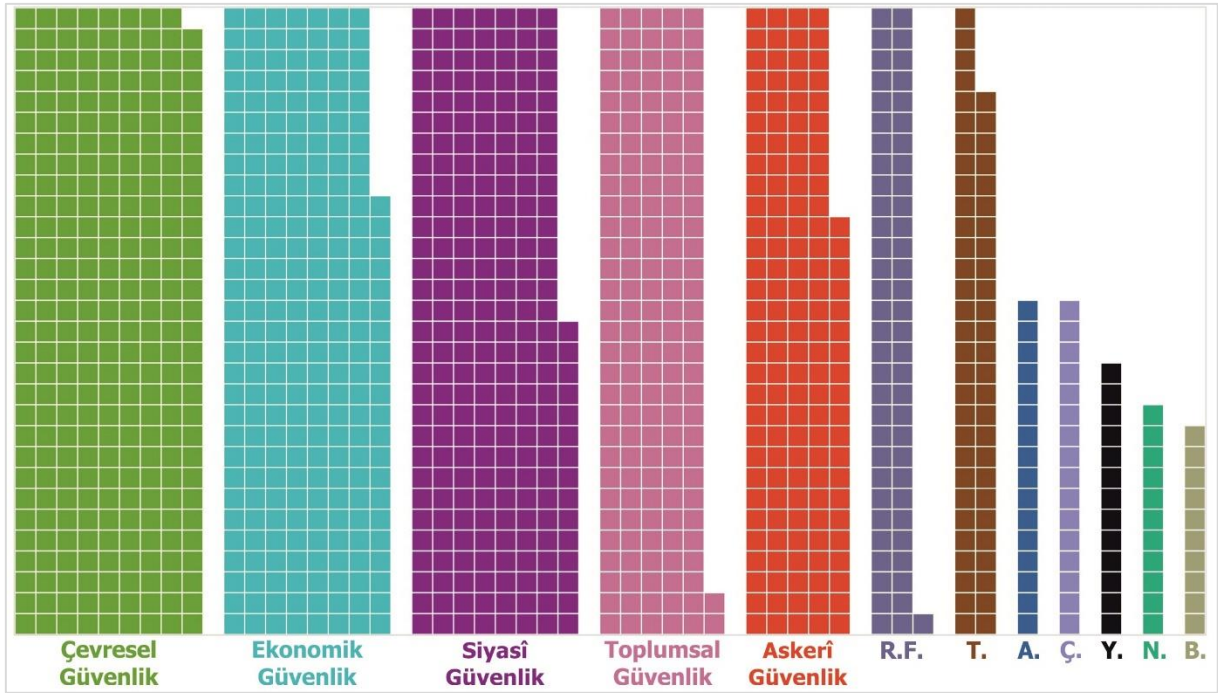
bulunmamaktadır. Bu tarihten sonra çeşitli departmanlar (Savunma Bakanlığı, Deniz Kuvvetleri vs.) da farklı yıllarda çeşitli Arktik strateji belgeleri yayımlamıştır. Ancak analize dâhil edilen, en güncel ABD strateji belgesi, yine “Arktik Bölge Ulusal Stratejisi” başlığı taşıyan 2022 yılında yayımlanan belgedir (Beyaz Saray, 2022). Kapak dâhil 15 sayfalık bu belge içinde herhangi bir görsel veya harita bulunmamaktadır.

Tablo 3.1. ABD Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	5
Askeri Güvenlik	13
Siyasi Güvenlik	22
Ekonomik Güvenlik	18
Toplumsal Güvenlik	26
Çevresel Güvenlik	23
Amerika Birleşik Devletleri	X
Rusya Federasyonu	14
Çin Halk Cumhuriyeti	1
Yeraltı Kaynakları	5
Arktik Rotalar	6
Birleşmiş Milletler	1
NATO	2
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.1’de, ABD’nin Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin kodlanmadığı 2022 tarihli ABD Arktik stratejisinde göstergelerin nicel anlamda kullanım sıklığına bakıldığında, en sık değinilen güvenlik sektörünün toplumsal güvenlik sektörü olduğu görülmektedir. Tablo 3.1’de aktarıldığı üzere, bunu sırasıyla çevresel güvenlik, siyasî güvenlik ve ekonomik güvenlik sektörleri takip etmektedir. Güvenlik sektörleri bakımından, nicel olarak en az değinilen sektör ise askerî güvenlik sektörü olmuştur. Bununla birlikte, aktörlerden Rusya

Federasyonu göstergesinin 14 farklı yerde; Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin ise sadece 1 yerde kodlanmış olması, ABD'nin bölgede hangi aktörü daha çok önemseddiğini göstermektedir. Uluslararası aktörlerden Avrupa Birliği göstergesi hiç kodlanmamış; Birleşmiş Milletler göstergesi sadece 1, NATO göstergesi ise sadece 2 yerde kodlanmıştır. Bu durum, strateji belgesinin girişinde uluslararası işbirliğine önem vereceğini ifade eden ABD için bir çeşit handikap olarak görülebilir. Yeraltı Kaynakları göstergesine 5, Arktik Rotalar göstergesine ise 6 farklı yerde değinen ABD'nin, Arktik Bölge'nin sunduğu başlıca iki fırsata aşağı yukarı eşit derecede önem verdiği söylenebilir.

Görsel 3.1. Belge Portresi: ABD Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. RF: Rusya Federasyonu; T: Tanımlama; A: Arktik Rotalar; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; Y: Yeraltı Kaynakları; N: NATO; B: Birleşmiş Milletler)

ABD'nin Arktik strateji belgesine nitel olarak bakıldığında, nicel verilerin sunduğundan biraz daha farklı bir durum görülmektedir. MAXQDA programının sağladığı görsel araçlardan biri olan Belge Portresi, belgelerin nitel olarak analiz edilmesinde önemli bir katkıda bulunmaktadır. Görsel 3.1'de, ABD'nin Arktik strateji belgesi metninde ilgili göstergelere atanan kodlu kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Görsel 3.1'deki belge portresine göre, strateji metninde en az yer kaplayan göstergeler NATO göstergesi ve Birleşmiş Milletler göstergesi olmuştur. Strateji belgesinin başlangıç kısmında uluslararası işbirliğine ve örgütlere güçlü bir vurgu yapılmış olmasına rağmen bu iki uluslararası örgüte bu kadar az yer verilmesi, Avrupa Birliği'ne hiç değinilmediği de göz önünde bulundurulduğunda, belge içinde göze çarpan önemli bir ikilem olarak

görülebilir. Nitekim benzer bir yorum, göstergelerin kodlanma sıklığını nicel olarak gösteren Tablo 3.1'in yorumlandığı paragrafta da yapılmıştır.

Tablo 3.2. ABD Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		2	3	2	2	4	X	4	0	1	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	2		2	1	0	3	X	5	0	0	2	0	1	0
3. Siyasi Güvenlik	3	2		2	5	2	X	6	1	1	1	1	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	2	1	2		9	11	X	0	1	3	2	0	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	2	0	5	9		13	X	0	0	0	0	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	4	3	2	11	13		X	0	0	1	0	0	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
8. Rusya Federasyonu	4	5	6	0	0	0	X		0	1	1	0	2	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	1	1	0	0	X	0		1	1	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	1	0	1	3	0	1	X	1	1		1	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	2	1	2	0	0	X	1	1	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	1	0	0	0	X	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	1	0	0	0	0	X	2	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.2'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızıya doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Bu tabloda göze çarpan ilk husus, Çevresel Güvenlik göstergesinin Toplumsal Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle oluşturduğu kesişme sayısıdır. Bu durum, ABD'nin Arktik Bölge stratejisinde en geniş şekilde ele alınan güvenlik sektörünün çevresel güvenlik sektörü

olduğunu göstermektedir. Nitekim metin içindeki ifadelerin analiz edildiği alt başlıklarda da görüleceği üzere ABD, çevre-toplum ilişkisine, çevresel değişikliklerin bölge sâkinlerinin hayatlarının üzerindeki etkisine ve sürdürülebilir kalkınmaya dair konulara önemli bir yer ayırmıştır. Tabloda göze çarpan bir başka durum, Toplumsal Güvenlik göstergesinin hiçbir yardımcı göstergeyle ve Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmemiş olmasıdır. ABD, Arktik stratejisinde bölge sakinlerinin ve Yerli halkların güvenliklerini siyasî, ekonomik ve çevresel çerçevelerde konu etmiş olsa da, onların askerî tehditlere karşı güvenliklerinin sağlanması gibi hususlara hiç değinmemiştir. Çalışma boyunca yapılan analizlerde, göstergelerin birbirleriyle ilişkilerini aktaran tablolar yorumlanırken yalnızca en yüksek sayılara dikkat edilmemiş, aynı zamanda en düşük sayılara da kulak verilmiştir. Örneğin, Toplumsal Güvenlik ve Askerî Güvenlik göstergelerinin hiç kesişmemiş olması da bir anlam ifade etmekte, ABD'nin bölge sakinlerini tehdit eden herhangi bir sert güç unsurunun olmadığına inandığını göstermektedir.

ABD'nin Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.1'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.1'de gösterilmektedir. Tablo 3.2 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. ABD'nin Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.1, Tablo 3.1 ve Tablo 3.2'ye birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, nicel olarak en sık kodlanan gösterge Toplumsal Güvenlik göstergesi olmasına rağmen, metinde en çok yeri kaplayan ilk üç gösterge Çevresel Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri olmuştur. Bu durum, ABD'nin Arktik stratejisinde toplumsal güvenlik sektörüne dair konulara sıkça değinse de nispeten daha kısa ifadelerle ele aldığını göstermektedir. Askerî Güvenlik göstergesi, hem nicel hem de nitel açıdan bakıldığında en az sıklık ve yoğunlukta kullanılan ana gösterge olmuştur. Buradan hareketle, ABD'nin Arktik Bölge ile ilgili güvenlik yaklaşımının büyük bir ağırlığını, güvenliğin askerî boyutu dışındaki konuların oluşturduğu yorumu yapılabilir. Rusya Federasyonu göstergesi, belgede toplamda 14 farklı yerde kodlanmış, bunların 8'inde Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı işgal hareketi hatırlatılmıştır. Ayrıca, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın, metnin 3 farklı yerinde “sebepsiz savaş (unprovoked war)” olarak nitelendirilmesi de önemli bir detaydır. Tablo 3.2'de verilen Kod İlişkileri Matrisi tablosunda da görüldüğü üzere, Rusya Federasyonu göstergesi, en sık Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle birlikte kodlanmıştır. Tüm bunlar, ABD'nin Rusya Federasyonu ile ilgili ne bağlamda bir tehdit algısı olduğunu göstermektedir.

ABD'nin Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, Görsel 3.1, Tablo 3.1 ve Tablo 3.2'de aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.1.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Daha önce de ifade edildiği üzere, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, ABD'nin bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır.

Strateji belgesine bakıldığında, ABD'nin Arktik Bölge'yle ilgili barışçıl, istikrarlı, müreffeh ve işbirlikçi bir gelecek tasavvur ettiği söylenebilir. ABD; strateji belgesinde bölgeyle ilgili temel stratejisinin, iklim krizinin ve çevrenin önemine vurgu yaparak ve bölge sakinlerinin refahı için yeni yatırımları teşvik ederek sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek olacağını belirtmektedir (Beyaz Saray, 2022: 3). Alaska eyaleti sayesinde bir Arktik Ülke olduğunu ifade eden ABD, bu kritik dönemde, bölgenin idaresi ve korunması için yetki ve sorumluluk taşıyan bir aktör olduğunu vurgulamaktadır (Beyaz Saray, 2022: 5). Barışçıl ve istikrarlı bir Arktik Bölge için ABD'nin liderliğine gereksinim olduğunu da eklemiş (Beyaz Saray, 2022: 7); bölge daha erişilebilir hâle geldikçe ve stratejik rekabet yoğunlaştıkça, bölgedeki liderlik rollerini sürdüreceklerini ifade etmiştir (Beyaz Saray, 2022: 14).

ABD, Arktik strateji belgesinde bölge sınırlarıyla ilgili herhangi bir ifadede bulunmamıştır. Bölgeyi tanımlarken “dört milyondan fazla insana, geniş doğal kaynaklara ve benzersiz ekosistemlere ev sahipliği yapan Arktik Bölge” ifadelerini kullanmış ve bölgenin çarpıcı bir dönüşüm geçirdiğini vurgulamıştır. İklim değişikliğinin yönlendirdiği bu dönüşümün hem bölgedeki geçim kaynaklarını zorlayacağını, hem yeni ekonomik fırsatlar yaratacağını, hem de ülkeler arasındaki stratejik rekabeti yoğunlaştıracığını öngörmüştür (Beyaz Saray, 2022: 5).

ABD'nin Arktik strateji belgesi, bölgeyle ilgili tanımlama yaptığı kısımların üç yerinde Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşa değinmiş, bu savaşı “sebepsiz savaş (*unprovoked war*)” olarak adlandırmıştır. Gerilimin Arktik Bölge'ye sıçrayabileceğini ima ederek, Rusya'nın Ukrayna'yı sebepsiz yere işgalinden kaynaklanan tansiyona rağmen, ABD'nin barışçıl, istikrarlı, müreffeh ve işbirlikçi bir Arktik Bölge istediği ifade etmiştir (Beyaz Saray, 2022: 5).

“Amerika Birleşik Devletleri barışçıl, istikrarlı, müreffeh ve işbirlikçi bir Arktik Bölge istiyor” cümlesiyle başlayan strateji belgesinin, bu vizyonu gerçekleştirmek için 2022'den 2032'ye kadar sürdürülecek ABD gündemini aktardığı belirtilmiştir. Bu en güncel ABD Arktik strateji belgesinin, 2013 tarihli strateji belgesinin bir revizyonu olduğu; iklim değişikliği ve çevreyle ilgili konulara bir önceki versiyondakinden daha yüksek bir önem atfedildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte, Rusya'nın Ukrayna topraklarındaki işgal girişimine atıf yapılmış, bu durumun Arktik Bölge'de de gerilimi yükselttiği ve ABD'nin yeni duruma hazırlıklı olduğu

belirtilmiştir (Beyaz Saray, 2022: 3). Strateji belgesinde, ABD'nin çıkarlarını korumak üzere şu dört başlık altında hareket edeceği söylenmiştir: 1. Güvenlik; 2. İklim Değişikliği ve Çevrenin Korunması; 3. Sürdürülebilir Kalkınma; 4. Uluslararası İşbirliği ve Yönetişim. Ayrıca, ABD faaliyetlerinin bu dört başlığın tamamına uygulanacak şu beş ilke çerçevesinde gerçekleştirileceği beyan edilmiştir: 1. Alaska Yerli halkı ile uyumlu ve işbirlikçi bir yönetim; 2. Müttefik ve ortaklarla daha derin ilişkiler; 3. Uzun vadeli yatırım planları; 4. Sektörler arası birliğin ve yenilikçi fikirlerin geliştirilmesi; 5. Bütünsel bir yönetim, kanıta dayalı karar-alma yaklaşımı (Beyaz Saray, 2022: 3-4).

3.2.1.2. Askerî Güvenlik

ABD'nin Arktik stratejisinde, güvenlik sektörleri içinde en az askerî güvenlik konularına yer verilmiş; çevresel güvenlik konuları askerî güvenliğin neredeyse iki katı yer kaplamıştır. Daha önce de ifade edildiği üzere, Askerî Güvenlik göstergesi, ABD'nin strateji belgesinde hem nicel hem de nitel açıdan bakıldığında en az sıklık ve yoğunlukta kodlanan ana gösterge olmuştur. Bu durum, ABD'nin Arktik bölge güvenliğinde askerî konulardan ziyade diğer güvenlik konularına çok daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 3.2, Askerî Güvenlik göstergesinin en sık Rusya Federasyonu göstergesiyle birlikte kodlandığını göstermektedir. ABD, özellikle Rusya'nın Ukrayna'ya karşı giriştiği savaş sebebiyle, Rusya'yı en büyük askerî tehdit olarak görmektedir. Rusya'nın son on yılda Arktik Bölge'deki askerî varlığına önemli ölçüde yatırım yaptığını; bölgedeki askerî üslerini ve havaalanlarını modernize ettiğini; bölgeye yeni kıyı ve hava savunma füze sistemleri ve iyileştirilmiş denizaltılar konuşlandırıldığını ve bölgedeki askerî tatbikatları ve eğitim operasyonlarını artırdığını ifade etmektedir (Beyaz Saray, 2022: 6). Ayrıca, özellikle Rusya ile gerginliğin arttığı bu dönemde, hem NATO'nun bölgedeki güvenlik çıkarlarını savunmak ve riskleri azaltmak, hem de caydırıcılık sağlamak amacıyla NATO müttefikleri ile koordineli faaliyetler üstleneceklerini belirtmişlerdir (Beyaz Saray, 2022: 9).

Strateji belgesinde ABD'nin çıkarlarını korumak üzere hareket edeceği söylenen dört başlıktan birincisi “güvenlik” başlığıdır. Arktik Bölge'deki çıkarlarını savunmak için gerekli kapasiteyi geliştirerek ABD'ye ve müttefiklerine yönelik tehditleri caydıracaklarını; Amerikan halkını korumak ve topraklarını savunmak için gerektiği şekilde bölgedeki varlıklarını sürdüreceklerini ifade etmişlerdir (Beyaz Saray, 2022: 7).

ABD, hem Amerikan halkını ve haklarını korumanın hem de müttefiklerinin güvenliğini sağlamanın en yüksek önceliği olduğunu vurgulamaktadır. Arktik Bölge'ye yönelik ilgi arttıkça, tehditleri caydırmak, çatışmaları önlemek ve doğa veya insan kaynaklı sorunlara etkili

bir şekilde yanıt vermek için hem askerî hem de sivil yeteneklerini geliştirmeye kararlı olduklarını ifade etmektedir. Amaçlarının, başta Rusya ile ilgili olmak üzere militarizasyon ve jeopolitik gerilimlerle ilgili riskleri yönetmek; bunu yaparken de ortaklarıyla işbirliğini derinleştirmek olduğunu söylemektedir (Beyaz Saray, 2022: 8).

3.2.1.3. Siyasî Güvenlik

ABD'nin Arktik strateji belgesinde Siyasî Güvenlik göstergesi, hem nicel kodlanma sıklığı hem de metinde kapladığı alan bakımından üçüncü sırada yer alan göstergedir. Tablo 3.2'ye bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesi gibi Siyasî Güvenlik göstergesinin de en sık Rusya Federasyonu göstergesiyle kesiştiği görülmektedir. Strateji belgesinde ABD'nin çıkarlarını korumak üzere hareket edeceği söylenen dört başlıktan biri olan “uluslararası işbirliği ve yönetim” başlığında, Rusya'nın Ukrayna'daki saldırganlığından kaynaklanan sorunlara rağmen, Arktik işbirliğinin sürdürülmesi ve uluslararası örgütlerin etkinliğinin artırılması hedefinden bahsedilmiş, uluslararası hukuk vurgusu yapılmıştır (Beyaz Saray, 2022: 7). Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana, Arktik Bölge'de genel olarak hâkim olan uluslararası işbirliği ruhuna değer verildiği, ancak Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının bu işbirliğini neredeyse imkânsız hâle getirdiği ifade edilmiştir. Yine de yakın vadede müttefikleriyle işbirliğinin sürdürme konusunun, bölgedeki çıkarlarını korumak ve hedeflerini gerçekleştirmek için hâlâ vazgeçilmez olduğuna tekrar vurgu yapılmıştır (Beyaz Saray, 2022: 13). Bununla birlikte, mümkün olan her durumda, ABD'nin Rusya hakkındaki politikasına uygun olarak, Arktik Konseyi aracılığıyla çalışarak ve ABD önderliğindeki Konsey faaliyetleri için finansmanı güçlendirerek, Arktik Konseyi'nin bölge için başta gelen çok taraflı forum olma hüviyetini korumaya çalışacaklarını dile getirmişlerdir (Beyaz Saray, 2022: 14).

Siyasî Güvenlik göstergesinin ikinci en sık kesiştiği gösterge, Toplumsal Güvenlik göstergesi olmuştur. Strateji belgesinde ABD faaliyetlerinin çerçevesini belirleyeceği söylenen beş ilkedен biri, “bütünsel bir yönetim, kanıta dayalı karar-alma yaklaşımı” ilkesidir. Bu ilkeyle, Arktik Bölge'nin tek bir devlet kurumunun sorumluluğunun ötesinde olduğu, ABD'nin bölgedeki stratejisinin birbirinden farklı kurum ve kuruluşlar vesilesiyle yürütüleceği ifade edilmiştir. Bu farklı kurum ve kuruluşlar şöyle sıralanmıştır: ABD Kongresi, Alaska Eyalet yönetimi, Yerli kabileleri, Yerli toplulukları, şirketleri ve diğer kuruluşları (Beyaz Saray, 2022: 4). Bölgenin zorlu doğa koşullarından bahsedilen bir paragrafta, bu zorlukların üstesinden gelmek üzere yenilikçi fikirleri teşvik etmek ve bunlardan yararlanmak için özel sektör ve akademinin yanı sıra sivil toplum ve Yerli topluluklarından oluşan birliklerin güçlendirileceği ifade edilmiştir (Beyaz Saray, 2022: 8). Strateji belgesinin sonunda, hem merkezî yönetimin

hem de eyalet yönetiminin işin içinde olduğu, toplumun farklı kesimlerinden ve sektörlerinden temsilcilerin yer aldığı bir sistemle kurulacak bütünsel yönetim anlayışı sayesinde, belgenin girişinde bahsedilen barışçıl, istikrarlı, müreffeh ve işbirlikçi bir Arktik Bölge'nin oluşturulacağı vurgulanmıştır (Beyaz Saray, 2022: 15).

Strateji belgesinde ABD faaliyetlerinin çerçevesini belirleyeceği söylenen beş ilkeden bir diğeri, “müttefik ve ortaklarla daha derin ilişkiler” ilkesidir. Bu ilkenin açıklandığı paragrafta, Rusya Federasyonu haricindeki diğer tüm Arktik Konseyi üye ülkelerinin ismen anılmış olması, dikkate değer bir detaydır. Yine aynı paragrafta ABD, bölgede uluslararası hukuku, kuralları, normları ve standartları destekleyen diğer (bölge-dışı) ülkelerle de Arktik işbirliğini genişleteceklerini ifade etmiştir (Beyaz Saray, 2022: 8). ABD strateji belgesine göre istikrar, ülkelerin sorumlu bir şekilde uluslararası hukuka, kurallara, normlara ve standartlara uygun hareket etmesinden kaynaklanır (Beyaz Saray, 2022: 5).

Daha önce de ifade edildiği üzere, ABD'nin Arktik strateji belgesinde göz çarpan en önemli ikilem, strateji belgesinde uluslararası hukuka, normlara ve örgütlere son derece güçlü bir vurgu yapılmış olmasına rağmen, Arktik Konseyi dışındaki bölgede etkili olan uluslararası örgütlere oldukça az değinilmesidir. Avrupalı müttefiklerden birkaç yerde bahsedilmiş olmasına rağmen Avrupa Birliği belgede hiç zikredilmemiştir. Birleşmiş Milletler göstergesi sadece 1 yerde, o da Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi bağlamında kodlanmıştır (Beyaz Saray, 2022: 14). Metinde toplamda 2 yerde kodlanan NATO göstergesi, bu iki yerde de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı bağlamında zikredilmiştir. ABD'ye göre, Rusya'nın Ukrayna'daki savaşı NATO'nun birliğini ve kararlılığını katlamış ve kaynaklarını genişletme çabalarını teşvik etmiştir. Finlandiya ve İsveç'in olası NATO üyeliğinin de gösterdiği üzere, Arktik Bölge ortaklarıyla bağları da güçlenmiştir (Beyaz Saray, 2022: 6).

3.2.1.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, nicel olarak en sık kullanılan dördüncü, nitel olarak en yoğun yer kaplayan ikinci göstergedir. Tablo 3.2'ye bakıldığında, Ekonomik Güvenlik göstergesinin en sık Çevresel Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Ekonomik Güvenlik göstergesinin Çevresel Güvenlik göstergesiyle çok sık birlikte kodlanmış olması, bölgeye yapılacak yatırımların ve bölgede gösterilecek iktisadî faaliyetlerin “sürdürülebilir” olması gerektiğine dair sık yapılan vurgulardan dolayıdır. Nitekim strateji belgesinde ABD'nin çıkarlarını korumak üzere hareket edeceği söylenen dört başlıktan biri “sürdürülebilir kalkınma” başlığıdır. ABD, bu başlık altında, bölgeyle ilgili temel hedeflerinden

birinin altyapıya yatırım yaparak, hizmetlere erişimi iyileştirerek ve büyüyen ekonomik sektörleri destekleyerek, Alaska Yerli halklarının yaşam koşullarını iyileştirmek ve Alaska'da sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmek olduğunu söylemektedir (Beyaz Saray, 2022: 3). Strateji belgesine göre ABD hükümeti, Alaska'da sürdürülebilir kalkınma projelerini desteklemeyi planlamaktadır. Bu projeler, yenilenebilir enerji, yeraltı kaynakları ve turizm gibi sektörlerle odaklanmaktadır. Amaç, iyi ücretli işler yaratmak, doğru bir enerji dönüşümünü teşvik etmek, biyolojik çeşitliliği korumak ve özel sektör yatırımlarını desteklemektir (Beyaz Saray, 2022: 13).

Belgedeki ifadelerle göre, ABD'nin Arktik strateji belgesinde öncelik verilen yatırımların çoğu, uzun tedarik süreleri gerektirecektir. Takip eden birkaç on yıl içinde bölgede meydana gelecek değişiklikleri öngörerek proaktif olacaklarını ve yeni yatırım planlarını buna göre yapacaklarını ifade etmektedirler (Beyaz Saray, 2022: 4). ABD, iklim değişikliğinin bölgede bazı fırsatlar yaratacağını tahminini sık sık dile getirmektedir (Beyaz Saray, 2022: 5, 6, 11, 12, 14). Strateji belgesine göre, zorlu doğa koşulları Arktik Bölge'de hem yaşama hem de yatırım maliyetlerini oldukça yüksek seviyeye çıkarmıştır. Ancak azalan buzul kütle sonucunda hem gündeme gelen Arktik fırsatlar sebebiyle, küresel aktörlerin ilgisi Arktik Bölge'ye yönelmiştir. Bu durum birtakım jeopolitik riskler getirmekle birlikte, büyük yatırımların yapılmasına sebep olarak bölgenin kalkınmasında önemli rol oynayacaktır. Ayrıca, Arktik Okyanusu'ndaki buz azaldıkça ve balık göç modelleri değiştikçe, ticari balıkçılık yeni alanlara kayabilecektir. Bu değişiklikler, bölge sakinleriyle istişare içinde uygun şekilde yönetilirse, onlar için ekonomik faydalar sağlayabilecektir (Beyaz Saray, 2022: 6). Örneğin, son on yılda Çin Halk Cumhuriyeti'nin madencilik odaklı yatırımlarını ikiye katladığı belirtilmiştir (Beyaz Saray, 2022: 6).

3.2.1.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, ABD Arktik strateji belgesinde nicel olarak en sık kullanılan gösterge olmasına rağmen metinde kapladığı alan bakımından dördüncü sırada yer almaktadır. Bunun sebebi, Toplumsal Güvenlik konularına sık sık, ancak nispeten daha kısa ifadelerle değinilmesidir. ABD'nin Arktik strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik sektörüyle ilgili konular genelde, başta Yerli halk olmak üzere bölgede yaşayanların doğal yaşam koşullarının korunması (Beyaz Saray, 2022: 7-8, 10-12) ve refahının artırılması (Beyaz Saray, 2022: 3, 5-7, 11-12) çerçevesinde ele alınmıştır. Bir başka ifadeyle, ABD'nin Toplumsal Güvenlik bağlamındaki yaklaşımı daha ziyade fiziksel yaşam koşullarıyla alakalı bir düzlemde kalmıştır. Nitekim Tablo 3.2'de görüldüğü üzere, Toplumsal Güvenlik göstergesi en sık

Çevresel Güvenlik göstergesiyle ve ardından Ekonomik Güvenlik göstergesi ile kesişmiştir. Bununla birlikte, toplumsal güvenlik sektörüne dair konuların dil, kültür ve eğitim gibi sosyal konular çerçevesinde oldukça kısa bir şekilde ele alındığını (Beyaz Saray, 2022: 12) da eklemek gerekir. ABD strateji belgesi, ayrıca, Arktik Bölge’de yaşayan Yerli halkların bölge idaresinde karar alma süreçlerine daha etkin bir şekilde yer alması gerektiğini ifade etmektedir. Bölgenin doğasının getirdiği zorlu koşulların üstesinden sadece merkezî yönetimle gelinemeyeceği, Yerli halkların sunacağı katkıların önemli olduğu belirtilmiştir (Beyaz Saray, 2022: 4).

3.2.1.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, ABD’nin Arktik strateji belgesi içinde nicelik bakımından en sık kodlanan ikinci, nitelik bakımından ise metinde en yoğun alan kaplayan gösterge olmuştur. Bu gösterge, Tablo 3.2’de görüldüğü üzere, en sık Toplumsal Güvenlik göstergesi ve Ekonomik Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır.

Arktik strateji belgesinde ABD’nin çıkarlarını korumak üzere hareket edeceği söylenen dört başlıktan biri “iklim değişikliği ve çevrenin korunması” başlığıdır. Bu başlıktaki ifadelerle göre ABD, iklim değişikliğinin etkilerini hafifletme çabalarının bir parçası olarak Arktik Bölge’den kaynaklanan emisyonları azaltmak, bilimsel anlayışı geliştirmek ve Arktik ekosistemlerini korumak için çalışacak, iklim değişikliğinin etkilerine karşı dayanıklılık oluşturmak için Alaska’daki Yerli halklarla ve Alaska Eyaleti ile ortaklık kuracaktır (Beyaz Saray, 2022: 3). Arktik strateji belgesinde ABD’nin çıkarlarını korumak üzere hareket edeceği söylenen bir başka başlık ise “sürdürülebilir kalınma” başlığıdır. Ekonomik Güvenlik göstergesinin yorumlandığı bölümde de ifade edildiği üzere, ABD’nin bölgeyle ilgili ana hedeflerinden biri, altyapıya yatırım yaparak, hizmetlere erişimi iyileştirerek ve büyüyen ekonomik sektörleri destekleyerek, Alaska Yerli halklarının yaşam koşullarını ve Alaska’da sürdürülebilir kalkınmayı iyileştirmektir (Beyaz Saray, 2022: 3). ABD yönetimi, yenilenebilir enerji, yeraltı kaynakları ve turizm gibi sektörlerde, Alaska’da sürdürülebilir kalkınma projelerini desteklemeyi planlamaktadır. Buradaki amaçları, halkın hem refahını hem de yaşam koşullarını yükseltmektir (Beyaz Saray, 2022: 13).

ABD’nin bakış açısına göre Arktik Bölge’nin emsalsiz bir ekosistemi vardır (Beyaz Saray, 2022: 5). Ancak bu ekosistem, bozulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Aslında iklim krizinin tehdit ettiği tek şey ekosistem değildir. Belgedeki ifadelerle göre, iklim değişikliği Arktik Bölge’de dengesiz arazi, hassas kıyıları, değişen ekosistemler ve kötüleşen bir biyolojik çeşitlilik krizi yaratmakta; Alaska’daki Yerli halkın yüzde 60’ından fazlasının iklim değişikliği nedeniyle çevresel olarak tehdit altında olduğu düşünülmektedir. İklim değişikliği, bazı Alaska

topluluklarını göçe de zorlamaktadır. Topluluklar, geçim kaynaklarına erişimdeki zorluklar, kuraklık ve orman yangınlarına karşı artan savunmasızlık nedeniyle gıda güvenliği üzerindeki olumsuz etkiler de dâhil olmak üzere başka iklim sorunlarıyla da karşı karşıyadır (Beyaz Saray, 2022: 10).

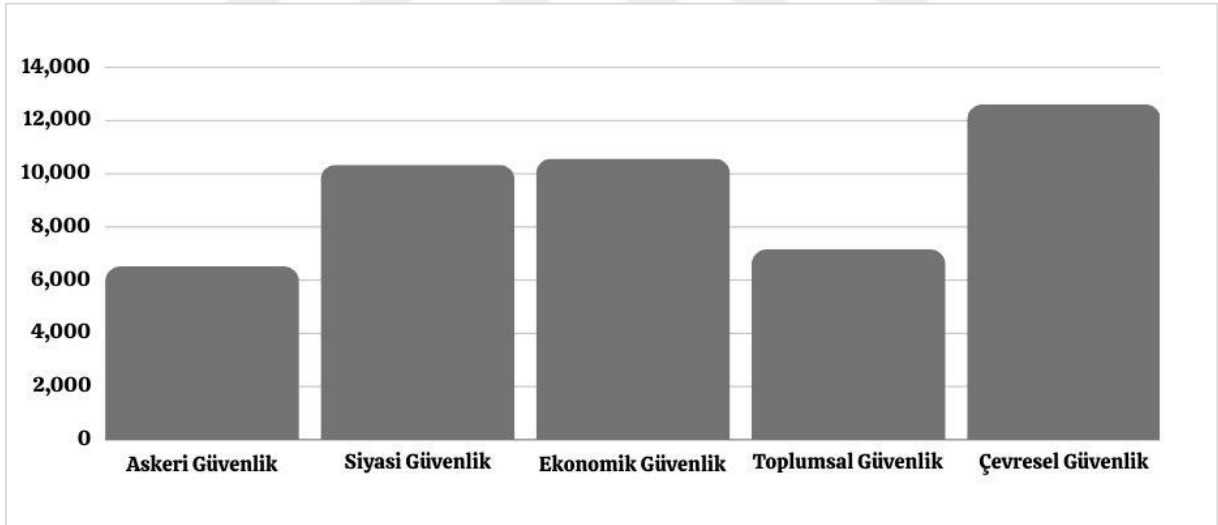
3.2.1.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

ABD'nin Arktik strateji belgesinde, en sık ve en yoğun kodlanan yardımcı gösterge, Rusya Federasyonu göstergesi olmuştur. Daha önce de ifade edildiği üzere, bu gösterge belgede toplamda 14 farklı yerde kodlanmış; bunların 8'inde Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı işgal hareketinin hatırlatılmıştır. Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı savaşın, metnin farklı yerlerinde “sebepsiz savaş (*unprovoked war*)” olarak nitelendirilmesi (Beyaz Saray, 2022: 3, 5) de önemli bir detaydır. Tablo 3.2’de verilen Kod İlişkileri Matrisi tablosunda da görüldüğü üzere, Rusya Federasyonu göstergesi, Siyasî Güvenlik, Askerî Güvenlik ve Tanımlama göstergeleriyle sırasıyla 6 kez, 5 kez ve 4 kez birlikte kodlanmıştır. Bu durum, ABD'nin Arktik stratejisinde Rusya Federasyonu'nun önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Rusya Federasyonu'nun Ukrayna işgali (Beyaz Saray, 2022: 3, 5) haricinde Arktik Bölge'deki askerî faaliyetlerinin ve yatırımlarının da zikredilmesi (Beyaz Saray, 2022: 5-6, 9), ABD'nin Rusya'dan önemli ölçüde bir tehdit algıladığını işaret etmektedir.

Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergeleri, kodlanma sayıları bakımından biraz ayrılsa da, metinde kapladıkları alan bakımından geri kalan son 5 yardımcı göstergeyle aşağı yukarı aynı yoğunlukta kodlanmıştır. ABD'nin Arktik strateji belgesinde bölgenin sunduğu avantajlara yüzeysel bir şekilde değinilmiş; bu iki gösterge, en çok Ekonomik Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmışlardır.

Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, sadece 1 yerde kodlanmış olmasına rağmen, uzunca bir paragrafı kapsadığı için, geri kalan son 5 yardımcı göstergeyle nitelik bakımından yaklaşık aynı yoğunlukta kodlanmıştır. Belgeye göre Çin ekonomik, diplomatik, bilimsel ve askerî faaliyetler aracılığıyla Arktik Bölge'de etkisini artırmaya çalışmakta ve bölgesel yönetiminde daha büyük bir rol oynama niyeti taşımaktadır. Son on yılda Çin, madencilikle ilgili yatırımlarını ikiye katlamış, bilimsel faaliyetlerini artırmış ve buzkıran filosunu genişletmiştir (Beyaz Saray, 2022: 6). Burada dikkat çeken husus, belgede Rusya Federasyonu için kullanılan üslupla Çin Halk Cumhuriyeti için kullanılan üslup arasındaki bariz farktır. Rusya'nın neredeyse her adı geçtiği yerde Ukrayna'daki savaş hatırlatılır ve Rusya'nın oldukça gaddar olduğuna dair yorumlarda bulunulurken, Çin ile ilgili herhangi olumsuz bir imada dahi bulunulmamıştır.

ABD'nin Arktik Strateji Belgesi'nde hem nicel hem de nitel olarak en düşük seviyede kalan göstergeler NATO ve Birleşmiş Milletler göstergeleridir. Uluslararası aktörlerden Avrupa Birliği'ne hiç değinilmemiş olduğu da göz ardı edilmemelidir. Daha önce de ifade edildiği üzere, strateji belgesinde uluslararası hukuka ve örgütlere güçlü bir vurgu yapılmış olmasına rağmen, Arktik Konseyi dışındaki bölgede etkili olan uluslararası örgütlere çok az yer verilmiştir. Avrupalı müttefiklerden birkaç yerde bahsedilmiş olmasına rağmen Avrupa Birliği belgede hiç zikredilmemiştir. Birleşmiş Milletler örgütü sadece bir yerde, o da Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi bağlamında kodlanmıştır (Beyaz Saray, 2022: 14). Metinde toplamda iki yerde kodlanan NATO, bu iki yerde de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı bağlamında zikredilmiştir. ABD'ye göre, Rusya'nın Ukrayna'daki savaşı NATO'nun birliğini ve kararlılığını katlamış ve kaynaklarını genişletme çabalarını teşvik etmiştir. Finlandiya ve İsveç'in olası NATO üyeliğinin de gösterdiği üzere, Arktik Bölge ortaklarıyla bağları da güçlenmiştir (Beyaz Saray, 2022: 6). Bununla birlikte, özellikle Rusya ile gerginliğin arttığı bu dönemde, hem NATO'nun bölgedeki güvenlik çıkarlarını savunmak ve riskleri azaltmak hem caydırıcılık sağlamak amacıyla NATO müttefikleri ile koordineli faaliyetler üstleneceklerini belirtmişlerdir (Beyaz Saray, 2022: 9).

Grafik 3.1. ABD Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.1'de, ABD'nin 2022 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. ABD'nin Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 82'sine tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, ABD stratejisinin çok büyük bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlelerin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında ABD'nin 2022 tarihli Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri

bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, ABD'nin en çok çevresel güvenlik sektörüne dair konulara ağırlık verdiği görülmektedir. Nitekim Görsel 3.1'de de Çevresel Güvenlik göstergesinin ABD'nin strateji metni içinde en geniş alanı kaplayan gösterge olduğu aktarılmıştır. ABD, Arktik stratejisinde siyasî ve ekonomik güvenlik sektörlerine ilişkin meselelere de önemli bir yer ayırmıştır. Askerî ve toplumsal güvenlik sektörleri ise diğer güvenlik sektörlerine nazaran arka planda kalmıştır.

ABD'nin Arktik strateji belgesiyle ilgili göze çarpan hususları genel hatlarıyla özetlemek gerekirse, birtakım konuların ön plana çıktığını söylemek gerekir. Strateji belgesinin başlangıç kısmında uluslararası işbirliğine ve örgütlere güçlü bir vurgu yapılmasına rağmen bölgede etkin aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin oldukça az sayıda kodlanmış olması, belge içinde göze çarpan önemli bir ikilem olarak görülmektedir. Ayrıca, ABD'nin Rusya'ya karşı yaklaşımı da bir başka dikkat çeken konudur. ABD, özellikle Rusya'nın Ukrayna'ya karşı giriştiği savaş sebebiyle, Rusya'yı en büyük askerî tehdit olarak görmektedir. Rusya ile gerginliğin arttığı bu dönemde, hem NATO'nun bölgedeki güvenlik çıkarlarını savunmak ve riskleri azaltmak hem caydırıcılık sağlamak amacıyla NATO müttefikleri ile koordineli faaliyetler üstleneceklerini belirtmiş olmaları ise Rusya'ya verilen bir mesaj olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte, belgede Rusya için kullanılan üslupla Çin için kullanılan üslup arasında bariz bir fark vardır. Rusya'nın neredeyse her adı geçtiği yerde Ukrayna'daki savaşın nedenli gaddar olduğuna dair yorumlarda bulunulurken, Çin ile ilgili herhangi olumsuz bir imada dahi bulunulmamış olması ilgi çekicidir.

3.2.2. Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu, Arktik Bölge içinde en geniş toprağa ve Arktik Okyanusu kıyı şeridinin yarısından fazlasına sahip bir ülke olarak başta gelen Arktik Ülkelerden biridir. Nüfusunun yaklaşık iki buçuk milyonu Arktik Bölge'de yaşamaktadır. Bu sayı, Arktika'da yaşayan toplam nüfusun neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Bu nedenle, Arktik Bölge'nin verimli ve sürdürülebilir kalkınması, Rusya Federasyonu'nun temel ulusal önceliklerinden biridir. Başta petrol ve doğal gaz olmak üzere doğal kaynakların çıkarılması, Rusya'nın birincil Arktik endüstrisidir.

Rusya Federasyonu, Arktik Bölge ile ilgili daha önce 2008 ve 2013 yıllarında strateji belgeleri yayımlamıştır (Heininen vd., 2020: 85). Bu çalışmada, Rusya Federasyonu'nun yayımlamış olduğu en güncel Arktik stratejisi (Kremlin, 2020) belgesi analiz edilmiştir. 26 Ekim 2020 tarihinde Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı kararnamesiyle yayımlanan bu belgenin aslı, kapak dâhil ekler hâric 35 sayfalık, içerisinde herhangi bir görsel ya da harita

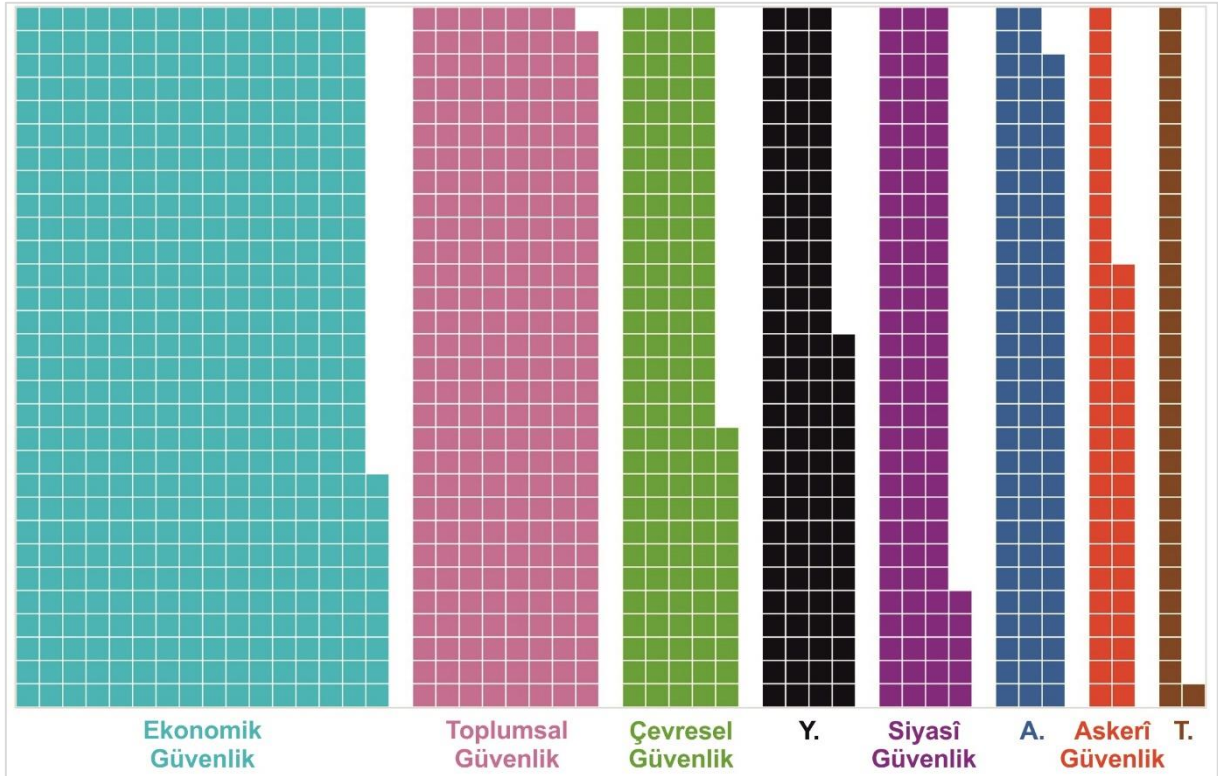
bulunmayan Rusça bir metindir. Çalışma kapsamında bu metnin resmî olmayan İngilizce tercümesi kullanılmıştır. Kullanılan bu tercüme metninde kapak sayfası yoktur ve toplamda 27 sayfadır. Söz konusu belgenin Rusça resmî başlığı (Latin harfleriyle) “*O Strategii razvitiya Arkticheskoy zony Rossiyskoy Federatsii i obespecheniya natsional'noy bezopasnosti na period do 2035 goda*” şeklindedir ve Türkçe tercümesi şudur: “Rusya Federasyonu Arktik Bölgesinin Kalkınması ve Ulusal Güvenliğin Sağlanması Stratejisi Hakkında - 2035 Yılına Kadar”.

İncelenen belge, toplamda altı ana başlıktan ve bu başlıklar altında ele alınan toplam 40 maddeden meydana gelmektedir. Her bir madde, kendi içinde harflerle alt başlıklara ayrılmıştır. Çalışma kapsamında belgenin gayri resmî İngilizce tercüme metni analiz edildiği için, metin içindeki atıflarda sayfa numaraları değil, madde numaraları kullanılmıştır. Böylelikle okuyucu, metin içinde yapılan atıfları ister orijinal Rusça metinde ister tercümelerinden kolaylıkla karşılaştırabilecektir.

Tablo 3.3. Rusya Federasyonu Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	4
Askeri Güvenlik	17
Siyasi Güvenlik	32
Ekonomik Güvenlik	154
Toplumsal Güvenlik	78
Çevresel Güvenlik	47
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	X
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	41
Arktik Rotalar	32
Birleşmiş Milletler	0
NATO	0
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.3'te, Rusya Federasyonu'nun Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Burada ilk göze çarpan durum, Ekonomik Güvenlik göstergesinin diğer göstergelere oldukça öne çıkmış olmasıdır. Ana göstergelerden olan Askerî Güvenlik göstergesinin, Rus stratejisinde kodlanan göstergeler arasında en az sıklıkla kullanılan gösterge oluşudur. Bir başka dikkat çeken husus, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi ülkelerin ve Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve NATO gibi örgütlerin strateji belgesinde hiç zikredilmemesidir.

Görsel 3.2. Belge Portresi: Rusya Federasyonu Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. Y: Yeraltı Kaynakları; A: Arktik Rotalar; T: Tanımlama)

Görsel 3.2'de, Rusya'nın Arktik Bölge stratejisi belgesinde ilgili göstergelere göre kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere, Rusya'nın strateji belgesinde, bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerden hiçbiri kodlanmamıştır. Doğal olarak, Görsel 3.2'de, 5 ana göstergeyle birlikte Tanımlama ve Sınırlandırma, Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar yardımcı göstergeleri yer almaktadır. Bu görselde, Tablo 3.3'teki sıralamaya paralel sıralama görülmektedir. Nicelik olarak en sık kullanılmış kod olan Ekonomik Güvenlik göstergesi, nitelik olarak da en geniş yer kaplayan gösterge olmuşken, sayıca en az kodlanan ana gösterge olan Askerî Güvenlik göstergesi nitelik olarak da en az yer kaplayan ana gösterge konumundadır.

Tablo 3.4. Rusya Federasyonu Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		1	1	3	2	3	0	X	0	1	1	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	1		1	1	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0
3. Siyasi Güvenlik	1	1		9	7	2	0	X	0	1	1	0	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	3	1	9		26	14	0	X	0	33	24	0	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	2	0	7	26		10	0	X	0	0	1	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	3	0	2	14	10		0	X	0	1	1	0	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		X	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	X		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	1	0	1	33	0	1	0	X	0		2	0	0	0
11. Arktik Rotalar	1	0	1	24	1	1	0	X	0	2		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.4’te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloda ilk göze çarpan durum, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergelerinin yüksek sayılarla Ekomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olmasıdır. Bu durum, Rusya’nın Arktik fırsatları çok büyük oranda ekonomik güvenlik çerçevesinde ele aldığını göstermektedir. Sadece ana göstergeler bazında bakıldığında ise, en

sık kullanılan ana göstergeler ikilisinin Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir.

Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.3'te, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.2'de gösterilmektedir. Tablo 3.4 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlanarak kesiştiğini aktarmaktadır. Göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.3 ile nitel olarak metin içinde kapladığı alanları gösteren Görsel 3.2 paralellik arz etmektedir. Diğer bir ifadeyle, göstergelerin kodlanma sıklıkları ile kodlanma yoğunlukları yine aynı sıralamayla gerçekleşmiştir. Ana göstergeler dikkate alındığında, Askerî Güvenlik göstergesinin hem en az sıklıkla hem de en az yoğunlukla kodlanan gösterge olduğu görülmektedir. En az kodlanma sıralamasında Askerî Güvenlik göstergesini Siyasî Güvenlik göstergesi takip etmektedir. Bu noktada, Rusya Federasyonu'nun Arktik Bölge ile ilgili stratejisinde askerî ve siyasî güvenlik sektörlerinin arka planda kaldığı, stratejinin çok büyük ağırlıkla ekonomik güvenlik sektörü çerçevesinde şekillendiği yorumu yapılabilir. Rusya'nın strateji belgesinde kodlanma sıklığı ve yoğunluğu bağlamında ikinci sırada gelen gösterge, Toplumsal Güvenlik göstergesidir. Arktik Bölge'deki toplam nüfusun yarısından fazlasına ev sahipliği yapan bir ülke olarak Rusya Federasyonu'nun toplumsal güvenlik sektörüne de önem vermesi oldukça doğal bir durumdur. Ekonomik Güvenlik göstergesinin bu kadar sık ve yoğun kullanıldığı bir belgede, Arktik Bölge'yi küresel siyasetin odak noktalarından biri hâline getiren iki önemli fırsatı ifade eden Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergelerinin de hatırı sayılır derecede sık ve yoğun bir şekilde kodlanmış olması da beklenen bir durumdur.

Rusya'nın Arktik Bölge stratejisi belgesinde dikkat çeken önemli hususlardan biri, belgede hiçbir ülkenin ya da örgütün isminin zikredilmemesidir. Hem kodlanma sıklığı hem de metin içinde kapladığı yer bakımından diğer göstergelerden belirgin bir şekilde ayrılan Ekonomik Güvenlik göstergesinin, kod ilişkilerini gösteren Tablo 3.4'te diğer göstergelerle ilişkisiyle öne çıkması oldukça doğaldır. Kesişme sıklığı bakımından ilk dört sıradaki ikililerin hepsi, Ekonomik Güvenlik göstergesinin içinde bulunduğu ikililerdir. Ekonomik Güvenlik göstergesi, en sık Yeraltı Kaynakları göstergesiyle (33 kere), Toplumsal Güvenlik göstergesiyle (26 kere), Arktik Rotalar göstergesiyle (24 kere) ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle (14 kere) bir arada kodlanmıştır.

Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesine ilişkin analizler, Görsel 3.2, Tablo 3.3 ve Tablo 3.4'de aktarılan verilerin ışığında, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.2.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Daha önce de ifade edildiği üzere, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Rusya Federasyonu'nun bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Bu gösterge, Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde, hem nitelik hem de nicelik olarak en az kodlanmış göstergedir. Tüm kodlanmış alanların nicelik olarak %1'ine, nitelik olarak ise %2,6'sına tekabül etmektedir.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kodlanan kısımlarda en çok dikkat çeken durum, stratejinin genel kontrolünden sorumlu kişi olarak Rusya Federasyonu Başkanı'nın işaret edilmesidir (Kremlin, 2020: md. 38). Bu durum, hem ülkenin güçlü bir merkeziyetçi yönetime sahip olmasına hem de Arktik Bölge'nin Rusya Federasyonu için hayati önem taşıdığına yorulabilir.

Bir başka dikkat çekici ifade, strateji belgesinde “Arktik” ve “Rusya Federasyonu Arktik Bölgesi” kavramlarının aynı anlamlarda kullanıldığının belirtilmesidir (Kremlin, 2020: md. 3). Bu ifade, Arktik Bölge'nin Rusya tarafından ne ölçüde benimsendiğini ve önemsendiğini göstermekle birlikte, bir nevi subliminal mesaj olarak da yorumlanabilir.

Rusya Federasyonu, Arktik Bölge sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğine dair herhangi bir sınırlandırma ya da haritalandırma yapmamıştır. Bölge ile ilgili tanımlar yaparken, çetin doğa ve iklim koşullarından, aşırı düşük nüfus yoğunluğu ve ulaşım ve sosyal altyapının gelişmişlik düzeyinden, ekolojik sistemlerin kırılganlığından, ekonomik fırsatlar sunarken aynı zamanda çevresel tehditler içermesinden, Arktik rotalardan ve yeraltı kaynaklarından ve artan çatışma potansiyelinden bahsedilmiştir (Kremlin, 2020: md. 4).

3.2.2.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde, hem nicel hem de nitel bakımdan en az kodlanmış ana göstergedir. Askerî güvenlik sektörü bağlamında strateji belgesinin en öne çıkan kısmı, 19. maddedir. Askeri güvenliğin sağlanması ve Rusya Federasyonu'nun Arktik Bölge sınırlarının korunması ile ilgili bu madde, ağırlıklı olarak askerî altyapının ve silahlı kuvvetlerin iyileştirilmesi ile mevcut ve öngörülen şartlara uygun olarak savaşa hazır hâle getirilmesi hedefini ortaya koymuştur (Kremlin, 2020: md. 19).

Strateji belgesinde, bölgenin sosyo-ekonomik gelişimine ve ulusal güvenliğe yönelik özel yaklaşımları gerektiren özelliklerinden biri olarak “bölgede artan çatışma potansiyeli”nden bahsedilmiştir (Kremlin, 2020: md. 4). Ayrıca, Arktik Bölge'nin Rusya Federasyonu'nun ulusal

güvenliği bağlamındaki öneminin, kendi topraklarına ya da müttefiklerine yönelik saldırıları önlemek için bölgede stratejik caydırıcı güçlerin bulunmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Kremlin, 2020: md. 5). Bölgede artan çatışma ihtimaline ve bölgenin ulusal güvenlik bakımından önemine değinilen bu maddelerden sonra, 2014'te % 41 olan Arktik Bölge'deki modern silahların, askerî ve özel teçhizatın payının 2019'da % 59'a çıktığı belirtilmiştir (Kremlin, 2020: md. 6).

Arktik Bölge için risk oluşturan başlıca tehlikelerin ve tehditlerin devam ettiğini belirten strateji belgesi, bunlardan biri olarak, bölgede giderek büyüyen çatışma potansiyeli sebebiyle Rus silahlı kuvvetlerinin sürekli bir kapasite artışına gitme zorunluluğu olduğunu söylemiştir (Kremlin, 2020: md. 7).

Arktik Bölge'de yaşayan en kalabalık nüfusa sahip olan Rusya Federasyonu için bölge sadece ulusal güvenlik bakımından değil, orada yaşayan halkının güvenliği bakımından da önemlidir. Arktik Bölge topraklarındaki asayişin, bölgedeki kolluk kuvvetlerinin teşkilat yapısının ve teçhizatının iyileştirilmesiyle ve aşırılık yanlısı faaliyetlerle terörist faaliyetlerin önlenmesi sayesinde tesis edileceği belirtilmiştir (Kremlin, 2020: md. 18).

Rusya'nın Arktik strateji belgesi, stratejinin uygulanmasıyla ilgili maddelerin sıralandığı son bölümde, askerî güvenlik sektörüne dair sorunların çözümü olarak, devlet savunma düzeni ve Rusya Federasyonu devlet programları çerçevesinde devlet silahlanma programı tarafından sağlanan önlemlerin uygulanmasıyla sağlanacağını ifade etmiştir (Kremlin, 2020: md. 37).

Rusya'nın Arktik strateji belgesine Askerî Güvenlik göstergesi bağlamında bakıldığında ilginç bir durum görülmektedir. En az değinilen güvenlik sektörü askerî güvenlik sektörü olmasına rağmen, konu tamamen askerî kapasite artırımı, altyapı yatırımı ve silahlanma gibi kavramlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu durum, Rusya Federasyonu'nun, kendisiyle ilgili zaten çok müspet olmayan algıyı daha da kötüleştirmeme gibi bir düşüncesi neticesinde ortaya çıkmış olabilir. Askerî kapasite artırımı ve silahlanma gibi konulara, olabildiğince az yerde, olabildiğince kısa ifadelerle, diğer konular arasında çok dikkat çekmeyecek şekilde yer verilmiştir. Ancak, sadece Askerî Güvenlik göstergesine odaklanarak yapılan bir okumada, strateji belgesinde bölgede yükselen çatışma potansiyelini bir tehdit olarak gösteren Rusya'nın, bu potansiyeli yükselten aktörlerden biri olduğu görülmektedir.

3.2.2.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde, hem nicel hem de nitel bakımdan en az kodlanmış ikinci ana göstergedir. Siyasî güvenlik sektörü

bağlamında strateji belgesinin en öne çıkan kısmı, 16. maddedir. Uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine dair hükümlerin yer aldığı bu maddede, Arktik Bölge'yi bir barış, istikrar ve karşılıklı faydaya dayalı bir işbirliği alanı olarak korumaya yönelik çok yönlü dış politika faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Uluslararası antlaşmalar yoluyla kıta sahanlığı sınırlarının belirlenmesine ve bu konuda diğer Arktik Ülkelerle irtibat içinde bulunulması gerektiğine vurgu yapılmış, Arktik Ülkelerin ortak bir bölgesel arama ve kurtarma sistemi kurulması gerekliliğinden bahsedilmiştir. 9 Şubat 1920 tarihli Svalbard Antlaşması'na atıf yapılarak, Svalbard takımadalarında Rus varlığının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Arktik Konseyi'nin bölge yönetişimi açısından önemine değinilmiş, Rusya'nın Arktik Konseyi çalışmalarına ve diğer bölgesel forumlara aktif katılım sağlayacağı belirtilmiştir. Arktik Bölge'de çeşitli ülke topraklarında yaşayan Yerli halklar arasındaki bağların güçlendirilmesini teşvik etmek ve bölge yönetişimiyle ilgili uluslararası forumlar düzenlemek gerektiği ifade edilmiştir (Kremlin, 2020: md. 16).

Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde, uluslararası işbirliğinin sadece siyasi ve ekonomik konularda değil, kriz yönetimi konusunda da geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bölgede yaşayan halkın ve önemli tesislerin etkin bir şekilde korunabilmesi için, doğal afet ya da insan kaynaklı bir kriz çıkması durumunda, Arktik Ülkelerin koordineli bir şekilde ortak hareket etmelerini sağlayacak mekanizmaların kurulması gerektiği ifade edilmiştir (Kremlin, 2020: md. 17).

Siyasi güvenlik sektörünün kapsadığı konulardan biri, istikrarlı ve etkili bir yönetim mekanizmasının varlığıyla ilgilidir. Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde, bölgedeki kamu yönetimi sisteminin, bölgenin şartları göz önünde bulundurularak 2019 yılında yeniden düzenlendiği belirtilmiştir. Bu düzenlemeyle, Arktik Geliştirme Devlet Komisyonu'nun yetkileri genişletilmiş, Rusya Uzak Doğu ve Arktik Kalkınma Bakanlığı kurularak Uzak Doğu Rusyası'nın kalkınma kurumlarının yetkinliğinin Arktik bölgeye genişletilmesine karar verilmiştir (Kremlin, 2020: md. 8).

3.2.2.4. Ekonomik Güvenlik

Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesi, hem nicel hem de nitel bakımdan en çok kodlanmış ana göstergedir ve her iki bakımdan da tüm kodlu alanlar içinde yaklaşık % 40 civarında bir yer kaplamaktadır.

Siyasi güvenlik sektörü bağlamında strateji belgesinin en öne çıkan kısmı, 12. ve 13. maddelerdir. Bölgenin iktisadi kalkınması konusundaki temel görevlerin ele alındığı 12.

maddede, ilk olarak, döngüsel ekonomi⁴³ modeline geçişi kolaylaştırmak için Arktik bölgede özel bir ekonomik rejimin getirilmesinden bahsedilmiştir. Ayrıca ulaşım, enerji ve mühendislik altyapısına yatırımları ve Yerli halkların geleneksel ekonomik faaliyetlerini teşvik etmek için devlet desteklerinin sağlanacaktır. Petrol ve doğalgaz sahalarının genişletilmesi, sıvılaştırılmış doğal gaz üretimi ve ilgili endüstriyel ürünlerin üretiminin sağlanması için teknolojilerin oluşturulması ve geliştirilmesine yönelik devlet destek tedbirlerinin sağlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca yerli ve millî ürünlerin kullanımının teşvik edileceği de eklenmiştir. Bölgede bulunan, balıkçılık başta olmak üzere, hayvancılık tesislerinin modernizasyonuna yönelik projelere devlet desteği sağlanacaktır. Arktik suların hem ticaret hem de turizm için daha etkili kullanılması adına yatırımlar yapılacak, özel girişimler devlet tarafından desteklenecektir. Bunlarla birlikte, çalışmak üzere Arktik Bölge'ye taşınmaya hazır Rus işgücü için de birtakım desteklerin ve teşviklerin sağlanacağı belirtilmiştir (Kremlin, 2020: md. 12).

Burada dikkat çeken husus, yapılan yatırımlar üzerinde devlet kontrolünün sağlanacağını birkaç noktada tekrar edilmesidir. Rusya Federasyonu, bölgede belli başlı sektörlerde ve altyapı yatırımlarında önemli teşvikler ve destekler sağlamakla birlikte, faaliyetlerin devlet kontrolü altında gerçekleştiğini belirterek, bölgedeki güçlü merkezî yönetim algısını daha da güçlendirmektedir.

Altyapı yatırımlarıyla ilgili planların ele alındığı 13. maddede, özellikle Kuzey Deniz Rotası'nın kullanımı ile ilgili yatırımlara vurgu yapılmıştır. Rotadan geçişin kolaylaşması için dijitalleşmeden ve nükleer buzkıran başta olmak üzere römorkör ve kurtarma gemisi yatırımları gibi yatırımlardan söz edilmiştir. Sadece Arktik Okyanusu'nun değil, nehirlerin ve kıyı şeritlerinin de taşımacılıkta kullanılması için gerekli altyapı çalışmalarının yapıldığı ve yapılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, Kuzey Denizi Rotası altyapısının geliştirilmesi ve ekonomik projelerin uygulanması ile eş zamanlı olarak, havaalanı komplekslerinin ve kontrol noktalarının da geliştirilmesi planlanmıştır (Kremlin, 2020: md. 13).

Arktik strateji belgesinde, bölgenin özel doğal şartlarına uygun şekilde ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli olan malzemelerin sağlanması, bölgenin gelişimi için temel teknolojilerin geliştirilmesi, iklim koşullarına uygun araçların ve uçak teknolojisinin geliştirilmesi gibi teknolojik gelişimle ilgili konulara da önemli yer ayrılmıştır (Kremlin, 2020: md. 14). Strateji belgesinde, bölgede gerçekleştirilecek iktisadî faaliyetler ve yatırımlarla ilgili olarak "bölgenin zorlu koşullarına uygun olmak" vurgusu yapıldığı görülmüştür (Kremlin, 2020: md. 15).

⁴³ Döngüsel ekonomi, atık üretilmeyen bir ekonomik modeldir; her şey paylaşılır, onarılır, yeniden kullanılır veya geri dönüştürülür. Geleneksel olarak "atık" olarak kabul edilen şey, çöpe atılmak yerine yeni bir şeyin yaratılması için değerli bir kaynağa dönüştürülür.

Döngüsel ekonomi modeline geçiş gibi iddialı bir ifadenin kullanıldığı strateji belgesinde sürdürülebilir kalkınmaya yeterince güçlü vurgu yapılmamış olması, belge içindeki bir tutarsızlık olarak görülebilir. Tablo 3.7'deki kod ilişkilerinde de görüldüğü üzere, Ekonomik Güvenlik göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesiyle 14 noktada birlikte kodlanmıştır. Fakat Yeraltı Kaynakları göstergesiyle (33 kere) ve Arktik Rotalar göstergesiyle (24 kere) çok daha fazla noktada ikili kullanılmıştır. Bu durum, Rusya Federasyonu'nun bölgeyle ilgili ekonomik planlarında çevresel güvenlik sektörünün, petrol-doğalgaz madenlerinin ve Kuzey Deniz Rotasının çok sonrasında geldiğini göstermektedir.

3.2.2.5. Toplumsal Güvenlik

Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik göstergesi, hem nicel hem de nitel bakımdan en çok kodlanmış ikinci ana göstergedir ve her iki bakımdan da tüm kodlu alanlar içinde yaklaşık % 20 civarında bir yer kaplamaktadır.

Toplumsal güvenlik sektörü bağlamında strateji belgesinin en öne çıkan kısmı, 11. maddedir. Sosyal kalkınma hedeflerinin yer aldığı bu maddede ağırlıklı olarak halk sağlığı ve eğitim sistemlerinin iyileştirilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca, kültürel mirasın korunması ve yaygınlaştırılmasıyla Yerli halkların dillerinin korunması ve geliştirilmesi konularına da vurgu yapılmıştır (Kremlin, 2020: md. 11).

Rusya Federasyonu'nun Arktik strateji belgesinde, bölgede 19 farklı Yerli halk yaşadığı ve onların tarihi ve kültürel mirasının küresel öneme sahip olduğu ifade edilmiştir (Kremlin, 2020: md. 5). Bölgede yaşayan halkı önemseydiğini belirten Rusya, bölgede beklenen yaşam süresinin 2014'te 70,65 yıldan 2018'de 72,39 yıla yükseldiğini, 2014'ten 2018'e kadar olan dönemde bölgeden dışa göçün %53 azaldığını ve işsizlik oranının 2017'de % 5,6'dan 2019'da % 4,6'ya düştüğünü belirtmiştir (Kremlin, 2020: md. 6).

Bölgenin gelişimine dair temel zorluk ve tehditlerin sıralandığı 7. maddede, doğal nüfus artışında azalma; bölgedeki yaşam kalitesini gösteren (beklenen yaşam süresi, çalışma çağındaki insanların ölüm oranı, bebek ölüm oranı, konut stoğu payı gibi) değerlerin, Rusya Federasyonu'nun diğer bölgelerinin gerisinde kalması; merkezden uzak bölgelerde bulunan yerleşim yerlerinde yüksek kaliteli sosyal hizmetlerin ve konforlu konutların düşük düzeyde bulunması gibi toplumsal güvenlik sektörüne dair hususlar da yer almıştır (Kremlin, 2020: md. 7).

Bölgenin ekonomik kalkınmasıyla ilgili maddede, Yerli halkların geleneksel ekonomik faaliyetleri için bir devlet desteği programının geliştirilmesi, ekonomik faaliyetler ve yasalarca yasaklanmayan diğer faaliyetler için vatandaşlara arazi verme prosedürünün basitleştirilmesi

gibi konulara değinilmiştir. Ayrıca, çalışmak için bölgeye taşınmaya hazır Rus vatandaşları için devlet desteğinin sağlandığı ifade edilmiştir (Kremlin, 2020: md. 12).

Strateji belgesinde, sadece Rus toprakları içinde yaşayan Yerli halk için değil, tüm Arktik Bölge’de çeşitli ülke topraklarında yaşayan yerli halklar arasındaki bağların güçlendirilmesini teşvik etmek ve ilgili uluslararası forumlar düzenlemek gerektiği ifade edilmiştir. Yerli halkın genç nüfusuna ayrıca değinilen belgede, diğer Arktik Ülkelerin gençleriyle eğitimsel, insanî ve kültürel alışverişler yoluyla Yerli halkların genç neslinin çok yönlü gelişimini sağlanmış olacağı belirtilmiştir (Kremlin, 2020: md. 16).

3.2.2.6. Çevresel Güvenlik

Rusya Federasyonu’nun Arktik strateji belgesinde Çevresel Güvenlik göstergesi, hem nicel hem de nitel bakımdan en çok kodlanmış üçüncü ana göstergedir ve her iki bakımdan da tüm kodlu alanlar içinde yaklaşık % 11 civarında bir yer kaplamaktadır.

Çevresel güvenlik sektörü bağlamında strateji belgesinin en öne çıkan kısmı, 11. maddedir. Çevrenin korunmasına dair hükümlerin bulunduğu bu maddede, özel olarak korunan doğal alanların oluşturulması; bölge ekonomisinin ve altyapısının iklim değişikliğine uyarlanması; bölgedeki ekonomik ve diğer faaliyetler sırasında hava emisyonlarının ve su kirliliğinin en aza indirilmesi; doğal kaynakların işletilmesinden kaynaklanan olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi gibi konular ele alınmıştır (Kremlin, 2020: md. 11).

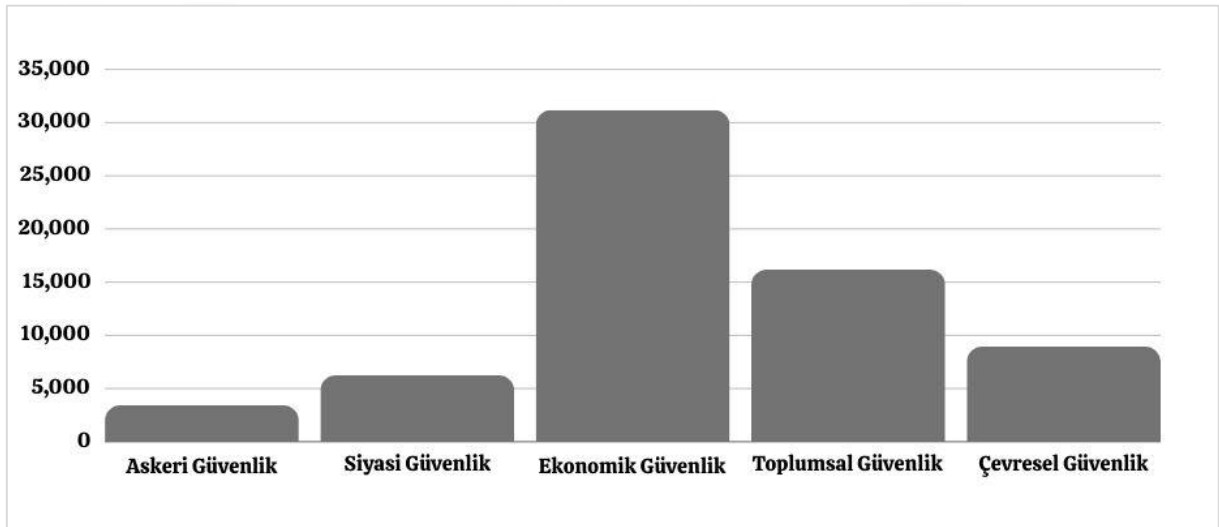
Tablo 3.4’e bakıldığında, Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık Ekonomik Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle bir arada kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, yani Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlandığı görüldüğünde, Rusya’nın ekonomik faaliyetlerinde çevre güvenliğine büyük önem verdiği yorumu yapılabilecektir. Ancak, daha önce de ifade edildiği üzere, Ekonomik Güvenlik göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesiyle 14 noktada birlikte kodlanmışken Yeraltı Kaynakları göstergesiyle (33 kere) ve Arktik Rotalar göstergesiyle (24 kere) çok daha fazla noktada ikili kullanılmıştır. Aynı tabloya bu açıdan bakıldığında çok farklı bir yorumda bulunmak mümkündür. Rusya Federasyonu’nun bölgeyle ilgili ekonomik planlarında çevresel güvenlik konularından ziyade, petrol-doğalgaz madenlerinin ve Kuzey Deniz Rotasının getirileriyle ilgilendiğini söylemek mümkün olacaktır.

3.2.2.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Rusya Federasyonu’nun Arktik strateji belgesinde, Tanımlama ve Sınırlandırma yardımcı göstergesi haricinde yalnızca iki yardımcı göstergeye dair konulara yer verilmiştir: Arktik Rotalar göstergesi ve Yeraltı Kaynakları göstergesi. Oldukça ilginç bir biçimde,

bölgedeki aktörlerin ve örgütlerin hiçbirisi strateji belgesi metninde zikredilmemiştir. Ne Amerika Birleşik Devletleri ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi ülkelere ne de Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği gibi örgütlere değinilmiştir. Strateji belgesinde anılan tek uluslararası örgüt Arktik Konseyi olmuştur –ki sadece iki yerde adı geçmiştir.

Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergeleri, Tablo 3.4’te görüldüğü üzere, en çok Ekonomik Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Ekonomik Güvenlik göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesiyle 33 kere, Arktik Rotalar göstergesiyle 24 kere birlikte kodlanmıştır. Bu iki yardımcı gösterge, diğer ana göstergelerle birlikte ya bir kere kodlanmış ya da hiç kodlanmamıştır. Bu durum, iklim değişikliği neticesinde bölgenin sunduğu fırsatlar olan yeraltı kaynaklarına erişimin ve Arktik suların kullanımının kolaylaşmasını, Rusya Federasyonu’nun neredeyse tamamen ekonomik gözlüklerle değerlendirdiğini göstermektedir.

Grafik 3.2. Rusya Federasyonu Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.2’de, Rusya Federasyonu’nun 2020 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Rusya’nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 82’sine tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Rusya’nın stratejisinin çok büyük bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlelin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Rusya’nın 2020 tarihli Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, ekonomik güvenlik sektörünün diğer güvenlik sektörlerine nazaran oldukça ön planda olduğu görülmektedir. Nitekim Görsel 3.2’de de Rusya’nın strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesinin metinde en geniş yer kaplayan gösterge olduğu aktarılmıştır.

Rusya'nın stratejisinde ekonomik güvenlik sektörüne dair konuları sırasıyla toplumsal ve çevresel güvenlik sektörlerine ilişkin meseleler izlemektedir. Askerî güvenlik sektörünün oldukça geri planda kaldığı Rus stratejisinde siyasî güvenlik sektörüyle alakalı hususların da diğer güvenlik sektörlerine nazaran az işlendiği görülmektedir. Rusya Federasyonu, Arktik stratejisinde bölgeyle ilgili temel meselesinin ekonomiyile dair konular olduğunu göstermekte, bölgede özellikle kendisi ekseninde ele alınan askerî ve siyasî güvenlik sektörlerine ilişkin konulara değinmekten imtina etmektedir. Belki de Rusya böyle yaparak tartışmalı konulardan uzak kalmayı ve odağını ekonomik güvenlik ağırlıklı bir şekilde tasarladığını göstermeyi tercih etmektedir. Rusya'nın tartışmalı konulardan uzak durma eğilimi, bölgesel aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin hiçbirinin kodlanmamış olmasının da sebepleri arasında olarak görülebilir.

3.2.3. Kanada

Kanada topraklarının yaklaşık % 40'ı Arktik Bölge içinde olmasına rağmen, zorlu iklim koşullarının da etkisiyle, Kanada nüfusunun yüzde birinden daha azı (yaklaşık 150 bin kişi) ülkenin bu bölgesinde yaşamaktadır. Kanada, bu seyrek nüfuslu bölge üzerinde egemenlik iddia etmek amacıyla 20. yüzyılın ilk yarısında bölgedeki yasal varlığını kurmuştur. Arktik Bölge, aynı zamanda, Kanada'yı bir ulus olarak inşa etmede birleştirici bir fikir olarak, bugün Kanadalı kimliğinin bir göstergesi olmaya devam etmektedir. Bu fikir, Kanada'yı bir kuzey ülkesi olarak tanımlamaya ve frankofonlarla anglofonları birleştirmeye yardımcı olmuştur (Landriault, 2016: 161).

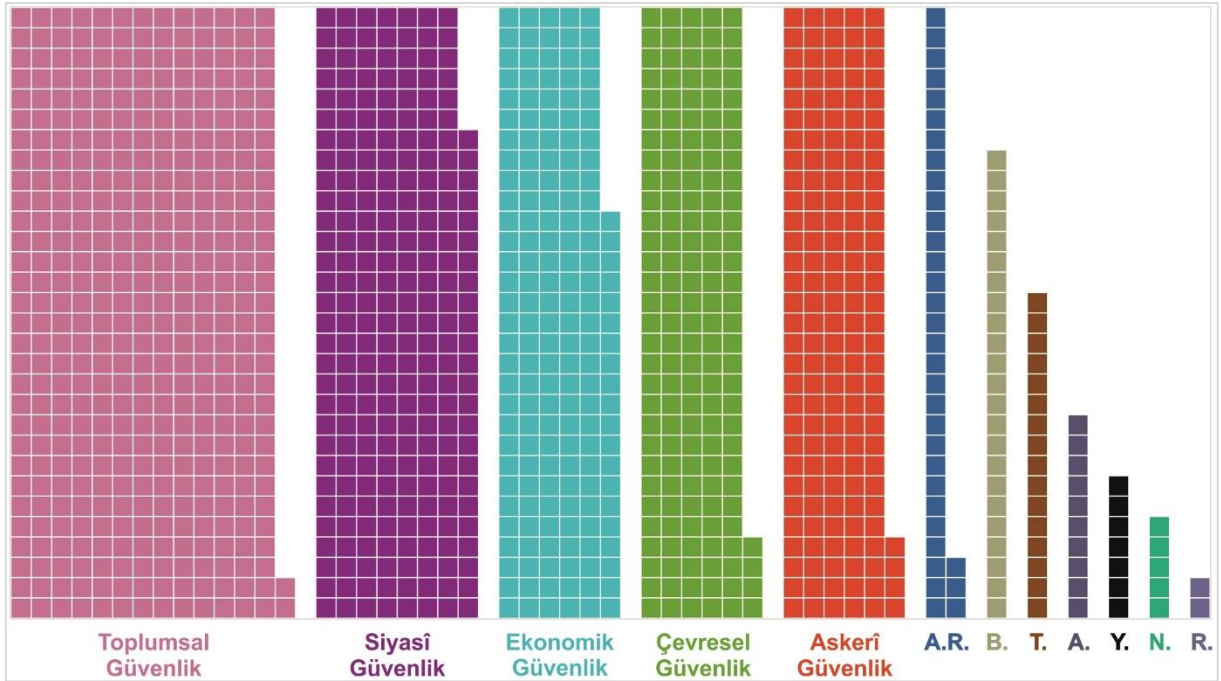
Kanada, kendisi için böylesi öneme sahip Arktik Bölge ile ilgili strateji belgesi yayımlayan ilk ülkelerden birisi olmuştur. 2009 yılında “Kanada'nın Kuzey Stratejisi: Kuzeyimiz, Mirasımız, Geleceğimiz” başlığıyla yayımlanan bu belge, ön ve arka kapaklar dâhil toplamda 48 sayfalık bir metindir. İçerisinde görsellerin ve haritaların bolca yer aldığı bu belge, aynı sayfada İngilizce, Fransızca ve İnuitçe metinlerle yayımlanmıştır (Kanada Hükümeti, 2009). Kanada'nın Arktik bölge ile ilgili en güncel stratejisi ise 2019 tarihli ve “Kanada'nın Arktik ve Kuzey Politika Çerçevesi” başlıklı stratejidir. Bu strateji, İngilizce, Fransızca ve İnuitçe dillerinde, ayrı ayrı metin belgeleri hâlinde yayımlanmıştır. Bu çalışmada, 2019 tarihli stratejinin İngilizce metin belgesi analiz edilmiştir. Bu strateji belgesi, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, toplamda 88 sayfalık bir metindir (Kanada Hükümeti, 2019).

Tablo 3.5. Kanada Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	9
Askeri Güvenlik	53
Siyasi Güvenlik	80
Ekonomik Güvenlik	92
Toplumsal Güvenlik	169
Çevresel Güvenlik	74
Amerika Birleşik Devletleri	6
Rusya Federasyonu	1
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	7
Arktik Rotalar	12
Birleşmiş Milletler	16
NATO	3
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.5'te, Kanada'nın Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Bu tabloda ilk göze çarpan durum, Toplumsal Güvenlik göstergesinin açık farkla en sık kodlanan gösterge olmasıdır. Ana göstergeler içinde Askerî Güvenlik göstergesi en az başvurulan gösterge iken, diğer üç ana gösterge (Ekonomik Güvenlik, Siyasî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik) yaklaşık sayılarda kullanılmıştır. Ana göstergeler içindeki bu dağılım, Kanada'nın Arktik strateji belgesine güvenlik sektörleri bağlamında bakıldığında, toplumsal güvenlik sektörünün en çok önemsenen güvenlik sektörü olduğu ve askerî güvenlikle ilgili meselelerin çok daha arka planda olduğunu göstermektedir. Tabloya bölgede etkili olan aktörler bağlamında bakıldığında, Birleşmiş Milletler haricindeki aktörlerin ya çok az yerde zikredildiği ya da adlarının hiç geçmediği görülmektedir. Avrupa Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti'ne strateji belgesinde hiç yer verilmemişken; Rusya Federasyonu sadece bir paragrafta, NATO ise üç yerde zikredilmiştir.

En sık değinilen Birleşmiş Milletler örgütüne ise ağırlıklı olarak Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi bağlamında ele alınmıştır. Bölgenin sunmuş olduğu fırsatlar bakımından bakıldığında ise, Kanada'nın bölgede yeraltı kaynaklarından ziyade Arktik rotaların sunduğu avantajları kullanma konusuna eğildiği görülmektedir.

Görsel 3.3. Belge Portresi: Kanada Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. AR: Arktik Rotalar; B: Birleşmiş Milletler; T: Tanımlama; A: Amerika Birleşik Devletleri; Y: Yeraltı Kaynakları; N: NATO; R: Rusya Federasyonu)

Görsel 3.3'te, Kanada'nın Arktik Bölge stratejisi belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesi, tüm kodlu alanlar içinde yaklaşık % 33'lük bir yer kaplamaktadır. Siyasî Güvenlik göstergesi, Ekonomik Güvenlik göstergesinden daha az sıklıkla kodlanmış olmasına rağmen, metinde kapladığı alan bakımından ikinci sırada yer almıştır. Bölgede etkili olan aktörlere oldukça az yer verildiği, Tablo 3.5'te olduğu gibi görsel 3.3'te de görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve NATO, en az yer kaplayan dört göstergenin üçünü oluşturmaktadır. Ana göstergeler, metinde yoğunluk bakımından ilk beş sırayı paylaşmıştır. Arktik Rotalar göstergesi, sayıca Birleşmiş Milletler göstergesinden daha az noktada kodlanmış (bkz. Tablo 3.5) olsa da, belge portresine göre en fazla yer kaplayan yardımcı gösterge olmuştur. Bu durum, bir önceki tablo yorumunda ifade edilen tespiti desteklemektedir: Kanada, Arktik rotalar konusuna daha fazla eğilmektedir.

Tablo 3.6. Kanada Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		2	3	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	2		20	9	20	12	2	0	0	4	6	0	2	0
3. Siyasi Güvenlik	3	20		17	55	23	5	1	0	0	4	10	2	0
4. Ekonomik Güvenlik	0	9	17		69	34	0	0	0	3	1	3	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	2	20	55	69		40	0	0	0	1	1	6	0	0
6. Çevresel Güvenlik	1	12	23	34	40		1	0	0	3	2	6	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	2	5	0	0	1		0	0	0	0	0	1	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	1	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	4	0	3	1	3	0	0	0		1	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	6	4	1	1	2	0	0	0	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	10	3	6	6	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	2	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.6'da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloda aktarıldığı üzere, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde en sık birlikte kullanılan ikili, 69 noktada birlikte kodlanan Toplumsal Güvenlik – Ekonomik Güvenlik göstergeleridir. Bu ikiliyi, 55 kere birlikte kodlanan Toplumsal Güvenlik – Siyasî Güvenlik ikilisi takip etmektedir. Tablo 3.6'da dikkat çeken bir husus, yardımcı göstergelerle en sık ikili kullanılan ana göstergenin Siyasî Güvenlik göstergesi oluşudur. Siyasî Güvenlik göstergesinin yardımcı göstergelerden Birleşmiş Milletler göstergesi ve Amerika Birleşik Devletleri göstergesiyle

birlikte, diğer göstergelere nazaran daha sık kodlanmış olması, uluslararası işbirliği yoluyla bölgesel istikrarın sağlanması gerektiğine vurgu yapan Kanada'nın bu konuda hangi aktörlere ağırlık verdiğini göstermektedir.

Kanada'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.3, Tablo 3.5 ve Tablo 3.6'ya birlikte bakıldığında yapılacaktır. Göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.5'te, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.3'te gösterilmektedir. Tablo 3.6 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. Örneğin, bölgenin önemli aktörlerinden Rusya Federasyonu göstergesinin sadece 1 kere kodlanmış olması; buna karşılık Amerika Birleşik Devletleri'nin özellikle Siyasî Güvenlik göstergesiyle sıkça ele alınması, Kanada'nın bölgedeki siyasî pozisyonu hakkında fikir vermektedir. Nitekim toplamda 6 kere kodlanmış olan Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, bunların 5'inde Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Hem nitel hem de nicel anlamda en sık ve en yoğun kodlanan gösterge olarak ön plana çıkan Toplumsal Güvenlik göstergesi, diğer 4 ana göstergenin de en yüksek sayıda kesiştiği gösterge olmuştur. Bu durum, Kanada'nın stratejisinde toplumsal güvenlik sektörüne dair meselelerin yalnızca sık sık ele alınmadığını, aynı zamanda diğer güvenlik sektörleriyle de birlikte geniş bir şekilde işlendiğini göstermektedir. Öte yandan, Arktik Bölge'nin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerin (Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesi) en sık Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması da dikkat çekmektedir. Bu durum, Kanada'nın Arktik fırsatları bölgedeki istikrarlı düzenin bozulmasına sebep olabilecek dinamikler olarak gördüğüne işaret etmektedir. Ayrıca, NATO göstergesinin yalnızca Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle kesişirken Birleşmiş Milletler göstergesinin Askerî Güvenlik haricindeki tüm ana göstergelerle kesişmiş olması da önemlidir. Bu durum, Kanada'nın NATO ve BM'ye hangi konularda rol biçtiği hakkında önemli bir ipucu vermektedir.

Kanada'nın Arktik strateji belgesine ilişkin analizler, Görsel 3.3, Tablo 3.5 ve Tablo 3.6'da aktarılan verilerin ışığında, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.3.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Daha önce de ifade edildiği üzere, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Kanada'nın bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Kanada'nın strateji belgesinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin Ekonomik Güvenlik göstergesi hariç tüm ana göstergelerle birlikte

kodlanmış olması, bölgenin ekonomik güvenlik sektörü bağlamından ziyade diğer güvenlik sektörleri bağlamında tanımlandığını göstermektedir.

Çalışmada analiz edilen Kanada'nın 2019 tarihli Arktik stratejisinin başlığı "Kanada'nın Arktik ve Kuzey Politika Çerçevesi" şeklindedir. Bölgeyle ilgili 2009 tarihli bir önceki strateji belgesinin (Kanada Hükümeti, 2009) başlığı "Kanada'nın Kuzey Stratejisi" iken, neden yeni strateji belgesinde (Kanada Hükümeti, 2019) "Arktik ve Kuzey" ifadelerinin birlikte kullanıldığı, strateji belgesinin ilk bölümlerinde ele alınmıştır. Adı geçen strateji belgesinin hazırlanma sürecinde birlikte çalışılan Yerli halk temsilcileri, bölgenin tanımlanma şekliyle ilgili fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Yukon ve Kuzeybatı Toprakları'nda yaşayan Yerli halklar, "Arktik" terimine bir aitlik hissetmediklerini; Inuitler ise "Kuzey" teriminin Nunavut Toprakları'nı dışarıda tuttuğunu ifade etmişlerdir. Bu endişelerin dile getirilmesi üzerine, Kanada'nın Arktik strateji belgesi, bölgenin ve orada yaşayanların hem "Arktik" hem de "Kuzey" karakterini dikkate alarak başlıklandırılmış; Kanada'daki Inuit anavatanı⁴⁴ olarak tanınan bölgenin tamamıyla birlikte Yukon ve Kuzeybatı Toprakları'nı da içeren bölgeyi "Kuzey ve Arktik" sınırları olarak kabul etmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 9-10). Tüm belge boyunca, bölgeden uluslararası bağlamda (örneğin Arktik Ülkeler) söz ediliyorsa "Arktik" terimi, fakat ulusal bağlamda söz ediliyorsa "Arktik ve Kuzey" ifadeleri kullanılmıştır.

Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik Bölge jeopolitik açıdan önemli bir bölgedir. İklim kaynaklı değişiklikler Arktik sularını daha erişilebilir hâle getirerek kıtalararası nakliye, balıkçılık ve doğal kaynakların geliştirilmesine yönelik uluslararası ilginin artmasına yol açmaktadır. Aynı zamanda, hassas Arktik ekosistemini iklim değişikliğinin etkilerinden korumaya yönelik artan bir uluslararası ilgi de vardır (Kanada Hükümeti, 2019: 60).

Strateji belgesinde "Kanada'nın toplam kıyı şeridinin % 75'ini ve Kanada topraklarının % 40'ını oluşturan bölge" (Kanada Hükümeti, 2019: 81) şeklinde tarif edilen Kanada Arktik ve Kuzey Bölgesi'ne ve genel olarak Arktika'ya yükselen ilgiye dikkat çekilmiştir. Arktik ve Kuzey'de hâlihazırda bir tehdit görülmesi de, hem Arktik hem de Arktik olmayan devletlerin bölgede çeşitli ekonomik ve askeri çıkarlarını dile getirmesiyle, bölgenin jeopolitik öneme sahip bir alan haline geldiği ifade edilmiştir. Artan uluslararası ilgi ve rekabet göz önüne alındığında, Kanada'nın Arktik ve Kuzey Bölgesi'nin güvenliği ve savunulması için etkili güvenlik tedbirlerinin ve caydırıcılığın artırılması gerektiği vurgulanmıştır (Kanada Hükümeti, 2019: 74).

⁴⁴ Inuit Nunangat (Inuit halkının toprakları, suları ve buzları), Kanada'daki Inuitlerin anavatanıdır. Bu bölge dört kuzey Kanada bölgesinden oluşur: Inuvialuit Yerleşim Bölgesi, Nunavut Toprakları, Kuzey Québec'teki Nunavik ve Newfoundland ve Labrador'daki Nunatsiavut.

Kanada'nın Arktik strateji belgesine göre, Arktik Bölge, tarihsel olarak bir istikrar ve barış bölgesi olmuş ve olmaya devam ederken, artan rekabet ve artan erişim, Kanada'nın yanıt vermeye hazır olması gereken güvenlik ve emniyet sorunlarını beraberinde getirmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 74). Önceki stratejilerinden farklı olarak bu güncel strateji belgesi, Kanada'nın mevcut ulusal ve uluslararası politika hedeflerini Yerli halkların ve kuzeylilerin öncelikleriyle daha iyi uyumlu hale getirmiştir. Bölge, hızlı bir değişim sürecinden geçerken, Kanada'nın Arktik liderliğini göstermesi gerekmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 5).

Strateji belgesinde bölgenin tarihinin aktarılış şekli oldukça ilginçtir. Önce Inuitlerin ve diğer Yerli halkların tarih boyunca bölgenin zorlu şartlarına nasıl uyumlu bir şekilde hayatlarını idame ettirdikleri anlatılmış; ardından yerli olmayan insanların önce kürk ve altın gibi kaynaklar aramak için kuzeye geldiklerinden bahsedilmiştir. Aktarılanlara göre, Yerli halkla yerli olmayanlar arasındaki ilk temasların çoğu kısa sürmüş, ancak zamanla bir tahakküm ve sömürgeleştirme dönemine geçilmiştir. Bölgedeki sömürgeleştirme, Yerli halkı pek çok açıdan olumsuz etkilemiştir. Ancak son 50 yılda, bölgede self-determinasyon hakkı gelişmiş ve çeşitli anlaşmalarla resmileşmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 12).

3.2.3.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde, hem nicel hem de nitel bakımdan en az kodlanmış ana göstergedir. Tablo 3.6'da görüldüğü üzere, en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle ve Toplumsal Güvenlik göstergesiyle 20'şer yerde kesişmiştir. Ana göstergeler içinde, en az Ekonomik Güvenlik göstergesiyle bir arada kodlanmıştır. Ana göstergeler haricinde, en sık Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleriyle kesişmiştir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve NATO göstergesiyle ikişer yerde birlikte kodlanırken diğer aktörlerle birlikte ele alınmamış olması, Kanada'nın askerî güvenlik bağlamında bölgeye yaklaşımının bu iki aktör ağırlıklı olarak şekillendiği şeklinde yorumlanabilir.

Strateji belgesinde sıralanan temel önceliklerden biri, Kanada'nın ve Kuzey ve Arktik bölge sakinlerinin emniyette ve güvende olmasını sağlamak olarak ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 2). Zira Kanada'nın geri kalanında olduğu gibi bu bölgede de güvenlik, emniyet ve savunma ile ilgili konular, sağlıklı toplumların, güçlü ekonomilerin ve sürdürülebilir bir çevrenin tesisi için temel ön koşullardır (Kanada Hükümeti, 2019: 50). Strateji belgesine göre, bölgeye yönelik artan ilgi, beraberinde güvenlikle ilgili bazı kaygılar getirmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 4). Bölgeye yönelik ilgi, bölgedeki iklim kaynaklı değişikliklerin küresel etkileri dolayısıyla yükselmiş; bu da bölgenin stratejik ve askerî önemini daha da artırmıştır (Kanada Hükümeti, 2019: 19). Hızlı bölgesel değişikliklere yanıt olarak, strateji

belgesinin hazırlanmasına katkı sunan tüm taraflar, güvenlik ve savunmaya yönelik yekpare devlet yaklaşımına duyulan ihtiyacı kabul etmiştir. Yekpare devlet yaklaşımı bağlamında, Kanada Silahlı Kuvvetleri ve Kanada Sahil Güvenliği'nin bölgede artan mevcudiyeti, Yerli halkla açık iletişim ve Yerli halkın katılımı önemli adımlar olarak vurgulanmıştır (Kanada Hükümeti, 2019: 34). Kanada Silahlı Kuvvetleri'nin, Kanada'nın tüm topraklarında olduğu gibi bölgedeki egemenliğini koruma konusunda da kilit bir rol oynadığı ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 20).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde ortaya koyulan 8 hedeften biri, bölge topraklarının ve bölge halkının güvende, emniyette ve iyi korunuyor olmasının sağlanmasıdır. Strateji belgesindeki ifadelere göre, bölge iklim değişikliğinin etkileri ve teknolojiye gelişmeler nedeniyle giderek daha erişilebilir hale geldikçe, uluslararası stratejik, askerî ve ekonomik öneme sahip bir alan olarak ortaya çıkmakta; bunun sonucunda hem Arktik Ülkeler hem de bölge-dışı ülkeler, bölgede etkili olmaya çalışmaktadır (Kanada Hükümeti, 2019: 50). Ortaya koyulan bu hedefin amaçları, şöyle sıralanmıştır: Emniyet, güvenlik ve savunma konularında Kanada'nın yerel ve uluslararası ortaklarla işbirliğini ve işbirliğini güçlendirmek; Kanada'nın askeri varlığını geliştirmek; Kanada'nın bölgedeki etki alanı farkındalığını, gözetleme ve kontrol kapasitelerini güçlendirmek; Kanada'nın bölgede ulaşımı, sınır bütünlüğünü ve çevre korumayı yöneten yasal çerçeveleri uygulamak; Bölge sakinlerinin acil durum yönetimi yeteneklerini artırmak; Suç önleme girişimleri ve polislik hizmetleri aracılığıyla toplum güvenliğini desteklemek (Kanada Hükümeti, 2019: 51).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinin bölümlerinde birinin başlığı “Emniyet, Güvenlik ve Savunma Bölümü” şeklindedir. Bu bölüm, Kanada Hükümeti'nin güvenli, emniyetli ve iyi korunan bir Arktik ve Kuzey Bölge taahhüdünün bir parçası olarak 2030'a kadar sürdüreceği hedefleri ve faaliyetleri ortaya koymaktadır. Strateji belgesindeki ifadelere göre, Kanada'nın Arktik ve Kuzey hükümetleri ve toplulukları, bölgedeki güvenliğin merkezinde yer almaktadır. Ortaklık ve işbirliği, bu özel, karmaşık ve geniş bölgede güvenliğin sağlanması için elzemdir. Kanada, bölgedeki insanların emniyetini ve güvenliğini korumak için Yerli halk toplulukları, kuruluşları ve hükümetleri de dâhil olmak üzere güvenilir uluslararası müttefiklerle ve merkezî hükümetin tüm düzeyleriyle ortaklaşa çalışmaya devam etmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 72). Kanada'nın çıkarı, bölgede uzun süredir devam eden barış ve istikrarı korumaktır. Kanada bölge ile ilgili olarak diğer devletlerle işbirliğine açık olsa da, Kanada'nın güvenlik önceliği her zaman bölge sakinlerinin ve geniş manada ulusal çıkarlarının korunması olacaktır (Kanada Hükümeti, 2019: 74).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesi, toplamda 53 farklı noktada kodlanmıştır. Bunların 20'si (yaklaşık % 40'ı) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Aslında aynı oranda bir ilişki, Siyasî Güvenlik göstergesiyle de vardır. Askerî güvenlik sektörüne ilişkin konuların istikrar, toprak bütünlüğü ve beka gibi siyasî güvenlik konularıyla ilişkilmesi oldukça doğal bir durumdur. Metnin dikkat çeken yönlerinden biri, askerî güvenlik sektörünün böylesi yoğun bir şekilde “insan güvenliği” ve “toplum güvenliği” bağlamında ele alınmış olmasıdır. Örneğin Rusya'nın ve ABD'nin strateji belgelerinde Askerî Güvenlik göstergesiyle Toplumsal Güvenlik göstergesi hiç kesişmemiştir. Askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuların (silahlanma, sınırların korunması, askerî kapasitenin artırımı vs.) neredeyse yarısında bölgede yaşayan halkın güvenliği ile ilişkilendirilmiş olması, dikkate değer bir detaydır.

3.2.3.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde nicel olarak en sık kullanılan üçüncü, nitel olarak en yoğun yer kaplayan ikinci göstergedir. Ekonomik Güvenlik göstergesinden sayıca daha az yerde kodlanmış olmasına rağmen, yoğunluk bakımından daha fazla alana tekabül etmektedir.

Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık Toplumsal Güvenlik göstergesiyle birlikte ikililer oluşturmuştur. Toplamda 80 farklı noktada kodlanana Siyasi Güvenlik göstergesi, bunların 55'inde (yaklaşık % 70'inde) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, strateji belgesinde istikrar, işbirliği ve hukuka saygı gibi siyasî güvenlik sektörünü ilgilendiren durumların en çok eşitlik, insan hakları, kolektif kimliğin korunması gibi toplumsal güvenlik konularıyla ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Kanada'nın Arktik strateji belgesine göre bölge, hızlı bir değişim sürecinden geçmekte ve yeni oluşmaya başlayan uluslararası ortamda Kanada'nın Arktik liderliğini göstermesi gerekmektedir. Kanada Hükümeti, Arktik Bölge için barış, güvenlik ve istikrarı teşvik edecek, ulusal ve küresel çıkarlara hizmet eden işbirlikçi, kurallara dayalı uluslararası düzeni desteklemeye devam edecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 5).

Daha önce de ifade edildiği üzere, Kanada'nın strateji belgesinde, bölge tarihinin aktarılış biçimi oldukça ilginçtir. Bölgeye sonradan gelenlerin Yerli halklar üzerinde oluşturduğu tahakküm ve sömürge düzeninin onları nasıl etkilediği anlatılmış; son yarım asırda bölgede self-determinasyon hakkını geliştirip yaydıkları ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 12). Devamında, Yerli halklar ve bölgesel, il ve federal hükümetler tarafından yenilikçi ortak yönetim biçimleri oluşturulmuş, yerel yönetimler güçlenmiştir. Her bölge ve eyalet, Yerli

halka hizmet sağlamak ve Yerli hükümetlerle çalışmak için yeni yollar geliştirmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 13-14). Bir bakıma, adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışının yayılıp gelişmesiyle, bölgenin istikrarı sağlanmıştır.

Bir Arktik Ülke olarak Kanada, uzun zamandır diğer devletlerle ortak hedefler ve zorluklar konusunda işbirliği yapmanın yollarını bulmakla ilgilenmektedir. 1996'da Kanada, Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma konusunda uluslararası işbirliği için seçkin bir forum olan Arktik Konseyi'ni oluşturan Ottawa Deklarasyonu'nda kilit bir rol oynamıştır. Kanada, ayrıca Arktik Konseyi'nin Yerli halk örgütlerini Konsey masasına dâhil etme yolunda önemli adımın atılmasına katkıda bulunmuştur (Kanada Hükümeti, 2019: 15).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde belirlenmiş olan sekiz hedefin ikisi, Siyasî Güvenlik göstergesiyle ilgili hedeftir: Arktik Bölge'de kurallara dayalı uluslararası düzenin tesis edilmesiyle değişime etkili bir şekilde yanıt verilmesi ve Yerli ve Yerli olmayan halklar arasında karşılıklı saygıya dayalı bir uzlaşının sağlanması.

Arktik Bölge, istikrarı ve yüksek düzeyde uluslararası işbirliği ile tanınmaktadır; bu, Kanada'nın şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı sağlam kurallara dayalı uluslararası düzenin bir ürünüdür. Bölgede barış ve istikrarın sağlanması, ulusal ve küresel çıkarların faydasına olacaktır. Bu da bölge halkının sosyo-ekonomik kalkınması için gerekli olan koşullara zemin oluşturacaktır. Uluslararası düzen durağan değildir; yeni fırsatları ve tehditleri ele almak için zaman içinde gelişir. Arktik Bölge, hem iklim değişikliğinin hem de değişen jeopolitik eğilimlerin ürünü olan hızlı bir değişim sürecindedir. Bu nedenle, uluslararası kuralların ve kurumların bölgenin karşı karşıya olduğu yeni fırsatlara ve tehditlere yanıt verecek şekilde gelişmesi gerekecektir. Kanada, geçmişte yaptığı gibi, gelişen uluslararası düzenin Kanada'nın çıkarlarını ve değerlerini koruyacak ve destekleyecek şekilde şekillenmesini sağlamak için bu kritik zamanda bölge sakinleriyle ortaklaşa uluslararası liderliğini güçlendirecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 49). Bu durum, en sağlıklı şekilde, Yerli ve Yerli olmayan halklar arasında karşılıklı saygıya dayalı bir uzlaşının sağlanmasıyla gerçekleşebilecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 52). Bölge ile ilgili kararlar, bölge sakinlerinin haklarını, ihtiyaçlarını ve bakış açılarını yansıtmak için onlarla ortaklaşa bir şekilde alınacaktır (Kanada Hükümeti, 2019: 56).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde, Arktik Konseyi başta olmak üzere uluslararası kurum ve kuruluşlara önem verilmektedir. Arktik Konseyi'ne yönelik özel alaka ve vurgu, Konseyin kuruluş aşamasındaki kritik rolleriyle de ilgilidir. Bölge yönetişimi ve istikrarı bakımından Birleşmiş Milletler'e de büyük anlam atfedilmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 59). Ayrıca, karşılıklı çıkarları ilgilendiren konuları tartışmak için, mümkün olduğu

durumlarda, bölge-dışı kilit devletler ve aktörlerle diyalog kurmayı de değerlendirecekleri ifade edilmektedir. Değerleri ve bilimsel, çevresel ve/veya ekonomik çıkarları Kanada'nın Arktik ve Kuzey halklarının öncelikleriyle ve Kanada'nın ulusal güvenlik çıkarlarıyla uyumlu olan bölge-dışı devletler ve aktörlerle işbirliğine öncelik verilecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 64). Bu kısımda, herhangi bir bölge-dışı aktörün ismini zikretmemiş olmaları da dikkate değerdir.

3.2.3.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde nicel olarak en sık kullanılan ikinci, nitel olarak en yoğun yer kaplayan üçüncü göstergedir. Siyasî Güvenlik göstergesinden sayıca daha çok yerde kodlanmış olmasına rağmen, yoğunluk bakımından daha az alana tekabül etmektedir.

Metin içinde toplam 92 noktada kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, Tablo 3.6'da görüldüğü üzere bunların 69'unda (% 75'inde) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Bu durum, Kanada yönetiminin insan hakları, sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik, geleneklerin korunması gibi hususları içeren toplumsal güvenliğin en başta altyapı yatırımları, finans sektörü ve ekonomik bağımsızlık gibi konuları içeren ekonomik güvenliğin sağlanmasıyla mümkün olacağına inandığını göstermektedir.

Tablo 3.6'da aktarıldığı üzere, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde yardımcı göstergelerle en az eşleşen ana gösterge, Ekonomik Güvenlik göstergesi olmuştur. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle bir arada hiç kullanılmamış olması, Kanada'nın Arktik Bölge'yi ekonomik saikler yerine diğer özellikleriyle tanımlamayı tercih etmesinin bir sonucudur.

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde ortaya koyulan sekiz hedeften iki tanesi ekonomik güvenlik sektörüyle doğrudan ilişkilidir. Bu hedeflerden biri, güçlü, sürdürülebilir, çeşitlendirilmiş ve kapsayıcı yerel ve bölgesel ekonomilerin yaratılması hedefidir. Strateji belgesine göre, güçlü bir ekonomi, hem Arktik topluluklarının direncine hem de tüm Kanadalılara fayda sağlayan sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunacaktır. Ancak, bölgenin küçük ve dağınık nüfusu, yaygın olmayan altyapısı ve yüksek maliyetleri, kuzeydeki ekonomik kalkınmayı zorlaştıran etmenlerdir. Kanada yönetimi, bu zorlukları turizm, balıkçılık, denizcilik ve kültürel endüstri gibi alanlarda destekler vererek aşmayı planlamaktadır (Kanada Hükümeti, 2019: 45). Kuzey ve Arktik ekonomisini Kuzeylilerin ve tüm Kanadalıların yararına olacak şekilde büyütmek üzere, Yerlilerin ekonomiye katılımını artırmak, gelir eşitsizliğini azaltmak, ticaret ve yatırım fırsatlarını artırmak gibi konular öncelikler arasında sıralanmıştır. Ayrıca madencilik ve enerji sektörleri dâhil olmak üzere kaynak geliştirmeyi optimize etmek;

bunun da sorumlu, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde yapılmasını sağlamak konusuna vurgu yapılmıştır (Kanada Hükümeti, 2019: 46).

Ekonomik güvenlik sektörüyle doğrudan ilişkili hedeflerden diğeri, Kuzey ve Arktik bölgeyle Kanada'nın diğeri bölgeleri arasındaki uçurumu kapatacak şekilde güçlendirilmiş bir altyapının tesis edilmesi hedefidir. Strateji belgesine göre, bölgedeki herkesin yaşadığı bir handikap olarak, altyapı bu çerçevenin en önemli önceliğidir. Kanada, daha verimli ve etkili iletişim, temiz enerji ve ulaşım imkânları sağlamak için altyapıya yatırım yapmaktadır. Ayrıca, özellikle iklime duyarlı sektörlerde, hava durumu ve iklim izleme konusundaki eksiklikleri gidermeleri gerekmektedir. Zira ulaşım ve enerji altyapısına yatırılan her dolar, bu miktarın on katından fazlasını üretebilecektir. Strateji belgesinde, bölge halkı için ekonomik fırsat ve refah yaratmak ve Kanada'nın Arktik bölgelerinin Kanada'nın diğeri bölgelerini yakalamasını sağlamak konusunda taahhüt verilmiştir. Taahhüt verilen konular arasında ulaşım başta olmak üzere önemli altyapı projelerine yatırım; uygun fiyatlı ve temiz enerjiye erişimi temin; herkes için hızlı, güvenilir ve uygun fiyatlı geniş bant internet bağlantısı; hava ve iklim verilerinin toplanması ve kullanılması için izleme altyapısının geliştirilmesi gibi başlıklar yer almaktadır (Kanada Hükümeti, 2019: 44). Kanada'nın Arktik strateji belgesinde, ayrıca, sosyal altyapı konusuna da önem verilmiştir. Eğitim ve kültürel faaliyetler konusunda yapılacak altyapı yatırımlarının da bölgenin uzun vadede sürdürülebilir bir ekonomik güvenliğe ulaştıracağı ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 5).

Kanada'nın Arktik strateji belgesine göre, Bölge, karma ekonomi olarak tanımlanan bir yapıya sahiptir: bazı insanlar geleneksel avcılık, balıkçılık ve toplayıcılık ekonomilerine, diğeri sabit maaşlı bir ekonomiye, bazıları her ikisine de bağlıdır (Kanada Hükümeti, 2019: 16). Diğeri Arktik Ülkeler, Arktik bölgelerini küresel topluluğun bir parçası haline getirmek için önemli yatırımlar yapmaktadır. Kanada'nın uluslararası gelişmelere ayak uydurmak için yaptığı girişimleri desteklemek, Yerli halklara ve bölgede sakinlerine daha fazla fırsat, sağlık ve refah sunacaktır (Kanada Hükümeti, 2019: 7).

Bölgede ekonomik güvenliğin sağlanması için vurgulanan ilginç noktalardan biri, Yerli halkların pozisyonuyla ilgilidir. Strateji belgesinde ifade edildiği üzere, sorumlu ve sürdürülebilir bir kalkınma, bölge sakinleri ve ekonomisi için oldukça kritiktir. Yerlilerin sahip olduğu işletmeler uzun yıllardır kaynak endüstrilerine işçi ve hizmet sağlamıştır ve artık Yerli halklar da kaynak geliştirme işletmelerinin sahibi olmaya başlamaktadır. Kaynak endüstrisine yerli mülkiyet, yatırım ve katılım, bu sektörün başarısı, sürdürülebilirliği ve Yerli halklarla ekonomik uzlaşının bir yolu için gereklidir (Kanada Hükümeti, 2019: 18). Strateji belgesinde,

bir nevi, önceden iş gücünden ibaret olan Yerlilerin artık işletme sahibi olmaya başlamalarıyla sömürü düzeninin tasfiyesinden söz edilmiştir.

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesinin ikinci en sık ikili oluşturduğu gösterge Çevresel Güvenlik göstergesidir. Buna paralel olarak, metin boyunca sık sık sürdürülebilir kalkınma konusuna vurgu yapıldığı görülmektedir. En başta, bölge yönetim konusunda oldukça önemsedikleri Arktik Konseyi'ni "bölgede sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma konusunda uluslararası işbirliği platformu" (Kanada Hükümeti, 2019: 15) olarak tanımlıyor olmaları dikkat çekicidir. Çeşitlendirilmiş ve sürdürülebilir bir ekonomi yaratmanın, Kuzey ekonomisini ani yükseliş ve düşüş döngülerinden korumak için hayati önem taşıdığı ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 6). Kalkınma, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel hususları bütünleştirerek sürdürülebilir ve bütünsel olmalıdır (Kanada Hükümeti, 2019: 56).

3.2.3.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde hem nicelik olarak en sık hem de nitelik olarak en yoğun kodlanan gösterge olmuştur. Bu gösterge, tüm kodlu alanların yaklaşık üçte birine denk gelmektedir. Ana göstergelerle en sık Toplumsal Güvenlik göstergesiyle birlikte, en az Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir.

Az önce de ifade edildiği üzere, Toplumsal Güvenlik göstergesi, tüm kodlu alanların yaklaşık üçte birine tekabül etmektedir. Diğer bir ifadeyle, Kanada strateji belgesinde kodlanan her üç cümleden biri toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili konulardır. Bu gösterge, Kanada strateji belgesinde mevcut olan Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, Rusya Federasyonu göstergesi ve NATO göstergesi hariç diğer tüm yardımcı göstergelerle birlikte kodlanmıştır (bkz. Tablo 3.9).

Metin içinde toplam 92 noktada kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, Tablo 3.6'da görüldüğü üzere bunların 69'unda (% 75'inde) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Bu durum, Kanada yönetiminin insan hakları, sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik, geleneklerin korunması gibi hususları içeren toplumsal güvenliğin en başta altyapı yatırımları, finans sektörü ve ekonomik bağımsızlık gibi konuları içeren ekonomik güvenliğin sağlanmasıyla mümkün olacağına inandığını göstermektedir.

Tablo 3.6'un ortaya çıkardığı veri, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde en çok vurgu yapılan toplumsal güvenlik konusunun hangi şartlarla sağlanacağı hususundaki düşünceleri hakkında ipuçları sunmaktadır. Toplumsal Güvenlik göstergesi, birlikte kullanım sıklığına göre sırasıyla Ekonomik Güvenlik göstergesi (69 kere), Siyasî Güvenlik göstergesi (55 kere),

Çevresel Güvenlik göstergesi (40 kere) ve Askerî Güvenlik göstergesi (20 kere) ile kesişmiştir. Buradan, Kanada'nın bölgede toplumsal güvenliği sağlamak konusunda önce ekonomik, sonra siyasî, sonra çevresel ve en son askerî güvenlik sektörlerini kapsayan tedbirlere yöneleceği yorumuna varılabilir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, Yerli halklar ve topluluklar, Kanada'nın uluslararası Arktik stratejisinin merkezinde yer almaktadır. Kanada, hem yurtiçinde hem de yurtdışında sağlıklı ve müreffeh Yerli halkları hedefini sağlamak için uluslararası siyasetini şekillendirecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 64).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde ortaya koyduğu sekiz hedeften birincisi, bölgede yaşayan Yerli halkların sağlığı ve direnci ile ilgilidir. Strateji belgesinde, bölge halkları ve diğer Kanadalılar arasında, sağlık hizmetlerine erişim, eğitim, barınma ve işsizlik gibi konularda kabul edilemez uçurumların olduğu belirtilmiştir. Ortalama yaşam süresinin bir popülasyonun refahının önemli bir göstergesi olduğu ifade edilmiş; Kanada'da Inuitler için öngörülen ortalama yaşam süresinin, Kanada'nın Yerli olmayan nüfusunun 10,5 yıl altında olduğunun altı çizilmiştir. Yerli halkların haklarına, çıkarlarına ve koşullarına saygı duyan bir yaklaşım benimsenerek bu büyük uçurumları kapatma konusunda birlikte çalışılacağı konusunda söz verilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 42). Bu hedefe ulaşılmasının, ekonomik kalkınma, kamu güvenliği, adalet ve uzlaşma gibi diğer hedeflerdeki ilerlemeye bağlı olacağı belirtilmiş; yoksulluğa son verilmesinden açlığın ortadan kaldırılmasına, barınma problemlerinin giderilmesinden intiharların azaltılmasına kadar pek çok konuda alt hedefler ortaya koyulmuştur (Kanada Hükümeti, 2019: 43).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde ortaya koyduğu sekiz hedeften bir diğeri, Kanada'nın ve Kuzey ve Arktik bölge sakinlerinin emniyette ve güvende olmasını sağlamak olarak ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 50). Bir başka hedef ise Yerli ve Yerli olmayan halklar arasında karşılıklı saygıya dayalı bir uzlaşının sağlanmasıyla ilgilidir. Bunun olabilmesi için geçmişe dair farkındalık, iki grup arasında geçmişte yaşananların kabulü ve gerekirse tazmini için harekete geçilmesi gerekmektedir. Geçmişteki yanlışların farkında olma ve kabul etme ve her iki tarafın daha iyi bir gelecek inşa etme konusunda işbirliği yapma taahhüdüne dayalı yeni bir ilişki geliştirilmelidir (Kanada Hükümeti, 2019: 52). Strateji belgesinde Yerli halk toplulukların bölgenin yönetim mekanizmalarına ortak olmaları konusu oldukça önemsenmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 54). Strateji belgesine göre, Arktik ve Kuzey ile ilgili kararlar, kuzeylilerin haklarını, ihtiyaçlarını ve bakış açılarını yansıtmak için onlarla ortaklaşa alınacaktır (Kanada Hükümeti, 2019: 56). Sadece kendi sınırları içindeki Yerli halkları değil, diğer Arktik Ülkelerdeki Yerli halkları da önemseyen Kanada için Arktik Konseyi, tartışmalara katılmak için Arktik Ülkelerin masasına Yerli halk örgütlerinin dâhil

edilmesiyle özellikle önemlidir (Kanada Hükümeti, 2019: 58). Bu bağlamda, sosyal, sağlık, ekonomik ve kültürel konular da dâhil olmak üzere, Konseyin toplumsal güvenlik sektörü kapsamındaki çalışmalarını desteklemeye devam edecekleri ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 62).

3.2.3.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Kanada'nın Arktik strateji belgesinde nicel ve nitel bağlamda en sık kullanılan dördüncü göstergedir. Metin boyunca toplamda 74 yerde kodlanan Çevresel Güvenlik göstergesi, en sık Toplumsal Güvenlik göstergesiyle (40 kere) ve Ekonomik Güvenlik göstergesiyle (34 kere) birlikte ele alınmıştır. Çevresel Güvenlik göstergesi, yardımcı göstergelerden ise en sık Birleşmiş Milletler göstergesiyle (6 kere) kesişmiştir.

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde ortaya koyulan 8 ana hedeften biri, bölgenin ekosisteminin korunmasıyla ilgilidir. İklim değişikliği, Kanada'nın Arktik ve Kuzey sakinleri için bir realitedir. Bölgedeki sıcaklık, küresel ortalamanın iki-üç katı oranında artmıştır. Bu artış hem bölge sakinlerinin hayatlarını hem de ekosistemi olumsuz etkilemiştir. Konuyla ilgili alınması gereken acil önlemler, en başta iklim değişikliğini yavaşlatmaya çalışmak ve iklim değişikliğinin sonuçlarına uyum sağlamaktır. Bu önlemler, ancak iklim değişikliğinin sebepleri ve sonuçlarıyla ilgili farkındalığın artırılmasıyla sağlanabilecektir. Bölgeyi etkileyen çevre sorunlarından bazıları, sorunların kaynakları büyük ölçüde bölge dışındaki alanlardan kaynaklandığından, yalnızca yerel önlemler yoluyla yönetilemez. Bu çevresel sorunlar kapsam olarak küresel olmakla birlikte, kuzey Kanadalıların, özellikle de burada yaşayan Yerli halklar üzerinde orantısız bir etkiye sahiptir. Bu nedenle Kanada, bu çevresel sorunların ele alınması için uluslararası çabalara liderlik edecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 48).

Kanada'nın Arktik strateji belgesine göre bölge, iklim değişikliği, uluslararası ticaret ve küresel güvenlik konularının buluştuğu önemli bir kavşak haline gelmiştir. Eriyen deniz buzu nakliye rotalarını açarken, aynı zamanda doğal kaynaklar zenginliğini de ulaşılabilir hale getirmiştir. Artan ekonomik çıkarları, arama ve kurtarma ve insan kaynaklı felaketleri içeren yükselen güvenlik ve emniyet riskleri takip etmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 4). Bölge hızlı çevresel değişim ve uluslararası ilgi dalgalanmalarından geçerken, Kanada'nın Arktik liderliğine soyunması gerektiği yeniden ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 5).

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde aktarıldığı üzere, iklim değişikliğinin sosyal ve çevresel etkileri, tüm bölgesel yuvarlak masa toplantılarında tekrarlanan konulardır. Bu etkiler, altyapıdan barınmaya ve güvenliğe kadar çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Yuvarlak masa toplantılarında pek çok kişi, uyum faaliyetlerinin bölgedeki hafifletme eylemlerine göre

öncelikli olması gerektiğini dile getirmiştir. Diğer bir önemli husus, ulusal ve uluslararası ölçüde emisyon azaltım faaliyetlerine duyulan büyük ihtiyaç olmuştur (Kanada Hükümeti, 2019: 32).

Geleceğe bakıldığında, Arktik ve Kuzey bölgeyi böylesine değiştirip dönüştüren iklim değişikliğinden daha büyük bir güç yoktur. Arktik ekosistemleri, küresel ısınmanın olumsuz etkilerini yaşama konusunda orantısız bir şekilde yüksek risk altındadır. Bölge, sera gazı emisyonlarının önde gelen kaynağı olmasa da, küresel ortalamadan iki ila üç kat daha hızlı ısınmaktadır. Böylesi yüksek bir ısınma ivmesi, bölgedeki buzulların yakın gelecekte tamamen erimesine kadar gidecektir. Yerli halklar bu durumdan en çok etkilenenlerdir. Geleneksel gıda kaynakları yok olmakta; buz koşulları öngörülemez hale gelmekte ve bu nedenle köpek kızıağı veya kar arabası kullanan avcılar tarafından seyahat için tehlike oluşturmakta; eriyen buzlar ve yükselen deniz seviyeleri, Yerli halkları yıkıcı kıyı erozyonuna ve maliyetli altyapı hasarına maruz bırakmaktadır (Kanada Hükümeti, 2019: 18). Ancak, temel verilerin mevcut eksikliği, kanıta dayalı karar vermede büyük zorluklar oluşturmaktadır. Verilerin sorumlu bir şekilde kullanılması, çevre sorunlarının 'büyük resminin' daha iyi anlaşılmasına ve bilgiye dayalı politika ve veriye dayalı kararların geliştirilmesine katkıda bulunabilir (Kanada Hükümeti, 2019: 19). Bu sebeple, strateji belgesinde sıklıkla iklim ve hava durumu izleme sistemlerinin geliştirilmesi konusuna değinilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 41, 44, 45, 49, 69).

Kanada'nın strateji belgesinde iklim değişikliği konusu sadece olumsuz etkileri bağlamında ele alınmamıştır. Kaynak geliştirme, turizm ve denizcilik gibi belirli ekonomik sektörlerin, iklim değişikliği dolayısıyla büyümesi beklenmektedir. Ancak bu gelişme, beraberinde riskler de getirmektedir. Yine de, yerel ve bölgesel ekonomilerin sürdürülebilir bir şekilde büyüebilmesini sağlamak için iklim değişikliği hususlarının dikkate alınması gerekecektir (Kanada Hükümeti, 2019: 45).

Kanada, Arktik ve Kuzey halklarının iklim direncini güçlendirmek için uluslararası işbirliğine öncelik verecektir. Arktik ve Kuzey halkları, altyapıyı, yiyecek ve su kaynaklarını ve sağlığı etkileyen iklim değişikliğinin etkilerine en çok maruz kalanlar arasındadır. Kanada, sadece kendi topraklarında bulunan Yerli halk için değil, diğer Arktik Ülkelerde yaşayan Yerliler için de iklim değişikliğine ilişkin araçların ve bilimsel değerlendirmelerin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır (Kanada Hükümeti, 2019: 69). Bu konuda Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne özel vurgu yapılmıştır (Kanada Hükümeti, 2019: 39-40).

3.2.3.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Kanada'nın Arktik strateji belgesinde Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesi hariç tüm göstergeler, en az bir kere olmak kodlanmıştır. Strateji belgesinde nicel olarak en sık kodlanan yardımcı gösterge Birleşmiş Milletler göstergesi olsa da, nitel olarak en fazla yer kaplayan yardımcı gösterge Arktik Rotalar göstergesi olmuştur.

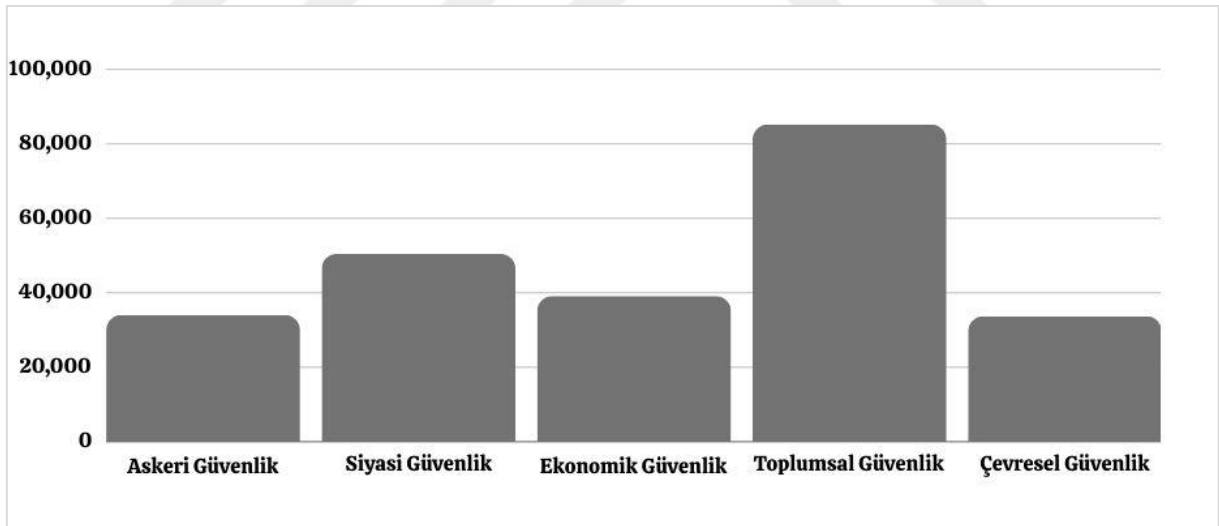
Arktik Rotalar göstergesi, en sık Askerî Güvenlik göstergesiyle (6 kere) ve Siyasî Güvenlik göstergesiyle (4 kere) kesişmiştir. Kanada'nın Arktik strateji belgesine göre bölge, iklim değişikliği, uluslararası ticaret ve küresel güvenlik konularının bulunduğu önemli bir kavşak haline gelmiştir. Eriyen buzul kütle kıtalararası ticarete kullanılabilecek nakliye rotalarını açarken, aynı zamanda kuzeydeki doğal kaynakların zenginliğini de ulaşılabilir hale getirmiştir. Artan ticaret ve turizm faaliyetleri, insan kaynaklı felaketleri de içeren güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 4). Kuzey Batı Geçidi her ne kadar nakliye maliyetlerinin düşmesi konusunda önemli bir avantaj sağlıyor olsa da, son derece değişken buzul koşulları, buradan geçişi zor ve tehlikeli hale getirmeye devam etmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 19). Arktik Rotalar konusu da insanî perspektiften ele alan Kanada'nın Arktik strateji belgesine göre, Arktik ve Kuzey topraklarında ve sularında Yerlilerle doğa arasında benzersiz bir ilişki vardır. Inuitler binlerce yıldır, donmuş kara ile donmuş deniz arasında hiçbir ayırım yapmadan bölgede yaşamış, seyahat etmiş ve avlanmıştır. Bu uygulamalar hâlâ devam etmekte ve bugün Inuit kültürü ve ekonomisi için hayati önem arz etmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 50). Dikkatli bir şekilde yönetilmezse, Arktik rotalarda faaliyetlerin artması, kırılgan Arktik deniz ortamına yönelik riskler oluşturacaktır. Deniz taşımacılığının küresel doğası göz önüne alındığında, rekabet gücünü korurken bu riskleri yönetmek için uluslararası işbirliği şarttır. Bu nedenle Kanada, 2015 yılında kabul edilen ve *Polar Code*⁴⁵ olarak bilinen girişimi önemsemektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 70). Arktik sulara daha kolay erişim, Kanada Arktik su yollarında daha fazla yabancı varlığına sebep olacaktır. Bu konuda Kanada, Kuzey Batı Geçidi olarak adlandırılan su yollarında egemenliğini kullanmaya kararlıdır (Kanada Hükümeti, 2019: 74).

Yeraltı Kaynakları göstergesi, strateji belgesinde ağırlıklı olarak askerî, ekonomik ve çevresel güvenlik sektörleri bağlamında ele alınmıştır. Örneğin, bölgede güçlü, sürdürülebilir, çeşitlendirilmiş ve kapsayıcı ekonomi yaratılması hedefinin anlatıldığı kısımda, madencilik ve enerji sektörleri konusunda gösterilecek gelişmelerin sorumlu, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 46). İklim değişikliği sonucunda Arktik Bölge'ye artan erişim imkânının yeraltı kaynakları konusundaki beklentileri

⁴⁵ Kutup Sularında Sefer Yapan Gemiler İçin Uluslararası Kod

de artırdığı belirtilmiş (Kanada Hükümeti, 2019: 60); bölgenin zengin doğal kaynaklarını ve stratejik konumunu paylaşmaya çalışan aktörlerin bölgeye artan uluslararası ilgisi ve rekabetinden söz edilmiştir (Kanada Hükümeti, 2019: 72). Benzer şekilde, Kanada'nın Arktik ve Kuzey bölgesi de yabancı devletlerin ve işletmelerin ilgisini çekmektedir. Yabancı yatırım, Kuzeylilerin hayatlarını iyileştirme potansiyeline sahiptir. Ancak bu yatırımların hepsi, Kanada'nın faydasına olacak sonuçlar doğurmayabilir. Daha önce bahsedilen riskler sebebiyle Kanada, ekonomik kalkınma ile güvenlik ve emniyet konuları arasındaki dengeyi sağlamak durumunda olduğunun bilinciyle hareket etmektedir (Kanada Hükümeti, 2019: 74).

Bölgesel aktörlerden Birleşmiş Milletler haricindeki aktörlerin ya çok az yerde zikredildiği ya da adlarının hiç geçmediği görülmektedir. Avrupa Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti'ne strateji belgesinde hiç yer verilmemişken; Rusya Federasyonu sadece bir paragrafta, NATO ise üç yerde zikredilmiştir. En sık değinilen Birleşmiş Milletler örgütü ağırlıklı olarak Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi bağlamında ele alınmıştır. Toplamda 6 noktada kodlanan Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, bunların 5'inde Siyasî Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Tablo 3.9'da aktarılan bu duruma bakıldığında, Kanada'nın bölge ilişkilerinde siyasî güvenlik bağlamında Birleşmiş Milletler'e ve ABD'ye yakın durduğu çıkarımı yapılabilecektir.

Grafik 3.3. Kanada Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.3'te, Kanada'nın 2019 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Kanada'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 79'una tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Kanada stratejisinin çok büyük bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden

aktarılanlar ışığında Kanada'nın 2019 tarihli Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, Kanada'nın en çok toplumsal güvenlik sektörüne dair konuları ön plana çıkardığı görülmektedir. Bununla birlikte, diğer güvenlik sektörleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ve her birinin yaklaşık olarak eşit derecede ele alındığı söylenebilir. Yine de çevresel güvenlik konularına dair hususların askerî güvenlik konularıyla birlikte en az işlenen güvenlik konuları olduğuna da dikkat çekmek gerekir. Çevresel güvenlik sektörünün Kanada tarafından geri plana atıldığı yönünde bir yorum yapmak yanlış olacaktır. Ancak Çevresel Güvenlik göstergesinin en düşük frekansa sahip olan ana gösterge olmasının tüm Arktik Ülkeler içinde istisnai bir durum olduğunu da belirtmek gerekir. Nitekim diğer 7 Arktik Ülkenin stratejilerinin hiçbirinde Çevresel Güvenlik göstergesi en düşük frekansa sahip ana gösterge olmamıştır.

3.2.4. Danimarka Krallığı

Danimarka Krallığı, ya da kısaca Danimarka, anayasal olarak Danimarka'yı ve Kuzey Atlantik Okyanusu'ndaki iki özerk bölge olan Faroe Adaları ve Grönland'ı içeren devlettir ve Grönland sayesinde Arktik Bölge'de toprakları bulunan bir kıyı ülkesidir. Dünyanın en büyük kıta olmayan adası olan Grönland, Danimarka Krallığı'nın Arktika kısmıdır ve ağırlıklı olarak Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Grönland adası, coğrafi olarak Kuzey Amerika kıtasının bir parçası olsa da jeopolitik olarak Avrupa ile bağlantılıdır. Toplam yaklaşık 2,2 milyon km² yüzölçümüyle Grönland, Batı Avrupa'nın neredeyse yarısı kadardır.

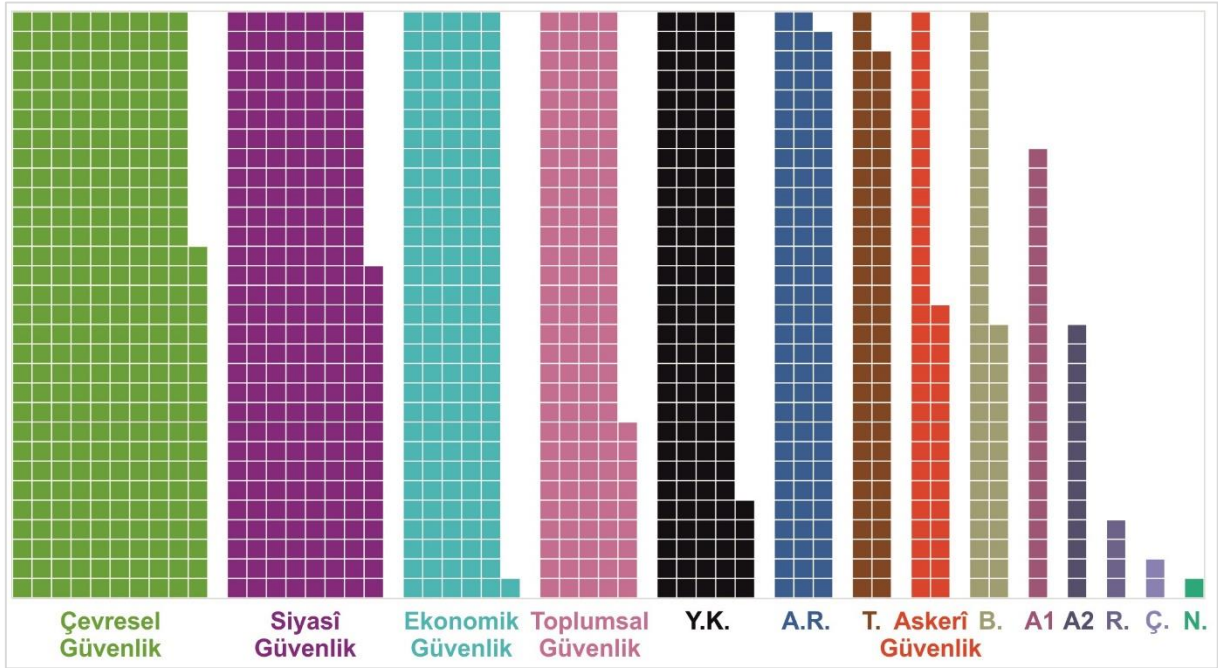
Danimarka, Arktik Bölge ile ilgili ilk strateji belgesi yayımlayan ülkelerden biri olmasına rağmen, hâlihazırda en güncelliğini yitirmiş Arktik strateji belgesinin sahibi konumundadır. Bölgeyle ilgili ilk strateji belgeleri, 2008 yılında yayımlanan “Bir Karmaşa İçinde Arktik: Arktik Bölge'deki Faaliyetler İçin Taslak Strateji” başlıklı Danca bir belgedir. Bunu, 2011 yılında yayımladıkları “Danimarka Krallığı Kuzey Kutbu Stratejisi 2011-2020” başlıklı İngilizce belge takip etmiştir. Bu çalışmada, 2011 tarihli ve Danimarka Krallığı'nı oluşturan Danimarka, Faroe Adaları ve Grönland hükümetlerinin imzasını taşıyan bu belge analiz edilmiştir. Bu strateji belgesi, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin ve haritaların sıkça kullanıldığı, toplamda 58 sayfalık bir metindir (Danimarka Krallığı, 2011).

Tablo 3.7. Danimarka Krallığı Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	20
Askeri Güvenlik	17
Siyasi Güvenlik	65
Ekonomik Güvenlik	49
Toplumsal Güvenlik	45
Çevresel Güvenlik	88
Amerika Birleşik Devletleri	5
Rusya Federasyonu	1
Çin Halk Cumhuriyeti	1
Yeraltı Kaynakları	31
Arktik Rotalar	29
Birleşmiş Milletler	20
NATO	2
Avrupa Birliği	10

Tablo 3.7’de, Danimarka’nın Arktik strateji belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Şimdiye kadar incelenen strateji belgelerinden farklı olarak, çalışma için belirlenmiş olan tüm göstergelerin en az bir kere kodlandığı görülmektedir. Tabloya bakıldığında ilk göze çarpan husus, en sık kodlanan göstergenin Çevresel Güvenlik olduğudur. Bunu Siyasî Güvenlik göstergesi takip ederken, en az kullanılan ana gösterge Askerî Güvenlik göstergesi olmuştur. Toplumsal Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleri nicel bakımdan birbirlerine yakın sayıda kodlanmıştır. Bölgenin sunmuş olduğu fırsatlar bakımından, hem Yeraltı Kaynakları göstergesinin hem de Arktik Rotalar göstergesinin neredeyse eşit sayıda yerde kodlandığı görülmektedir. Bu durumun, Danimarka’nın bu iki fırsata da aşağı yukarı aynı önemi verdiğini gösterdiği yorumu yapılabilir. Bölgesel aktörler nezdinde ise, ulus düzeyi aktörler arasında Amerika Birleşik Devletleri’nin, ulus-üstü düzey aktörler arasında Birleşmiş Milletler’in ön plana çıktığı

söylenbilir. Hem Rusya Federasyonu’nun hem de Çin Halk Cumhuriyeti’nin metinde sadece birer yerde zikredilmiş olması da dikkat çekicidir.

Görsel 3.4. Belge Portresi: Danimarka Krallığı Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. YK: Yeraltı Kaynakları; AR: Arktik Rotalar; T: Tanımlama; B: Birleşmiş Milletler; A1: Avrupa Birliği; A2: Amerika Birleşik Devletleri; R: Rusya Federasyonu; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; N: NATO)

Görsel 3.4’te, Danimarka’nın Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.7’dekine paralel şekilde, ana göstergelerin yine aynı sırayla verildiği görülmektedir. Çevresel Güvenlik göstergesi en çok yer kaplayan, Askerî Güvenlik göstergesi ise en az yer kaplayan ana gösterge olmuştur. Yardımcı göstergeler de durum benzer şekildedir. Nicel olarak en az kodlanan üç yardımcı gösterge olan Rusya Federasyonu göstergesi, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi ve NATO göstergesi, yoğunluk bakımından da en az yer kaplayan göstergelerdir. Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleriyle birlikte Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, ana göstergelerden olan Askerî Güvenlik göstergesinden daha sık kodlandığı gibi daha çok yer kaplayan göstergeler olmuşlardır.

Tablo 3.8. Danimarka Krallığı Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	5	1	1	2	0	0	0	3	1	1	0	0
2. Askeri Güvenlik	0		8	2	0	3	0	1	0	0	0	0	2	0
3. Siyasi Güvenlik	5	8		5	8	12	3	1	1	5	4	9	2	6
4. Ekonomik Güvenlik	1	2	5		11	16	2	1	0	9	4	2	0	3
5. Toplumsal Güvenlik	1	0	8	11		11	2	0	0	7	0	4	0	1
6. Çevresel Güvenlik	2	3	12	16	11		2	1	0	12	7	9	0	1
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	3	2	2	2		0	0	1	0	1	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	1	1	1	0	1	0		0	0	1	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	1	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	3	0	5	9	7	12	1	0	0		1	2	0	1
11. Arktik Rotalar	1	0	4	4	0	7	0	1	0	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	1	0	9	2	4	9	1	0	0	2	0		0	0
13. NATO	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	6	3	1	1	0	0	0	1	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.8’de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızıya doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Şimdiye kadar analiz edilen strateji belgelerinden farklı olarak, Danimarka strateji belgesinde göstergeler arası ilişkinin daha dengeli bir şekilde dağıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.8’de ilk göze çarpan durum, Çevresel Güvenlik göstergesiyle Ekonomik Güvenlik göstergesinin, 16 kereyle, en sık ikili oluşturan göstergeler oluşudur. Aradaki fark küçük bir rakam gibi gözükse de, 12 kereyle kendilerini takip eden Çevresel Güvenlik – Siyasî Güvenlik ikilisinin %50 fazlası oranında bir arada kodlandıklarını göstermektedir. En sık Siyasî

Güvenlik göstergesiyle Askerî Güvenlik göstergesi, Toplumsal Güvenlik göstergesiyle birlikte hiç kodlanmazken Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle toplamda 5 noktada kodlanmıştır. Bunun haricinde, ana göstergeler arasındaki ikili oluşturmalarla dengeli bir dağılım görülmektedir.

Danimarka'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.4, Tablo 3.7 ve Tablo 3.8'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.7'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.4'te gösterilmektedir. Tablo 3.8 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. Örneğin, Rusya Federasyonu göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, strateji belgesinde sadece birer noktada kodlanmıştır (Bkz. Tablo 3.7). Göstergeler arasındaki ilişkiyi gösteren Tablo 3.8'de, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin sadece bir göstergeyle (Siyasî Güvenlik) kesişirken; Rusya Federasyonu'nun beş göstergeyle (Askerî Güvenlik, Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik, Çevresel Güvenlik ve Arktik Rotalar) kesişmiş olması dikkate değerdir. Buradan, Çin'in sadece siyasî işbirliği bağlamında ele alındığı; Rusya'dan toplumsal güvenlik sektörü haricindeki tüm güvenlik sektörleri bağlamında ve ayrıca Arktik Rotalarla ilişkili olarak bahsedildiği sonucu çıkarılabilecektir. Bu örnek, çalışma boyunca verilen tabloların ve görsellerin metni analiz ederken farklı perspektifler sunarak yardımcı olmasına güzel bir örnek olarak da görülebilir.

Danimarka'nın Arktik strateji belgesine ilişkin analizler, Görsel 3.4, Tablo 3.7 ve Tablo 3.8'de aktarılan verilerin ışığında, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.4.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Danimarka'nın bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Metin boyunca toplamda 20 farklı noktada kodlanan bu gösterge, en sık devletin bekası, meşruiyeti ve tanınmasıyla birlikte uluslararası işbirliğine, örgütler ve hukuka vurguyla ilişkili olan Siyasî Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Tablo 3.8'de Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin kesiştiği diğer ana ve yardımcı göstergelere bakıldığında, Danimarka'nın bölgeyi siyasî güvenlik sektörünün yanı sıra ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik sektörleri bağlamında da tanımladığı, ancak askerî güvenlik konularıyla ilişkili olarak tanımlamadığı görülmektedir. Askerî güvenlik hariç diğer tüm güvenlik sektörleri bağlamında tanımlanan bölge, ayrıca, bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleri kapsamında da tanımlanmıştır.

Strateji belgesinde, Danimarka Krallığı'nın üç parçadan (Danimarka, Faroe Adaları ve Grönland) oluştuğu belirtilmiş ve Grönland sayesinde bir Arktik Ülke olduğu ifade edilmiştir. Hem Faroe Adaları hem de Grönland, kapsamlı bir özerliğe sahiptir. Krallığın üç parçası arasındaki yasama yetkilerinin ve idari yetkilerin paylaşılmış olması, Arktik Bölge'deki fırsatları kullanmak ve zorlukları aşmak için iyi bir işbirliğini ve ortak bir stratejiyi gerektirmektedir. Danimarka Krallığı'nın Arktik strateji belgesinin, Danimarka, Faroe Adaları ve Grönland arasındaki güç paylaşımında herhangi bir değişiklik yapmayı amaçlamadığı özellikle vurgulanmıştır. Örneğin, Grönland'daki maden kaynaklarının geliştirilmesi, araştırılması ve kullanılmasına ilişkin kararlar Grönland yetkilileri tarafından alınmaktadır. Bununla birlikte, buradan elde edilen gelirler, Grönland Özerklik Yasası'na göre, hem Grönland hem de Danimarka halkına fayda sağlayacaktır (Danimarka Krallığı, 2011: 10). Danimarka Krallığı'nın üç parçası arasında eşit bir ortaklık bulunduğu belirtilmiş (Danimarka Krallığı, 2011: 10); uluslararası işbirliğinin, çevrenin ve sürdürülebilir kalkınmanın önemsendiği, huzurlu, güvenli ve emniyetli bir Arktik Bölge için birlikte çalışacakları ifade edilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 11).

Arktik Konseyi Deklarasyonları ve Arktik Beşli'nin 2008 yılında yayımladığı Ilulissat Deklarasyonundan kaynaklandığı belirtilen (Danimarka Krallığı, 2011: 10) bu strateji belgesinde, Arktik Beşli'ye yapılan vurgu oldukça dikkat çekicidir. Bölgede işbirliği konusunda Arktik Konseyi ve Avrupa Birliği'nin yanı sıra, Arktik Beşli'nin önemli bir tamamlayıcı bölgesel forum olduğu ifade edilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 49).

Danimarka'nın strateji belgesinde Arktik Bölge, büyük kısmı hem ulusal hem de uluslararası kanunlarla yönetilen bir bölge olarak görülmektedir. Strateji belgesine göre, iklim değişikliği ve enerji kaynaklarına yönelik artan küresel talep, Arktik Bölge'ye yönelik uluslararası ilgide keskin bir şekilde yükseltilmiş; Arktik Ülkeler de henüz keşfedilmemiş kaynaklar üzerindeki haklarını güvence altına almak için çabalarını artırmıştır (Danimarka Krallığı, 2011: 13). Bu durum, bölgedeki yasal düzenlemelere daha fazla odaklanmaya yol açmıştır. Bölgenin büyük kısmı, o toprakları kontrol eden ülkelerin ulusal mevzuatlarına tabidir. Bölge ayrıca bir dizi uluslararası kanuna, özellikle 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (BMDHS) tabidir (Danimarka Krallığı, 2011: 13).

3.2.4.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde, hem nicel hem de nitel bakımdan en az kodlanmış ana göstergedir. Metin boyunca toplam 17 noktada kodlanan Askerî Güvenlik göstergesi, Tablo 3.8'de aktarıldığı üzere, en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle

(8 kere) birlikte kodlanmışken, ana göstergelerden Toplumsal Güvenlik göstergesiyle hiç kesişmemiştir. Yardımcı göstergelerden ise yalnızca NATO göstergesiyle (2 kere) ve Rusya Federasyonu göstergesiyle (1 kere) bir arada kullanılmıştır.

Danimarka'nın Arktik strateji belgesine göre, Arktik Bölge'de artan ekonomik faaliyet ve yükselen jeopolitik ilgi, o yıllara kadar diyalog, müzakere ve işbirliği ile karakterize edilen ve istikrarlı, barışçıl ve güvenli bir bölge olarak tanımlanan Arktika'da bir dizi handikaplar yaratmaktadır (Danimarka Krallığı, 2011: 9). Danimarka Krallığı'nın Arktik Bölge'deki askerî güvenlik yaklaşımı, çatışmaları önleme, bölgenin militarizasyonundan kaçınma ve güven, işbirliği ve karşılıklı yarar sağlayan ortaklıklarla karakterize edilen bir bölge olarak korunmasına aktif olarak yardımcı olma hedefi taşımaktadır (Danimarka Krallığı, 2011: 10).

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinin dört temel başlığından birincisi “Huzurlu, Güvenli ve Emniyetli bir Arktik” olmasına rağmen, en az kodlanan ana gösterge Askerî Güvenlik göstergesi olmuştur. Bunun temel sebebi, bölgede yaşanması muhtemel problemlerin çözümü için öncelikle uluslararası hukuka, diyaloga ve işbirliğine vurgu yapılmasıdır. Yine de askerî tedbirler tamamen göz ardı edilmiş değildir. Nitekim “Huzurlu, Güvenli ve Emniyetli bir Arktik” başlığı altında üç ana madde sıralanmıştır. Bunlardan birincisi, uluslararası hukuku ve işbirliği forumlarını çatışma çözümü ve yapıcı işbirliği için ön plana çıkaran maddedir. İkincisi, deniz güvenliği konusunun temel öncelik olduğunu vurgulayan ve bunun sağlanması için işbirliğinin önemine işaret eden maddedir. Üçüncü madde ise Danimarka Silahlı Kuvvetlerinin, Arktik Bölge'de egemenliğin uygulanması başta olmak üzere önemli görevler üstlendiğini ifade eden maddedir (Danimarka Krallığı, 2011: 13).

Strateji belgesinde, askerî güvenliğin sağlanması bağlamında NATO'ya da atıf yapılmış, ancak temel sorumluluğun ulusal silahlı kuvvetlerde olduğu da eklenmiştir. Krallığın Arktik Bölge'deki toprakları NATO anlaşmasının 5. Maddesi kapsamında olsa da, egemenliğin uygulanması temel olarak Krallığın merkezi yetkililerinin sorumluluğunda olduğu belirtilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 20). Strateji belgesinde, ayrıca, 2009 yılında imzalanan “Danimarka Savunma Anlaşması 2010-2014”e de atıf yapılmıştır. Danimarka Silahlı Kuvvetlerinin Arktik Bölge'deki görevlerine de değinilen bu anlaşmada, komuta yapısının Grönland ve Faroe askerî birimlerini de içerecek şekilde düzenlenmesi, Arktik Müdahale Kuvveti'nin kurulmasıyla bölge koşullarında operasyon yürütme yeteneği kazandırılması ve askerî altyapının güçlendirilmesi gibi bölgenin siyasî ve coğrafi şartlarına uygun bazı adımları içermektedir (Danimarka Krallığı, 2011: 20).

Strateji belgesinde Rusya'yla, özellikle denizcilik alanında bir savunma işbirliği yapılabileceği yönündeki ifade oldukça ilginçtir (Danimarka Krallığı, 2011: 54).

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinin yayımlandığı dönemde Rusya ile Batılı ülkeler arasında bugünkü kadar yüksek bir gerginlik olmasa da, birkaç yıl önce Kuzey Kutup deniz yatağına Rus bayrağı diken Rusya'ya denizcilik alanında bir savunma anlaşması yapacak kadar güvenilir olmuş olması dikkat çekicidir. Bu durumda, belki de, Vladimir Putin'in yasal zorunluluk sebebiyle Devlet Başkanlığı koltuğunu bırakmak durumunda olduğu Dmitri Medvedev dönemine denk gelmesi etkilidir.

3.2.4.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, hem nitel hem de nicel bakımdan en sık kullanılan ikinci gösterge olmuştur. Ayrıca, diğer tüm göstergelerle birlikte kodlanmış olan yegâne göstergedir. Her ne kadar en sık ya da en yoğun kullanılan gösterge olmasa da, Siyasî Güvenlik göstergesinin çalışma için tespit edilen tüm göstergelerle en az bir noktada kesişmiş olması, Danimarka'nın uluslararası işbirliğini, örgütleri ve hukuku içeren siyasî güvenlik sektörüyle ilgili meseleleri ne kadar kapsamlı bir şekilde ele aldığını göstermektedir.

Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle birlikte (12 kere) kodlanmıştır. Bu durum, strateji belgesinde Arktik Bölge ekosisteminin bir bütün olarak kabul edilmesi dolayısıyla, çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik gibi hedeflerin ancak uluslararası işbirliği sayesinde gerçek bir sonuç vereceği inancına dayanmaktadır. Bu konuda Birleşmiş Milletler'e de ayrıca vurgu yapılmıştır. Zira Birleşmiş Milletler göstergesiyle de 9 yerde birlikte kodlanmıştır.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin ele alındığı başlık altında da ifade edildiği üzere, Danimarka Krallığı, üç parçadan oluşmaktadır: Danimarka, Grönland ve Faroe Adaları. Hem Faroe Adaları hem de Grönland kapsamlı bir özerliğe sahip oldukları için, Arktik Bölge'deki fırsatları kullanmak ve tehditlerle başa çıkmak iyi bir işbirliğini ve ortak bir stratejiyi gerektirmektedir. Bu nedenle siyasî istikrar, tanınma, meşruiyet, hukuk, işbirliği gibi kavramları içeren siyasî güvenlik sektörü, Danimarka Krallığı'nın Arktik stratejisi için hayatî konulardan biridir. Kaynakların yönetimi ve kullanımı ile çevrenin korunmasına ilişkin kararların uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak alınması Grönland, Faroe Adaları ve Danimarka'nın ana hedefidir ve bu kararlar, sağlıklı, üretken ve kendi kendine yeten toplulukları destekleyen en iyi bilimsel tavsiyelere dayanmaktadır. Krallık içindeki iyi işbirliğine dayalı olarak, politikalar ve mekanizmalar, diğer Arktik Ülkeler ve bölge-dışı aktörlerle yakın işbirliği içinde organize edilmelidir (Danimarka Krallığı, 2011: 10).

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinin dört temel başlığından birincisi olan “Huzurlu, Güvenli ve Emniyetli bir Arktik” başlığı altında üç ana madde sıralanmıştır. Bunlardan birincisi, uluslararası hukuku ve örgütleri çatışma çözümü ve işbirliği için ön plana çıkaran maddedir. Strateji belgesine göre, Arktik Bölge’de artan ilgi ve faaliyet, işbirliği için iyi işleyen bir uluslararası yasal çerçeveye ve özellikle deniz güvenliğine öncelik verilmesini, böylece bölgeyi barış ve işbirliği ile karakterize edilen bir bölge olarak sürdürmeye ısrarla odaklanmayı gerektirmektedir. Bu noktada, strateji belgesinde, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine işaret edilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 13). Strateji belgesinde, devletlerin okyanusları kullanmalarına ilişkin hak ve sorumluluklarını belirten bir uluslararası yasal çerçeve olarak tanımlanan bu Sözleşmeye ABD’nin “henüz” taraf olmadığına altı ayrıca çizilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 14).

Strateji belgesinde, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge konularına uzunca yer ayrılmıştır. Hem Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine göre bu terimlerin tanımları verilmiş, hem de Danimarka'nın Arktik sulardaki hak iddialarına dair argümanlar sunulmuştur (Danimarka Krallığı, 2011: 14). İlginç şekilde, Danimarka Krallığı'nın kıta sahanlığı iddialarının bazı alanlarda diğer ülkelerin kıta sahanlığı iddialarıyla örtüşeceği de ifade edilmiştir. 200 deniz milinin ötesinde sınır sorunlarını çözmek için Arktik Okyanusu'ndaki kıyıdaş ülkelerle yakın işbirliği yürütüldüğü belirtilirken, Ilulissat Deklarasyonu'na değinerek Arktik Beşli oluşumuna dolaylı şekilde yeniden atıf yapılmıştır. Deniz yetki alanları sorunlarının yanı sıra, hem Danimarka hem de Kanada ada üzerinde egemenlik iddia ettiğinden, tüm girişimlere ve atılan adımlara rağmen, Hans Adası'nın egemenliğine ilişkin çözülmemiş bir sorunu vardır (Danimarka Krallığı, 2011: 15).

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinin dört temel başlığından bir diğeri “Uluslararası Ortaklarımızla Yakın İşbirliği” başlığıdır. Bu başlık altında, başta iklim değişikliği, çevrenin korunması ve küresel denizcilik kuralları olmak üzere Arktika ile ilgili küresel işbirliğine ve yerli halkların haklarına yüksek öncelik verileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, Arktik Konseyi ile birlikte Avrupa Birliği ve Arktik Beşli çerçevesinde de uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi hedefi ortaya koyulmuştur. Son olarak, çıkarların korunmasını için yeni ortaklarla da hareket edilebileceği eklenmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 49).

Strateji belgesine bakıldığında, Danimarka'nın yaptığı Arktik Beşli vurgusunun Arktik Konseyi'ne bir alternatif yaratma amacı taşımadığı anlaşılmaktadır. Strateji belgesine göre, Arktik Konseyi, tüm Arktik Ülkelerin ve halklarının parçası olduğu tek siyasi örgüt olarak güçlendirilmeli, aynı zamanda bölge ile ilgisi olan tüm ilgili ülke ve kuruluşlarla işbirliği yapmalıdır (Danimarka Krallığı, 2011: 52). Arktik Konseyi'ni çevre ve Yerli halklar konusunda

daha önde gören Danimarka, Arktik Beşli'ye farklı bir rol biçmektedir. Danimarka Krallığı, Arktik Beşli'yi, deniz yetki alanları ile ilgili sorunu olan beş kıyı devletiyle ilgili meseleler için bir forum olarak görmektedir (Danimarka Krallığı, 2011: 52).

3.2.4.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bakımdan en sık kullanılan üçüncü gösterge olmuştur. En sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmış olması, strateji belgesinde sürdürülebilir kalkınma konusuna yapılan sık vurgudan kaynaklanmaktadır. Ayrıca Toplumsal Güvenlik göstergesiyle de 11 kere kesişmiştir. Bu da bölgede yaşayan halkların refahının yükseltilmesi hususuna önem verildiğini göstermektedir. Yardımcı göstergelerden ise en sık Yeraltı Kaynakları göstergesi ile bir arada kullanılmıştır. Yine Tablo 3.8'e göre, Danimarka'nın strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesi, NATO göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi haricindeki tüm göstergelerle birlikte kodlanmıştır.

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinin dört temel başlığından biri "Sürdürülebilir Büyüme ve Gelişme" başlığıdır. Hem madencilik çalışmalarının hem de balıkçılığın, çevreyi ve ekosistemi gözeterek yapılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Strateji belgesinde, daha fazla büyüme ve gelişme yaratmak için Arktik Bölge'deki birçok fırsatı değerlendirmek, ağır basan siyasi öncelik olacağı ifade edilmiştir. Bunun sürdürülebilir bir şekilde yapılması temel amaç olacaktır. Yerli halklar, iklim değişikliği, toplumsal gelişmeler ve endüstrinin yeniden yapılanması nedeniyle zaten bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bölgede oluşan yeni fırsatlar ve tehditler, bu dönüşüm sürecinin devam edeceğini göstermektedir (Danimarka Krallığı, 2011: 23).

Balıkçılık ve turizm, Grönland'daki en önemli endüstrilerdir ve turizm endüstrisi gelecekte büyüme potansiyeline sahiptir. Bölgede buzul kütle azaldıkça ve kara ve deniz ulaşımı altyapıları geliştikçe, Arktik suların hem turistik hem de ticarî amaçlarla kullanılması yoğunlaşacaktır. Buzul kütleinin azalması, yeraltı kaynaklarına da erişimi kolaylaştıracığı için, bölgenin ekonomik değeri daha da yükselecektir. Bu durum önemli fırsatlar sunmakla birlikte, beraberinde bazı riskleri ve tehditleri de getirecektir. Danimarka, ekonomik güvenliğini sağlamak için, kalkınmanın sürdürülebilir olmasına özen göstermek zorundadır (Danimarka Krallığı, 2011: 23-25).

Arktik Bölge'de ortaya çıkan yeni fırsatlar, uluslararası yatırımcıların bölgeye yönelik ilgisinin artmasına neden olmaktadır. Strateji belgesine göre hem Faroe Adaları hem de Grönland hükümetleri, daha fazla yabancı yatırımcı çekmek ve önemli bir gelir kaynağı

sağlamak için kendilerine net hedefler koymuştur. Arktik rotaların Atlantik Okyanusu'na kavuştuğu bölgede bulunması dolayısıyla, kıtalararası ticarete önemli merkezlerden biri olmayı ummaktadırlar. Bir yanda ABD'nin diğer yanda AB'nin bulunduğu çevredeki pazarlarla daha yakın bir ilişki kurma fırsatı, deniz buzunun boyutu azaldıkça kademeli olarak genişletilmelidir. Ticaret, altyapı gerektirir ve büyüyen ticareti desteklemek için altyapının geliştirilmesi önemlidir (Danimarka Krallığı, 2011: 33).

3.2.4.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bakımdan en sık kullanılan dördüncü gösterge olmuştur. Askerî Güvenlik göstergesiyle birlikte hiç kodlanmazken, diğer ana göstergelerle yaklaşık sayılarda ikililer oluşturmuştur. Arktik Bölge'nin sunduğu fırsatları simgeleyen yardımcı göstergelerden Arktik Rotalar göstergesiyle birlikte hiç kodlanmazken Yeraltı Kaynakları göstergesiyle 7 farklı noktada birlikte kullanılmış olması, dikkate değerdir.

Toplumsal Güvenlik göstergesi, az bir farkla da olsa en sık Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle bir arada kodlanmıştır. Bu durum, strateji belgesinde toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili insan hakları, eğitim, sağlık, kültür ve geleneklerin korunması gibi konuların çevresel ve ekonomik bağlamlarda sık sık ele alındığından kaynaklanmaktadır. Örneğin, strateji belgesinin giriş kısmında, iklim değişikliğinin bölge halkları için yeni zorluklar ve çevre üzerinde baskı oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu durumun, bölge sakinlerinin yaşam tarzlarının ve Yerli halkların kültürünün temelini değiştireceği söylenmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 9).

Strateji belgesinin, her şeyden önce, Arktik Bölge'de yaşayanlara fayda sağlayan bir kalkınma stratejisi olduğu belirtilmiştir. Bu strateji hem Arktik halklarının kendi kaynaklarını kullanma ve geliştirme haklarına, hem de Yerli kültürüne, geleneklerine ve yaşam tarzlarına saygıyı ve içermektedir. Danimarka ve Grönland'ın Arktik Yerli halkları konusundaki işbirliği, Kopenhag'daki Arktik Halkları Konferansı'nın Yerli halkların uluslararası örgütlenmesi için bir başlangıç noktası haline geldiği 1973 yılına kadar uzanmaktadır. Danimarka ve Grönland arasındaki işbirliği, Arktik yerli halkları için yeni fırsatlar yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Grönland'ın özyönetim modelinin, doğal kaynak yönetimi, iklim politikası, çevre politikası ve kültürel mirasının korunması, dünyadaki birçok yerli halk için bir ilham olduğu söylenmiştir. Danimarka ve Grönland'ın, Yerli halkların kendi gelişimlerini ve kendi siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarını kontrol etme haklarını güçlendirmek için yapıcı işbirliğine devam edeceği ifade edilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 10).

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde bölge halkı sadece siyasal, sosyal ve kültürel bağlamda değil, ekonomik aktiviteleri ve refahları bağlamında da ele alınmıştır. Örneğin, sürdürülebilir ilkelere dayandığı sürece, Arktik Yerli halklarının avcılık yapma hakkı için uluslararası düzeyde çalışacağı ifade edilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 32). Ayrıca, bölgede yaşayanların maden sektörünün gelişimine katılımının sağlanacağı, madencilikten elde edilen kârlardan pay alacağı da belirtilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 27). Strateji belgesine göre, Grönland Yönetimi, daha fazla yabancı yatırımcı çekmek ve Grönland'ın doğal kaynaklarının gelecekte işletilmesinin Grönland toplumu için önemli bir gelir kaynağı oluşturmasını sağlamak için kendisine net hedefler koymuştur (Danimarka Krallığı, 2011: 33).

Strateji belgesinde, bölge halkının eğitim olanaklarının geliştirilmesi hususuna da önem verilmiştir. Avrupa Birliği ile geliştirilecek ortak projelerle, ilkokul eğitiminden bilimsel çalışmalara kadar geniş bir skalada yatırımlar yapılacağı ifade edilmiştir. Ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasının eğitimle gerçekleştirilebileceği; sadece madencilik sektörüyle ilgili değil denizcilik sektörüyle de ilgili eğitilmiş ve yetişmiş insan kaynağına ihtiyaç olduğu dile getirilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 36).

Strateji belgesinde halk sağlığı konusuna da yer verilmiştir. Krallığı oluşturan her üç parçanın da bölge halkının sağlığının ve refahının sağlanması önceliği olduğu ifade edilmiştir. Beslenmeyi iyileştirmekten, fiziksel olarak aktif insan sayısını artırmaya, sigara ve zararlı alkol tüketimini azaltmaktan halkı bilgilendirme çabalarına birçok konuya değinilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 40).

3.2.4.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde hem nicel olarak en sık hem de nitel olarak en yoğun kullanılan göstergedir. En sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kodlanmıştır. Ana göstergelerden Askerî Güvenlik göstergesiyle yalnızca 3 yerde birlikte kodlanmışken, yardımcı göstergelerden en sık Yeraltı Kaynakları göstergesi, Birleşmiş Milletler göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesiyle ikililer oluşturmuştur.

Strateji belgesinde de ifade edildiği üzere, küresel ısınma yerküre üzerinde en yoğun Arktik Bölge'de görülmektedir. Deniz buzu giderek azalmakta, Grönland'daki buzulların da erimesiyle birlikte küresel deniz seviyesinin giderek yükselmesine sebep olmaktadır. Hem yerel, hem bölgesel hem de küresel etkileri olan iklim değişikliği konusu, küresel çerçevede ele alınmalıdır. İklim değişikliğinin, bölgedeki ekosistemden orada yaşayan insanlara tüm canlıların üzerinde etkileri olacaktır. Bu etkiler sadece çevresel bağlamda değil, sosyo-ekonomik anlamda da olacaktır. Kara ve deniz buzlarının erimesi hem canlılık çeşitliliğini

etkileyecek hem de insan faaliyetlerinin artması için imkânlar sunacaktır. Bu, hem yeni fırsatlar hem de yeni tehditler demektir (Danimarka Krallığı, 2011: 8). Bölgenin zengin yeraltı kaynakları, suda yaşayan canlılar ve Arktik rotaların kullanımı gibi konular başlıca fırsatlar iken, giderek daha ekstrem hâle gelen iklim olayları, doğal felaketler, biyolojik çeşitliliğin azalması gibi hususların yanı sıra bölgeye yönelik artan jeopolitik ilgi sonucunda olası çıkar çatışmaları da başlıca riskli başlıklardır.

Daha önce ifade edildiği üzere, Çevresel Güvenlik göstergesi, en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Bu durum, strateji belgesi boyunca yapılan “sürdürülebilir kalkınma” vurgusundan kaynaklanmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin ve yatırımların, her koşulda doğayı ve çevresel dengeyi gözeterek yapılması gerektiği sıkça tekrar edilmiştir. Diğer strateji belgelerinden farklı olarak, madencilik ve avcılık gibi konuların yanında, olası deniz aracı kazalarının çevreye etkilerine özellikle vurgu yapılmış, bu tür olayların önüne geçmek için çözüm önerileri sunulmuştur (Danimarka Krallığı, 2011: 16-17).

Diğer strateji belgelerinden ayrıışan bir diğer husus, radyoaktif minerallerle ilgilidir. Danimarka’nın Arktik strateji belgesine göre, bu konuda sıfır tolerans politikası izlenmektedir. Bu, ana ürün, yan ürün veya kalıntı olarak radyoaktif elementler içeren yatakların araştırılmasına ve işletilmesine izin verilmediği anlamına gelmektedir (Danimarka Krallığı, 2011: 25). Bununla birlikte, madencilik faaliyetleri ile ilgili lisanslama ve izin verme gibi konularda en yüksek uluslararası standartların takip edilmesinin önemine de vurgu yapılmıştır (Danimarka Krallığı, 2011: 25-26).

Danimarka’nın Arktik strateji belgesinde, yenilenebilir enerji konusuna ayrı bir alt başlık açılmıştır. Danimarka, aktif enerji ve iklim politikaları izleme konusunda oldukça iddialıdır. Enerji politikası hedefleri, arz güvenliğini sağlamak, sera gazı emisyonlarını ve hava kirliliğini azaltmak ve aynı zamanda ticari gelişmeye zemin oluşturmaktır. Ayrıca, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını önemli ölçüde artırmak da en başta gelen hedeflerindendir. Danimarka’nın AB kapsamındaki yenilenebilir enerji hedeflerine olan bağlılığı 2020 yılına kadar %30’dur. Grönland, yenilenebilir enerji payını 2020 yılına kadar toplam enerji üretiminin %60’ına çıkaracaktır. Faroe Adaları, 2020 yılına kadar elektrik üretiminin %75’inin yenilenebilir enerjiye dayalı olması hedefi koymuştur (Danimarka Krallığı, 2011: 31). Danimarka’nın 2011 tarihli bu belgesinde konan hedefleri yerine getirme konusunda bugüne kadar oldukça iyi bir sınav verdiği söylenebilir. 2022 yılına ait yeni rakamlar, ülkenin elektrik ihtiyacının artık % 60’ının başta rüzgâr enerjisi olmak üzere yenilenebilir enerji kaynakları tarafından karşılandığını göstermektedir. 2030 yılında bu oranın % 200’lerin üzerine çıkması

planlanmakta ve ülkenin yeşil enerji ithalatçısı konumuna gelmesi hedeflenmektedir (Berggreen, 2023).

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinin ana başlıklarından biri, "Kırılgan Arktik İklimine, Çevresine ve Doğasına Saygı Duyarak Kalkınma" başlığıdır. Bu başlık altında, içinde bulunulan büyük değişim sürecine küresel ve yerel uyumu sağlamak için iklim değişikliği ve bunun sonuçları hakkında güçlü ve iddialı bir bilgi kaynağı sağlayacaklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, Arktik doğasının ve çevresinin, mümkün olan en iyi bilimsel bilgi ve standartlara dayalı olarak yönetilmesi ve bu çabada uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi gerektiğini de eklemişlerdir (Danimarka Krallığı, 2011: 43). Uluslararası araştırma ve bilim camiası ile işbirliği içinde, bölgedeki iklim değişikliğinin küresel ve bölgesel etkilerini ölçme çabalarını güçlendireceklerini ifade etmişlerdir (Danimarka Krallığı, 2011: 44).

Strateji belgesi, çevrenin korunması ve iklim değişikliğinin yavaşlatılması konusundaki inisiyatiflere de önem vermektedir. Belgede, Danimarka'nın iklim değişikliğinin ortaya çıkardığı sorunların üstesinden gelmek için güçlü ve iddialı bir iklim politikası izleyeceğini ifade etmektedir. Krallığın iklim politikası, amacı atmosferik sera gazlarını insanlık için tehlikeli olan iklim değişikliğini önleyecek bir seviyede dengelemek olan BM'nin İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) ile paraleldir. Bu bağlamda, küresel sıcaklık artışlarını sanayi öncesi seviyelerin en fazla 2 derece üzerinde sınırlama ortak hedefine ulaşmak için çalışmaya devam edileceği ifade edilmiştir. Danimarka, ayrıca AB'nin 2050'de toplam küresel sera gazı emisyonlarını en az %50 azaltma hedefini de paylaşmaktadır. Hedef, kısa ve uzun vadede sera gazı emisyonlarında yeterli küresel azalmanın sağlanmasını gerektirmektedir. Danimarka'nın hedefi, ülkenin 2050 yılına kadar fosil yakıtlardan bağımsız hale gelmesi ve 2020'de AB kapsamındaki bağlayıcı yenilenebilir enerji hedefi olan %30 oranının tutturulmasıdır (Danimarka Krallığı, 2011: 49-50).

3.2.4.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde en sık kodlanan yardımcı göstergeler, Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesidir. Arktik Bölge'de yaşanan değişim ve dönüşümün sunduğu fırsatları simgeleyen bu iki göstergenin Askerî Güvenlik ana göstergesinden daha sık ve yoğun bir şekilde ele alınmış olması, Danimarka'nın bölgedeki askerî güvenlik konularından ziyade fırsatlarına eğildiğini göstermektedir.

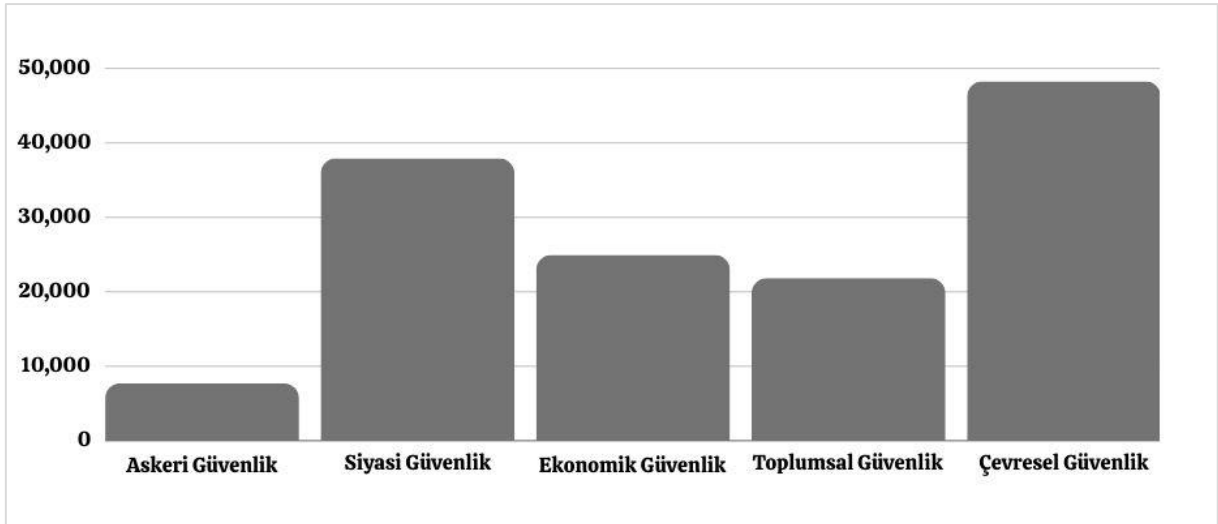
Yeraltı Kaynakları göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle birlikte kodlanmıştır. İklim değişikliğinin ve teknolojik gelişmelerin Arktika'da yeni fırsatlar sunduğu, bölgedeki yeraltı kaynaklarının bu fırsatlardan biri olduğu ifade

edilmiştir. Bölgede dünyanın keşfedilmemiş doğalgaz kaynaklarının %30'unun, petrolün %10'unun burada olduğunun tahmin edildiği belirtilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 9). Bu kaynakların, en yüksek uluslararası standartlara bağlı ve çevreye duyarlı bir şekilde yapılması gerektiği vurgusu yapılmıştır (Danimarka Krallığı, 2011: 23). Madencilik sektörünün son yıllarda önemli ölçüde büyüdüğü, bu konuda Norveç'i örnek aldıkları ifade edilmiştir (Danimarka Krallığı, 2011: 24). Strateji belgesine göre, petrol ve doğalgaz haricinde altın, çinko, demir, bakır, elmas, yakut gibi metallerin de çıkarımının yapılmasına başlanmıştır (Danimarka Krallığı, 2011: 25).

Arktik Rotalar göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Strateji belgesinde, iklim değişikliğinin ve teknolojik gelişmelerin Arktik Bölge'de yeni fırsatlar sunduğu, Arktik rotaların bu fırsatlardan biri olduğu belirtilmiştir. Belgedeki ifadelere göre, Arktik rotalar, Doğu Asya ile Batı Avrupa arasındaki mesafeyi kısaltarak hem maliyetleri hem de karbondioksit salınımını azaltacaktır (Danimarka Krallığı, 2011: 9). Arktik sularda artacak insan faaliyetinin ve deniz trafiğinin kalkınmayı destekleyeceği gibi (Danimarka Krallığı, 2011: 16), çevreye olumsuz etkilerinin olacağı (Danimarka Krallığı, 2011: 18) da ifade edilmiştir.

Arktik aktörleri temsil eden göstergelerden Amerika Birleşik Devletleri göstergesi 5 yerde kodlanmışken, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergeleri birer kere kodlanmıştır. ABD, eğitimle ilgili bir projede (Danimarka Krallığı, 2011: 38) ve Grönland, Danimarka ve ABD arasındaki ekonomik ve teknik işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan üçlü bir forum olan Ortak Komite bağlamında genişçe ele alınmıştır (Danimarka Krallığı, 2011: 55). Strateji belgesinde, Rusya Federasyonu ile özellikle Arktik suların yönetimi ve savunulması konularında işbirliği yapmak istedikleri belirtilmiş; Çin Halk Cumhuriyeti'nin ise bölgede özellikle araştırma ağırlıklı bir ilgisinin olduğu ifade edilmiştir.

Bölgedeki önemli örgütlerden NATO'nun bahsi sadece iki yerde, oldukça kısa bir şekilde geçmiştir. Avrupa Birliği, çevrenin korunmasıyla ilgili hedefler, eğitim projeleri, iktisadî işbirliği gibi konular bağlamında ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler göstergesi ise, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Bildirgesi Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Bildirgesi ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı başta olmak üzere uluslararası hukuk metinleri ve kuruluşları bağlamında değinilmiştir.

Grafik 3.4. Danimarka Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.4'te, Danimarka'nın 2011 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Danimarka'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 66'sına tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Danimarka'nın strateji metninin yaklaşık üçte ikilik bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Danimarka'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerinin ön planda olduğu ve askerî güvenlik sektörünün oldukça geri planda kaldığı görülmektedir. Danimarka, Arktik strateji belgesinde askerî güvenlik sektörüne dair meselelere oldukça kısıtlı bir şekilde yer vermiş; bunu yaparken de genelde işbirliği, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler gibi konuları içeren siyasî güvenlik sektörüyle ilişkili kavramlar ve kurumlar üzerinden yapmıştır. Danimarka'nın stratejisinde toplamda 17 kere kodlanan Askerî Güvenlik göstergesinin bunların 8'inde Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, bu durumun tezahürüdür.

3.2.5. Finlandiya

Finlandiya, Laponya eyaleti dolayısıyla Arktik Bölge paydaşlarından ve Arktik Konseyi üye devletlerinden biridir. Finlandiya topraklarının yaklaşık dörtte birini oluşturan, Finlandiya'nın en büyük ancak en seyrek nüfuslu bölgesi olan Laponya, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde bulunmaktadır. Finlandiya coğrafi olarak bir kuzey Avrupa ülkesidir ve İskandinav bölgesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Kültürel ve jeopolitik olarak, Doğu ile Batı arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, Arktik Okyanusu'na erişimi olmasa da, Kuzey Kutup

Dairesi üzerinde de toprakları yer aldığı için bir Arktik Ülkedir. Tüm bunlar bir arada düşünüldüğünde, Arktik Bölge’de askerî, siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik çıkarları olan bir ülkedir (Heininen, 2014: 99).

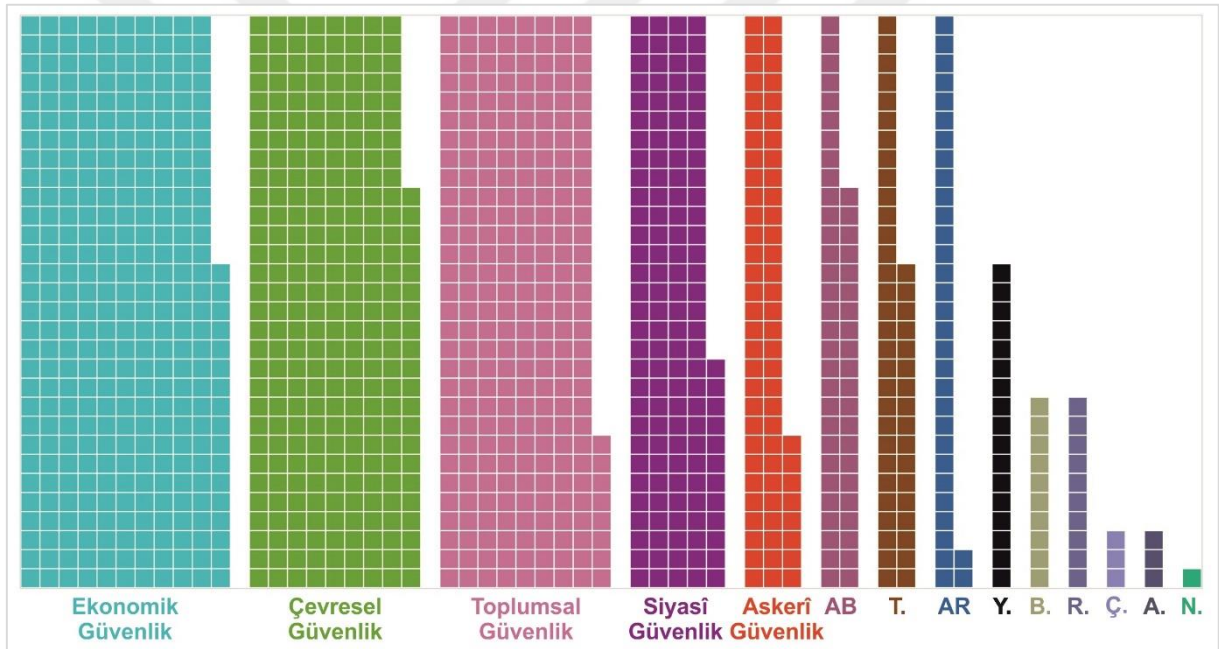
Finlandiya, şimdiye kadar Arktik Bölge ile ilgili üç strateji belgesi yayımlamıştır. İlki, 2010 tarihli ve “Finlandiya’nın Arktik Bölge Stratejisi” başlıklı metin, ikincisi 2013 tarihli ve “Finlandiya’nın Arktik Bölge Stratejisi 2013” başlıklı metindir. Bu çalışmada, 2021 yılında yayımlanan, yine “Finlandiya’nın Arktik Bölge Stratejisi” başlıklı belge analize dâhil edilmiştir. Bu strateji belgesi, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, toplamda 73 sayfalık bir metindir (Finlandiya Hükümeti, 2021).

Tablo 3.9. Finlandiya Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	11
Askeri Güvenlik	15
Siyasi Güvenlik	39
Ekonomik Güvenlik	102
Toplumsal Güvenlik	84
Çevresel Güvenlik	82
Amerika Birleşik Devletleri	2
Rusya Federasyonu	4
Çin Halk Cumhuriyeti	1
Yeraltı Kaynakları	8
Arktik Rotalar	11
Birleşmiş Milletler	4
NATO	1
Avrupa Birliği	18

Tablo 3.9’da, Finlandiya’nın Arktik strateji belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, çalışma için belirlenmiş olan tüm

göstergelerin en az bir kere kodlandığı görülmektedir. İlk göze çarpan husus, Ekonomik Güvenlik göstergesinin en sık kodlanan gösterge oluşudur. Bunu, Toplumsal Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesi takip etmiştir. Bu üç göstergenin kodlanma sıklığı, diğer göstergelerden belirgin bir şekilde ayrılmıştır. Ana göstergelerin durumuna bakıldığında, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde askerî ve siyasî güvenlik sektörlerinin arka planda kaldığı, başta ekonomik güvenlik olmak üzere toplumsal güvenlik ve çevresel güvenlik konularının ağırlıklı olarak işlendiği görülmektedir. Bölgede etkili olan ulus düzeyi ve ulus-üstü aktörler bağlamında, Avrupa Birliği haricindeki aktörlere oldukça az değinilmiştir. Rusya Federasyonu'nun Amerika Birleşik Devletleri'nden daha sık kodlanmış olması ile Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin ve NATO göstergesinin sadece birer kere kodlanmış olması dikkate değerdir. Bölgenin sunduğu fırsatlara yaklaşım çerçevesinde, Arktik suların kullanımı konusu, bölgedeki madencilik faaliyetlerinden daha sık işlenmiştir.

Görsel 3.5. Belge Portresi: Finlandiya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. AB: Avrupa Birliği; T: Tanımlama; AR: Arktik Rotalar; Y: Yeraltı Kaynakları; B: Birleşmiş Milletler; R: Rusya Federasyonu; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; A: Amerika Birleşik Devletleri; N: NATO)

Görsel 3.5'te, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.9'daki duruma paralel bir şekilde, en sık kodlanan yoğunların en fazla yer kaplayan kodlar olduğu görülmektedir. Farklılık olarak, Askerî Güvenlik göstergesi, sayıca Avrupa Birliği göstergesinden bir miktar az kodlanmış olmasına rağmen yoğunluk bakımında daha fazla yer kaplamış ve belge portresinde adı geçen göstergenin önüne geçmiştir.

Tablo 3.10. Finlandiya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	0		4	2	0	2	1	2	1	2	2	0	1	0
3. Siyasi Güvenlik	1	4		9	15	12	1	2	0	0	0	3	0	7
4. Ekonomik Güvenlik	2	2	9		23	39	0	0	1	6	7	0	0	6
5. Toplumsal Güvenlik	1	0	15	23		18	0	0	0	0	0	1	0	2
6. Çevresel Güvenlik	1	2	12	39	18		0	1	0	4	3	3	0	5
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	1	1	0	0	0		0	0	0	0	0	1	0
8. Rusya Federasyonu	0	2	2	0	0	1	0		0	0	1	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	1	0	1	0	0	0	0		1	1	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	2	0	6	0	4	0	0	1		1	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	2	0	7	0	3	0	1	1	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	3	0	1	3	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	7	6	2	5	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.10'da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloda ilk göze çarpan husus, en sık Çevresel Güvenlik göstergesi ile Ekonomik Güvenlik göstergesinin birlikte kodlanmış olmasıdır. Hem nicel hem nitel olarak en az kodlanmış ana gösterge olan Askerî Gösterge haricindeki ana göstergeler arasındaki ikili kullanımlarda (Ekonomik-Çevresel ikilisi hariç) genelde dengeli bir dağılım olduğu görülmektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesine bakıldığında, bölgenin askeri güvenlik sektörü

dışındaki tüm güvenlik sektörleri bağlamında tanımlanmış/sınırlandırılmış/nitelendirilmiş olduğu görülmektedir.

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.9'da, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.5'te gösterilmektedir. Tablo 3.10 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. Finlandiya'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.5, Tablo 3.9 ve Tablo 3.10'a birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, ana göstergelerden sadece, kodlanma sıklığı ve yoğunluğu bakımından son iki ana gösterge olan Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle birlikte; yardımcı göstergelerden ise en az sayıda ve yoğunlukta kodlanmış olan NATO göstergesiyle kodlanmıştır. Diğer güvenlik sektörlerine dair konular çok daha yoğun bir yer kaplıyor olmasına rağmen, hiçbirisi Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte hiç kodlanmamıştır. ABD'nin yalnızca "yüksek politika" olarak adlandırılan konular çerçevesinde değinilmiş olması, Finlandiya'nın bölge jeopolitiğinde ABD'ye biçtiği görev (ya da ABD ile ilgili algısı) bakımından önemli bir ipucu vermektedir. Aslında aynı yorum, strateji belgesindeki Rusya Federasyonu algısıyla ilgili de yapılabilir. Strateji belgesinde Rusya Federasyonu göstergesi, Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri haricinde sadece birer kez Çevresel Güvenlik ve Arktik Rotalar göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Öte yandan, Avrupa Birliği göstergesi, Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle bir arada kodlanmıştır. Bu noktada, Finlandiya'nın ABD ve Rusya'yı sert güçleriyle öne çıkan aktörler olarak ele alırken, Avrupa Birliği'ni daha geniş bir güvenlik yaklaşımı çerçevesinde yaklaştığı yorumu çıkarılabilecektir.

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesine ilişkin analizler, Görsel 3.5, Tablo 3.9 ve Tablo 3.10'da aktarılan verilerin ışığında, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.5.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Finlandiya'nın bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Metin boyunca toplamda 11 farklı noktada kodlanan bu gösterge, Askerî Güvenlik göstergesi hariç tüm ana göstergelerle birlikte kodlanmıştır. Bu durum, Finlandiya'nın Arktik Bölge'yi askerî faaliyetleri, askerî yatırımları ve sert güce dayalı ilişkileri içeren askerî güvenlik bağlamında ele almadığını göstermektedir. Nitekim çalışmada en az kodlanmış ana gösterge de Askerî Güvenlik göstergesi olmuştur. Strateji belgesinde bölgenin

tanımlanmasıyla ilgili paragraflar ve bölümlerin yardımcı göstergelerin hiçbirleriyle bir arada kodlanmış olması dikkat çekicidir. İlgili paragraflarda, bölgede etkili olan ulus düzeyi ve ulus-üstü düzey hiçbir aktör anılmamış, bölgenin sunduğu madencilik ve denizcilikle ilgili fırsatlara hiç değinilmemiştir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kodlanmış kısıtlı alanda bölgenin sınırları, siyasî durumu, jeopolitik önemi gibi konulara değinilmemiş, genelde toplumsal ve çevresel bağlamda ele alınmıştır.

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinin giriş kısmında, 2021 tarihli bu metnin önceki yıllarda yayımlanan strateji belgelerinin güncellenmiş versiyonu olduğu ifade edilmiş, öncelikli konular olarak şunlar sıralanmıştır: iklim değişikliği, bölge sakinleri, uzmanlık, altyapı ve lojistik (Finlandiya Hükümeti, 2021: 11). Strateji belgesi, tüm Finlandiya'yı bir Arktik Ülke olarak sınıflandırmıştır. Bir başka ifadeyle, Finlandiya'nın Arktik çıkarlarının tüm ülkeyi ilgilendirdiği belirtilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 12).

Strateji belgesinde, Finlandiya'nın bölge ile ilgili bilgi birikiminin ya da uzmanlığının, ülkeyi bölgede öne çıkaran unsurlardan biri olarak vurgulanmıştır. Zira giriş bölümünde belirttikleri öncelikli konulardan biri uzmanlık konusudur (Finlandiya Hükümeti, 2021: 11). Strateji belgesindeki ifadelere göre, bir Arktik Ülke olarak Finlandiya'nın genel imajı, birçok değişkenin bir araya gelmesiyle sağlanmıştır. Siyasî boyutun yanı sıra, üniversiteler, araştırma enstitüleri, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlar da rol bu imajın oluşmasında oynamaktadır. Arktik Bölge'de her düzeyde, hem kurumsal bilgi hem de bireysel düzeyde uzmanlık ve faaliyet önem taşımaktadır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 16).

Strateji belgesinde Arktik Konseyi'nin Finlandiya'nın Arktika politikasında anahtar rol oynadığı ifade edilmiş, Finlandiya'nın Konseydeki işbirliğini ve Konseyin işleyişini güçlendirmekten yana olduğu belirtilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 22). Bölgede yaşayan Yerli halklardan bahsedilmiş, Lapland'ın bir Sami yurdu olduğu söylenmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 36).

3.2.5.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde, hem nicel hem de nitel bakımdan en az kodlanmış ana göstergedir. Metin boyunca toplam 15 noktada kodlanan Askerî Güvenlik göstergesi, Tablo 3.10'da görüldüğü üzere, hiçbir ana veya yardımcı göstergeyle belirgin bir farkla daha fazla kodlanmamıştır. Bu bağlamda, sadece tablolara bakarak anlamlı bir yorumda bulunmak mümkün olmayacaktır. Askerî Güvenlik göstergesinin tablolar açısından dikkat çekilebilecek tek noktası, Toplumsal Güvenlik göstergesi, Birleşmiş Milletler Göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesiyle bir arada hiç kodlanmamış olmasıdır.

Strateji belgesine göre, Kuzey Avrupa'daki güvenlik meseleleri giderek birbirine bağı hâle gelmektedir. Baltık Denizi, Finlandiya'nın Arktik bölgesi ve Kuzey Atlantik'teki güvenlik durumundaki herhangi bir değişiklik birbiriyle yakından bağlantılıdır. Arktik Bölge'de artan güvenlik politikası ilgisi, Finlandiya'nın dış politikası için de güvenlik konusunu önemli bir öncelik haline getirmektedir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 12).

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, bölgenin istikrarlı ve barış içinde kalması tüm Arktik Ülkelerinin ortak çıkarıdır. Finlandiya bu hedefe ulaşılmasına katkıda bulunacaktır. Son yıllarda bölgenin güvenlik politikası durumunda değişiklikler meydana gelmiştir ve Finlandiya bu değişiklikler kabul edip tanımlayarak istikrara katkıda bulunacak şekilde etki göstermelidir. Strateji belgesine göre, artan askerî faaliyet ve varlığın yanı sıra artan gerilimler, bölgenin doğal kaynaklarının kullanılması da dâhil olmak üzere iklim değişikliğinin yarattığı fırsatlardan ve/veya risklerden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda, uluslararası politikadaki çalkantılar ve dünyanın geri kalanındaki askeri gerilimler, büyük güçlerin siyasi çıkarlarının çatışmalara neden olabileceği Arktik Bölge'ye de yansımıştır. Bölgeye yönelik uluslararası ilgi arttıkça güvenlik ve savunma açısından da o kadar dikkat çekecektir. Coğrafi olarak bölgedeki en geniş topraklara sahip olan Rusya, faaliyetlerinde bölgenin önemini her zamankinden daha fazla vurgulamaktadır. Rusya'nın Arktik bölgesindeki gelişmeler, bir bütün olarak Arktik bölge için de önemlidir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 17-18).

Arktik bölgesindeki askerî güvenlik sektörüyle ilgili gelişmeler, doğal olarak Finlandiya'nın ulusal güvenlik politikasını etkilemektedir. Rusya'nın Kırım'ı "yasa dışı ilhak ettiği" vurgusunu yapan strateji belgesi, bu durumun bölgedeki güvenlik durumunu olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca Rusya'nın Arktik Bölge'deki askerî varlığını sistematik olarak güçlendirmesine de dikkat çekilmiştir. Bunun sonucunda, ABD'nin Kanada'nın ve NATO'nun bölgedeki askerî yatırımlarını hızlandırdığı ifade edilmiştir. Bölge-dışı aktörlerden de bahsedilen strateji belgesinde Çin'in bölgedeki ekonomik fırsatlara özellikle ilgi duyduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, Çin'in Arktik Bölge'de daha büyük bir rol kazanma çabasının özellikle büyük güçler arasındaki gerilimi yükseltebileceği eklenmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 18).

Finlandiya Savunma Kuvvetleri'nden de söz edilen strateji belgesinde, bölge koşullarında faaliyet gösterecek şekilde geliştirilmiş ve yüksek düzeyde Arktik uzmanlığına sahip yetenekli bir savunma gücünün (Finlandiya Hükümeti, 2021: 19) ve bölge sakinlerinin güvenliğini sağlayacak kolluk kuvvetlerinin (Finlandiya Hükümeti, 2021: 21) varlığından bahsedilmiştir.

Strateji belgesine göre Finlandiya, Arktik güvenlik durumuna ilişkin hem ikili hem de çok taraflı olarak dış politika, güvenlik politikası ve savunma işbirliği konusunda sürekli diyaloglar yürütmektedir. Bu konudaki en göze çarpan girişimi, yeni bir uluslararası platform olarak “Arktik Zirvesi” fikridir. “Bir yandan Arktik Konseyi'nin gündemindeki çevre konularının en üst düzeye çıkarılmasını sağlayabilecek, diğer yandan da Arktik Konseyi'nin yetki alanı dışında kalan güvenlik politikası konularının ele alınması için olası bir forum” olarak tanımlanan Arktik Zirvesi, Finlandiya'nın Arktik Strateji belgesinin askeri güvenlik ve siyasi sektörü bağlamlarındaki en dikkat çekici noktalarından biri olmuştur (Finlandiya Hükümeti, 2021: 19).

3.2.5.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde hem nicel hem de nitel bakımdan en az kodlanan ikinci gösterge olmuştur. Ana göstergeler arasından en sık Toplumsal Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesi ile ikililer oluşturmuştur. Yardımcı göstergelerden ise en sık Avrupa Birliği göstergesi ile bir arada kodlanmıştır. Bölgenin sunduğu avantajları işaret eden Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleriyle ve bölgesel aktörleri işaret eden Çin Halk Cumhuriyeti ve NATO göstergeleriyle bir arada hiçbir noktada kodlanmamıştır.

Stratejinin giriş bölümünde, Arktik Bölge'deki uluslararası ortam ve güvenlik konularının Finlandiya Dış ve Güvenlik Politikasına İlişkin Hükümet Raporuna uygun olarak ele alındığı ifade edilmiştir. Bu bölümde, uluslararası işbirliğinin önemini vurgulanmış ve uluslararası Arktik işbirliğinin temel yapılarını ele alınmıştır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 12-13). Finlandiya'nın hedefi, yapıcı işbirliği ile özdeşleşmiş, barışçıl bir Arktik Bölge olarak belirlenmiştir. Bunu sağlamak için artan gerilim ve çatışma potansiyelinden kaçınılması gerektiği ifade edilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 15).

Finlandiya, Arktik Konseyi'nin ve Avrupa Birliği'nin Arktik politikasının güçlendirilmesi gereğini defaatle tekrar edilmiştir. Strateji belgesinde, uluslararası hukukun önemi vurgulanmış temel referans çerçeveleri olarak şunlar belirtilmiştir: Paris Anlaşması ve BM tarafından kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2030 Gündemi); BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS); BM Yerli Halklar Hakları Bildirisi; BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme. Finlandiya, tüm Arktik işbirliğinin kesişen temaları olarak gördüğü sürdürülebilir kalkınma, cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yapmama ilkelerine uyulmasının gerekliliğini vurgulamıştır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 13). Belgede, Arktik Konseyi'ne geniş bir yer ayrılmış, işleyişi ve yetki alanları aktarılmış, bölgenin

siyasî ve ekonomik işbirliği konularında hayatî öneme sahip olduğu belirtilmiştir. (Finlandiya Hükümeti, 2021: 20-22). Arktik Konseyi'nin yanında, Kuzey Boyutu gibi bölgesel ortak politika yapılarının ve Barents Avrupa-Arktik Konseyi ve İskandinav Kurulu gibi diğer işbirliği yapılarının da bölgesel istikrarın sağlanmasında etkili olacağı ifade edilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 20).

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde siyasî güvenlik sektörüne dair konular en sık toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili hususlarla bir arada işlenmiştir (Bkz. Tablo 3.13). Örneğin, strateji belgesine göre, bölgede yaşayan insanların refahı korunmalı, bölge ile ilgili işbirliği ve karar alma süreçlerine katılım olanakları sağlanmalıdır. Özellikle, Yerli halklar arasındaki sınır ötesi işbirliği ve diyalog kolaylaştırılmalı ve teşvik edilmelidir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 15). Strateji belgesinde yer alan hedeflere göre, Yerli halkların kültürleri ile birlikte bölgedeki kültürel çeşitlilik, farklı kültürel geçmişlere sahip olanlar arasındaki açık etkileşim yoluyla güçlendirilecektir. Kültür ve yaratıcı sektörler ile iş dünyası ve araştırma arasındaki sınır ötesi ortaklıklara özel önem verilecektir. Belediyeler düzeyinde sınır-ötesi işbirliği ve Arktika'daki halklar arasındaki etkileşim desteklenecektir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 38).

Daha önce de ifade edildiği üzere, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde en göze çarpan husus, yeni bir uluslararası platform olarak "Arktik Zirvesi" fikrinin ortaya atılmasıdır. "Bir yandan Arktik Konseyi'nin gündemindeki çevre konularının en üst düzeye çıkarılmasını sağlayabilecek, diğer yandan da Arktik Konseyi'nin yetki alanı dışında kalan güvenlik politikası konularının ele alınması için olası bir forum" olarak tanımlanan Arktik Zirvesi, Finlandiya'nın Arktik Strateji belgesinin askeri güvenlik ve siyasî sektörü bağlamlarındaki en dikkat çekici noktalarından biri olmuştur (Finlandiya Hükümeti, 2021: 19).

3.2.5.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bakımında en sık ve en yoğun kullanılan göstergedir. En sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle bir arada kullanılmıştır. Yardımcı göstergelerle ilişkisine bakıldığında, Avrupa Birliği göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi haricinde bölgesel aktörleri kapsayan yardımcı göstergelerle bir arada hiç kullanılmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, bölgenin sunduğu avantajlar bakımından hem Yeraltı Kaynakları hem de Arktik Rotalar göstergeleriyle yaklaşık eşit sayıda bir arada kullanılmıştır.

Strateji belgesine göre, bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin hedefler ve Finlandiya'nın ekonomik çıkarları, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, Arktik biyoçeşitliliği, Yerli halkların durumu ve uluslararası işbirliğinin konuları çerçevesinde ele

alınarak planlanmalı ve yürütülmelidir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 13). Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesinin en sık Çevresel Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesi ile birlikte kodlanmış olması, belge boyunca sürdürülebilir kalkınma ve bölge sakinlerinin refahının artırılması konularına defalarca vurgu yapılmasından kaynaklanmaktadır. Strateji belgesine göre, yakın işbirliği sayesinde bölge ile ilgili sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılabilir ve küresel önlemlerle birlikte hızlanan iklim değişikliği ve zararlı etkileri hafifletilebilir. Arktik Bölge'deki tüm ekonomik faaliyetlerde sürdürülebilir kalkınma, Yerli halkın refahı ve temel hakları ilkeleri çerçeve oluşturacaktır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 15). Zira Finlandiya'nın çıkış noktası, sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu (sosyal-kültürel, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik) arasındaki dengeyi ele alan, refah ekonomisi referansı çerçevesinde tanımlanan faaliyetler yoluyla Arktik halklarının refahını ve katılımını teşvik etmek olarak ifade edilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 37).

Strateji belgesinde, Arktik Bölge'de ekonomik güvenliğin sağlanması konusunda uluslararası örgütlere büyük önem verilmiştir. Örneğin, Arktik Ekonomik Konseyi'nin bölgedeki yatırımcıların ve diğer ekonomik aktörlerin iletişimi ve ilişkileri bağlamında önemli bir yapı olduğu söylenmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 22). Avrupa Birliği fonlarının bölgedeki işbirliği hususunda önemli bir role sahip olduğu ifade edilmiş (Finlandiya Hükümeti, 2021: 23) ve Avrupa Birliği konusuna uzunca yer ayrılmıştır.

Finlandiya, bölgedeki madencilik faaliyetlerine oldukça temkinli yaklaşmaktadır. Yeraltı kaynaklarına erişim ve bunların kullanımı konusunun hem ekonomik hem de çevresel güvenlik bakımından problemler teşkil edebileceğini; yeni fosil rezervlerinin açılmasının Paris Anlaşması'nın hedefleriyle bağdaşmayacağını ve ekonomik belirsizlikler ve riskleri beraberinde getireceğini belirtmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 26).

Strateji belgesinde, Finlandiya'nın bölgeyle ilgili konulardaki uzmanlığı konusunda ayrıca yer ayrılmış, büyük vurgu yapılmıştır. Nitekim, belge içindeki çerçeve alt başlıklarından biri "Arktik Bölge'deki Zorlukların Çözümünün Bir Parçası Olarak Fin Uzmanlığı" şeklindedir. Bu kısımda, Finlandiya'nın Finli şirketlerin bölge koşullarına dair tecrübeye ve araştırmaya dayalı önemli bilgi birikimlerinin olduğu ifade edilmiştir. Örneğin, birçok Fin şirketinin, hem Baltık bölgesinde hem de daha geniş bir açık deniz rüzgâr enerjisi inşaatı pazarında, Arktik uzmanlığını kullanma yetkinliğine ve fırsatlarına sahip olduğu belirtilmiştir. Teknoloji (özellikle 5G ve uydu teknolojileri) konusunda kendisine çok güvenen Finlandiya, bölgedeki iletişim probleminin çözülebileceğini ve Finli iş çevrelerinin bu konuda bölgede önemli hizmetlerde bulunabileceğini ifade etmiştir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre Finlandiya, Arktik gemi teknolojisi ve gemi operasyonlarında bir dünya lideridir. Bu uzmanlık, gemi

tasarımı ve üretimi, malzeme ve inşaat teknolojisi, buz kırma ve buz yönetimi teknolojisi, motor ve kontrol teknolojisi, gemi elektrifikasyonu ve otomasyonunu kapsar. Fin eğitim ve araştırmasının yanı sıra test alanları ve işbirliği, otonom deniz taşımacılığı ve düşük karbonlu yakıtların geliştirilmesinde öncüler oluşturmaktadır. Bu kısımda sadece gemi teknolojisinde değil, batarya teknolojisinden biyo-teknolojiye geniş bir yelpazede Finlandiya'daki teknolojik ilerleme de uzunca ele alınmıştır. Ayrıca, küresel olarak tanınan Fin teknoloji şirketleri, bölgedeki KOBİ'lerinin büyümesi ve uluslararasılaşması için olanaklar sunduğu da belirtilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 54-56).

Strateji belgesine göre, Arktik Bölge'deki ekonomik faaliyetler, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde mümkün olacaktır. Arktik araştırma ve uzmanlığını sürdürmek ve bunları geliştirmek ve pazarlamak, iş fırsatları yaratmanın ve yakalamanın anahtarı olacaktır. Finlandiya'nın Arktik uzmanlığının geniş bir işlev ve endüstri cephesine yayılmış olduğu bir kere daha vurgulanmıştır. Zira Finlandiya, Arktik Bölge'nin iklimsel ve coğrafi koşullarıyla ilgili uzmanlığın, birçok ürün ve hizmette önemli bir değer olduğunu ve katkıda bulunduğunu ifade etmektedir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 61).

3.2.5.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesinden nicel kullanım bakımından az bir farkla da olsa daha fazla kodlanmış olmasına rağmen, nitel yoğunluk bakımından daha az yer kaplamış ve üçüncü en sık kodlanan gösterge olmuştur. Toplumsal Güvenlik göstergesi, Askerî Güvenlik göstergesi hariç tüm ana göstergelerle kodlanmış, bu göstergelerle kurduğu ikililer sayı bakımından dengeli dağılmıştır. Yine de, yardımcı göstergelerle oldukça az eşleşen Toplumsal Güvenlik göstergesinin en yoğun şekilde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle bir arada kodlandığını belirtmek gerekir.

Arktik strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik göstergesinin askerî güvenlik sektörü kapsamındaki konularla hiçbir arada kodlanmamış olması, Finlandiya'nın bölge sakinleriyle ilgili güvenlik algısı hakkında fikir vermektedir. Bu algının, Arktik Bölge'de yaşayan nüfusun güvenliğinin askerî tasarruflarla değil, onların refahının artırılmasıyla, yaşadıkları çevrenin korunmasıyla ve siyasî istikrarın sağlanmasıyla gerçekleşeceği yönünde olduğu söylenebilir.

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesine göre, Yerli halkların ve bölgede yaşayan insanların refahı korunmalı, bölge ile ilgili işbirliği ve karar alma süreçlerine katılım olanakları sağlanmalıdır. Özellikle, Yerli halklar arasındaki sınır ötesi işbirliği ve diyalog kolaylaştırılmalı ve teşvik edilmelidir. Bölgede yaşayan yerli halklar, kültürlerinin, dillerinin ve geleneklerinin canlılığını koruyabilmeli, geliştirebilmeli ve bölgeyi etkileyen değişikliklerin yarattığı

zorluklara uyum sağlamak için gerekli yetenekleri edinebilmelidir. Ayrıca Finlandiya, tüm Arktik işbirliğinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve ayrımcılık yapılmamasını teşvik etmektedir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 15).

Daha önce de ifade edildiği gibi, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde ortaya koyulan öncelikli konulardan biri bölge sakinleriyle ilgilidir. Strateji belgesine göre, Arktik Bölge'nin tamamı, yaklaşık 4 milyon nüfusa sahiptir ve bu nüfusun yaklaşık %10'u Yerli halklardır. Finlandiya Arktiği, Finlandiya'nın yüzölçümünün %30'unu oluşturan ve ülke nüfusunun %3'ünün (yaklaşık 180.000 kişi) yaşadığı Laponya'yı ifade eder. Bu bölgenin nüfusu uzun süredir azalmaktadır. Strateji belgesine göre, demografik değişimin bölgedeki hizmetlerin ve geçim kaynaklarının geleceği üzerinde çok önemli bir etkisi olacaktır. Örneğin kadınlar uzaklaştıkça cinsiyet dağılımının bozulması, bu sorunun bir parçasıdır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 34).

Sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutlarına sık sık atıf yapılan strateji belgesinde, eğitim altyapısının geliştirilmesi ve bu konuda ülkenin diğer bölgeleriyle fırsat eşitliği durumunun yaratılması gerektiği ifade edilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 35). COVID-19 salgınıyla birlikte birçok sektörde uzaktan erişim çözümleri yaygınlaştığı belirtilen strateji belgesinde, uzaktan eğitimle birlikte dijital sağlık ve sosyal sistemlerin kullanılmaya devam edilmesi gerektiği söylenmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 35).

Daha önce de ifade edildiği gibi, strateji belgesindeki ifadelerle göre, Finlandiya'nın çıkış noktası, sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu (sosyal-kültürel, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik) arasındaki dengeyi gözetken, refah ekonomisi referansı çerçevesinde tanımlanan faaliyetler yoluyla Arktik halklarının refahını ve katılımını teşvik etmektir. Temel hedef, Finlandiya'nın Arktik bölgesinde sağlık, sosyal ve diğer refah hizmetlerine cinsiyet, yaş, ikamet yeri, ana dil, engellilik durumu veya diğer kişisel faktörlerden bağımsız olarak erişilebilir ve eşit olarak erişilebilir olmasını sağlamaktır. Bölgedeki kültürel çeşitlilik, farklı kültürel geçmişlere sahip olanlar arasındaki açık etkileşim yoluyla güçlendirilecektir. Kültür ve yaratıcı sektörler ile iş dünyası ve araştırma arasındaki sınır ötesi ortaklıklara özel önem verilecektir. Belediyeler düzeyinde sınır-ötesi işbirliği ve Arktika'daki halklar arasındaki etkileşim desteklenecektir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 38).

Finlandiya'nın Arktik topraklarında da yaşayan Sami halkı için ayrı bir başlık açılan strateji belgesinde, Sami halkının Avrupa Birliği içindeki tek Yerli halk olduğu ifade edilmiştir. Finlandiya, İsveç, Norveç ve Rusya topraklarında seyrek nüfuslar hâlinde yaşayan Sami halklarının kendi dillerini konuşma ve kültürlerini yaşatma özgürlüğü olduğu belirtilmiştir. Sami halkına ayrılan bu başlıkta, eğitimden kültüre, dilden ekonomilerine kadar pek çok konu

ele alınmıştır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 43-44). Strateji belgesinde de ifade edildiği üzere, Arktik Konseyi, yerli halklarla işbirliği için temel bir çerçeve sağlamaktadır. Sami Konseyi gibi Yerli halkları temsil eden kuruluşlar, Arktik Konseyi'nin Daimi Katılımcılarıdır ve hükümet temsilcileriyle aynı masada karar alma sürecine katılırlar. Strateji belgesinde bu durumun benzersiz bir örnek olduğu ifade edilmiştir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 44).

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde, toplumsal güvenlik bağlamında diğer strateji belgelerinde yer almayan bir terim vardır: Özgür, Önceden ve Bilgilendirilmiş Rıza ilkesi⁴⁶. Bu uyarınca, devlet, bir yerli halkı etkileyebilecek herhangi bir eylemde bulunmadan önce, bu halkla iyi niyetle müzakere etmeli ve işbirliği yapmalıdır. Amaç bir fikir birliğine varmaktır. Bir etki değerlendirmesi de önemlidir. Devlet, kültürel faaliyetlerin sürdürülme olanakları üzerindeki etkilerini belirlemek için, farklı makamlar tarafından eş zamanlı olarak sürdürülen herhangi bir faaliyeti tam olarak dikkate almalıdır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 44).

3.2.5.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde nicel olarak kodlanma sayısı bakımından üçüncü sırada olsa da nitel olarak kapladığı alan bakımından ikinci en sık kodlanan gösterge olmuştur. En sık, Ekonomik Güvenlik göstergesi ile bir arada kodlanmış; Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, NATO göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi ile birlikte hiç kodlanmamıştır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Çevresel Güvenlik – Ekonomik Güvenlik gösterge ikilisinin en sık görülen ikili olmasının temel nedeni, strateji metni boyunca sürdürülebilir kalkınma konusunda sık sık yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim strateji belgesinin ana başlıklarından birincisi, “İklim Değişikliği, Azaltma ve Uyum” şeklindedir. Bu başlık altında, bölgedeki iklim değişikliğinin son yarım asırda hangi etkilerde bulunduğu değinilmiş; Arktik Bölge’de iklim değişikliğinin yönünün, karbondioksit, diğer sera gazları ve siyah karbon emisyonlarındaki küresel azalmalar yoluyla döndürülebileceği ifade edilmiştir. Arktik Bölge kalıcı olarak değişiyorken, küresel emisyon azaltımları ve Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşılması, bu değişikliklerin ilerlemesini 21. yüzyılın ortalarına kadar yavaşlatacaktır. Isınma 1,5°C ile sınırlandırılabilirse, bu, ortalama sıcaklıktaki 2°C'lik artışa kıyasla bölge için önemli bir fark yaratacaktır. Öte yandan Paris Antlaşması'nın emisyonları azaltma hedeflerine ulaşamazsa bölgedeki hızlı değişim devam edecek, iklim değişikliğine uyum zorlaşacak ve küresel riskler artacaktır. Finlandiya'ya göre Arktik koşullarında yeni fosil

⁴⁶ BM Yerli Halklar Hakları Bildirisi'nde (UNDRIP) tanınan, Yerli Halklara verilen ve evrensel kendi kaderini tayin hakkıyla uyumlu özel bir haktır. Yerli Halkların kendi bölgelerini etkileyen projelerle ilgili herhangi bir noktada onay vermelerine veya onaylarını geri çekmelerine izin verir.

rezervlerinin açılması, Paris Anlaşması'nın hedefleriyle bağdaşmayacaktır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 26).

Strateji belgesine göre, Finlandiya'nın iklim eylemleri ve hedefleri ulusal düzeyde belirlenir ve yönlendirilir. Strateji belgesinde, Finlandiya'da 2020 yılından itibaren, İklim Değişikliği Yasası'ndan İklim Değişikliğine Uyum Planı'na, Yerli halk temsilcileriyle kurulan forumdan AB fonlarıyla desteklenen çevreci hareketlere, iklim değişikliği ile ilgi atılan adımlar anlatılmıştır. Ayrıca Arktik Konseyi'nin Çalışma Grupları aracılığıyla ortaya koyduğu çalışmalar da aktarılmıştır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 26-27).

Strateji belgesi, iklim değişikliğinin ve insan kaynaklı çevresel değişikliklerin doğa ve hava koşulları üzerindeki görünür etkilerini vurgulamaktadır. Strateji belgesine göre, bu etkilerin yaşam koşulları ve geçim kaynakları üzerinde geniş kapsamlı sonuçları vardır. Biyoçeşitlilik kaybı, yerli türler ortadan kalktıkça ve istilacı yabancı türler genişledikçe ortaya çıkar. Arktik Bölge'de iklim değişikliği biyolojik çeşitlilik için en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Doğa, iklim değişikliğinin hafifletilmesinde, uyarlanmasında, Arktik canlılığında, gıda güvenliğinde ve insan refahında çok önemli bir rol oynamaktadır. Uzun mesafeler boyunca taşınan ve iklim değişikliği ile şiddetlenen çevresel toksinler bir endişe kaynağıdır. Arazi kullanımı, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine, biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve iklim değişikliği eylemlerine ulaşılmasını etkiler. Isınan Arktik Bölge, kar ve buz mevsimlerini kısaltarak ren geyiği yetiştiriciliğini ve turizmi etkiliyor. Kış koşulları daha öngörülemez hale gelir, yağışlar artar, sel riskleri artar ve kurak yazlar orman yangını tehlikelerini artırır. Permafrost'un çözülmesi, iklim değişikliğine daha fazla katkıda bulunan sera gazlarını serbest bırakır. Kurtarma hizmetlerini geliştirmek ve gözlem sistemlerini kullanmak, bu zorlukları etkili bir şekilde yönetmek için çok önemlidir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 27-29).

Strateji belgesine göre, emisyonların azaltılması önemli olmakla birlikte, devam eden Kuzey Kutbu ısınması nedeniyle uyum önlemleri derhal uygulanmalıdır. Zira emisyonların azaltılması başarılsa bile, ısınma yakın gelecekte devam edecektir. Bu nedenle uyum önlemlerinin şimdi uygulanması gerekiyor. İklim değişikliği ve ekonomik aktivitenin ortak etkileri dikkate alınarak sürdürülebilir arazi ve kaynak kullanımına öncelik verilmektedir. Sürdürülebilir bir gelecek için artan insan faaliyetinin çevresel ve sosyal etkilerinin en aza indirilmesi gerekmektedir. Halkın katılımı, iklim değişikliğinin etkileri konusunda artan farkındalık ve adil bir geçiş vurgulanmaktadır. Sámi kültürüne ve geleneksel bilgisine saygı gösterilecek ve kalkınma ve iklim değişikliği girişimlerine entegre edilecektir. Uluslararası anlaşmalar, Kuzey Kutbu kuruluşları arasındaki işbirliği ve AB politika programları, Kuzey

Kutbu'ndaki iklim değişikliğinin azaltılmasına, biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve evre sorunlarına katkıda bulunur. Finlandiya, Paris Anlaşmasını desteklemekte ve 2035 yılına kadar karbon nötrlüğü için çaba göstermektedir. Ulusal yetki alanlarının ötesinde deniz biyoçeşitliliğinin korunması ve sürdürülebilir kullanımı, Arktik Konseyi'nin kilit bir rol oynamasıyla geliştirilecektir. Finlandiya, Arktik Okyanusu'nda düzensiz balıkçılığın önlenmesini aktif olarak izlemektedir. Yeşil Mutabakat, Adil Geçiş Mekanizması, ve yeni Arktik Stratejisi gibi kilit AB programları, Finlandiya'nın hedefleriyle uyumludur. Finlandiya, projeleri ve çalışma grupları da dâhil olmak üzere Arktik Konseyi'nin çalışmalarına AB'nin katılımını sağlamayı hedeflemektedir (Finlandiya Hükümeti, 2021: 30-31).

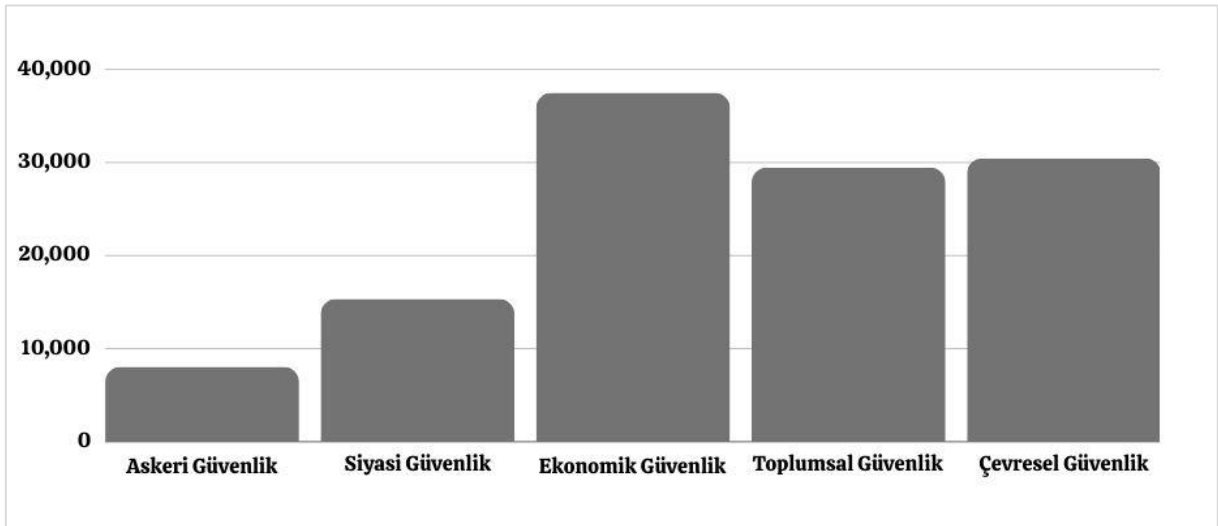
3.2.5.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde bölgesel aktörleri işaret eden yardımcı göstergelerden Avrupa Birliği göstergesi haricindekiler oldukça az kodlanmıştır. Strateji belgesine göre, Avrupa Birliği önemli ve yapıcı bir Arktik Bölge aktörüdür ve bu konuda daha aktif bir rol üstlenme potansiyeline sahiptir. Finlandiya, finansal kaynaklara erişimi, yüksek küresel standartlar belirleme yeteneği ve geniş kapsamlı uzmanlığı olan Birlik gündeminde Arktik işbirliğini daha st sıralara taşımayı amaçlamaktadır. Strateji belgesine göre AB, daha tutarlı bir Arktik politikası izlemeli ve kurumları, personel kaynakları da dâhil olmak üzere, Birliğin Arktik politikasının koordinasyonu ve uygulanması için yeterli kaynakları tahsis etmelidir. Finlandiya'nın, İsveç ve Danimarka ile birlikte Arktik AB ye Devleti olarak liderlik rolünü sürdürmeyi amaçlamaktadır. AB, Arktik Konseyi'nde fiilen gözlemci konumundadır ve AB'nin Arktik Konseyi'nin çalışma gruplarının faaliyetlerine katılabilmektedir. Finlandiya, AB'nin Arktik Konseyi'nde gözlemci olarak kabul edilmesinden yana olduğunu ifade etmektedir. Finlandiya, AB kurumlarının bu çalışma gruplarının çabalarına daha aktif katılımını ve daha keskin bir şekilde odaklanmasını önemli görmektedir. Strateji belgesinde Avrupa Birliği, özellikle ekonomik gücü bakımından da ele alınmıştır. Strateji belgesindeki ifadelere göre, AB fonları AB'nin Arktik rolünü güçlendirmede ve Arktik işbirliğini teşvik etmede önemli bir rol oynamaktadır. Finlandiya, Arktik işbirliğinin ve Arktik bölgenin özel koşullarının çeşitli AB finansman programlarının kullanılması ve uygulanmasında uygun şekilde dikkate alınmasının sağlanmasına katkıda bulunacaktır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 23).

Finlandiya'nın Arktik strateji belgesine göre, en geniş Arktik topraklarına sahip Arktik lke olan Rusya, bölgeye ve bölgedeki faaliyetlerine artan bir önem vermektedir. Ancak Rusya'nın Kırım'ın yasa dışı ilhakı ve doğu Ukrayna'da devam eden çatışmalar gibi eylemleri,

komşu bölgeler ve Avrupa'daki güvenlik durumuna olumsuz yansımalar yapmıştır. Rusya, ekonomik çıkarlarını korumak ve Kuzey Denizi Rotası üzerindeki kontrolünü sürdürmek için askeri varlığını aktif olarak artırmaktadır. Finlandiya'nın strateji belgesine göre, Rusya'nın güvenlik stratejisinde Kola Yarımadası'ndaki askeri üslerin, nükleer silahların ve Kuzey Filosunun okyanuslara erişimde harekât özgürlüğünün önemi vurgulanmıştır. Finlandiya, Rusya'nın Arktik Bölge'deki uluslararası çevre işbirliğine, özellikle de zararlı emisyonların azaltılması ve nükleer güvenliğin geliştirilmesine katılımının önemini kabul etmektedir. Strateji belgesinde ayrıca, Finlandiya ve Rusya arasındaki ikili işbirliğinin, Arktik Bölge'deki ortak hedeflere ulaşılması için çok önemli görüldüğü de ifade edilmiştir bulunacaktır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 18-22).

Arktik Bölge'nin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergeler olan Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergelerine genel olarak bakıldığında, diğer ülkelerin Arktik strateji belgeleriyle paralel bir durum görülmektedir. İklim değişikliği sonucunda azalan deniz buzunun bu fırsatları sunduğu; ancak aynı zamanda birtakım risklerin de oluştuğu ifade edilmiştir. Fakat diğer ülkelerin Arktik strateji belgelerinden farklı olarak, Finlandiya'nın bölgedeki madencilik faaliyetlerine mesafeli tutumu dikkat çekicidir. Daha önce de ifade edildiği üzere, Finlandiya'ya göre Arktik Bölge'de yeni fosil rezervlerinin açılması, Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşılması konusunda büyük bir handikap yaratacaktır. Ayrıca, bölgeye olan ilgiyi artıracığı için, bazı ekonomik belirsizlikler ve siyasî riskler de oluşturma ihtimali olacaktır (Finlandiya Hükümeti, 2021: 26).

Grafik 3.5. Finlandiya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.5'te, Finlandiya'nın 2021 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Finlandiya'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 66'sına tekabül etmektedir. Bir başka

ifadeyle, strateji metninin yaklaşık üçte ikilik bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Finlandiya'nın Arktik strateji belgesi hakkında, yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında, güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, yüksek politika konularının arka plana atıldığı ve alçak politika konularının ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Finlandiya stratejisinde, yüksek politika konularına ilişkin askerî ve siyasî güvenlik sektörleri en az ele alınan güvenlik sektörleri olmuştur. Ekonomik güvenlik sektörüne dair meseleler en yüksek frekansa sahipken, çevresel ve toplumsal güvenlik sektörlerine ilişkin hususlar da metinde önemli bir yer kaplamıştır.

3.2.6. İsveç

İsveç topraklarının yaklaşık üçte biri ve nüfusunun 500 binden biraz fazlası Arktik Bölge içinde yer almaktadır. En kuzeyindeki iki bölge (Västerbotten ve Norrbotten) İsveç'in Arktik bölgesi olarak tanımlanmaktadır. İsveç, kendisini çevre konularında dünyadaki en ilerici ülkelerden biri olarak konumlandırmıştır. Katı atıklarının % 99'u geri dönüştürülen veya biyogaz üretiminde kullanılan İsveç, 1967'de bir Çevre Koruma Dairesi kuran ilk ülke olmuştur. Toplam küresel emisyonların % 0,2'sinden daha azını oluşturmakta ve 2050 yılına kadar net sera gazı emisyonu olmayan bir toplum inşa etmeyi taahhüt etmektedir (The Arctic Institute, t.y.).

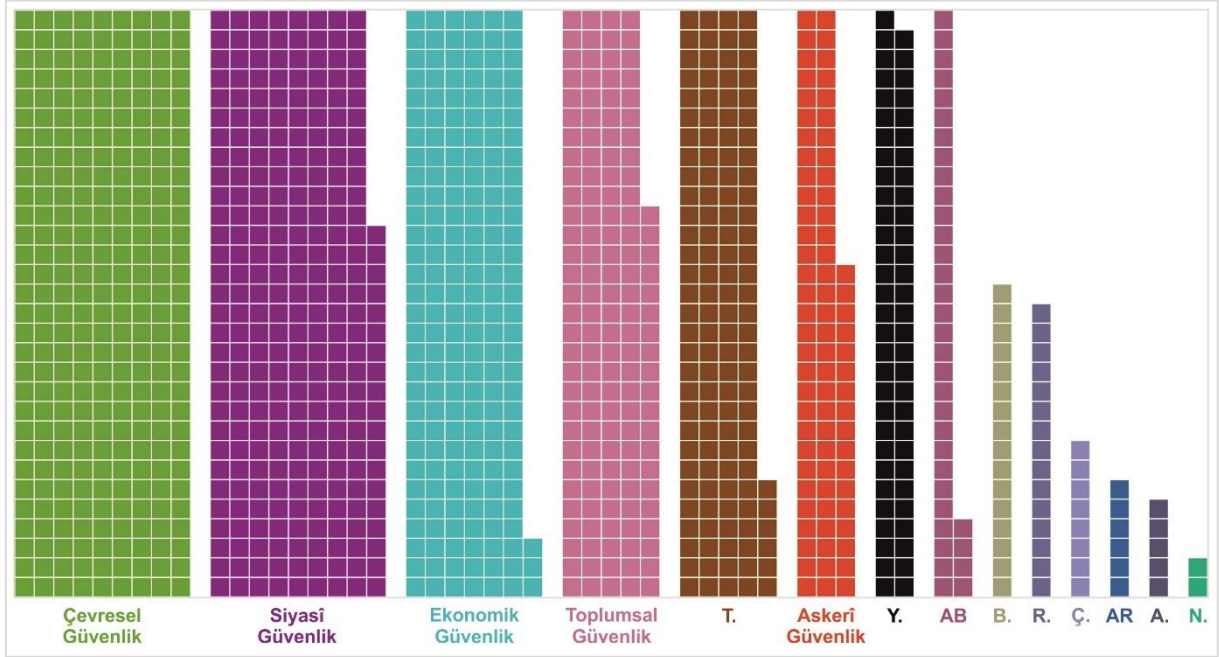
İsveç, şimdiye kadar iki adet Arktik strateji belgesi yayımlamıştır. Bunlardan birincisi, 2011 tarihli ve "İsveç'in Arktik Bölge Stratejisi" başlıklı belgedir. İkincisi ise, yine aynı başlığı taşıyan 2020 tarihli strateji belgesidir. Bu çalışmada, 2020 tarihli strateji belgesi analiz edilmiştir. Bu strateji belgesi, kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin ve haritaların sıkça kullanıldığı, toplamda 68 sayfalık bir metindir (İsveç Hükümeti, 2020).

Tablo 3.11. İsveç Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	45
Askeri Güvenlik	31
Siyasi Güvenlik	95
Ekonomik Güvenlik	70
Toplumsal Güvenlik	58
Çevresel Güvenlik	85
Amerika Birleşik Devletleri	2
Rusya Federasyonu	6
Çin Halk Cumhuriyeti	3
Yeraltı Kaynakları	10
Arktik Rotalar	4
Birleşmiş Milletler	8
NATO	1
Avrupa Birliği	19

Tablo 3.11’de, İsveç’in Arktik strateji belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, çalışma için belirlenmiş olan tüm göstergelerin en az bir kere kodlandığı görülmektedir. Tabloya ilk bakıldığında göze çarpan durum, kodlamaların çok büyük oranda ana göstergeler ve Tanımlama ve Sınırlandırma yardımcı göstergesi çerçevesinde yapılmış olmasıdır. En sık kodlanan ilk iki gösterge Siyasî Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesidir. Askerî Güvenlik göstergesi, en az başvuru alan ana gösterge olmuştur. Şimdiye kadar incelenen strateji belgelerinden farklı olarak Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin oldukça yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bölgesel aktörleri işaret eden yardımcı göstergeler bağlamında bakıldığında, Avrupa Birliği haricindeki göstergelerin düşük sıklıkta kullanılmış olduğu görülmektedir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergelere bakıldığında, bölgenin

sunduğu yeraltı zenginliğinin Arktik rotalara kıyasla çok daha fazla zikredildiği ve işlendiği görülmektedir.

Görsel 3.6. Belge Portresi: İsveç Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama; Y: Yeraltı Kaynakları; AB: Avrupa Birliği; B: Birleşmiş Milletler; R: Rusya Federasyonu; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; AR: Arktik Rotalar; A: Amerika Birleşik Devletleri; N: NATO)

Görsel 3.6’da, İsveç’in Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.11’e göre en sık kodlanan gösterge olan Siyasî Güvenlik göstergesi, belge portresinde görüldüğü üzere nitel olarak ikinci en yoğun yer kaplayan gösterge; Çevresel Güvenlik göstergesi ise nitel bakımdan en fazla yer kaplayan gösterge olmuştur. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, nicelik bakımdan olduğu gibi nitelik bakımından da tüm göstergeler arasında dördüncü en sık ve en yoğun kodlanan gösterge olup Askerî Güvenlik ana göstergesinin önüne geçmiştir. Tablo 3.11’de kodlanma sayısı bakımından Avrupa Birliği göstergesinin neredeyse yarısı sayıda kodlanan Yeraltı Kaynakları göstergesi, belge portresinde görüldüğü üzere, nitel açıdan Avrupa Birliği göstergesinden daha fazla yer kaplamıştır.

Tablo 3.12. İsveç Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		1	10	3	14	6	0	0	0	0	0	1	0	1
2. Askeri Güvenlik	1		12	0	0	6	2	2	2	2	1	0	1	3
3. Siyasi Güvenlik	10	12		11	14	25	1	3	1	2	0	6	0	12
4. Ekonomik Güvenlik	3	0	11		11	41	0	0	0	15	1	0	0	4
5. Toplumsal Güvenlik	14	0	14	11		15	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	6	6	25	41	15		0	1	1	8	2	1	0	5
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	2	1	0	0	0		1	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	2	3	0	0	1	1		1	0	0	0	1	1
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	2	1	0	0	1	0	1		0	0	0	0	1
10. Yeraltı Kaynakları	0	2	2	15	0	8	0	0	0		0	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	1	0	1	0	2	0	0	0	0		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	1	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0		0	1
13. NATO	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	1	3	12	4	0	5	0	1	1	0	0	1	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.12'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, İsveç'in Arktik strateji belgesindeki tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloda ilk göze çarpan husus, en sık Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesinin bir arada kodlanmış olmasıdır. Bunun sebebi olarak, belgede sürdürülebilir kalkınma konusuna sık sık vurgu yapılması gösterilebilir.

İsveç'in Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.11'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.6'da gösterilmektedir. Tablo

3.12 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. İsveç'in Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.6, Tablo 3.11 ve Tablo 3.12'ye birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, metinde toplam 70 noktada kodlanmış olan Ekonomik Güvenlik göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesiyle 41 yerde birlikte kodlanmıştır. Bu, Ekonomik Güvenlik göstergesinin kodlandığı alanların yaklaşık %60'ında Çevresel Güvenlik ile bir arada ele alındığını göstermekte, İsveç için sürdürülebilir kalkınmanın ne denli olduğuna dair fikir vermektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin kurduğu ikililere bakıldığında, strateji belgesinde Arktik Bölge'nin yeraltı zenginliği ya da Arktik rotaların sunduğu avantajlar bakımından hiç ele alınmadığı görülmektedir. Bu durum, İsveç'in Arktik Bölge'yi sunmuş olduğu fırsatlar çerçevesinde değil, toplumsal ve siyasî güvenlik sektörleri başta olmak üzere güvenlik boyutuyla ele aldığını göstermektedir. Avrupa Birliği göstergesinin Toplumsal Güvenlik göstergesiyle metnin hiçbir noktasında kesişmemiş olması dikkate değerdir. Avrupa Birliği göstergesinin kurduğu ikililere bakıldığında, İsveç'in Arktik stratejisinde AB'ye biçilen rolün uluslararası hukuk, işbirliği ve antlaşmaları içeren siyasî güvenlik sektörü çerçevesinde bir rol olduğu yorumu yapılabilecektir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, toplamda iki noktada kodlanmıştır. Tablo 3.12 gösteriyor ki İsveç, strateji belgesinde ABD'yi zikrettiği her iki noktada da askerî güvenlik bağlamında zikretmiştir. ABD'nin askerî güvenlik bağlamında zikredildiği bu iki noktanın birinde Siyasî Güvenlik göstergesiyle, diğerinde Rusya Federasyonu göstergesiyle de kodlanmıştır. Buradan, strateji belgesinde çok az değinilen ABD'nin İsveç tarafından bir askerî güvenlik faktörü olarak algılandığı yorumu yapılabilecektir.

Yine de İsveç'in Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, , Görsel 3.6, Tablo 3.11 ve Tablo 3.12'de aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.6.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, İsveç'in bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Şimdiye kadar incelenen strateji belgelerine nazaran İsveç'in Arktik strateji belgesinde daha yoğun bir şekilde kullanılan bu gösterge, metin boyunca toplamda 45 farklı noktada kodlanmıştır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, ağırlıklı olarak ana göstergelerle birlikte kodlanmış, yardımcı göstergelerden Birleşmiş Milletler göstergesi ve Avrupa Birliği

göstergesiyle yalnızca birer kez bir arada kullanılmıştır. Bu durum, İsveç'in Arktik Bölge'yi ağırlıklı olarak güvenlik sektörleri bağlamında ele aldığını göstermektedir.

İsveç'in Arktik strateji belgesinin Dışişleri Bakanı imzalı önsözünün ilk cümlesi şudur: "İsveç bir Arktik ülkedir." Devamında, Arktik Bölge'de barışçıl, istikrarlı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme konusunda özel bir ilgi ve sorumlulukları olduğu ifade edilmiştir. Önsözde, Arktik stratejisinin başlangıç noktası olarak, değişim hâlindeki Arktik Bölge işaret edilmiştir. Strateji, bölgenin karşı karşıya olduğu zorluklarla başa çıkmak için iyi işleyen uluslararası işbirliğinin öneminin altını çizmiş, uluslararası hukuka saygının önemi vurgulanmıştır. İsveç'in Arktik politikasının merkezinde insanların, barışın ve iklimin, yer aldığı ifade edilmiştir. Bölgede yaşanan değişimin bölgeye yönelik küresel ilgiyi artırdığı ifade edilmiş, Arktik Konseyi ve Avrupa Birliği'nin bölgesel işbirliği konusunda başı çeken yapılanmalar olduğu belirtilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 1).

Strateji belgesinde, İsveç'in bölgeye dair uzun bir geçmişe dayanan ilgisinden bahsedilmiş ve bu ilginin sadece siyasî bağlamda değil, aynı zamanda insanî, kültürel ve ekonomik bağlamda olduğu söylenmiştir. Strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, İsveç'in Arktik politikası, genel dış politikasının bir parçası olarak, uluslararası hukuk, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkeleri etrafında şekillenmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 6).

Strateji belgesine göre, Arktik Bölge'nin birkaç farklı tanımı vardır ve sınırları farklı bilimsel alanlarda veya siyasî anlaşmalarda farklı şekillerde çizilmiştir. Bölge, egemen devletlerle çevrili bir okyanustan (Arktik Okyanusu) oluşmasıyla karakterize edilir. Burada Arktik Bölge'nin, okyanusla çevrili bir kara kıtası olan ve kalıcı bir nüfusu olmayan Antarktika'dan farklılaştığı ifade edilmiştir. İsveç'in Arktik bölge strateji belgesi, 1996'da Arktik Konseyi'nin kurulmasıyla birlikte kabul edilen ortak siyasî tanımını kullanmaktadır: Arktik Bölge, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyindeki alanları ve kıyıdaş sekiz Arktik Ülkeyi içerir (İsveç Hükümeti, 2020: 6-7).

Diğer strateji belgelerinde de olduğu gibi İsveç'in strateji belgesinde de Arktik Bölge, uzun süredir uluslararası işbirliği için elverişli koşullara sahip düşük gerilimli bir bölge olarak tanımlanmıştır (İsveç Hükümeti, 2020: 9). Arktik Konseyi'nin sekiz üyesinin bölgeden sorumlu aktörler olduğu, bölge-dışı ülkelerle yapılacak işbirliğinin de teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 12). Strateji belgesinin son kısmı, bölgesel işbirliğinde önemli uluslararası platformların anlatımına ayrılmıştır. Bu kısımda Arktik Konseyi, Barents Avrupa-Arktik Konseyi ve Sami Konseyi'nin tarihi, kuruluşu, amacı ve işleyişi anlatılmış; ardından İsveç'in bu örgütlerdeki faaliyetleri aktarılmıştır (İsveç Hükümeti, 2020: 61-64).

3.2.6.2. Askerî Güvenlik

İsveç'in Arktik strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesi, hem nitel hem de nicel bakımdan en az sıklık ve yoğunlukta kullanılmış ana göstergedir. Askerî Güvenlik göstergesi, ana göstergelerden Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesiyle bir arada hiç kullanılmamış; Siyasî Güvenlik göstergesiyle 12 ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle 6 noktada bir arada kodlanmıştır.

Strateji belgesinde, bölgede yaşanan değişimin bölgeye yönelik jeopolitik ilgiyi artırdığı ifade edilmektedir. Bölgeye yönelik artan ilgi sadece Arktik Ülkeler tarafından değil, aynı zamanda bölge-dışı ülkelere de gelmektedir. Bununla birlikte, bölgede artan askerî varlığın ve faaliyetin sonuçlarının olacağı ifade edilmektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 5). Buradaki kötümser ifadeye rağmen, İsveç'in Arktik Bölge stratejisinde askerî güvenlik sektörünün diğerlerine nazaran önemli bir yer kaplamadığı görülmektedir. Bu durum, Görsel 3.6 ve Tablo 3.11'deki verilerde görüldüğü gibi, strateji belgesindeki ifadelerde de görülmektedir. Örneğin, strateji belgesinin altı ana tema etrafında şekillendiği söylenmiştir ve bunlardan sadece biri askerî güvenlik sektörüyle ilişkilendirilebilecek bir maddedir. "Güvenlik ve istikrar" şeklinde ifade edilen bu maddenin (İsveç Hükümeti, 2020: 6) salt askerî güvenlik konusu olmadığı da göz önüne alındığında, İsveç'in Arktik Bölge güvenliğine yaklaşımında askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuların diğerler güvenlik konularına nispeten arka planda kaldığı söylenebilmektedir. Yine de durum tamamen yumuşak güç çerçevesinde ele alınmamaktadır. "Güvenlik ve istikrar" başlığının altında, İsveç'in askerî kapasitesinin artırılmasına dair planlardan ve askerî işbirliklerinden bahsedilmektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 21).

Strateji belgesine göre, iklim değişikliği sonucunda Arktik Bölge'nin sunduğu bazı fırsatlar, bölgeye yönelik küresel ilgiyi artırmış; bu da gerilimi yükseltmiştir. Bölgedeki askerî varlık ve faaliyet, küresel düzeyde kötüleşen ilişkilerin bir sonucu olarak artmıştır. Bu da bölgede silahlanma yarışı riskini yükseltmektedir. Küresel düzeyde gergin ilişkilerin bölgesel düzeyde yansımaları görülebilecektir. İsveç de bu gelişmelere bakarak kendisini en zorlu senaryoya göre hazırlamalıdır (İsveç Hükümeti, 2020: 22).

İsveç, son yıllardaki gelişmeler ışığında Arktik Bölge'de bir silahlanma yarışı gözlemlediğini iletmektedir. Hem Rusya Federasyonu'nun hem de Amerika Birleşik Devletleri'nin ve NATO'nun Arktik topraklarında yapmış olduğu askerî yatırımları örnek vermektedir. Bu tespitlerin ardından yapılan "Soğuk Savaş" oldukça dikkat çekicidir. Şimdiye kadar diğer Arktik strateji belgelerinde açıkça dile getirilmeyen Rusya'nın ötekileştirilmesi durumu, burada, Soğuk Savaş benzetmesiyle şu şekilde ifade edilmiştir: "Arktik Bölge'nin

askerî stratejik önemi artmıştır ve Soğuk Savaş'ta olduğu gibi bölge, batılı ülkeler ile Rusya arasında bir ayrım çizgisi konumundadır” (İsveç Hükümeti, 2020: 23).

3.2.6.3. Siyasî Güvenlik

İsveç'in Arktik strateji belgesinde Siyasî Güvenlik göstergesi, nicel olarak en sık kodlanmış gösterge olmasına rağmen, nitel olarak en fazla yer kaplayan ikinci gösterge olmuştur. Ana göstergelerden en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle bir arada kullanılmış, diğer ana göstergelerle kurduğu ikililer dengeli bir biçimde dağılmıştır. Yardımcı göstergelerden ise en sık Avrupa Birliği ile birlikte kodlanmış; Arktik Rotalar ve NATO göstergeleriyle bir arada hiç kullanılmamıştır.

İsveç'in strateji belgesinde belirtilen altı tematik çerçevenin ikisi, siyasî güvenlik sektörüyle ilişkilidir: uluslararası işbirliği ve güvenlik ve istikrar (İsveç Hükümeti, 2020: 6). Strateji belgesindeki ifadelere göre İsveç, uluslararası hukuk çerçevesinde Arktik Bölge'deki fırsatlar ve tehditlerle yapıcı bir şekilde ilgilenen ve iyi işleyen uluslararası işbirliği yapılarını güçlendirmek (İsveç Hükümeti, 2020: 11) ve bölgenin barış, güvenlik ve istikrarla karakterize olmaya devam etmesini sağlamak için (İsveç Hükümeti, 2020: 21) çalışmayı amaçlamaktadır.

Strateji belgesinde, bölgede barışın ve istikrarın devamının sağlanması için uluslararası işbirliğinin ve uluslararası hukukun altı defalarca çizilmiştir. Bu konuda uluslararası örgütlere önem verilmiştir. Bu örgütlerin başında, doğal olarak, Arktik Konseyi gelmektedir. Arktik Konseyi'nin işleyişi anlatılmış, hem bölge-içi hem de bölge-dışı aktörleri, hem devletleri hem de Yerli halk topluluklarını bir arada tutan özel yapısından bahsedilmiştir. İsveç'in bölge ile ilgili stratejisini belirleyecek değişkenler olarak 2030 Gündemi gibi çevreci ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi hukukî çerçeveler de anılmıştır (İsveç Hükümeti, 2020: 12-14).

İsveç'in strateji belgesinde, Arktik Konseyi haricinde diğer bölgesel işbirliği platformlarına önemli bir yer ayrılmıştır. Bunların başında Barents Avrupa-Arktik Konseyi gelmektedir. Bununla birlikte Avrupa Birliği'nin Kuzey Boyutu (*Northern Dimension*) Programı, İskandinav Kurulu, Sami Konseyi gibi oluşumlara strateji belgesinde yer verilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 16-17).

İsveç, AB'nin Arktik Bölge'deki katılımına, AB'nin bölge meselelerine ilişkin politikasının geliştirilmesine ve bölgede daha güçlü bir role sahip olmasını önemsemektedir. İsveç, AB'nin Arktik Konseyi, Barents Avrupa-Arktik Konseyi ve Kuzey Boyutu'na aktif katılımını ve katkılarını memnuniyetle karşılamakta ve AB'nin Arktik Konseyi'nde daimi gözlemci statüsü başvurusunu desteklemektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 18).

Siyasî Güvenlik göstergesi, İsveç'in strateji belgesinde diğer ana kodların tümüyle bir arada kodlanan tek göstergedir. Bir başka deyişle, uluslararası işbirliğini, uluslararası hukuku, uluslararası örgütleri ve siyasal istikrarı içeren siyasî güvenlik sektörü, diğer tüm güvenlik sektörleriyle ilişkili bir şekilde ele alınmıştır. Bu durum, strateji belgesinde çevresel, toplumsal, ekonomik ve askerî güvenlik alanlarında uluslararası hukukun ve işbirliğinin öneminin sık sık vurgulanmış olmasından kaynaklanmaktadır.

3.2.6.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, İsveç'in Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bakımdan üçüncü en yoğun ve en sık kullanılan göstergedir. Toplamda 70 noktada kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, 41 yerde Çevresel Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır; bu yaklaşık %60'lık bir orana tekabül etmektedir. Avrupa Birliği göstergesi haricinde bölgede etkili olan aktörleri işaret eden yardımcı göstergelerle bir arada hiç kodlanmamıştır. Bölgenin sunduğu fırsatları işaret eden göstergelerden Yeraltı Kaynakları göstergesiyle 15 yerde kodlanırken Arktik Rotalar göstergesiyle sadece bir noktada ortak bir şekilde kodlanmış olması dikkat çekicidir. Bu durum, İsveç'in yeraltı kaynaklarının sunduğu avantajlara ekonomik bakımdan büyük önem verdiğini göstermektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, Ekonomik Güvenlik göstergesi, kodlandığı alanların yaklaşık %60'ında Çevresel Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmıştır. Bu durum, strateji belgesinde sürdürülebilir kalkınma konusuna verilen önemden ileri gelmektedir. Nitekim strateji belgesinde sunulan altı tematik alandan biri “sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve ticarî çıkarlar” şeklinde ifade edilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 6).

İsveç, strateji belgesinde, bölgenin çevresel koşullarını dikkate alarak, 2030 Gündemi temelinde sürdürülebilir ekonomik kalkınma için hareket etmek istediğini belirtmiştir. Strateji belgesine göre İsveç, Arktik Bölge'de sürdürülebilir ticaret ve yatırımlara katkıda bulunacak ve ekonomik faaliyetlerdeki artışın yerel ekonomik büyümeye fayda sağlaması için çalışacaktır. 2030 Gündemi ve AB'nin Yeşil Anlaşması temelinde, çevreyi korumak ve bölgedeki doğal kaynakların kullanımının olumsuz etkilerini ve risklerini en aza indirmek için uluslararası işbirliğinin hızını zorlayacaktır (İsveç Hükümeti, 2020: 43).

Strateji belgesindeki ifadeler göre, Arktik Bölge'nin ekonomik potansiyeli, bölgede yatırım yapmaya ve iş fırsatları aramaya yönelik küresel ilginin artmasına katkıda bulunmaktadır. Artan ekonomik faaliyet Arktik Ülkelerde büyümeye fayda sağlayacak ve yerel toplulukların geçim kaynaklarına katkıda bulunacak niteliktedir. Ancak artan ekonomik faaliyet, sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşmediği takdirde, eşsiz ve hassas Arktik çevre ve

Yerli halkın yaşam koşulları üzerinde olumsuz etkilere sahip olma riskini taşımaktadır. Doğal kaynakların kullanılması ile çevrenin korunması arasında hassas bir denge vardır. İsveç açısından bölgedeki tüm ekonomik faaliyetlerin uzun vadeli sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesi ve geliştirilmesi önemlidir (İsveç Hükümeti, 2020: 44).

Strateji belgesi, İsveç şirketlerinin sürdürülebilir çevre teknolojilerine ve çevresel ayak izlerini azaltmak ve döngüsel bir ekonomiyi teşvik etmek için yenilikçi çözümlere nasıl katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır. İsveç, ticari teşvik stratejisinde sürdürülebilirliğe öncelik veriyor ve döngüsel yeniliklerin ihracatını artırırken uluslararası sürdürülebilir iş platformlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Rekabet avantajları, istihdam ve ihracat fırsatları yaratmak için iklim-akıllı teknolojinin gelişimini vurgulamaktadır. İsveç, serbest, adil ve sürdürülebilir küresel ticaret için sağlam bir düzenleyici çerçeve sürdürmeye kararlıdır ve çevre ve iklim konularını ele almak için çok taraflı ticaret kurallarının modernleştirilmesini savunmaktadır. Ayrıca Kuzey Kutbu'ndaki ekonomik kalkınma için teknik ticaret engellerini ele almanın ve sınır ticaretini teşvik etmenin önemini vurgulamaktadır (İsveç Hükümeti, 2020: 44-45).

İsveç'in Arktik strateji belgesinde, ekonomik faaliyet alanlarının tamamı sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alınmıştır. Bu alanlar, sürdürülebilir enerji kullanımından sürdürülebilir madencilığa, sürdürülebilir balıkçılıktan sürdürülebilir denizciliğe ve turizme kadar uzanan geniş bir yelpazedir (İsveç Hükümeti, 2020: 43-47).

Strateji belgesine göre, İsveç şirketleri Arktik Bölge'de beceri ve deneyimlerini ekonomik faydalar için kullanan kapsamlı faaliyetlere sahiptir. İsveç'in Arktik profilini güçlendirmek yatırımları, yetenekleri ve ziyaretçileri kendine çekmektedir. Arktik becerileri, zorlu ortamlarda sürdürülebilir büyüme ve yenilik sağlamaktadır. İsveç'in sürdürülebilirlik alanındaki liderliği ihracat yeteneklerini desteklerken, bölgesel tecrübesi küçük ve orta ölçekli işletmelere yardımcı olmaktadır. Ülkenin gücü, çeşitli sektörlerde sürdürülebilir kalkınma için fırsatlar sunan ağır sanayiye dayanmaktadır. Temel güç alanları arasında uzay faaliyetleri, dijital hizmetler, sağlık hizmetleri ve turizm gibi konular yer almaktadır. Strateji belgesindeki ifadelerle göre İsveç, lider bir inovasyon ülkesidir. Akademi, iş dünyası ve kamu sektörü arasındaki yakın işbirliği, ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir kalkınma için en önemli başarı faktörüdür. Soğuk bir iklim ve seyrek nüfuslu alanlar gibi kutup koşulları, havacılık ve otomotiv gibi alanların yanı sıra uzay aktivitelerinin gelişimi için etkili test ve tanıtım ortamları sağlamayı mümkün kılmaktadır (İsveç Hükümeti, 2020: 48-49).

İsveç, sadece büyük endüstrilerin ve ileri teknolojilerin gelişmesine eğilmemiş, Yerli halkların ekonomik faaliyetlerine de önem vermiştir. Strateji belgesinde örneğin, uzun vadeli

sürdürülebilir ren geyiği yetiştiriciliğine ve diğer Sami geçim kaynaklarına dayalı yaşayan bir Sami kültürü için çalışmayı planladığı ifade edilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 53).

3.2.6.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, İsveç'in Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel olarak en sık kullanılan dördüncü göstergedir. Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle bir arada kodlanmış ve bu göstergelerle oluşturduğu ikililer sayıca dengeli bir biçimde dağılmıştır. İlginç şekilde, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi haricindeki hiçbir yardımcı göstergeyle birlikte kodlanmamıştır.

Strateji belgesinin girişindeki İsveç Dışişleri Bakanı'nın önsözünde, “insanlar, barış ve iklim, İsveç'in Arktik politikasının merkezindedir” ifadesi yer almaktadır (İsveç Hükümeti, 2020: 1). Ayrıca, strateji belgesinde sunulan altı tematik alandan biri “iyi yaşam koşullarının sağlanması” şeklinde ifade edilmiştir. İsveç'in bölgeye dair uzun bir geçmişe dayanan ilgisinden bahsedilmiş ve bu ilginin sadece siyasî bağlamda değil, aynı zamanda insanî, kültürel ve ekonomik bağlamda olduğu söylenmiştir. Strateji belgesinde yer alan ifadelere göre, İsveç'in Arktik politikası, genel dış politikasının bir parçası olarak, uluslararası hukuk, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkeleri etrafında şekillenmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 6).

Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik Bölge'de yaklaşık 4 milyon insan yaşamakta ve bunların yaklaşık %10'unu Yerli halklar teşkil etmektedir. Bölgede yaşayan insanlar için iyi geçim ve iyi iletişim olanaklarının olması temel öneme sahiptir. Uzun mesafeler, seyrek nüfus ve küçük bir nüfus gibi zorluklar, özel koşullara sahip yerlerde sağlam altyapının geliştirilmesi için özel talepler doğurmaktadır. İyi gelişmiş bir altyapı, bölgedeki ekonomik ve sosyal bağlantıya katkıda bulunacaktır. Bölgede, yaşlanan bir nüfus ve gençlerin, özellikle de daha güneydeki daha büyük kentsel alanlarda okumak veya çalışmak için bölgeyi terk eden genç kadınların dışarı göç etmesiyle demografik handikaplar yaşanmaktadır. Bu nedenle, insanların bölgede kalması, taşınması veya bölgeye geri dönmesi için iyi yaşam koşullarının yaratılmasına ihtiyaç vardır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmeye yönelik önlemler, bölgesel büyüme ve kalkınmaya katkıda bulunacaktır (İsveç Hükümeti, 2020: 54).

Strateji belgesinde, bölge sakinlerinin ve özellikle Yerli halkların geçimlerini sağlamaları konusunda desteklenmeleri gerektiği belirtilmiştir. Destekler ve teşvikler planlanırken, bölgenin çevresel ve kültürel koşulları da göz önüne alınmalıdır. Örneğin, ren geyiği yetiştiriciliği, önemli bir kültür taşıyıcısı olmanın yanı sıra, İsveç'teki Sami halkı için özel olarak korunan bir geçim kaynağıdır. Ren geyiği güden birçok Sami için ren geyiği

yetiştiriciliği, ren geyiği gütmeye, avcılık ve balıkçılığın yanı sıra diğer bazı ikincil endüstrilere dayalı "karma ekonominin" önemli bir parçasını oluşturur. İyi işleyen ve uzun vadeli sürdürülebilir ren geyiği yetiştiriciliği, uygun altyapıyı gerektirmektedir. Ren geyiği yetiştiriciliğine ek olarak, Yerli halk için başlıca geçim kaynakları olarak turizm ve el sanatları ifade edilmiştir. Bölge sakinlerinin daha müreffeh bir yaşama kavuşmaları için, ekonomik faaliyetlerinin sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 56-57).

İsveç'in Arktik strateji belgesine göre, Arktik Bölge'deki yerli halklar ve geleneksel bir yaşam tarzına sahip olan veya ren geyiği yetiştiriciliği, avcılık, balıkçılık ve el sanatları gibi biyolojik doğal kaynaklardan geçimini sağlayan diğer gruplar, özellikle bozulmamış ekosistem işlevlerine bağımlıdır. İklim değişikliği, birçok gelenek ve göreneğin sürdürülmesinin daha zorlaştırmaktadır. İsveç, geleneksel yaşam tarzlarına ve iklim değişikliğine karşı gerekli uyarlamalara ilişkin süreçlerin güçlendirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Yerli halklar gelecekteki zorlukların üstesinden gelebileceklerse, Yerli halkların temsil edildiği Arktik Konseyi'nin faaliyetlerinde kendilerini etkileyen kararlara aktif katılımları gerekir. (İsveç Hükümeti, 2020: 56).

Strateji belgesinde, İsveç sınırları dâhilinde yaşayan Yerli halkın geçmişte ve bugün yaşadığı zorluklara da yer verilmiştir. Strateji belgesine göre, Sami halkı, İsveç'te Yerli bir halk olarak özel statüye sahiptir. İsveç Anayasası, Sami halkının kendi kültürel ve sosyal yaşamlarını koruma ve geliştirme olanaklarının teşvik edileceğini belirtmektedir. Sami nüfusu, Arktik bölgesinde yaşamaya ve geçimini sağlamaya devam edebilmek için ren geyiği yetiştiriciliğini ve diğer Sami geçim kaynaklarını sürdürmeye ve geliştirmeye devam edebilecektir. Sami halkı tarih boyunca tacizlere, ihlallere ve ırkçılığa maruz kalmış ve bugün de uğramaktadır. Bu adaletsizlikler, farklı Sami grupları arasındaki ve Sami halklar ile İsveç Devleti arasındaki ilişkiyi hâlâ etkilemektedir. Hükümet, Sami halkıyla tazminat ve uzlaşma konusunda da çalışmalar yapmaktadır (İsveç Hükümeti, 2020: 56).

3.2.6.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, İsveç'in Arktik strateji belgesinde nicel olarak kullanılma sıklığı bakımından ikinci, nitel olarak kapladığı yer bakımından en yoğun kullanılan birinci göstergedir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve NATO göstergesi haricindeki tüm ana ve yardımcı göstergelerle bir arada kodlanmıştır. En sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle birlikte kullanılmıştır. Arktik Bölge'de yaşanan değişim sürecinin sunduğu avantajları işaret

eden yardımcı göstergelerden Yeraltı Kaynakları göstergesiyle 8 noktada, Arktik Rotalar göstergesiyle 2 noktada bir arada kodlanmıştır.

Strateji belgesinin girişindeki İsveç Dışişleri Bakanı'nın önsözünde, “insanlar, barış ve iklim, İsveç'in Arktik politikasının merkezindedir” ifadesi yer almaktadır (İsveç Hükümeti, 2020: 1). Ayrıca, strateji belgesinde sunulan altı tematik alandan üçü, çevresel güvenlik sektörü ile ilişkilidir: iklim ve çevre; kutup araştırması ve çevresel izleme; sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve ticari çıkarlar (İsveç Hükümeti, 2020: 6).

Strateji belgesini şekillendiren temaların yarısının çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konular olması, Çevresel Güvenlik göstergesinin kodlanan alanlarda en fazla yer kaplayan gösterge olmasıyla sonuçlanmıştır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, en sık bir arada kodlanan iki gösterge Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleridir. Ekonomik Güvenlik göstergesi penceresinden bakıldığında, Ekonomik Güvenlik göstergesinin kodlandığı noktaların neredeyse %60'ı aynı zamanda Çevresel Güvenlik göstergesiyle de kodlanmıştır. Çevresel Güvenlik göstergesi penceresinden bakıldığında ise, Çevresel Güvenlik göstergesinin kodlandığı alanların neredeyse %45'i aynı zamanda Ekonomik Güvenlik göstergesiyle de kodlanmıştır. Her iki pencereden bakıldığında, İsveç'in Arktik stratejisinde ekonomik güvenlik sektörüyle çevresel güvenlik sektörünün kesişimi olan sürdürülebilir kalkınma konusunun oldukça önemli bir yer kapladığını söylemek mümkündür. Strateji belgesinin sürdürülebilir kalkınma konusundaki ifadeleri önceki başlıklarda ele alındığı için, burada çevresel güvenlik sektörünün diğer boyutlarına ağırlık verilmiştir.

Çevresel Güvenlik göstergesi, İsveç'in Arktik strateji belgesinde diğer ana göstergelerin hepsiyle de birlikte kodlanmış olan tek ana göstergedir. Bu durum, strateji belgesinde, iklim değişikliği sonucunda bölgede oluşan değişim hâlinin askerî güvenlik sektöründen siyasî güvenlik sektörüne, ekonomik güvenlik sektöründen toplumsal güvenlik sektörüne tüm alanları etkileyen birtakım sonuçlar yarattığı fikrinden ileri gelmektedir. Nitekim strateji belgesinin giriş bölümünde bölgenin hem yeni fırsatlarla hem de ciddi zorluklarla karşı karşıya olduğu ifade edilmiş ve özellikle dramatik iklim ve çevresel değişikliklerden söz edildiği belirtilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, küresel ısınma Arktik Bölge'yi sert bir şekilde vurmuş, buz ve permafrost örtüsünün boyutunu azaltmış ve biyoçeşitliliği ve bölge nüfusunun yaşam koşullarını etkilemiştir. Özellikle Yerli halklar daha kırılgan hâle gelmiştir. İklim değişikliği, bölgenin ekonomik öneminin artmasında da rol oynamıştır. Daha küçük buz örtüsü, doğal kaynakların kullanımı ve deniz taşımacılığı için yeni koşullar yaratmıştır. Bölgenin jeostratejik

önemi hem Arktik hem de Arktik olmayan devletler için artmıştır. Bölgede artan askerî varlık ve faaliyetin güvenlik politikası sonuçları da olacaktır (İsveç Hükümeti, 2020: 5).

Yukarıdaki ifadelerle çevresel güvenlik sektörüne dair konulardan biri olan iklim değişikliğinin tüm alanlara olan etkisi kısa bir şekilde özetlenmiştir. Bu nedenle İsveç, üç ana alanda eylemlere odaklanacaktır: sera gazlarının küresel emisyonlarını azaltarak Arktik ısınmasını sınırlamak; Arktik Bölge’de biyolojik çeşitliliği korumak; toksik olmayan küresel bir döngüsel ekonomi kurmak. Bu eylemler, 2030 Gündeminin hedeflerine uygun şekilde yürütülecektir (İsveç Hükümeti, 2020: 30).

Ayrıca, Arktik Bölge ile ilgili araştırma ve çevresel izleme, iklim değişikliğinin küresel, bölgesel ve yerel etkilerini ve buna uyum sağlama olasılıklarını anlamak için her zamankinden daha önemli hale gelmektedir. Küresel iklim modellerindeki belirsizliği azaltmak için Arktik Okyanusu'ndan gelen verilere de ihtiyaç duyulmaktadır. İklimdeki hızlı değişiklikler, hem gerçeklere dayalı ve bilimsel bir yaklaşımın önemini hem de hızlı eyleme geçme ihtiyacını göstermektedir. Bu yüzden İsveç, bölgedeki bilimsel çalışmaları da desteklemektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 38-41).

3.2.6.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

İsveç’in Arktik strateji belgesinde gerçekleştirilen kodlamaların ağırlığı ana göstergelerle birlikte Tanımlama ve Sınırlandırma yardımcı göstergesi çerçevesinde olmuş, diğer yardımcı göstergeler nispeten daha az kullanılmıştır.

Bölgede etkili olan ulus düzeyi ve ulus-üstü düzey aktörlere işaret eden yardımcı göstergelerden Avrupa Birliği göstergesi dışındaki göstergeler oldukça az sayıda ve yoğunlukta kodlanmıştır. Strateji belgesinin önsözünde AB, önemli bir Arktik Bölge aktörü olarak tanımlanmış ve İsveç’in, AB'nin bölgede daha güçlü katılımını memnuniyetle karşıladığı ifade edilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 1).

Strateji belgesinde yer alan ifadelere göre İsveç, AB'nin bölgedeki yerel aktörlerle yakın işbirliği içinde Arktik Bölge’de sürdürülebilir kalkınmaya yönelik katılımını ve desteğini güçlendirmeye devam etmesini sağlamak için çalışmayı planlamakta ve AB'nin Arktik Konseyi'nde daimi gözlemci statüsü başvurusunu desteklemektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 11).

Birleşmiş Milletler göstergesi, Paris Antlaşması gibi çevresel ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi hukukî çerçeveler bağlamında kodlanmıştır.

Strateji belgesinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin angajmanı, bölgede kurallara dayalı uluslararası işbirliğinin işleyişinde önemli bir faktör olarak görülmüştür. ABD ile yakın ilişki,

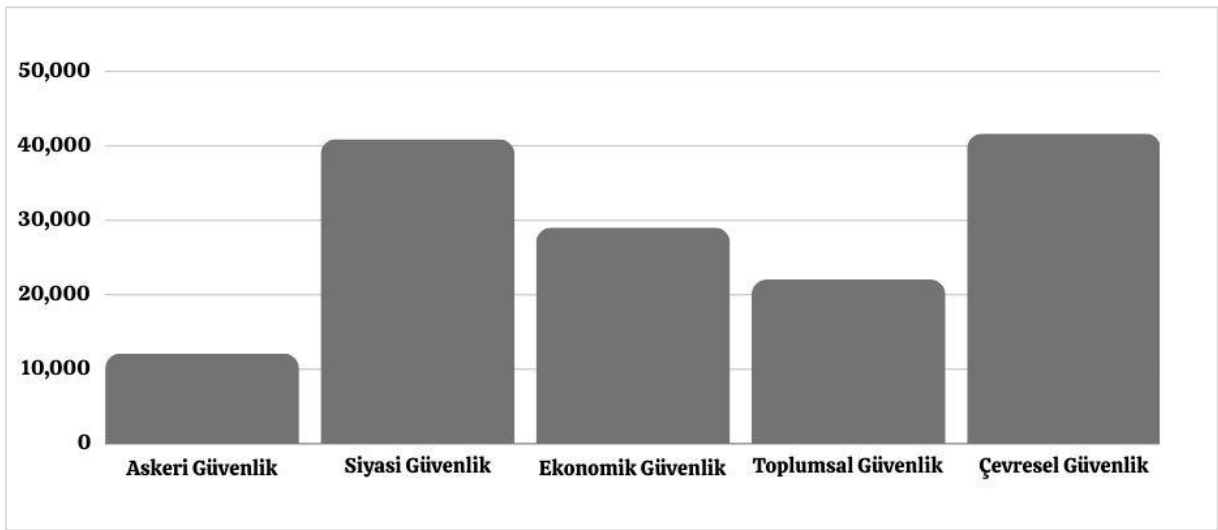
İsveç'in güvenliği ve refahı için merkezi bir öneme sahip olduğu ifade edilmiş, bunun aynı zamanda Arktik bölgesi için de geçerli olduğu söylenmiştir. İsveç, hem Arktik Konseyi çerçevesinde hem de bölgedeki kalkınmaya ilişkin ortak çıkarları ilgilendiren konularda ABD ile işbirliğini daha da derinleştirmek istemektedir (İsveç Hükümeti, 2020: 18).

Strateji belgesinde, uluslararası hukuku ve Avrupa güvenlik düzenini ihlal etmesi nedeniyle Rusya ile ilişkiler kötüleşse de, Rusya ile Arktik Konseyi'ndeki işbirliğinin iyi işlediği ifade edilmiştir. İsveç, Arktik Konseyi, Barents işbirliği çerçevesinde ve ikili olarak Rusya ile iklim ve çevre konularında işbirliği yapmaktadır. Görüşlerinin farklı olduğu konulara açıkça dikkat çekeceklerini, ancak ortak çıkarlarının olduğu konularda Rusya ile işbirliğine devam edeceklerini belirtmişlerdir. Bunun bölgedeki gelişmelerin yanı sıra güvenlik ve istikrara da fayda sağladığı ifade edilmiş, Rusya'nın Haziran 2021 ile Mayıs 2023 arasında Arktik Konseyi'nin başkanlığını yürüteceği eklenmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 19). Bu ifadelerine rağmen, İsveç Rusya konusunda oldukça temkinlidir. Strateji belgesine göre, Arktik Bölge'de yeni bir askeri dinamik vardır. Özellikle göze çarpan şey, Rusya'nın artan faaliyeti ve Rus topraklarını savunmak için askeri yığınak yapmasıdır. Rusya'nın kuzeydeki yeni ve modernize edilmiş askeri üsleri, kale savunması olarak adlandırılan şeye katkıda bulunmaktadır. Arktik Bölge, erken uyarı ve küresel stratejik nükleer silah dengesi için kilit bir alan olarak görülmektedir. Ayrıca Rus denizaltısına dayalı ikinci vuruş kabiliyetinin de bölgede üs alanları bulunmaktadır. NATO ve üyeleri, artan tatbikat faaliyetleri ve transatlantik iletişimi güvence altına almak için operasyonel düzeyde bir personel fonksiyonunun kurulması da dâhil olmak üzere Rusya'nın yeniden yapılanmasına tepki göstermiştir. ABD, operasyon alanı olarak Kuzey Atlantik Okyanusu ile İkinci Filosunu yeniden kurmuştur. Daha önce de ifade edildiği üzere, bölgedeki bu silahlanma yarışı, Soğuk Savaş benzetmesiyle ele alınmıştır. Bununla birlikte, özellikle Arktik Bölge'ye yönelik olası askerî işbirliği konusunda Çin ile Rusya arasındaki askeri işbirliğine daha fazla önem verilmesi gerektiği de eklenmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 23).

Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi çok sık ve yoğun olarak kullanılmamış olsa da, İsveç'in Arktik stratejisinde Çin ile ilgili algısı konusunda önemli ipuçları vermektedir. Strateji belgesine göre, giderek artan sayıda bölge-dışı ülke Arktik Bölge'ye ilgi göstermeye başlamıştır. Çin bu bağlamda özel bir konuma sahiptir. Çin, 2013 yılından bu yana Arktik Konseyi'nin faaliyetlerine gözlemci olarak katılmaktadır. Çin'in iklim alanındaki ve küresel çevre işbirliğindeki merkezi rolü de bölge bağlamında önemlidir. Aynı zamanda Çin, bölgedeki gelişmeler üzerinde daha fazla etkiye sahip olmak istediğini zaten göstermiştir. Bu, çıkar çatışmalarına yol açma riskini doğurabilecektir. Çin'in bölgedeki eylemlerinin askeri boyutu

şimdiye kadar sınırlı kalmıştır ancak deniz kuvvetlerini kademeli olarak inşa etmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere, Çin ile Rusya arasındaki askeri işbirliğine daha fazla önem verilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. İsveç, Çin karşısında, onu dengelemek için Avrupa Birliği'ne önem verdiğini de eklemiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 23).

Bölgenin sunmuş olduğu fırsatları işaret eden yardımcı göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi, strateji belgesi boyunca yalnızca dört noktada kodlanmıştır. Yeraltı Kaynakları göstergesi, çok ağırlıklı olarak ekonomik güvenlik sektörü ve çevresel güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Yine de bölgede yükselen jeopolitik gerilimin temelinde, iklim değişikliğinin daha erişilebilir hale getirdiği muazzam doğal kaynaklarına artan ilgiden kaynaklandığı ifade edilmiştir (İsveç Hükümeti, 2020: 22).

Grafik 3.6. İsveç Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.6'da, İsveç'in 2020 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. İsveç'in Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 84'üne tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, İsveç'in strateji metninin çok büyük bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında İsveç'in 2020 tarihli Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, siyasî ve çevresel güvenlik sektörlerine dair konuların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu iki güvenlik sektörünü ise sırasıyla ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörleri takip etmektedir. Askerî güvenlik sektörüne dair hususlar, diğer Arktik Ülkelerin strateji belgelerinin çoğunda olduğu gibi, en az ele alınan güvenlik konusu olmuştur. Buna rağmen İsveç'in askerî güvenlik meselelerini tamamen geri plana attığı da söylenemez.

3.2.7. Norveç

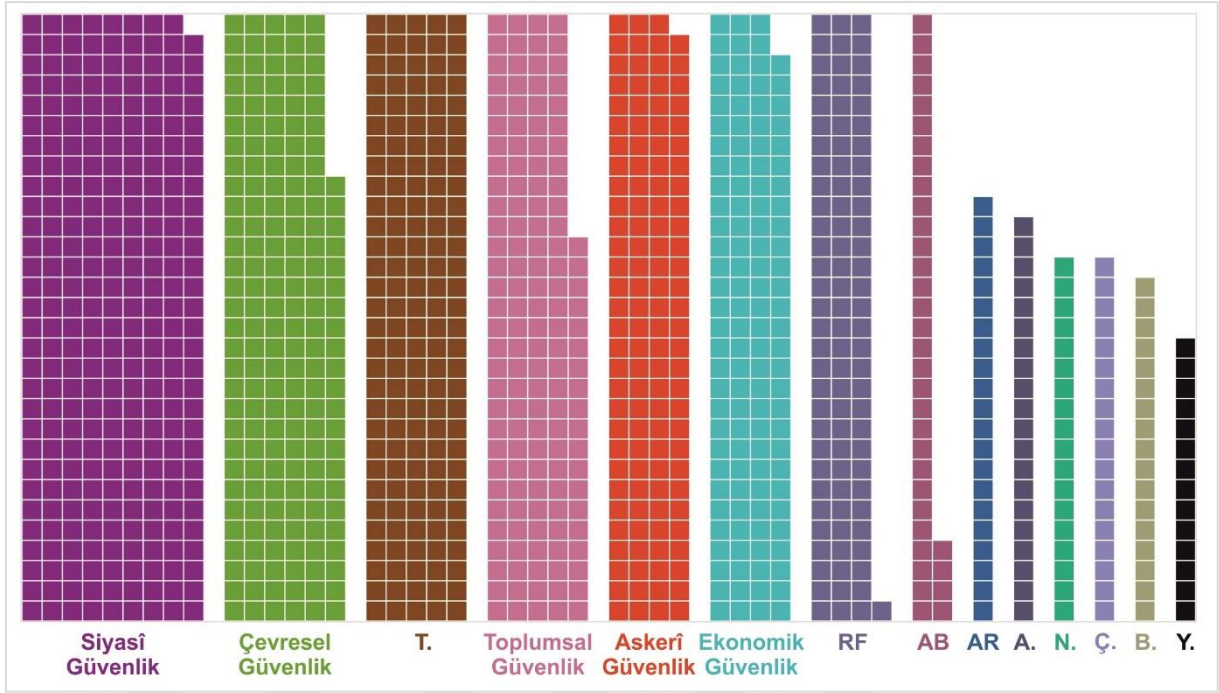
Daha önce de ifade edildiği üzere, Norveç topraklarının neredeyse yarısı Arktik Bölge içindedir ve nüfusunun yaklaşık onda biri (yaklaşık 500 bin kişi) burada yaşamaktadır. Ülkenin Arktik deniz alanı, Fransa, Almanya ve İspanya'nın toplam kara alanına tekabül eden yaklaşık bir buçuk milyon kilometrekaredir. Norveç, Arktik Bölge'de önde gelen bilimsel merkezlerden biridir. Tromsø'da dünyanın en kuzeydeki üniversitesi olan Norveç Arktik Üniversitesi'ne, Bodø'daki NORD Üniversitesi'ne ve 20 farklı kurumdan 500 bilim insanının doğa bilimleri, teknoloji ve sosyal bilimler alanlarında araştırma yaptığı FRAM Araştırma Merkezi'ne de ev sahipliği yapmaktadır. Norveç, Arktik Konseyi'nin kurumsal yapısı için de önemli bir ülkedir. 2016'da oluşturulan, Yerli Halk Sekreterliğini de içeren Arktik Konseyi'nin daimi sekreterliği, Tromsø'da bulunmaktadır. 2023 yılının Mayıs ayında Arktik Konseyi Başkanlığı Rusya Federasyonu'ndan Norveç'e geçmiştir.

Norveç, Arktik Bölge ile ilgili en sık ve en çok ulusal strateji belgesi yayımlayan ülke konumundadır. Arktik Bölge ile ilgili ilk strateji belgesini 2006 yılında yayımlamış, bunu 2009, 2011, 2014 ve 2017 tarihli strateji belgeleri izlemiştir (Heininen vd., 2020: 72). Bu çalışmada, 2020 tarihli ve “Norveç Hükümetinin Arktik Politikası” başlıklı ulusal strateji belgesi analize dâhil edilmiştir. Bu stratejinin aslı, 189 sayfalık Norveççe bir metindir, ancak bu çalışmada, stratejinin resmî olarak hükümet tarafından yayımlanmış İngilizce özeti kullanılmıştır. Bu belge, kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, toplamda 40 sayfalık bir metindir (Norveç Hükümeti, 2020).

Tablo 3.13. Norveç Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	24
Askeri Güvenlik	20
Siyasi Güvenlik	48
Ekonomik Güvenlik	30
Toplumsal Güvenlik	28
Çevresel Güvenlik	30
Amerika Birleşik Devletleri	7
Rusya Federasyonu	16
Çin Halk Cumhuriyeti	3
Yeraltı Kaynakları	6
Arktik Rotalar	2
Birleşmiş Milletler	8
NATO	6
Avrupa Birliği	10

Tablo 3.13'te, Norveç'in Arktik strateji belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, çalışma için belirlenmiş olan tüm göstergelerin kodlanmış olduğu görülmektedir. Tabloya ilk bakıldığında göze çarpan durum, Siyasî Güvenlik göstergesinin en sık kullanılan gösterge olmasıdır. Askerî Güvenlik göstergesi, en az kodlanmış ana gösterge olmuştur. Bölgenin sunduğu fırsatları işaret eden Yeraltı Kaynakları göstergesinin ve Arktik Rotalar göstergesinin oldukça az kullandığı görülmektedir. Bölgede etkili olan aktörler bağlamında, en sık Rusya Federasyonu göstergesi, en az Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi kullanılmış, diğer aktörlerin kullanım sıklığı dengeli bir şekilde dağılım göstermiştir.

Görsel 3.7. Belge Portresi: Norveç Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama; RF: Rusya Federasyonu; AB: Avrupa Birliği; AR: Arktik Rotalar; A: Amerika Birleşik Devletleri; N: NATO; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; B: Birleşmiş Milletler; Y: Yeraltı Kaynakları)

Görsel 3.7’de, Norveç’in Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Belge portresinde oldukça ilginç bir durum oluşmuştur. Tanımlama ve Sınırlandırma yardımcı göstergesi, üç ana göstergelyi metinde kapladığı yer bakımından geride bırakmıştır. Tablo 3.13’te sayıca kullanım sıklığı bakımından birinci gösterge olan Siyasî Güvenlik göstergesi, belge portresinde de birinci sırada yer almıştır. Tablo 3.13’te görüldüğü üzere 30’ar noktada kodlanan iki göstergeden biri olan Çevresel Güvenlik göstergesi ikinci en yoğun yer kaplayan gösterge olmuşken, Ekonomik Güvenlik göstergesi belge portresinde altıncı sırada yer almıştır. 20 noktada kodlanan Askerî Güvenlik göstergesinin, az bir farkla da olsa, 30 noktada kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesinden daha geniş bir alan kapladığı da görülmektedir. Bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi yalnızca 2 farklı noktada kodlanmış olsa da, 6 farklı yerde kodlanan Yeraltı Kaynakları göstergesinden daha yoğun bir yer kaplamıştır.

Tablo 3.14. Norveç Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		4	14	5	4	5	0	3	0	3	0	3	1	1
2. Askeri Güvenlik	4		3	1	0	1	4	7	0	0	1	0	6	0
3. Siyasi Güvenlik	14	3		9	7	8	3	8	2	3	0	5	0	5
4. Ekonomik Güvenlik	5	1	9		8	9	0	2	1	3	0	1	0	1
5. Toplumsal Güvenlik	4	0	7	8		5	1	1	0	1	0	1	0	1
6. Çevresel Güvenlik	5	1	8	9	5		1	4	1	2	1	2	0	2
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	4	3	0	1	1		2	0	0	0	0	1	0
8. Rusya Federasyonu	3	7	8	2	1	4	2		1	1	2	0	2	1
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	2	1	0	1	0	1		0	1	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	3	0	3	3	1	2	0	1	0		0	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	1	0	0	0	1	0	2	1	0		0	1	0
12. Birleşmiş Milletler	3	0	5	1	1	2	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	1	6	0	0	0	0	1	2	0	0	1	0		0
14. Avrupa Birliği	1	0	5	1	1	2	0	1	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.14’te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, Norveç’in Arktik strateji belgesindeki tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloda ilk göze çarpan husus, şimdiye kadar analiz edilen strateji belgelerinin aksine, en sık kodlanan ikilinin bir ana gösterge ile bir yardımcı gösterge arasında kurulmuş olmasıdır. Siyasî Güvenlik göstergesi ile Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Norveç’in strateji belgesinde en sık bir arada kodlanan ikili olmuştur. Ana göstergelerin birbirleriyle ilişkilerine bakıldığında, herhangi bir ikilinin kullanım

yoğunluğu bakımından ön plana çıkmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, Askeri Güvenlik göstergesiyle Toplumsal Güvenlik göstergesinin bir arada hiç kodlanmadığı da vurgulanmalıdır. Birleşmiş Milletler göstergesinin Askeri Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle kodlanırken NATO göstergesinin ana göstergelerden sadece Askerî Güvenlik göstergesi ile birlikte kodlanmış olması dikkat çekicidir. Bu durum, Norveç'in NATO'yu sadece askeri güvenlik sektörü bağlamında, BM'yi ise geri kalan güvenlik sektörleri bağlamında algıladığını göstermektedir.

Norveç'in Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.13'te, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.7'de gösterilmektedir. Tablo 3.14 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. Norveç'in Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.7, Tablo 3.13 ve Tablo 3.14'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, hem kodlanma sıklığı bakımından hem de metinde kapladığı yer bakımından yedinci sırada yer alan Rusya Federasyonu göstergesinin NATO göstergesi hariç diğer tüm göstergelerle en az bir kere bir arada kodlanmış olması ilgi çekicidir. En sık kodlanan ve en yoğun yer kaplayan gösterge olmamasına rağmen, Çevresel Güvenlik göstergesi, NATO göstergesi hariç tüm göstergelerle bir arada kullanılmıştır. Bu durum, Norveç'in stratejisinde en geniş yelpazede ele alınan güvenlik sektörünün çevresel güvenlik sektörü olduğunu göstermektedir. Nitekim Çevresel Güvenlik göstergesinin bir askerî ittifak olan NATO haricindeki tüm göstergelerle en az bir defa bir arada kodlanmış olması, bu yorumu desteklemektedir.

Yine de Norveç'in Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, .7, Tablo 3.13 ve Tablo 3.14'te aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.7.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Norveç'in bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Kodlanma sıklığı bakımından beşinci sırada yer alsa da, kapladığı yer bakımından en yoğun kodlanan üçüncü gösterge olmuştur. En sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle ikiler oluşturmuş, diğer ana göstergelerle oluşturduğu ikililerin sayısı dengeli bir biçimde dağılmıştır. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi ile birlikte hiç kodlanmamıştır. Bölge aktörlerini temsil eden göstergelerden ise Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesiyle bir arada hiç kullanılmamıştır.

Strateji belgesinin giriş bölümünde, Norveç nüfusunun yaklaşık %9'unun Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde yaşadığı ve bunun dünyanın herhangi bir ülkesinden daha büyük bir oran olduğu belirtilmiştir. Strateji belgesine göre Kuzey Norveç, Norveç'in ana kara topraklarının %35'ini oluşturmaktadır. Bölge, deniz araştırmaları, balıkçılık ve doğal kaynak yönetimi, iklim değişikliği ve çevre araştırmaları, Arktik yeniliği ve sürdürülebilir okyanus temelli endüstriler gibi alanlarda Norveç'in önde gelen akademik ve araştırma kurumlarından bazılarının ev sahipliği yapmaktadır. Pek çok Norveçli için Arktika hem bir yuva hem de geçim kaynağı sağlamaktadır (Norveç Hükümeti, 2020: 7).

Norveç'in Arktik strateji belgesinde, diğer strateji belgelerinden farklı olarak, bölgeyle ilgili bazı kavramların tanımları verilmiştir. Strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, teknik olarak "Arktik Bölge", Kuzey Kutbu ile Kuzey Kutup Dairesi arasındaki deniz ve kara alanlarını ifade eder. "Yüksek Kuzey" teriminin kökeni, bu bölgeyle ilgili önceki strateji belgeleri kapsamında uygulanan politika girişimlerine dayanmaktadır. Coğrafi terimlerle, "Yüksek Kuzey", güneyde güney Helgeland ile batıda Grönland Denizi ve doğuda Pechora Denizi (Barents Denizi'nin güneydoğu köşesi) arasındaki kara ve deniz alanlarını ifade eder. Bu terim esas olarak jeopolitik bir bağlamda kullanılmıştır ve Kuzey Calotte bölgesinde ve bir bütün olarak Barents bölgesinde çeşitli girişimler ve sınır ötesi işbirliği yoluyla Norveç çıkarlarını koruma çabalarıyla yakından ilişkilidir. "Kuzey Norveç" terimi konusunda, geleneksel olarak, Norveç'in en kuzey bölgesi Kuzey Kutbu olarak anılmadığı, ancak artık Kuzey Norveç'ten hem Arktik Bölge'nin hem de Yüksek Kuzey'in bir parçası olarak söz etmenin yerleşmiş bir uygulama olduğu belirtilmiştir. Körfez akıntısı nedeniyle, Arktik Bölge'nin Norveç kısmındaki iklim koşullarının, bölgenin diğer kısımlarından çok farklı olduğu ifade edilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 7).

Strateji belgesi boyunca Arktik Bölge'nin geçmişi ve Norveç'in bölge ile ilgili tanımlamaları ve gelecek projeksiyonlarına değinilmiştir. Norveç'in Arktik politikasının güvenlik, istikrar ve çıkara dayalı uluslararası işbirliği etrafında şekillendiği ve Norveç için dış ve iç politikanın Arktik bölgede birleştiği ifadesi dikkate değerdir (Norveç Hükümeti, 2020: 2). NATO, Norveç'in güvenliğinin temel taşı olarak tanımlanmış; savunma ve caydırıcılık politikalarının, etkili ulusal savunmalarına ve savaş veya kriz durumunda Müttefik takviye garantisine dayandığı ifade edilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 3). Deniz yetki alanlarıyla ilgili konulara çeşitli uluslararası hukuk metinlerine dayanarak yaklaştıkları, geçmişten bugüne önemli adımların nasıl atıldığı anlatılarak aktarılmıştır (Norveç Hükümeti, 2020: 12-13). Arktik Bölge'de birbirlerinden dağınık hâlde farklı ülkelerin sınırlarında yaşayan Yerli halklara

değnilmiş; Geleneksel Sami anavatanı olan *Sápmi* topraklarının Norveç, İsveç, Finlandiya ve Rusya'daki bölgelere yayıldığı ifade edilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 22).

3.2.7.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Norveç'in Arktik strateji belgesinde sayıca en az kodlanmış, ancak metinde kapladığı yoğunluk bakımından az bir farkla Ekonomik Güvenlik göstergesini geçerek dördüncü sırada yer almış ana göstergedir. Askerî Güvenlik göstergesi, diğer ana göstergeler en az ikililer kurmuş ana göstergedir. Toplumsal Güvenlik göstergesiyle bir arada hiç kodlanmamış; Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle sadece birer noktada birlikte kodlanmıştır. En sık Rusya Federasyonu ve NATO yardımcı göstergeleriyle bir arada kullanılmıştır.

Strateji belgesinde, Norveç'in güvenliğinin temel taşı olarak NATO tanımlanmış; savunma ve caydırıcılık politikalarının, etkili ulusal savunmalarına ve savaş veya kriz durumunda Müttefik takviye garantisine dayandığı ifade edilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 3).

Strateji belgesinde, Norveç'in Arktik politikasının temel özelliklerinden birincisi olarak “tutarlı ve öngörülebilir bir yaklaşım sürdürmek” gösterilmiştir. Bölgede giderek karmaşıklaşan dış ve güvenlik politikası durumunun ışığında, müttefikleri ve ortaklarıyla işbirliği içinde tutarlı ve öngörülebilir bir yaklaşım ve güçlü ve güvenilir bir savunma sürdürmenin öneminden bahsedilmiştir. Strateji belgesine göre Arktik Bölge'deki güvenlik ve savunmanın önemi artmakta ve Norveç'in bölgedeki savunma kabiliyetini güçlendirmenin Hükümet için bir öncelik olduğu ifade edilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 8). Strateji belgesindeki ifadelerle göre, Arktik Bölge'nin istikrarı, dünyanın diğer bölgelerindeki çatışmalardan uzun süredir nispeten etkilenmedi. Ancak mevcut küresel eğilimler, son yıllarda değişen güvenlik politikası manzarası ve Arktik Okyanusu'ndaki buzların erimesi, bölgeye uluslararası ilginin artmasına ve Norveç'in stratejik konumuna daha fazla odaklanılmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, diğer yerlerde artan gerilimlerin Arktik Bölge'deki durumu etkileme olasılığı da göz ardı edilememelidir. Bölgedeki işbirliği birçok önemli alanda sorunsuz bir biçimde çalışmaya devam etmektedir. Ancak, savunma ve güvenlik politikası durumuna ilişkin bazı tehditkâr gelişmeler olmuştur. Bunun başlıcası, Rusya'nın askeri modernizasyonu ve kuzeydeki artan faaliyetidir. Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ve doğu Ukrayna'ya müdahil olmasının bir sonucu olarak Rusya'nın NATO ve Batılı ülkelerle ilişkilerindeki genel bozulma da katkıda bulunan bir faktördür (Norveç Hükümeti, 2020: 15-16).

Norveç'in Arktik strateji belgesine göre Rusya, bölgedeki sivil ve askerî altyapısını genişletmiş, müdahale kapasitesini güçlendiren ve hedefleri daha uzun mesafelerde ve daha yüksek hassasiyetle vurma yeteneğini geliştiren yeni askeri yetenekler geliştirmiştir. Özellikle yeni nesil stratejik denizaltılar, yeni füze programları ve Rus stratejik üslerini korumaya yönelik savunma konseptinin yeniden canlandırılması gibi konular Batılı ülkeleri tedirgin etmektedir. Sonuç olarak, ABD ve diğer Müttefikler, bölgenin Rusya kısmındaki gelişmeleri izlemek için kuzeydeki varlıklarını artırmaya başlamıştır. Son zamanlarda, ABD stratejik bombardıman uçakları Barents Denizi üzerinde düzenli uçuşlar ve 2020'de ABD Donanması ve Birleşik Krallık Kraliyet Donanmasının, 1980'lerden bu yana ilk kez bölgede operasyonlar gerçekleştirdiği ifade edilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, müttefik faaliyet ve varlığı, Norveç tarafından memnuniyetle karşılanmıştır çünkü Norveç'in güvenlik ve savunma politikası, savaş veya kriz durumunda Müttefik ülkelerden destek garantisine dayanmaktadır. Bu destek, bölge hakkında bilgi gerektirir. Bu nedenle, Norveç ve Müttefik kuvvetlerinin hem Norveç içinde hem de dışında eğitimler yapması ve tatbikatlar yürütmesi önemlidir. Aynı zamanda, herhangi bir askerî faaliyetin bölgede güvenlik ve istikrarı artıracak şekilde yürütülmesini sağlamak da önemlidir. Bu nedenle Norveç, bu tür faaliyetlerle ilgili olarak öngörülebilirlik ve şeffaflık sağlayarak gerilimleri azaltmak için üzerine düşeni yapmayı önemli görmektedir (Norveç Hükümeti, 2020: 16).

3.2.7.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, İsveç'in Arktik strateji belgesinde hem nicel hem de nitel olarak en sık ve en yoğun kodlanan göstergedir. Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle birlikte kodlanmış, Arktik Rotalar göstergesi ve NATO göstergesi hariç tüm göstergelerle bir arada kullanılmıştır.

İsveç'in Arktik strateji belgesinin önsözünde "Norveç'in Arktik politikası güvenlik, istikrar ve çıkara dayalı uluslararası işbirliği etrafında dönüyor. Bizim için dış ve iç politika Arktik Bölge'de birleşiyor" ifadeleri yer almaktadır (Norveç Hükümeti, 2020: 2). Strateji belgesine göre, bölgeye yönelik artan uluslararası ilgi işbirliği için yeni fırsatlar yaratırken, aynı zamanda bir dizi handikapları da beraberinde getirmektedir. Norveç Hükümeti, hukukun üstünlüğünün ve güçlü çok taraflı yapıların önemini vurgulamaya devam edecektir. Arktik Bölge'de iyi işleyen bir yasal rejim vardır. Örneğin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, çevre koruma, araştırma, kıta sahanlığının dış sınırlarının sınırlandırılması ve denizcilik konularında temel çerçeveyi sağlamaktadır. Norveç, bölge-dışı ülkelerle uluslararası

hukuka saygı temelinde ve mevcut işbirliği yapıları çerçevesinde işbirliğini desteklemektedir (Norveç Hükümeti, 2020: 2).

Strateji belgesinde, Norveç'in Arktik politikasının temel özelliklerinden biri "işbirliğinin faydalarını vurgulamak" ve diğeri "uluslararası hukuka saygıyı teşvik etmek" şeklinde ifade edilmiştir. Norveç, bölge siyasetinde hem Arktik Konseyi gibi uluslararası kuruluşlara hem de Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi uluslararası hukuka dayanarak hareket etmektedir (Norveç Hükümeti, 2020: 8).

Norveç'in Arktik politikası, hem bölgesel ve küresel hem de ulusal gelişmeleri hesaba katmaktadır. Bir başka ifadeyle, bir yandan uluslararası tabloya, diğeri yandan Barents bölgesindeki komşu ülkelerle ilişkilere ve Kuzey Norveç'in gelişimine odaklanmaktadır. Strateji belgesine göre, Kuzey Norveç'i güçlü, dinamik ve son derece yetkin bir bölge olarak daha da geliştirmek, Arktik Bölge'deki Norveç çıkarlarını korumanın en iyi yolu olacaktır. Bölge, bir bütün olarak ülke için ekonomik büyümeye katkıda bulunan doğal kaynaklar açısından zengindir ve bu nedenle bu bölgenin ekonomisi ve sosyal gelişimi ulusal bir öneme sahiptir (Norveç Hükümeti, 2020: 6).

Norveç, Arktik stratejisinde uluslararası hukuka ayrıca büyük bir önem vermektedir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre uluslararası hukuk, dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi Arktik Bölge'de de geçerlidir. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, Arktik Bölge de dâhil olmak üzere tüm denizcilik faaliyetleri için temel uluslararası yasal çerçeveyi oluşturmaktadır. Arktik Ülkelerin bölgede istikrar ve öngörülebilirliği sağlama ortak hedefine ulaşmak için, tüm devletlerin uluslararası hukuka saygı duymasının esas olduğu belirtilmiştir. Küresel anlaşmaların ve araçların birçoğu Arktik Bölge'de de geçerlidir. Arktika'nın neredeyse tüm bölgelerinde ulusal egemenlik sınırları tartışmasızdır (Norveç Hükümeti, 2020: 11).

3.2.7.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, sayıca kodlanma sıklığı bakımından ikinciliği Çevresel Güvenlik göstergesiyle paylaşıyor olsa da, belgede kapladığı alan bakımından son sırada gelen ana göstergedir. Ekonomik Güvenlik göstergesi, Askerî Güvenlik göstergesiyle sadece bir noktada birlikte kodlanmışken diğeri ana göstergelerle 8 veya 9'ar noktada bir arada kodlanmıştır. Bölgesel aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerden Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve NATO göstergesiyle birlikte hiç kodlanmamıştır. Ayrıca bölgenin sunduğu avantajları işaret eden yardımcı göstergelerden Arktik Rotalar göstergesiyle de birlikte hiç kullanılmamıştır. Ekonomik Güvenlik göstergesinin oluşturduğu ikililere bakıldığında, Norveç'in Arktik Bölge'deki ekonomik güvenlik sektörüne ilişkin konuları ağırlıklı olarak

askerî güvenlik sektörü haricindeki güvenlik sektörleri bağlamında ele aldığı yorumu yapılabilir.

Norveç'in Arktik strateji belgesinin sunduğu başlıklardan biri, "Değer Yaratma ve Yetkinlik Geliştirme" başlığıdır. Strateji belgesine göre, 2008–2018 döneminde, Kuzey Norveç'teki ekonomik büyüme, bir bütün olarak anakara ekonomisindeki büyümeden daha yüksekti. Hükümet, Kuzey Norveç'teki şirketlerin çok çeşitli sektörlerde önümüzdeki yıllarda potansiyellerini daha da gerçekleştirmelerini sağlayan bir çerçeve oluşturmak için çalışacağını ifade etmektedir. Bu sektörler arasında denizcilik sektörü, madencilik, yeşil enerji yoğun üretim, tarım, turizm, uzay altyapısı ve hizmetler sektörü gibi farklı alanlar bulunmaktadır. Özellikle petrol ve gaz madenciliği faaliyetleri ve geliştirme projeleri, anakaradaki şirketler ve endüstri için büyük fırsatlar yaratacaktır. Bu faaliyetler aynı zamanda Kuzey Norveç'te bilgiye dayalı bir endüstriyel yapının gelişimini de destekleyecektir. Strateji belgesine göre Kuzey Norveç, uzun bir sağlam ve sürdürülebilir kaynak yönetimi ve ticari faaliyet geleneğine sahiptir. İklim dostu ve sürdürülebilir mal ve hizmet üretimini teşvik etmek, tüm sektörlerde iş geliştirmenin temel bir unsuru olacaktır. Hükümet, kuzeyde yenilikçiliği ve girişimciliği kolaylaştırmaya devam edecek ve iyi işleyen bir sermaye piyasasını teşvik edecektir. Gerekli becerilere ve uzmanlığa sahip işgücüne erişimin sağlanması, Kuzey Norveç'teki iş sektöründe daha fazla büyümeyi güvence altına almak için temel bir zorluk olacaktır. Kuzeyde büyümeyi gerçekleştirmek için iş sektörü, araştırma topluluğu ve bilgi kurumları arasında daha yakın bağlar kurmak önemli olacaktır. Strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, Kuzey Norveç'ten yapılan ihracatın payı ülke ortalamasının üzerindedir (Norveç Hükümeti, 2020: 32-33).

Bölgenin ekonomik kalkınması için altyapı hayati öneme sahiptir. Strateji belgesine göre, Kuzey Norveç'te topluluklar ve ekonomik merkezler arasında uzun mesafeler vardır ve bölge nispeten küçük bir nüfusa sahiptir. Buna rağmen, ticarî faaliyet düzeyi yüksektir ve önemli bir ekonomik büyüme potansiyeli vardır. Bununla birlikte, iş sektörü ve nüfus için yüksek ulaşım maliyetleri ve kış aylarında öngörülemeyen hava koşulları, iş geliştirmenin önünde engeller oluşturabilmekte ve insanları Kuzey Norveç'e yerleşmekten caydırabilmektedir. Strateji belgesine göre, altyapının kalitesini geliştirmeyi ve iyileştirmeyi amaçlayan tedbirlere öncelik verilmelidir. Ancak altyapı projelerini planlarken ve uygularken çevre veya Sami çıkarları üzerindeki olumsuz etkileri sınırlama hususuna da dikkat edilmelidir. Bununla birlikte, güvenilir enerji kaynakları, neredeyse tüm kritik toplumsal işlevleri sürdürmek için gereklidir. Kuzey Norveç genellikle güvenilir bir enerji kaynağına sahiptir ve bölgenin yenilenebilir enerji kaynaklarına bol miktarda erişimi vardır. Bu kaynaklar geniş alanlara yayılmıştır ve kullanıldığı yerlere güç iletmek için uzun mesafeli bir iletim şebekesine

ihtiyaç vardır. Bölgedeki uzun mesafeler ve düşük nüfus yoğunluğu nedeniyle, yeterli ve güvenli elektronik iletişim ağlarına erişim, Kuzey Norveç'teki şehir merkezlerinde ve uzak bölgelerde iş yaratmak için çok önemlidir. Hükümetin dijital altyapıyı iyileştirme çabaları, kuzeydeki insanlar ve işletmeler için değer yaratmayı ve hareketliliği artırmaya yardımcı olacaktır (Norveç Hükümeti, 2020: 35-36).

3.2.7.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, hem nicel kullanım sıklığı hem de nitel yoğunluğu bakımından en sık kodlanan dördüncü göstergedir. Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle bir arada kodlanmış; bu ana göstergelerle kurduğu ikililer dengeli bir şekilde dağılmıştır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi haricindeki yardımcı göstergelerle ya birer noktada bir arada kodlanmış ya da hiç kodlanmamıştır. Buradan hareketle, Norveç'in Arktik stratejisinde toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili konuların, askerî güvenlik sektörü haricindeki güvenlik sektörleri bağlamında genelde eşit bir biçimde ele alındığı yorumu yapılabilecektir.

Strateji belgesinin önsözünde belirtildiği üzere, Sami kültürü, Norveç'in kuzeydeki ulusal tarihi mirasının değerli bir parçasıdır ve Arktik Bölge politikasının önemli bir bileşenidir. Dirençli kasabalar, sürdürülebilir iş geliştirme, altyapı ve güvenlik faktörleri, Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyindeki insanlar için gelecek ve fırsatlar açısından önemlidir (Norveç Hükümeti, 2020: 2).

Strateji belgesinde, Norveç'in Arktik politikasının temel özelliklerinden birinin “ulusal yerli toplulukların kimliğini ve kültürünü korumak” olduğu ifade edilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, yerli sorunları, Norveç'in Arktik politikasında bir önceliktir. Sami kültürü ve ulusal tarihi mirasın değerli bir parçasıdır. Son yıllarda, Sami sanatı ve kültürü hem ulusal hem de uluslararası alanda giderek artan bir ilgi ve tanınma görmüştür. Hükümet, Sami Meclisi ile istişare ederek Sami kültürünü, kültürel endüstrileri ve turizmi güçlendirmenin yeni yollarını keşfedeceğini belirtmiştir. Bunun, ülke genelinde iş yaratma ve değer yaratma üzerinde olumlu yan etkileri olabilir. Yerli bir halk olarak Samilerin kendilerini doğrudan etkileyebilecek konularda danışılma hakları olduğu da ayrıca belirtilmiştir. Strateji belgesinde, Norveç'in Arktik politikasının temel özelliklerinden bir diğeri ise “Kven kimliğini ve kültürünü tanıtmak” şeklinde ifade edilmiştir. Strateji belgesine göre, Kvenler (Norveç Finleri) ile Norveç uzun tarihî bağlara sahiptir ve Arktik Bölge'nin tarihsel gelişimine damgasını vurmuştur. Bugün Kven kuruluşları ve toplulukları, Kven dilini ve kültürünü canlandırmak için çalışmaktadır. Kven dili, Norveç'te bir azınlık dili olarak tanınmıştır (Norveç Hükümeti, 2020: 10).

Norveç'in Arktik strateji belgesine göre, Arktik Bölge'de dört milyon insan yaşamaktadır ve bunların yaklaşık %10'u Yerli halklardır. Bölgede, dilleri ve lehçeleri sınıflandırmak için kullanılan yöntemle ilgili olarak değişen 40 ila 90 yerli dil konuşulmaktadır. Geleneksel Sami anavatanı *Sápmi*, Norveç, İsveç, Finlandiya ve Rusya'daki bölgelere yayılmıştır. Dört ülkenin tamamında yerli bir halk olarak Sami halkının faaliyetleri, parlamentoları, örgütleri ve kurumları Norveç, İsveç, Finlandiya ve Rusya sınırlarını aşmaktadır. Yerli gruplar Arktik Konseyi, Barents Avrupa-Arktik Konseyi ve Barents Bölge Konseyi'ne aktif olarak katılmaktadır. Sami Konseyi, Arktik Konseyi'nde daimi katılımcı statüsü verilen altı yerli halk örgütünden biridir. Barents işbirliğinde, Sami temsilcileri Yerli Halklar Çalışma Grubunda kilit bir rol oynuyor. Hükümet, Sami Meclisi ve diğer Sami örgütleri ve kurumlarıyla Arktik Konseyi, Barents işbirliği ve diğer forumların yanı sıra ikili düzeyde de yakın bir diyalog sürdürmektedir. Yerli toplulukların ve diğer bölge sakinlerinin uluslararası iklim değişikliği çabalarına anlamlı bir şekilde katılabilmeleri, katkıda bulunmaları gerektiğini göstermeleri ve geleneksel bilginin önemini ve iklim değişikliğini ele alma konusundaki kendi çabalarını vurgulayabilmeleri önemlidir. Uluslararası iklim müzakereleri için Norveç hazırlıklarının bir parçası olarak Sami Meclisine danışılır ve genellikle Norveç delegasyonunda temsil edilir. Sami Meclisi, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamında Yerel Topluluklar ve Yerli Halklar Platformu'nun kurulmasında aktif bir rol oynamıştır (Norveç Hükümeti, 2020: 22).

Strateji belgesinin başlıklarından biri “Kuzey’de Sosyal Kalkınma” şeklindedir. Strateji belgesine göre Kuzey Norveç'te sürdürülebilir toplulukları teşvik etmek için, gençlerin ve genç yetişkinlerin geleceklerini bölgeye yatırmaları esastır. Bunu sağlamak için Norveç, geleceğe yönelik Arktik politikasını geliştirmek için girdi ve tavsiyeler almak üzere bir gençlik paneli kurmuştur. Panelin raporu, diğer şeylerin yanı sıra, gençlerin bölgedeki uluslararası işbirliğine daha geniş bir şekilde dâhil edilmek istediğini ve Sami halkının yaşam biçimini Norveç kimliğinin ve kültürünün doğal bir parçası olarak entegre etmek için adımlar atılması gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Gençlik paneli ayrıca, sermayeye daha iyi erişimin sağlanması da dâhil olmak üzere, uzak bölgelerde eğitim ve beceri geliştirme çerçevesinin geliştirilmesi ve kuzeydeki genç girişimciler için koşulların iyileştirilmesi gereğinin altını çizmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 29-30).

Norveç'in Arktik stratejisinin toplumsal güvenlik boyutu sadece bölgede yaşayanların refahının artırılması ve kültürünün muhafaza edilmesi konularına değil, aynı zaman fiziken korunmalarına da önem vermektedir. Nitekim strateji belgesinin başlıklarından biri “Sivil Savunma”dır. Strateji belgesine göre, bölgede istenmeyen olayların önlenmesi ve bunlara

müdahale edilmesi söz konusu olduğunda, uzun mesafeler, zorlu iklim koşulları ve uzun süreli karanlık dönemler büyük sorunlar yaratmaktadır. Bu durumlarla başa çıkabilmek için farklı sektörler ve hükümet idaresi seviyeleri arasında ve kuzeydeki sınırların ötesinde koordinasyon ve işbirliğini kolaylaştırması gereklidir. Bugün bölgedeki deniz trafiğinin çoğu, Norveç arama-kurtarma yetkisi altındaki deniz alanlarından geçmektedir. Denizcilik faaliyetlerindeki artış, kaza sıklığını artırabilir. Bu çerçevede Norveç yeni adımlar atmayı planlamaktadır. Örneğin, akut kirlilik için hazırlık ve müdahale sistemi, petrol sızıntısı ve diğer kirlilik olaylarında çevresel hasarı önlemek ve sınırlamak için tasarlanmıştır. Ancak, potansiyel boşaltma noktaları ile depolar, personel, onarım tesisleri, havaalanları ve geri kazanılan petrol ve atıkların depolanabileceği yerler gibi kaynaklar arasında uzun mesafeler vardır. Ayrıca, gıda güvenliğini artırma çabalarında Kuzey Norveç'e de daha fazla ilgi gösterilmektedir. Halk sağlığına hazırlık ve müdahale konusunda kapsamlı sınır ötesi işbirliği sürdürülecektir (Norveç Hükümeti, 2020: 37-38).

3.2.7.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Norveç'in Arktik strateji belgesinde en yoğun yer kaplayan ikinci göstergedir. Nicelik bakımından kodlanma sayısı Ekonomik Güvenlik göstergesiyle eşit olmasına rağmen Ekonomik Güvenlik göstergesinin belge portresinde (Görsel 3.7) altıncı, Çevresel Güvenlik göstergesinin ise ikinci olması, bu göstergenin metin içinde çok daha fazla alanda kodlanmış olduğunu göstermektedir.

Çevresel Güvenlik göstergesi, NATO göstergesi haricindeki tüm ana ve yardımcı göstergelerle en az bir noktada kesişerek kodlanmıştır. Çevresel Güvenlik göstergesinin diğer ana göstergelerle ilişkilerine bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesiyle yalnızca bir yerde birlikte kodlandığı, diğer ana göstergelerde daha dengeli bir biçimde ikililer oluşturduğu görülmektedir. Yine de Çevresel Güvenlik göstergesinin az bir farkla da olsa en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle bir arada kodlandığını söylemek gerekir. Bu, neredeyse diğer bütün strateji belgelerinde olduğu gibi, sürdürülebilir kalkınma konusuna ayrılan alanın çokluğu ve büyüklüğü ile ilgilidir.

Norveç'in Arktik strateji belgesinin önsözünde, iklim değişikliğinin bölgede güçlü bir etkiye sahip benzeri görülmemiş küresel zorluklar sunduğu, ancak buna aynı zamanda reform ve yeni bir gerçekliğe uyum için fırsatların da eşlik ettiği belirtilmiştir. Strateji belgesine göre, iklim değişikliğinin etkileri hem bölge içindeki hem de bölge dışındaki ülkeleri etkilemektedir. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin ve Paris Anlaşması'nın, Norveç'in Arktik politikasına genel çerçeve çizdiği ifade edilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 2-3).

Strateji belgesine göre Arktik Bölge hızla ısınmakta, bu da deniz buzunun küçülmesine, permafrostun erimesine, yağış düzenlerinin değişmesine ve daha sık orman yangınlarına yol açmaktadır. Bu değişiklikler Arktik ekosistemleri ve Arktik türlerinin yaşam alanları üzerinde önemli etkilere neden olmaktadır. Kuzey Norveç'in bazı bölgeleri 2100 yılına kadar 6 santigrat derecenin üzerinde ısınabilir. Bu etkileri azaltmak için Norveç, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını en az %50 azaltmayı ve 2050 yılına kadar düşük emisyonlu bir topluma dönüşmeyi hedeflemektedir. Norveç ayrıca Arktik Bölge'nin ısınmasına katkıda bulunan siyah karbon emisyonlarını azaltmak için AB ve diğer Kuzey Kutbu devletleriyle işbirliği yapmaktadır. Norveç, kendi kara karbon emisyonlarını azaltmak için önlemler almış ve 2025 yılına kadar %25'ten fazla azaltma yolunda ilerlemeye başlamıştır (Norveç Hükümeti, 2020: 24-25).

Strateji belgesinde, Norveç'in Arktik politikasının temel özelliklerinden biri "Arktik Bölge'deki iklim değişikliği ve çevreye geniş tabanlı bir yaklaşım benimsemek" şeklinde ifade edilmiştir. Zira strateji belgesine göre, iklim değişikliği bölgedeki biyoçeşitliliği ve ekosistemleri tehlikeye atmakta; bölge sakinlerinin ve Yerli halkların yaşam biçimleri ve kültürleri için tehdit oluşturmaktadır. Arktik Bölge'de yükselen sıcaklık, bölgedeki insan faaliyetlerinden değil, öncelikle küresel sera gazı emisyonlarındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Bu, Paris Anlaşmasının önemini ve takip ve uygulama ihtiyacını vurgulamaktadır. Strateji belgesinde, daha önce de ifade edildiği üzere, Norveç'in ekonomisini yeniden yapılandırmak ve bu yüzyılın ortasına kadar Norveç'in düşük karbonlu bir topluma dönüşmesini kolaylaştırmak için adımlar atacağı ve diğer ülkelere emisyonları azaltma çabalarında yardımcı olmaya devam edeceği belirtilmektedir. Norveç'in Arktik politikasının temel özelliklerinden bir diğeri ise "BM sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için çalışmak" şeklinde ifade edilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, sürdürülebilir kalkınma hedefleri, Norveç'in Arktik politikası için genel yön sağlamaktadır. Ayrıca Kuzey Norveç, mavi-yeşil teknoloji ve yeşil dönüşüm alanları da dâhil olmak üzere AB'nin Avrupa Yeşil Anlaşması ile ilgili hem kaynaklara hem de uzmanlığa sahiptir. Bu, önümüzdeki yıllarda hem Norveç'te hem de diğer Avrupa ülkelerinde işletmeler ve istihdam seviyeleri için önemli olacaktır. Hükümetin okyanus politikası, küresel liderliğe, temiz ve üretken okyanuslara, iş geliştirmeye, bilgi ve teknolojiye ve sağlam yönetime odaklanmaktadır (Norveç Hükümeti, 2020: 8-9).

Strateji belgesinde, iklim değişikliğinin ve Kuzey Buz Denizi'ndeki buzların erimesinin bir sonucu olarak, Rusya, Kanada ve ABD'nin kuzey kıyılarının, yakın zamana kadar yıl boyu süren buzların sağladığı doğal korumanın bir kısmını yavaş yavaş kaybetmekte olduğu belirtilmiştir. Strateji belgesinde göre bu durum, tehdit değerlendirmelerinde ve dolayısıyla

askerî-stratejik düşüncede değişikliklere yol açabilecektir. Buzların erimesi bölgedeki ticarî faaliyetlerin artmasına da zemin hazırlamaktadır. Bu faaliyetin kapsamı ve sonuçları sürekli olarak değerlendirilmelidir. Ticarî faaliyetteki önemli bir artışın, tek başına bölgedeki güvenlik ve askerî durum üzerinde olumsuz bir etkisinin olmayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Arktik rotaların sunduğu avantajlara da değinilmiş, bu rotaların yönetiminin gelişimine ilişkin siyasî, hukukî, ekonomik ve çevresel yönler dikkate alınarak adımlar atılması gerektiği belirtilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 16-17).

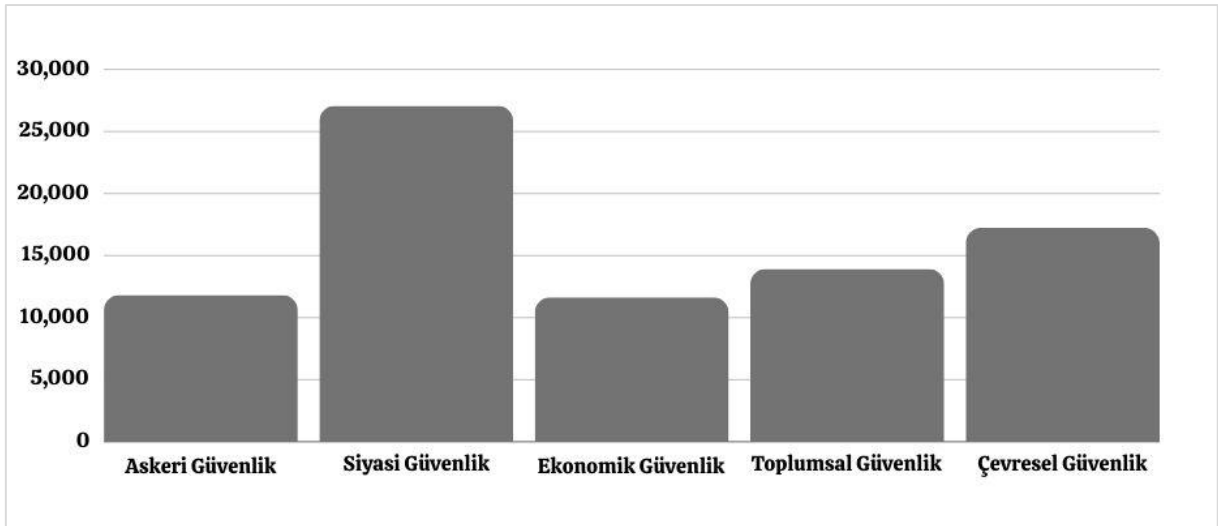
3.2.7.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Arktik Bölge'nin sunduğu fırsatları işaret eden göstergelerden Yeraltı Kaynakları göstergesi 6 farklı yerde kodlanmış olsa da nitelik bakımından en az yer kaplayan gösterge olmuştur. Öte yandan, Arktik Rotalar göstergesi, sadece 2 yerde kodlanmış olmasına rağmen Yeraltı Kaynakları göstergesinde daha geniş bir alanı kaplayarak belge portresinde daha ön sıralarda yer almıştır. Arktik Rotalar göstergesi, her iki kodlandığı noktada da Rusya Federasyonu göstergesiyle birlikte kodlanmış; çevresel güvenlik bağlamında artacak deniz trafiğinin çevreye ve askeri güvenlik bölge jeopolitiğine olası etkileri söz konusu edilmiştir. Yeraltı Kaynakları göstergesi, ağırlıklı olarak siyasî, ekonomik ve çevresel güvenlik bağlamında ele alınmıştır. Bu konuda, strateji belgesinde Norveç'in doğal kaynakları keşfetmek ve işletmek amacıyla kıta sahanlığı üzerindeki egemenlik haklarını kullandığı; Norveç'in izni olmadan hiç kimsenin Norveç kıta sahanlığında faaliyet gösteremeyeceği vurgusunun yapılmış olması ilgi çekicidir (Norveç Hükümeti, 2020: 13).

Bölgesel aktörleri simgeleyen göstergelerden en sık kullanılanı Rusya Federasyonu göstergesi olmuştur. Norveç'in stratejisinde Amerika Birleşik Devletleri göstergesinden ve Avrupa Birliği göstergesinden belirgin ölçüde daha fazla Rusya Federasyonu göstergesinin kodlanmış olması dikkate değerdir. Strateji belgesinde Rusya, deniz hududu konusunun nasıl çözüldüğü, Rusya'nın bölgede artan sivil ve askerî altyapı yatırımları, Rusya ile sürdürülmesi gereken denge politikası, Rusya'nın Kırım ve Ukrayna'daki faaliyetleri ve her şeye rağmen Rusya ile işbirliği içinde olunması gerektiği konuları çerçevesinde ele alınmıştır. Bu noktada, Norveç'in strateji belgesinin Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısından önce yayımlandığını hatırlatmakta fayda vardır. Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin ana göstergelerle oluşturduğu ikililere bakıldığında, askerî ve siyasî güvenlik sektörleri bağlamında ele alındığı görülmektedir. Strateji belgesinde ABD, Norveç'in en yakın müttefiki olarak tanımlanmıştır. Son yıllarda ABD'nin, Arktik Bölge'deki gelişmelerin askerî güvenlik boyutuna ilgisinin arttığı ifade edilmiş ve bundan duyulan memnuniyet dile getirilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 18).

Strateji belgesinde Çin'in son yıllarda bölgeye olan ilgisinin arttığı ve 2018'de ilk Arktik stratejisini yayınladığı belirtilmiştir. 2013 yılında Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü verilen Çin ile uluslararası hukuka saygı temelinde ve mevcut işbirliği yapıları çerçevesinde yapılacak işbirliğini desteklediklerini ifade etmişlerdir. Norveç, Arktik Konseyi'nin özellikle iklim ve çevre sorunlarıyla ilgilenen çalışma gruplarına Çin'in katılımını da desteklemektedir. Çin gibi büyük endüstri ülkelerinin çevresel sorunlara çözüm bulunmasında rol oynamasının önemli olduğu dile getirilmiştir (Norveç Hükümeti, 2020: 22).

Bölgede etkili olan ulus-üstü düzeydeki aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin ana göstergelerle ilişkilerine bakıldığında keskin bir tablo göze çarpmaktadır. Bu tabloda, bir yanda Askerî Güvenlik göstergesi haricinde bir başka ana göstergeyle bir arada kodlanmamış olan NATO göstergesi; diğer yanda Askerî Güvenlik göstergesiyle bir arada hiç kodlanmayıp onun haricindeki tüm ana göstergelerle birlikte kodlanmış olan Avrupa Birliği göstergesi ve Birleşmiş Milletler göstergesi bulunmaktadır. Tablo 3.14'te görülen bu durum, Norveç'in Arktik stratejisinde NATO'ya biçilen askerî güvenliği sağlayıcı rolü ve diğer iki örgüte verilen güvenliğin diğer sektörleriyle ilgilenme rolü bariz bir şekilde yansıtmaktadır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği başta siyasî güvenlik sektörü olmak üzere çevresel, toplumsal ve ekonomik güvenlik sektörleri bağlamında ele alınırken, NATO göstergesi sadece askerî güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır.

Grafik 3.7. Norveç Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.7'de, Norveç'in 2020 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Norveç'in Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 67'sine tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Norveç'in strateji metninin yaklaşık üçte ikilik bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Norveç'in Arktik strateji belgesi

hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, en ön plana siyasî güvenlik sektörüne dair konuların çıktığı görülmektedir. Nitekim buradaki grafiğe paralel olarak, Görsel 3.8’de de Norveç’in strateji belgesinde en geniş yer kaplayan göstergenin açık ara farkla Siyasî Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir. Norveç’in, Arktik stratejisinde herhangi bir güvenlik sektörünü arka plana attığı söylenemez. Daha düşük frekanslara sahip olsalar da Askerî Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleri de metin içinde göz ardı edilemeyecek bir hacme sahiptir.

3.2.8. İzlanda

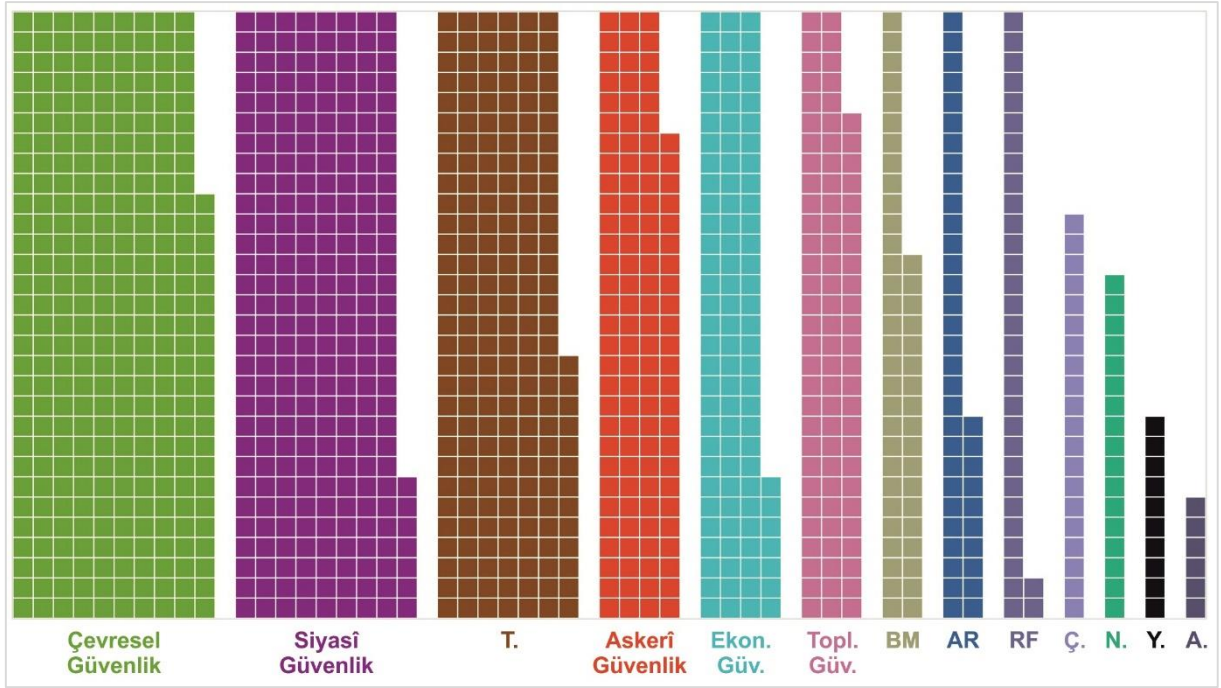
Kuzey Amerika ile Avrupa'nın ortasında yer alan İzlanda, stratejik bir konuma sahiptir. Her zaman olumlu bir izolasyon/bütünleşme durumunu sürdürmüştür: İzlanda bir NATO üyesidir ve bu nedenle, bir ordusu olmamasına rağmen, savunmasının bu örgüt üzerinden sağlamaktadır; aynı zamanda, AB üyesi bir ülke olmamasına rağmen, Avrupa ile iyi bir şekilde bütünleşmiştir. İzlanda, sosyo-kültürel, ekonomik ve güvenlik çıkarlarını sürdürmek için, diğer Arktik Ülkelerle ve bölge-dışı ülkelerle güvene dayalı işbirliğini savunmaktadır. Aynı zamanda, Çin’le yapılan anlaşmalar gibi yeni diplomatik ilişkilerden doğabilecek ekonomik fırsatları da değerlendirmektedir (Iacuone ve Zarrilli, 2020: 35).

İzlanda, Arktik Bölge’yle ilgili şimdiye kadar üç strateji belgesi yayımlamıştır. 2008’de İzlanda’yı vuran mali krizden sonra, 2009’da İzlanda Dışişleri Bakanlığı “İzlanda’nın Arktik Bölge konusundaki tutumu” hakkında bir rapor yayınlamış ve 2011’de İzlanda Parlamentosu "İzlanda’nın Arktik Politikasına İlişkin Parlamento Kararını" onaylamıştır (Iacuone ve Zarrilli, 2020: 35). Bu çalışmada, 2021 tarihli ve “İzlanda’nın Arktik Bölge Konularına İlişkin Politikası” başlıklı parlamento kararı analiz edilmiştir. İzlanda Dışişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan bu belge, ön ve arka kapaklar dâhil, metin içerisinde herhangi bir görselin yer almadığı, toplamda 32 sayfalık bir metindir (İzlanda Hükümeti, 2021).

Tablo 3.15. İzlanda Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	13
Askeri Güvenlik	9
Siyasi Güvenlik	21
Ekonomik Güvenlik	15
Toplumsal Güvenlik	7
Çevresel Güvenlik	30
Amerika Birleşik Devletleri	3
Rusya Federasyonu	2
Çin Halk Cumhuriyeti	2
Yeraltı Kaynakları	2
Arktik Rotalar	2
Birleşmiş Milletler	4
NATO	3
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.15'te, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, Avrupa Birliği göstergesi hariç çalışma için belirlenmiş olan tüm göstergelerin kodlanmış olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında doğal olarak ilk göze çarpan durum, Avrupa Birliği göstergesinin hiç kodlanmamış olmasıdır. İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde yapılan kodlamaların çok büyük ağırlığının ana göstergeler ve Tanımlama ve Sınırlandırma yardımcı göstergesi etrafında yapıldığı görülmektedir. Ana göstergeler özelinde, sayıca en sık kodlanan gösterge Çevresel Güvenlik göstergesi, en az kodlanan gösterge ise Toplumsal Güvenlik göstergesi olmuştur.

Görsel 3.9. Belge Portresi: İzlanda Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama; BM: Birleşmiş Milletler; AR: Arktik Rotalar; RF: Rusya Federasyonu; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; N: NATO; Y: Yeraltı Kaynakları; A: Amerika Birleşik Devletleri)

Görsel 3.8’de, İzlanda’nın Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.15’te kodlanma sıklığı bakımından ilk iki sırada yer alan Çevresel Güvenlik göstergesi ve Siyasî Güvenlik göstergesi, Görsel 3.8’de de ilk iki sırayı paylaşmıştır. Askerî Güvenlik göstergesi, sayıca daha az noktada kodlanmış olmasına rağmen, belge portresinde Ekonomik Güvenlik göstergesinin önünde yer almıştır. Kodlanma sayısı sıralamasında dördüncü gösterge olan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, kapladığı alan bakımından sıralamada üçüncü gösterge olmuştur. Kodlanma sayısı bakımından diğer yardımcı göstergelerin arasında belirgin bir fark olmasa da, Görsel 3.8’deki belge portresinde Birleşmiş Milletler göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesi kapladıkları alan bakımından bir miktar öne çıkmışlardır.

Tablo 3.16. İzlanda Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		2	6	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	2		2	1	0	3	1	2	1	1	1	0	3	0
3. Siyasi Güvenlik	6	2		5	2	4	2	0	0	2	0	4	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	4	1	5		5	7	0	0	0	1	1	2	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	1	0	2	5		3	0	0	0	0	0	1	0	0
6. Çevresel Güvenlik	3	3	4	7	3		0	0	0	0	1	2	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	1	2	0	0	0		0	0	0	0	2	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	2	0	0	0	0	0		0	0	1	0	1	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	1	0	0	0	0	0	0		0	1	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	1	2	1	0	0	0	0	0		1	1	0	0
11. Arktik Rotalar	0	1	0	1	0	1	0	1	1	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	4	2	1	2	2	0	0	1	0		0	0
13. NATO	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.16'da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, İzlanda'nın Arktik strateji belgesindeki tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Göstergeler arasında ilişkilere bakıldığında, herhangi bir ikili kullanımın diğerlerinden belirgin bir şekilde ayrışıp ön plana çıkmadığı görülmektedir. Tabloda ilk göze çarpan husus, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin ana göstergeler haricindeki göstergelerle hiçbir noktada ortak kodlanmamış olmasıdır. Bu durum, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde, bölgenin sadece güvenlik sektörleri bağlamında ele alındığını,

çalışma için belirlenen yardımcı göstergelerin işaret ettiği bölgesel aktörler ya da bölgenin sunduğu avantajların bölge tanımlanırken kullanılmadığını göstermektedir. Strateji belgesinde bir arada en sık kodlanan ikili Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Ekonomik Güvenlik göstergesi olmuştur. Bu durum, diğer strateji belgelerinde de olduğu gibi, sürdürülebilir kalkınma konusuna yapılan vurgudan kaynaklanmaktadır.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.15'te, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.8'de gösterilmektedir. Tablo 3.16 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada birlikte kodlandığını aktarmaktadır. Norveç'in Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.8, Tablo 3.15 ve Tablo 3.16'ya birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, Askerî Güvenlik göstergesi, nicelik olarak kodlanma sayısı bakımından beşinci sırada yer almış olmasına rağmen, en çok sayıda farklı gösterge ile bir arada kodlanmış gösterge olmuştur. Belge boyunca hiç kodlanmayan Avrupa Birliği göstergesi ile Toplumsal Güvenlik ve Birleşmiş Milletler göstergesi haricindeki tüm göstergelerle en az bir noktada bir arada kodlanmıştır. Bu durum, strateji belgesinde her ne kadar en sık veya en yoğun kodlanan göstergelerden biri olmasa da, en geniş yelpazede ele alınan güvenlik sektörünün askeri güvenlik sektörü olduğunu göstermektedir. Ayrıca, toplamda 13 yerde kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, bunların 6'sında Siyasî Güvenlik göstergesi ile birlikte kodlanmıştır. Bir başka deyişle, İzlanda perspektifinden Arktik Bölge ile ilgili temel bilgilerin aktarıldığı bölümlerin neredeyse yarısı, istikrar, işbirliği ve hukuk gibi konuları içeren siyasi güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Bunların dışında, toplamda iki yerde kodlanan Rusya Federasyonu göstergesinin ikisinde de Askerî Güvenlik göstergesiyle birlikte; toplamda iki yerde kodlanan Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin bunların birinde Askerî Güvenlik diğerinde Arktik Rotalar göstergesiyle birlikte; toplamda üç yerde kodlanan Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin ise bunların ikisinde Siyasî Güvenlik ve birinde Askerî Güvenlik göstergesiyle birlikte kodlanmış olması, İzlanda'nın bu iki Arktik aktör ile ilgili algısı ve yaklaşımı hakkında önemli bir ipucu vermektedir. NATO göstergesinin kodlandığı üç yerde de Askerî Güvenlik göstergesiyle; Birleşmiş Milletler göstergesinin kodlandığı dört noktada da Siyasî Güvenlik göstergesiyle kodlanmış olması da, bölgede etkin olan bu iki örgüt ile ilgili İzlanda'nın algısını göstermektedir.

Yine de İzlanda'nın Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, Görsel 3.8, Tablo 3.15 ve Tablo 3.16'da aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.2.8.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın başta gelen yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, İzlanda'nın bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Kodlanma sıklığı bakımından dördüncü en sık kodlanan, kapladığı yer bakımından ise üçüncü en yoğun yer kaplayan gösterge olmuştur. Yardımcı göstergelerle bir arada hiç kodlanmamış; en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle ikiler oluşturmuştur.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinin dışişleri bakanı imzalı girizgâh bölümünde, toprakları tamamen Arktika içinde bulunan tek Arktik Ülke oldukları için, İzlanda açısından Arktik bölgenin en öncelikli dış politika konuları arasında yer aldığı ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 1). Strateji belgesi, mecliste bulunan her partinin birer katılımcıyla temsil edildiği bir meclis komisyonunun çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır (İzlanda Hükümeti, 2021: 7).

İzlanda'nın strateji belgesinde Arktik Konseyi'nin önemine güçlü bir vurgu yapılmıştır. Arktik Konseyi'nin, bölgeyi ilgilendiren konularda işbirliği ve istişare için en önemli forum olduğu; İzlanda'nın diğer yedi Arktik Ülke ve Daimi Katılımcılar ile eşit konumda olduğu ve Konseyin çalışmalarına aktif olarak katıldığı ifade edilmiştir. Arktik bağlayıcı kurallar koymadığını, ancak gücünün esas olarak bilim ve politikayı birbirine bağlama becerisine dayandığını vurgulanmıştır (İzlanda Hükümeti, 2021: 9-10).

Strateji belgesine göre, Arktik Bölge'ye yönelik artan uluslararası ilgi, İzlanda için çeşitli fırsatlar yaratmaktadır. Belgedeki ifadelere göre, Doğu ve Batı⁴⁷ Arktik devletlerinin ortasında yer alan, barışçıl küçük bir devlet olarak İzlanda, tartışmalar ve konferanslar için bir mekân olarak konumunu daha da geliştirmek için tercih edilebilir bir konumdadır (İzlanda Hükümeti, 2021: 24).

3.2.8.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde sayıca ve yoğunluk bakımından dördüncü en çok kodlanan gösterge olmuştur. Buna rağmen, en çok sayıda diğer göstergelerle bir arada kodlanan gösterge olmuş, kendi haricindeki 13 göstergenin 10'uyla en az birer kere olmak üzere ikililer oluşturmuştur. Bu bağlamda, nitelik ve nicelik bakımından en az kodlanan ikinci ana gösterge olmasına rağmen, askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuların bölgeyle ilgili meselelerde en geniş yelpazede ele alınan husus olduğu yorumu çıkarılabilir.

⁴⁷ Soğuk Savaş dönemini anımsatacak şekilde Arktik Ülkelerin “Doğu” ve “Batı” olarak sınıflandırılması, bununla birlikte aynı cümle içinde İzlanda'nın “barışçıl ve küçük devlet” olarak tanımlanması dikkate değerdir.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesindeki ifadelerle göre, Arktik Bölge'nin güvenlik ve savunma ortamı, uluslararası ilişkilerdeki değişimler ve iklim değişikliğinin etkisiyle önemli değişikliklere uğramıştır. Eriyen buzlar nedeniyle artan erişilebilirlik, nakliye rotalarına ve doğal kaynak kullanımına olan ilgiyi artırmıştır. Rusya Federasyonu ve diğer Arktik Devletler bu konuda aktif rol alırken, Çin Halk Cumhuriyeti de bölge üzerinden bir nakliye rotası oluşturmaya odaklanarak varlığını yoğunlaştırmıştır. Strateji belgesine göre, bu faaliyetler öncelikle ticari ve bilimsel olmakla birlikte, potansiyel güvenlik etkilerine de sahiptir. Ancak artan Rus askerî faaliyetleri ve Batı'nın buna tepkileri nedeniyle gerilimin arttığı ifade edilmiştir. Rusya'nın bölgede meşru bir yetki alanının olduğu fakat askerî kapasitesinin bölgedeki ihtiyaçlarını aştığı; bu durumun NATO'yu ve diğer Batılı devletleri Arktik Bölge güvenliği ve savunması konusunda harekete geçirdiği de not edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 20).

Strateji belgesinde, İzlanda'nın uluslararası işbirliği yoluyla Arktika'daki çevre ve güvenlik çıkarlarına önem verdiği; daimi bir ordusunun bulunmamasından dolayı güvenliğinin NATO üyeliğine ve ABD ile olan savunma anlaşmasına bağlı olduğu ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 21-22). Bununla birlikte Arktik Konseyi'nin, askerî güvenlik konularını tartışmamasına rağmen, güçlü uluslararası işbirliği yoluyla gerilimlerin azaltılmasına katkıda bulunabileceği de eklenmiştir. İzlanda'nın temel amacının Arktik Bölge'yi barışçıl bir bölge olarak korumak, uluslararası hukuka uymak ve devlet egemenliğine saygı göstererek anlaşmazlıkların tırmanmasını önlemek olduğu belirtilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 23).

3.2.8.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde hem kodlanma sıklığı hem de metinde kapladığı yer bakımından en sık ve en yoğun kodlanan ikinci göstergedir. Ana göstergelerden en sık Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle bir arada kodlanmıştır. Yardımcı göstergelerden Birleşmiş Milletler göstergesi ve Amerika Birleşik Devletleri göstergesiyle de nispeten sık bir şekilde birlikte kodlanmış olmakla birlikte NATO Göstergesi, AB Göstergesi, Rusya Federasyonu Göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti Göstergesi ile hiç kesişmemiş olması, bölgede barış ve siyasî istikrarın sağlanması konusunda İzlanda'nın en çok önem atfettiği bölgesel aktörler konusunda ortaya net bir tablo çıkarmaktadır.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde, hükümetin bölgeyle ilgili politikalarda izlemesi gereken politik çerçevenin sunulduğu kısımda, ilk üç madde şöyle sıralanmıştır (İzlanda Hükümeti, 2021: 3):

1. *Başta barış, demokrasi, insan hakları ve eşitlik olmak üzere, İzlanda dış politikasına yön veren değerlere dayanarak, Arktik Bölge'yi ilgilendiren konularda uluslararası işbirliğine aktif olarak katılmak.*
2. *Arktik Konseyi'ni desteklemeye devam etmek ve onu bölgeyi ilgilendiren konularda danışma ve işbirliği için en önemli forum olarak tanıtmak.*
3. *Arktik Bölge'de ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların barışçıl çözümünü ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve uluslararası insan hakları anlaşmaları başta olmak üzere uluslararası hukuka saygıyı teşvik etmek.*

Hükümetin bölgeyle ilgili politikalarda izlemesi gereken politik çerçevenin ilk üç maddesinde uluslararası işbirliğine, uluslararası hukuka ve uluslararası örgütlere yapılan vurgu, strateji belgesi boyunca devam etmiştir. Arktik Bölge'yi ilgilendiren konularda uluslararası işbirliğinin sağlam bir şekilde ilerlediği ifade edilmiştir. Arktik Konseyi'nin Arktik Ülkeleri, Daimi Katılımcıları, Gözlemci Ülkeleri ve gözlemci statüsüne sahip yirmiden fazla hükümetler-arası ve sivil toplum kuruluşunu barından yapısıyla; bölgeyle ilgili meselelerde taraflarla istişare ve işbirliği için ideal bir kanal oluşturduğunun altı çizilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 10-11).

Strateji belgesinde, Arktik Konseyi'ne ek olarak, Arktik bölgesini ilgilendiren konuların, Barents Avrupa-Arktik Konseyi ve İskandinav Bakanlar Konseyi'nin yanı sıra İzlanda'nın üyesi olduğu diğer bölgesel örgütler ve kurumlar da dâhil olmak üzere diğer çeşitli forumlarda tartışılmakta olduğu ifade edilmiş, ulusal parlamentolar arasındaki ikili işbirliklerinin de köklü bir geçmişe sahip olduğu belirtilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 11).

Strateji belgesinde, Arktik Ülkeler arasındaki ilişkilerin, uluslararası hukuka tabi olduğu belirtilmiş ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne ayrı bir vurgu yapılmıştır. Sözleşmenin sunduğu/tanıdığı yetki alanları haklarına, ABD'nin Sözleşmeye taraf olmadığına, diğer ülkelerin bu sözleşmeye dayanarak bulundukları Münhasır Ekonomik Bölge ilanlarına, bu hak iddialarının nerelerde kesiştiğine ve hangi ülkeler arasında anlaşmazlıkların yaşandığına değinilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 13).

Arktik Bölge strateji belgesindeki ifadelere göre, sabit bir ordusu olmayan İzlanda'nın temel politikası, diğer ülkelerle ve uluslararası kuruluşlarla aktif işbirliği yoluyla güvenliğini ve savunmasını sağlamasıdır. İzlanda, bölgedeki güvenlik konularının geliştirilmesi hususunda üye devletlerle yakın çalışmaya devam etmelidir. Güvenlik alanında İskandinav işbirliğini artırmak, bölgeyi ilgilendiren çeşitli konularda Kuzey ülkelerinin ortak analizini ve politika yönlendirmesini güçlendirmek gereklidir (İzlanda Hükümeti, 2021: 22).

3.2.8.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde sayıca en sık kodlanan üçüncü, metinde kapladığı yer bakımından ise beşinci sırada yer alan göstergedir. En sık şekilde Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, İzlanda'nın Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma konularına verdiği önem hakkında önemli bir ipucudur. Yanı sıra, Toplumsal Güvenlik göstergesi ve Siyasî Güvenlik göstergesiyle de sık şekilde bir arada kodlanmıştır. Bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerden sadece Birleşmiş Milletler göstergesi ile birlikte kodlanmış olması, İzlanda'nın bölge ekonomisiyle ilgili hususlarda diğer aktörlere önem vermediği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, bölgenin sunduğu ekonomik avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesiyle sadece birer noktada kesişerek kodlanmış olması, İzlanda'nın bölge ekonomisiyle ilgili yaklaşımında bu konuların daha geri planda olduğunu göstermektedir.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanlara bakıldığında, bölgenin sürdürülebilir kalınması, bölge halkının refahı ve bölgede barışın korunması konularına vurgu yapıldığı görülmektedir. Örneğin, hükümetin bölgeyle ilgili politikalarda izlemesi gereken politik çerçevenin sunulduğu maddelerin dördüncüsü, *“Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini temel alarak sürdürülebilir kalkınmayı yol gösterici bir ilke haline getirmek”* olarak belirtilmiştir. Dokuzuncu maddede bölge sakinlerinin refahının gözetilmesine, onuncu maddede ise bölgedeki olası ekonomik fırsatlardan sürdürülebilirlik ve kaynakların sorumlu kullanımı konularının göz önünde bulundurularak yararlanılmasına değinilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 3-4). Ayrıca, strateji metninde sorumlu balıkçılık yönetimine ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına önemli bir yer ayrılmıştır (İzlanda Hükümeti, 2021: 16-17).

Strateji belgesinde, bölgenin sunduğu başlıca fırsatlar olan yeraltı zenginliklerine ve potansiyel ticaret rotalarına sadece bir yerde, *“... denizcilik rotalarının açılması ve doğal kaynaklardan yararlanma olanakları, Arktik Bölge'ye olan ilginin yanı sıra ekonomik faaliyet planlarının da artmasına neden oldu”* ifadeleriyle değinilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 16). Bu durum ilgi çekicidir; zira diğer aktörlerin strateji belgelerinde oldukça önemli yer kaplayan Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergeleri, İzlanda'nın strateji belgesinde üstün körü bir şekilde, sadece bir cümle üzerinde kodlanmıştır. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler göstergesi hariç bölgedeki aktörleri simgeleyen göstergelerin Ekonomik Güvenlik göstergesiyle bir arada hiç kodlanmamış olması da dikkat çekicidir.

3.2.8.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde en az sıklıkta kodlanan ve en az yoğunlukta yer verilen ana göstergedir. Metin içinde 7 farklı noktada kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmişken Askerî Güvenlik göstergesiyle bir arada hiç kodlanmamıştır. Bu tablo, İzlanda açısından, başta Yerli halklar olmak üzere, bölgede ikamet edenlerin insan hakları, bölgedeki sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik, geleneklerin korunması gibi hususları kapsayan toplumsal güvenlik sektörüne dair konuların askerî güvenlik sektörüyle ilişkili olmayan konularda ele alındığını göstermektedir. Bir başka ifadeyle, İzlanda'ya göre bölge sakinlerinin askerî manada herhangi bir tehditle sınanmadığı; ancak başta ekonomik olmak üzere çevresel ve siyasal güvenlik sektörlerine dair konulara önem verildiği görülmektedir.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde, hükümetin bölgeyle ilgili politikalarda izlemesi gereken politik çerçevenin sunulduğu kısımdaki ilk maddede, Arktik Bölge'yi ilgilendiren öncelikli konuların arasında insan haklarının ve eşitliğin olduğu ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 3). Aynı kısmın dokuzuncu maddesinde ise bölge sakinlerinin üzere refahlarını gözetmek ve Arktik halkların kültürel mirasını ve dillerini koruma çabalarını desteklemek dile getirilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 4)

İzlanda hükümeti, Arktik strateji belgesinde bölge halklarına özel ehemmiyet vermiştir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, Arktika medyada sıklıkla geniş, ıssız bir vahşi doğa olarak tasvir ediliyor olsa da bölgede yaklaşık onda biri Yerli halklardan oluşan, toplamda yaklaşık dört milyon kişiden oluşan yerleşik topluluklar bulunmaktadır. İzlanda hükümetine göre bölge sakinleri, her yerdeki insanlar gibi insan haklarını, refahı ve ekonomik fırsatları hak etmektedir. Arktik toplulukların içinde bulunduğu koşullar farklılık gösterse de ulaşım, bağlantı, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim ve sürdürülebilir enerji kaynakları gibi ortak zorlukları paylaşmaktadır. Belgede, bölgedeki Yerli toplulukların geleneksel yaşam tarzlarını, gıda güvenliklerini, kültürlerini ve dillerini korumak için mücadele ettiğinden bahseden İzlanda hükümeti, diğer Arktik Ülkelerle işbirliği sağlayarak Yerli Halkların haklarını ve önemli ekonomik ve siyasi kararlara katılımlarını desteklemekte olduklarını ifade etmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 22-23). Belgedeki ifadelerle göre İzlanda ayrıca Arktik toplulukların gelişimini ve refahını destekleme konusunda aktif olarak yer almaktadır. Arktik Konseyi bünyesinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve izole topluluklar için sürdürülebilir enerji çözümleri gibi çeşitli girişimlere ve projelere öncülük etmiştir. Bu çabalar, toplumsal ve ekonomik

kalkınmayı geliştirmeyi, insan haklarını desteklemeyi, eşitliği teşvik etmeyi ve halk sağlığını sağlamayı amaçlamaktadır (İzlanda Hükümeti, 2021: 23-24).

3.2.8.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel olarak en sık ve en yoğun kodlanan gösterge olmuştur. Strateji metni içinde toplamda 30 farklı noktada kodlanmış olan Çevresel Güvenlik göstergesinin kodlandığı alanlar, metnin yaklaşık dörtte birine tekabül etmektedir. İzlanda'nın strateji belgesinde Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İzlanda hükümetinin Arktik Bölge ile ilgili sürdürülebilir kalkınma konularına ne derece önem verdiği hakkında ipucu vermektedir. Nitekim hükümetin bölgeyle ilgili politikalarda izlemesi gereken politik çerçevenin sunulduğu kısımdaki dördüncü maddede BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı temel alarak sürdürülebilir kalkınmayı yol gösterici bir ilke haline getirmekten bahsedilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 3).

Strateji belgesinde, İzlanda Ulusal Güvenlik Politikası'nın, uluslararası işbirliği ve ülke içi hazırlık kapsamında İzlanda'nın Arktik Bölge'deki çevresel güvenlik ve askerî güvenlik çıkarlarına özel dikkat gösterilmesi gerektiğini öngördüğü ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 3). İzlanda'nın ulusal güvenlik politikasında askerî güvenlikle birlikte çevresel güvenliğin de yer bulması, hükümetin çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konulara verdiği önemi göstermektedir.

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinin dışişleri bakanı imzalı girizgâh bölümünde, 2021 tarihli bu strateji belgesinin, Arktik Bölge'de meydana gelen değişiklikler ve iklim değişikliğinin etkileri dikkate alınarak, 2011 tarihli eski strateji belgesinin güncellenmesi ihtiyacıyla oluşturulduğu ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 1). Bu güncellenmenin temel sebebinin iklim değişikliği olduğunu ifade eden strateji planının önemli bir bölümü, doğal olarak, çevresel güvenlik sektörü ile ilgili mevzulara ayrılmıştır. Nitekim strateji belgesinde, hükümetin bölgeyle ilgili politikalarda izlemesi gereken politik çerçevenin 19 maddeyle sunulduğu kısımda, bu 19 maddenin 6'sı doğrudan çevresel güvenlik sektörü ile ilgilidir (İzlanda Hükümeti, 2021: 3-4):

“4. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni temel alarak sürdürülebilir kalkınmayı yol gösterici bir ilke haline getirmek.

5. İklim değişikliğiyle mücadeleye ve Arktik Bölge'deki olumsuz etkilerine yanıt vermeye odaklanmak.

6. Arktik bölgenin biyotasının ve biyolojik çeşitliliğinin korunması da dâhil olmak üzere çevrenin korunmasına öncelik vermek.

7. Okyanus asitlenmesinin ve her türlü okyanus kirliliğinin oluşturduğu tehditlere karşı önleyici tedbirlerin alınması dâhil, deniz ortamının sağlığını korumak.

8. Gemicilikte ağır akaryakıt kullanımının durdurulması, yenilenebilir enerji kaynaklarına erişimin iyileştirilmesi ve enerji geçişini sağlayacak önlemlerin desteklenmesi de dâhil olmak üzere, Arktik bölgede fosil yakıt kullanımının azaltılmasına odaklanmak.

...

10. Sürdürülebilirlik ve kaynakların sorumlu kullanımı göz önünde bulundurularak Arktik Bölge'deki olası ekonomik fırsatlardan yararlanmak."

İzlanda'nın Arktik strateji belgesine göre, bir önceki stratejinin 2011 yılında kabul edilmesinden bu yana, küresel iklim değişikliğini ele almak zorunluluğu, bölgenin küresel ısınmaya karşı hassasiyetine özel olarak odaklanılarak daha da belirgin hale gelmiştir. Buzulların çekilmesi, buz kütlelerinin azalması ve permafrost erimesi gibi iklim değişikliği etkileri bölgede oldukça belirgin bir şekilde gerçekleşmiştir. Arktika'da küresel ortalamanın iki katı sıcaklık artışı yaşanmakta ve bu da deniz ve hava sıcaklıklarının artmasına katkıda bulunmaktadır. İzlanda açısından, bu iklim sorunu geniş bir uluslararası işbirliği gerektirmektedir; zira bu durumun etkileri ve sonuçları bölge sınırlarını aşarak tüm dünyayı etkilemektedir. İzlanda'ya göre, ülkelerin iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması kapsamındaki taahhütlerini yerine getirmesi gerekmektedir; hatta gelecekte daha sıkı önlemlere ihtiyaç duyulabilir. Strateji belgesinde, İzlanda'nın su ve jeotermal ısı gibi yenilenebilir enerji kaynakları yardımıyla 2040 yılına kadar karbon-nötr olmayı hedefleyerek sera gazı emisyonlarını azaltmak için iddialı hedefler belirlediği ifade edilmiştir. İzlanda'nın 2050 yılına kadarki enerji politikasının amacının, ülkenin sürdürülebilir enerji üretimi ve enerji dönüşümünde lider olması olarak belirlendiği de belirtilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 14-15).

İzlanda'nın strateji belgesinde küresel ısınmayla birlikte kirliliğin etkileri ve sonuçlarına büyük bir yer ayrılmıştır. Belgedeki ifadelere göre, bölgedeki ısınma ve kirlilik, balıkçılığı etkileyen okyanus asitlenmesi gibi ekosistemleri ve biyolojik çeşitliliği tehdit etmektedir. Bu tehditleri azaltmak için, sera gazı emisyonlarının önemli ölçüde azaltılmasının yanı sıra, gelişmiş bilimsel araştırmaların ve uluslararası işbirliğinin de gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, küresel ısınmanın sonucunda oluşacak fırsatlara da değinilmiştir. Aslında, bölgedeki buz kütlelerinin azalmasının, nakliye rotalarını ve kaynak fırsatlarını açarak hem fırsatları hem de zorlukları beraberinde getirdiği ifade edilmiştir. İzlanda'nın kargo taşımacılığı, kaynaklarla ilgili hizmetler ve turizmde potansiyel gördüğü; ancak artan deniz trafiği ve kaynak kullanımı karşısında çevre ve sürdürülebilirlik kaygılarını da dikkate alması gerektiği dile getirilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 15-16). Ayrıca, strateji belgesinde sorumlu balıkçılık yönetimine ve

deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına da önemli bir yer ayrılmıştır (İzlanda Hükümeti, 2021: 16-17).

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde, Arktik Okyanusu'nda artan deniz trafiğinin, arama-kurtarma ve kazara meydana gelen kirlilik olaylarına müdahale konusunda daha fazla hazırlıklı olunmasını gerektirdiği ifade edilmiştir. İzlanda'ya göre, Arktik sularında petrol sızıntıları, zehirli maddeler, radyoaktif maddeler ve plastik atıklar gibi kirlilik tehdidiyle mücadele etmek önemlidir. Bölgedeki petrol sızıntıları çevrede uzun süre kalabilir ve petrol çok yavaş parçalandığı için biyotaya büyük zararlar verebilir; ayrıca buz yığınları, soğuk sıcaklıklar ve kötü hava koşulları nedeniyle temizliği zorlaştırabilir. İzlanda için Arktik rotalarda gerçekleştirilen nakliyyede ağır yakıt (*heavy fuel oil [HFO]*) kullanımını özel bir endişe kaynağı olduğu da eklenmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, denizde kazara dökülme durumunda hem temizlemesi çok daha zordur, hem de diğer petrol türlerine göre atmosfere daha fazla siyah karbon ve kirletici madde salmaktadır. İzlanda'nın İklim Konularına İlişkin Eylem Planı, HFO kullanımını azaltmak amacıyla İzlanda karasularında kullanılan yakıtlara yönelik gerekliliklerin daha da sıkılaştırılmasını öngörmektedir ve bu yönde bir düzenleme 2020'nin başında yürürlüğe girmiştir. İzlanda için bu konuda da Arktik Ülkelerin birlik olmaları önemlidir (İzlanda Hükümeti, 2021: 17-19).

3.2.8.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde, Avrupa Birliği göstergesi haricinde kalan tüm yardımcı göstergelerin kodlanmış olduğu görülmektedir. İzlanda, bölgede etkili hem Birleşmiş Milletler ve NATO gibi uluslar-üstü seviyedeki, hem de Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi ulus seviyesindeki aktörlere strateji belgesi içinde değinmiştir.

Bölgede etkili aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerden biri olan Birleşmiş Milletler göstergesi, hem nitelik hem de nicelik bakımından, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinden sonra en sık ve en yoğun kullanılan yardımcı gösterge olmuştur. Birleşmiş Milletler göstergesiyle kodlanmış alanlara bakıldığında, İzlanda'nın BM'ye strateji belgesi içinde dört farklı noktada değindiği; bunların ikisinde BMDHS bağlamında (İzlanda Hükümeti, 2021: 3, 12-13), diğer ikisinde ise BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları bağlamında (İzlanda Hükümeti, 2021: 3, 28) ele aldığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler göstergesiyle kodlanmış olan bu dört alanın hepsinde de Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, önemli bir detaydır. Öte yandan, NATO göstergesiyle kodlanan üç alanın (İzlanda Hükümeti, 2021: 5, 21) tamamının Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması da anlamlıdır. Bu durum,

İzlanda'nın siyasî istikrar sağlayıcı bir araç olarak BM'yi (hem uluslararası hukuk hem de sürdürülebilir kalkınma konuları bağlamında), askerî güvenlik sağlayıcı bir unsur olarak da NATO'yu gördüğünü ortaya koymaktadır.

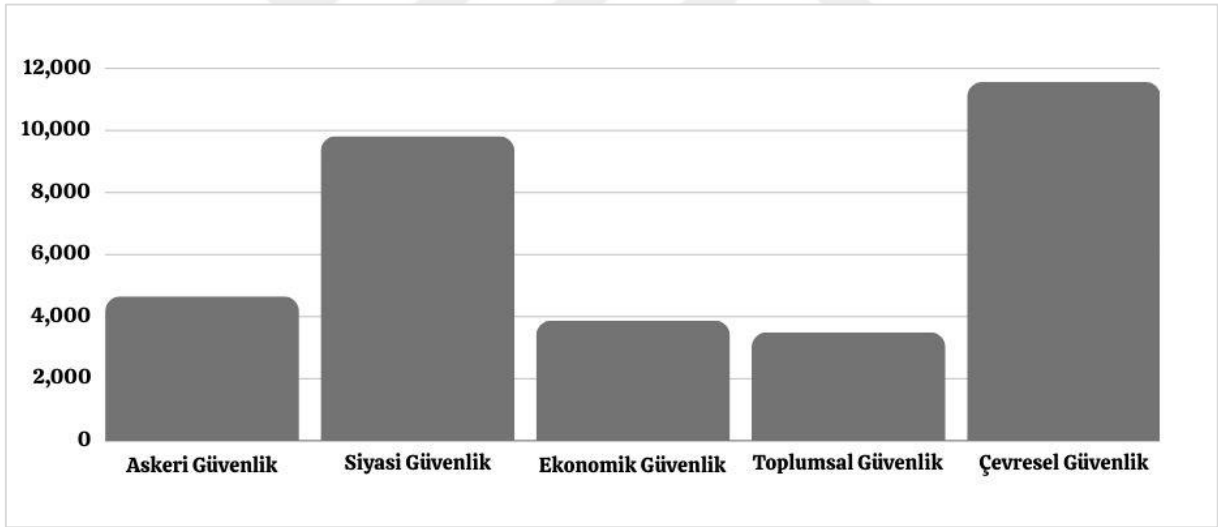
İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde, bölgede etkili aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerden biri olan Amerika Birleşik Devletleri göstergesi toplamda üç farklı noktada kodlanmış; bunların ikisinde Siyasî Güvenlik göstergesiyle, birinde Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Strateji belgesinde, İzlanda'nın sabit bir ordusunun olmadığı ve Ulusal Güvenlik Politikası'na göre ülke savunmasının iki temel sütununun NATO üyeliği ve ABD ile yapılan savunma antlaşması olduğu belirtilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 21-22). Ülke savunmasının önemli dayanaklarından biri olmasına rağmen ABD'nin Askerî Güvenlik bağlamında sadece bir noktada ele alınmış olması; fakat ABD'nin BMDHS'ye taraf olmamasına iki farklı noktada ve uzun bir yer ayırarak değinilmiş olması (İzlanda Hükümeti, 2021: 12-13) İzlanda'nın Arktik Bölge jeopolitiğinde ABD'yi her şeye rağmen askerî güvenlik konularından ziyade siyasî güvenlik konularında daha çok önemsedğini göstermektedir.

İzlanda'nın strateji belgesinde Çin Halk Cumhuriyeti'ne de yer ayrılmıştır. Belgede, Çin'in Arktik Bölge'de giderek daha aktif hale geldiği ifade edilmiş, Çin'in 2018 tarihli Arktik strateji belgesinden ve Arktik Rotalar konusuna ilgisinden bahsedilmiştir. Bu tür faaliyetlerin ticarî ve bilimsel temellere dayansa da askerî ve siyasî güvenlik boyutunun da olabileceği ve bu nedenle bunların özel olarak incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ek olarak, bölge-dışı ülkelerin bölgedeki faaliyetlerinde uluslararası hukuka riayet etmeleri ve 8 Arktik Ülke'ye saygı göstermeleri gerektiği de ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 20).

Strateji belgesinde, bölgeye erişimin eskiye nazaran daha kolay hâle gelmesinin, Arktik Bölge'ye olan ilginin yanı sıra ekonomik faaliyet planlarının da artmasına neden olduğu; diğer Arktik Ülkeler gibi Rusya'nın da bu konuda belirgin bir şekilde hareket ettiği belirtilmiştir. Bölge siyasetinde genel olarak gerilimin düşük olduğundan bahsedilmiş; buna rağmen son yıllarda artan gerilimin nedeni olarak artan Rus askerî faaliyetleri ile Batı'nın bunlara tepkisi işaret edilmiştir. Rusya'nın Arktik Bölge'de kendi güvenliğini ve savunmasını sağlama konusunda meşru haklarının olduğunun unutulmaması gerektiği de eklenmiştir. Yine de son yıllarda Rusya'nın askeri kapasitesindeki artışın, gereğinden fazla olduğu da ifade edilmiştir. Bu durumun bir nevi güvenlik ikilemi sonucu doğurduğu, Rusya'nın artan askerî faaliyetlerine karşılık olarak Batılı ülkelerin de artırdığı belirtilmiştir edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 20-21). Bu ifadelere bakıldığında, İzlanda'nın kendisini Rusya ile diğer Arktik aktörler arasında bir konuma getirmeye çalıştığı görülmektedir. Çalışmanın önceki başlıklarında, İzlanda'nın strateji belgesinde, Soğuk Savaş dönemi jargonunu hatırlatacak şekilde, Arktik Ülkelerin

“Doğu” ve “Batı” olarak sınıflandırılmasının, bununla birlikte aynı cümle içinde İzlanda’nın “barışçıl ve küçük devlet” olarak tanımlanmasının dikkate değer olduğu ifade edilmişti. Belgedeki ifadelerle göre, Doğu ve Batı Arktik ülkelerinin ortasında yer alan, barışçıl küçük bir devlet olarak İzlanda, kendisini tartışmalar, görüşmeler ve konferanslar için bir mekân olarak konumunu daha da geliştirmek üzere tercih edilebilir bir konumda görmektedir (İzlanda Hükümeti, 2021: 24).

Arktik Bölge’nin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergelere bakıldığında, İzlanda’nın yeraltı kaynaklarından ziyade Arktik rotaların kullanımına odaklandığı görülmektedir. Bölgenin yeraltı zenginliklerinden üstünkörü bir şekilde bahsetmekle yetinen İzlanda stratejisi; bölgedeki buz yapısının ileriki zamanlarda nasıl değişime uğrayabileceği, bu durumun uluslararası ticarette ne gibi kolaylıklar sağlayabileceği, bununla ilgili hükümetin ve ilgili bakanların neler yapabileceği gibi konulara daha detaylı bir şekilde değinmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 16). Sonuçta, strateji belgesinde, bölgedeki buzul kütlelerinin erimesiyle bölgeye erişimin daha kolaylaşması sonucunda bölgeye olan ilginin artmakta olduğu ve daha da artacağı ifade edilmiştir (İzlanda Hükümeti, 2021: 20).

Grafik 3.8. İzlanda Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.8’de, İzlanda’nın 2021 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. İzlanda’nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 66’sına tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, İzlanda’nın strateji metninin yaklaşık üçte ikilik bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlelerin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında İzlanda’nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında iki gruptan bahsedilebilir. Birinci

grupta, İzlanda'nın strateji metninin temelini oluşturan ve oldukça ön plana çıkan iki gösterge vardır: Çevresel Güvenlik göstergesi ve Siyasî Güvenlik göstergesi. İkinci grupta ise, birinci gruba nazaran metin içinde daha az yer kaplayan üç gösterge vardır: Askeri Güvenlik göstergesi, Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesi. Dolayısıyla, İzlanda'nın Arktik stratejisinde çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine dair konuların oldukça ön planda olduğu görülmektedir. Yine de diğer üç güvenlik sektörüne ilişkin meselelerin geri plana atıldığı veya önemsenmediği sonucu da çıkarılamayacaktır. Örneğin, Ekonomik Güvenlik göstergesi nicel olarak Çevresel Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergelerine nazaran daha az sayıda kodlanmış olsa da, diğer ana göstergelerle en yüksek kesişim sayılarına ulaşmıştır. Bir başka ifadeyle, nispeten düşük bir frekansa sahip olan Ekonomik Güvenlik göstergesinin diğer ana göstergelerle oluşturduğu kesişimler, İzlanda'nın stratejisinde ekonomik güvenlik sektörüne ilişkin meselelerin de önemli olduğunu göstermektedir.

3.2.9. Arktik Ülkelerin Strateji Belgelerinin Karşılaştırılması

Şimdiye kadarki başlıklarda görüldüğü üzere, her bir Arktik Ülke, bölgeyle ilgili strateji belgelerinde farklı hususları farklı şekillerde ele almış, bazı aktörleri veya konuları ön plana çıkarmış veya bazılarını göz ardı etmiştir. Bu başlık altında, Arktik Ülkelerin strateji belgeleri birbirleriyle karşılaştırılarak stratejiler arasındaki benzerlikler, farklılıklar, ortak noktalar ve eğilimler ortaya çıkartılmıştır. Bunu yapmak için MAXQDA programının Kod Matris Tarayıcısı ve Kod İlişkileri Tarayıcısı araçları kullanılmıştır.

Tablo 3.17. Arktik Ülkelerin Strateji Belgelerinde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

GÖSTERGELER	ARKTİK ÜLKELERİN STRATEJİ BELGELERİ VE YILLARI								TOPLAM
	ABD 2022	Rusya 2020	Kanada 2019	Dan. 2011	Finl. 2021	İsveç 2020	Norveç 2020	İzlanda 2021	
Tanımlama	5	4	9	20	11	45	24	13	131
Askeri Güvenlik	13	17	53	17	15	31	20	9	175
Siyasi Güvenlik	22	32	80	65	39	95	48	21	402
Ekonomik Güvenlik	18	154	92	49	102	70	30	15	530
Toplumsal Güvenlik	26	78	169	45	84	58	28	7	495
Çevresel Güvenlik	23	47	74	88	82	85	30	30	459
Amerika Birleşik Devletleri	X	0	6	5	2	2	7	3	25
Rusya Federasyonu	14	X	1	1	4	6	16	2	44
Çin Halk Cumhuriyeti	1	0	0	1	1	3	3	2	11
Yeraltı Kaynakları	5	41	7	31	8	10	6	2	110
Arktik Rotalar	6	32	12	29	11	4	2	2	98
Birleşmiş Milletler	1	0	16	20	4	8	8	4	61
NATO	2	0	3	2	1	1	6	3	18
Avrupa Birliği	0	0	0	10	18	19	10	0	57
TOPLAM	136	405	522	383	382	437	238	113	2616

MAXQDA programının görsel araçlarından biri olan Kod Matris Tarayıcı aracıyla oluşturulan Tablo 3.17, kod frekanslarının belgeler arası dağılımını göstermektedir. Tablodaki sayısal değerler, ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili göstergenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Örneğin, İzlanda sütununda yer alan 30 değeri ile Kanada sütununda yer alan 169 değeri aynı koyu kırmızı renk ile verilmiştir. Böylece, toplamda 113 kodlama yapılan İzlanda strateji belgesi ile toplamda 522 kodlama yapılan Kanada strateji belgesi arasındaki nicel farklılık dengelenmiştir. Zira her bir strateji belgesi, farklı uzunluklarda ve tarzlarda metinlere sahiptir. Bazı belgeler nispeten uzun olabilmekte, ya

da anlatım tarzı bakımından daha az cümle (hatta bazen kelime) aralıklarıyla kodlanabilmektedir. Örneğin kısa maddelerin veya paragrafların yoğun olduğu bir metinde doğal olarak kodlama sayısı daha fazla olacaktır. Ya da aynı paragrafta birbirinden farklı konular bir arada anlatılıyorsa bu da kodlanma sayısını artıracaktır. Ancak tek bir konu uzun paragraflar hâlinde aktarılıyorsa, bu metindeki kodlama sayısı nispeten daha az olacaktır.

Sütunların “toplam” başlıklı satırlarında, o strateji belgesinde toplam kaç kodlamanın yapıldığı; satırların “toplam” başlıklı sütunlarında ise, o göstergenin tüm belgelerde toplamda kaç kere kodlandığı verilmiştir. Örneğin, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, sekiz strateji belgesinin tamamında toplamda 131 kere kodlanmış; ABD’nin strateji belgesinde tüm göstergeler toplamda 136 kere kodlanmıştır. Ayrıca, ABD’nin strateji belgesinde Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin ve Rusya’nın strateji belgesinde Rusya Federasyonu göstergesinin kodlanmadığını, bu yüzden tabloda ilgili alanlara “sıfır (0)” yazmaktansa “X” işaretinin konduğunu belirtmek gerekir.

Tablo 3.17’ye ana göstergeler bağlamında bakıldığında, şu tespitleri yapmak mümkün olacaktır:

Askerî Güvenlik göstergesi, toplamda en az sayıda kodlanan ana göstergedir. Kodlanma sayısı bakımından kendisine en yakın göstergenin yarısından daha az sayıda kodlanmış; İzlanda haricindeki tüm ülkelerin strateji belgelerinde en az sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur. Askerî Güvenlik göstergesinin kodlanma sayısı, ABD ve Kanada haricindeki ülkelerin strateji belgelerinde tüm göstergelerin toplam kodlanma sayılarının %10’unun oldukça aşağısında bir sayıya tekabül etmektedir. ABD ve Kanada, diğer ülkelere nazaran, nicel olarak askerî güvenlik sektörüyle ilgili olarak en fazla değinen ilk iki ülke konumundadır. Öte yandan Rusya, askerî güvenlik sektörüne dair hususlara, ABD ve Kanada’nın değindiğinin yarısından daha az bir oranda değinmiştir. ABD’nin strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesinin Rusya Federasyonu göstergesiyle sıkça kesişmişken Rusya’nın strateji belgesinde ABD’nin adının hiç geçmemiş olması, bu bağlamda bakıldığında ilgi çekicidir.

Siyasî Güvenlik göstergesi, İsveç ve Norveç strateji belgelerinde en sık kodlanan gösterge olmuştur. Kodlanma sayı oranı bakımından en az yoğunluğa sahip olduğu belge, Rusya’nın strateji belgesidir. Ekonomik Güvenlik göstergesi, toplamda en çok sayıda kodlanan ana göstergedir. Rusya ve Finlandiya’nın strateji belgelerinde en sık kodlanan gösterge olmuştur. Ekonomik Güvenlik satırındaki renk dağılımına bakıldığında, diğer ülkelerin strateji belgelerinde de, birinci sırada yer almasa da, kodlanma sayısı bakımından önde gelen göstergelerden olduğu görülmektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesi, ABD ve Kanada’nın strateji belgelerinde en çok kodlanan gösterge, İzlanda’nın strateji belgesinde ise en az kodlanan

ana göstergedir. Çevresel Güvenlik göstergesi, Danimarka ve İzlanda'nın strateji belgelerinde en çok kodlanan göstergedir.

Tablo 3.17'ye yardımcı göstergeler bağlamında bakıldığında, şu tespitleri yapmak mümkün olacaktır:

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin kodlanma sayılarına bakıldığında, Arktik Bölge'de en öne çıkan ilk üç aktörün (ABD, Rusya ve Kanada) strateji belgelerinde, bölgenin ya da kendilerinin tanımı veya sınırlarının nereler olduğu konularına, diğer ülkelere nispeten daha az yer ayırdığı görülmektedir. Bu göstergeyle kodlanma sayısı, örneğin Rusya için toplam kodlanma sayısının %1'ine; İsveç, Norveç ve İzlanda için ise toplam kod sayılarının yaklaşık %10'una denk gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, Rusya'nın strateji belgesinde hiç kodlanmamıştır. Rusya Federasyonu göstergesi ise, en yoğun ABD ve Norveç tarafından olmak üzere tüm strateji belgelerinde en az birer kere de olsa kodlanmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, bölgede etkili olan ulus-düzeyi aktörleri işaret eden yardımcı göstergeler arasında en az sayıda kodlanmış gösterge olmuş; yine de Kanada ve Rusya haricindeki tüm strateji belgelerinde en az birer kere de olsa kodlanmıştır. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden Yeraltı Kaynakları göstergesi, az bir farkla da olsa Arktik Rotalar göstergesinden daha fazla sayıda kodlanmıştır. Bu iki göstergenin en yoğun kodlandığı belge, Danimarka'nın strateji belgesi olmuştur. Bölgede etkili olan ulus-üstü düzeydeki aktörleri simgeleyen göstergelerden olan Birleşmiş Milletler göstergesi ve NATO göstergesi, Rusya haricindeki tüm ülkelerin strateji belgelerinde kodlanmıştır. Birleşmiş Milletler göstergesinin en çok kodlandığı belgeler Kanada, Danimarka ve Norveç'in strateji belgeleri olmuştur. Avrupa Birliği göstergesi, Norveç hariç AB üyesi olmayan ülkelerin (ABD, Rusya, Kanada ve İzlanda) strateji belgelerinde hiç kodlanmazken, AB üyesi ülkelerin (Danimarka, Finlandiya ve İsveç) ve Norveç'in strateji belgesinde, hatırı sayılır sayıda kodlanmıştır.

Tablo 3.20'ye ülkelerin strateji belgeleri bağlamında bakıldığında ise, şu tespitleri yapmak mümkün olacaktır:

Ülkelerin strateji belgelerine ana göstergeler arasındaki renk dağılımı özelinde bakıldığında, güvenlik sektörleri arasında en dengeli dağılımın ABD'nin 2022 tarihli strateji belgesinde olduğu görülmektedir. ABD'nin strateji belgesinde, en az kodlanan ana gösterge ile en sık kodlanan ana gösterge arasındaki oransal farklılık ve diğer ana göstergeler arasındaki sayısal dağılım, diğer strateji belgelerine nazaran daha dengeli bir şekilde oluşmuştur. Rusya'nın strateji belgesinde ise ekonomik güvenlik sektörünün diğer güvenlik sektörlerine göre bariz bir baskınlığı göze çarpmaktadır. Nitekim yardımcı göstergelerden sadece bölgenin sunduğu ekonomik avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergelerinin

kodlanmış olması da Rusya açısından bölgenin ekonomik güvenlik bağlamında çok daha ön plana çıktığını göstermektedir. Kanada'nın strateji belgesinde ise Toplumsal Güvenlik göstergesinin açık ara üstünlüğü görülmektedir.

ABD'nin strateji belgesinde, Avrupa Birliği göstergesi hariç tüm göstergeler en az bir kere olmak üzere kodlanmıştır. Rusya Federasyonu göstergesiyle birlikte ana göstergeler, sayıca en çok kodlanan göstergeler olmuştur. 2022 tarihli bu belgede Rusya Federasyonu göstergesi 14 noktada kodlanırken Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin sadece 1 noktada kodlanmış olması, ABD'nin Arktik Bölge jeopolitiğinde Çin'den ziyade Rusya'ya çok daha fazla odaklandığını göstermektedir.

Rusya'nın strateji belgesinde, bölgede etkili olan ulus düzeyi ve ulus-üstü düzey aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin hiçbiri kodlanmamıştır. ABD'nin toplam kodlanma sayısının %10'unu Rusya Federasyonu göstergesinin oluşturduğu durumda Rusya'nın ABD ya da NATO ile ilgili hiçbir yorumda bulunmamış olması ilgi çekicidir. En çok sayıda kullanılan göstergenin Ekonomik Güvenlik göstergesinin olduğu Rusya'nın strateji belgesinde en az sayıda kodlanan iki göstergenin Askerî Güvenlik göstergesi ve Siyasî Güvenlik göstergesi olduğu da göz önüne alındığında, Rusya'nın Arktik Bölge'de askerî veya siyasî güvenlik sektörüyle ilgili konular yerine, ağırlıklı olarak ekonomik güvenlik sektörüyle ilgili hususlara eğildiğini (en azından kâğıt üzerinde) göstermektedir.

Kanada'nın strateji belgesinde, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesi haricinde tüm göstergeler en az birer kere kodlanmıştır. Sayıca en çok kodlanan göstergenin Toplumsal Güvenlik olduğu belgede, bölgede etkili aktörler arasından en çok Birleşmiş Milletlere değinildiği görülmektedir.

Danimarka'nın strateji belgesinde sayıca en fazla kodlanan gösterge Çevresel Güvenlik göstergesi olurken, Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergelerine diğer strateji belgelerine nispeten daha fazla başvurulduğu görülmektedir. Bu belgede, ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelerden ziyade ulus-üstü düzeydeki aktörleri işaret eden göstergeler daha çok kullanılmıştır.

Finlandiya'nın strateji belgesinde en çok kodlanan gösterge Ekonomik Güvenlik göstergesidir. Bununla birlikte, Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri de oldukça yüksek sayılarda kodlanmıştır. Öte yandan, Askerî Güvenlik göstergesinin kodlanma sayısının belge içindeki toplam kodlanmaya oranına göre en düşük olduğu belge (%4'ün altında) Finlandiya'nın strateji belgesidir. Bu belgede, Avrupa Birliği göstergesi, bölgesel aktörleri işaret göstergeler arasında belirgin bir şekilde en çok kullanılan gösterge olmuştur.

İsveç'in strateji belgesinde sayıca en çok kodlanan gösterge Siyasî Güvenlik göstergesi olmuş, bu göstergeyi az bir farkla Çevresel Güvenlik takip etmiştir. Belgede, çalışma için belirlenmiş tüm göstergeler kodlanmış olsa da, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi haricindeki yardımcı göstergeler oldukça sınırlı sayıda (hepsinin toplam kodlanma sayısının toplam kodlanma sayısına oranı %12) kodlanmıştır.

Norveç'in strateji belgesinde en çok kodlanan gösterge Siyasî Güvenlik göstergesidir. Ayrıca, AB üyesi olmayıp Avrupa Birliği göstergesinin kodlandığı tek strateji belgesidir. ABD'nin strateji belgesiyle birlikte, Rusya Federasyonu göstergesinin yüzde olarak en çok kullanıldığı iki strateji belgesinden birisidir.

İzlanda'nın strateji belgesinde en çok kodlanan gösterge Çevresel Güvenlik göstergesi olmuştur. Toplumsal Güvenlik göstergesinin yüzde olarak en az kullanıldığı belge olan İzlanda'nın strateji belgesinde Avrupa Birliği gösterge hiç kodlanmamıştır. Ana göstergeler ve Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi haricindeki göstergeler oldukça sınırlı sayıda (hepsinin toplam kodlanma sayısının toplam kodlanma sayısına oranı %13) kodlanmıştır.

Arktik Ülkeler'in strateji belgelerine genel olarak bakıldığında, ana göstergeler içinde en az sıklıkla kodlanan ana göstergenin Askerî Güvenlik göstergesi (175), en sık kullanılan ana göstergenin ise Ekonomik Güvenlik göstergesi (530) olduğu görülmektedir. Askerî Güvenlik göstergesinden sonra en az kodlanan göstergenin (Siyasî Güvenlik göstergesi) kodlanma sayısının 402 olduğu da göz önüne alındığında, Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki dört ana göstergenin kullanım sayısı arasında nispeten dengeli bir dağılımın olduğu söylenebilir. Bu durum, Arktik Ülkeler'in bölgeyle ilgili stratejilerinde en az odaklandıkları güvenlik sektörünün askerî güvenlik sektörü olduğunu, diğer dört güvenlik sektörünün ise nispeten daha dengeli bir oranda ele alındığını göstermektedir. Yine de ana göstergelerin kodlanma sayılarına bakıldığında, ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konuların diğer sektörlerle nazaran bir miktar ön plana çıktığını da belirtmek gerekir. Yardımcı göstergelerde (Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi hariç), en az kodlanan yardımcı gösterge Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi (11) iken en çok kodlanan ilk iki yardımcı gösterge Yeraltı Kaynakları göstergesi (110) ve Arktik Rotalar göstergesi (98) olmuştur. Avrupa Birliği göstergesi, Arktik Ülkeler'den AB'ye üye olan Danimarka, Finlandiya ve İsveç ile birlikte AB-dışı Norveç'in strateji belgelerinde kodlanmış; diğer ülkelerin strateji belgelerinde kodlanmamıştır. Bir başka ifadeyle, Avrupa Birliği göstergesi, AB üyesi ülkeler ve Norveç haricinde hiçbir ülkenin strateji belgesinde kodlanmamıştır. Rusya'nın Arktik strateji belgesinde bölgede etkili olan ulus-üstü ve ulus düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelerin hiçbirinin kodlanmamış olması; bununla birlikte ABD'nin strateji belgesinde Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin 1, Rusya Federasyonu

göstergesinin ise 14 farklı noktada kodlanmış olması önemli detaylardır. Bu durumda, Rusya'nın Arktik stratejisinde bölgedeki hiçbir aktöre değinilmemiş olması bir tercih olarak yorumlanabilirken, ABD'nin stratejisinde Rusya'nın önemli bir aktör olarak görüldüğü çıkarımı yapılabilir.

Tablo 3.17, Arktik Ülkeler'in bölgeye yaklaşımlarına dair tek başına bile bazı ipuçları veriyor olsa da, göstergeler-arası ikili ilişkileri gösteren Tablo 3.18 ile birlikte yapılacak yorumlar daha derin olacaktır.

Tablo 3.21. Tüm Arktik Ülke Strateji Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		12	43	20	27	25	0	7	0	8	2	5	1	2
2. Askeri Güvenlik	12		52	17	20	30	10	19	4	9	13	0	16	3
3. Siyasi Güvenlik	43	52		67	113	88	15	21	5	14	10	38	4	30
4. Ekonomik Güvenlik	20	17	67		162	171	2	3	3	73	40	8	0	14
5. Toplumsal Güvenlik	27	20	113	162		115	3	1	0	9	2	13	0	4
6. Çevresel Güvenlik	25	30	88	171	115		4	7	2	31	17	23	0	13
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	10	15	2	3	4		3	0	1	0	3	3	0
8. Rusya Federasyonu	7	19	21	3	1	7	3		2	2	6	0	6	2
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	4	5	3	0	2	0	2		2	4	0	0	1
10. Yeraltı Kaynakları	8	9	14	73	9	31	1	2	2		7	3	0	1
11. Arktik Rotalar	2	13	10	40	2	17	0	6	4	7		0	1	0
12. Birleşmiş Milletler	5	0	38	8	13	23	3	0	0	3	0		0	1
13. NATO	1	16	4	0	0	0	3	6	0	0	1	0		0
14. Avrupa Birliği	2	3	30	14	4	13	0	2	1	1	0	1	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.18'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm strateji belgelerindeki tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme sıklığına göre, açık maviden

koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir.

Tablo 3.18'de görüldüğü üzere, kodlandıkları alanlar en sık kesişen göstergeler, 171 keşişimle Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesi ve 162 keşişimle Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesi olmuştur. Bir diğer ifadeyle, Ekonomik Güvenlik göstergesi, diğer göstergelerle en sık ikililer oluşturan gösterge olarak ön plana çıkmıştır. Tablo 3.17'nin analizi yapılırken, en çok sayıda kodlanan göstergenin Ekonomik Güvenlik göstergesi olduğu ifade edilmişti. Tüm bunlar göz önüne alındığında, Arktik Ülkeler'in bölgeyle ilgili strateji belgelerinde en çok değinilen güvenlik sektörünün ekonomik güvenlik sektörü olduğu sonucuna ulaşılabılır. Ekonomik Güvenlik göstergesi, sadece ana göstergelerle değil, yardımcı göstergelerle de en sık ikililer oluşturan gösterge olmuştur. Özellikle bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesiyle oluşturduğu ikililer, Ekonomik Güvenlik göstergesini ön plana çıkarmıştır. Ekonomiyle ilgili her türlü faaliyet (ticaret, üretim, finans ilişkileri, altyapı yatırımları) ve ekonomik bağımlılık veya bağımsızlıkla ilgili konuları kapsayan Ekonomik Güvenlik göstergesi, Tablo 3.18'e göre, Arktik Rotalar göstergesi ile 40 noktada kesişirken Yeraltı Kaynakları göstergesiyle 73 noktada kesişmiştir. Farklı bir ifadeyle, ekonomik güvenlik sektörü bağlamında yeraltı kaynaklarına Arktik rotalardan neredeyse iki kat daha fazla yer verilmiştir. Bu durumda, Arktik Ülkeler'in bölgenin kıtalararası ticarete yeni rotalar sunuyor olmasından ziyade bölgenin zengin yeraltı kaynakları potansiyeline daha çok önem verdikleri çıkarımı yapılabilir.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesine bakıldığında, yukarıdaki yorumu destekleyen bir durum görülmektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesiyle 8 ayrı noktada ikililer oluşturmuşken Arktik Rotalar göstergesiyle sadece 2 yerde kesişmiştir. Bu durum, ülkelerin strateji belgelerinde bölgeyi nasıl tanımladıkları, gördükleri ve sınırlandırdıklarıyla ilgili olan bölümlerde yeraltı kaynakları konusuna Arktik rotalar konusundan çok daha fazla atıfta bulunmuş olmalarını göstermektedir. Ayrıca, Arktik Ülkeler'in strateji belgelerinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin ana göstergeler içinde en az Askerî Güvenlik göstergesiyle en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması da ülkelerin bölgeye olan bakışları hakkında önemli ipucu vermektedir. Nitekim daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere, Arktik Ülkeler'in strateji belgelerinin tamamı, Arktik Bölge'yi siyaseten istikrarlı bir bölge olarak tanımlamaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergesiyle

bir arada hiç kodlanmamış olması, Arktik Ülkeler'in bölgeyi tanımlarken veya bölgeyle ilgili algılarını aktarırken bu iki devleti temel faktörler olarak ele almadıklarını göstermektedir. Öte yandan Rusya Federasyonu göstergesi, toplamda 7 farklı noktada Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kesişmiştir. Bu 7 kesişmenin 4'ü ABD'nin strateji belgesinde, 3'ü Norveç'in strateji belgesinde gerçekleşmiştir. Bu durum, ABD ve Norveç'in bölge jeopolitiğinde Rusya Federasyonu'nu ne derece önemsediklerini göstermektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin bölgede etkili olan uluslararası örgütleri simgeleyen yardımcı göstergelerle oluşturduğu ilişkiye bakıldığında dikkat çeken durum göze çarpmaktadır. Askerî, siyasî ve ekonomik kapasiteleri bakımından diğer Arktik Ülkeler'den ayrılan ABD, Rusya ve Kanada'nın strateji belgelerinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği göstergeleriyle bir arada hiç kodlanmamıştır. Bu üç yardımcı gösterge, yalnızca Danimarka, İsveç ve Norveç'in strateji belgelerinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, bölgedeki nispeten daha güçlü ülkelerin bölge tanımlamalarında ve algılarında uluslararası örgütlerin daha geri planda tutulduğu ve görüldüğü yorumuna ulaşılmasına sebep olmaktadır.

Bölgede etkili ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen 7, 8 ve 9 numaralı yardımcı göstergelere bakıldığında, ana göstergelerle en yaygın şekilde kesişen göstergenin Rusya Federasyonu göstergesi olduğu görülmektedir. Rusya Federasyonu göstergesi, ağırlıklı olarak hem Askerî Güvenlik hem de Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş ve bu iki ana göstergeyle kesişme sayısı yaklaşık eşit olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ise, yine en sık Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle kesişmekle birlikte, daha ziyade siyasî güvenlik sektörü çerçevesinde ele alınmıştır. Öte yandan, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, Toplumsal Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle yaklaşık olarak eşit sayılarda kesişmiştir. Bu durum, bir Arktik-dışı aktör olarak Çin'in toplumsal güvenlik sektörü haricinde meselelerde nispeten eşit bir ağırlıkla ele alındığını; ancak ABD ve Rusya'nın askerî ve siyasî güvenlik sektörleri ağırlıklı bir çerçevede algılandığını göstermektedir.

Tablo 3.18'e göre, Siyasî Güvenlik göstergesi, diğer tüm yardımcı göstergelerle kesişmiş olan tek göstergedir. İkinci en az kullanılan ana gösterge olan Siyasî Güvenlik göstergesi, diğer göstergeler kadar sık bir şekilde kodlanmamış olsa da, çalışma için belirlenen temel konuları işaret eden tüm ana ve yardımcı göstergelerle kesişmiştir. Nispeten az sıklıkla kodlanan gösterge olarak Siyasî Güvenlik göstergesinin, diğer konularla en yaygın şekilde kesişen gösterge olması dolayısıyla, kapsamı en geniş gösterge olduğu söylenebilir.

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesine bakıldığında, en sık ekonomik ve çevresel güvenlik sektörleri

bağlamlarında ele alındığı görülmektedir. Tablo 3.17’de görüldüğü üzere, Yeraltı Kaynakları göstergesinin (110) tüm belgelerde kodlanma sayısı ile Arktik Rotalar göstergesinin (98) tüm belgelerde kodlanma sayısı birbirine yakındır. Ancak Tablo 3.18’de, Yeraltı Kaynakları göstergesinin hem Ekonomik Güvenlik hem de Çevresel Güvenlik göstergeleriyle oluşturduğu kesişimlerin Arktik Rotalar göstergesinin aynı ana göstergelerle oluşturduğu kesişimlerin yaklaşık iki katı sayıda olduğu görülmektedir. Bu durum, Arktik Ülkeler’in, bölgenin sunduğu yeraltı kaynaklarıyla ilgili avantajlara kıtalararası ticarete kullanılacak alternatif güzergâh avantajından çok daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Çalışma boyunca, göstergeler arasındaki ilişkilerin aktarıldığı tablolar yorumlanırken, sadece en yüksek verilere değil, aynı zamanda en düşük verilere de odaklanılmıştır. Örneğin, Askerî Güvenlik göstergesinin NATO göstergesiyle 16 farklı noktada kesişirken Birleşmiş Milletler göstergesiyle hiç kesişmemiş olması önemlidir. Bu durum, her iki örgütün doğasından ve dolayısıyla ülkelerin bu örgütlere yaklaşımlarından kaynaklanmaktadır. Askerî güvenlik sektörüyle ilgili konularda bir askerî işbirliği örgütü olan NATO sık sık kodlanmışken, Birleşmiş Milletler hiç kodlanmamıştır. Öte yandan, NATO göstergesinin ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik sektörüne dair konularla bir arada hiç kodlanmamış olduğu da görülmektedir. Rusya’nın strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik göstergesinin en sık kullanılan ikinci gösterge olmasına rağmen, Rusya Federasyonu göstergesinin Toplumsal Güvenlik göstergesiyle sadece bir noktada olması, Rusya’ya ilişkin algıları da göz önüne sermektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesinin NATO ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergeleriyle hiç kesişmeyip Rusya Federasyonu göstergesiyle sadece bir noktada kesişmesi, diğer ülkelerin Rusya’yı bu konuda nasıl algıladığını göstermektedir. Sadece buna bakarak, Rusya’nın bir askerî işbirliği örgütü olan NATO’yla ve geçmişinde ve bugününde insan haklarıyla ilgili kötü uygulamalarıyla meşhur Çin Halk Cumhuriyeti’yle aşağı-yukarı eşit bir noktada görülüyor olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Arktik Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin kodlanma sıklığına bakıldığında, en düşük yoğunlukla Askerî Güvenlik göstergesinin kodlandığı, diğer dört ana göstergenin ise yaklaşık olarak eşit yoğunluklarla kodlandığı görülmektedir. Arktik Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki dört ana gösterge arasında oldukça yüksek sayılarda kesişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. Bu verilerle, Arktik Ülkelerin, bölgedeki istikrarı tehlikeye düşürebilecek askerî güvenlik sektörüne dair konuları bir miktar arka plana atarak siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik sektörlerine ilişkin meseleleri dengeli bir biçimde

ele aldığı tespit edilmiştir. Böylelikle, Arktik Ülkelerin bölge siyasetindeki “dengeci” aktörler olduğu sonucuna varılmıştır.

3.3. Gözlemci Ülkelerin Strateji Belgeleri

Arktik Konseyi’nin kurucu antlaşması olan 1996 tarihli Ottawa Deklarasyonu, Konsey katılımcılarını üç gruba ayırmıştır: Arktik Ülkeler, Daimi Katılımcılar ve Gözlemciler. Bu antlaşma metninde Gözlemci statüsünün, “Konsey’in çalışmalarına katkıda bulunmak üzere Arktik-dışı ülkeler ve sivil toplum kuruluşları, hükümetler-arası ve parlamentolar-arası örgütler” için oluşturulduğu belirtilmiştir (Arctic Council, 1996, md. 3). Arktik Konseyi Gözlemcileri, Konseyin faaliyetlerine ve politikalarına Çalışma Grupları düzeyindeki katılımlarıyla katkıda bulunurlar. Bugün itibarıyla, Arktik Konseyi Gözlemcisi olarak 13 ülke, 13 uluslararası örgüt ve 12 sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır (Arctic Council, 2021c: 12).

Daha önce de ifade edildiği üzere, Arktik Konseyi Gözlemcilerinin en önemli grubunu, Arktik-dışı ülkeler (Gözlemci Ülkeler) oluşturmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti gibi ekonomik bir dev; İngiltere, Almanya ve Fransa gibi Avrupa’nın kadim büyük güçleri; Hindistan gibi yükselen bir ekonomi; Güney Kore gibi bir teknoloji öncüsü... Diğer Gözlemci ülkelerle birlikte düşünüldüğünde, dünya siyasetinin ve ekonomisinin en önemli aktörlerinin, yüksek potansiyele sahip bir bölge olan Arktik jeopolitiğinin bugünü ve geleceğinde önemli bir yer tutacağı görülmektedir. Bu çalışma, Arktik Bölge’de Gözlemci Ülkelerin en az Arktik Ülkeler kadar önemli aktörler olduğunu savunmakta ve analizine bu ülkelerin de Arktik strateji belgelerini dâhil etmektedir.

Tablo 3.19. Gözlemci Ülkeler ve Strateji Belgeleri

Gözlemci Ülke	Gözlemci Statüsü Aldığı Yıl	Arktik Strateji Belgesi ve Yılı
Almanya	1998	Var (2019)
Hollanda	1998	Var (2021)
İngiltere	1998	Var (2023)
Polonya	1998	Yok
Fransa	2000	Var (2016)
İspanya	2006	Var (2016)
Çin Halk Cumhuriyeti	2013	Var (2018)
Güney Kore	2013	Var (2019)
Hindistan	2013	Var (2022)
İtalya	2013	Var (2015)
Japonya	2013	Var (2015)
Singapur	2013	Yok
İsviçre	2017	Yok

Tablo 3.19’da, Arktik Konseyi’nde gözlemci statüsüne sahip 13 ülke, Konsey’de gözlemci statüsünü aldıkları yıl ve Arktik strateji belgelerinin olup olmadığı listelenmiştir. Görüldüğü üzere Polonya, Singapur ve İsviçre haricindeki tüm Gözlemci Ülkelerin Arktik Bölge ile ilgili strateji belgeleri mevcuttur. İtalya ve Japonya, en eski tarihli Arktik strateji belgelerine sahip iki Gözlemci Ülkedir. Bunların yanı sıra İspanya ve Fransa da diğerlerine nazaran eski tarihli strateji belgelerine sahiptir. 1998’den beri Arktik Konseyi’nde gözlemci statüsüne sahip olmasına rağmen Polonya’nın hâlâ bir Arktik strateji belgesinin bulunmaması ilgi çekicidir.

Çalışmanın bu kısmında, Gözlemci Ülkelerin bölgeyle ilgili strateji belgeleri incelenmiştir. Önce her bir ülke strateji belgesi kendi içinde genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuş, ardından göstergeler/kodlar bazında birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Böylelikle hangi Gözlemci Ülkenin hangi konuları daha çok önemseydiği, hangi konuları hangi konularla en sık birlikte kullandığı, hangi konulara değinmediği ya da az yer verdiği gibi farklılıklar ve benzerlikler tespit edilerek genel bir çerçeve çizilmiştir. Bölümün sonunda ise, Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri, çalışma kapsamında belirlenmiş göstergeler çerçevesinde, kendi aralarında karşılaştırılarak genel bir tablo ortaya konmuştur.

3.3.1. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin’in Arktik Bölge’ye olan ilgisi son yıllarda ortaya çıkmış gibi görülebilir, ancak 1980’lerden bu yana, yani Pekin’in Antarktika’daki çıkarlarını takip etmeye başladığı dönemden bu yana Arktik Bölge’yle de ilgili siyasetini geliştirmeye devam ettiği söylenebilir. Uzun yıllardır kutup bölgelerine olan bu ilgisi, Çin’i, zorlu kutup iklimi ve coğrafyasına uygun bir kapasite artırımına götürmüştür. Hatta bu bağlamda Çin’in kutupsal kapasitesi, dünyanın en güçlüleri arasında sayılmaktadır (Doshi vd., 2021: 6). Çin’in Arktik Bölge’ye olan ilgisinin 2010’ların başından itibaren hızlı bir şekilde artmış, kutup bölgeleri 2011’de Çin’in On İkinci Beş Yıllık Planı’na dâhil edilmiş, 2018’de Çin’in Arktik stratejisi yayımlanmış ve Kutup İpek Yolu’nun Bir Kuşak Bir Yol projesine dâhil edilmesi gerçekleşmiştir (Havnes ve Seland, 2019).

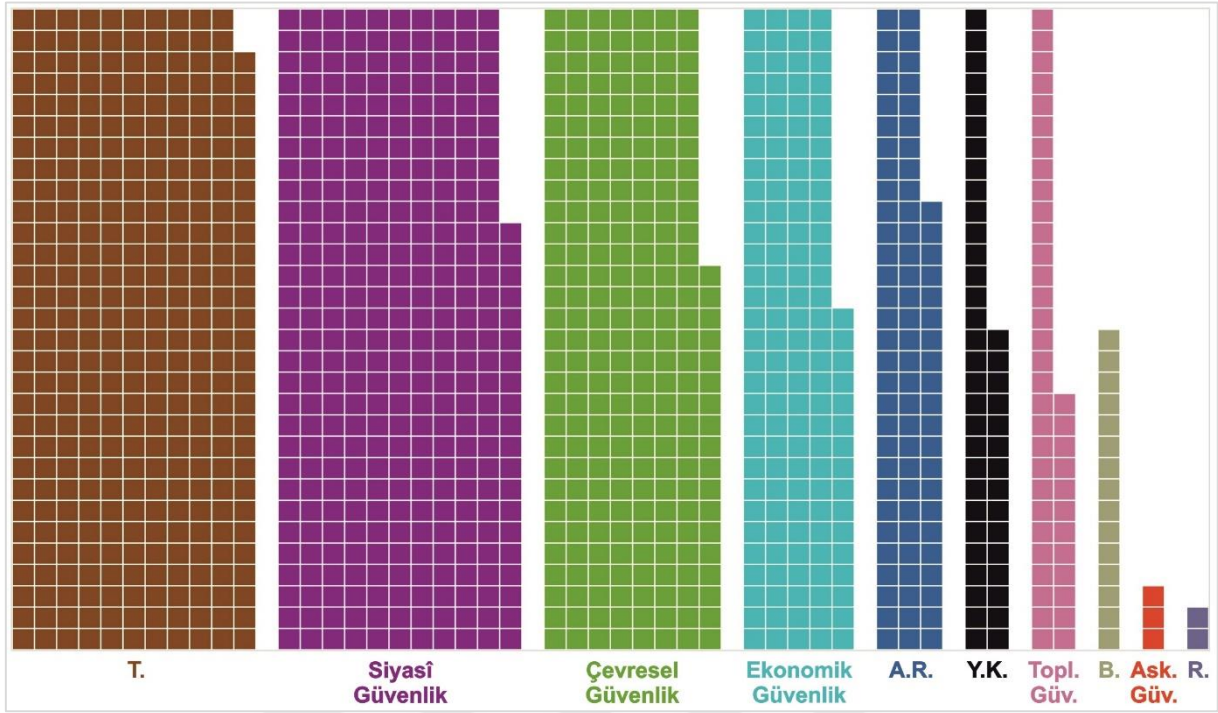
Çalışmada, yukarıda da bahsedilen, Çin Halk Cumhuriyeti’nin 2018 yılının Ocak ayında yayımladığı “Çin’in Arktika Politikası” başlıklı strateji belgesi analiz edilmiştir. Bu belgenin metni, Çin Halk Cumhuriyeti hükümetinin resmî internet sayfasından alınmıştır. Bu metin, içerisinde herhangi bir görsel, grafik ya da haritanın olmadığı, toplamda 5543 kelimelik resmî İngilizce tercüme metnidir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Tablo 3.20. Çin Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	13
Askeri Güvenlik	2
Siyasi Güvenlik	19
Ekonomik Güvenlik	17
Toplumsal Güvenlik	11
Çevresel Güvenlik	24
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	1
Çin Halk Cumhuriyeti	X
Yeraltı Kaynakları	6
Arktik Rotalar	9
Birleşmiş Milletler	13
NATO	0
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.20’de, Çin’in 2018 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Çin’in stratejisine genel olarak nicel anlamda bakıldığında, Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık kodlanan gösterge olduğu, onu Siyasî Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergelerinin takip ettiği görülmektedir. Bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörlere neredeyse hiç atıf yapılmamıştır. Metin içinde Rusya Federasyonu göstergesi sadece bir yerde kodlanmış, Amerika Birleşik Devletleri’ne hiç değinilmemiştir. Bölgede etkin olan ulus-üstü aktörleri simgeleyen göstergelerden ise sadece Birleşmiş Milletler göstergesi kodlanmıştır. Birleşmiş Milletler göstergesinin 13 kere ancak diğer ulus-düzeyi ya da ulus-üstü aktörleri simgeleyen göstergelerin toplamda yalnızca bir kere kodlanmış olması, Çin tarafından BM’nin Arktik Bölge jeopolitiğinde ne derece önemli bir aktör olarak algılandığı hakkında ipucu sunmaktadır. Bölgenin sunduğu avantajları işaret eden

göstergelerin kodlanma sıklığına bakıldığında, Çin'in Arktik rotalar konusuna yeraltı kaynakları konusundan daha fazla eğildiğini göstermektedir.

Görsel 3.9. Belge Portresi: Çin Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama; AR: Arktik Rotalar; YK: Yeraltı Kaynakları; B: Birleşmiş Milletler; R: Rusya Federasyonu)

Görsel 3.9'da, Çin'in Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.20'de göre nicel kodlanma sıklığı bakımından dördüncü sırada bulunan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Görsel 3.9'da gösterildiği üzere, metin içinde en yoğun yer kaplayan gösterge olmuştur. Bu durum, Çin'in strateji belgesinde, Arktik Bölge'yi tanımlayan kısımların diğerlerine nispeten uzun paragraflar ve ifadeler şeklinde ele alındığına işaret etmektedir. Bir Arktik-dışı aktör olan Çin'in strateji belgesinde en çok yer kaplayan göstergenin Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi olması, bölgedeki konumunu sağlam bir zeminde tesis etmek için kullandığı argümanlara geniş yer ayırmasına yorulabilir. Nicel olarak en sık sayıda kodlanmış gösterge olan Çevresel Güvenlik göstergesi, metin içinde kapladığı alan bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. Bu durum, Çin'in strateji belgesinde çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konulara sık sık değinilmesine rağmen daha kısa cümleler ve paragraflarla yer verildiğini göstermektedir. Ana göstergelerin belgede kapladıkları alan bakımından ilk üç sırada Siyasî Güvenlik, Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergelerinin yer alması, buna karşın Toplumsal Güvenlik ve Askerî Güvenlik göstergelerinin diğerlerine nispeten oldukça geri planda kalması, Çin'in geniş güvenlik konsepti bağlamında bölgeyle ilgili arzularını genel hatlarıyla ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, Askerî Güvenlik göstergesinin hem nitel hem

de nicel olarak en az sıklıkta ve yoğunlukta kodlanan ana gösterge olması, Çin'in “düşük profil” politikasının bir parçası olarak görülebilir.

Tablo 3.21. Çin Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		1	6	7	4	7	0	0	X	4	4	6	0	0
2. Askeri Güvenlik	1		1	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0
3. Siyasi Güvenlik	6	1		2	2	4	0	1	X	0	1	8	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	7	0	2		4	5	0	0	X	1	3	0	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	4	0	2	4		0	0	0	X	0	1	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	7	0	4	5	0		0	0	X	0	1	2	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	X	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	1	0	0	0	0		X	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
10. Yeraltı Kaynakları	4	0	0	1	0	0	0	0	X		1	0	0	0
11. Arktik Rotalar	4	0	1	3	1	1	0	0	X	1		1	0	0
12. BM	6	0	8	0	0	2	0	0	X	0	1		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0		0
14. AB	0	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.21'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Burada göze çarpan ilk durum, Çin'in strateji belgesinde kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin kodlanan diğer göstergelerle oluşturduğu kesişme sayılarıdır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, ana göstergeler içinde en az Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş,

diğerleriyle oluşturduğu ikililer nispeten dengeli bir şekilde dağılmıştır. Strateji belgesi içinde kodlanan yardımcı göstergelerden Rusya Federasyonu gösteri haricinde kalan tüm göstergelerle birlikte ikililer de oluşturmuştur. Tabloya göre en yüksek sayıda kesişen ikili ise Siyasî Güvenlik – Birleşmiş Milletler göstergeleri olmuştur.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.20'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.9'da gösterilmektedir. Tablo 3.21 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.9, Tablo 3.20 ve Tablo 3.21'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, Tablo 3.20'de kodlanma sayısı bakımından dördüncü sırada yer alan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, belge portresini gösteren Görsel 3.9'da metin içinde en geniş yer kaplayan gösterge olmuştur. Bu durum, Tanımlama ve Sınırlandırma ile ilgili paragrafların sayıca nispeten az olduklarını ancak metin uzunluğu bakımından oldukça geniş bir alanlara tekabül ettiklerini göstermektedir. Burada, bir bölge-dışı aktör olarak Çin'in, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle ilgili ifadelerle oldukça geniş bir yer ayırarak, bölgedeki mevcudiyetine mantıkî ve meşru bir zemin yaratma eğilimde olduğu görülmektedir. Nitekim Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin ana göstergelerle kesişim sayılarına bakıldığında da bu durumun bir yansıması görülmektedir. Toplamda 13 kere kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, 7'ser kere Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle, 6 kere ise Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Gözlemci Ülkelerin genelinde görülen bir örüntüye oldukça paraleldir. Bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkeler, askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konulardan uzak durup çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine ilişkin hususları ön plana çıkarma eğilimindedirler. Gözlemci Ülkeler, strateji belgelerinde, Arktik Ülkelerle ilişkilerini sarsabilecek askerî konulara ve onların içişleriyle ilgili olabilecek toplumsal güvenlik konularına çok yer ayırmaktan kaçınmış; bunun yerine, kendilerinin Arktik Bölge'ye dair ilgilerine mantıksal bir zemin sunacak çevresel güvenlik sektörüne ilişkin meselelere ve bölgede mevcudiyetlerini meşrulaştıracak uluslararası işbirliği, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk gibi siyasî güvenlik sektörüne dair söylemlere ve ekonomik ilişkilere ağırlık vermişlerdir. Bu örüntü, ya da eğilim, diğer Gözlemci Ülkelerin büyük kısmında da görülmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, Görsel 3.9, Tablo 3.20 ve Tablo 3.21'de aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.1.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Daha önce de ifade edildiği üzere, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Çin Halk Cumhuriyeti'nin bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Çin'in strateji belgesinde en geniş yer kaplayan gösterge olmuştur. Nicel olarak kodlanma sayısı bakımından dördüncülüğü Birleşmiş Milletler göstergesiyle paylaşıyor olsa da, diğer tüm ana ve yardımcı göstergelerden daha yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Çin'in strateji belgesi içinde en az bir kez kodlanmış olan diğer göstergelerle kurduğu ilişkilere bakıldığında, Rusya Federasyonu göstergesi haricindeki tüm göstergelerle en az bir noktada kesişmiştir. Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesiyle 4'er kere kesişmiş olması, Çin'in bölgeye yönelik ilgisinde bu iki konunun eşit ağırlıkta olduğunu göstermektedir. Ek olarak, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin en az sayıda kesiştiği göstergenin Askerî Güvenlik göstergesi olduğunu da ifade etmek gerekir. Bu durum, Çin'in bölgeyle ilgili yaklaşımında askerî güvenlik sektörü haricindeki konulara ağırlık verdiğini göstermektedir.

Çin'in Arktik strateji belgesinin önsözünde, küresel ısınmanın Arktika'daki etkilerine değinilmiş ve ekonomik küreselleşme gelişip derinleştikçe, bölgenin yükselen stratejik, ekonomik değerleri ve bilimsel araştırma, çevre koruma, deniz geçişleri ve doğal kaynaklarla ilgili potansiyeli nedeniyle küresel önem kazandığı getirilmiştir. Arktik Bölge'deki durumun artık bölgeselliğin ötesine geçtiği; Arktika'nın bir bütün olarak uluslararası toplumun ve insanlığın çıkarları, hayatta kalması, gelişmesi ve ortak geleceği üzerinde hayati bir etkiye sahip bir bölge hâline geldiği belirtilmiştir. Strateji belgesinde “insanlık için ortak bir geleceğe sahip bir topluluğun gelişiminin savunucusu” olarak tanımlanan Çin'in, Arktik Bölge'nin kalkınmasına “bilgeliğiyle” katkıda bulunmak için hiçbir çabadan kaçınmayan, Arktik meselelere aktif katkıda bulunan bir ülke olduğu ifade edilmiştir. Strateji belgesinin yayımlanma amacı olarak ise şunlar sıralanmıştır: Arktik meselelerle ilgili temel pozisyonlarını açıklamak; Arktik meselelere katılımıyla ilgili politika hedeflerini, temel ilkelerini ve ana politikalarını ve pozisyonlarını detaylandırmak; Arktik ile ilgili faaliyetler ve işbirliği konusunda Çin hükümetinin ilgili kurum ve kuruluşlarına rehberlik etmek; ilgili tarafların Arktik yönetimine dâhil olmalarını teşvik etmek; Arktik Bölge'de barışı, istikrarı ve sürdürülebilir kalkınmayı korumak ve geliştirmek için uluslararası toplulukla birlikte çalışmak (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in Arktik strateji belgesinin bir numaralı başlığı “Arktik Durum ve Son Gelişmeler” başlığını taşımakta ve ilk iki paragrafta Arktik Bölge'nin coğrafi ve hukukî tanımlama ve sınırlandırmaları yapılmaktadır. Üçüncü paragraf ise bölge-dışı aktörlerin hukukî statüsüne ayrılmıştır. Bölge-dışı ülkelerin egemenlik hakkına sahip olmadıkları ancak BMDHS gibi anlaşmalar ve genel uluslararası hukuk uyarınca bilimsel araştırma, seyrüsefer, uçuş, balıkçılık, açık denizlerde deniz alanlarında denizaltı kabloları ve boru hatlarının döşenmesi ve bölgede kaynak arama ve kullanma haklarına sahip oldukları ifade edilmiştir. Buna ek olarak, Spitsbergen Antlaşması'nın akit taraflarının, Arktik Bölge'nin belirli bölgelerine erişim ve giriş özgürlüğünden, eşit koşullar altında ve yasalara uygun olarak bilimsel araştırma, üretim ve ticari faaliyetleri uygulama haklarının olduğundan bahsedilmiş; örnek olarak avcılık ve balıkçılıkla birlikte madencilik faaliyetlerine değinilmiştir. Dördüncü paragrafta, küresel ısınma sonucunda azalan buzul kütesinin doğuracağı sonuçlara yer verilmiş, bu durumun bölgesel ve küresel sorunlara yol açacağı gibi birtakım fırsatlar da sunacağı ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelere göre, buzul kütlelerin azalması, deniz yollarının ticarî kullanımına ve bölgedeki kaynakların geliştirilmesine yönelik fırsatlar sunabilecektir. Bölgedeki ticarî faaliyetler, küresel denizcilik, uluslararası ticaret ve enerji tedariki üzerinde önemli bir etkiye sahip olacak, büyük sosyal ve ekonomik değişikliklere yol açacak ve bölge sakinlerinin çalışma ve yaşam tarzları üzerinde önemli bir etki yaratacaktır (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in Arktik strateji belgesinin iki numaralı başlığı “Çin ve Arktik Bölge” şeklindedir. Bu başlık altındaki ilk ifadeler, Çin'in Arktik meselelerde önemli bir paydaş olduğu şeklindedir. Burada Çin, coğrafi olarak kendisini Kuzey Kutup Dairesi'ne en yakın kıta devletlerinden biri olarak “Arktik'e Yakın Devlet (*Near-Arctic State*)” şeklinde tanımlamaktadır. Belgedeki ifadelere göre, Arktik Bölge'nin doğal koşulları ve bunların getirdiği değişiklikler, Çin'in iklim sistemi ve ekolojik çevresi üzerinde ve dolayısıyla tarım, ormancılık, balıkçılık, denizcilik endüstrisi ve diğer sektörlerdeki ekonomik çıkarları üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Çin ayrıca, özellikle iklim değişikliği, çevre, bilimsel araştırma, nakliye rotalarının kullanımı, kaynak arama ve kullanımı, güvenlik ve küresel yönetim gibi alanlarda Arktik ve küresel meselelerle de yakından ilgilenmektedir. Bu konular, tüm ülkelerin ve insanlığın varlığı ve gelişimi için hayati öneme sahiptir ve Çin dâhil Arktik olmayan diğer devletlerin de çıkarlarını doğrudan etkilemektedir. Yine belgedeki ifadelere göre, BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olarak Çin, Arktik Bölge'de barış ve güvenliğin desteklenmesi gibi önemli bir misyonu üstlenmektedir. Deniz yollarının kullanılması ve bölgedeki kaynakların araştırılması ve geliştirilmesi, dünyanın önemli bir ticaret ülkesi ve enerji tüketicisi olan Çin'in enerji stratejisi ve ekonomik gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilir. Çin'in sermayesinin,

teknolojisinin, pazarının, bilgi ve deneyiminin Arktik rotaları ağının genişletilmesinde ve rotalar boyunca kıyı devletlerinin ekonomik ve sosyal ilerlemesinin kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynaması beklenmektedir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Strateji belgesinde, Çin'in çok uzun yıllardır Arktik meselelerle ilgilendiği belirtilmiştir. Çin'in 1925'te Spitsbergen Antlaşması'na katıldığı ve Arktik meselelerin çözümüne katılmaya başladığı ifade edilmiştir. O tarihten bu yana da bölgenin keşfi konusunda daha fazla çaba harcadığı, faaliyetlerin kapsamını genişlettiği, daha fazla deneyim kazandığı ve diğer aktörlerle işbirliğini derinleştirdiği belirtilmiştir. Çin'in 1996 yılında Uluslararası Arktik Bilim Komitesi'ne üye olduğundan, 1999'dan bu yana bölgede bilimsel geziler düzenlediğinden, 2004 yılında Spitsbergen Takımadaları'nda Arctic Yellow River İstasyonu'nu inşa ettiğinden 2005 yılında Arktik Bilim Zirve Haftası'na ev sahipliği yapan ilk Asya ülkesi olduğundan, 2013 yılında Arktik Konseyi'nin akredite gözlemcisi olduğundan bahsedilmiştir. Uluslararası toplumun önemli bir üyesi olarak Çin'in Arktik Bölge ile ilgili uluslararası kuralların oluşturulmasında ve yönetim sisteminin geliştirilmesinde de yapıcı bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Çin'in önemli bir işbirliği girişimi olan 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu projesinin de bölge açısından önemli bir adım olduğu eklenmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Strateji metninin sonuç bölümünde, Arktik Bölge'nin bir bütün olarak insanlığın refahını ilgilendirdiği ve Arktik Bölge'nin yönetiminin tüm paydaşların katılımını ve katkısını gerektirdiği belirtilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelerle, “saygı, işbirliği, kazan-kazan ve sürdürülebilirlik” ilkeleri temelinde, sorumlu bir büyük ülke olarak Çin'in, bölgenin gelişimindeki tarihi fırsatı değerlendirmek için ilgili tüm taraflarla işbirliği yapmaya hazır olduğu ifade edilmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

3.3.1.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Çin'in Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel olarak en az sıklıkta ve yoğunlukta kodlanan ana gösterge olmuştur. Toplamda iki farklı yerde kodlanan Askerî Güvenlik göstergesi, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi ve Siyasî Güvenlik göstergesi ile birer kere kesişmiştir. Askerî Güvenlik göstergesi ile kodlanmış kısımlar, oldukça geniş ifadeler içinde yer almıştır. 2 numaralı “Çin ve Arktik Bölge” başlığı altında, Çin'in Arktik Bölge'yle ilgili iklim değişikliği, çevre, bilimsel araştırma, Arktik rotaların kullanımı, yeraltı kaynaklarının aranması ve kullanımı ve küresel yönetim konularının yanında bölge güvenliği ile de ilgilendiği belirtilmiştir. 4 numaralı “Çin'in Arktik Meselelere Katılım Konusunda Politikaları ve Pozisyonları” başlığı altında ise Çin'in Arktik meselelerde bilimsel araştırmalara öncelik verdiği, çevrenin korunmasını, hukuka dayalı

yönetimi ve uluslararası işbirliğini önemseydiği, kendisini barışçıl, güvenli ve istikrarlı bir Arktik düzenin sürdürülmesine adanmış ifade edilmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in Arktik strateji belgesinde askerî güvenlik sektörüne dair konularda böyle geniş ifadeler kullanması, askerî güvenlikle ilgili meselelere detaylı bir şekilde değinmemesi dikkat çekicidir. Çin'in, bir Arktik-dışı aktör olarak kendini bölge siyaseti içinde konumlandırırken, “düşük profil⁴⁸” politikasını sürdürerek bölgeye kabulünü kolaylaştırma çabası içinde olduğu söylenebilir. Nitekim, literatürde Çin'in özellikle Arktik Bölge'de düşük profil politikasını sürdürmek durumunda olduğuna dair çalışmalar da mevcuttur (Chen, 2012: 361; Hong, 2014: 271; Sorensen ve Klimenko, 2017: 10; Lackenbauer vd., 2018: 41). Zira Çin'in Arktik Bölge'deki başlıca çıkarları (bilimsel araştırma, iklim değişikliği, yeraltı kaynakları, Arktik rotalar), genişletilmiş güvenlik kavramına uymakta ve askerî güvenlik sektörünü ön plana çıkaran klasik güvenlik yaklaşımından uzaklaştırmaktadır.

3.3.1.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Çin'in Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel olarak en sık ve yoğun kodlanma bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Bu gösterge, Çin'in Arktik strateji belgesinde diğer tüm ana göstergelerle kesişmiş olan tek göstergedir. Dolayısıyla, siyasî güvenlik sektörünün Çin tarafından en geniş bağlamda ele alınan güvenlik sektörü olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Siyasî Güvenlik göstergesi, tüm göstergeler göz önüne alındığında en sık Birleşmiş Milletler göstergesiyle, ana göstergeler arasında en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle bir arada kodlanmıştır.

Çin hükümeti, Arktik strateji belgesinin önsözünde, strateji belgesini Arktik meselelerle ilgili temel tutumunu açıklamak için yayımladığını belirtirken uluslararası işbirliğine önem verdiğini kuvvetle vurgulamış, “uluslararası toplum”un ve “ilgili paydaşlar”ın da bölgenin yönetişimine katılması için çaba sarf edeceğini beyan etmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018). Bu ifadeler, bir Arktik-dışı ülke olan Çin'in kendisini böyle siyasetinde etkili bir aktör olarak kabul ettirmek için destekçisini artırmaya yönelik bir hamle olarak görülebilir. Zira Arktik Bölge'yi sadece kıyıdaş ülkeleri ilgilendiren kapalı bir bölge olmaktan çıkarıp kendisinin de söz hakkının olduğu küresel bir bölgeye dönüştürmeye çalışmaktadır. Nitekim, bölge-dışı ülkelerin Arktika'da egemenlik haklarının olmadığını ancak BMDHS gibi

⁴⁸ Çince “*tao guang yang hui*” ya da İngilizcesiyle “*keep a low profile*” ifadesi, 1980'lerde Deng Xiaoping tarafından Çin'in dış politika felsefesini anlatan bir tabir olarak kullanılmıştır. Bu dış politika felsefesi, “sakin bir şekilde gözlemleyin, konumumuzu koruyun, olaylarla sakin bir şekilde ilgilenin, kapasitelerimizi gizleyin ve zamanımızı kollayın, dikkat çekmeme konusunda iyi olun ve asla liderlik iddiasında bulunmayın” şeklinde özetlenebilir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: (Youyi, 2011).

anlaşmalar ve genel uluslararası hukuk uyarınca bilimsel araştırma, seyrüsefer, uçuş, balıkçılık, açık denizlerde deniz alanlarında denizaltı kabloları ve boru hatlarının döşenmesi ve bölgede kaynak arama ve kullanma gibi bazı temel hakları sahip oldukları ifade edilmiştir. Buna ek olarak, Spitsbergen Antlaşması'nın akit taraflarının, Arktik Bölge'nin belirli bölgelerine erişim ve giriş özgürlüğünden, eşit koşullar altında ve yasalara uygun olarak bilimsel araştırma, üretim ve ticari faaliyetleri uygulama haklarının olduğuna da değinilmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in bölgeyi küreselleştirme çabası, bölgeyle ilgili siyasi hedeflerinin içinde de açık şekilde görülmektedir. Arktik strateji belgesinde Çin, bölgeye ilişkin politika hedeflerini şöyle sıralamıştır: Arktik Bölge'deki tüm ülkelerin ve uluslararası topluluğun ortak çıkarlarını korumak ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını teşvik etmek amacıyla bölgeyi anlamak, korumak, geliştirmek ve yönetimine katılmak (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018). Arktik yönetimine katılmak için Çin'in, bölgeye ilişkin faaliyetlerin kurallar ve mekanizmalar temelinde düzenlenmesine ve yönetilmesine katılacağı belirtilmiştir. Uluslararası alanda BM Şartı, BMDHS, iklim değişikliği ve çevre ile ilgili anlaşmalar ve Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün ilgili kuralları dâhil olmak üzere mevcut uluslararası hukuk çerçevesine bağlı oldukları ifade edilmiştir. Çeşitli güvenlik tehditlerini küresel, bölgesel, çok taraflı ve iki taraflı mekanizmalar aracılığıyla ele almanın ve adil, makul ve iyi organize edilmiş bir Arktik yönetim sistemi oluşturmanın altı çizilmiştir. Sadece uluslararası bağlamda değil, yurt içinde de, kendi yetki alanı dâhilinde Arktik Bölge ile ilgili faaliyetleri yasalara uygun olarak düzenleyeceklerini, bölgeyi anlama, koruma ve geliştirme yeteneğini istikrarlı bir şekilde geliştireceklerini ve bölgesel meselelerde uluslararası işbirliğine aktif olarak katılacaklarını beyan etmişlerdir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Arktik strateji belgesinde Çin, bölgede insanlık için ortak geleceğe sahip bir topluluk oluşturmak için diğer tüm ülkelerle birlikte çalışacağını ifade etmiştir. Yalnızca kendi çıkarlarının peşinde koşmayacaklarını; uluslararası topluluğun çıkarlarını dikkate alarak, bölgenin korunması ve geliştirilmesinin ve mevcut ve uzun vadeli politikaların oluşturulmasına ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına önem vereceklerini belirtmişlerdir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin, strateji belgesinde belirlediği politika hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla, Arktik meselelere “saygı, işbirliği, kazan-kazan ve sürdürülebilirlik” temel ilkeleri doğrultusunda katılacağını ifade etmiştir. “Saygı”nın karşılıklı olması gerektiğinin altı çizilmiş ve bunun tüm ülkelerin BM Şartı ve BMDHS gibi uluslararası anlaşmaların yanı sıra genel uluslararası hukuka uyması gerektiği anlamına geldiği ifade edilmiştir. Arktik Ülkelerin bölgede sahip

oldukları egemenlik haklarına ve yetkileriyle birlikte Yerli halkların haklarına saygı duyulduğu gibi, bölge-dışı ülkelerin bölgede yasalara uygun olarak faaliyet yürütme haklarına da saygı duyulması gerektiği belirtilmiştir. “İşbirliği”nin çok düzeyli, çok boyutlu ve geniş kapsamlı bir ilişkiler kurmak anlamına geldiği belirtilmiş; küresel, bölgesel, çok taraflı ve ikili kanallar aracılığıyla tüm paydaşların bölgesel meselelerde işbirliğine katılmaları gerektiği dile getirilmiştir.

3.3.1.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, kodlanma sıklığı bakımından üçüncü, metinde kapladığı yer bakımından dördüncü sırada gelen gösterge olmuştur. Diğer göstergelerle oluşturduğu ikililere bakıldığında, en sık Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle, ardından Çevresel Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle kesiştiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Çin’in bölgeyi tanımlarken en sık başvurduğu konulardan biri olan ekonomik güvenlik sektörüyle ilgili meseleleri, en sık çevresel ve toplumsal güvenlik kapsamına giren konularla da birlikte ele aldığı görülmüştür. Ekonomik Güvenlik göstergesinin bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerle oluşturduğu ikililer bakıldığında ise Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesinden daha ön planda olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Ayrıca, Ekonomik Güvenlik göstergesinin, bölgede etkili olan ulus-düzeyi ve ulus-üstü aktörleri simgeleyen göstergelerle hiç kesişmemiş olmasının da altını çizmek gerekmektedir.

Çin’in Arktik strateji belgesinin önsöz kısmında, Arktik Bölge’nin yükselen stratejik ve ekonomik değeri sebebiyle küresel öneminin arttığından bahsedilmiştir. Takip eden kısımlarda, bölgedeki ticari faaliyetlerin, küresel denizcilik, uluslararası ticaret ve enerji tedariki üzerinde önemli bir etkiye sahip olacağı, büyük sosyal ve ekonomik değişikliklere yol açacağı ve bunların bölgede yaşayan halkların çalışma ve yaşam tarzları üzerinde önemli bir etki yaratacağı ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, Arktik deniz yollarının kullanılması ve bölgedeki kaynakların araştırılması, Çin’in enerji stratejisi ve ekonomik gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilecek potansiyeldedir. Çin’in sermayesinin, teknolojisinin, pazarının, bilgi ve deneyiminin Arktik Bölge’deki nakliye rotaları ağının genişletilmesinde ve rotalar boyunca kıyı devletlerinin ekonomik ve sosyal ilerlemesinin kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynaması beklendiği ifade edilmiş; Çin’in Arktik Ülkelerle ortak çıkarlara ve Arktik Bölge’de dünyanın geri kalanıyla ortak bir geleceğe sahip olduğu ifadeleri de eklenmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin’in, strateji belgesinde belirlediği politika hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla ortaya koyduğu dört ilkedden biri olan “kazan-kazan” ilkesi, Çin’in Arktik meselelere katılımının

değer arayışıdır. Bu ilke, strateji belgesindeki ifadelerle göre, bölgedeki tüm paydaşların tüm faaliyet alanlarında karşılıklı fayda ve ortak ilerleme peşinde koşması gerektiği anlamına gelmektedir. Çin'e göre bu tür bir işbirliği, faydaların hem Arktik Ülkeler hem de bölge-dışı ülkeler ile devlet dışı kuruluşlar tarafından paylaşılmasını sağlamalı ve Yerli halklar da dâhil olmak üzere bölge sakinlerinin çıkarlarını karşılamalıdır (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin, strateji belgesinde Kutup İpek Yolu projesini ayrı bir önemle vurgulamıştır. Belgedeki ifadelerle göre Çin, Arktik rotaları geliştirerek bir Kutup İpek Yolu inşa etmek için tüm taraflarla birlikte çalışmayı ummaktadır. İşletmelerini bu güzergâhların altyapı inşaatlarına katılmaya ve düzenli işleyişinin önünü açmak üzere kanunlara uygun olarak ticari deneme seferleri yapmaya teşvik etmektedir. Çin, Arktik nakliye rotalarında seyir güvenliğine de büyük önem verdiğini belirtmiştir. Arktik Bölge'deki seyrüseferi, güvenliği ve lojistik kapasiteyi geliştirmek amacıyla bu Arktik rotalar üzerinde aktif olarak çalışmalar yürüttüklerini ve hidrografik araştırmaları sürekli olarak güçlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Kutup Sularında Çalışan Gemiler için Uluslararası Koda (*Polar Code*) uyduklarını ve Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün Arktika için seyir kurallarının oluşturulmasında aktif rol oynamasını desteklediklerini de eklemişlerdir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kodlanmış alanlara yukarıdaki bilgiler ışığında genel olarak bakıldığında bariz bir durum ön plana çıkmaktadır: Çin, Siyasî Güvenlik göstergesiyle ilgili başlıkta da görüldüğü üzere, Arktik Bölge'nin kapalı bir bölge olmaktan çıkıp küresel bir bölgeye dönüşmesine çabalamaktadır. Kazan-kazan ilkesiyle bu durumun hem Arktik Ülkeler hem de bölge-dışı aktörler açısından kazançlı bir sonuç doğuracağını savunarak bu geçiş sürecini kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Kutup İpek Yolu projesiyle, özellikle altyapı konusunda destekler vererek ve çalışmalar yaparak ekonomik gücünden faydalanmak istemektedir.

3.3.1.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Çin'in Arktik Strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bakımdan en az sıklık ve yoğunlukla kodlanmış ikinci ana gösterge olurken, yalnızca Askerî Güvenlik göstergesinin kodlanma sıklık ve yoğunluğunu geride bırakabilmiştir. Ana göstergeler içinde en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişirken Askerî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle bir arada hiç kodlanmamıştır.

Çin'in Arktik strateji belgesinde toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili konular, diğer konularda da olduğu gibi, yalnızca bölgedeki halkların ve toplulukların güvenliği özelinde ele

alınmamıştır. Strateji belgesinin önsözünde, Arktik Bölge'deki durumun Arktik Ülkeler arası ya da bölgesel bir durumun ötesine geçtiği; insanoğlunun bekası, gelişmesi ve ortak geleceği konularında bölge-dışı ülkelerin de üzerinde hayati bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018). Burada özellikle “insanoğlu (*mankind*)” kelimesinin seçilmiş olması, Çin'in Arktika'nın bölgesel değil küresel bir alan olarak görülmesi hususundaki tezini güçlendirme çabası olarak görülebilir. Zira strateji belgesinin sonuç kısmında da buna benzer ifadeler yer almaktadır. Sonuç bölümündeki ifadelere göre, Arktik Bölge'nin geleceği, Arktik Ülkelerin çıkarlarını, bölge-dışı ülkelerin ve bir bütün olarak insanlığın⁴⁹ refahını ilgilendirmektedir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in strateji belgesinin diğer kısımlarında Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanmış alanlarda, ağırlıklı olarak Yerli halkların refahı ve insan haklarıyla ilişkili konular dile getirilmiştir. Bölgede ticarî faaliyetlerin artmasıyla bölge sakinlerinin refahının yükseleceği ve yaşam şartlarının iyileşeceği ifade edilmiş; yatırımlar ve faaliyetler planlanırken bölge halklarının geleneklerinin ve kültürlerinin de hesaba katılması gerektiği eklenmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

3.3.1.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Çin'in Arktik strateji belgesinde nicel olarak en sık kodlanan gösterge olmasına rağmen nitel olarak üçüncü en geniş yer kaplayan gösterge olmuştur. Bu durum, çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konuların sıkça ancak kısa ifadelerle ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Çevresel Güvenlik göstergesi, en sık Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kesişmişken, ana göstergelerden sadece Ekonomik Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle ikililer oluşturmuştur.

Çin'in Arktik strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik Bölge'nin doğal ortamı artık hızlı bir değişimden geçmektedir. Son otuz yıldır bölgede sıcaklık sürekli artmakta ve bu da yaz aylarında deniz buzunun azalmasına neden olmaktadır. Bilim insanları, bu yüzyılın ortalarında, hatta daha öncesinde yılın bir bölümünde Arktik Okyanusu'nda buzul kütlenin kalmayabileceğini öngörmektedir. Çin'e göre, Arktik Bölge'deki buzların erimesi, sadece bölgesel değil küresel etkilere de sahiptir. Bir yandan bölgenin ekolojisine ve erişimine etki ederken, diğer yandan küresel ısınmanın hızlanmasına, deniz seviyelerinin yükselmesine ve aşırı hava olaylarının artmasına sebep olmaktadır (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018). Burada, Çin'in çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konular çerçevesinde de Arktik Bölge'nin küresel bir bölge olarak görülmesi gerektiği tezini kuvvetlendirmeye çalıştığı görülmektedir.

⁴⁹ Burada da *humanity* kelimesi kullanılmıştır

Bölgedeki çevreyle ilgili değişimlerin yalnızca bölge ülkelerini ve halklarını değil, tüm küreyi etkilediği savunulmaktadır. Bu argüman, bölgedeki çevresel değişimlerin Çin üzerindeki etkileri de dile getirilerek güçlendirilmektedir. Strateji belgesinde, Arktik Bölge'nin doğal koşulları ve bunların getirdiği değişikliklerin, Çin'in iklim sistemi ve ekolojik çevresi üzerinde ve dolayısıyla tarım, ormancılık, balıkçılık, denizcilik endüstrisi ve diğer sektörlerdeki ekonomik çıkarları üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

Çin'in Arktik strateji belgesinde ifade edilen temel prensiplerden biri, Arktik Bölge'yi korumaktır. Bu prensip, strateji belgesinde *“Çin, Arktik Bölge'yi korumak için Arktik Bölge'deki iklim değişikliğine aktif olarak yanıt verecek, eşsiz doğal ortamını ve ekolojik sistemini koruyacak, kendi iklimsel, çevresel ve ekolojik dayanıklılığını teşvik edecektir”* şeklinde açıklamıştır. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, Çin, bölgenin doğal ortamının, ekosisteminin ve biyolojik kaynaklarının korunması konusunda uluslararası hukuku takip etmekte ve bölgedeki çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili zorlukların ele alınmasında aktif rol almaktadır. Çin, küresel çevre sorunlarının çözümüne her zaman en büyük önceliği vermekte, ilgili anlaşmalar kapsamındaki yükümlülüklerini ciddiyetle yerine getirmektedir. Çin için deniz ortamı Arktik çevrenin korunması açısından kilit bir alandır. Çin, ilgili anlaşmalara uygun olarak Arktik sularındaki kara kökenli kaynaklardan kaynaklanan kirleticileri azaltma çabalarında Arktik Ülkeleri desteklemektedir. Belgedeki ifadelerle göre Çin, küresel düzeyde çevre, iklim değişikliği, uluslararası denizcilik sorunları ve açık deniz balıkçılığı yönetimine ilişkin kuralların oluşturulmasına da aktif olarak katılmakta ve tüm uluslararası yükümlülüklerini yasalara uygun olarak yerine getirmektedir. Çin, çevre koruma alanında çeşitli devletler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğini genişletmekte ve enerji tasarrufu, emisyon azaltımı ve düşük karbonlu kalkınmayı desteklemektedir. Gelişmiş ülkeleri BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması kapsamındaki taahhütlerini yerine getirmeye teşvik etmekte ve gelişmekte olan ülkelere iklim değişikliğiyle mücadelede destek sağlamaktadır. (Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti, 2018).

3.3.1.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

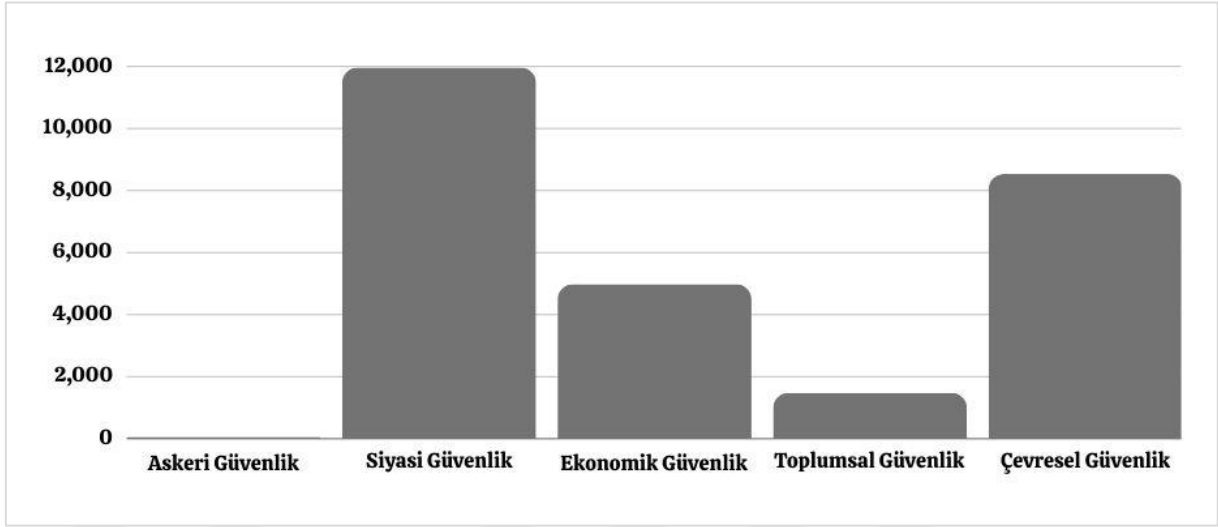
Çin'in Arktik strateji belgesinde bölgede etkin aktörlere çok fazla yer verilmediği, hatta bazılarının hiç anılmadığı görülmektedir. Bölgede faaliyet gösteren önemli aktörleri simgeleyen göstergelerden Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, NATO göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesi, Çin'in strateji belgesinde hiç kodlanmamış, Rusya Federasyonu göstergesi yalnızca bir yerde kodlanmıştır. Rusya Federasyonu, Çin'in strateji belgesinde

yalnızca “Çin ve Rusya, 2013'ten bu yana Arktik meselelerle ilgili diyalog yürütmektedir” ifadeleriyle ele alınmıştır. Ancak, bölgede faaliyet gösteren aktörleri simgeleyen göstergelerden Birleşmiş Milletler göstergesi, metin içinde 13 farklı yerde kodlanmıştır.

Nicel kodlanma sayısı bakımından dördüncülüğü Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle paylaşan Birleşmiş Milletler göstergesi, metinde kapladığı yer bakımından sekizinci sırada (sondan üçüncü) gelmektedir. Bu durumun sebebi, Birleşmiş Milletler’e sıkça değinilmiş olmasına rağmen kısa ifadelerle atıflar yapılmasıdır. Birleşmiş Milletler göstergesinin diğer göstergelerle oluşturduğu ilişkilere bakıldığında, en sık Siyasî Güvenlik göstergesi ve Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kesiştiği görülmektedir. Arktik Bölge’yi bölgesel bir alan olmaktan çıkarıp küresel bir hüviyet kazandırmaya çalışan Çin’in bölgeyi tanımlarken ya da siyasî güvenlik sektörüyle ilgili konuları ele alırken sık sık küresel bir örgüt olan (ve Güvenlik Konseyi’nin beş daimi üyesinden biri olduğu) Birleşmiş Milletler’e atıf yapması, oldukça doğal bir durumdur. Metin içinde, başta BMDHS olmak üzere sık sık BM antlaşmalarına değinilmiş, Çin’in BM Güvenlik Konseyi’nin daimi üyesi olduğu hatırlatılmıştır.

Arktik Bölgenin sunduğu avantajlara işaret eden göstergelere bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesine nazaran daha sık kodlandığı ve metinde daha çok yer kapladığı görülmektedir. Bir bölge-dışı ülke olarak Çin, bölgenin yeraltı zenginliklerinden ziyade, Arktik suların kıtalararası ticarette güzergâh olarak kullanılma potansiyelini önemsemektedir. Strateji belgesinde, Arktik deniz yollarının kullanılması ve kaynaklarının araştırılması ve geliştirilmesi, Çin’in enerji stratejisi ve ekonomik gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahip olabileceği ifade edilmiştir. Çin’e göre, küresel ısınmanın bir sonucu olarak, Arktik nakliye rotalarının uluslararası ticaret için önemli ulaşım rotaları haline gelmesi muhtemeldir. Çin, Arktik Ülkelerin kendi yetki alanlarına tâbi sulardaki yasama, uygulama ve yargılama yetkilerine saygı göstermekte; Arktik rotaların yönetiminin anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi gerektiğini ve tüm ülkelerin yasalara uygun olarak yararlandığı seyrüsefer özgürlüğünün ve Arktik rotalarını kullanma haklarının güvence altına alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, “Kutup İpek Yolu” projesine güçlü bir vurgu yapan Çin, Arktik nakliye rotalarını geliştirerek bir Kutup İpek Yolu inşa etmek için tüm taraflarla birlikte çalışmayı umduğu dile getirmiştir. Yeraltı kaynakları bağlamında ise Arktik Ülkelerin uluslararası hukuka uygun olarak kendi yetki alanlarına tâbi bölgelerdeki petrol, doğalgaz ve maden kaynakları üzerindeki egemenlik haklarına saygı duyduğunu ifade etmiştir. Çin şirketlerinin ilgili ülkelerin yasalarına uymasını ve kaynak araştırmaları için risk değerlendirmeleri yapmasını şart koştuğunu ve onları, bölgenin eko-çevresinin uygun şekilde

korunması koşuluyla, Arktik Bölge'deki yeraltı kaynaklarının işletilmesine katılmaya teşvik ettiği ifade edilmiştir.

Grafik 3.9. Çin Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.9'da, Çin'in 2018 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Çin'in Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 59'una tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Çin'in strateji metninin yarısından fazlası güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Çin'in Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, siyasî ve çevresel güvenlik sektörlerine dair konuların büyük bir ağırlığa sahip olduğu görülmektedir. Çin'in stratejisi içinde Askerî Güvenlik göstergesinin frekansı o kadar düşüktür ki, grafikte ince bir çizgi şeklinde aktarılmıştır. Toplumsal güvenlik sektörüne ilişkin hususlar da Çin'in belgesinde oldukça az yer bulmuş konular arasındadır. Grafikteki durum, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından hem de askerî güvenlik konularından uzak durma eğilimini yansıtmaktadır. Bununla birlikte yukarıdaki grafik, Gözlemci Ülkelerin bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek, bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmelerinin de yansıması olmuştur.

3.3.2. Almanya

Almanya'nın Arktik Bölge'ye olan ilgisi 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Alman bilim adamları 19. yüzyılın ortalarından bu yana her iki kutup bölgesinde de araştırmalar yapmaktadır

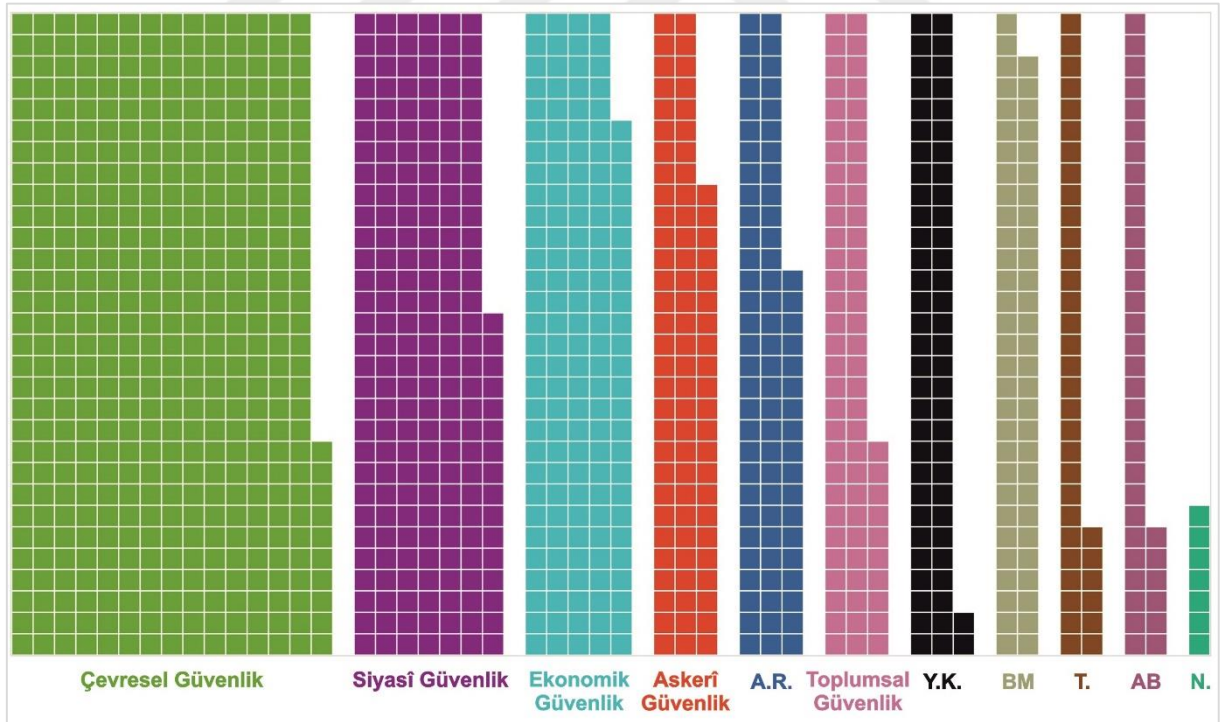
(Grzela, 2015: 121). Almanya'nın Arktik Bölge'ye ilgisi yalnızca bilimsel araştırmalarla sınırlı kalmamış, son yıllarda bölge siyasetiyle de ilgili adımlar atmaya başlamıştır. Bu adımların en önemlilerinden biri, 2013 yılında yayımladıkları Arktik strateji belgesi olmuştur. Almanya, 2013 yılında yayımladıkları *Almanya Arktik Politikası Yönergeleri: Sorumluluğu Üstlen, Fırsatları Yakala* başlıklı stratejisinde, Arktik Bölge'de başta ekonomik kalkınma ve çevre koruma olmak üzere bilimsel araştırma, denizcilik yönetimi, barış ve istikrar, Yerli halkların hakları, uluslararası işbirliği ve AB'nin bölgeye katılımı gibi öncelikleri olduğunu belirtmiştir (Almanya Dışişleri Bakanlığı, 2013).

2019 yılının Ağustos ayında Almanya, Arktik Bölge ile ilgili stratejisini yenilemiş ve yeni bir Arktik strateji belgesi yayımlamıştır. Analiz edilen Almanya'nın en güncel Arktik strateji belgesi, *Almanya'nın Arktik Politika İlkeleri: Sorumluluk Üstlenmek, Güven Yaratmak, Geleceği Şekillendirmek* başlıklı, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, toplamda 45 sayfalık bir metindir (Almanya Federal Hükümeti, 2019).

Tablo 3.22. Almanya Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	6
Askeri Güvenlik	13
Siyasi Güvenlik	26
Ekonomik Güvenlik	22
Toplumsal Güvenlik	12
Çevresel Güvenlik	56
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	0
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	14
Arktik Rotalar	13
Birleşmiş Milletler	10
NATO	2
Avrupa Birliği	7

Tablo 3.22’de, Almanya’nın 2019 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Almanya’nın Arktik stratejisine genel olarak nicel anlamda bakıldığında, Çevresel Güvenlik göstergesinin kodlanma sayısının diğer göstergelere nazaran oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ana göstergelerden Siyasî Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergelerini, kodlanma sıklığı bakımından Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri takip etmektedir. Nicel olarak en çok kodlanan yardımcı göstergeler, bölgenin sunduğu avantajları işaret eden Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleri olmuştur. Kodlanma sayılarına bakıldığında, Almanya’nın Arktik Bölge’nin sunduğu bu avantajlara eşit mesafede yaklaştığı sonucu çıkarılabilecektir. Bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelerin hiçbiri kodlanmamış; ulus-üstü aktörleri simgeleyen göstergelerden en sık Birleşmiş Milletler kodlanırken, onu Avrupa Birliği ve NATO göstergeleri takip etmiştir. Almanya’nın Arktik strateji belgesinde Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergelerinin hiç kodlanmamış olması dikkat çekicidir. Bu durum, Almanya’nın Arktik Bölge jeopolitiğinde ülkeleri münferit olarak ele almaktansa, bölge siyasetini başta Birleşmiş Milletler olmak üzere uluslararası örgütler aracılığıyla yorumladığı sonucuna götürmektedir.

Görsel 3.10. Belge Portresi: Almanya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. AR: Arktik Rotalar; YK: Yeraltı Kaynakları; BM: Birleşmiş Milletler; T: Tanımlama ve Sınırlandırma; AB: Avrupa Birliği; N: NATO)

Görsel 3.10’da, Almanya’nın Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.22’de nicel anlamda en sık kodlanan gösterge olan Çevresel Güvenlik göstergesi,

Görsel 3.10’da da metinde en yoğun yer kaplayan gösterge olarak ilk sırada yer almıştır. Tablo 3.22’deki ana göstergelerin sıralaması, aynı şekilde Görsel 3.10’da da görülmektedir. Çevresel Güvenlik göstergesini, metinde kapladıkları yer bakımından sırasıyla Siyasi Güvenlik, Ekonomik Güvenlik, Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik ana göstergeleri takip etmektedir. Yardımcı göstergelerden olan Arktik Rotalar göstergesi, ana göstergelerden Toplumsal Güvenlik göstergesinin önünde yer almıştır. Nicel kodlanma sayısı bakımından neredeyse eşit olan Arktik Rotalar göstergesiyle Yeraltı Kaynakları göstergesi, metinde kapladıkları yer bakımından bir miktar ayrılmış, Arktik Rotalar göstergesi Yeraltı Kaynakları göstergesinden daha fazla yer kaplamıştır. En az sayıda (2) kodlanan gösterge olan NATO göstergesi, buna paralel olarak, metinde en az yer kaplayan kodlanmış gösterge olmuştur.

Tablo 3.23. Almanya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	0		1	1	0	2	0	0	0	2	2	1	2	3
3. Siyasi Güvenlik	1	1		2	4	9	0	0	0	3	4	7	0	1
4. Ekonomik Güvenlik	1	1	2		2	16	0	0	0	6	5	1	0	3
5. Toplumsal Güvenlik	0	0	4	2		4	0	0	0	1	1	1	0	0
6. Çevresel Güvenlik	2	2	9	16	4		0	0	0	7	6	1	0	4
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	2	3	6	1	7	0	0	0		3	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	2	4	5	1	6	0	0	0	3		1	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	1	7	1	1	1	0	0	0	0	1		0	0
13. NATO	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		2
14. Avrupa Birliği	0	3	1	3	0	4	0	0	0	0	0	0	2	

* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.23'te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloya bakıldığında göze çarpan ilk durum, en sık kesişen göstergelerin Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerinin oluşudur. Bu iki göstergenin strateji belgesi metnin bu kadar sık kesişmesi, Almanya'nın sürdürülebilir kalkınma konusuna verdiği önemi göstermektedir. Tablo 3.22'de de görüldüğü üzere, Almanya'nın strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bağlamda en sık ve en yoğun kodlanan gösterge Çevresel Güvenlik göstergesidir. Tablo 3.23'teki göstergeler arasındaki ikili ilişkilere bakıldığında, Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, Almanya'nın Arktik Bölge politikasında sürdürülebilir kalkınmayla ilgili konuların ve projelerin oldukça önemli bir yer tuttuğuna işaret etmektedir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergelerinin ana göstergelerle ilişkilerine bakıldığında, bu iki göstergenin de en sık Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle kesiştiği görülmektedir. Bu durum, Almanya'nın Arktik Bölge'nin sunduğu avantajlara yaklaşımında da sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin hassasiyetiyle yaklaştığını göstermektedir.

Almanya'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.22'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.10'da gösterilmektedir. Tablo 3.23 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. Almanya'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.10, Tablo 3.22 ve Tablo 3.23'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, Almanya'nın strateji belgesinin diğer ülkelerin strateji belgelerine nazaran daha tutarlı bir görüntü çizdiğini söylemek gerekmektedir. Zira diğer çoğu strateji belgesi metninin aksine, göstergelerin nicel kodlanma sayılarıyla metin içinde kapladıkları yer sıralamaları tutarlı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin hem nicel ve nitel bağlamda az sıklıkta ve yoğunlukta kodlanmış olması hem de yalnızca ana göstergelerle kesişmiş olması, Almanya'nın bölgeye yaklaşımının Çin'in yaklaşımı gibi iddialı olmadığını göstermektedir. Strateji belgesinde, sert güce dayalı güvenlik anlayışının temsilcisi olan Askerî Güvenlik göstergesinin ve Arktik Ülkelerin içişlerini ilgilendiren konuları içeren Toplumsal Güvenlik göstergesinin ana göstergeler arasında en az kodlanan göstergeler olması, Almanya'nın bu temkinli yaklaşımının bir başka kanıtı olarak görülebilir.

Yine de Almanya'nın Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, Görsel 3.10, Tablo 3.22 ve Tablo 3.23'te aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.2.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Almanya'nın bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Almanya'nın Arktik strateji belgesinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, sık kodlanan göstergelerden değildir. Toplamda 6 farklı yerde kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, yalnızca Çevresel Güvenlik, Siyasî Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle kesişmiştir.

Almanya'nın Arktik strateji belgesinde bölge, “büyük ölçüde çatışmalardan arınmış” şeklinde tanımlanmıştır. Strateji belgesindeki ifadelerle göre Almanya, Arktik Bölge'yi giderek daha hızlı bir değişim geçiren bir bölge olarak görmektedir. Arktik Bölge'nin, küresel ısınma ve kutuplardaki buz tabakalarının hızla erimesi nedeniyle jeopolitik, jeoekolojik ve jeoekonomik öneminin giderek arttığı ve bu nedenle Paris Anlaşması uyarınca dünya çapında iklimin korunmasına yönelik çalışmalara önem verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 2).

Almanya, Arktik strateji belgesinin ilk alt başlığını “Bir Bölge Olarak Arktik” şeklinde belirlemiştir. Bu başlık altında, Arktik Bölge'nin yalnızca iklim değişikliğinin hassas bir göstergesi değil, aynı zamanda yerkürenin genel iklim sisteminin de önemli bir parçası olduğu ifade edilmiştir. Bölge ikliminde yaşanan değişikliklerin küresel etkilere sahip olduğu, bu durumun Almanya'yı da etkilediği belirtilmiştir. Takip eden paragrafta, Arktik Konseyi'nin bölgede işbirliğini teşvik eden merkezi forum olduğu dile getirilmiş ve Arktik Bölge sınırlarını Konsey'in kabul ettiği sınırlar şeklinde tanıdıkları ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 7). Belge boyunca Arktik Konseyi'ne sık sık değinilmiş, Almanya'nın bir Gözlemci Ülke olarak Konseyi ve Konsey çatısı altındaki Çalışma Gruplarını desteklediği söylenmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 33). Strateji belgesinin son paragrafında, Almanya'nın bu politika belgesini benimseyerek, Arktik Bölge'ye ilişkin kapsamlı bir politika çerçevesi oluşturduğunun altı çizilmiş ve bu hassas bölge için tüm aktörlerin ortak sorumluluğunun olduğu vurgulanmıştır (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 42).

3.3.2.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Almanya'nın Arktik strateji belgesinde hem nicel olarak kodlanma sıklığı hem de nitel olarak metin içinde kapladığı yer bakımından dördüncü sırada gelmektedir. Askerî Güvenlik göstergesi, diğer strateji belgelerinde görülmeyen bir şekilde, en sık Avrupa Birliği göstergesiyle kesişmiştir.

Askerî Güvenlik göstergesinin en sık herhangi bir düzenli silahlı güvenlik unsuru barındırmayan bir örgüt olan AB ile birlikte kodlanmış olması ilgi çekicidir. Askerî Güvenlik göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesinin kesiştiği noktalara bakıldığında, hepsinde de Almanya'nın AB'nin Arktik güvenlik politikalarına verdiği önemin altını çizdiği görülmektedir. Strateji belgesinde, Almanya'nın AB ve NATO üyeliğinden kaynaklanan ittifak yükümlülükleri dolayısıyla bu iki örgütün Arktik güvenlik politikalarına açıkça bağlı olduğu ve AB Deniz Güvenliği Stratejisi'ni ana bir temel olarak gördüğü (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 25); NATO ve AB'nin Arktik Bölge'ye ve onun güvenlik politikası açısından önemine daha fazla ilgi göstermesini sağlamaya kararlı olduğu belirtilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 42).

Strateji belgesinde “büyük ölçüde çatışmalardan arınmış” olarak tanımlanan (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 2) Arktik Bölge'de yüksek hammadde kaynakları potansiyeli, deniz yollarının giderek artan önemi, çakışan çıkarlar, çözülmemiş bölgesel anlaşmazlıklar ve değişen tehdit algıları bir bütün olarak göz önüne alındığında, bölgedeki kriz potansiyelini arttığı ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, Arktik Bölge'de bazı ülkeler çıkarlarını askerî açıdan da giderek artan ölçüde korumaya başlamış; bu durum bölgede bir tür silahlanma yarışı ihtimali oluşturmuştur. Saldırı ve savunma silahları arasındaki sınırların bulanıklaştığı bir dönemde, kazalar ve çevresel felaketler gibi olaylar da Arktik aktörler arasındaki gizli gerilimleri şiddetlendirebilecektir. Tüm bunlar, Arktik Bölge'deki işbirlikçi olmayan davranış potansiyelini artırmakta, bölgedeki istikrarını tehlikeye atmakta ve dolayısıyla Almanya'nın güvenlik çıkarlarını da etkilemektedir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, bu bağlamda bölgedeki en önemli hususlar deniz yetki alanları ile birlikte hammadde kaynaklarının ve Arktik suların kullanımına dair hukukî statülerdir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 23).

Strateji belgesinde, Almanya'nın Arktik Bölge'deki güvenlik ve savunma politikasının, bölgeyi büyük ölçüde çatışmalardan uzak bir alan olarak korumayı, işbirliğini teşvik etmeyi ve böylece bölgenin normlar ve kurallar temelinde barışçıl kullanımını korumayı amaçladığı ifade edilmiştir. Silahlanmanın saldırıya ve savunmaya yönelik ayrımını önemseyen Almanya, bölgede yoğunlaşan militarizasyona karşı koymak amacıyla, alınacak askerî tedbirlerin savunma niteliğinde olması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca, bölgede potansiyel krizlerin ve

çatışmaların erken tespiti, önlenmesi ve kontrol altına alınmasının öncelikleri olduğunu ve arabuluculuk alanındaki yeteneklerini önleyici ve güven artırıcı bir şekilde kullanmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 24).

3.3.2.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Almanya'nın Arktik strateji belgesinde hem nicel olarak kodlanma sıklığı hem de nitel olarak metinde kapladığı yer bakımından en sık ve en yoğun başvurulmuş gösterge olmuştur. Metinde toplamda 26 farklı noktada kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, Almanya'nın strateji belgesinde kullanılan –NATO göstergesi hâric– tüm ana ve yardımcı göstergelerle en az birer noktada kesişmiştir. Siyasî Güvenlik göstergesi, ana göstergelerden en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle, yardımcı göstergelerden ise en sık Birleşmiş Milletler göstergesiyle kesişmiştir.

Strateji belgesinin ilk kısmında, Almanya'nın tüm uluslararası ve bölgesel anlaşmalara bağlı olduğu, Arktik Bölge'nin kullanımı ve keşfine ilişkin yasal olarak bağlayıcı düzenlemelere uyulması yönünde çağrıda bulunduğu, özellikle Arktik Konseyi'nde çok taraflı işbirliğini desteklediği ve bölgede çakışan egemenlik iddialarını işbirlikçi bir şekilde çözmeye kararlı olduğu ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 2). Ayrıca, Federal Hükümetin BMDHS düzenlemeleri uyarınca Arktik sularda seyrüsefer özgürlüğü konusunda kararlı olduğu, Uluslararası Denizcilik Örgütü çerçevesinde Arktik Bölge'de koordineli, güvenli ve çevreyle uyumlu denizcilik için çerçeve koşullarını iyileştirmeye çalıştığı, maden kaynaklarının araştırılması ve çıkarılmasıyla ilgili yasal olarak bağlayıcı düzenlemelere uyma konusunda kararlı olduğu ve en yüksek çevre standartlarını belirlemenin gerekli olduğunu düşündüğü belirtilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 3).

Almanya'nın Arktik strateji belgesinde alt başlıklardan biri, “Arktik Bölge’de Uluslararası İşbirliği” şeklinde belirlenmiştir. Belgenin bu kısmında ilk olarak Arktik Konseyi'nin tarihi, yapısı ve faaliyet alanları anlatılmıştır. Ardından BM Deniz Hukuku Sözleşmesi tanıtılmıştır. Deniz kaynaklarının kullanımı ve korunması, deniz çevresinin korunması ve bilimsel deniz araştırmaları için evrensel yasal çerçeveyi oluşturan BMDHS'nin aynı zamanda Arktik sular için de geçerli olduğu, Arktik Ülkeler ve bölge-dışı ülkeler arasındaki işbirliğine ilişkin yükümlülükleri içerdiği ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 17). Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik Bölge'ye yönelik artan ilgi göz önüne alındığında, BMDHS hükümleri hayati önem taşımaktadır. Zira BMDHS, kıta sahanlıklarının oluşturulmasını ve sınırlarının belirlenmesini, nakliye haklarını, Arktik suların kullanımını, deniz bilimsel araştırma özgürlüğünü, canlı kaynakların kullanımını ve

korunmasını, buzla kaplı alanlar da dahil olmak üzere deniz çevresi kirliliğinin önlenmesini, azaltılmasını ve kontrolünü yönetmektedir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 18). Arktik Bölge’de Uluslararası İşbirliği başlığı altında değinilen bir başka yapı, Uluslararası Denizcilik Örgütü olmuştur. Bu örgütün ve 2017 yılında yürürlüğe giren Kutup Kodu’nun (*Polar Code*) işlevleri anlatılmış, Arktik Okyanusu’nda gemi taşımacılığının ilişkin önemlerinin altı çizilmiştir. Yine bu başlık altında, Avrupa Birliği, 1992 tarihli Kuzeydoğu Atlantik Deniz Çevresinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (OSPAR) ve 1982 tarihli Kuzey Doğu Atlantik Balıkçılık Komisyonu (NEAFC) da bölgedeki ilişkileri yöneten ve bölgesel istikrara katkı sunan yapılar olarak ele alınmıştır (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 18).

Almanya’nın Arktik strateji belgesinde Siyasî Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanların sıkça Birleşmiş Milletler göstergesiyle kesişmiş olması, Almanya’nın bölge-dışı bir aktör olduğu düşünüldüğünde makul görülmektedir. Zira Arktik Konseyi’nin karar alma mekanizması içinde yer alamayan Alman hükümeti, başta Birleşmiş Milletler olmak üzere çeşitli vesilelerle bölge yönetişimine dâhil olmak istemektedir. Nitekim, strateji belgesinin son bölümünde, Almanya’nın Uluslararası Denizcilik Örgütü gibi kurumları güçlendirmeye devam edeceği, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelere kesinlikle uyulması ve uygulanması gerektiği ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 41).

3.3.2.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Almanya’nın Arktik strateji belgesinde nicel ve nitel bağlamlarda en sık ve en yoğun kodlanma sıralamasında üçüncü sırada gelmektedir. Almanya’nın strateji belgesinde toplamda 22 farklı noktada kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Almanya’nın sürdürülebilir kalkınma konusuna verdiği önemi göstermektedir. Çalışmanın giriş bölümünde, Alman hükümetinin araştırma, teknoloji ve çevre standartları konusundaki büyük uzmanlıkları nedeniyle sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya katkıda bulunabileceğine inanıldığı belirtilmiş, Arktik Bölge’nin doğal kaynaklarının büyük ekonomik potansiyelinin çevresel sorumluluk çerçevesinde geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 3). Almanya’ya göre sadece yeraltı kaynaklarının kullanımı değil, hassas Arktik ekosistemindeki tüm ekonomik faaliyetler, en yüksek çevre ve güvenlik standartlarını gerektirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma konusunu ayrı bir başlık altında ele alan Almanya, örneğin Arktik sulardaki balıkçılık faaliyetlerini düzenlemek üzere AB’nin Çin, Danimarka, İzlanda, Japonya, Kanada, Güney Kore, Norveç, Rusya ve ABD ile bir anlaşmaya vardığı ve AB üyesi bir ülke olarak buna taraf olduklarını belirtmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 31). Ayrıca, bir

Gözlemci Ülke olarak Almanya'nın, Arktik Bölge'deki turizmi sürdürülebilir ve çevre dostu hale getirme çabalarında Arktik Konseyi'ni ve Çalışma Gruplarını desteklediği de ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 33).

Almanya'nın Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesi, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen iki yardımcı gösterge olan Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleriyle de nispeten sıkça kesişmiştir. Arktik suların daha kısa nakliye yolları sunacağı kabul edilmekle birlikte, bu rotalarının kullanımının deniz buzunun öngörülemezliği, acil durum kurtarma kapasitesinin henüz yetersiz olması ve kutup şartlarına uygun kargo gemilerinin bulunmaması gibi handikaplar dolayısıyla birtakım riskleri de içerdiği belirtilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 31). Uzun vadede istikrarlı bir enerji tedariki konusunun Almanya için büyük önem taşıdığı ve Almanya'nın hâlihazırda doğalgaz ihtiyacının büyük bir kısmını Arktik Ülkeler olan Norveç ve Rusya'dan satın aldığı ifade edilmiştir. Büyük sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) terminallerinin mevcut gelişimi ve kutup koşullarına uygun taşıma gemilerinin inşasının Arktik doğalgazının boru hattı bağlantıları olmadan uzak pazarlar için kullanılması olasılığının önünü açtığı ve Alman işletmelerinin bu gelişmeyi desteklediği eklenmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 34).

3.3.2.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Almanya'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bağlamda en az kullanılan ve metinde en az yer kaplayan ana gösterge olmuştur. Bir bölge-dışı aktör olan Almanya'nın strateji belgesinde, başta Yerli halklar olmak üzere, bölgede ikamet edenlerin insan hakları, bölgedeki sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik, geleneklerin korunması gibi konuları içeren Toplumsal Güvenlik göstergesinin en az kodlanan gösterge olması doğal bir durumdur.

Almanya'nın Arktik strateji belgesinin ilk kısmında, hükümetin Arktik Bölge'deki yerli halkların özel durumunu tanıdığı ve onların kendi ülkelerinde özgürlük, sağlık ve kendi kararlarını verdikleri bir yaşam haklarını desteklediği ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 3). Strateji belgesinin Arktik Konseyi'ni konu ettiği kısmında, Yerli halkların Konsey içindeki konumu da ele alınmıştır (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 17).

Bir bölge-dışı aktör olan Almanya'nın, kısa da olsa, Arktik strateji belgesinde bir bölümü Yerli halklara ayırmış olması, toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili konulara verdiği önemi göstermektedir. Strateji belgesinde, iklim değişikliğinin Arktik Bölge'deki Yerli halk üzerindeki etkileri vurgulanmıştır. Yerli halkın geleneksel bilgi birikiminin Arktik araştırmalarında önemli rol oynadığı ve bölgedeki değişikliklerin çevresel, sosyal ve ekonomik

etkilerinin anlaşılmasını kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Bölgede yaşanan iklim değişikliğinin, ekonomik faaliyetlerin ve madencilik çalışmalarının artması gibi gelişmelerin, çevreye verilen tahribat ve ekosistemdeki değişiklikler vesilesiyle Yerli halkı hem ekonomik hem de kültürel olarak zorda bıraktığı belirtilmiştir. Almanya'ya göre en büyük zorluklardan biri, yerel ihtiyaçları, ulusal politikaları ve küresel koşulları uzlaştırmaktır. Bu sebeple Alman hükümeti, Yerli halkların Arktik Konseyi'nin karar alma süreçlerine katılmasını memnuniyetle karşılamaktadır. Almanya'ya göre Yerli halkın kültürel kimliğinin ve toprak iddialarının korunmasına ve bölgenin ekonomik kullanımına katılımlarına özel önem verilmeye devam edilmelidir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 37-38). Strateji belgesindeki ifadelerle göre, Almanya için bölgedeki gelişmelerden doğrudan etkilenen Yerli halkların ve bölgede ikamet eden Arktik nüfusun uluslararası örgütlere katılımının sağlanması esastır (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 41).

3.3.2.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Almanya'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel bağlamda en sık ve en yoğun kodlanan gösterge olmuştur. Toplamda 181 kodlamanın yapıldığı strateji belgesinde, Çevresel Güvenlik göstergesi 56 kere kodlanmıştır. Çevresel Güvenlik göstergesi, Almanya'nın strateji belgesinde kullanılan –NATO göstergesi hâric– tüm ana ve yardımcı göstergelerle en az birer noktada kesişmiş; en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle ikililer oluşturmuştur. Bunu, Siyasî Güvenlik ana göstergesinin ardından, Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar yardımcı göstergeleri takip etmiştir.

Almanya'nın strateji belgesinde, Arktik Bölge'nin uluslararası toplum için önemi giderek artmasına sebep olarak küresel ısınma ve buz tabakalarının hızla erimesi gösterilmiş ve bu nedenle Alman hükümetinin, Paris Anlaşması uyarınca dünya çapında iklimin korunmasına yönelik çalışmalara artan bir ihtiyaç olduğuna inandığı ifade edilmiştir. Almanya'ya göre Arktik Bölge'nin ekonomik potansiyeli, çevre dostu bir şekilde ekolojik hassasiyeti dikkate alınarak kullanılmalıdır (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 2).

Strateji belgesinin ilk bölümünde, Almanya'nın Arktik Bölge siyasetine çerçeve oluşturan temel ilkeler sıralanmıştır. Bu ilkelerin bir kısmı çevresel güvenlik sektörü konularını içermektedir. Örneğin, Almanya, "ihtiyatlılık⁵⁰" ve "kirlenen öder⁵¹" ilkelerini Arktik

⁵⁰ "İhtiyatlılık İlkesi", bilimsel kesinliğin, etkili bir çevre politikası tasarlamak için çoğu zaman çok geç elde edildiğinin kabul edilmesinden doğmuştur: İhtiyatlılık ilkesi, mutlak bilimsel kanıt beklemek yerine potansiyel çevresel tehditlere yanıt verme konusunda harekete geçilmesini ifade etmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: (Organisation for Economic Cooperation and Development, 1995: 15).

⁵¹ Hukuki bir ilkedен ziyade esasen bir ekonomi politikası ilkesi olan "Kirlenen Öder İlkesi", kirliliği önleme tedbirlerinin uygulanması veya kirliliğin yol açtığı zararın ödenmesi masraflarını kirlenenin üstlenmesi gerektiğini belirtir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: (Organisation for Economic Cooperation and Development, 1995: 12).

Bölge'deki tüm çevresel ve ekonomik faaliyetlerin temel ilkeleri olarak kabul ettiğini beyan etmiştir. Ayrıca, bölgenin eşsiz biyolojik çeşitliliğini korumak amacıyla, daha fazla korunan alan belirlenmesinden yana olduğunu ifade etmiştir. Bir başka maddede, Almanya'nın araştırma, teknoloji ve çevre standartlarındaki büyük uzmanlığı nedeniyle bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına öngörülebilirliğine katkıda bulunacağı belirtilmiştir. Son maddede ise Almanya'nın Arktik Bölge'deki doğal kaynaklarının mevcut büyük ekonomik potansiyeli göz önüne alındığında geliştirilmesi konusunda çevresel sorumluluğun yerine getirilmesi ihtiyacını gördüğü de eklenmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 2-3).

Almanya'nın Arktik strateji belgesinin alt başlıklarından biri "Tutarlı İklim ve Çevre Koruması (Bölgesel ve Küresel)" şeklindedir. Burada, Arktik Bölge'nin küresel ısınma için bir tür erken uyarı sistemi olduğu belirtilmiştir. Dünyanın geri kalanından daha fazla ısındığı ifade edilen Arktik Bölge'de yaşanan değişimin sadece bölgeyi değil, tüm küreyi etkilediği ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelere göre, şimdiden kuzey yarımkürede atmosferik dolaşım değişmekte ve bu durum Avrupa ve Almanya'yı etkilemektedir. Okyanusların sıcaklığa bağlı genişlemesine ek olarak Grönland buz tabakasının erimesi de küresel olarak deniz seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Yüzyılın sonuna gelindiğinde, deniz seviyelerinin bir metreye kadar, belki de daha fazla yükselmesi, bunun da Avrupa'da ciddi sonuçlara yol açması beklenmektedir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 11).

Almanya'nın strateji belgesinde, bölgedeki aşırı yaşam koşulları nedeniyle Arktik Bölge'nin hassas bir ekosisteme sahip olduğu; deniz buzunun azalması, okyanus asitlenmesinin ilerlemesi ve deniz kaynaklarının kullanılmasına yönelik artan ekonomik baskı gibi durumların yaşam alanları olarak bölgeye bağımlı olan türleri tehdit ettiği ifade edilmiştir. Almanya da dâhil olmak üzere dünyanın diğer bölgelerinden gelen kalıcı organik kirleticilerin bölgenin flora ve faunasını tehlikeye attığı belirtilmiştir. Strateji belgesinde, bunlara ek olarak, değişen çevresel koşulların bölgeye erişimi ve bölgenin sunduğu avantajlardan yararlanmayı kolaylaştırdığı ifade edilmiş ve örnek olarak balıkçılık alanları, Arktik rotalar ve maden yatakları verilmiştir. Bölgede artan faaliyetlerin, son yıllarda egzoz gazları ve atık su gibi atıkların yanı sıra su altı gürültü kirliliği ve yerli olmayan türlerin ortaya çıkma riski gibi durumların olasılığını artırdığı ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 12).

Alman hükümeti, Arktik strateji belgesinde, ulusal düzeyde, AB düzeyinde ve uluslararası düzeyde iklimin korunmasına kararlı olduğu taahhütünü vermiştir. İklim Eylem Planı 2050'ye ve onun belirlediği azaltım hedeflerine bağlı olduklarını ve 2030 için bir önlem programı ve bir yasa ile iklim koruma hedeflerinin karşılanmasını sağlamayı amaçladıklarını ifade etmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 13). Ayrıca, üretilen toplam atık miktarını ve

dolayısıyla deniz kirliliğini azaltma konusundaki kararlılığını sürdürdüklerini de eklemiş, çevre kirliliğinin uzun vadede bölgesel ve yerel düzeyde, çevre dostu teknolojiler ve yakıtların yanı sıra sorumlu davranışlarla, azaltılabileceği söylenmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 15).

Almanya'nın Arktik strateji belgesinde Çevresel Güvenlik göstergesi, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergeleriyle de ilgi çekici sayıda kesişmiştir. Bu kesişimlere bakıldığında, diğer ekonomik faaliyetler gibi madencilik ve deniz taşımacılığı faaliyetlerinde de çevreye duyarlı bir şekilde hakeret edilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir. Örneğin, maden kaynaklarının araştırılması ve çıkarılmasıyla ilgili yasal olarak bağlayıcı düzenlemelere bağlı olduğu ve en yüksek çevre standartlarını belirlemenin, kaza durumunda çevreyi korumaya yönelik çok uluslu stratejiler geliştirmenin ve çevresel zarar ve sorumluluk konusunda bağlayıcı bir rejim oluşturmanın gerekli görüldüğü ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 19). Ayrıca, Arktik Bölge'de taşımacılık faaliyetleri için iddialı güvenlik ve çevre standartları oluşturmak amacıyla, bağlayıcı düzenlemelerin uygulanmasına ve Kutup Kodu'nun (*Polar Code*) önemli tavsiyelerine gönüllü olarak uyulmasına büyük önem verdikleri belirtilmiştir. Hatta Kutup Kodu'nun ötesine geçerek bölgedeki tüm gemiler için eşit ölçüde bağlayıcı olan ve aynı zamanda gri su ve su altı gürültü kirliliğine ilişkin düzenlemeleri de içeren kapsamlı bir çevre koruma sistemine ulaşmayı hedefledikleri de eklenmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 20).

Strateji belgesindeki ifadelere göre, iklim ve çevrenin korunması, Arktik Bölge'ye yönelik güçlendirilmiş uluslararası yasal çerçeve içerisinde merkezî bir rol oynayacaktır. Almanya, ihtiyatlılık ve kirlüten öder ilkelerinin Arktik Bölge'deki tüm faaliyetlerin temeli olduğunu düşünmekte ve bu nedenle ulusal ve uluslararası düzenlemelere ve iklim koruma hedeflerine uyulmasını ve uygulanmasını sağlamaya karardır. Ayrıca, çevre dostu teknolojilerin kullanımı, biyolojik çeşitliliğin korunması için korunan alanların belirlenmesi ve kaynak çıkarımının sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi konularına da oldukça önem vermektedir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 41-42).

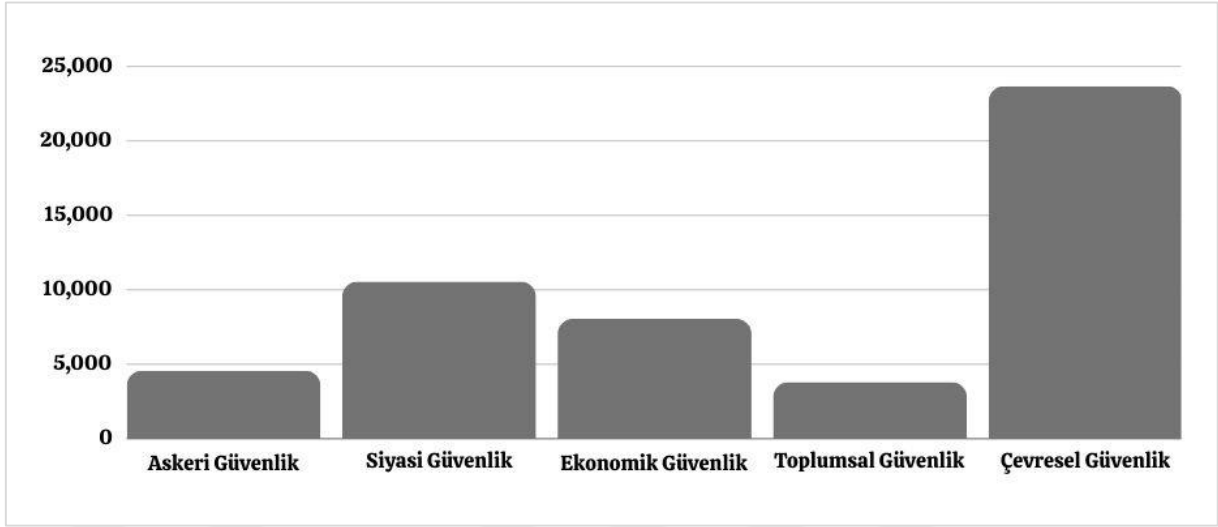
3.3.2.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Almanya'nın Arktik strateji belgesine bakıldığında, bölgedeki etkin ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergelerin hiç kodlanmamış olduğu, ancak ulus-üstü aktörleri işaret eden Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği göstergelerinin hatırı sayılır derece kodlanmış olduğu görülmektedir. Bölgede ulus-düzeyindeki aktörlere hiç atıf yapmayan ancak uluslararası örgütlere sıkça

değinen Almanya, Arktik stratejisini ikili ilişkiler temelinde değil çok taraflı ilişkiler üzerinden yürütmektedir. Bölgede etkin olan ulus-üstü aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin diğer göstergelerle kesişimlerine bakıldığında, Almanya'nın Arktik stratejisinde hangi örgütü ne şekilde ele aldığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin, toplamda 2 noktada kodlanan NATO göstergesi, bu 2 noktada da Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişirken, toplamda 10 farklı yerde kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesi bunların 7'sinde Siyasi Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Öte yandan, toplamda 7 kere kodlanan Avrupa Birliği göstergesi, 4 yerde Çevresel Güvenlik göstergesiyle ve 3'er yerde Askerî Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle kesişmiştir. Yalnızca bu kesişme oranlarına bakılarak, Almanya'nın Arktik stratejisinde askerî güvenlik sektörüyle ilgili meseleleri ağırlıklı olarak NATO ve onunla birlikte AB; siyasî güvenlik sektörüyle ilgili konuları BM; çevresel ve ekonomik güvenlik sektörleriyle ilgili meseleleri ise AB çerçevesinde ele almakta olduğu söylenebilecektir. Bununla birlikte, toplamda 2 kere kodlanmış olan NATO göstergesinin her ikisinde de Avrupa Birliği göstergesiyle kesişmiş olması ilgi çekicidir. Bu durum, Almanya'nın savunma politikasını çok büyük ölçüde NATO ve AB çerçevesinde ele almasından kaynaklanmaktadır. Nitekim strateji belgesinde, Almanya'nın AB ve NATO üyeliğinden kaynaklanan ittifak yükümlülüklerine ve bu iki örgütün Arktik Bölge'deki güvenlik politikasına bağlı olduğu ifade edilmiş (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 25), ayrıca NATO ve AB'nin Arktik Bölge'ye daha fazla ilgi göstermesini sağlamaya kararlı olduğu belirtilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019: 42).

Almanya'nın Arktik strateji belgesine, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergelerine bakıldığında, bu iki yardımcı göstergenin de nitel ve nicel olarak birbirlerine yakın sıklıkta ve yoğunlukta ele alındığı görülmektedir. Arktik Rotalar göstergesi nicel kullanım sıklığı bakımından bir adım geride kalmasına rağmen nitel kapladığı alan bakımından Yeraltı Kaynakları göstergesinden bir miktar daha fazla alan kaplamaktadır. Her iki yardımcı gösterge de ağırlıklı olarak çevresel ve ekonomik güvenlik sektörleri bağlamında ele alınmıştır. Bu iki göstergenin Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle hiç kesişmemiş olması, Almanya'nın bölgeyle ilgili tanımlamalarını yaptığı kısımlarda bu iki konuya hiç değinmediğini göstermektedir. Öte yandan strateji metninin giriş bölümünden itibaren, uluslararası hukuk kurallarına sık sık atıflar yapılarak bölgenin sunduğu avantajların keşfine ve kullanımına dair konular dile getirilmiştir. Örneğin, Almanya'nın kendisini tüm uluslararası ve bölgesel anlaşmalara adanmış ve Arktik Bölge'nin kullanımı ve keşfine ilişkin yasal olarak bağlayıcı düzenlemelere uyulması gerektiğine inandığı; bölgede elde edilen bilimsel bulguları önemseydiği; BMDHS uyarınca Arktik sularda seyrüsefer

özgürlüğünün ve maden kaynaklarının araştırılması ve çıkarılmasıyla ilgili yasal olarak bağlayıcı düzenlemelerin bulunduğu ifade edilmiştir (Almanya Federal Hükümeti, 2019 3-4).

Grafik 3.10. Almanya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.10'da, Almanya'nın 2019 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Almanya'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 83'üne tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Almanya'nın strateji metninin çok önemli bir kısmı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlelin ya da paragrafin birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Almanya'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, çevresel güvenlik sektörüne dair konuların diğer güvenlik sektörlerine nazaran bariz bir şekilde ön plana çıktığı görülmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkeler, strateji belgelerinde başta çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine dair unsurlara vurgu yaparak bölgedeki varlıklarını meşru bir zemine oturtma eğilimindedir. Buradaki grafikte de bu durumun bir yansıması görülmektedir. Bölge-dışı bir aktör olarak Almanya, hem bölge ülkelerinin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularına hem de tartışmalı askerî güvenlik konularına fazla değinmemiştir. Bununla birlikte, bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek, bölgedeki varlığını bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmiştir.

3.3.3. Fransa

Kutup bölgelerine dair ilgisinde Arktika yerine Antarktika'yı ön plana çıkarıyor gibi görünse de, Fransa'nın Arktik Bölge'yle ilgili birkaç yüzyıl öncesine dayanan uzun bir geçmişi bulunmaktadır. 17. yüzyılın başlarında, Fransız balıkçılar Kuzey Atlantik'te faaliyet gösterirken Fransız kâşifler, bugünkü Kanada'nın kuzey kısımlarını keşif seferlerine çıkmaktaydı. Günümüzde, Fransa'nın alt-Arktik Bölge'deki Saint Pierre et Miquelon bölgesi, Fransız hükümetini bölgeyle ilişki kurmaya motive eden başlıca faktör olarak öne çıkmaktadır (The Arctic Institute, t.y.).

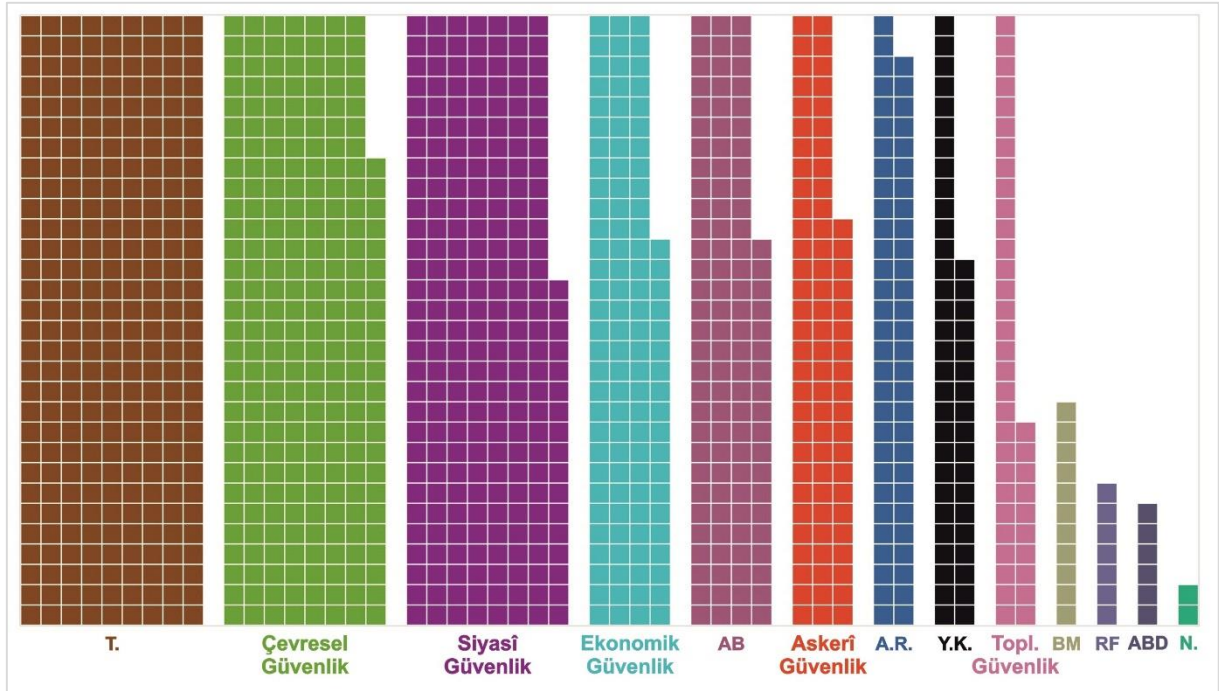
1990'dan beri Barents Avrupa-Arktik Konseyi'nde ve 2000 yılından beri Arktik Konseyi'nde Gözlemci statüsüne sahip olan Fransa, 2016 yılında bir Arktik strateji belgesi, 2022 yılında ise Kutuplara dair bir strateji belgesi yayımlamıştır. 2022 tarihli belge, hem sadece Arktik Bölge'yi değil her iki kutup bölgesini de kapsadığı için hem de resmî bir İngilizce tercümesi bulunmadığı için, analiz edilmek üzere çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmada, 2016 tarihli, “Arktik Bölge'nin Büyük Meydan Okuması: Arktik Bölge için Ulusal Yol Haritası” başlıklı, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin ve haritaların sıkça kullanıldığı, toplamda 62 sayfalık bir metin olan strateji belgesi analize dâhil edilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016).

Tablo 3.24. Fransa Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	50
Askeri Güvenlik	24
Siyasi Güvenlik	61
Ekonomik Güvenlik	41
Toplumsal Güvenlik	9
Çevresel Güvenlik	79
Amerika Birleşik Devletleri	2
Rusya Federasyonu	7
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	24
Arktik Rotalar	26
Birleşmiş Milletler	7
NATO	2
Avrupa Birliği	33

Tablo 3.24'te, Fransa'nın 2016 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, sıklığı bakımından ana göstergelerden Çevresel Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergelerinin kodlanma ön plana çıktığı, Toplumsal Güvenlik göstergesinin ise oldukça az kodlandığı görülmektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, en sık kodlanan yardımcı gösterge olmuştur. Bölgede etkin olan ulus düzeyi ve ulus-üstü düzeyi aktörleri simgeleyen göstergeler, Avrupa Birliği göstergesi hariç olmak üzere, nispeten az kodlanmıştır. Ancak Avrupa Birliği göstergesinin kodlanma sayısı dikkat çekici ölçüde yüksektir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleri, yaklaşık olarak eşit sayılarda kodlanmıştır. Tablo 3.24'e bakıldığında, Fransa'nın Arktik stratejisinde çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine dair konuların oldukça ağır bastığı görülmektedir. Bir bölge-dışı aktör olarak Fransa'nın, toplumsal güvenlik ve askerî güvenlik sektörleriyle ilgili meselelere daha az odaklanmış olması doğaldır.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin bu kadar sık kodlanmış olması da Fransa'nın bir bölge-dışı aktör olmasına yorulabilir. Zira bölge-dışı aktörlerin genelinde, kendilerinin Arktik Bölge siyasetinde aktif olmalarına sağlam bir dayanak bulma çabası vardır ve bu çaba genelde, çalışmada Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi kapsamında ele alınan konular vesilesiyle yerine getirilmektedir. AB'nin önde gelen üye devletlerinden biri olan Fransa'nın Arktik stratejisinde, Avrupa Birliği haricindeki bölgede etkin olan aktörlere oldukça az yer verilmiş olması da Fransa'nın bölgedeki varlığına dayanak ve destek bulma çabasıyla ilişkilendirilebilir.

Görsel 3.11. Belge Portresi: Fransa Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama ve Sınırlandırma; AB: Avrupa Birliği; AR: Arktik Rotalar; YK: Yeraltı Kaynakları; BM: Birleşmiş Milletler; RF: Rusya Federasyonu; ABD: Amerika Birleşik Devletleri; N: NATO)

Görsel 3.11’de, Fransa’nın Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Görsel 3.11’de aktarıldığı üzere, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, ana göstergeleri de geçerek, Fransa’nın Arktik strateji belgesinde en çok yer kaplayan gösterge olmuştur. Ana göstergelerin en yoğun yer kaplayanı Çevresel Güvenlik göstergesi iken, en az yere tekabül edeni Toplumsal Güvenlik göstergesidir. Avrupa Birliği göstergesi, ana göstergelerden Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergelerini ve bölgenin sunduğu avantajlara işaret eden Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergelerini geçerek, en yoğun yer kaplayan göstergeler sıralamasında beşinci sırada yer almıştır. Tablo 3.24’teki kodlanma sayılarına paralel olarak, Avrupa Birliği göstergesi haricinde kalan bölge aktörlerini simgeleyen Birleşmiş Milletler göstergesi, Rusya Federasyonu göstergesi, Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve NATO göstergesi, metinde en az yer kaplayan göstergeler olmuştur.

Tablo 3.25. Fransa Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		2	19	6	0	14	1	0	0	4	3	2	0	4
2. Askeri Güvenlik	2		12	3	0	2	1	3	0	3	4	4	2	4
3. Siyasi Güvenlik	19	12		8	2	9	1	2	0	0	3	7	1	10
4. Ekonomik Güvenlik	6	3	8		2	12	0	3	0	11	3	0	0	4
5. Toplumsal Güvenlik	0	0	2	2		1	0	0	0	0	0	0	0	1
6. Çevresel Güvenlik	14	2	9	12	1		0	0	0	9	11	0	0	8
7. Amerika Birleşik Devletleri	1	1	1	0	0	0		0	0	0	1	0	0	1
8. Rusya Federasyonu	0	3	2	3	0	0	0		0	0	1	1	0	2
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	4	3	0	11	0	9	0	0	0		1	0	0	1
11. Arktik Rotalar	3	4	3	3	0	11	1	1	0	1		0	0	4
12. BM	2	4	7	0	0	0	0	1	0	0	0		0	0
13. NATO	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1
14. AB	4	4	10	4	1	8	1	2	0	1	4	0	1	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.25’te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tablo 3.25’e bakıldığında en sık kesişen iki göstergenin Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle Siyasi Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir. Bu ikiliyi Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle Çevresel Güvenlik göstergesinin oluşturduğu kesişmeler takip etmektedir. Görsel 3.11’de görüldüğü üzere en yoğun yer kaplayan gösterge olan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin en çok kesişimlere de sahip olması doğal bir durumdur. Ana göstergelerin

birbirleriyle kesişme durumlarına bakıldığında, Askerî Güvenlik – Siyasî Güvenlik göstergelerinin kesişimi ve Ekonomik Güvenlik – Çevresel Güvenlik göstergelerinin kesişimleri ön plana çıkmaktadır. Askerî Güvenlik – Toplumsal Güvenlik göstergeleri hiç kesişmezken, diğer ana göstergeler birbirleriyle en az bir noktada kesişmiştir.

Fransa'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.24'te, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.11'de gösterilmektedir. Tablo 3.25 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. Fransa'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.11, Tablo 3.24 ve Tablo 3.25'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, nicel olarak kodlanma sayısı bakımından üçüncü sırada gelen Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, metinde kapladığı nitel alan bakımından en yoğun yer kaplayan gösterge konumundadır. Bu durum, daha önce de ifade edildiği üzere, bölge-dışı aktörlerin genelinde görülen bir durumdur. Bölge-dışı aktörler, bölgedeki siyasî ve ekonomik varlıklarını kabul ettirebilmek adına, bölgenin tanımlanması ve kendilerini bölge içinde konumlandırma konularına daha çok yer verme eğilimindedirler. Fransa da bölge-dışı bir aktör olarak, Arktik Bölge'deki varlığını sağlam dayanaklarla desteklemek adına, bu konulara daha uzun yer ayırmıştır. Bununla birlikte, Fransa'nın Avrupa Birliği dışındaki bölgede etkin olan aktörlere ya hiç değinmemiş ya da çok az yer vermiş olması, bölgedeki varlığını AB üyeliği üzerinden desteklemek istemesinden de kaynaklanmaktadır. Tek bölge-dışı aktör göstergesi olan Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin hiç kodlanmamış olması, bu bağlamda ilgi çekicidir. Avrupa Birliği göstergesinin diğer göstergelerle oluşturduğu kesişimlere bakıldığında, Fransa'nın bölgedeki mevcudiyetini hangi temeller üzerinden meşrulaştırmak istediği görülmektedir. Fransa'nın Arktik strateji belgesinde Avrupa Birliği göstergesi, ana göstergelerden en sık Siyasî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle kesişirken en az Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Buradan, Fransa'nın Arktik Bölge'de toplumsal güvenlik sektörü gibi daha ziyade ülkelerin iç işleriyle ilgili konulara çok girmek istemediği; ancak uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk gibi konuları içeren siyasî güvenlik sektörü konularına ve çevresel güvenlik sektörüne dair meselelere genişçe yer ayırdığı sonucu çıkarılabilir. Toplamda 24 kere kodlanan Askerî Güvenlik göstergesi, bunlarında yarısında Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Fransa'nın askerî güvenlik sektörüne dair konulara yaklaşırken ağırlıklı olarak işbirliği, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler konularına vurgu yaptığı anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle, Fransa'nın salt bir güç kullanımındansa uluslararası işbirliği ve hukuka bağlılığı tercih ettiği sonucu çıkarılabilecektir.

Yine de Fransa'nın Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, Görsel 3.11, Tablo 3.24 ve Tablo 3.25'te aktarılan verilerin ışığında, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını görerek aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.3.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Fransa'nın bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde nicel olarak kodlanma sayısı bakımından üçüncü sırada gelmesine rağmen, nitel olarak metinde en yoğun yer kaplayan gösterge olmuştur. Bunun sebebi, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesine dair konuların daha uzun ifadeler ve paragraflar şeklinde ele alınmış olmasıdır.

Tablo 3.25'te görüldüğü üzere, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, en sık ana göstergelerle kesişmiştir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, Fransa'nın bölgede uluslararası işbirliği ve uluslararası hukuk konularına sıkça vurgu yaptığı anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin Çevresel Güvenlik göstergesiyle de sıkça kesiştiği görülmektedir.

Fransa'nın Arktik strateji belgesinin Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanı imzasını taşıyan önsözü, "Arktik Bölge Fransa'ya hem uzak hem de yakındır" ifadeleriyle başlamaktadır. Strateji belgesinde, Fransa kıyılarından 2500 ila 5000 km uzaklıkta bulunan bir alana yayılan Arktik Bölge'nin ve Fransa gibi bir deniz gücü için nispeten yakın kaldığı, Fransa'dan bakıldığında Arktik Okyanusu'nun, Fransa'nın batı kıyılarına uzanan Kuzey Atlantik'in doğal bir uzantısı gibi görüldüğü ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelere göre, Arktik Bölge zorlu iklimi ve coğrafyası nedeniyle de uzaktır; ama yine de Fransa'nın son üç asırdır güçlü bir keşif geleneğine ve kutuplarda kalıcı araştırma üslerine sahip bir kutup ülkesi olarak kendini kanıtlamış olmasından dolayı aynı zamanda yakındır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 4).

Fransa'nın Arktik strateji belgesinin önsözü, son yarım asırda bölgede iklimsel olarak görülen değişimden ve birkaç on yıl içinde bölgenin yeni deniz rotaları sunacak şekilde buzul kütlelen arınacağından bahsederek devam etmektedir. Arktik Okyanusu'na kıyıdaş ülkeler olarak Arktik Beşli'nin iklim değişikliğinin getirdiği zorluklar karşısında ön saflarda yer aldığı; ancak sorunun doğasının ve boyutunun uluslararası işbirliğini gerektirdiği ifade edilmiştir.

Fransa'nın Arktik Konseyi'ne gözlemci olarak katılmasının nedeni olarak bu durum dile getirilmiştir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 4).

Strateji belgesinde, Arktik Konseyi'nin ilk kuruluş aşamasından ve mevcut yapısından söz edilmiş, Konsey'in Arktik meselelere dair anahtar örgüt olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, "Arktika'da olan Arktika'da kalmaz" deyiimiyle, bölgede yaşanan değişim ve dönüşümün küresel etkilerinin altı çizilmiştir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 10). Strateji belgesinin sonlarına doğru, Arktik Konseyi ve bölgeyle ilgili diğer işbirliği forumlarına geniş bir yer ayrılmış, bu kısımda da Konsey'in tarihi ve yapısı anlatılmıştır (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 51-52). Strateji belgesinin yayımlandığı tarihte Arktik Ülkelerin ve bölge-dışı bazı ülkelerin kendi Arktik strateji belgelerini yayımladıklarından söz edilmiş; Arktik Bölge'nin jeopolitik ve jeoekonomik bir bölge olarak ortaya çıkışını şekillendiren farklı parametreler arasında, iklimsel ve çevresel değişimin tartışmasız en öngörülebilir parametre olduğu ifade edilmiştir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 11).

Strateji belgesinde, Fransa'nın kutup araştırmalarıyla ilgili tarihsel geleneğine uzun bir yer ayrılmış, 1800'lerden itibaren neler yapıldığı aktarılmıştır. Fransa'nın 1963 yılında Svalbard'da bilimsel araştırma üssü kuran ilk ülke olması gibi örneklerle, bölgeye olan ilgilerinin diğer pek çok ülke gibi yeni oluşmaya başlamadığını vurgulamışlardır (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 17). Arktik strateji belgesinde Fransa, AB üyeliğini sıkça ön plana çıkarmıştır. Avrupa Birliği'ne üye bir ülke olarak, AB'nin Arktik politikasını desteklediklerini hatta şekillendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bölgedeki varlığını AB üzerinden de meşrulaştırmaya çalışan Fransa, üç AB üyesi ülkenin aynı zamanda Arktik Ülke olduklarını ve yedi AB üyesi ülkenin de Arktik Konseyi'nde gözlemci olduklarını hatırlatmıştır (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 51).

Arktik strateji belgesinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kodlanmış alanlara bakıldığında, Fransa'nın bölgeyi küresel bir alan olarak gördüğü, kendisine hem yakın hem de uzak olarak tanımladığı, bölgeyle geçmişi uzun bir tarihe dayanan bağlantılara sahip olduğu, bölgedeki varlığını AB kanalıyla da meşrulaştırmak istediği, uluslararası hukuku, işbirliğini ve örgütleri destekleyerek ülkelerin içişlerine dair toplumsal güvenlik gibi konulardan uzak kalmayı tercih ettiği görülmektedir.

3.3.3.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde ikinci en az kodlanan ana göstergedir. Toplamda 24 farklı noktada kodlanan Askerî Güvenlik göstergesi, bunların

12'sinde Siyasî Güvenlik göstergesinin kodlandığı alanlarla kesişmiş, Toplumsal Güvenlik göstergesiyle hiç kesişmemiştir. En az sayıda kodlanan ikinci ana gösterge olmasına rağmen, Askerî Güvenlik göstergesi, Toplumsal Güvenlik göstergesi hariç strateji belgesinde kodlanmış olan diğer tüm göstergelerle en az bir noktada kesişerek en geniş yelpazede ele alınan gösterge konumundadır.

Fransa'nın Arktik strateji belgesinde, Arktik Okyanusu'ndaki hızlı değişimlerin bir sonucu olarak egemenlik alanları sorunlarının ortaya çıktığı belirtilmiştir. Her ne kadar ilk olarak Arktik Ülkeleri ilgilendirse de ekonomik faaliyetlere, çevrenin korunmasına ve deniz güvenliğine ilişkin sorunlar, Fransa'nın küresel çıkarları ve uluslararası toplumun bir parçası olarak sorumlulukları açısından bölgeye daha fazla önem vermesini gerektirdiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Fransa'nın AB ve NATO üyelikleri, Arktik Bölge'nin istikrarının korunmasına katkıda bulunması gerekebileceği anlamına geldiği; çünkü Fransa'nın, bu kadar uzak mesafelere önemli miktarda kaynak konuşlandırma kapasitesine sahip birkaç ülkeden biri olduğu dile getirilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 33).

Strateji belgesindeki ifadelerle göre, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana Arktik Bölge'nin askerî yönü arka planda kalmış olsa da, özellikle Rusya'nın stratejik duruşu değiştikçe bu durum da değişmektedir. Fransa'nın bölgedeki temel çıkarları, askerî ve savunma sorunlarından ziyade öncelikle ekonomisi, savunması ve çevrenin korunmasıyla ilgilidir. Bununla birlikte, madencilik ve kıtalararası nakliye konularında bölgenin istikrarı ve güvenliğine yönelik herhangi bir tehdit, Fransa'nın mevcut ve gelecekteki çıkarlarını etkileyecektir. Bunları ifade ettikten sonra Fransa, enerji tedariğinin ve özellikle yüksek teknoloji savunma sektörü için kritik öneme sahip stratejik minerallerin tedariğinin güvenliğini sağlamak durumunda olduğunu da eklemiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 33-34). Strateji belgesinin son kısmında, Bir NATO üyesi olarak Fransa'nın, İttifakın üyesi ve ortağı olan Arktik devletleri ilgilendirebilecek istikrar ve güvenlik sorunlarından endişe duymakta olduğu ifade edilerek, Fransa'nın bölgedeki varlığını, askerî güvenlik sektörü bağlamında kısa ve net bir şekilde meşrulaştırılmaya çalışılmıştır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 58).

3.3.3.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, nicel anlamda en sık kodlanan ikinci, nitel anlamda en yoğun yer kaplayan üçüncü gösterge konumundadır. Diğer göstergelerle kesişme sayılarına bakıldığında, en sık Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kesiştiği görülmektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin irdelendiği başlık altında da ifade edildiği üzere,

Fransa, bölgeye dair tanımlamalarını ve kendisini bölge siyasetinde konumlandırmasını ağırlıklı olarak siyasî güvenlik sektörüne dair konular olan uluslararası hukuk, işbirliği ve örgütler vurgusuyla yapmaktadır. Siyasî Güvenlik göstergesinin en sık kesiştiği ikinci göstergenin Askerî Güvenlik göstergesi olması ilgi çekici ve pek alışılmadık bir durumdur. Daha önce ifade edildiği üzere, Fransa, bölgedeki askerî varlığını da uluslararası hukuk ve örgütler üzerinden meşrulaştırmaya çalıştığı için, bu iki ana göstergenin kesişme sayısı, diğerlerine nazaran yüksektir.

Fransa, strateji belgesinde Arktik Konseyi'nde yer alma sebebini, Arktik meselelerin yalnızca kıyıdaş ülkeleri değil tüm küreyi ilgilendirmesine bağlamaktadır. Fransa, eşsiz ve kırılgan olarak tanımladığı Arktik Bölge'nin sürdürülebilir kalkınmasından da sorumlu olan Arktik bölge dışındaki ülkelere daha fazla sorumluluk yükleme ilkesini teşvik ettiğini belirtmektedir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 4). Arktik Konseyi'nin tarihinden ve yapısından bahsedilen strateji belgesinde, bölge-dışı ülkelerin Konsey'de resmi gözlemci statüsü elde etmek için Arktik'te araştırma yapmak zorunda olduğunu belirtilmiş; Gözlemci Ülkelerin temel katılım araçlarının, çalışma gruplarına uzmanlık katkıları olduğu ifade edilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 18).

Strateji belgesinin diplomasi konusundaki tavsiyelerin yer aldığı kısmında, Fransa'nın Arktik Bölge ilişkilerinde ana sahnenin Arktik Konseyi'ne katılımı olduğu, bununla birlikte ikili girişimler ve teknik forumlar vesilesiyle de bölge jeopolitiğinde etkin bir rol alma çabası içinde olduğu belirtilmektedir. Diplomasi tavsiyeleri olarak da şunlar sıralanmıştır: En az iki veya üç Arktik Konseyi Çalışma Grubu'na sürekli ve yapılandırılmış katılım yoluyla bilimsel varlığı güçlendirmek; diplomatik katılımlara devam etmek; Daimi Katılımcılar'la bağlantıları güçlendirmek; Gözlemci Ülkeler ile Arktik Konseyi Başkanlığı arasındaki diyalogda aktif rol almak; Arktik Ülkelerle öncelikli alanlar (sürdürülebilir kalkınma ve yeşil büyüme, kara ve deniz kirliliğiyle mücadele, iklim değişikliği ve bunun biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkisi üzerine araştırmalar) konusunda ikili eylem planları hazırlamak; Gözlemci Ülkelerle sinerji yaratmak (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 47).

Fransa'nın Arktik strateji belgesinde Siyasî Güvenlik göstergesi, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Millet göstergeleriyle de sıkça kesişmiştir. Bunun sebebi, daha önce de ifade edildiği üzere, Fransa'nın bölgedeki varlığını meşrulaştırma yollarından biri olarak uluslararası örgütleri kullanması olarak gösterilebilir. Nitekim Fransa'nın 2006 yılında başlayan Arktik Bölge'ye yönelik entegre bir Avrupa politikası geliştirme çalışmalarında AB'yi desteklediğini de ifade etmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 51). Belgedeki

ifadelere göre, AB ve Fransa, yalnızca AB'nin değil, tüm dünyanın çıkarına olacak Arktik Bölge'nin istikrarlı, sürdürülebilir ve müreffeh kalması gerektiğini düşünmektedir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 52). Strateji belgesinin son kısmında Fransa, Arktik Okyanusu'nun potansiyel kullanıcıları olan bölge-dışı ülkelerin, bölgenin sürdürülebilir ve sorumlu yönetimine ilişkin planlama ve karar alma süreçlerine daha fazla dâhil edilmesi gerektiğini; ulusal çıkarlar ile ortak çıkarlar arasında bir denge sağlamak adına Arktik Ülkeler ve bölge-dışı ülkelerle birlikte çalışacağını beyan etmiştir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 60).

3.3.3.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde hem nicel kodlanma sayısı hem de nitel kapladığı alan bakımında dördüncü sırada gelmektedir. Ekonomik Güvenlik göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik ve Yeraltı Kaynakları göstergeleriyle kesişmiş, bu iki göstergeyi Siyasî Güvenlik göstergesi takip etmiştir.

Fransa'nın Arktik strateji belgesinin Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanı imzalı önsözünde, bölgede yaşanan çevresel dönüşümün, hem denizcilik hem de balıkçılık açısından büyük ekonomik fırsatlar getireceği ancak aynı zamanda büyük zorluklar da doğuracağı ifade edilmiş; sürdürülebilir kalkınma konusunun önemi güçlü bir şekilde vurgulanmıştır (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 4-5). Strateji belgesinin giriş bölümünde de, bölgede yaşanan iklimsel dönüşümün bir yandan krizlere sebep olurken, diğer yandan yeni nakliye rotalarıyla, yeni enerji kaynaklarıyla ve biyolojik kaynaklarla potansiyeli yüksek yeni ekonomik ve ticari alanlar açacağı belirtilmiştir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 9). Strateji belgesinde Arktik Bölge, “jeopolitik ve jeoekonomik bir bölge” olarak nitelendirilmiş, Fransa'nın bölgede zaten büyümesi kaçınılmaz olan siyasî ve ekonomik çıkarlarının olduğu ifade edilmiş, Arktik Bölge'nin sorunlarının ve zorluklarının Arktik Okyanusu'nun potansiyel kullanıcısı olan tüm ülkeleri ilgilendirdiği vurgulanmıştır (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 11).

Fransa, Arktik strateji belgesinin alt başlıklarından biri “Arktik Bölge’de Ekonomik Fırsatlar” şeklinde belirlenmiştir. Strateji belgesinde, son yıllarda Arktik Bölge'nin potansiyel ekonomik ve ticarî kalkınma için yeni bir bölge olarak yükseldiği, yedi konuya özel dikkat gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yedi konu ise şöyle sıralanmıştır: Yeraltı Kaynakları, Ulaştırma, Altyapı, Uydu Gözetimi, Balıkçılık, Yenilenebilir Enerji ve Yeni Teknolojiler ve Turizm. Yeraltı Kaynakları başlığı altında, Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu'nun (*United States Geological Survey [USGS]*), çalışmanın önceki bölümlerinde

detaylıca ele alınan araştırması üzerinden bölgenin sahip olduğu yüksek potansiyele değinilmiştir. Ancak iklimi, zorlu coğrafyası, altyapı eksikliği gibi sebeplerle bölgedeki madencilik faaliyetlerinin yüksek maliyetlerinin, buradaki rezervleri ekonomik açıdan çok daha az çekici kıldığı ifade edilmiştir. Ulaştırma başlığının altında da, önce bölgenin bu konuda sunduğu avantajlar dile getirilmiş, ardından, yine bölgenin zorlu koşullarına atıfla, Arktik rotaların kullanım imkânının hâlâ kısıtlı ve tehlikeli olduğu belirtilmiştir. Altyapı başlığının altında da zorlu koşullar sebebiyle bölgenin altyapı bakımından yetersiz olduğu ve kısa vadede bu altyapı sorunlarının çözülmesinin oldukça zor olduğu ifade edilmiştir. Uydu Gözetimi başlığı altında, bölgedeki küresel ısınmadan kaynaklanan yeni faaliyetler ve hızlı değişim sebebiyle, uyduların ve uzay programlarının telekomünikasyon, deniz ve seyrüsefer güvenliği, çevresel gözetim ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi alanlarında kullanışlı araçlar hâline geldiği dile getirilmiştir. Balıkçılık başlığı altında, iklim değişiminin etkisiyle bazı balık türlerinin kuzeye doğru göç edebileceği, bu sebeple diğer balık türlerinin sömürülme tehlikesi altında kalacağı ifade edilmiştir. Yenilenebilir Enerji ve Yeni Teknolojiler başlığının altında, iklim değişikliğinin ekonomik ve ticari kalkınma için fırsatlar yarattığı bir bölgede, yenilenebilir enerji kaynaklarına, yeşil teknolojiye ve inovasyona yapılan yatırımlara dayanan yeşil büyümenin çok önemli bir konu olduğu; bölgenin yeni teknolojiler için bir laboratuvar olduğu dile getirilmiştir. Son olarak, Turizm başlığının altında ise yaz aylarında Arktik suların açılmasıyla birlikte turizm sektörü için özellikle kutup yolculukları için yeni fırsatlar ortaya çıktığı ancak bunların farkındalığın artmasına yardımcı olsa da Arktik ekosistemler için potansiyel bir tehdit oluşturduğu ifade edilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 25-26).

Fransa'nın Arktik strateji belgesinin bir diğer başlığının "Fransa'nın Arktik Bölge'de Ekonomik Çıkarları" olarak belirlenmiş olması, ekonomik açıdan bölgenin kendileri için ne derece önemli olduğunu göstermiştir. Bölgede faaliyet gösteren Fransız şirketlerinin listesinin verildiği bu bölümdeki ifadelerle göre Arktik Bölge, çok çeşitli çıkar alanlarını kapsamaktadır. Fransız kamu ve özel sektörü için birçok fırsat potansiyel olarak görülse de, genel olarak bakıldığında, bölgedeki ticarî faaliyetlerin kârlılığı Fransa için hâlâ sınırlıdır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 27). Strateji belgesinde, ekonomik fırsatlar ve işbirliğine ilişkin olarak, endüstriyel projelerin ve madencilik faaliyetlerinin çevreyi Yerli halkı gözeterek yapılması, Fransız şirketlerinin Arktik Ekonomi Konseyi'ne ve bölgeyle ilgili iş etkinliklerine katılması, petrol sektöründeki Fransız şirketlerinin desteklenmesi gibi tavsiyelerde bulunulmuştur (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 28).

3.3.3.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde hem nitel olarak en az sıklıkta hem de nicel olarak en az yoğunlukta kodlanmış göstergedir. Toplumsal Güvenlik göstergesinin strateji belgesi metninde yalnızca 9 kere kodlanmış olması ve Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle hiç kesişmemesi, Fransa'nın Arktik stratejisinde daha ziyade ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik sektörüne dair konulardan bir bölge-dışı aktör olarak kaçınmış olmasına yorulabilir.

Fransa'nın Arktik strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanmış alanlara bakıldığında, toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili konuların detaya inilmeden genel bir çerçevede ele alındığı görülmektedir. Örneğin önsözde, bölgede gözlemlenen iklim değişikliğinin sonuçlarından birinin, bölge sakinlerinin yaşamlarına etkisi olacağından bahsedilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016). Strateji belgesinde ekonomik fırsatlar ve işbirliğine ilişkin verilen önerilerden biri, turizm sektörünün Yerli halka ve bölgenin diğer sakinlerine saygı duyarak geliştirilmesi ve bölgede faaliyet gösteren Fransız şirketlerinin bölge sakinlerini işe almaya ve eğitmeye teşvik edilmesi yönündedir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 28). Strateji belgesinde, bölgenin demografik yapısına dair bazı bilgiler de verilmiştir. Oldukça seyrek bir nüfusa sahip olan Arktik Bölge'de yaklaşık 4 milyon insanın yaşadığı ve bunların neredeyse yarısının Rusya'da bulunduğu ifade edilmiştir. Bölge sakinlerinin yaklaşık %10'unun, Sami ve İnuit gibi uluslararası sınırları aşan Yerli topluluklardan oluştuğu ve Yerli halkların "Daimi Katılımcı" statüsüne sahip olan örgütleri aracılığıyla Arktik Konseyi'nde temsil edildiği belirtilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 29-30). Strateji belgesinde geniş bir yer ayrılan ve Fransa'nın Arktik stratejisi bağlamında oldukça önemsendiği Arktik Konseyi'nin meşruiyetinin tesis edilmesine yardımcı olan iki temel faktörden biri olarak, Konsey'in Yerli halklarla özel ilişkisi gösterilmiştir. Belgede, Daimi Katılımcıların Konsey nezdindeki Bakanlar Toplantılarında, Arktik Ülkelerle (Konsey üyesi 8 ülke) birlikte eşit söz hakkına sahip olduğu ve karar alma sürecinde kendilerine danışıldığı, ancak oy haklarının olmadığı belirtilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, kararların oybirliğiyle alındığı Konsey'de bu durum, prensip olarak Daimi Katılımcılara kendilerini doğrudan etkilemesi muhtemel kararlarda söz hakkı vermektedir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 45). Strateji belgesinde, diplomasiyle ilgili tavsiyelerin aktarıldığı kısımda, Daimi Katılımcılarla bağlantıların güçlendirilmesi ve işbirliği projeleri planlanması dile getirilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 47).

3.3.3.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde nicel kodlanma sayısı bakımından birinci, metinde kapladığı alan bakımından ikinci sırada gelmektedir. Toplamda 79 farklı yerde kodlanan Çevresel Güvenlik göstergesi, en sık Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, bir bölge-dışı ülke olan Fransa'nın bölgede varlığını meşru temellere dayandırma çabasının bir sonucu olarak görülebilir. Nitekim strateji belgesinde sık sık iklim değişikliği sebebiyle bölgede yaşanan dönüşüme atıf yapılarak, bunun sonuçlarının yalnızca kıyıdaş ülkeleri değil tüm küreyi etkileyeceği ifade edilmiştir. Örneğin, strateji belgesinin Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanı imzalı önsözünde, Arktik Okyanusu'na kıyıdaş ülkelerin iklim değişikliğinin getirdiği riskler ve tehditler karşısında ön saflarda yer aldığı; ancak bu risk ve tehditlerin doğası ve boyutu gereği uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Fransa'nın Arktik Konseyi'ne gözlemci olarak katılmasının nedeni olarak bu durum dile getirilmiş; yıllardır, bu benzersiz ve kırılgan bir doğaya sahip olan Arktik Bölge'nin sürdürülebilir gelişiminden de sorumlu olan bölge-dışı ülkelere daha büyük sorumluluklar yüklenmesi ilkesini teşvik ettiği ifade edilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 4).

Çevresel Güvenlik göstergesinin sıkça kesiştiği bir başka gösterge Ekonomik Güvenlik göstergesi olmuştur. Bu iki göstergenin nispeten yüksek sayıda kesişmiş olması, Fransa'nın Arktik Bölge'de, üst paragrafta da örneği görülen sürdürülebilir kalkınma konusuna verdiği önemden kaynaklanmaktadır. Strateji belgesine göre, son yirmi yılda, bölgede görülen iklim değişikliği bölgeyi bir çevresel kriz yaşanan bölge olarak tanıtmanın yanı sıra, Arktik rotalar ve yeraltı kaynakları gibi güçlü potansiyeliyle yeni bir ekonomik ve ticaret alanı olarak da kabul edilmesine yol açmıştır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 9). Belgede, Fransa'nın temel amaçlarından biri olarak, bölgede sürdürülebilir kalkınmaya yardımcı olma hedefi ortaya koyulmuştur (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 11).

Fransa'nın Arktik strateji belgesinde Çevresel Güvenlik göstergesi, bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen Yeraltı Kaynakları göstergesi ve Arktik Rotalar göstergesiyle de nispeten sıkça kesişmiştir. Fransa, strateji belgesinde, bölgedeki ticarî ve iktisadî faaliyetlerde çevrenin korunmasına özel hassasiyet gösterilmesini istemiştir. Örneğin madencilik faaliyetlerinde katı bir çevre standardı uygulanması gerektiğini ifade edilmiş (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 28); Arktik ekosistemlerinin hassas ortamı ve insan faaliyetlerine (ticari denizcilik, petrol sondajı, geziler vb.) karşı düşük direncinin tüm potansiyel ekonomik

aktörlerin sorumluluğundaki bir sorun olduğu belirtilmiştir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 58).

Fransa, Arktik strateji belgesindeki alt başlıklardan birini “Arktik Deniz Ortamının Korunması” şeklinde belirleyerek, bölge özelinde çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konulara ne ölçüde önem verdiğini göstermiştir. Fransa’ya göre Arktik Okyanusu, kuzey yarımküredeki iklim düzeninin temel bileşenidir. Ekosistemi, atmosferin kimyasal bileşimindeki değişiklikler, küresel ısınma ve yaz deniz buzunun azalmasıyla kolaylaştırılan insan faaliyetlerinden kaynaklanan artan baskının bir sonucu olarak büyük değişimler yaşanmaktadır. Deniz suyu asitlenmekte, gemi trafiği ve turistik geziler artmakta, balıkçılığa ve maden yataklarına erişim kolaylaşmakta, kirleticiler birikmektedir. Yeraltı kaynaklarına daha kolay erişim, daha fazla açık deniz madenciliğine yol açmakta ve sızıntı riskini artırmaktadır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 39). Fransa’ya göre deniz ekosistemlerinin artan insan faaliyetlerine karşı duyarlılığı bir zorluk teşkil etmektedir ve bu zorluğun üstesinden gelmek Arktik Okyanusu'nun tüm potansiyel kullanıcılarının sorumluluğundadır. Belgedeki ifadelerle göre, bu konuda örnek bir şekilde davranmak ve bu vizyonu desteklemek Fransa'nın sorumluluğundadır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 40). Dönemin Fransa cumhurbaşkanı François Hollande'ın strateji belgesinde aktarıldığı ifadelerine göre Fransa, Arktik Okyanusu'nun çevre önlemleri açısından diğer okyanuslar gibi ele alınmaması gerektiğini ifade etmekte ve Arktik Bölge'ye özel, daha sıkı çevre güvenliği standartlarının uygulanması çağrısında bulunmaktadır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 60).

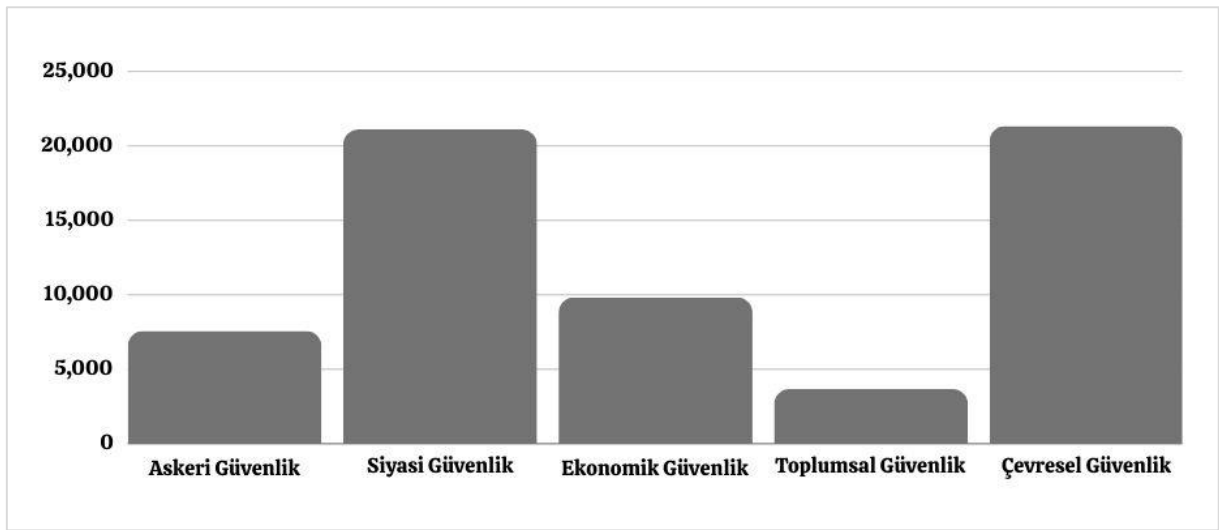
3.3.3.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Fransa'nın Arktik strateji belgesindeki diğer yardımcı göstergelerin kodlanma sayılarına bakıldığında Avrupa Birliği göstergesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bölgede etkin olan ulus-düzeyi ve ulus-üstü düzey aktörleri simgeleyen göstergelerden bariz bir şekilde ayrılan Avrupa Birliği göstergesi, Fransa'nın Arktik strateji belgesinde toplamda 33 kere kodlanmışken en sık Siyasî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerinin kodlandığı alanlarla kesişmiştir. Fransa'nın Arktik stratejisinin analiz edildiği bu başlık altında daha önce de birkaç kere ifade edildiği üzere, Fransa, bir bölge-dışı aktör olarak Arktik Bölge'deki varlığını meşru bir zemine dayandırma çabası içindedir ve bunu özellikle siyasî ve çevresel güvenlik sektörleri bağlamında ele almaktadır. Fransa'nın Arktik Bölge etkinliğine meşruiyet kazandırma araçlarından biri olarak AB ön plana çıkmaktadır. Arktik Ülkelerin (Arktik Konseyi üyeleri) üçünün ve Arktik Konseyi Gözlemci Ülkelerinin yedisinin aynı zamanda Avrupa Birliği üyesi ülkeler olduğu

hatırlatılan strateji belgesinde (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 11), alt başlıklardan biri “Avrupa Birliği ve Arktik Bölge” şeklindedir. Bu başlık altındaki ifadelerle göre Fransa, Avrupa Birliği'ne üye bir ülke olarak, AB'nin bölgeye dair politikasını desteklemekte ve AB'nin Arktika'da önemli bir aktör olduğu görüşüyle eylemlerini bu politikayla koordine etmektedir. Belgedeki ifadelerle göre dünyanın en büyük deniz ekonomik gücü olan AB, enerji güvenliği açısından %50'den fazla dışa bağımlıdır ve enerji ithalatının üçte ikisinden fazlasını Rusya ve Norveç'ten gerçekleştirmektedir. AB ve Fransa, yalnızca AB'nin ve Üye Devletlerinin değil, tüm dünyanın çıkarına olacak şekilde Arktik Bölge'nin istikrarlı, sürdürülebilir ve müreffeh kalması gerektiği görüşünü paylaşmaktadır (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 51-52). Ayrıca, AB'nin meşru eylem hakkına sahip olduğu, yani Finlandiya ve İsveç'in egemenlik haklarının olduğu kısma odaklanarak eylemlerde bulunduğunun altının çizilmiş olması, Fransa'nın bölgedeki mevcudiyetini meşrulaştırma hamlelerinden biri olarak görülebilir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 52).

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında, Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergelerinin hem nitel hem de nicel bağlamda yaklaşık eşit derecede kodlandığı görülmekte, her iki yardımcı gösterge de en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmektedir. Bu durum, Fransa'nın bu iki konuyu ele alırken sık sık çevrenin korunmasına vurgu yapmasından kaynaklanmaktadır. Fransa'nın şu anda Arktik Bölge'de ticari denizcilik konusunda büyük bir ilgisinin olmadığını (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 40) ifade edildiği belgede, bir denizcilik gücü olarak Fransa'nın ABD ve Avrupa Birliği ile birlikte Arktik denizlerde seyrüsefer özgürlüğünü korumaya kararlı olduğunun (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 57) belirtilmesi dikkat çekicidir. Ayrıca, Arktik Okyanusu'nun merkezinin, bir açık deniz olarak, her devletin kendi gemileri üzerinde kontrol ve yargı yetkisine sahip olduğu bir deniz yetki alanı olduğu dile getirilmiş; Avrupa Komisyonu ile birlikte çalışan Fransa'nın, bu sulardaki gelecekteki faaliyetlerin düzenlenmesine ilişkin tartışmalarda yükümlülüklerinin ve haklarının olduğu da eklenmiştir (Fransa Dışışleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 57). Yeraltı kaynakları konusunda, Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu'nun (United States Geological Survey [USGS]), çalışmanın önceki bölümlerinde detaylıca ele alınan araştırması üzerinden bölgenin sahip olduğu yüksek potansiyele değinilmiş, ancak iklimi, zorlu coğrafyası, altyapı eksikliği gibi sebeplerle bölgedeki madencilik faaliyetlerinin yüksek maliyetlerinin, buradaki rezervleri ekonomik açıdan çok daha az çekici kıldığı ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, bu kaynakların madenciliği, herhangi bir altyapı olmadan ve buzla kaplı sulara,

aşırı hava koşullarında ve özellikle hassas deniz ortamında bu tür kazalarla başa çıkmak için etkili tekniklerin bulunmadığı bir petrol sızıntısıyla başa çıkmanın zorluğu nedeniyle büyük çevresel riskler doğurmaktadır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 25). Yine de enerji konusunda dışa bağımlı bir ülke olan Fransa'nın enerji tedarikinin ve daha spesifik olarak yüksek teknolojili savunma sektörü için kritik önem taşıyan stratejik minerallerin (niyobyum, tantal vb.) tedarikinin güvenliğini sağlaması gereklidir (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 34). Bu sebeple, ekonomik konularda tavsiyelerin yer alındığı bölümdeki konulardan biri olarak, bölgede faaliyet gösteren Fransız petrol şirketlerinin desteklenmesi ve madenciliği teknolojisi konusunda uzmanlığın artırılması ele alınmıştır (Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, 2016: 28).

Grafik 3.11. Fransa Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.11'de, Fransa'nın 2016 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Fransa'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 60'ına tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Fransa'nın strateji metninin yarısından fazlası güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Fransa'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine ilişkin konular yaklaşık olarak eşit oranlarla ön plana çıkmıştır. Askerî ve ekonomik güvenlik sektörlerine dair meselelere de nispeten önemli bir yer ayıran Fransa, en az toplumsal güvenlik konularına değinmiştir. Grafikteki durum, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek,

bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma çabalarının bir yansıması olmuştur. Bununla birlikte Fransa, yine bir bölge-dışı aktör olarak, daha ziyade bölge ülkelerinin iç işleriyle ilgili konuları kapsayan toplumsal güvenlik sektörüne ilişkin hususlardan kaçınarak tartışmalı bir durumun içinde kalmaktan da kaçınmaktadır.

3.3.4. İngiltere

İngiltere'nin Arktik Bölge'ye olan ilgisi neredeyse 5 asır öncesine kadar gitmektedir. İngiliz kâşifler, şirketler ve bilim insanları çeşitli zamanlarda bölgeyi daha geniş küresel, ekonomik, politik ve bilimsel ağlara dâhil etme konusunda ön sıralarda yer almışlardır (Depledge, 2012: 130). Birleşik Krallık Avam Kamarası'nın Arktik Bölge ile ilgili yayımladığı bir raporda, bir bölge-dışı ülke olmasına rağmen coğrafi olarak bölgeye en yakın komşu olan ülke İngiltere'dir. Rapordaki ifadelerle göre, İngiltere'nin hem Arktik Bölge'den kazanacağı hem de bölgenin korunmasına katkıda bulunacak çok şey vardır; ayrıca çevresel bozulmaya katkısını en aza indirmek için ahlakî bir zorunluluğu da vardır. İngiliz bilim çevreleri, iklim değişikliğini durdurmanın veya tersine çevirmenin yollarını bulma konusundaki araştırmalara dünya çapında öncü bir katkıda bulunmaktadır. Arktik Bölge'deki iklim değişikliğinin etkileri, artan deniz seviyeleri ve hava koşullarındaki değişiklikler gibi sonuçlarıyla İngiltere için de derindir (Avam Kamarası Çevre Denetim Komitesi, 2023: 7).

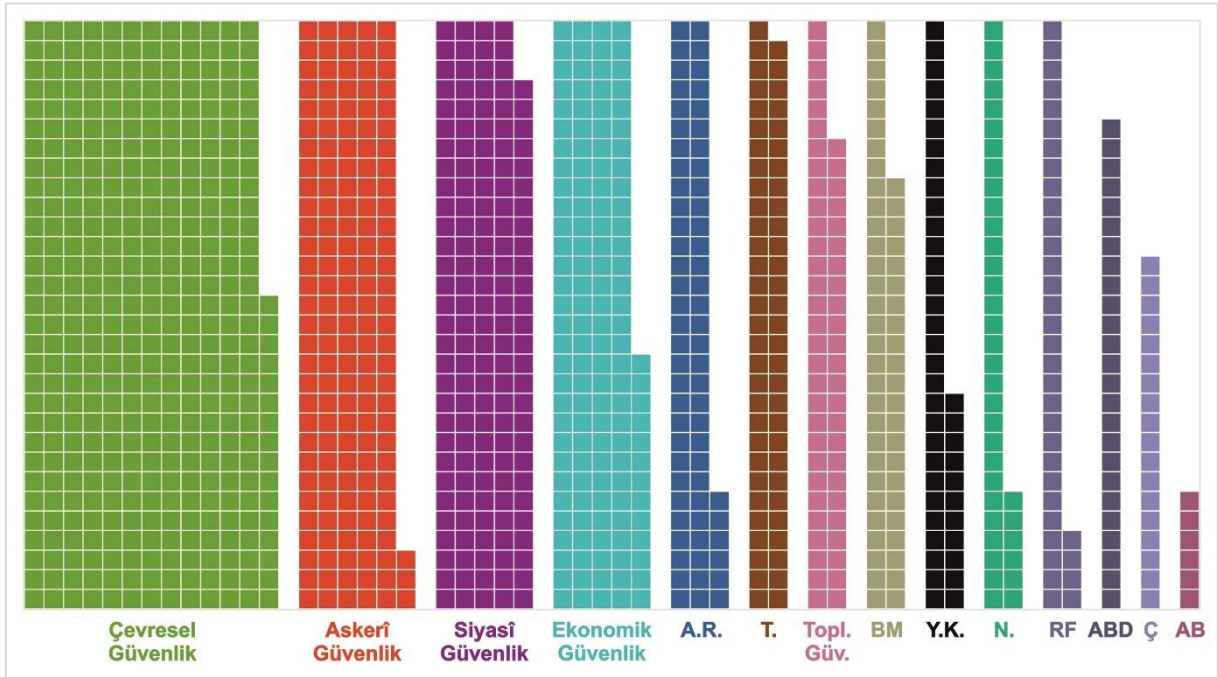
Arktik Bölge'ye karşı hem tarihte hem de güncelde yüksek bir ilgisi olan İngiltere, ilki 2013'te olmak üzere bugüne kadar üç adet Arktik strateji belgesi yayımlamıştır. 2013 tarihli ve “Değişime Uyum Sağlamak: Birleşik Krallık'ın Kuzey Kutbu'na Yönelik Politikası” başlıklı strateji belgesi, İngiltere'nin bölgeye yönelik politikalarını saygı, işbirliği ve uygun liderlikten oluşan üç ilkeye dayanarak ortaya koymuştur (Birleşik Krallık Hükümeti, 2013). Bu ilkeler, hem 2018'de güncellenen ve “Buzun Ötesinde: Birleşik Krallık'ın Kuzey Kutbu'na Yönelik Politikası” başlığını taşıyan Arktik stratejisinde (Birleşik Krallık Hükümeti, 2018), hem de 2023 tarihli ve “Kuzey'e Bakış: Birleşik Krallık ve Arktik – Birleşik Krallık'ın Arktik Politika Çerçevesi” başlıklı yeni strateji belgesinde (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023) varlığını sürdürmüştür. Bu en güncel Arktik strateji belgesi, İngiltere'nin bölgeyle ilgili tüm politikalarını ve stratejilerini tek ve entegre bir çerçeve altında bir araya getirmiş, bölgedeki tüm çıkarlarının ana hatlarını çizmiş ve Arktik'teki faaliyetlerini şekillendiren uzun vadeli öncelikleri ve hedefleri ortaya koymuştur. Çalışmada, İngiltere'nin en güncel Arktik strateji belgesi olan 2023 tarihli belge analiz edilmiştir. Bu strateji belgesi, “Kuzey'e Bakış: Birleşik Krallık ve Arktik – Birleşik Krallık'ın Arktik Politika Çerçevesi” başlığını taşıyan, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, toplamda 48 sayfalık bir metindir.

Tablo 3.26. İngiltere Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Bölgenin tanımı ve sınırlandırılması	9
Askeri Güvenlik	32
Siyasi Güvenlik	38
Ekonomik Güvenlik	27
Toplumsal Güvenlik	18
Çevresel Güvenlik	76
Amerika Birleşik Devletleri	5
Rusya Federasyonu	7
Çin Halk Cumhuriyeti	2
Yeraltı Kaynakları	10
Arktik Rotalar	17
Birleşmiş Milletler	10
NATO	9
Avrupa Birliği	2

Tablo 3.26’da, İngiltere’nin 2023 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, çalışma kapsamında belirlenen tüm ana ve yardımcı göstergelerin kodlanmış olduğu ve kodlanma sayısı bakımından Çevresel Güvenlik göstergesinin bariz bir farkla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İngiltere’nin Arktik strateji belgesinde en sık kodlanan ilk beş göstergenin tamamı ana göstergeler olmuştur. En az sayıda kodlanan ana gösterge ise Toplumsal Güvenlik göstergesidir. Bu durum, bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkelerin genelinde görülen bir durumdur. Gözlemci Ülkeler, Arktik Ülkelerin içişleriyle ilgili olabilecek konuları içeren toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili meseleleri ele almaktan kaçınma eğilimi göstermektedir. Ana göstergeleri, kodlanma sayısı bakımından, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleri takip etmiştir. Kodlanma sayılarına

bakıldığında, İngiltere'nin Arktik Bölge'de yeraltı kaynaklarından ziyade arktik rotalar konusuna ağırlık verdiği görülmektedir. Artık bir AB üyesi olmayan İngiltere, Arktik stratejisinde ulus-düzeyindeki aktörlerden ziyade, kendisinin de parçası olduğu BM ve NATO'ya atıf yapmıştır. Bu bağlamda İngiltere'nin strateji belgesinde Avrupa Birliği göstergesi yalnızca iki kere kodlanırken, Birleşmiş Milletler göstergesi ve NATO göstergesi sırasıyla 10 ve 9 kere kodlanmıştır.

Görsel 3.12. Belge Portresi: İngiltere Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. AR: Arktik Rotalar; T: Tanımlama; BM: Birleşmiş Milletler; YK: Yeraltı Kaynakları; N: NATO; RF: Rusya Federasyonu; ABD: Amerika Birleşik Devletleri; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; AB: Avrupa Birliği)

Görsel 3.12'de, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Metinde en yoğun yer kaplayan gösterge, nicel olarak da en sık kodlanan Çevresel Güvenlik göstergesi olmuştur. Tabloda aktarıldığı üzere, metinde kapladıkları yoğunluklar bakımından Arktik Rotalar ve Tanımlama ve Sınırlandırma göstergeleri, ana göstergelerden biri olan Toplumsal Güvenlik göstergesinden daha yoğun yer kaplamaktadır. Avrupa Birliği göstergesinin yanında bölgedeki ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu göstergeleri, nitel olarak en az yoğunlukla kullanılan göstergeler olmuştur. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi, nicel kodlanma sayısı bakımından olduğu gibi nitel olarak kapladığı alan bakımından da Yeraltı Kaynakları göstergesine nazaran daha önde gelmektedir.

Tablo 3.27. İngiltere Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		3	4	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	3		7	0	0	3	2	3	1	0	1	1	6	0
3. Siyasi Güvenlik	4	7		3	2	9	0	1	1	1	0	3	2	0
4. Ekonomik Güvenlik	0	0	3		4	14	0	0	2	5	4	0	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	0	0	2	4		9	0	0	0	1	0	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	4	3	9	14	9		2	1	0	6	7	7	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	2	0	0	0	2		0	0	0	0	0	1	0
8. Rusya Federasyonu	1	3	1	0	0	1	0		0	0	1	0	1	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	1	1	2	0	0	0	0		1	2	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	0	1	5	1	6	0	0	1		1	1	0	0
11. Arktik Rotalar	0	1	0	4	0	7	0	1	2	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	1	3	0	0	7	0	0	0	1	0		0	0
13. NATO	0	6	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.27'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde kodlanan göstergelerin kesişme sayılarını gösteren bu tabloya bakıldığında, Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesinin kesiştiği görülmektedir. Bu durum, İngiltere'nin sürdürülebilir kalkınma konusuna verdiği büyük önemden kaynaklanmaktadır. Hem nicel olarak en çok sayıda kodlanan hem de nitel

olarak en yoğun yer kaplayan gösterge olan Çevresel Güvenlik göstergesi, yalnızca Ekonomik Güvenlik göstergesiyle değil, Siyasi Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle de sıkça kesişmiştir. Toplamda iki farklı noktada kodlanmış olan Avrupa Birliği göstergesinin diğer göstergelerle hiç kesişmemesi ilgi çekicidir. Bu durum, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde AB'ye yüzeysel bir şekilde değinmesine işaret etmektedir.

İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.26'da, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.12'de gösterilmektedir. Tablo 3.27 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. İngiltere'nin Arktik strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.12, Tablo 3.26 ve Tablo 3.27'ye birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, toplamda 2 farklı yerde kodlanmış olan Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin bunların her ikisinde de Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İngiltere'nin Çin'i Arktik Bölge özelinde ne şekilde algıladığı hakkında önemli bir ipucu vermektedir. Toplamda 18 farklı yerde kodlanmış olan Toplumsal Güvenlik göstergesinin 9 kere Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması ise, İngiltere'nin daha ziyade Arktik Ülkelerin işleriyle ilgili konuları kapsayan toplumsal güvenlik sektörüne dair hususları ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörü bağlamında ele aldığını göstermektedir. Askerî Güvenlik sektörü, nicel kodlanma sayısı bakımından daha az kodlanmış olmasına rağmen metinde kapladığı alan bakımından Siyasî Güvenlik göstergesinin önünde yer almıştır. Bu durum, askerî güvenlik sektörüne dair konuların nispeten daha uzun ifadeler ve paragraflar hâlinde ele alınmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, İngiltere'nin Arktik strateji belgesine ilişkin en sağlıklı analizler, Görsel 3.12, Tablo 3.26 ve Tablo 3.27'de aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, İngiltere'nin Arktik strateji belgesine dair analizler, bu tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.4.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, İngiltere'nin bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde toplamda 9 noktada kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, metin içinde kapladığı alan bakımından altıncı sırada gelmektedir.

İngiltere'nin Arktik strateji belgesinin Kutuplardan Sorumlu Devlet Bakanı imzası taşıyan önsözünde Arktik Bölge, dünyanın en hızlı değişen bölgelerinden biri olarak

tanımlanmıştır. Önsözdeki ifadelerle göre, İngiltere bir Arktik Ülke olmasa da Arktik Bölge'nin en yakın komşusu olarak bölgeyle güçlü ve kalıcı bir bağa sahiptir ve bölgede yaşanan değişim İngiltere'yi de ilgilendirmektedir. Strateji belgesinde bir "yüksek işbirliği ve düşük gerilim alanı" olarak tanımlanan bölgedeki değişiklikler, hem Arktik Ülkelerin hem de bölge-dışı ülkelerin ilgisini Arktika'ya doğru çekmektedir. Belgedeki ifade edilene göre, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali bölgenin istikrarını tehdit etmekte ve 1996'daki başlangıcından bu yana Arktik Konseyi'nin karakteristik özelliği olan barışçıl işbirliğini temelden baltalamaktadır. İngiltere, kötü niyetli ve istikrarı bozucu davranışlara karşı koymak için bölgedeki ortaklarıyla birlikte çalışacak, bölgedeki hareketliliği artıracak ve Rusya'ya stratejik bağımlılığın azaltılmasına yönelik çabaları destekleyecektir. Uluslararası düzene ve seyrüsefer özgürlüğüne meydan okumak isteyenlere karşı haklarını korumaya ve gerektiğinde savunmaya hazır olduklarını da ekleyerek bu konudaki ciddiyetlerini açık bir dille ifade etmişlerdir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 6).

Strateji belgesinde, Arktik Bölge'nin en yakın komşusu İngiltere için, özellikle gelecekteki iklim ve güvenlik meseleleri açısından kritik önem taşıdığı belirtilmiştir. İngiltere'nin 2013 ve 2018'de yayımladığı Arktik stratejilerinden bahsedilmiş, 2023 tarihli bu yeni strateji sayesinde Arktika'ya yönelik bütünsel bir yaklaşımın benimseneceği dile getirilmiştir. İngiltere'nin diplomasi, silahlı kuvvetler ve bilimsel çalışmalar gibi farklı alanlardaki yetenekleri ve kapasiteleri sayesinde, bölgenin güvenli, emniyetli, barışçıl ve iyi yönetilen bir yer olarak korunmasında etkili aktörlerden biri olacağı ifade edilmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 8).

3.3.4.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde nicel kodlanma sayısı bakımından üçüncü, metin içinde kapladığı alan bakımından ikinci sırada gelen gösterge olmuştur. Diğer göstergelerle ilişkisine bakıldığında, en sık Siyasi Güvenlik göstergesi ve NATO göstergesiyle kesiştiği görülmektedir. Bir askerî savunma örgütü olan NATO'nun siyasi güvenlik sektörünü ilgilendiren konularla bir arada kodlanmış olması doğal bir durumdur. Askerî Güvenlik göstergesinin en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İngiltere'nin strateji belgesinde askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuların genel olarak işbirliği, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk gibi konular çerçevesinde ele alındığını göstermektedir. Örneğin, Arktik Bölge'nin güvende kalmasını sağlamak için çalışacaklarını, uluslararası düzene ve seyrüsefer özgürlüğüne meydan okuyan ya da bölgenin istikrarını tehdit edenlere karşı haklarını savunacaklarını ifade ederek, sert güç unsurlarını ancak uluslararası

hukuk çerçevesinde ve uluslararası düzeni koruma gayesiyle gerçekleşeceğini belirtmişlerdir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 11). İngiltere, ayrıca Finlandiya ve İsveç'in NATO üyeliğine başvurma kararını güçlü bir şekilde desteklediğini ifade etmiştir. İngiltere'ye göre bu iki ülkenin NATO'ya katılımı Avrupa'nın kolektif güvenliğini güçlendirecek, Arktik Bölge ile ilgili konular da dâhil olmak üzere NATO müttefikleri olarak işbirliğini artırmak için daha fazla fırsat sunacaktır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 16). NATO haricindeki savunma örgütlerine de değinilen strateji belgesinde, İngiltere önderliğindeki Müşterek Yurtdışı Seferî Kuvveti'ni (*The Joint Expeditionary Force*⁵²) oluşturan on ülkenin yarısının Arktik Ülke olduğu, yine İngiltere önderliğindeki Kuzey Grubu'nun (*The Northern Group*⁵³) da Arktik Bölge'de güvenliğin askerî boyutuna katkı sunabileceği ifade edilmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 21). Ayrıca, İngiltere'nin Arktik Ülkelerin çoğunluğuyla yakın ilişkileri ve ikili savunma işbirliği anlaşmalarının olduğu ve bunların savunma ortaklıkları için güçlü bir temel sağladığı da eklenmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 36).

3.3.4.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde nicel kodlanma sayısı bakımından ikinci, metinde kapladığı nitel alan bakımından üçüncü sırada gelmektedir. Diğer göstergelerle olan ilişkisine bakıldığında, en sık Çevresel Güvenlik ve Askerî Güvenlik göstergeleriyle kesişmiştir.

Strateji belgesinde İngiltere, uzun yıllardır Arktik Bölge'yi yüksek işbirliği ve düşük gerilim alanı olarak korumaya kararlı olduğunu ve bunun bölgeyle ilgili uzun vadeli stratejik hedefi olmaya devam ettiğini dile getirdikten sonra, Arktika'da yaşanan değişikliklerin, hem kıyıdaş ülkelerin hem de bölge-dışı ülkelerin ilgisinin artmasına neden olduğunu belirtmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 6). İngiltere, sekiz Arktik Ülkenin ve bölgedeki Yerli halkın egemenlik haklarına tamamen saygı duymakta ve bölgenin barış içinde kalmasının sağlanmasında üzerine düşeni yapmaya karardır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 8). Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin, Arktik Konseyi'ni karakterize eden barışçıl işbirliğini temelden baltaladığını ifade eden İngiltere, diğer yedi Arktik ülkenin Mart 2022'de Konsey'de dönem

⁵² İngiltere, Danimarka, Estonya, Finlandiya, İzlanda, Letonya, Litvanya, Hollanda, Norveç ve İsveç'ten oluşan Müşterek Yurtdışı Seferî Kuvveti (*The Joint Expeditionary Force [JEF]*), kendi başına bağımsız hareket edebilen çok uluslu bir askeri ortaklıktır. Ayrıca NATO'yu veya diğer işbirlikçi girişimleri desteklemek için de kullanılabilir. JEF, Haziran 2018'den bu yana olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Hollanda Savunma Bakanlığı, t.y.)

⁵³ Kuzey Grubu (*The Northern Group*), 2012 yılında İngiltere liderliğinde oluşturulan bir formattır. 12 ülkeyi kapsamaktadır: İngiltere, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Almanya, İzlanda, Letonya, Litvanya, Hollanda, Norveç, Polonya ve İsveç. Grup, Avrupa'nın güvenlik sorunları, NATO-AB ilişkileri ve askeri hareketlilik, dönüşüm teknolojilerinin geliştirilmesi ve iklim değişikliği gibi konularda bir danışma forumu görevi görmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Litvanya Milli Savunma Bakanlığı, t.y.)

başkanlığını yürüten Rusya dönem başkanlığı ile olan ilişkilerini durdurma kararını güçlü bir şekilde desteklemiş, Arktik Konsey'deki Rusya Federasyonu'nun katılımını içermeyen projelerdeki çalışmalara devam etme kararını da memnuniyetle karşılamıştır. İngiltere, devam eden kritik çalışmalara ve projelere katkıda bulunmak için Arktik müttefikleriyle yakın ilişkiler kurmaya devam edeceğini ve uygun olduğunda bölgede çok taraflı işbirliğine katılımı yeniden başlatmaya hazır olduğunu ifade etmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 9). Strateji belgesindeki ifadelere göre İngiltere, Arktik Konseyi'nin bölgede işbirliğini teşvik eden önde gelen hükümetler arası forum olduğunu kabul etmekte, Gözlemci Ülke rolü aracılığıyla Konsey'e bağlılığını sürdürmekte, Mayıs 2023'ten itibaren gelecek olan Norveç dönem başkanlığı ile çalışmayı sabırsızlıkla beklemektedir. İngiltere, yalnızca Arktik Konseyi'ne değil, diğer çok taraflı forumlara katılımını da güçlendirecektir. Uzun yıllardan beri yapıcı uluslararası işbirliğine sahip olan ve tarihsel olarak düşük gerilimle karakterize edilen Arktik Bölge'nin uzun vadeli istikrarı ve güvenliğine bağlılığını sürdürecektir, bölgedeki mevcut yasal çerçeveyi ve yapıcı uluslararası işbirliğini desteklemeye devam edecektir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 10-11).

İngiltere, Arktik Bölge özelinde askerî alandaki işbirliklerine de önem vermektedir. Strateji belgesindeki ifadelere göre İngiltere, kritik ulusal altyapısının ve diğer ulusal çıkarlarıyla birlikte müttefiklerin çıkarlarını korumak için NATO, JEF ve Kuzey Grubu aracılığıyla işbirliği yapmaya ve onları desteklemeye devam edecektir. Ayrıca, değişen ortam hakkında bilgi paylaşma, Arktik Bölge'deki çatışmayı önleme ve daha fazla alanda işbirliği fırsatları yaratan Arktik Güvenlik Kuvvetleri Yuvarlak Masası'nın (*The Arctic Security Forces Roundtable*⁵⁴ [ASFR]) bir üyesi olmayı önemsemektedir.

İngiltere yönetimi, Arktik strateji belgesinin “Ortaklık ve İşbirliği” başlıklı kısmında, bölgede refah ve güvenliği artırmak, iklim değişikliği gibi küresel sorunları anlamak ve bunlara çözüm bulmak için uluslararası alanda çalışacaklarını, Arktik ortaklarıyla mevcut ilişkilerini geliştirmeye devam edeceklerini ve yeni ortaklıklar geliştirmeye çalışacaklarını ifade etmiştir. Bu başlık altında önce Arktik Konseyi'ne yer ayrılmış, ardından Arktik Ülkelerle olan ikili ilişkiler ayrı ayrı başlıklar altında açıklanmıştır. Ayrıca, Arktik Konseyi'nin diğer Gözlemci Ülkeleri başta olmak üzere, diğer bölge-dışı ülkelerle de pek çok çıkarı paylaştıkları, Arktik Bölge'ye dair ortak çıkarlara ulaşmak için Avrupa ve Hint-Pasifik'teki ortaklarla işbirliğini

⁵⁴ Arktik Güvenlik Kuvvetleri Yuvarlak Masası (ASFR), genellikle Kuzey Kutup Dairesi'ndeki iletişimi ve denizcilik alanı farkındalığını geliştirmeye odaklanan on iki ülkenin (Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İzlanda, Hollanda, Norveç, Rusya, İsveç, İngiltere ve ABD) katıldığı, altı ayda bir düzenlenen bir toplantıdır. ASFR, dünyadaki tek Arktik savunma forumudur ve Rusya, Kırım işgalini ve ilhakını gerçekleştirdiği 2014'ten beri bu yapılanmanın dışında bırakılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz.: (Center for Arctic Security and Resilience, t.y.)

güçlendirmeye çalışacakları ifade edilmiştir. Çok taraflı ilişkilere dair, başta BM ve NATO olmak üzere küresel ve bölgesel kurum ve kuruluşlara değinilmiş, istikrarlı ve barışçıl bir uluslararası düzenin güçlü bir savunucusu olmaya devam etmek üzere çok taraflı kuruluşlar, anlaşmalar ve sözleşmeler aracılığıyla müzakere edilen ve fikir birliğine dayalı anlaşmaların öneminin farkında oldukları dile getirilmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 12-21).

İngiltere, uluslararası işbirliğine dair konuları yalnızca siyasi ve askerî güvenlik sektörleri çerçevesinde ele almamış, çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konularda da işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Arktik Bölge ekosistemlerinin daha fazla korunmasını desteklediğini ve bölgenin biyolojik çeşitliliğinin korunmasının öncelikleri olmaya devam ettiğini belirtmiş; Arktik çevreye bağımlı türlerin korunmasını sağlamanın en iyi yolunun, uluslararası anlaşmalara aktif katılımı sürdürmek ve Arktik paydaşlar arasında yakın çalışma ortamını sağlamak olduğunu öne sürmüştür (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 26).

3.3.4.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde hem nitelik hem de nicelik olarak kullanılma sıklığı ve yoğunluğu bakımından dördüncü sırada gelmektedir. Toplamda 27 kere kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 14'ünde Çevresel Güvenlik göstergesinin kodlandığı alanlarla kısmen ya da tamamen kesişmiştir. Bu durum, İngiltere'nin Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma konusuna önem verdiğini göstermektedir. Nitekim strateji belgesinde, kırılgan Arktik doğasının bölgede artan faaliyetlerin etkilerine karşı korunması gerektiğinin farkında olduklarını ve bölgedeki her türlü ekonomik faaliyetin Arktika'nın eşsiz değerli ekosistemlerini korumak için en yüksek standartlarda, güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 6). İklim değişikliği, Arktik Bölge'deki küçük toplulukların, özellikle de Yerli toplulukların hasada dayalı geçim kaynaklarını tehdit etmektedir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 22). İngiltere, iktisadî ve ticarî kalkınmanın güvenli, sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde sağlandığı müreffeh bir Arktik Bölge tasavvur ettiğini belirtmiş, bu refahtan bölge sakinlerinin de faydalanması gerektiğini ifade etmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 11).

İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde Ekonomik Güvenlik göstergesi, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotalar göstergeleriyle de nispeten sıkça kesişmiştir. İngiltere, Arktik strateji belgesinde, bölgenin önümüzdeki yıllarda enerji taleplerinin karşılanmasında potansiyel olarak önemli bir rol oynayacağını ve Arktik

suların sunduğu yeni ticaret rotalarının, gelecekte İngiltere'nin ticareti için ekonomik fırsatlar sunacağını düşünmektedir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 36). Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik suların sunduğu yeni ticaret rotaları, zaman tasarrufunun yanı sıra yakıt maliyetlerini ve emisyonları da azaltacaktır ve dolayısıyla nakliye şirketlerini bu rotaları daha sık kullanmaya meyilli olacaktır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 39). Bölgenin yüksek yeraltı kaynakları potansiyelinin de farkında olan İngiltere, hem tedarikçilerin hem talep edenlerin hem de Yerli halkın ihtiyaçlarını karşılayacak başarılı madencilik operasyonlarının güçlü yönetim çerçeveleri ve net insan hakları politikaları gerektirdiğini ifade etmektedir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 41).

3.3.4.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde en az sıklıkta ve yoğunlukta kullanılan ana gösterge olmuştur. Toplamda 18 kere kodlanmış olan Toplumsal Güvenlik göstergesinin bunların yarısında Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İngiltere'nin strateji belgesinde Yerli halkların ve bölge sakinlerinin, iklim değişikliğinden etkilenmeleri üzerinden ele alındığını göstermektedir. Zira İngiltere'ye göre Arktik Bölge, her şeyden önce orada yaşayan insanların evidir; ancak iklim değişikliği, bölge ekosistemlerine ve biyolojik çeşitliliğine güvenen herkese varoluşsal bir tehdit oluşturmaktadır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 10). Özellikle Yerli topluluklar, Arktika'da yaşanan iklim değişikliğine karşı savunmasız ve kırılgan bir durumdadır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 18). İngiltere'nin strateji belgesindeki ifadelere göre iklim değişikliği, hızlı deniz buzı kaybı olaylarının sıklığı ve yoğunluğundaki artışlar, Grönland Buz Tabakasındaki erime olayları, kontrol edilemeyen yangınlar ve permafrost erimesi ile Arktik ekosistemler ve topluluklar üzerinde yıkıcı bir etki yaratmaya devam edecektir. Bölgede bazı ekosistemler risk altındadır ve hatta bazıları yok olmak durumundadır. Bu sonuçlarıyla iklim değişikliği, küçük Arktik topluluklarının, özellikle de yerli halkların geçim kaynaklarını tehdit etmektedir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 22). İngiltere, iktisadî ve ticarî kalkınmanın güvenli, sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde sağlandığı müreffeh bir Arktik Bölge tasavvur etmektedir. Bölgede yaşayan pek çok insan geçimini sağlamak konusunda doğanın sunduğu imkânlarla mahkûmdur. İngiltere, bölge sakinlerinin refahını ve ekonomik istikrarını sürdürme haklarını desteklemekte ve bölgedeki değişimlerden kaynaklanan artan refahtan faydalanması gerektiğine inanmaktadır. Ancak Arktik toplumunun refahı için temel olan iki şey, barışçıl işbirliğini istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi ve ticarî faaliyetlerin Arktik Bölge'nin doğal ortamına zarar vermemesidir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 38).

Daha önce de ifade edildiği üzere, İngiltere, Arktik Bölge'yi her şeyden önce orada yaşayan insanların evi olarak kabul etmektedir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, bölgenin farklı tanımları, Arktika'da dört ila on milyon arasında insanın yaşadığını ortaya koymaktadır. Arktik Bölge, toplulukların, kültürlerin, dillerin ve geleneklerin canlı bir karışımına ev sahipliği yapmaktadır. İngiltere, bölgede yerli toplulukların çeşitliliğini tanımakta ve onların haklarına, görüşlerine, çıkarlarına, kültürlerine ve geleneklerine saygı duymakta, Arktik Konseyi'ndeki Daimi Katılımcılar'ın özel statüsünü ve rolünü desteklemekte, bölgedeki Yerli topluluklarla etkileşimini artırmaktadır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 24-25).

3.3.4.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde hem nitel hem de nicel açıdan en sık ve en yoğun kodlanan gösterge olmuştur. Diğer göstergelerle ilişkisine bakıldığında, en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olduğu görülmektedir. Bu durum, daha önce de ifade edildiği üzere, İngiltere'nin Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma konusunda verdiği büyük önemden ileri gelmektedir. İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde sürdürülebilir kalkınma ile ilgili kısımlar, Ekonomik Güvenlik göstergesinin incelendiği başlık altında ele alınmıştır.

İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde Çevresel Güvenlik göstergesi, Siyasî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle de nispeten sık kesişmiştir. Çevresel Güvenlik göstergesinin Siyasî Güvenlik göstergesiyle sık kesişmesi, İngiltere'nin çevresel güvenlik sektörüne dair konulara uluslararası işbirliği ve örgütler aracılığıyla çözüm bulma yaklaşımının ağır bastığını göstermektedir. Strateji belgesinde, İngiltere'nin Arktik Konseyi çalışmalarına katkıda bulunmak için Arktik ortakları ve müttefikleriyle yakın ilişkiler kurmaya ve Konsey'in Çalışma Grupları'na uzmanlık ve araştırma katkısında bulunmaya devam edeceği ifade edilmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 13). Arktik ekosistemlerinin ve biyolojik çeşitliliğinin korunması İngiltere'nin önceliği olmaya devam etmektedir. İngiltere'ye göre, bölgenin korunmasını sağlamanın en iyi yolu, uluslararası anlaşmalara aktif katılımı ve bölgede etkin olan paydaşlarla yakın çalışmaları sürdürmektir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 26). Çevresel Güvenlik göstergesinin Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmesi ise, Arktik Bölge sakinlerinin çevresel güvenlik tehditlerine karşı kırılgan bir konumda görülmesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim daha önce de ifade edildiği üzere, Arktik Bölge'de yaşanan iklim değişikliği, bölgede yaşayan insanlara varoluşsal bir tehdit oluşturmaktadır. İngiltere, bölgedeki Yerli toplulukları etkileyen konulara daha fazla ilgi göstererek, bölge sakinlerinin insan

haklarına, görüşlerine ve çıkarlarına saygı duymaya devam edeceğini belirtmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 10).

İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, küresel iklim değişikliğiyle mücadele için harekete geçilmediği takdirde, küresel ortalamanın dört katı oranında ısınma yaşanan bölgede ekosistemler ve biyolojik çeşitlilik varoluşsal bir krizin içine girecektir. İngiltere ayrıca hassas Arktik ortamının bölgede artan faaliyetlerin etkilerine karşı korunması gerektiğinin de farkındadır. İngiltere'ye göre bölgedeki her türlü iktisadî ve ticarî faaliyet, Arktik Bölge'nin ekosistemlerini korumak için en yüksek standartlarda, güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilmelidir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 6). İngiltere, iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratmaya ve bunun etkileriyle mücadele etmek ve bölgedeki iklim direncini artırmak için harekete geçmenin yanı sıra Paris ve Glasgow İklim Anlaşmalarının hayata geçirilmesi için baskı yapmaya devam edeceğini de dile getirmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 10).

İngiltere, Arktik strateji belgesinde, çevresel güvenlik sektörüne dair girişimlerini sadece çok taraflı örgütler vasıtasıyla değil, ikili ilişkileri aracılığıyla gerçekleştirmektedir. İngiltere, strateji belgesinde her bir Arktik Ülke için açtığı başlıklar altında, o ülkelerle ikili ilişkilerinin çevresel güvenlik boyutuna da yer vermiştir. Kanada ile iklim değişikliğine odaklanan bilimsel araştırmalar konusundaki işbirliğinden (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 13), Danimarka ile bölge için müreffeh, barışçıl ve sürdürülebilir bir gelecek tahayyülünü paylaştığından (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 14), Finlandiya'nın dünyanın en iddialı iklim hedeflerinden birini yasalaştırmış olması nedeniyle iklim değişikliği konusunda benzer düşüncelere sahip önemli bir ortak olduğundan (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 16), İzlanda'nın yeni Arktik strateji belgesinde çevrenin korunması konusuna verdiği önemden (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 16), Norveç ile 2022'de imzalanan iklim değişikliğiyle ortak mücadele deklarasyonundan (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 17), İsveç ile ikili ilişkilerin çevresel güvenlik boyutundan (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 18), Arktik çevreyi korumak konusunda ortak bir istekle ABD ile işbirliği fırsatlarının artırılacağından (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 19) bahsedilmiştir.

İngiltere, iktisadî ve ticarî kalkınmanın güvenli, sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde sağlandığı müreffeh bir Arktik Bölge vizyonuna sahiptir. Kırılgan bir doğaya sahip bir yer olmasının yanı sıra Arktik Bölge, önemli ekonomik fırsatlar sunmaktadır. Ancak ticarî ve iktisadî gelişmenin doğaya zarar vermemesi veya barışçıl ortamı bozmaması oldukça önemlidir. İngiltere, küresel sıcaklık artışını 1,5 santigrat derece ile sınırlamak amacıyla Paris Anlaşması,

Glasgow İklim Paketi ve 2050 yılına kadar Net Sıfır Hedefi⁵⁵'nin hayata geçirilmesini desteklediğini belirtmektedir. Bununla birlikte madencilik ve balıkçılık faaliyetlerinin de doğaya saygı çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 38-42).

3.3.4.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

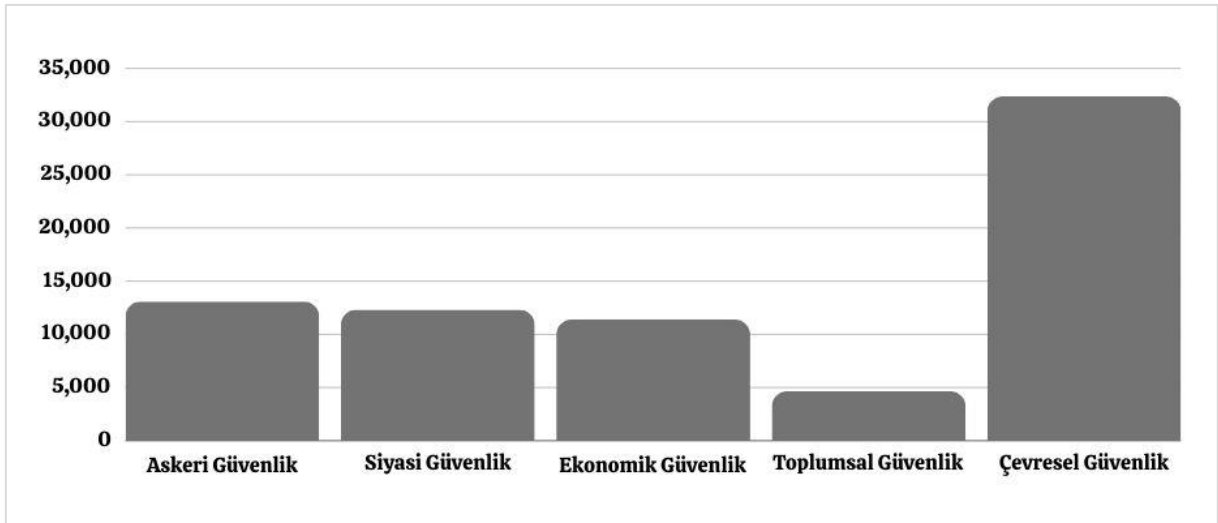
İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde, bölgedeki değişim ve dönüşüm sürecinin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden Artık Rotalar göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesine kıyasla, oransal açıdan bakıldığında, oldukça fazla sayıda kodlanmıştır. Buna rağmen, bu iki göstergenin Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle kesişme sayıları birbirine çok yakın olmuştur. Arktik Rotalar ve Yeraltı Kaynakları göstergelerinin ana göstergelerle oluşturduğu kesişimlere göre, yeraltı kaynaklarına ilişkin konular, Arktik rotalara ilişkin konulardan farklı olarak, siyasî güvenlik ve toplumsal güvenlik sektörleri bağlamında da ele alınırken, Arktik rotalara ilişkin konular, yeraltı kaynaklarına ilişkin konulardan farklı olarak sadece askerî güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Kısacası, Yeraltı Kaynakları göstergesi sayıca daha az kodlanmış olmasına rağmen, Arktik Rotalar göstergesine nazaran daha geniş bir güvenlik anlayışı çerçevesinde ele alınmıştır.

İngiltere'ye göre Arktik Bölge, yeraltı kaynaklarıyla ulusal enerji taleplerinin karşılanmasında ve buzul kütlelerinin azalmasıyla yeni ticaret rotaları sunmasıyla, ekonomik potansiyel olarak önemli fırsatlar sunacaktır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 36). Ancak İngiltere, Arktik kaynaklarının çıkarılmasına yönelik ilginin ve beklentinin farkında olarak, madencilik faaliyetlerinin potansiyel çevresel etkilerinden derin endişe duymaktadır. Bu sebeple, bölgedeki madencilik faaliyetlerinde en yüksek çevre standartlarının uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca, derin deniz ekosistemleri üzerindeki potansiyel etkisi hakkında yeterli bilimsel kanıtlarla desteklenene ve güçlü ve uygulanabilir çevre düzenlemeleri geliştirilene kadar, derin deniz madenciliği projeleri için herhangi bir işletme ruhsatı verilmesini desteklememeyi taahhüt etmektedir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 29). Öte yandan, buzul kütlelerinin erimesiyle bölgedeki gemicilik faaliyetlerinin artacağını, bunun sonucunda deniz kazaları ve deniz çöplü potansiyelinin de artması nedeniyle ek çevresel riskler yarattığını dile getirmekte, Arktik sularındaki seyrüsefer faaliyetlerinin uluslararası anlaşmalar yoluyla belirli bir

⁵⁵ Net Sıfır Hedefi, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında 2016'da yürürlüğe giren Paris Anlaşması ile gündeme gelmiştir. Paris Anlaşması ile ortalama küresel ısınma artışının, Sanayi Devrimi öncesindeki döneme kıyasla 1,5 santigrat derecede tutulması amaçlanmaktadır. Bu hedefi gerçekleştirmek için, sera gazı salımını 2030'a kadar % 45 oranında azaltmak, 2050'ye kadar ise net sıfır hedefine (küresel sera gazı salımının azaltılması ve mevcut olan miktarın dengelenmesi yoluyla sıfıra indirilmesi) ulaşmak gerekmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: (Yetiş, 2023).

çevresel standarda oturtulması gerektiğini savunmaktadır (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 28).

İngiltere'nin Arktik strateji belgesinde bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen göstergelere bakıldığında, Birleşmiş Milletler ve NATO göstergelerinin diğerlerine kıyasla daha fazla kodlanmış olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği göstergesinin yalnızca iki kere kodlanması ve hiçbir ana veya yardımcı gösterge ile kesişmemesi, AB'ye oldukça yüzeysel bir şekilde değinildiğine işaret etmektedir. Bunun dışında, Birleşmiş Milletler göstergesinin Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişim sayısı ve NATO göstergesinin Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişim sayısı, İngiltere'nin Arktik Bölge jeopolitiğinde bu iki örgüte nasıl paylar biçtiği hakkında önemli ipucu vermektedir. Toplamda 7 kere kodlanan Rusya Federasyonu göstergesinin bunların 3'ünde Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmesi, İngiltere'nin Rusya'yı bir askerî bir tehdit olarak algıladığını göstermektedir. Nitekim metne bakıldığında, sık sık Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline değinildiği görülmektedir. Strateji metnindeki ifadelerle göre, Rusya'nın bu işgal girişimi, Arktik Bölge'nin de istikrarını tehdit etmiş ve 1996'daki başlangıcından bu yana Arktik Konseyi'ni karakterize eden barışçıl işbirliğini temelden baltalamıştır. İngiltere, bölgedeki istikrar bozucu davranışlara ve faaliyetlere karşı koymak için müttefikleriyle birlikte çalışacağını ve Rusya'ya stratejik bağımlılığı azaltma çabalarını destekleyeceğini ifade etmiştir (Birleşik Krallık Hükümeti, 2023: 6). İngiltere'nin strateji belgesinde ABD, daha ziyade NATO müttefiki ve çevreye duyarlı girişimlerde güvenilir bir ortak olarak ele alınmış; Çin Halk Cumhuriyeti ise özellikle Kutup İpek Yolu projesiyle ve bölgeye duyduğu ilgiyle önemli bir ekonomik güç şeklinde işlenmiştir.

Grafik 3.12. İngiltere Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.12'de, İngiltere'nin 2023 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. İngiltere'nin Arktik strateji

belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 60'ına tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, İngiltere'nin strateji metninin yarısından fazlası güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında İngiltere'nin Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, metnin ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörüne dair konular çerçevesinde kaleme alındığı görülmektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesinin en düşük frekansa sahip olduğu strateji belgesinde askerî, siyasî ve ekonomik güvenlik sektörlerine dair meseleler de nispeten önemli yer tutmaktadır. Bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkeler, genelde, Arktik Bölge'deki meşruiyetlerini çevresel güvenlik sektörüne dair konular üzerinden ve siyasî güvenlik sektörüne ilişkin temalar aracılığıyla sağlamaya çalışırlar. Ayrıca tartışmalı konuları içeren askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konuları işlemekten de imtina ederler. İngiltere'nin askerî güvenlik konularından kaçındığı söylenemese de toplumsal güvenlik sektörüne ilişkin hususlara pek girmediği görülmektedir. Bununla birlikte, çevresel güvenlik konularına yapılan vurgu da ilgi çekicidir.

3.3.5. Hollanda

Hollanda, bir Arktik Ülke olmasa da, bölgede önemli bir rol oynamak isteyen bölge-dışı ülkelerdendir. Son yıllarda Hollanda'nın Arktik Bölge'ye yönelik çabaları uluslararası işbirliğini güçlendirmeye, iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmeye, Arktik çevreyi korumaya ve bilimsel araştırmalara katkıda bulunmaya odaklanmıştır (Zandee vd., 2020: 49). Hollanda, Arktik Bölge çıkarlarını detaylandıran ilk stratejisini 2009 yılında yayımlamış; bu strateji belgesini üç versiyonu takip etmiştir. Bu stratejiler, Hollanda'nın kutupsal araştırma programına ve ortak araştırma hedeflerine ulaşmak için uluslararası toplulukla işbirliği yapmaya odaklanmıştır (Todd, 2023: 1).

Çalışmada, Hollanda'nın en güncel kutup strateji belgesi olan, 2021 tarihli ve "Hollanda'nın Kutup Stratejisi 2021-2025: Değişime Hazırsınız" başlıklı strateji belgesi analiz edilmiştir. Bu strateji belgesi, ön ve arka kapaklar dâhil, içerisinde görsellerin ve haritaların sıkça kullanıldığı, hem Arktik hem de Antarktik bölgeyle ilgili konuları içeren, toplamda 58 sayfalık bir metindir. Bu strateji belgesinin birinci bölümü Arktik Bölge'ye, ikinci bölümü Antarktika'ya ilişkin Hollanda kutup politikasının hedeflerini ve önceliklerini açıklamaktadır. Üçüncü bölüm, birinci ve ikinci bölümlerde açıklanan politika ve diplomatik çabaların yanı sıra, çeşitli programlar kapsamında Hollanda'nın kullanabileceği politika araçlarını açıklamaktadır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021). Bu sebeple, Hollanda'nın 2021'de yayımlanan kutup stratejisi belgesinde Antarktika ile ilgili olan ikinci bölüm analize dâhil

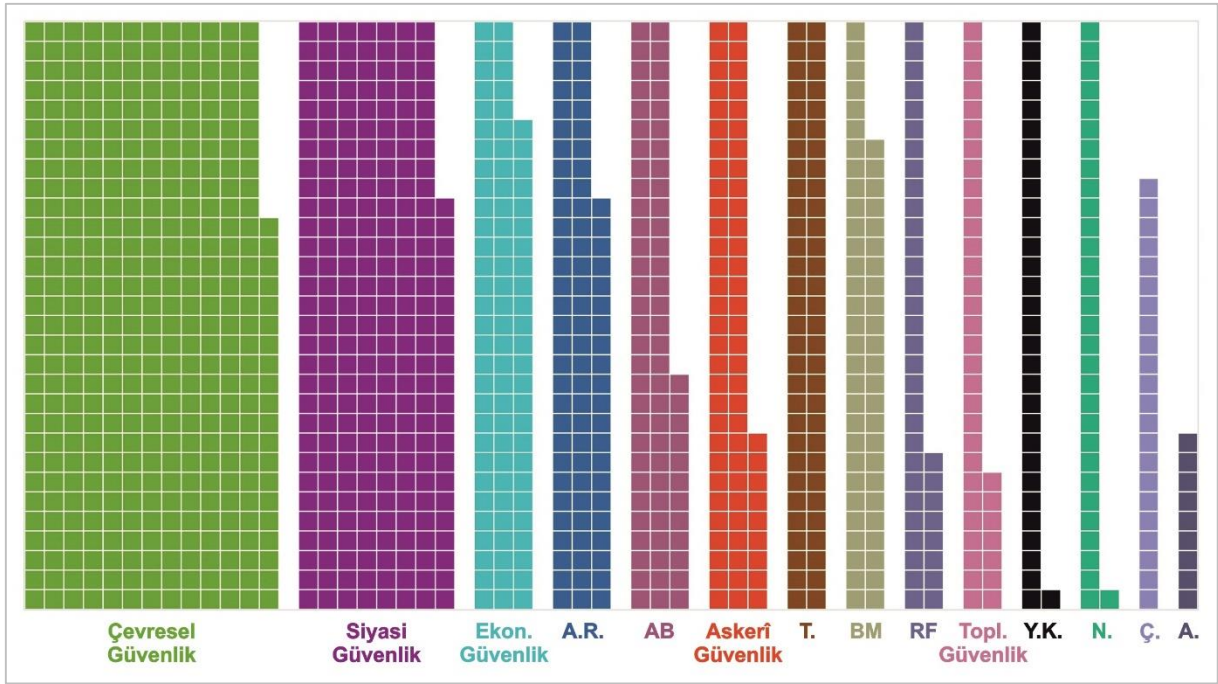
edilmemiştir. Böylelikle, incelenen bu belgede ana ve yardımcı göstergelerle kodlanmış kısımlar, tüm metnin % 39'u oranında kalmıştır.

Tablo 3.28. Hollanda'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	7
Askeri Güvenlik	18
Siyasi Güvenlik	53
Ekonomik Güvenlik	30
Toplumsal Güvenlik	12
Çevresel Güvenlik	67
Amerika Birleşik Devletleri	2
Rusya Federasyonu	6
Çin Halk Cumhuriyeti	5
Yeraltı Kaynakları	9
Arktik Rotalar	14
Birleşmiş Milletler	24
NATO	7
Avrupa Birliği	18

Tablo 3.28'de, Hollanda'nın 2021 tarihli Kutup stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda, çalışma kapsamında belirlenen tüm ana ve yardımcı göstergelerin kodlanmış olduğu görülmektedir. Kodlanma sayıları bakımından, Çevresel Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri diğer tüm göstergelerden daha ön plana çıkmıştır. Ana göstergeler arasında en az sayıda kodlanan göstergeler Toplumsal Güvenlik göstergesi ve Askerî Güvenlik göstergesi olmuştur. Bu durum, çalışmanın sonuç bölümünde ayrıntısıyla değinilen bir örüntüyle paralellik göstermektedir. Gözlemci Ülkeler, bölge-dışı aktörler oldukları için, tartışmalı konuları içerme potansiyeline

sahip askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair hususlardan uzak durma eğilimi göstermektedir. Böylelikle Arktik Ülkelerin içişleriyle alakalı olabilecek toplumsal güvenlik meselelerine ve sert güç unsurları içeren askerî güvenlik konularına mesafeli yaklaşmakta, Arktik strateji belgelerinde bu konulara geniş yer ayırmamaktadır. Yardımcı göstergelerden ise Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergeleri, diğer yardımcı göstergelere nazaran sayıca daha fazla kodlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin yalnızca iki kere kodlandığı strateji belgesinde Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergelerinin yaklaşık 3 kat daha fazla sayıda kodlanmış olması da dikkat çekicidir.

Görsel 3.13. Belge Portresi: Hollanda Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. AR: Arktik Rotalar; AB: Avrupa Birliği; T: Tanımlama ve Sınırlandırma; BM: Birleşmiş Milletler; RF: Rusya Federasyonu; YK: Yeraltı Kaynakları; N: NATO; Ç: Çin Halk Cumhuriyeti; A: Amerika Birleşik Devletleri)

Görsel 3.13'te, Hollanda'nın 2021 tarihli Kutup strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Tablo 3.28'de ilk üç sırada bulunan göstergeler, Görsel 3.13'te de aynı sırayla ilk üçte yer almaktadır. Toplumsal Güvenlik göstergesi ana göstergeler arasında, Amerika Birleşik Devleti göstergesi ise tüm göstergeler arasında nitel olarak en az yer kaplayan göstergeler olmuştur.

Tablo 3.29. Hollanda Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1.Tanımlama		0	6	1	0	3	0	0	0	0	0	2	0	0
2. Askeri Güvenlik	0		12	6	3	8	2	4	2	1	2	0	4	1
3. Siyasi Güvenlik	6	12		8	5	14	1	3	1	0	0	12	4	10
4. Ekonomik Güvenlik	1	6	8		5	18	1	1	1	3	5	1	1	3
5. Toplumsal Güvenlik	0	3	5	5		6	0	2	0	0	0	2	0	1
6. Çevresel Güvenlik	3	8	14	18	6		0	1	0	4	8	9	1	13
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	2	1	1	0	0		0	1	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	4	3	1	2	1	0		1	2	2	0	2	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	2	1	1	0	0	1	1		2	1	1	1	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	1	0	3	0	4	0	2	2		0	1	0	0
11. Arktik Rotalar	0	2	0	5	0	8	0	2	1	0		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	2	0	12	1	2	9	0	0	1	1	0		0	0
13. NATO	0	4	4	1	0	1	0	2	1	0	0	0		1
14. Avrupa Birliği	0	1	10	3	1	13	0	0	0	0	0	0	1	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.29'da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızıya doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Hollanda'nın 2021 tarihli Kutup strateji belgesinde kodlanan göstergelerin kesişme sayılarını gösteren bu tabloya bakıldığında, en yüksek sayıda kesişmenin Ekonomik Güvenlik göstergesiyle Çevresel Güvenlik göstergesi arasında gerçekleştiği görülmektedir. Bununla birlikte, Siyasî Güvenlik göstergesinin Çevresel Güvenlik ve Askerî Güvenlik göstergeleriyle

de nispeten sıkça kesiştiği görülmektedir. Bu yüksek kesişme sayıları, Hollanda'nın Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma konusuna, çevresel meselelerde işbirliğine, askerî güvenlik sektörüyle ilgili hususlarda uluslararası örgütlere önem vermesinden kaynaklanmaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin ana göstergelerden Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle hiç kesişmemiş olması, Hollanda'nın bölgeyi çatışma merkezi ele almadığını ve kıyıdaş ülkelerin işleriyle ilgili konulara girmek istemediğini göstermektedir.

Hollanda'nın Kutup strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.28'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.13'te gösterilmektedir. Tablo 3.29 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. Hollanda'nın Kutup strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.13, Tablo 3.28 ve Tablo 3.28'a birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, nicel olarak kodlanma sayısı bakımından yedinci sırada bulunan Arktik Rotalar göstergesi, metin içinde kapladığı alan bakımından dördüncü sırada; nicel kodlanma sayısı bakımından dördüncü sırada bulunan Birleşmiş Millet göstergesi ise metin içinde kapladığı alan bakımından sekizinci sırada gelmektedir. Her iki durum da, göstergelerin kodlanma sayıları ile metinde kapladıkları alan arasında her zaman bir doğru orantı bulunmadığını göstermektedir. Bu örneklerde, nispeten daha az sayıda kodlanmış olmasına rağmen Arktik Rotalar göstergesi, daha uzun metinler şeklinde kodlanarak metinde daha fazla yer kaplamış; sık sık değinilmiş olmasına rağmen Birleşmiş Milletler göstergesi daha kısa ifadelerle kodlandığı için metinde nispeten daha az yer kaplamıştır.

Hollanda'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin toplam kodlanma sayıları ve diğer kodlarla oluşturduğu kesişmelere bakıldığında, bazı dikkat çekici noktalar göze çarpmaktadır. Örneğin, toplamda 18 yerde kodlanan Avrupa Birliği göstergesi, bunların 13'ünde (% 72'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle ve 10'unda (% 55'inde) Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Hollanda'nın Arktik Bölge'yle ilgili AB'ye biçtiği rolü açık bir şekilde göstermektedir. Toplamda 24 yerde kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesi, bunların yarısında Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişirken Askerî Güvenlik göstergesiyle hiç kesişmemiştir. Öte yandan, toplamda 7 yerde kodlanan NATO göstergesi hem Askerî Güvenlik hem de Siyasî Güvenlik göstergesiyle 4'er kere kesişmiştir (1 yerde NATO göstergesi hem Askerî Güvenlik hem de Siyasî Güvenlik göstergesiyle aynı noktada kesişmiştir). Bu durum, Hollanda'nın BM'yi askerî güvenlik sektörüyle ilgili konulara dâhil etmediğini, NATO'yu hem askerî hem de siyasî güvenlik sektörüne dair meselelerde eşit derece yetkili gördüğünü göstermektedir. Metinde iki kere kodlanan Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin ikisinde de Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmesi, bölgede etkin aktörleri simgeleyen göstergelerden yalnızca

Rusya Federasyonu göstergesinin tüm ana göstergelerle en az bir noktada kesişmiş olması, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerin Siyasî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle hiç kesişmemesi gibi durumlar da dikkat çekicidir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Hollanda'nın strateji belgesine ilişkin en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.13, Tablo 3.28 ve Tablo 3.28'da aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, Hollanda'nın Arktik strateji belgesine dair analizler, zikredilen tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.5.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Hollanda'nın Arktik Bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Hollanda'nın strateji belgesi içinde toplamda 7 farklı noktada kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, bunların 6'sında Siyasî Güvenlik göstergesiyle, 3'ünde ise Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Hollanda'nın Arktik Bölge'yi ele alışında uluslararası hukuk, uluslararası örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair hususlara ve iklim değişikliği, çevrenin korunması gibi insan-çevre ilişkisi ile ilgili durumları içeren çevresel güvenlik sektörüne dair konulara önem verdiğini göstermektedir.

Hollanda'ya göre kutup bölgeleri, sadece Hollanda'nın değil tüm yerkürenin sağlığı açısından önemlidir. Her iki kutup bölgesi de iklim değişikliğinden ciddi şekilde etkilenmiş, küresel ısınma büyük buz kaybına yol açmış ve kutup bölgelerinin biyolojik çeşitliliği riskli bir konuma geçmiştir. Kutuplardaki değişim sürecinin Hollanda için deniz seviyesinin yükselmesi, ekstrem hava koşullarının yaygınlaşması, yeni ekonomik fırsatlar ve değişen jeopolitik ilişkiler gibi hem doğrudan hem de dolaylı sonuçları vardır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 6). Bu sebeple Hollanda, hem Antarktika'yı hem de Arktik Ülkelerin yetki alanları dışında kalan Arktik Bölge'yi küresel ortak varlıklar olarak görmektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 8).

Hollanda'nın kutup stratejisi belgesinde birinci bölüm, Arktik Bölge'ye ayrılmıştır. Bu bölümün giriş kısmında, Arktik Bölge'nin coğrafi veya idarî anlamda tek bir bölge olmadığı ifade edilmiştir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, sınırları kesin olarak çizilemeyen Arktik Bölge, en yaygın olarak Kuzey Kutup Dairesi'nin üzerindeki bölge, ağaç sınırının kuzeyindeki bölge veya 10°C izoterminin kuzeyindeki bölge olarak tanımlanmaktadır. İdari açıdan, Arktik Bölge'nin büyük bir kısmı, çeşitli uluslararası ve bölgesel forumlarda birlikte çalışan Arktik

Ülkelerin yetki alanına girmektedir. Bölgede her yerde koşullar eşit değildir. Alaska, Kuzey Avrupa ve Batı Rusya bölgelerine erişim nispeten kolayken Kanada, Doğu Rusya ve Grönland'da faaliyet yürütmek daha zordur. Sonuç olarak Arktika'nın çeşitli bölgelerindeki gelişmeler ve buraya yönelik ilgiler ve çıkarlar da farklılık göstermektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 11). Strateji belgesinde, Hollanda'nın Arktik Bölge'deki uluslararası siyasî düzenin barışçıl kalmasını ve sürdürülebilir yönetime yönelik iyi bir işbirliğinin sağlanmasını önemseydiği belirtilirken Amsterdam'ın, Kuzey Kutup Dairesi'ne Lizbon, Atina ve Bükreş gibi Avrupa başkentlerinden daha yakın olduğu ifade edilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 12). AB üyesi ülkelerin zikredildiği bu ilginç kıyaslama, Hollanda'nın kendisini bir Avrupa Birliği ülkesinden daha önce bir Arktik Bölge ülkesi olarak görme eğilimine işaret olarak okunabilir.

3.3.5.2. Askerî Güvenlik

Beş ana göstergeden biri olan Askerî Güvenlik göstergesi, Hollanda'nın kutup strateji belgesinde kodlanma sıklığı ve metinde kapladığı yoğunluk bakımından dördüncü sırada gelmiştir. Toplamda 18 kere kodlanan Askerî Güvenlik göstergesinin bunların 12'sinde Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması dikkat çekicidir. Bu durum, askerî faaliyetler ve yatırımlar, silah ve savunma kapasitesi gibi askerî güvenlik sektörüne dair konuların istikrar, işbirliği, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler çerçevesinde ele alınmış olmasından ileri gelmektedir. Bununla birlikte, Askerî Güvenlik göstergesinin Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişim sayısı da dikkat çekicidir.

Tablo 3.29'a ilk bakıldığında göze çarpmayan ancak Askerî Güvenlik göstergesinin kodlanma sayısı dikkate alındığında önemli bir rakama tekabül ettiği görülen bu kesişme sayısı, Askerî Güvenlik göstergesinin yaklaşık %17'lik bir oranla Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesiştiğine işaret etmektedir. Nitekim strateji metni incelendiğinde bunun sebebi açıkça görülmektedir. Hollanda'nın strateji metni, geleneksel güvenlik anlayışının dışına çıkarak güvenliğin farklı boyutlarına dikkat çekmiştir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik güvenliği siyasî, askerî, ekonomik ve ekolojik alanları kapsamaktadır. İklim değişikliği Arktik Bölge'yi gemicilik, balıkçılık, turizm ve madencilik gibi ekonomik faaliyetlere açarak bölgenin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini daha da önemli hale getirmektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 28).

Hollanda'ya göre, Arktik Bölge'de tartışmalı konuların görüşüleceği forumların varlığı oldukça önemlidir; çünkü bu, herhangi bir potansiyel çatışmanın daha başlangıç aşamasında durdurulmasında ve bölgesel işbirliğinin korunmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bölgenin

hem Rusya hem de NATO açısından stratejik önemi, Rusya'nın artan askeri faaliyetleri ve Çin'in Kuzey Kutbu'na artan ilgisi bu eğilimi düşünüldüğünde, bu konu daha elzem hale gelmektedir. Hollanda, Arktik Bölge'deki güvenlik gelişmelerinin esas olarak NATO bünyesinde ele alınmasından yana olduğunu ifade etmekte ve Arktik Ülkelerden Kanada, ABD, Norveç, Danimarka ve İzlanda'nın NATO üyesi olduğunu hatırlatmaktadır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 29).

3.3.5.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Hollanda'nın strateji belgesinde hem kodlanma sayısı bakımından hem de metinde kapladığı yer bakımından ikinci sıradadır. Toplamda 53 noktada kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik ve Askerî Güvenlik göstergeleriyle kesişirken, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergeleriyle de anlamlı sayıda bir arada kodlanmıştır. Siyasî Güvenlik göstergesinin bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerle hiç kesişmemiş olması da dikkat çekicidir.

Strateji belgesinde Hollanda, Arktik Konseyi'nde aktif bir gözlemci olarak ve Arktik Ülkelerle ikili ilişkiler vesilesiyle, bölgedeki siyasi istikrarın korunmasına yardımcı olduklarını ifade etmiş ve ilgili tüm aktörlerin işbirliği ve katılımının önemini vurgulamıştır. Bölgedeki gelişmelerin hızlanmasıyla birlikte diyalog ve işbirliğinin her zamankinden daha fazla önem kazandığı ve bu nedenle Hollanda'nın Arktik Bölge'ye yönelik diplomatik çabalarını artırmayı planladığı ifade edilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 6). Bölgede yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin bir yandan bazı fırsatlar sunduğu, diğer yandan birtakım riskleri de beraberinde getirdiği belirtilmiştir. Siyasî, askerî, ekonomik ve ekolojik güvenliğin birbirinden ayrı düşünülemeyeceği böyle bir ortamda, strateji belgesinin doğal olarak tüm bunları dikkate alarak hazırlandığı dile getirilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 8).

Hollanda'nın strateji belgesinde dikkat çeken hususlardan biri, “sürdürülebilirlik” ifadesinin yalnızca çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konularda değil, siyasî güvenlik sektörüyle ilgili konularda da sık sık kullanılmış olmasıdır. Strateji belgesi boyunca “sürdürülebilir yönetim” ve “sürdürülebilir yönetişim” gibi ifadelerle sık sık yer verilmiştir. Uluslararası hukuk düzeninin güçlendirilmesinin ve bu düzene uyumun savunucusu olduğunu belirten Hollanda, bölge yönetişiminde kurumların, kuruluşların ve antlaşmaların önemli roller oynadığına inanmaktadır. Hollanda'ya göre bu tür yapılar, yalnızca Arktik Ülkeler arasında değil, aynı zamanda uluslararası toplum arasında da işbirliğinin güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Strateji belgesinde şu anda bölgede geniş düzeyde bir işbirliğinin hâkim olduğu, bunun en önemli çerçevesini ise BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin çizdiği ifade edilmiştir

(Hollanda Dışışleri Bakanlığı, 2021: 24). BMDHS sayesinde birkaç istisna dışında deniz yetki alanı tartışması olmadığı, ulusal yetki alanı dışındaki kısımların Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi (*International Seabed Authority [ISA]*) tarafından yönetildiği belirtilmiştir. Hollanda'ya göre deniz yatağının bu kısımları insanlığın ortak mirasının bir parçasıdır ve ISA'nın izni olmadan araştırılmaz veya işletilemez (Hollanda Dışışleri Bakanlığı, 2021: 25).

Hollanda'nın strateji belgesinde Arktik Konseyi'ne de önemli bir yer ayrılmış, Konsey'in tarihinden işleyişine kadar birçok konu aktarılmıştır. Arktik Konseyi'nde bir Gözlemci Ülke olan Hollanda, Çalışma Gruplarına aktif katılımını sürdüreceğini; Çalışma Gruplarındaki değişen projeler ve bunların politikayla artan ilgisi göz önüne alındığında, bu gruplara daha esnek ve politikaya dayalı bir yaklaşım sağlamaya çalışacağını ifade etmiştir (Hollanda Dışışleri Bakanlığı, 2021: 26). Strateji belgesine göre Arktik Bölge'de uluslararası işbirliği yalnızca Arktik Konseyi çerçevesinde değil, başta AB, NATO ve BM olmak üzere Kuzey Boyutu, İskandinav Konseyi, Kuzey Grubu, Arktik Güvenlik Kuvvetleri Yuvarlak Masası ve Müşterek Yurtdışı Seferi Kuvveti gibi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla da sağlanmaktadır (Hollanda Dışışleri Bakanlığı, 2021: 28).

Hollanda'nın strateji belgesine göre, uzun vadede istikrarın sağlanması için Arktik Bölge'deki güvenlik durumunu izlemeye devam etmek önemlidir. Dünyanın başka yerlerindeki gerilimlerin Arktik Bölge'deki ilişkiler üzerinde etkileri olabileceği ifade edilmiştir. Bölgeye erişilebilirliğin artmasının ve doğal koruyucu bariyerlerin ortadan kalkmasının da gerilimi artırabileceği eklenmiştir. Hollanda'ya göre, böyle bir ortamda AB ve NATO'nun tetikte olması gerekmektedir (Hollanda Dışışleri Bakanlığı, 2021: 29). Hollanda'ya göre güçlü bir uluslararası hukuk düzeni ve aktif işbirliği şeffaflığı artırmaktadır. Çin de dâhil olmak üzere bölgedeki tüm aktörlerin faaliyetlerinin herkesin çıkarına olacak şekilde barışçıl ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmasını ve kendi güvenlik çıkarlarımızı korumamızı sağlamanın yolu olarak şeffaf işbirliği ortamının sürdürülmesi görülmektedir (Hollanda Dışışleri Bakanlığı, 2021: 30).

3.3.5.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Hollanda'nın strateji belgesinde hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından üçüncü sırada gelmektedir. Tüm ana ve yardımcı göstergelerle en az bir noktada kesişen tek göstergenin Ekonomik Güvenlik göstergesi olması, Hollanda strateji belgesinde en geniş manada ele alınan konuların ekonomik güvenlik sektörüne dair konular olduğunu göstermektedir. Toplamda 30 kere kodlanmış olan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 18'inde Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum,

Hollanda'nın Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma konusunda verdiği öneme işaret etmektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Hollanda'nın strateji belgesinde, bölgede yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinin bir yandan bazı fırsatlar sunarken diğer yandan birtakım riskleri de beraberinde getirdiği belirtilmiştir. Siyasî, askerî, ekonomik ve ekolojik güvenliğin birbirinden ayrı düşünülemeyeceği böyle bir ortamda, strateji belgesinin doğal olarak tüm bunları dikkate alarak hazırlandığı dile getirilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 8). Strateji belgesindeki ifadelerle göre, Arktik Okyanusu'nda ilk buzsuz yazın 2030 ile 2050 arasında yaşanacağı öngörülmektedir. Bu sebeple Hollanda, bölgede artacak olan ekonomik faaliyetlerin ihtiyatlılık ilkesi ve ekosistem yaklaşımı temelinde düzenlenmesi gerektiğine inanmaktadır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 31).

Strateji belgesinin “Sürdürülebilir Ekonomik Faaliyetin Sağlanması” başlığını taşıyan bölümünde, bölgenin sunduğu ekonomik fırsatlar şöyle sıralanmıştır: deniz yolları, enerji kaynakları, gemicilik ve balıkçılık. Burada güçlü bir şekilde ekolojik dengenin korunması vurgusu yapılmış, her fırsatta sürdürülebilir kalkınma konusunun altı çizilmiştir. Bu bağlamda Hollanda, sürdürülebilirlik kriterlerinin sıklaştırılması, bu konuda katı ve bağlayıcı uluslararası standartların ve anlaşmaların uygulamaya konması için lobi yaparak Arktik Bölge'nin sürdürülebilir yönetimini teşvik etmek için çalışacağını ifade etmektedir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, özel sektör ve sivil toplum bu sürece dâhil olacak, Yerli halklar başta olmak üzere bölgede yaşayanların çıkarları dikkate alınacak, belirlenen standartlara ve imzalanan anlaşmalara uyum teşvik edilecektir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 31).

3.3.5.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Hollanda'nın strateji belgesinde hem sayıca en az kodlanan hem de metinde en az yer kaplayan ana gösterge olmuştur. Bu durum, tıpkı diğer Gözlemci Ülkelerde de görüldüğü gibi, Hollanda'nın bölge-dışı bir ülke olarak Hollanda'nın da bölge halkının insan hakları, bölgedeki sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik ve geleneklerin korunması gibi daha ziyade ülkelerin iç işleriyle ilgili konulardan uzak durduğunu göstermektedir.

Hollanda'nın strateji belgesine göre, bölgede yaşanan çevresel değişim, bölgedeki biyolojik çeşitliliği etkilediği gibi, bölgede yaşayan insanları da etkilemektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 15). Yerli halklara özel bir başlık açılan strateji belgesinde, bölgede yaklaşık dört milyon insanın yaşadığı ve bunların %10'unu yaklaşık 40 etnik gruptan müteşekkil Yerli halkların oluşturduğu ifade edilmiştir. Yerli halkların İzlanda dışındaki tüm

Arktik Ülkelerde binlerce yıldır yaşadığı ve bütün bu ülkelerde azınlıkta oldukları belirtilmiştir. Strateji belgesine göre, iklim değişikliği Yerli toplulukların kültürleri için giderek artan bir tehdit oluşturmaktadır. Deniz buzunun erimesi onların daha az avlanabilmeleri anlamına gelmekte; artan yağışlar, Avrupa'nın tek yerli grubu olan Sámi'nin önemli bir geçim kaynağı olan ren geyiği sürülerinin otlatma alanlarını azaltmaktadır. Kıyı erozyonunun artması ve permafrostun erimesi binaların temellerini tehdit etmektedir. Avcılıktan elde edilen verimin azalması altyapının yetersizliğiyle birleşince, Yerli halkların yaşadığı bölgelerde gıda güvenliği de tehdit altına girmektedir. Yerli halkların korunması, BM ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanan bir dizi deklarasyona ve ILO Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalara konu olmaktadır. Hollanda, ILO Sözleşmesini onaylayan birkaç ülkeden biridir. AB içinde, Arktik Bölge'deki Yerli halklar, AB yasasındaki özel hükümlerle korunmakta ve aynı zamanda AB'nin bölgesel politikasından ve sınır ötesi programlarından da yararlanmaktadır. Hollanda, ayrıca Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen yıllık Arktik Yerli Halklar Diyaloğu'na da büyük değer vermektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 19). Hollanda, ayrıca, Yerli halkların toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmekten Arktik iklimi için sürdürülebilir ev inşa yöntemleri araştırmalarına kadar uzanan Arktik Konseyi Çalışma Grupları projelerine katılmalarına da destek olmaktadır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 20).

3.3.5.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Hollanda'nın strateji belgesinde hem sayıca en sık kodlanan hem de metinde en yoğun yer kaplayan birinci gösterge konumundadır. Çevresel Güvenlik göstergesi, en sık Ekonomik Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle kesişmiştir. Ayrıca, toplamda 18 noktada kodlanmış olan Avrupa Birliği göstergesinin bunların 13'ünde (% 72'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmesi de dikkate değerdir.

Hollanda'nın strateji belgesine göre, küresel ısınma büyük buz kaybına yol açmakta ve kutup bölgelerinin biyolojik çeşitliliğini tehdit etmektedir. Bu durum Hollanda'yı hem doğrudan hem de dolaylı şekilde etkilemektedir. Kutuplardaki buzulların erimesi nedeniyle deniz seviyesinin yükselmesi, ekstrem küresel hava olaylarının yaygınlaşması ve sıklaşması, biyolojik çeşitlilikteki değişiklikler, yeni ekonomik fırsatlar ve değişen jeopolitik ilişkiler gibi sonuçlar, Hollanda'yı da etkilemektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 6). Arktik Bölge, küresel ortalamanın iki ila üç katı daha hızlı ısınmaktadır. İklim değişikliği, özellikle de kutup buzunun erimesi, bölgedeki koşulları değiştirmekte ve hem kıyıdaş hem de bölge-dışı ülkeleri burada daha aktif olmaya itmektir. Eskiden erişimi zor olan petrol, doğalgaz ve nadir toprak

elementleri rezervleri artık giderek daha erişilebilir hale gelmektedir. Yeni nakliye yolları açılmakta, turizm ve balıkçılık için fırsatlar artmaktadır. Bu gelişmeler, ülkeler arasında hem işbirliği ihtiyacını hem de rekabeti artırmaktadır. Bir başka ifadeyle, iklim değişikliğinin bir sonucu olarak Arktik bölgesinin artan erişilebilirliği, bölgedeki jeopolitik ve güvenlik ilişkilerini etkilemektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 12).

Strateji belgesinde, 2015 yılında BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemini başlattığı belirtilmiş, bunun iklim değişikliğini durdurmak için tasarlanan 17 sürdürülebilir kalkınma hedefini kapsadığı ifade edilmiştir. Hollanda bu hedeflere hem ulusal hem de uluslararası düzeyde ulaşmaya çalışmaktadır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 14). Hollanda dâhil tüm dünyada kutup bölgelerindeki keskin sıcaklık artışının bir sonucu olarak değişiklikler yaşanmaktadır. Arktik Bölge'yi korumanın en iyi yolu iklim değişikliğini durdurmaktır. Dolayısıyla Hollanda'nın bu konudaki temel amacı, zararlı maddelerin emisyonlarını azaltmak ve aynı zamanda kaçınılmaz değişime uyum sağlamaktır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 15-16).

Hollanda, Arktik Bölge ile yalnızca hava sistemlerini değil, aynı zamanda flora ve faunayı da paylaşmaktadır ve ne yazık ki bölgenin biyolojik çeşitliliği de tehdit altındadır. Dünyanın diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında Arktik Bölge'de yoğunlaşan ısınma, bölge ekosisteminde daha hızlı değişikliklere neden olmaktadır. Dolayısıyla hem karadaki hem de sudaki sayısız bitki ve hayvan türünün yaşam alanları değişmektedir. Çeşitli hayvan türleri yalnızca bölgede yaşamaktadır ve buradaki soğuk koşullara bağımlıdır. Ekosistemdeki organizmalar hem zamansal hem de mekânsal açıdan birbirine oldukça bağımlıdır. Bir başka deyişle Arktik Bölge'deki ekosistem, sıcaklık artışı gibi herhangi bir bozulmaya karşı oldukça hassastır. Bölge ekosistemindeki değişiklikler, Hollanda'daki ekosistemi de etkilemektedir. Bu durum sadece karayla sınırlı değildir. Arktik Bölge'deki deniz ortamını ve biyolojik çeşitliliği korumak için Hollanda, bölgede deniz koruma alanları ağının kurulmasını ve mümkün olduğu durumlarda, özellikle hassas deniz alanları üzerinden geçen nakliye rotalarının belirlenmesini desteklemektedir. Hollanda ayrıca proje ve programların çevresel etki değerlendirmesi konusunda özellikle Arktik Konseyi bünyesinde daha fazla uluslararası bilgi paylaşımını da teşvik etmektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 18-20).

Hollanda'nın strateji belgesinde çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konulara oldukça geniş yer ayrıldığı görülmektedir. Biyolojik çeşitlilikten deniz doğasının korunmasına, su-altı gürültüsünden balıkçılığa, mikroplastiklerden ağır metallere ve radyoaktiviteye kadar birçok konu detaylıca ele alınmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi, Hollanda'ya göre Arktik Bölge güvenliği siyasî, askerî, ekonomik ve çevresel alanları kapsamaktadır ve bunlar birbirinden ayrı

düşünülemez. Bu sebeple hükümet, Hollanda'nın çıkarlarını en iyi şekilde gözetmek amacıyla Arktik Bölge'deki çevresel, ekonomik, siyasî ve askerî güvenlik alanındaki gelişmeleri aktif olarak izlemeye devam edeceğini beyan etmektedir. Bu noktada, Arktik Konseyi'ndeki gözlemci statüsünün önemini altı çizilmekte; Arktik Konseyi'nin siyasi olmayan karakterini koruması artık her zamankinden daha önemli olduğu belirtilmektedir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 28).

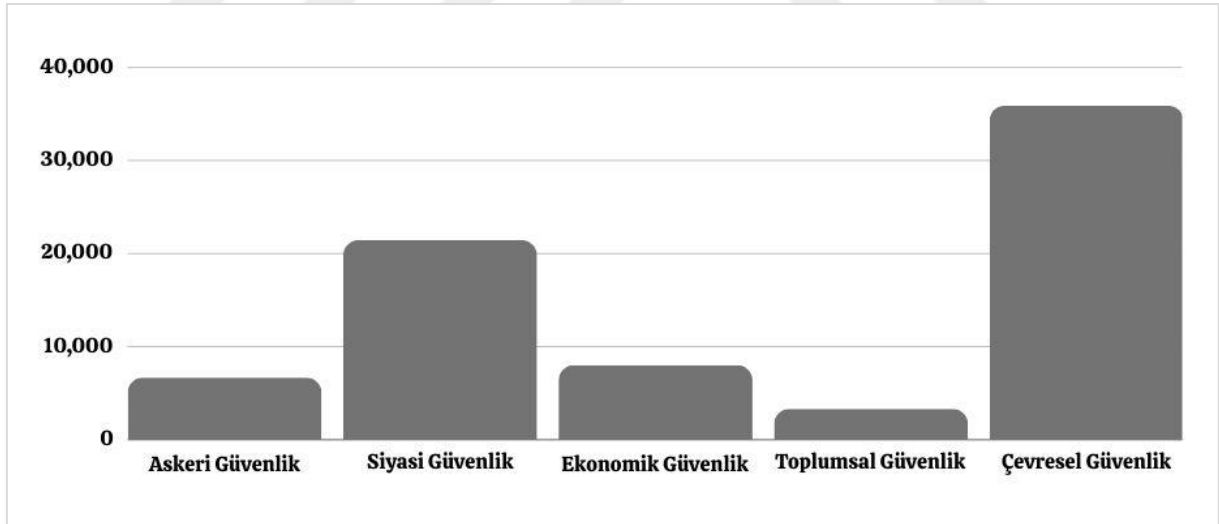
3.3.5.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Hollanda'nın strateji belgesinde, Arktik Bölge'de etkin ulus-üstü düzeydeki aktörleri simgeleyen göstergelerin kodlanma sayıları ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bu göstergelerin ana göstergelerle oluşturduğu kesişimler, Hollanda'nın adı geçen uluslararası örgütlere Arktik Bölge jeopolitiğinde nasıl bir rol biçtiğini göstermektedir. Toplamda 24 yerde kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesi, 12 kere Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişirken Askerî Güvenlik göstergesiyle hiç kesişmemiş; toplamda 7 yerde kodlanan NATO göstergesi ise hem Askerî Güvenlik hem de Siyasî Güvenlik göstergesiyle 4'er noktada kesişmiştir. Öte yandan toplamda 18 yerde kodlanan Avrupa Birliği göstergesi, Siyasî Güvenlik göstergesiyle 10 kere ve Askerî Güvenlik göstergesiyle 1 kere kesişmiştir. Yalnızca bu kesişim sayılarına bakılarak, Hollanda'nın siyasî güvenlik sektörüne dair meseleleri ağırlıklı olarak BM ve AB çerçevesinde ele aldığı görülmektedir. Bir askerî işbirliği örgütü olan NATO'nun Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle eşit sayıda kesişmiş olması, Hollanda'nın salt sert güce dayanan bir yaklaşımdan ziyade diyaloga ve işbirliğine önem veren bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. Nitekim Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergelerinin 12 kere kesişmiş olması da buna işaret etmektedir. Metne bakıldığında, Birleşmiş Milletler göstergesinin, bölge yönetişimi ve çevrenin korunması hususlarına dair yasal çerçeveler sunan anlaşmaların ele alındığı noktalarda kodlanmış olduğu görülmektedir. Strateji belgesinde, Hollanda'nın bölgeyle ilgili güvenlik politikasındaki gelişmeleri öncelikli olarak üyeleri arasında beş Arktik Ülke (ABD, Kanada, Norveç, Danimarka ve İzlanda) bulunan NATO bünyesinde ele almayı amaçladığı ifade edilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 12). Avrupa Birliği ise özellikle çevrenin korunması ve bölgenin yönetimi konularında ele alınmıştır. Hollanda'nın strateji belgesinde Avrupa Birliği göstergesi, Siyasî Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesinin üçü birden, 3 noktada kesişmiştir. Bu durum, AB'nin hem çevresel hem de siyasî güvenlik sektörleri bağlamında önemli bir aktör olarak görüldüğüne işaret etmektedir.

Bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelere bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergelerine

nazaran az sayıda kodlanmış olduğu görülmektedir. Toplamda 2 kere kodlanan Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin her ikisinde de Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmesi önemlidir. Hollanda'nın strateji belgesine göre ABD, kutup bölgelerini giderek daha fazla kendi ekonomik ve güvenlik çıkarları bağlamında görmeye başlamıştır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 30). Rusya'nın bölgede artan askerî faaliyetlerine Çin'in bölgeye ilgisi de eklenince, Arktik Bölge'nin stratejik önemi bir kat daha artmıştır (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 29). Rusya'nın, Arktik Bölge'nin yakın gelecekte Rus ekonomisinin en büyük petrol ve doğalgaz sağlayıcısı haline gelmesini beklediği belirtilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 33); Çin'in bölgeye olan ilgisinin de ekonomik fırsatlarla yakından ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Hollanda Dışişleri Bakanlığı, 2021: 30).

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi, hem kodlanma sıklığı hem de metinde kapladığı alan bakımından Yeraltı Kaynakları göstergesine nazaran daha ön plana çıkmıştır. Arktik rotalar konusuna detaylı bir şekilde girilmiş, bölgede artan gemicilik faaliyetlerinin hem ekonomik avantajlarından hem de siyasal ve çevresel risklerinden söz edilmiştir. Yeraltı kaynakları konusunda da aynı şekilde, hem bölgenin sunduğu büyük ekonomik potansiyel, hem de madencilik faaliyetlerinin oluşturabileceği riskler bir arada ele alınmıştır.

Grafik 3.13. Hollanda Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.13'te, Hollanda'nın 2021 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Hollanda'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 33'üne tekabül etmektedir. Bu durum, Hollanda'nın bir Arktik stratejisi değil bir Kutup stratejisi yayımlamış olmasından kaynaklanmaktadır. Strateji metninin yaklaşık yarısı Antarktika ile ilgili olduğu için bu bölümler kodlanmamış; dolayısıyla ana göstergelerle kodlu alanların tüm metne oranı, diğer

strateji belgeleriyle kıyaslandığında düşük seviyede kalmıştır. Yine de grafikte, Hollanda'nın belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların birbirlerine göre durumları gösterildiği için, bu düşük oran herhangi bir kıyaslama yanlısına sebep olmayacaktır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Hollanda'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerinin oldukça ön plana çıktığı, askerî ve toplumsal güvenlik konularının ise arka planda kaldığı görülmektedir. Grafikteki durum, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından hem de askerî güvenlik konularından uzak durma eğilimini yansıtmaktadır. Bununla birlikte yukarıdaki grafik, Gözlemci Ülkelerin bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek, bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmelerinin de yansıması olmuştur.

3.3.6. İspanya

İspanya, coğrafi olarak uzakta olsa da, Arktik Bölge'de uzun bir geçmişe sahiptir. Büyük coğrafi keşifler çağında İspanya, Asya'ya giden alternatif yollar arıyordu. 1500'lerin sonlarından beri bölgede aktif olmaya çalışan İspanya, 19. yüzyılın başlarında sömürge mülklerinin çoğunun kaybı nedeniyle bölgeye olan ilgisini uzun süre kaybetmişti. Günümüzde İspanya'nın Arktik Bölge'de başta ekonomik olmak üzere yeni çıkarları vardır. Geçtiğimiz birkaç yılda İspanya, Arktika'daki varlığını önemli ölçüde artırmıştır (Almazova-Ilyina vd., 2020: 1-2). Bu kapsamda İspanya, 2016 yılında kutup stratejisi belgesi yayımlamıştır. Çalışmada, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, iç ve dış kapak dâhil olmak üzere toplamda 36 sayfalık bir metin olan “İspanya Kutup Stratejisi İlkeleri” başlıklı, strateji belgesi analiz edilmiştir. Hem Arktika hem de Antarktika ile ilgili politikaların ve planların yer verildiği bu strateji belgesi çift dillidir: Her bir sayfa ikiye bölünmüş, sol tarafta İspanyolca, sağ tarafta ise İngilizce metne yer verilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016). Bu sebeple, Antarktika ile ilgili kısımlar ve İspanyolca bölümler kodlanmıştır; böylelikle, ana ve yardımcı göstergelerle kodlanan kısımlar tüm metnin % 26'sı oranında kalmıştır.

İspanya'nın strateji belgesine genel hatlarıyla bakıldığında, diğer strateji belgeleri kadar organize bir görüntü sunmamaktadır. Örneğin, diğer pek çok strateji belgesinde örneği görülen önsöz ya da özet benzeri bir bölüm verilmemiştir. Hollanda'nın Kutup stratejisi gibi iki kutup bölgesinin ayrı ayrı ele alınmamış olması da bu dağınık görünümün sebeplerinden biridir. Bölüm başlıklarına ve metnin tamamına bakıldığında, bir strateji belgesinden ziyade,

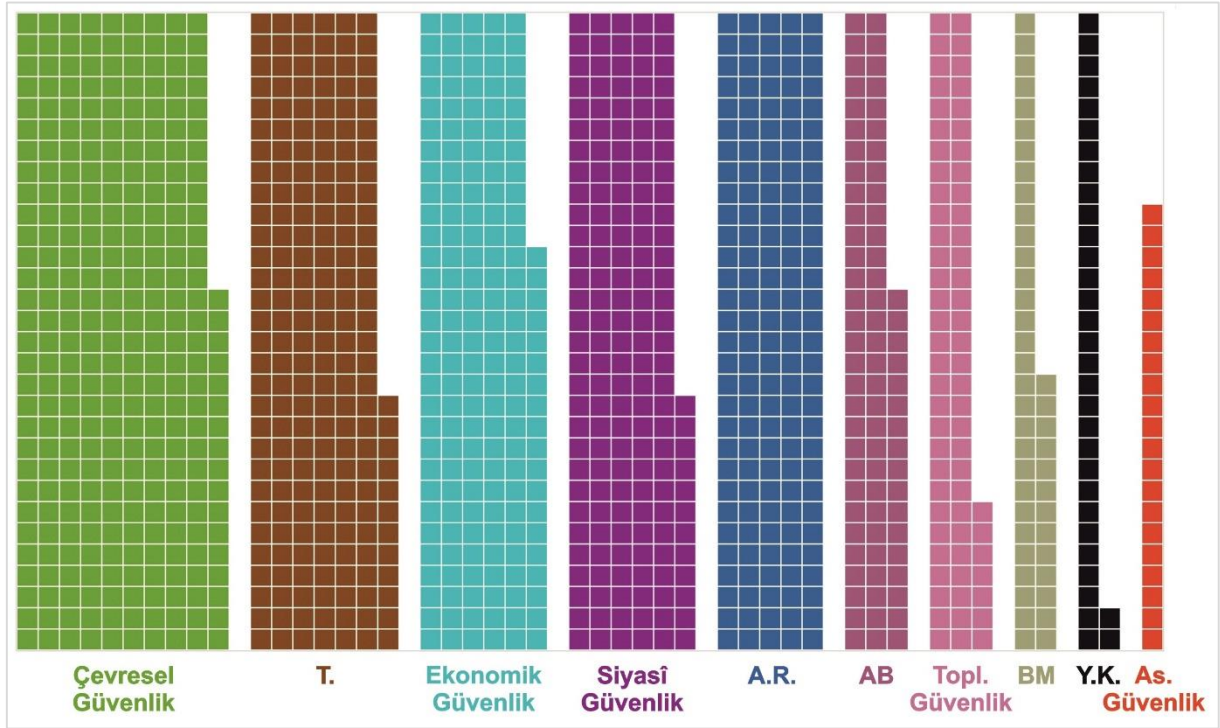
İspanya'nın Kutuplardaki varlığını meşrulaştırmak için hazırlanmış bir propaganda ya da tanıtım yazısı izlenimi vermektedir.

Tablo 3.30. İspanya'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	22
Askerî Güvenlik	4
Siyasî Güvenlik	19
Ekonomik Güvenlik	18
Toplumsal Güvenlik	8
Çevresel Güvenlik	29
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	0
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	8
Arktik Rotalar	15
Birleşmiş Milletler	4
NATO	0
Avrupa Birliği	9

Tablo 3.30'da, İspanya'nın 2016 tarihli Kutup stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloya bakıldığında ilk göze çarpan durum, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergeleri haricinde bölgedeki etkin aktörleri simgeleyen göstergelerin hiç kodlanmamış olmasıdır. İspanya, strateji belgesinde, bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörlere ve bir askerî işbirliği örgütü olan NATO'ya hiç atıfta bulunmamıştır. Tabloda aktarılanlara göre, İspanya'nın Arktik Bölge güvenliğine yaklaşımı, ağırlıklı olarak çevresel, siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri bağlamında olmuştur. Bölgenin

sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında ise, İspanya'nın Arktik rotalar konusuna yeraltı kaynaklarından çok daha fazla yer ayırdığı görülmektedir.

Görsel 3.14. Belge Portresi: İspanya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama ve Sınırlandırma; AR: Arktik Rotalar; AB: Avrupa Birliği; BM: Birleşmiş Milletler; YK: Yeraltı Kaynakları)

Görsel 3.14'te, İspanya'nın 2016 tarihli Kutup strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Burada göze çarpan ilk durum, bir ana göstergenin metinde en az yer kaplayan gösterge olmasıdır. İspanya'nın strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesi, nicel kodlanma sayısına paralel olarak, metinde en az yer kaplayan gösterge konumundadır. Bir bölge-dışı olarak İspanya, diğer bölge-dışı ülkelerin strateji belgelerinde de görüldüğü üzere, toplumsal ve askerî güvenlik sektörüne dair konulara nispeten daha az yer ayırmış, çevresel ve ekonomik güvenlik sektörleriyle ilgili konulara ağırlık vermiştir. Yine diğer bölge-dışı aktörlerde de görülen bir durum olarak, bölgenin tanımlanması, sınırlandırılması, tarihinin aktarılması gibi konulara nispeten daha çok değinilmiştir.

Tablo 3.31. İspanya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		2	5	2	2	3	0	0	0	2	1	0	0	0
2. Askerî Güvenlik	2		4	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Siyasî Güvenlik	5	4		3	1	5	0	0	0	1	0	1	0	2
4. Ekonomik Güvenlik	2	2	3		2	9	0	0	0	3	4	1	0	4
5. Toplumsal Güvenlik	2	1	1	2		6	0	0	0	2	0	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	3	2	5	9	6		0	0	0	5	2	2	0	1
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	2	0	1	3	2	5	0	0	0		1	0	0	0
11. Arktik Rotalar	1	0	0	4	0	2	0	0	0	1		2	0	2
12. Birleşmiş Milletler	0	0	1	1	0	2	0	0	0	0	2		0	1
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			0
14. Avrupa Birliği	0	0	2	4	0	1	0	0	0	0	2	1	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.31'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. İspanya'nın 2016 tarihli Kutup strateji belgesinde kodlanan göstergelerin kesişme sayılarını gösteren bu tabloya bakıldığında, en yüksek sayıda kesişmenin Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri arasında olduğu görülmektedir. Tüm ana göstergeler, en az birer kez birbirleriyle kesişmişlerdir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerin ana

göstergelerle ilişkisine bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin yalnızca Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle kesiştiği, Yeraltı Kaynakları göstergesinin ise Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle kesiştiği görülmektedir. Bir başka dikkat çekici nokta olarak, bölgede etkin aktörlere işaret eden göstergeler olan Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergelerinin diğer ana ve yardımcı göstergelerle kesişip kesişmemesi paralellik göstermiş olmasıdır.

İspanya'nın Kutup strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.30'da, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.14'te gösterilmektedir. Tablo 3.31 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. İspanya'nın Kutup strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.14, Tablo 3.30 ve Tablo 3.31'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, toplamda 4 kere kodlanmış olan Askerî Güvenlik göstergesinin bunların tamamında Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İspanya'nın askerî güvenlik sektörüne dair konuları sürekli işbirliği, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler gibi siyasî güvenlik sektörüyle ilgili kavramlar çerçevesinde ele aldığını göstermektedir. Toplamda 8 yerde kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesinin bunların 6'sında Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması ise, İspanya'nın Arktik Bölge sakinlerinin güvenliğine dair kaygılarının ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konular olduğuna işaret etmektedir.

İspanya'nın strateji belgesinin pek çok kısmında, geniş güvenlik yaklaşımının birden fazla sektörü aynı ifadeler içinde ele alınmıştır. Öyle ki, belgenin bir noktasında, çalışmanın 5 ana göstergesi bir cümle üzerinde kesişmiştir:

“Günümüzde iklim değişikliğinin bir sonucu olarak buzulların giderek erimesiyle birlikte, Arktik ve Antarktik bölgelerine olan ilgi, hem bilimsel araştırmalar hem de çevresel, sosyal, politik, jeostratejik ve ekonomik konularla ilgili olarak artıyor.” (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 8-9)

Yukarıda doğrudan alıntı yapılarak aktarılan cümle, İspanya'nın Kutuplarla ilgili stratejisinin, Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu geniş güvenlik yaklaşımına paralel bir şekilde oluşturulduğunu göstermektedir. Strateji belgesinde Kopenhag Ekolü'ne herhangi bir atıfta bulunulmadığı için, beş güvenlik sektörünün dile getirilmiş olmasının teorik bir altyapısının olup olmadığı hakkında kesin bir yorum yapılamaz. Yine de, teorik bir çerçeveye sahip olsun ya da olmasın, İspanya'nın strateji belgesinde bu beş güvenlik sektörünün yer alması, en azından Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu teorinin pratikle ne kadar paralel olduğunu göstermektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, İspanya'nın strateji belgesine ilişkin en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.14, Tablo 3.30 ve Tablo 3.31'de aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, İspanya'nın strateji belgesine dair analizler, zikredilen tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.6.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, İspanya'nın Arktik Bölge sınırlarını nasıl çizdiği, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle tarihsel bağları, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından ikinci sırada gelmektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin diğer göstergelerle ilişkisine bakıldığında, tüm ana göstergelerle ve bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergelerle en az bir noktada kesiştiği görülmektedir.

Strateji belgesinde, İspanya'nın kutup bölgelerindeki faaliyetlerin koordinasyonundan İspanya Kutup Komitesi'nin sorumlu olduğu ifade edilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 6). İspanya'nın strateji belgesinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kodlanan alanların önemli bir kısmı, İspanya'nın Arktik Bölge'ye tarihsel ilgisi ve bölgedeki faaliyetleriyle ilgilidir. Strateji belgesinin giriş cümlesinde “İspanya'nın kutup bölgelerindeki tarihsel varlığını sürdürmek” amacı dile getirilmiş (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 4), İspanya'nın 16. yüzyıldan itibaren bölgedeki faaliyetlerinden ayrıntılı bir şekilde bahsedilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 7-8). İspanya'nın, 2006'dan beri Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsüne sahip olduğu, bununla birlikte Arktik Bilim Komitesi'ne üye, Kuzeydoğu Atlantik Deniz Çevresinin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye (OSPAR) taraf ve Avrupa Bilim Vakfı tarafından kurulan EPB'ye (*European Polar Board*) üye olduğu ifade edilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 5-6).

İspanya'nın 2016 tarihli Kutup strateji belgesi, her iki kutup bölgesinin de kendine has özellikleri olduğunu ve bu sebeple her iki bölgeye aynı şekilde yaklaşamayacağını dile getirmiştir. Strateji belgesinde, Arktika ve Antarktika'da meydana gelen süreçlerin benzerliğinin, her iki alanın da ortak bir yaklaşımla ele alınmasına olanak sağladığı görüşünü doğruladığını, ancak her iki kutup arasında fiziksel, biyolojik, coğrafi, insanî ve hukukî önemli farklılıklar bulunduğunu ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelerle göre Antarktika, okyanuslarla çevrili, izole ve ıssız bir kıtadır ve Antarktika toprakları üzerinde herhangi bir devlet egemenliği

yoktur. Arktik Bölge ise kıyıda devletlerin egemenlik alanlarının bulunduğu ve yerleşimlerin olduğu alanlarla çevrili bir okyanustur. Bölgede, hâlihazırda habitatlarında ve yaşam tarzlarında hızlı değişikliklerle karşı karşıya olan yerli halklar yaşamaktadır. Bu nedenle herhangi bir kutupsal strateji veya planlama, bu iki alanın her birinin fiziksel, bilimsel, biyolojik, politik ve hukukî tekilliğini hesaba katmalıdır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 7).

Strateji belgesinde İspanya'nın bölgeyle ilgili tarihî bağlarına sık sık atıf yapılmasında, ülkenin bölgedeki prestijini yükseltme ve bir nevi bölgedeki varlığını meşrulaştırma amacı görülmektedir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, İspanya Kutup bölgelerinde hatırı sayılır bir geçmişe sahip olduğu için, bilimsel araştırma, teknoloji, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve seyrüsefer özgürlüğü alanlarında yürütülen forumlarda, girişimlerde ve eylemlerde de yüksek bir profile sahip olmalı, uluslararası ve bölgesel düzenlemelere saygı göstermeli ve tüm eylemlerini en yüksek çevre standartlarına uygundur bir şekilde gerçekleştirmelidir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 17).

3.3.6.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde kodlanmış göstergeler arasında hem en az sayıda kodlanan hem de en az yer kaplayan gösterge olmuştur. Bir ana göstergenin en az sayıda kodlanmış ve en az yer kaplamış olması durumu, İspanya strateji belgesine has bir istisnadır. Hem Arktik Ülkelerin hem de Gözlemci Ülkelerin hiçbirinde bir ana gösterge, kodlanan tüm göstergeler arasında son sırada yer almamıştır.

Toplamda 4 noktada kodlanmış olan Askerî Güvenlik göstergesi, bunların tamamında Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, İspanya'nın askerî güvenlik sektörüne dair konuları sürekli işbirliği, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler gibi siyasî güvenlik sektörüyle ilgili kavramlar çerçevesinde ele aldığını göstermektedir. Nitekim strateji belgesinde, Kutup bölgelerinde barışı koruma, çevre koruma ve güvenliğin yanı sıra uluslararası işbirliği çerçevesinde bilimsel ve teknik araştırmaların geliştirilmesini teşvik etmek, jeostratejik bir gereklilik olarak dile getirilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 13).

3.3.6.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde kodlanma sayısı bakımından üçüncü, metinde kapladığı alan bakımından dördüncü sırada gelmektedir. Toplamda 19 yerde kodlanmış olan Siyasî Güvenlik göstergesi, Arktik Rotalar göstergesi haricinde belgede kodlanan tüm göstergelerle en az bir kere kesişmiştir.

İspanya'nın strateji belgesinde sık sık işbirliği (özellikle bilimsel çalışma alanında işbirliği) vurgusu yapılmıştır. Belgedeki ifadelerle göre bilimsel işbirliği, uluslararası

işbirliğinin en etkili biçimlerinden biridir; çünkü etkili eylemi mümkün kılan ve İspanya'nın bölgenin kurum ve kuruluşlarındaki varlığını destekleyen, hem kendi çıkarlarını hem de küresel çıkarlarını savunmasını sağlayan temel siyasî sermayeye dönüştürülebilmektedir. İspanya, dünyanın bu uç bölgelerinin barışçıl amaçlar ve bölgenin ve dünyanın sürdürülebilir kalkınması için kullanılması gerektiği inancından hareketle, bölgesel mevzuata saygı duyan ve uluslararası işbirliğini teşvik eden kutupsal bilimsel araştırmaları desteklediğini ifade etmektedir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 10-11). İki kutup bölgesi arasındaki farkı siyasî güvenlik boyutuyla da irdeleyen strateji belgesine göre, Arktik Bölge'de jeostratejik durum, Arktik Ülkelerin egemenlik ve yargı yetkisine tabidir ve Antarktika Antlaşması gibi uluslararası alanları düzenleyen çok taraflı spesifik bir belge bulunmamaktadır. Yine de Arktik Konseyi, bazı sorunlara rağmen, tüm Arktik kıyıdaş ülkeleri kapsayan ve giderek bölgesel ve küresel düzeylerde nüfuz kazanan bir yapı olarak yükselmektedir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 12).

Strateji belgesinde İspanya'nın jeostratejik olarak yapması gerekenlerin arasında, AB'nin Arktik Bölge'ye ilişkin hazırladığı stratejilere uyum sağlamak ve ilgili politikaların tasarlanması ve geliştirilmesine aktif olarak katılmakla birlikte Arktik Konseyi'nde gözlemci ülke statüsünü korumak da yer almaktadır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 14). İspanya'nın kendine ait herhangi bir kara altyapısının bulunmadığı Arktik Bölge'de araştırmaları teşvik etmek amacıyla diğer ülkelerle ilişkilerin resmileştirilmesi gerekmektedir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 21). Bu amaçla, özellikle Avrupa Birliği girişimleri yoluyla bölgede önemli bir destek kazanılacağı düşünülmektedir. Nitekim strateji belgesinde, İspanya'nın AB'nin Kuzey Boyutu'na katılımının önemi de güçlü bir şekilde vurgulanmıştır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 31).

3.3.6.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde kodlanma sayısı bakımından dördüncü, metinde kapladığı alan bakımından üçüncü sırada gelmektedir. Toplamda 18 yerde kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların yarısında Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, İspanya'nın Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınmaya verdiği önemi göstermektedir.

İspanya'ya göre Kutup bölgeleri, doğal kaynaklara erişim, turizm, balıkçılık ve deniz trafiği potansiyellerinin artması nedeniyle giderek daha büyük bir jeostratejik ve ekonomik ilgi kazanmaktadır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 12). İspanya'nın Kutup bölgelerindeki sektörel çıkarları, madencilikten deniz taşımacılığına, ticarî faaliyetlerden ve yeni teknolojilerin geliştirilmesine çeşitli alanları kapsamaktadır. Arktik Bölge özelinde, 2014 yılında Arktik

Konseyi çatısı altında, en yüksek çevre koruma standartlarını koruyan ve bölgede faaliyet gösteren şirketler arasında işbirliği için bir forum olmayı amaçlayan Arktik Ekonomi Konseyi'nin oluşturduğu hatırlatılmıştır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 28). Strateji belgesinde balıkçılık sektörüne uzunca değinilmiş, balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesinin öneminde bahsedilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 28-31). Son olarak, Arktik rotaların kıtalararası ticarete kullanılmasının sağlayacağı ekonomik ve çevresel avantajlar zikredilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 33-34).

3.3.6.5. Toplumsal Güvenlik

Bölge-dışı ülkeler, genelde, ülkelerin iç işleriyle ilgili olan toplumsal güvenlik sektörüne dair konulara strateji belgelerinde geniş yer ayırmamaktadır. Bu durum, İspanya'nın strateji belgesinde de görülmektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde, Askerî Güvenlik göstergesinden sonra en az kodlanan ana gösterge olmuştur. Toplamda 8 yerde kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, İspanya'nın Arktik Bölge'deki toplumsal güvenlik sektörüne dair meseleleri ağırlıkla çevre-insan ilişkisi bağlamında ele aldığını göstermektedir. Ayrıca, Toplumsal Güvenlik göstergesinin yardımcı göstergelerden yalnızca Yeraltı Kaynakları göstergesiyle kesişmiş olması, madencilik faaliyetlerinin bölge sakinlerinin toplumsal güvenliğine dair olası etkilerine değinildiğine işaret etmektedir.

İspanya'nın strateji belgesine göre, Arktik Bölge'de, hâlihazırda habitatlarında ve yaşam tarzlarında hızlı değişikliklerle karşı karşıya olan Yerli halklar yaşamaktadır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 7). İspanya'ya göre, sosyal ve beşeri alanda, Arktik Ülkelerin yasal çerçeveleri uyarınca eyleme geçmek gerekmektedir. Ayrıca, Yerli topluluklar dikkate alınmalı, onların çevrelerine ve yaşam tarzlarına saygı da duyulmalı, kendi yaşam alanlarında gerçekleştirilen faaliyetlerden yararlanma hakkına onlar da sahip olmalıdır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 14). Bilimsel araştırmaya büyük önem veren, hatta bilimsel araştırmalar konusundaki başarılarıyla diğer aktörlerden farklılaştığını düşünen İspanya, iklim değişikliğinin Arktik Bölge'deki insan nüfusu üzerindeki etkisinin araştırılması gerektiğini düşünmektedir. İspanya'ya göre, aşırı iklim koşullarına ve radikal değişikliklere maruz kalan bir yerleşim bölgesinde sosyal ve beşeri bilimlerin gerekli gelişimi için çaba sarf edilmelidir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 20).

3.3.6.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde sayıca en çok kodlanan ve metin içinde en geniş yer kaplayan gösterge olmuştur. Toplamda 29 kere kodlanan Çevresel

Güvenlik göstergesi, İspanya'nın strateji belgesinde kodlanmış olan tüm göstergelerle en az bir kere kesişmiştir. Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İspanya'nın stratejisinde sürdürülebilir kalkınma konusunun önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

İspanya'nın strateji belgesindeki ifadelere göre, günümüzde iklim değişikliğinin bir sonucu olarak buzulların giderek erimesiyle birlikte, Kutup bölgelerine olan ilgi, hem bilimsel araştırmalar hem de çevresel, sosyal, politik, jeostratejik ve ekonomik konularla ilgili olarak artmaktadır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 8-9). Arktik Bölge'de iklim değişikliğinin çevresel etkisi dünya çapında kaydedilen ortalamanın iki katına çıkmakta ve buzul kütle hızla erimektedir. Bu değişime ilişkin bilgimizde ilerleme sağlamak için, gezegeni bir bütün olarak ele almak ve yerkürenin farklı noktalarında meydana gelen süreçler arasındaki karşılıklı ilişkinin kutuplarda meydana gelen değişikliklerin kaynağı olduğunu anlamak gerekmektedir. Kutup bölgelerinde yaşanan değişiklikler, esasen kutup bölgelerinin dışında, kentleşmenin, sanayileşmenin ve çiftçiliğin yoğun olduğu bölgelerde üretilen ve kutup ortamlarına ulaşan emisyonlardan kaynaklandığı artık kabul edilen bir bilimsel gerçektir. Küresel ısınmanın etkileri, özellikle Arktik Bölge'de, sera gazı etkisi ile kendi kendini güçlendirmektedir. Dolayısıyla kutup bölgeleri, iklim değişikliğine en duyarlı bölgeler arasında yer almakta, Arktika'daki iklim değişikliği, bölgenin çevresi, yerleşik nüfusu ve doğal rezervlerine erişim üzerinde geniş kapsamlı bir etkiye sahiptir. Birleşmiş Milletler nezdinde hem iklim değişikliğinin azaltılmasına hem de bu değişikliklere uyum sağlanmasına yönelik bir dizi önlemler alınmıştır. Bu bağlamda, strateji belgesinde, Arktik Konseyi'nin tüm gözlemci ve üye devletlerinin ve Antarktika Antlaşması'nın imzacılarının Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ni onayladığı hatırlatılmıştır. 2015 yılı sonunda Paris İklim Zirvesi, artan küresel ısınmayı -21. yüzyılın sonunda sanayi öncesi dönemle karşılaştırıldığında- 2°C sınırında tutmak üzere ülkelerin gerekli önlemleri alması için bazı öncelikler belirlemiş; ilk kez bu tür bir anlaşma, imzacı 195 ülke tarafından bağlayıcı olarak kabul edilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 9-10).

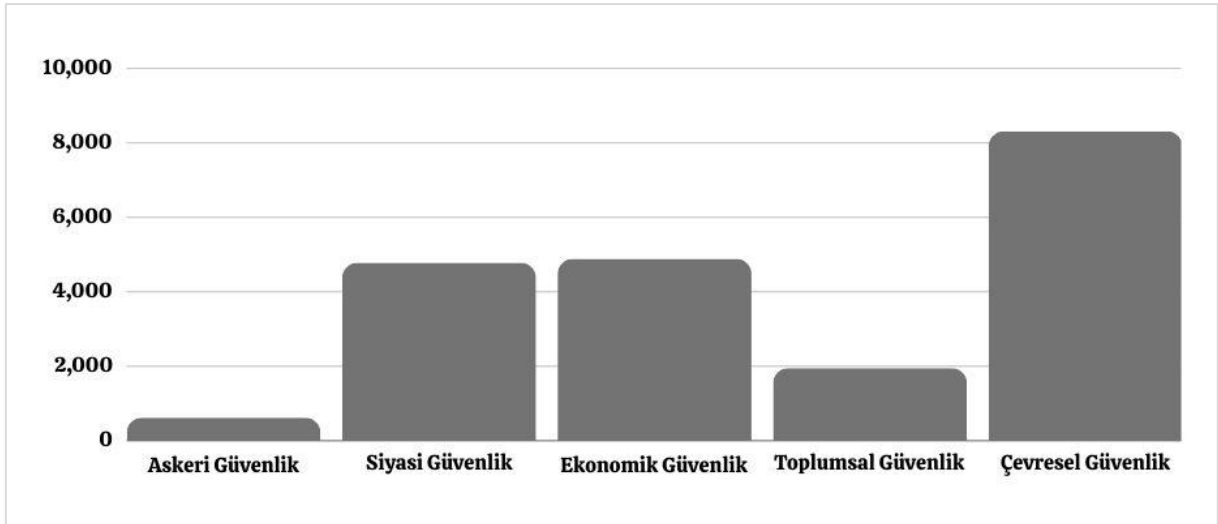
İspanya, bilimsel araştırma bulgularının, iklim değişikliğinin gezegene getirebileceği çevresel süreçler ve riskler hakkındaki bilgi açısından hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, Kutup stratejisi belgesinin, bu zorlukları hesaba katabilmek ve faaliyetlerini uzun vadeli bir vizyonla programlayabilmek, İspanya'nın uluslararası kutup örgütlerinde devamlılığını garanti altına almak, kutup ortamlarının korunmasını ve doğal kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek üzere hazırlandığı ifade edilmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 11). Bilimsel araştırmaların önemine sık sık vurgu yapılan

İspanya strateji belgesinde, Kutup bölgelerindeki bilimsel araştırmaların, yerkürenin kara ve okyanus sistemi süreçlerine ilişkin bilginin ilerlemesi açısından kritik öneme sahip olduğu yinelenmiştir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 18).

3.3.6.7. Diğer Göstergeler

İspanya'nın strateji belgesinde, bölgede etkin ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelerin hiç kodlanmamış olduğu görülmektedir. Ulus-üstü düzeydeki aktörlere işaret eden göstergelerden NATO göstergesi de metinde hiç kodlanmamıştır. İspanya, strateji belgesinde, yalnızca Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'ne yer vermiş, bölgedeki diğer aktörleri hiç ele almamıştır. Birleşmiş Millet göstergesinin kodlandığı kısımların tamamı, BM'nin sunduğu hukukî çerçevelerin bahsedildiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, bir AB üyesi olarak İspanya'nın özellikle Arktik faaliyetlerinde AB'nin sunduğu imkânların ve yasal çerçevelerin üzerinde durduğu görülmektedir.

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesine nazaran oldukça ön plana çıktığı görülmektedir. Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik rotaları hâlihazırda seyrüsefer için eksiksiz, güvenilir ve erişilebilir bir sisteme sahip değildir. Ayrıca, kırılgan bir doğaya sahip olan bu bölgede iç destek limanlarının, açık deniz arama kurtarma sistemlerinin veya bölgede meydana gelebilecek deniz kirliliğinin vereceği zararları önlemeye ve gidermeye yönelik bir sistemin mevcut olmaması da büyük bir handikaptır. Ancak belki de en büyük zorluk, geçitlerin yıl boyunca veya en azından altı ay boyunca tamamen açık tutulması mümkün olmadığı sürece, gemi acentelerinin kıtalararası taşımacılık hizmetlerine ilişkin talep ettiği düzenlilik şartının gerektiği gibi karşılanması mümkün olmayacaktır. Sonuç olarak, eğer bilimsel çalışmaların sunduğu projeksiyonlar doğruysa, Arktik rotaların kıtalararası ticaret üzerindeki gerçek etkisi orta vadede, muhtemelen yaklaşık 20 yıl sonra ortaya çıkacaktır (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 32). Strateji belgesinin son kısmında, mesafeyi kısaltan yeni güzergâhların açılmasının, sera gazı emisyonlarının orantılı olarak azaltılmasına yardımcı olacağı, ancak bu avantajın, daha düşük lojistik maliyetler nedeniyle faaliyet yoğunluğunun artmasıyla kaybolabileceği ifade edilmiştir. Her halükarda bu, AB'nin mevcut hedefleri kapsamındaki emisyonları değil, UNFCCC kapsamındaki azaltım yükümlülüklerine dâhil edilmesi için müzakere edilen uluslararası yakıt ikmali hedeflerini etkileyecektir (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 34).

Grafik 3.14. İspanya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.14'te, İspanya'nın 2016 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. İspanya'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 17'sine tekabül etmektedir. Bu durum, İspanya'nın hem bir Arktik stratejisi değil bir Kutup stratejisi yayımlamış olmasından hem de bu strateji metnini çift dilli hazırlamış olmasından kaynaklanmaktadır. Strateji metninin yaklaşık yarısına tekabül eden Antarktika ile ilgili bölümler ve kalan yarısının da yarısını oluşturan İspanyolca kısımlar kodlanmamış; dolayısıyla ana göstergelerle kodlu alanların tüm metne oranı, diğer strateji belgeleriyle kıyaslandığında oldukça düşük seviyede kalmıştır. Yine de grafikte, İspanya'nın belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların birbirlerine göre durumları gösterildiği için, bu düşük oran herhangi bir kıyaslama yanlısına sebep olmayacaktır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında İspanya'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, askerî güvenlik sektörüne dair konuların neredeyse görmezden gelindiği ve toplumsal güvenlik sektörüne ilişkin meselelere oldukça az değinildiği görülmektedir. İspanya'nın strateji belgesinde en geniş yer kaplayan güvenlik sektörü çevresel güvenlik sektörü olmuşken, ekonomik ve siyasî güvenlik sektörlerine de önemli bir yer ayrılmıştır. Bu strateji belgesinde de bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından ve tartışmalı askerî güvenlik konularından uzak durma eğiliminin, hem de çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak ve uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma çabasının bir yansıması görülmektedir.

3.3.7. İtalya

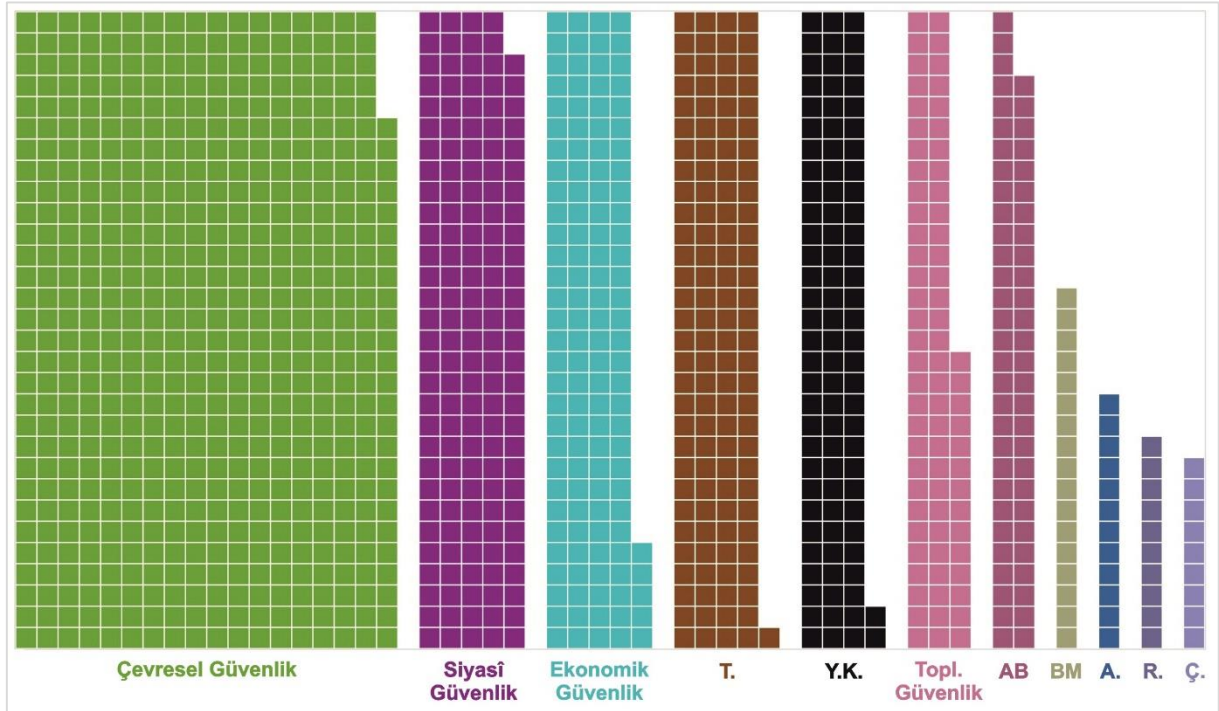
İtalya'nın Arktik Bölge'ye yönelik giderek artan ilgisinin aslında bir asırdan daha uzun bir tarihsel geçmişi vardır. 19. yüzyılın son yılında, 1899'da, Abruzzi Dükü'nün keşif gezileriyle başlayan İtalya'nın Arktik tarihi, 20. yüzyılın başlarındaki diğer keşif seferleriyle devam etmiştir. O zamandan bu yana, İtalya'nın bölgeye olan ilgisi büyük ölçüde artmış ve ağırlıklı olarak bilimsel araştırmalar çerçevesinde ilerlemiştir. 1997 yılında bir gözlem platformu açmış, yıllar içinde bölgedeki faaliyetlerini yoğunlaştırarak varlığını yüksek bilimsel düzeyde pekiştirmiştir. Ayrıca İtalya, 1920 Spitsbergen Antlaşması'nın ilk imzacılarından ve 2013'ten bu yana Arktik Konseyi'nin gözlemcilerinden biri olmuştur (Melchiorre, 2023).

İtalya'nın Arktik Bölge'ye yönelik ilgisinin en önemli ürünlerinden biri, 2015 tarihli Arktik strateji belgesi olmuştur. “Arktik Bölge'ye Yönelik İtalyan Stratejisine Doğru: Ulusal Prensipler” başlıklı bu strateji belgesi, içinde görsellerin ve haritaların kullanılmadığı, kapak dâhil 21 sayfalık bir metindir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015).

Tablo 3.32. İtalya'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	9
Askerî Güvenlik	0
Siyasî Güvenlik	16
Ekonomik Güvenlik	14
Toplumsal Güvenlik	11
Çevresel Güvenlik	54
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	1
Çin Halk Cumhuriyeti	1
Yeraltı Kaynakları	10
Arktik Rotalar	3
Birleşmiş Milletler	4
NATO	0
Avrupa Birliği	6

Tablo 3.32’de, İtalya’nın 2015 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda ilk göze çarpan durum, ana göstergelerden birinin, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmamış olmasıdır. Bununla birlikte, Çevresel Güvenlik göstergesinin diğer göstergelere nazaran oldukça yoğun bir şekilde kodlanmış olduğu görülmektedir. Ana göstergelerin kodlanma dağılımlarının bu şekilde olması, İtalya’nın Arktik Bölge jeopolitiğine yaklaşımı hakkında önemli ipuçları vermektedir. Askerî güvenlik sektörüne dair konulara hiç girilmemiş olması, bununla birlikte daha ziyade ülkelerin içişlerini ilgilendiren konuları barındıran toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili meselelere çok değinilmemesi, bir bölge-dışı aktör olan İtalya’nın Arktik Bölge’ye yaklaşımının çevresel güvenlik başta olmak üzere “alçak politika” olarak adlandırılan alanlar çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Bölgede etkin aktörleri simgeleyen göstergelerden Amerika Birleşik Devletleri ve NATO göstergelerinin hiç kodlanmamışken Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler göstergelerinin nispeten fazla sayıda kodlanmış olması da dikkat çekicidir. Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı bir strateji belgesinde NATO göstergesinin de kodlanmamış olması tutarlıdır. Ancak ABD’nin de strateji belgesinde işlenmemiş olması, İtalya’nın Arktik siyasetinde Atlantikçi çizgiden uzak bir görüntü çizdiğine işaret etmektedir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında ise, İtalya’nın Arktik rotalarla ilgili konulardan ziyade bölgenin yeraltı zenginliğine odaklanmış olduğu görülmektedir.

Görsel 3.15. Belge Portresi: İtalya Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama ve Sınırlandırma; AR: Arktik Rotalar; AB: Avrupa Birliği; BM: Birleşmiş Milletler; YK: Yeraltı Kaynakları)

Görsel 3.15'te, İtalya'nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Görselde ilk göze çarpan durum, Çevresel Güvenlik göstergesinin baskınlığı olmuştur. Yardımcı göstergelerden Tanımlama ve Sınırlandırma metin içindeki yoğunluğu, bölge-dışı aktörlerin strateji belgelerinden beklenen bir durumdur. Bölge-dışı aktörler, bölgedeki varlıklarına meşru bir zemin sunabilmek adına, çalışmada Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi kapsamında ele alınan konulara (strateji belgesinin amacı, ülkenin bölgeyle ilgili tarihsel bağları, ülkenin bölgeyi nasıl tanımladığı vb.) daha geniş yer ayırma eğiliminde olabilmektedir. Ayrıca, Tablo 3.32'deki kodlanma sayılarına paralel olarak, Yeraltı Kaynakları göstergesinin Arktik Rotalar göstergesine nazaran oldukça geniş bir yer kaplıyor olması da İtalya'nın Arktik Bölge'nin avantajlardan hangisine daha çok önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 3.33. İtalya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	1
2. Askeri Güvenlik	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Siyasi Güvenlik	1	0		2	1	7	0	0	0	1	0	1	0	2
4. Ekonomik Güvenlik	1	0	2		5	12	0	0	0	4	0	0	0	1
5. Toplumsal Güvenlik	1	0	1	5		7	0	0	0	2	0	0	0	1
6. Çevresel Güvenlik	2	0	7	12	7		0	1	1	9	3	3	0	4
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	0	0	1	0		1	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	1	0	1		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	0	1	4	2	9	0	0	0		0	0	0	3
11. Arktik Rotalar	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0		0	0	0
12. BM	0	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. AB	1	0	2	1	1	4	0	0	0	3	0	0	0	

* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.33'te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. İtalya'nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde kodlanan göstergelerin oluşturduğu kesişimleri gösteren bu tabloya bakıldığında ilk göze çarpan durum, Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergelerinin oluşturduğu kesişim sayısı olmuştur. Bunun dışında, Yeraltı Kaynakları göstergesi ile Çevresel Güvenlik göstergesinin kesişme sayısı da dikkat çekicidir.

İtalya'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.32'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.15'te gösterilmektedir. Tablo 3.33 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. İtalya'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.15, Tablo 3.32 ve Tablo 3.33'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, İtalya'nın strateji belgesinde kodlanan tüm ana ve yardımcı göstergelerle en az birer noktada kesişen tek gösterge Çevresel Güvenlik göstergesi olmuştur. Bu durum, İtalya'nın Arktik Bölge siyasetinde en geniş şekilde ele aldığı güvenlik sektörünün çevresel güvenlik sektörü olduğunu göstermektedir. Nitekim bu konuya verdikleri önem, kodlanma sayılarındaki farkta da görülmektedir. Toplamda 10 yerde kodlanan Yeraltı Kaynakları göstergesinin bunların 9'unda, toplamda 3 kere kodlanan Arktik Kaynaklar göstergesinin ise bunların tamamında Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, İtalya'nın bölgenin sunmuş olduğu fırsatlara ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörü bağlamında yaklaştığını göstermektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, İtalya'nın strateji belgesine ilişkin en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.15, Tablo 3.32 ve Tablo 3.33'te aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, İtalya'nın Arktik stratejisine dair analizler, zikredilen tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.7.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, İtalya'nın Arktik Bölge'yi nasıl gördüğü, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle tarihsel bağları, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Strateji belgesinin ilk bölümü, "Arktik'te İtalya: Asırlık Geçmiş" başlığını taşımaktadır. Burada, 1899'da Abruzzi Dükü'nün ilk keşif denemesinden ve

daha sonra İtalyan kâşiflerinin gerçekleştirdiği keşiflerden bahsedilmiştir. Metindeki ifadelerle göre, Arktik Bölge'deki İtalyan varlığı bir asırdan fazla bir süre öncesine dayanmakta ve bölgede İtalyan ayak izi o günden bu yana istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Öyle ki, İtalya, Arktika'daki bölge-dışı en aktif devletlerden biri olarak kabul edilebilir. Bugün İtalya'nın Arktik Bölge'deki varlığı küresel ısınma ve bunun yarattığı yeni, acil zorluklarla motive olmaktadır (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 3).

3.3.7.2. Askerî Güvenlik

İtalya'nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesi hiç kodlanmamıştır. Güney Kore'nin 2019 tarihli strateji belgesiyle birlikte bu durum, tüm strateji belgeleri içinde, istisnai bir durumdur.

3.3.7.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, İtalya'nın strateji belgesinde kodlanma sayısı ve metinde kapladığı toplam alan bakımından ikinci sırada gelmektedir. Toplamda 16 yerde kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesiyle 7 kere kesişmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, küresel ısınmanın Arktik Bölge'de yarattığı zorluğun, uluslararası toplum tarafından, Arktik Ülkeler ile yakın koordinasyon içinde, küresel olarak ele alınması gerekmektedir. Bu konuda bugüne kadarki en önemli diyalog forumu olarak Arktik Konseyi görülmektedir. İtalya'nın strateji belgesinde Arktik Konseyi'ne ayrı bir önem verilmiştir. İtalya, geniş üye yelpazesıyla (Arktik Ülkeler, Daimi Katılımcılar, Gözlemciler, Çalışma Grupları gibi) Arktik Konseyi'ni bölge için ana tartışma forumu olarak görmektedir. Kuruluşundan yirmi yıl sonra, Arktik Konseyi'nin bir istişare forumu konseptinin ötesine geçtiği, Gözlemci Ülkelerinin sayısının artmasıyla yükselen öneminin kanıtlandığı, bölgesel istikrar için değerli bir araç haline geldiği ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 2-3).

Strateji belgesinde İtalya'nın, Arktik Ülkelerin ulusal yetki alanlarına ve egemenlik haklarına tamamen saygı duyduğu ve problemlerle baş etmek için üzerine düşen görevi yaparak çevreyi ve Yerli halkları gözetken sürdürülebilir bir Arktik kalkınmasına katkıda bulunmaya hazır olduğu ifade edilmiştir. İtalya, özellikle çevresel ve toplumsal güvenlik konularında farkındalık yaratmanın son derece önemli olduğunu ve bunun Arktik Ülkelerle uyum içinde çalışarak, uluslararası düzeyde koordineli bir çabayla yapılması gerektiğini düşünmektedir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 4). Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin, küresel ısınmayı durdurmaya yönelik politikalarıyla giderek daha önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. 2008 yılında Avrupa Komisyonu'nun iklim değişikliğinin ve insan faaliyetlerinin

Arktik Bölge'deki etkilerini vurgulayan “AB ve Arktik Bölge” başlıklı bir belgeyi kabul ettiği ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 5).

Avrupa Birliği'nin Arktik Bölge'ye dair girişimlerini desteklemekle birlikte, İtalya, iki taraflı ve çok taraflı ilişkileri yoluyla da bölgede aktif olmaya çalışmaktadır. Çok taraflı ilişkilere örnek olarak Arktik Konseyi'nin çeşitli organlarında yürütülen çalışmalar, desteklenen projeler gösterilmiştir. Bununla birlikte, Arktik Ülkelerle ikili ilişkilerin ilerletilmesi gerekliliği de dile getirilmiştir. İtalya, ister çok taraflı düzeyde (Arktik Konseyi'nde ve diğer ilgili forumlarda) ister Arktik Ülkeleri ile ikili düzeyde olsun, Arktik işbirliğinin tüm alanlarına giderek daha fazla dâhil olmayı hedeflemektedir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 19).

3.3.7.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, İtalya'nın Arktik strateji belgesinde hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından üçüncü sırada gelmektedir. Toplamda 14 kere kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 12'sinde (% 86'sında) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, ekonomik güvenlik sektörüne dair konuların neredeyse tamamı aynı zamanda çevresel güvenlik sektörüne dair hususlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu durum, İtalya'nın Arktik strateji belgesinde sürdürülebilir kalkınmanın ne kadar önemli bir kapladığını göstermektedir.

Toplamda beş başlık altında hazırlanan İtalya'nın Arktik strateji belgesinin son başlığı ekonomik boyutla ilgilidir. Bu başlık altında, bölgenin önemli miktarda keşfedilmemiş miktarda maden ve enerji kaynaklarına ev sahipliği yaptığı, ancak bunların çıkarılmasının ve kullanılmasının teknolojik, altyapısal ve finansal kısıtlamalar nedeniyle oldukça zor olduğu ifade edilmiştir. Yine de, küresel ısınmanın etkileri sürerken, buz tabakasının incilmesiyle bu tür kaynakların erişilebilirliğinin artacağı da eklenmiştir. Bununla birlikte, hassas ve karmaşık Arktik doğası göz önüne alındığında, bölgede yüksek çevre güvenliği standartlarına uyulmasının sağlanması için büyük yatırımların gerekli olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, İtalya'nın öncü inisiyatifler alma, ileri teknolojiyi kullanma ve çevresel ve kültürel mirası koruma kapasitesinin, bölgedeki ekonomik büyümeye ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacağı ifade edilmiştir. Zira yatırımların, Arktik ekosistemin kırılganlığını dikkate alan sürdürülebilir kalkınma ihtiyacı, insan boyutu, sert hava ve doğa koşulları gibi çok çeşitli kriterlere uyması gerekeceği belirtilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 15-16).

İtalya'nın strateji belgesinde, diğer strateji belgelerinden farklı olarak, Arktik Bölge'de faaliyet gösteren özel şirketler de ismen anılmış ve faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Örneğin ENI⁵⁶ adlı şirketin Norveç ve Rusya'daki petrol çıkarma faaliyetlerinden ve çevrenin korunmasına yönelik bazı projeler yürüttüğünden bahsedilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 3). Hatta, bahsetmenin daha ötesinde, "ENI ve Arktik" başlığını taşıyan bir alt başlık dahi açılmıştır (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 17).

3.3.7.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, İtalya'nın Arktik strateji belgesinden kodlanan ana göstergeler arasında en az sıklıkta kullanılan gösterge konumundadır. Toplamda 11 kere kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, bunların 7'sinde Çevresel Güvenlik, 5'inde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. ENI'nin bölgedeki ekonomik faaliyetlerinin aktarıldığı bölümde, ENI'nin yalnızca çevreye değil, aynı zamanda Yerli topluluklara da duyarlı projeler yürüttüğü ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 3). Sami Konseyi ile, gayriresmî de olsa iletişimin kurulduğu belirtilmiştir. Strateji belgesinde ifade edildiğine göre, Arktik Bölge'deki pek çok alan, doğal izolasyonları ve savunmasızlıkları nedeniyle oldukça kırılgandır. Yerli topluluklar, ekosistem değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, ekilebilir arazilerin değişmesi ve düzenlenmemiş avlanma ve balıkçılığın yan etkileriyle karşı karşıyadır. Ayrıca insan yerleşimlerindeki bağlantı eksikliği, sosyalleşmeyi, kariyer gelişimini ve iş fırsatlarını tehlikeye attığından hafife alınmaması gereken sosyal sorunlara yol açmaktadır. Belgeye göre, aynı durum bazı Alp bölgelerinde de yaşanmaktadır. Bu bağlamda, Alp yerleşimleri için gerçekleştirilen temel hizmetlere erişimin iyileştirilmesini amaçlayan eylemlere benzer önlemlerin Arktik Bölge'de uygulanabileceği dile getirilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 10). Strateji belgesinin son kısmında, tüm faaliyetlerin, sürdürülebilir kalkınmaya özellikle önem vererek, Avrupa Birliği çevre politikasının ilke ve hedeflerine olduğu kadar ilgili tüm uluslararası yükümlülüklerle de kesinlikle uygun olması gerektiği belirtilmiş; bunun ekonomik büyüme, çevrenin korunması ve Yerli halkların ihtiyaçları arasındaki uyumu yakalaması gerektiği ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 19).

⁵⁶ 1953 yılında, petrol ve gaz üretimi ve tedariki yoluyla İtalya'nın ekonomik kalkınmasını desteklemek için İtalyan hükümeti tarafından kurulmuştur. Birkaç yıl içinde halka arz olunmuş, İtalya'nın dış politikasını ve diplomasisini etkileyebilecek "paralel bir devlet" olarak tanımlanan güçlü bir varlığa dönüşmüştür. Daha fazla bilgi için bkz.: (Scotto, 2021)

3.3.7.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, İtalya'nın Arktik strateji belgesinde hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından birinci sırada gelen gösterge olmuştur. Çevresel Güvenlik göstergesi, aynı zamanda, en geniş şekilde ele alınan gösterge konumundadır; zira İtalya'nın strateji belgesinde kodlanan tüm göstergelerle en az birer noktada kesişim sağlamıştır.

Arktik strateji belgesinde İtalya'nın bölgeye duyduğu ilginin önemli bir motivasyon kaynağı olarak küresel ısınma konusu gösterilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 3). Küresel ısınmanın Arktik Bölge doğasına getirdiği risklerin, uluslararası toplum tarafından, Arktik Ülkeler ile yakın koordinasyon içinde, küresel olarak ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Strateji belgesine göre, bölgedeki değişim esas olarak Arktik-dışı bölgelerde meydana gelen olaylara bağlıdır ve küresel ölçekte somut yansımaları olması muhtemeldir. Bu nedenle, ortaya çıkan yeni zorluklar ve risklerle başa çıkmak için ortak bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Sonuçları itibarıyla küresel bir olguya dönüşen bölgedeki durumun, yalnızca Arktik Ülkelere değil tüm uluslararası topluluğa yeni sorumluluklar getiren küresel bir yaklaşımı gerektirdiği ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 3-4).

İtalya'nın Arktik stratejisinde belirlenen çerçevenin önemli Arktik çevre sorunlarına odaklanacağı ifade edilmiştir. Bunlar arasında biyolojik çeşitliliğin korunması, hava kirliliğinin önlenmesi, iklim değişikliğinin tersine çevrilmesi, denizin korunması ve kıyı bölgelerinin entegre yönetimi, doğal kaynakların kullanımı, deniz taşımacılığı, turizm, madencilik ve liman operasyonlarından kaynaklanan çevresel risklerin ele alınması gibi alt başlıklar bulunmaktadır (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 7).

Strateji belgesinde, İtalya'nın Arktik Bölge ile benzer bazı bölgelere sahip olduğu ve bu benzerlikler sayesinde Arktik doğasında nasıl hareket edileceğine dair hususlarda tecrübelerini paylaşmaya hazır olduğu ifade edilmektedir. Özellikle iklim değişikliğine karşı kırılgan ve savunmasız olan denizleri ve dağları örnek verilmektedir. Baltık ve Adriyatik denizlerinin, kapalı denizlere özgü, su sirkülasyonunun az olması ve yenilenmesi gibi benzer özelliklere sahip olduğu; İtalya'nın başta Alpler olmak üzere dağlık bölgelerinin de Arktika gibi coğrafi, sosyal ve teknolojik izolasyondan mustarip olduğu belirtilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 7-8).

İtalya'nın Arktik strateji belgesinde, bölgenin maruz kaldığı problemlerle ve ortaya koyduğu risklerle ancak küresel bir işbirliği yoluyla baş edilebileceği defaatle yinelenmiştir. İtalya'ya göre Arktik Bölge'deki iklim değişikliğiyle mücadele, bölgesel aktörler için açıkça

bir önceliktir ve bunun küresel bir öncelik olarak tanınması çok önemlidir. Bu amaçla kamuoyuna ve ilgili tüm paydaşlara yönelik bilinçlendirme faaliyetleri teşvik edilmelidir. Son yıllarda çoğu Arktik Ülke, Kısa Ömürlü İklim Zorlayıcıları⁵⁷ seviyelerini sınırlamayı amaçlayan politikalara yönelmiştir. Uluslararası düzeyde de kirleticileri azaltmayı amaçlayan girişimler bulunmaktadır. Zira atmosferik dolaşım düzenleri nedeniyle küreleticiler, daha düşük enlemlerde yayıldığında bile Kuzey Kutbu'na doğru birikir; Arktik Bölge'de bulunan siyah karbonun çoğu kürenin farklı coğrafyalarından gelmektedir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'ne (IPCC) göre, Kısa Ömürlü İklim Zorlayıcılarının salınımının azaltılması, Arktik Bölge'deki buz ve kar örtüsünün durumunu önemli ölçüde iyileştirecektir. Bununla birlikte Arktik biyolojik çeşitliliğin gezegenin en savunmasız alanlarından biri olduğu belirtilmiştir. Biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik çeşitli uluslararası araçların mevcudiyetinden ve bunların etkinliğinin yıllar içinde kanıtlanmış olduğundan bahsedilmiştir. Arktik Bölge'de çevreyi korumaya yönelik özel eylem ve tedbirlerin uluslararası işbirliği ve ortaklıklar yoluyla uygulanması gerektiği ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 8-9).

Arktik Bölge'nin en karakteristik özelliği, kalıcı ve büyük buzul kütleleriyle kaplı olmasıdır ve bu özellik, küresel iklim değişikliğinin etkilerini bölgesel düzeyde artırmaktadır. Yüksek enlem radyasyon özelliği sebebiyle de birleşince, bölgenin iklim duyarlılığını daha da artmakta ve devam eden değişiklikleri güçlendirmektedir. Arktik Bölge'nin bu özellikleri fiziksel, kimyasal, jeolojik ve biyolojik bileşenler arasında güçlü ve karmaşık ilişkiler üretir. Sorun o kadar karmaşıktır ki, Arktik Bölge'de olan bitenin daha iyi anlaşılması için gözlem yeteneklerini, veritabanlarını ve analitik yöntemleri birleştirmek amacıyla geniş ve güçlü bir uluslararası işbirliği gerekmektedir. Bu tür bilgiler, ekonomik kalkınma, doğal kaynakların kullanımı ve iklim değişikliğinin azaltılmasına ilişkin politika seçimlerine rehberlik etmede faydalı olacaktır. Strateji belgesindeki ifadelere göre, bu alandaki uluslararası işbirliği, siyasi ve ekonomik ulusal çıkarları teşvik etme fırsatlarını geliştirmenin anahtarı olacaktır (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 11). Bu bağlamda İtalya, Arktik Bölge'de araştırma kurumlarının çalışmaları aracılığıyla iklim değişikliğini araştırmaya kendini adanmıştır. İtalya, ileri teknolojisi sayesinde, Arktik koşullara uygun altyapı ve hizmet ihtiyaçlarına da cevap verebilecek konumdadır (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 16).

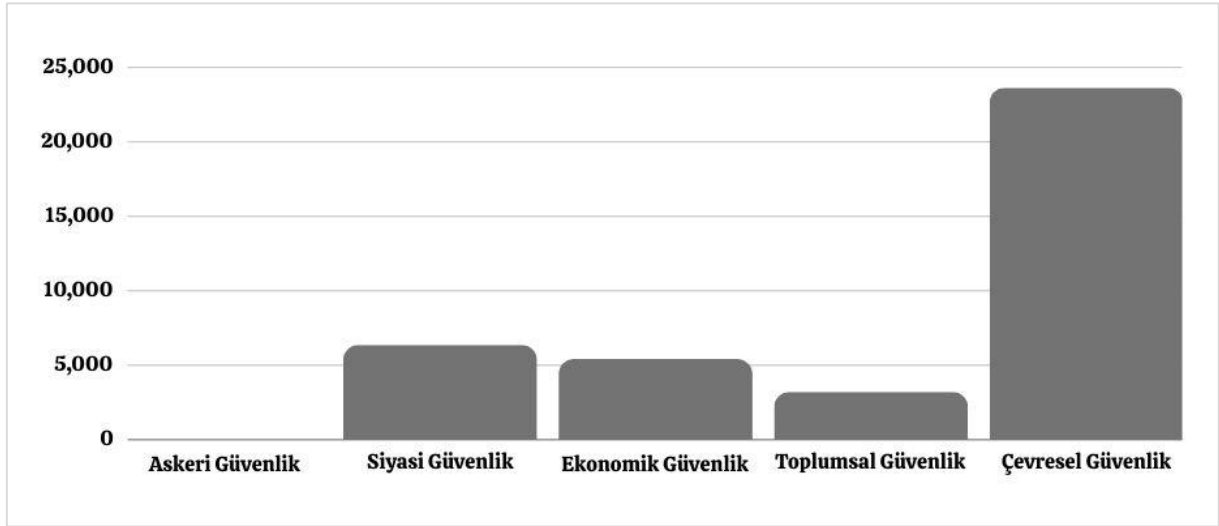
⁵⁷ Ozon, metan, karbon ve nitrat gibi aerosoller (partikül maddeler) kısa ömürlü iklim zorlayıcılarıdır. Karbondioksit kadar uzun süre atmosferde kalmaları da hem kısa vadeli ısınımaya hem de karbon yutakları ve atmosferdeki karbondioksit etkileri sonucu daha uzun vadeli iklim zorlamasına neden olabilirler. Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Gümüsel, 2023).

3.3.7.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

İtalya'nın Arktik strateji belgesinde diğer yardımcı göstergelerin kodlanma durumlarına bakıldığında bazı önemli noktalar göze çarpmaktadır. Bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerden Amerika Birleşik Devletleri göstergesi hiç kodlanmamış, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergeleri ise birer kere kodlanmıştır. Ulus-üstü düzeydeki aktörlere işaret eden göstergelerden ise NATO göstergesi hiç kodlanmamıştır. Bu durum, İtalya'nın Arktik Bölge jeopolitiğinde anti-Atlantikçi bir tavır takındığını göstermektedir. Strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesinin de hiç kodlanmamış olduğu göz önüne alınırsa, İtalya'nın, NATO'yu da anlamayarak, Arktik Bölge siyasetinde sert güç siyasetinden kaçındığı söylenebilir. Nitekim Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti göstergelerinin ana göstergelerden yalnızca Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması da bu görüşü destekler niteliktedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergeleri de ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Hem AB'nin hem de BM'nin çevrenin korunmasına ilişkin yasal çerçeveleri, İtalya'nın Arktik strateji belgesinde sıklıkla atıflar yapılan yasal düzenlemeler olmuştur. Bunun haricinde, Avrupa Birliği'nin "pratikte" bir Arktik Konseyi gözlemci olduğundan ve son yıllarda Arktik Bölge'de giderek daha önemli bir rol oynadığından bahsedilmiştir. İtalya, Arktik Okyanusu'nun Avrupa Birliği açısından son derece önemli olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda İtalya, 2013 yılında açık deniz petrol ve doğalgaz operasyonlarının güvenliğine ilişkin bir Direktifin hazırlanmasında aktif bir rol oynamıştır (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 5).

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında ise, Yeraltı Kaynakları göstergesinin Arktik Rotalar göstergesine kıyasla çok daha fazla kodlanmış olduğu görülmektedir. Toplamda 3 kere kodlanan Arktik Rotalar göstergesi, bunların üçünde de Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş ve bunun haricinde herhangi bir göstergeyle kesişmemiştir. Öte yandan, toplamda 10 yerde kodlanan Yeraltı Kaynakları göstergesi, strateji belgesinde kodlanmış olan tüm ana göstergelerle kesişirken bunların 9'unda Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Arktik suların deniz ulaşımında daha çok kullanılmaya başlanmasıyla daha yüksek bir ekolojik risk altında kalacağından bahsedilmiş (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 8), bölgedeki riskli duruma karşı ortak bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 4). Bölgede gerçekleştirilecek madencilik faaliyetleri de genel olarak çevresel güvenliğin sağlanması çerçevesinde ele alınmış, hem kaynakların çıkarımı hem de taşınması hususlarında buna dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 15-16). Strateji belgesine göre, Arktik Bölge, bölgede faaliyet gösteren şirketler için büyük bir

teknoloji ve yönetim meydan okuması sunmaktadır. Yeni yeraltı kaynaklarının keşfedilmesi konusunda ekonomik fırsatlar sunarken, olağanüstü güvenlik önlemleri ve en son teknoloji kullanımı ve yüksek vasıflı personel istihdamı gibi kapsamlı bir yatırımı da gerektirmektedir. Bu noktada, ENI'nin tecrübelerinden bahsedilmiş, bölgenin ortaya koyduğu zorlukların üstesinde gelinmesi konusunda yardımcı olabileceği belirtilmiştir (İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı, 2015: 18).

Grafik 3.15. İtalya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.15'te, İtalya'nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. İtalya'nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 52'sine tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, İtalya'nın strateji metninin yarısından fazlası güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlemin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında İtalya'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, genel anlamda çevresel güvenlik sektörü etrafında inşa edildiği görülmektedir. Askerî Güvenlik göstergesinin frekansının 0 (sıfır) olduğu bu metinde, Toplumsal Güvenlik göstergesinin frekansının da oldukça düşük bir seviyede kaldığı görülmektedir. Grafikteki durum, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından hem de askerî güvenlik konularından uzak durma eğilimini yansıtmaktadır. Bununla birlikte yukarıdaki grafik, Gözlemci Ülkelerin bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek, bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmelerinin de yansıması olmuştur.

3.3.8. Hindistan

Hindistan'ın Arktik Bölge'ye ilgisi, Britanya İmparatorluğu'nun bir parçası olarak 1920'de Svalbard Antlaşması'nın imzalanmasıyla başladı. Ancak, antlaşmanın diğer birçok üyesi gibi Hindistan da Arktik Bölge'den uzak kaldı ve öncelikle Güney Kutbu'na odaklandı. Antarktika çeşitli ülkelerden bilim insanları tarafından incelenip ziyaret edilirken, Kuzey Kutbu yaklaşık 2007 yılına kadar bu tür bir ilgi görmedi. 2007 yılında, Dördüncü Uluslararası Kutup Yılı başlatıldı. Uluslararası Kutup Yılı, kutup bölgelerinde azalan buz tabakasını, kutuplarla dünyanın geri kalanı arasındaki küresel bağlantıyı, yerel toplulukların çevresel ve sosyal değişime karşı dayanıklılığını ve ayrıca kutupların yeni ve bilinmeyen sınırlarına ilişkin çalışmalara odaklandı. Antarktika'daki bilimsel başarıların bilgi birikimine sahip olan Hintli bilim adamları, Spitsbergen Adası'ndaki uluslararası araştırma köyü Ny-Ålesund'da kamp yapmak için 2007 yılında Uluslararası Kutup Yılı'na katıldılar. Daha sonra 2008 yılında Ny-Ålesund'da buzul bilimi, biyolojik, atmosferik ve deniz çalışmaları alanlarında yıl boyu bilimsel araştırmalar yürütmek üzere "Himadri" adında bir araştırma istasyonu kuruldu. O zamanlar çalışmanın odak noktası öncelikle iklim değişikliği ve Arktik buzulları ve Arktik Okyanusu'ndaki tortu ve buz çekirdeği kayıtlarını analiz ederek Arktik iklimi ile Hint iklimi arasındaki ilişkiyi anlamaktı. Bölgedeki bilimsel çabalarının bir sonucu olarak Hindistan'a 2013 yılında Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü verildi. İlk yıllarda Hindistan bu statüyü, Arktik deniz buzunun erimesinin yıllık muson yağmurları üzerindeki potansiyel felaket etkisi gibi konularda iklim değişikliğini ele almak amacıyla araştırma ve bilimsel çabalarını desteklemek ve bilimsel gündem oluşturmadaki araştırma boşluklarını giderme yeteneğini dünyaya göstermek için kullanmayı tercih etti. Bu statü, aynı zamanda, Hindistan'ın Arktik Konseyi'nin çalışma gruplarının toplantılarına katılmasına ve kendi çıkarlarını ilerletmek için diğer kıyı bölgeleriyle etkileşime geçmesine olanak sağladı (Agarwala, 2021: 11-13).

Nihayetinde, 2022 yılında Hindistan Hükümeti tarafından Arktik stratejisi belgesi yayımlandı. Hindistan'ın Arktik stratejisi belgesi, Rusya'nın hâlâ Arktik Konseyi başkanlığını sürdürdüğü, ancak Ukrayna'da devam eden kriz nedeniyle diğer yedi Arktik Ülkenin ortak bir açıklama yaparak Arktik Konseyi'nin faaliyetlerini durdurma kararı aldığı bir belirsizlik döneminde yayımlandı. Hindistan, Soğuk Savaş döneminden bu yana hiçbir büyük bloğun yanında yer almamış, tarafsız kalmıştır ve şimdi de benzer bir tutum sergilemeye devam etmektedir. Strateji belgesinin yayımlanma zamanlamasının, küresel barışı korumak ve Arktik bölgede işbirliğini sürdürmek için bir sinyal olarak mı görülebileceği veya politikanın bir süredir hazırlık aşamasında olması nedeniyle sadece bir tesadüf mü olduğu açık değildir (Suryanarayanan, 2022). Çalışmada, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, ön ve arka

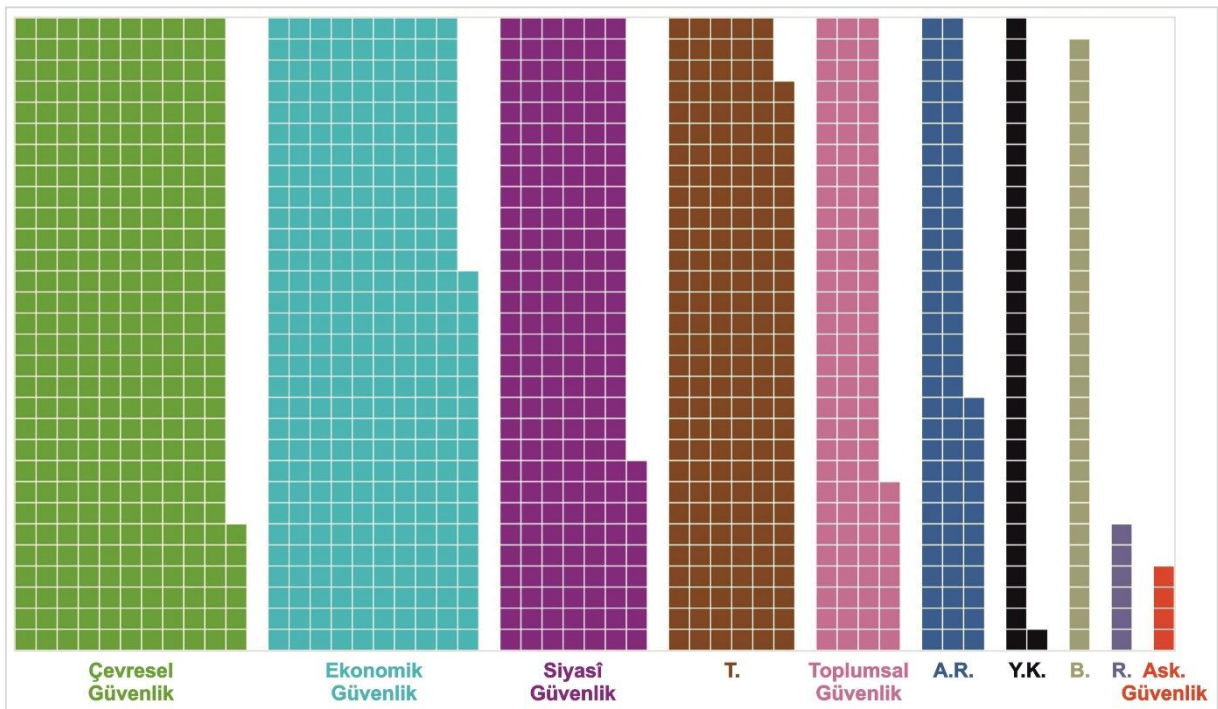
kapaklar dâhil toplamda 27 sayfa uzunluğunda ve “Hindistan’ın Arktik Politikası: Sürdürülebilir Kalkınma için Ortaklık Oluşturmak” başlığını taşıyan strateji belgesi (Hindistan Hükümeti, 2022) analiz edilmiştir.

Tablo 3.34. Hindistan’ın Strateji Belgesi’nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	13
Askerî Güvenlik	1
Siyasî Güvenlik	22
Ekonomik Güvenlik	34
Toplumsal Güvenlik	16
Çevresel Güvenlik	33
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	1
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	7
Arktik Rotalar	10
Birleşmiş Milletler	8
NATO	0
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.34’te, Hindistan’ın 2022 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloda aktarılan duruma bakıldığında, Hindistan’ın Arktik stratejisinde ekonomik ve çevresel güvenlik sektörlerinin diğer güvenlik sektörlerine nazaran oldukça ön planda olduğu görülmektedir. Bu durum, Hindistan’ın Arktik Bölge’de sürdürülebilir kalkınma konusundaki hassasiyeti hakkında ipucu vermektedir. Bununla birlikte, Askerî Güvenlik göstergesinin yalnızca bir kez kodlanmış olması, Hindistan’ın bölgede sert güce dayalı ilişkilerden uzak durduğunu göstermektedir.

Bölgede etkin ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelerden yalnızca Rusya Federasyonu göstergesi kodlanmıştır. Bununla birlikte, bölge faal olan ulus-üstü düzeydeki aktörlere işaret eden göstergelerden yalnızca Birleşmiş Milletler göstergesi kodlanmıştır. Hindistan'ın, bir parçası olmadığı örgütler olan AB ve NATO'ya stratejisinde değinmemiş olması doğaldır. Öte yandan, Hindistan'ın, başta gelen Arktik Ülkelerden biri olan ABD'ye ve en önemli bölge-dışı aktörlerden Çin'e dair Arktik stratejisinde herhangi bir yorumda bulunmamış olması, Rusya Federasyonu göstergesinin ise yalnızca bir kere kodlanmış olması dikkat çekicidir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında, Arktik suların taşımacılık için kullanılması konusunun yeraltı zenginlikleri konusuna nazaran daha ön plana çıktığı görülmektedir.

Görsel 3.16. Belge Portresi: Hindistan Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama ve Sınırlandırma; AR: Arktik Rotalar; YK: Yeraltı Kaynakları; B: Birleşmiş Milletler; R: Rusya Federasyonu)

Görsel 3.16'da, Hindistan'ın 2022 tarihli Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Hindistan'ın strateji belgesi içinde kodlanmış olan göstergeler arasında en az yer kaplayan göstergeler, yalnızca birer kere kodlanan Askerî Güvenlik ve Rusya Federasyonu göstergeleridir. Çevresel Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri, kodlanma sayılarıyla da paralel olarak, strateji belgesinde en yoğun yer kaplayan göstergeler olmuştur. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, bir bölge-dışı aktör olan Hindistan'ın stratejisinde dördüncü sırada gelmektedir. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen

göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesine nispeten çok daha fazla yer kaplamaktadır.

Tablo 3.35. Hindistan Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	2	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Siyasi Güvenlik	2	1		7	3	5	0	0	0	0	1	5	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	0	0	7		11	15	0	0	0	6	5	4	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	2	0	3	11		6	0	0	0	0	1	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	4	0	5	15	6		0	0	0	1	2	4	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	0	0	0	0		0	0	1	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	0	0	6	0	1	0	0	0		0	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	0	1	5	1	2	0	1	0	0		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	5	4	0	4	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.35’te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Hindistan’ın 2022 tarihli Arktik strateji belgesinde kodlanan göstergelerin oluşturduğu kesişimleri gösteren bu tabloya bakıldığında ilk göze çarpan durum, Ekonomik Güvenlik

göstergesi ile Çevresel Güvenlik göstergesinin kesişim sayısı olmuştur. Bu iki göstergenin oluşturduğu en yüksek kesişim sayısını, Ekonomik Güvenlik-Toplumsal Güvenlik ve ardından Ekonomik Güvenlik-Siyasî Güvenlik ikilileri takip etmiştir. Askerî Güvenlik göstergesi yalnızca Siyasî Güvenlik göstergesiyle, Rusya Federasyonu göstergesi ise yalnızca Arktik Rotalar göstergesiyle kesişmiştir.

Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.34'te, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.16'da gösterilmektedir. Tablo 3.35 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. İtalya'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.16, Tablo 3.34 ve Tablo 3.35'e birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, yalnızca bir kere kodlanmış olan Askerî Güvenlik göstergesi, bu kodlandığı alanda Siyasî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Hindistan'ın strateji belgesinde askerî güvenlik sektörüyle alakalı bir durum, işbirliği, diyalog ve uluslararası hukuk gibi siyasî güvenlik sektörüne dair söylemlerle ele alınmıştır. Yine aynı şekilde, yalnızca bir kere kodlanmış olan Rusya Federasyonu göstergesi, burada Arktik Rotalar göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Rusya'nın Arktik suların taşımacılık faaliyetlerinde kullanılması çerçevesinde ele alındığını göstermektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Hindistan'ın strateji belgesine ilişkin en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.16, Tablo 3.34 ve Tablo 3.35'te aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, Hindistan'ın Arktik stratejisine dair analizler, zikredilen tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.8.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Hindistan'ın Arktik Bölge'yi nasıl gördüğü, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle tarihsel bağları, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, yalnızca Çevresel Güvenlik, Toplumsal Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Hindistan, Arktik Bölgeyi çevresel, toplumsal ve siyasî güvenlik sektörleri bağlamında ele almıştır.

Hindistan'ın Arktik stratejisinin giriş bölümü, Arktik Bölge'nin tanımlanmasıyla başlamıştır. Hindistan, Arktik Bölge'yi Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde, merkezinde Kuzey Kutbu bulunan Arktik Okyanusu'nu içeren, yaklaşık dört milyon nüfusa ev sahipliği yapan ve

bunların yaklaşık onda birini Yerli halkların oluşturduğu kabul edilen bölge şeklinde tarif etmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, Arktik Okyanusu ve onu çevreleyen kara kütlesi, küresel bilimsel camia arasında büyük ilgi gören bir konu ve yüksek öncelikli bir araştırma alanı olmasının yanı sıra politika yapıcılar için de önem taşımaktadır. Arktik Bölge, dünya ekosisteminin atmosferik, oşinografik ve biyojeokimyasal döngülerini etkilemektedir. Bölgenin iklimdeki değişikliklere karşı savunmasızlığı, buzulların kaybı ve okyanus ile atmosferin ısınmasıyla kendini göstermektedir. Buzulların erimesi, denizlerdeki tuzluluk seviyesinin düşmesine, tropik bölgelerde kara ve okyanuslar arasındaki sıcaklık farkının artmasına, subtropikal alanların kurummasına ve yüksek enlemlerde yağışların artmasına neden olacağı ifade edilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 3). Siyasî olarak ise, Arktik Bölge'nin, bölgede toprakları bulunan ulusal hukukî çerçeveleri ve uluslararası sulardaki uluslararası hukuk düzenlemelerine tâbi olduğu belirtilmiştir. Arktik Bölge, ulusal yasalara, ikili anlaşmalara, küresel anlaşmalara ve sözleşmelere ve Yerli halklara yönelik geleneksel yasalara tabidir (Hindistan Hükümeti, 2022: 20).

Strateji belgesinde, Hindistan'ın Arktik Bölge'yle bağlantısının 1920'de Svalbard Antlaşması'nı imzalamasıyla başladığı, 2007'de bölgede ilk bilimsel keşif gezisini gerçekleştirdiği ve bunun diğer çalışmalar tarafından takip edildiği belirtilmiştir. Hintli bilim adamları, diğer araştırmaların yanı sıra kutup buzullarını Himalaya bölgesindeki buzullarla karşılaştırmakta, Arktik Bölge'yi anlama konusundaki çabalara destek olmaktadır (Hindistan Hükümeti, 2022: 5-6).

Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde görülen dikkat çeken bir husus, dünyanın iki kutuplu değil üç kutuplu olduğu söylemidir. Hindistan'a göre, kuzey ve güney kutuplarının yanında Himalayalar, üçüncü kutup bölgesidir (Hindistan Hükümeti, 2022: 2). Strateji belgesindeki ifadelerle göre, kutup çalışmaları ile Himalayaların incelenmesi arasında çeşitli benzerlikler vardır. Coğrafi kutuplar dışında dünyanın en büyük tatlı su rezervlerine sahip olan “üçüncü kutup” Himalayalar'daki bilimsel araştırmalardaki Hintli deneyimi, Arktik Bölge'nin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır (Hindistan Hükümeti, 2022: 4).

3.3.8.2. Askerî Güvenlik

Askerî Güvenlik göstergesi, Hindistan'ın strateji belgesinde en az sayıda kodlanan ve en az yer kaplayan ana gösterge olmuştur. Yalnızca bir cümleyle kodlanan bu gösterge, aynı cümlede Siyasî Güvenlik göstergesiyle de kesişmiştir. Strateji belgesinde uluslararası işbirliği konusundaki hedeflerin sıralandığı bölümde, ilk madde olarak “Uluslararası anlaşmalar ve

sözleşmelere uygun olarak Arktik Bölge’de güvenlik ve istikrarın teşvik edilmesi” ifade edilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 21).

3.3.8.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Hindistan’ın Arktik strateji belgesinde hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı yer bakımından üçüncü sırada gelmektedir. Toplamda 22 kere kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık kodlanan gösterge olmasa da, en geniş şekilde ele alınan göstergedir. Nitekim tüm ana göstergelerle en az bir kere kesişen tek gösterge olmuştur. Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir.

Strateji belgesinde, Arktik Bölge yönetişiminin unsurları detaylı bir şekilde verilmiştir. Bölgenin, ulusal yasalara, ikili anlaşmalara, küresel anlaşmalara ve sözleşmelere ve Yerli halklara yönelik geleneksel yasalara tabi olduğu ifade edilmiştir. Çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle kurulan Arktik Konseyi’nin, bölgesel işbirliğine yönelik birincil üst düzey hükümetlerarası forum olduğu belirtilmiş ve Konseyi oluşturan unsurlara değinilmiştir. Ayrıca, bölge yönetişimde Arktik Ekonomi Konseyi, İskandinav Konseyi, Arktik Sahil Güvenlik Forumu ve Açık Deniz Düzenleyicileri Forumu gibi belirli konulara odaklanan bağımsız forumların da bulunduğu dile getirilmiştir. Bölge yönetişimiyle ilgili uluslararası çerçeveler arasında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi başta olmak üzere Svalbard Anlaşması gibi uluslararası sözleşmelere ve antlaşmalara değinilmiştir. Hindistan’ın, neredeyse tüm uluslararası anlaşmaları onayladığı ve bölge ile ilgili uluslararası kuruluşların üyesi olduğu ifade edilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 20).

Strateji belgesinde, bölge yönetişimi ve uluslararası işbirliği konusundaki hedefler arasında şunlar sıralanmıştır: Uluslararası anlaşmalar ve sözleşmelere uygun olarak Arktik Bölge’de güvenlik ve istikrarın teşvik edilmesi; bölgedeki tüm paydaşlarla uluslararası işbirliği ve ortaklıklar kurulması; Uluslararası hukukun desteklenmesi; uluslararası iklim değişikliği ve çevre anlaşmalarına aktif olarak katılım sağlanması; bölge ile ilgili ulusal mevzuatın iyileştirilmesi; Arktik Ülkeler ve uzman kurum ve kuruluşlar arasında değişim programlarının desteklenmesi (Hindistan Hükümeti, 2022: 21).

Strateji belgesindeki ifadelere göre, Hindistan’ın Arktik Bölge’deki çıkarları bilimsel, çevresel, ekonomik ve stratejiktir. Bu nedenle Hindistan’ın bölgeyle ilişkisi onlarca yıldır tutarlı ve çok boyutlu olmuştur. Hindistan, bu kırılgan bölgedeki her türlü insan faaliyetinin uluslararası yasalara saygı temelinde sürdürülebilir, sorumlu ve şeffaf olması gerektiğine inanmaktadır. Hindistan’ın Arktik stratejisi, karşı karşıya kalınan zorlukların kolektif bir irade

ve çabayla başarılı bir şekilde alt edilebileceğini ifade etmektedir. Bu noktada Hindistan, küresel katkıda bulunmaya hazır olduğunu beyan etmektedir. Strateji belgesindeki ifadelere göre Hindistan, bölgede sürdürülebilir kalkınmayı, barışı ve istikrarı sağlamak için Arktik Ülkeleri ve diğer uluslararası ortaklarla yakın ortaklıklar, projeler ve öncelikler geliştirerek katkıda bulunacaktır (Hindistan Hükümeti, 2022: 23).

3.3.8.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde kodlanma sayısı bakımından birinci, metinde kapladığı yer bakımından ikinci sıradadır. En sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Hindistan'ın bölgede sürdürülebilir kalkınma konusuna verdiği önemden ileri gelmektedir. Nitekim Hindistan'ın Arktik strateji belgesinin başlığının ikinci kısmı “Sürdürülebilir Kalkınma için Ortaklık Oluşturmak” şeklindedir.

Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik Bölge, fırsatların ve risklerin bir karışımını temsil etmektedir. Çalışmanın göstergeleri olarak seçilen yeraltı kaynakları ve Arktik rotalar fırsatları temsil ederken, artan ekonomik faaliyetlerin olumsuz etkileri kırılgan çevre için tehlike oluşturmaktadır. Strateji belgesine göre bölgedeki ekonomik faaliyetler, sürdürülebilir kalkınmanın üç temel direğine (çevresel, ekonomik ve sosyal) dayanan, sorumlu ticari faaliyetleri teşvik eden, sağlam ve etkili mekanizmaların yaratılmasına dayanmalıdır. Hindistan, sürdürülebilir ve bölge sakinleri için değerli olacak bir şekilde ekonomik işbirliğine girmeyi amaçlamaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere, strateji belgesinde sürdürülebilir kalkınma konusuna büyük önem verilmiştir. Belgede, bölgenin ekonomik kalkınmasına yaklaşımın, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda belirlendiği ifade edilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 15).

Ekonomik açıdan yeraltı kaynaklarının Arktik rotaların öneminin altı çizilirken, Hindistan'ın Arktik stratejisinde diğerlerinden farklı olarak, insan kaynaklarına ayrıca yer ayrılmıştır. Bu noktada da Himalaya ile benzeştirilen Arktik Bölge'deki Yerli halkların kültürlerinin ve geleneksel geçim kaynaklarının etkilendiği ifade edilmiştir. Hindistan, eğitimden gıda tedariğine ve sağlık sistemlerine kadar çeşitli hizmetler sağlayan dijitalleştirme ve yenilikleri kullanarak sağlam, düşük maliyetli sosyal ağlar oluşturma konusunda önemli bir deneyime sahip olduğunu belirtip bu uzmanlık alanını Arktik Ülkelerle paylaşabileceğini beyan etmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 17). Strateji belgesinde yer alan ifadelere göre, Arktik Bölge'de yeni fırsatlar ortaya çıktıkça Hindistan yeteneklerini geliştirecek ve kapasitelerini artıracaktır. Bilimsel araştırmalardan denizciliğe, keşiften ekonomik işbirliğine kadar

Hindistan'ın bölgeyle olan ilişkisi sağlam bir insanî, kurumsal ve finansal temelin geliştirilmesiyle desteklenecektir (Hindistan Hükümeti, 2022: 21).

3.3.8.5. Toplumsal Güvenlik

Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik göstergesi, kodlanma sayısı ve metinde kapladığı yer bakımından, ana göstergeler içinde dördüncü sırada yer almaktadır. Kodlanma sayısı bakımından yardımcı göstergelerden Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin önünde olsa da, metinde kapladığı yer bakımından bu göstergenin gerisinde kalmıştır. Toplamda 16 kere kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, bunların 11'inde (% 69'unda) Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Nitekim Hindistan'ın Arktik strateji belgesinin alt başlıklarından biri “Ekonomik ve İnsanî Gelişme”dir. Bu başlık altındaki ifadelerle göre, bölgedeki ekonomik faaliyetler, sürdürülebilir kalkınmanın temel ilkelerine dayanan sağlam ve etkili mekanizmaların yaratılmasına dayanmalıdır. Hindistan, ekonomik kalkınmayı yalnızca sürdürülebilir değil aynı zamanda bölge sakinleri için de değerli olacak bir şekilde desteklemeyi amaçladığını belirtmiştir. Strateji belgesindeki ifadelerle göre, bölgedeki Yerli halkların kültürleri ve geleneksel geçim kaynakları, iklim değişikliğinin yanı sıra ekonomik faaliyetlerden de etkilenmektedir. Bu durum, strateji belgesinde, Himalaya halklarının sosyolojik ekolojik ve ekonomik durumuna benzetilmiştir. Hindistan, bölgede yaşanan zorlukların üstesinden gelme konusunda önemli bir uzmanlığa sahip olduğunu ve Yerli toplulukların benzer zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olmak için Arktik Ülkelerle işbirliği yapmaya hazır olduğunu beyan etmiştir. Zira Hindistan, eğitimden gıda tedarikine ve sağlık sistemlerine kadar çeşitli hizmet alanlarında dijitalleşmeyi ve yeni teknolojileri kullanarak sağlam, kullanışlı ve düşük maliyetli sosyal ağlar oluşturma konusunda önemli bir deneyime sahiptir. Bunun dışında, Hindistan'ın artan satın alma gücünün, ülke içinde ve dışında tüketime artmasına katkıda bulunduğu belirtilmiştir. Özellikle yurtdışına giden turist sayısında istikrarlı bir artış olduğu, bunun da küresel kazanca katkıda bulunduğu ifade edilmiştir. Bu durumun Arktik deniz turizmine de katkıda bulunacağı dile getirilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 15).

Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde toplumsal güvenlik sektörüne dair konular, yalnızca Arktik Bölge özelinde ele alınmamıştır. Strateji belgesinde, aynı zamanda, Arktik Bölge'de yaşanan değişimin sonuçlarının Hindistan halkı üzerinde oluşturabileceği çevresel ve ekonomik güvenlik tehditleri de irdelenmiştir. Strateji belgesinde, Arktik Bölge doğasındaki değişikliklerin Hindistan'daki hava koşullarına ve muson düzenlerine etkileri dolayısıyla, su güvenliği ve gıda güvenliği gibi konular üzerindeki olası etkilerinden söz edilmiştir. Belgedeki ifadelerle göre Hindistan tarımı, büyük ölçüde muson yağmurlarına bağımlıdır. Hindistan'ın

gıda üretiminin neredeyse yüzde ellisini oluşturan pirinç, baklagiller ve soya fasulyesi gibi temel yaz mahsullerinin verimi bu dönemdeki yağışlara bağlıdır. İyi bir muson, Hindistan'ın gıda güvenliği ve geniş kırsal sektörünün refahı için kritik önem taşımaktadır. Strateji belgesine göre Arktik Bölge'deki değişiklikler, Hindistan'ın ulusal kalkınması, 1.300'den fazla ada bölgesinin sürdürülebilirliği ve 1,3 milyar Hintlinin refahı açısından oldukça yıkıcı olabilir (Hindistan Hükümeti, 2022: 3).

3.3.8.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde kodlanma sayısı bakımından ikinci ancak metinde kapladığı yer bakımından ilk sırada gelen gösterge olmuştur. Toplamda 33 kere kodlanan Çevresel Güvenlik göstergesi, bunların neredeyse yarısında Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, daha önce de ifade edildiği üzere, Hindistan'ın bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına verdiği önemden ileri gelmektedir.

Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde, diğer strateji belgelerinde de olduğu gibi, bölgenin içinden geçtiği ekolojik ve çevresel dönüşüm sürecine değinilmiştir. Bölge doğasının kırılganlığından, küresel ısınmanın etkilerinden, bölgede yaşanan değişimin bölgesel ve küresel etkilerinden bahsedilmiştir. Ancak, diğer strateji belgelerinden farklı olarak, Arktik Bölge'de yaşanan değişimin Hindistan üzerindeki olası etkilerine ayrıca değinilmiştir. Toplumsal Güvenlik göstergesinin incelendiği başlık altında da ifade edildiği üzere, Arktik Bölge doğasındaki değişimlerin Hindistan'daki iklim olaylarına etkisinden bahsedilmiş, bunun ülke tarımını ve dolayısıyla halkın refahını olumsuz bir etkide bulunabileceği belirtilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 3).

Yine daha önce ifade edildiği üzere, Hindistan'ın strateji belgesinde kutup bölgeleri ile Himalayalar arasında benzerlik olduğu ileri sürülmüştür. Hindistan, coğrafi kutuplar dışında dünyanın en büyük tatlı su rezervlerine sahip olan Himalayalar'ı üçüncü kutup olarak görmektedir. Hindistan'ın, Antarktika'da ve Himalayalar'da yürüttüğü bilimsel araştırmalardaki deneyimi sayesinde, bilim camiasının Arktik Bölge'yi daha iyi anlamasına yardımcı olacağı düşünülmektedir (Hindistan Hükümeti, 2022: 4). Ayrıca Hindistan'ın en gelişmiş uzay teknolojilerine sahip ülkeler arasında olduğu ifade edilmiş ve uydu gözlemlmeleri aracılığıyla Arktik Bölge'deki değişimlerin daha ayrıntılı bir şekilde takip edilebileceği belirtilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 12).

Hindistan'ın strateji belgesine göre iklim değişikliği, acil ve varoluşsal bir küresel sorundur. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris Anlaşması'nın yanı sıra Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesine İlişkin

Uluslararası Sözleşme (MARPOL) gibi ilgili uluslararası anlaşmalara taraf olarak Hindistan'ın, iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik küresel çabaların merkezinde yer aldığı ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelere göre iklim değişikliği, Hindistan'ın Arktik Bölge'deki bilimsel araştırmalarının en önemli boyutudur. Zira Hindistan'a göre iklim değişikliğinin Arktik Bölge'deki etkisini incelemek, dünyanın diğer bölgelerindeki müdahale mekanizmalarını iyileştirebilecektir, çünkü küresel ısınmanın mekanizmalarını anlamak ve sonuçlarını tahmin etmek zorunludur. Bu bağlamda, Arktik Bölge'deki ve Himalayalar'daki buzullar arasındaki bağlantıların belgelenmiş olması önemlidir (Hindistan Hükümeti, 2022: 13).

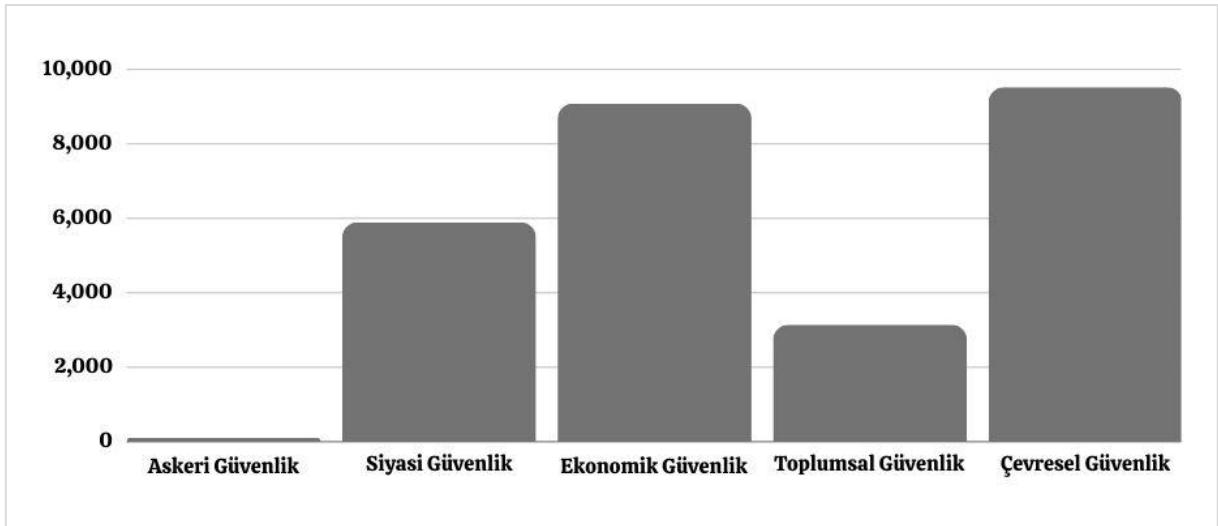
Hindistan, Arktik strateji belgesinde, bölgenin sunduğu avantajlara da değinmiştir. Hindistan, bu avantajları hem çevresel hem de insanî açıdan ele almış; bölgede yürütülecek ekonomik ve ticarî faaliyetlerin hem çevreye hem de bölge sakinlerine saygı çerçevesinde gerçekleştirilmesinin öneminin altını çizmiştir.

3.3.8.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde, bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen göstergelere bakıldığında, yalnızca iki göstergenin kodlanmış olduğu görülmektedir: Rusya Federasyonu göstergesi 1 kez, Birleşmiş Milletler göstergesi ise 8 kez kodlanmıştır. Metinde 1 kez kodlanan Rusya Federasyonu göstergesi, burada Arktik Rotalar göstergesiyle kesişmiştir. Strateji belgesinde, Hindistan'ın Antarktika Hidrografik Komitesi'nin bir üyesi olarak Rusya Federasyonu ile işbirliği içinde Uluslararası Antarktika Suları Haritasının ortak yapımcılığını üstlendiği; dolayısıyla Arktik rotaların araştırılmasına ve haritalandırılmasına yardımcı olabilecek iyi gelişmiş bir hidrografik kapasiteye sahip olduğu ifade edilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 18). Hindistan'ın strateji belgesinde Birleşmiş Milletler göstergesi ise BM'nin bölge yönetimiyle ve çevrenin korunmasıyla ilgili ortaya koyduğu yasal çerçeveler bağlamında ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler göstergesinin ana göstergelerle ilişkisine bakıldığında da siyasî, ekonomik ve çevresel güvenlik sektörleriyle ilgili konularla kesiştiği görülmektedir.

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından Yeraltı Kaynakları göstergesinden daha ön planda tutulduğu görülmektedir. Nitekim strateji belgesinin ana başlıklarından biri “Ulaşım ve Bağlantı” şeklinde belirlenmiştir. Bu başlık altında, iklim değişikliği kaynaklı ısınmanın, potansiyel olarak küresel ticareti yeniden şekillendirebilecek yeni nakliye rotalarının açılmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Ancak Arktik sularda ulaşımın gerçekleştirilebilmesi için, özel hidrografik ve meteorolojik verilere, iletişim

teknolojisine, buzsuz kanalların mevsimsel haritalamasına, bölge koşullarına uygun gemilere ve eğitilmiş mürettebata ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu noktada, Hindistan'ın deniz kapasitesi bakımından üçüncü sırada yer aldığı ve Arktik Bölge'de denizcilikle ilgili artan ihtiyaçların karşılanmasına katkıda bulunabileceği dile getirilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 18). Yine de, strateji belgesinin ulusal kapasite oluşturma ile ilgili bölümünde, kutup/buz seyrüseferi konusunda denizcilerin eğitimi için eğitim kurumlarının güçlendirilmesi ve bölgeye özgü hidrografik kapasitenin ve Arktik geçişlerin gerçekleştirilmesi için gerekli becerilerin oluşturulması yönünde bir tavsiye maddesi yer almaktadır (Hindistan Hükümeti, 2022: 22). Hindistan'ın Arktik stratejisinde yeraltı kaynakları konusu ise, ağırlıklı olarak ekonomik güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Bu durum, göstergelerin birbirleriyle ilişkilerini gösteren Tablo 3.38'de görülmektedir. Toplamda 7 kere kodlanan Yeraltı Kaynakları göstergesi, bunların 6'sında Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Belgede, bölgenin hidrokarbon rezervleri ve nadir toprak elementleri gibi yeraltı kaynakları açısından büyük potansiyelinden bahsedilmiş, Hindistan'ın Arktik Ükelere gerçek potansiyellerini değerlendirmeye yönelik araştırmaların yürütülmesinde yardımcı olabileceği ifade edilmiştir. İşin çevresel ve toplumsal güvenlik kısmı unutulmamış, artan insan faaliyetleri nedeniyle çevresel ve sosyal etki değerlendirmelerinin de düzenli olarak yapılması gerektiği belirtilmiştir (Hindistan Hükümeti, 2022: 15).

Grafik 3.16. Hindistan Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.16'da, Hindistan'ın 2020 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Hindistan'ın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 58'ine tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Hindistan'ın strateji metninin yarısından fazlası güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Gözlemci Ülkeler arasında en güncel Arktik stratejisine sahip olan Hindistan'ın bu

strateji metni hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, çevresel ve ekonomik güvenlik sektörlerine dair konuların başı çektiği görülmektedir. Hindistan'ın Arktik stratejisi içinde Askerî Güvenlik göstergesinin frekansı o kadar düşüktür ki, grafikte ince bir çizgi şeklinde aktarılmıştır. Bununla birlikte, Toplumsal Güvenlik göstergesi de diğer üç ana göstergeye nazaran oldukça düşük bir frekansa sahiptir. Bu durum, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından hem de askerî güvenlik konularından uzak durma eğiliminin bir yansıması olarak görülebilir. Hindistan, Gözlemci Ülkelerin genelinde görülen eğilimin aksine, çevresel güvenlik konularıyla birlikte siyasî güvenlik sektörünü değil ekonomik güvenlik sektörünü ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda Hindistan'ın, bölgedeki varlığını siyasî söylemlerle meşrulaştırma yerine, bölgenin sunduğu ekonomik fırsatları değerlendirme odaklı bir strateji güttüğü söylenebilir.

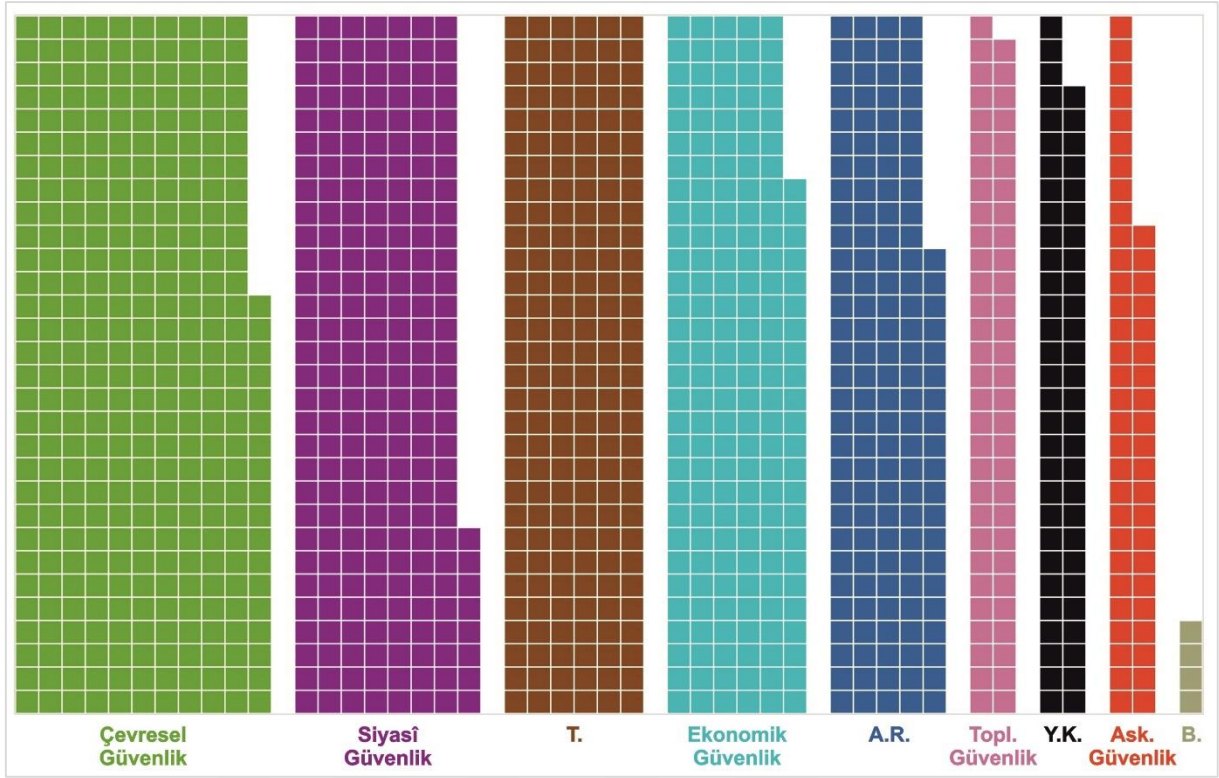
3.3.9. Japonya

Japonya, esas olarak Antarktika'ya odaklanmasına rağmen, 1950'lerden beri kutup araştırmaları yürüten birkaç Batı-dışı devletten biri olmuş, 1990 yılında Uluslararası Arktik Bilim Komitesi'nin (*International Arctic Science Committee [IASC]*) üyesi olarak Arktik araştırma topluluğuna resmi olarak katılmıştır. Sonrasında Japon hükümeti Ulusal Kutup Araştırmaları Enstitüsü bünyesinde Arktik Araştırma Merkezi'ni ve Norveç'in Svalbard kentinde bu merkeze bağlı iki gözlemevi kurmuştur. 2009 yılında Arktik Konseyi'ne resmî olarak gözlemci statüsü için başvurduktan sonra Japonya, bölge siyasetiyle daha ilgili bir konuma gelmiştir (Tonami ve Watters, 2012: 93). 2013 yılında revize edilen Okyanus Politikasına İlişkin İkinci Temel Plan, ilk kez ele alınması gereken öncelikli konu olarak Arktik Bölge'yi işaret etmiştir. Bunu, 2015 yılında yayımlanan, yalnızca Arktik Bölge'ye adanan ilk ve şimdiye kadarki tek strateji belgesi izlemiştir. Bu çalışmada, 2015 tarihli ve “Japonya'nın Arktik Politikası” başlıklı, içerisinde görsellerin kullanılmadığı, kapak ve içindekiler bölümü dâhil 11 sayfalık bu strateji belgesi analiz edilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015).

Tablo 3.36. Japonya'nın Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	9
Askeri Güvenlik	4
Siyasi Güvenlik	19
Ekonomik Güvenlik	18
Toplumsal Güvenlik	8
Çevresel Güvenlik	23
Amerika Birleşik Devletleri	0
Rusya Federasyonu	0
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	5
Arktik Rotalar	12
BM	1
NATO	0
AB	0

Tablo 3.36'da, Japonya'nın 2015 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Tabloya göre, Japonya'nın Arktik strateji belgesi ağırlıklı olarak çevresel, siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Bölge-dışı ülkelerin strateji belgelerinin genelinde görüldüğü şekilde, askerî ve toplumsal güvenlik meselelerine çok girilmemiş, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesine dair konular nispeten geniş bir şekilde aktarılmıştır. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında, Arktik suların yeni ticaret güzergâhı olarak kullanılması konusunun bölgenin geni yeraltı kaynakları potansiyeline nazaran oldukça fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Strateji belgesinde, ulus-düzeyi veya ulus-üstü düzeydeki aktörlere neredeyse hiç değinilmemiştir. Bölgede etkin aktörleri simgeleyen göstergelerden yalnızca Birleşmiş Millet göstergesi (yalnızca 1 kere) kodlanmıştır.

Görsel 3.17. Belge Portresi: Japonya'nın Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama ve Sınırlandırma; AR: Arktik Rotalar; YK: Yeraltı Kaynakları; B: Birleşmiş Milletler)

Görsel 3.17’de, Japonya’nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Strateji belgesinde kodlanma sayısını göre ilk iki sırada bulunan Çevresel Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri, metinde kapladıkları alanlar bakımından da ilk iki sırada yer almaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi ise, yarısı sayıda kodlanmış olmasına rağmen Ekonomik Güvenlik göstergesinin önünde yer almaktadır. Bu durum, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesiyle kodlu kısımların nispeten daha uzun ifadeler, cümleler ve paragraflar olmasından kaynaklanmaktadır. Bölge-dışı ülkelerin strateji belgelerinde genel eğilim olduğu üzere, Japonya’nın strateji belgesinde de Toplumsal Güvenlik ve Askerî Güvenlik göstergeleri, ana göstergelerden en az yer kaplayan göstergeler olmuştur. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden olan Arktik Rotalar göstergesi, kodlanma sayılarına paralel olarak, Yeraltı Kaynakları göstergesine nazaran daha fazla yer kaplamaktadır.

Tablo 3.37. Japonya Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		1	3	3	3	6	0	0	0	1	1	0	0	0
2. Askerî Güvenlik	1		2	1	0	1	0	0	0	2	2	0	0	0
3. Siyasî Güvenlik	3	2		4	2	7	0	0	0	2	5	1	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	3	1	4		7	12	0	0	0	4	5	0	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	3	0	2	7		7	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	6	1	7	12	7		0	0	0	2	5	0	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	1	2	2	4	0	2	0	0	0		3	0	0	0
11. Arktik Rotalar	1	2	5	5	0	5	0	0	0	3		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.37'de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı rene doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Japonya'nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde kodlanan göstergelerin oluşturduğu kesişimleri gösteren bu tabloya bakıldığında ilk göze çarpan durum, en yüksek kesişim sayısının Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerinin arasında gerçekleşmiş olduğudur. Bu durum, Japonya'nın Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınmayı ne ölçüde

önemsediğini göstermektedir. Bunun haricinde, Çevresel Güvenlik göstergesinin Siyasî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle de sıkça kesiştiği görülmektedir. Ayrıca, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin de en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle bir arada kodlandığı görülmektedir. Tablo 3.37'deki ana göstergelerin ve Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin birbirleriyle ilişkilerine bakıldığında, kısaca belirtmek gerekirse, Japonya'nın Arktik strateji belgesinin ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörüyle ilgili konular çerçevesinden şekillendiği sonucu çıkarılabilecektir.

Japonya'nın Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.36'da, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.17'de gösterilmektedir. Tablo 3.37 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. İtalya'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.17, Tablo 3.36 ve Tablo 3.37'ye birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Ekonomik Güvenlik tam yarısı sayıda kodlanmış olmasına rağmen metinde kapladığı alan bakımından bu göstergenin önündedir. Bu durum, Ekonomik Güvenlik göstergesinin daha kısa Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin daha uzun ifadeler üzerinde kodlanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Çevresel Güvenlik göstergesinin hem kodlanma sayısına hem de diğer ana göstergelerle kesişim sayılarına bakıldığında, Japonya'nın Arktik strateji belgesinin en temel güvenlik sektörünün çevresel güvenlik sektörü olduğu görülmektedir. Toplamda 8 kere kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, bunların 7'sinde (% 88'inde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Toplamda 9 kere kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi ise bunların 6'sında (% 67'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Aynı oran Ekonomik Güvenlik ile Çevresel Güvenlik göstergeleri arasında da geçerlidir. Toplamda 18 yerde kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 12'sinde (% 67'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Japonya'nın strateji belgesine ilişkin en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.17, Tablo 3.36 ve Tablo 3.37'de aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, Japonya'nın Arktik stratejisine dair analizler, zikredilen tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.9.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Japonya'nın Arktik Bölge'yi nasıl gördüğü, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle tarihsel bağları, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve

vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Arktik strateji belgesinde toplamda 9 kez kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin bunların 6'sında Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması, Japonya'nın bölgeye dair algısının ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörüne dair konular etrafında şekillendiğini göstermektedir. Nitekim metne bakıldığında bu durum teyit edilmektedir. Strateji belgesi, 2012 yılının, bir Japon araştırma kuruluşunun Arktik Okyanusu'ndaki deniz buzu boyutunun kaydedilen tarihteki en küçük boyutlara düştüğünü duyurduğu ve ilk kez bir yük gemisinin Avrupa'dan Japonya'ya Arktik rota üzerinden geçtiği yıl olduğunu ifade ederek başlamaktadır (Japonya Hükümeti, 2015: 1). Aslında Japonya'nın Arktik Bölge'yi ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörü bağlamında ele alması, doğrudan kendi ikliminde yaşanan değişikliklerle ilgilidir. Strateji belgesinde, son yıllarda Japonya'nın ikliminin ve hava durumunun Arktik Bölge'deki değişikliklerden etkilendiğinin açıkça ortaya çıktığı dile getirilmektedir (Japonya Hükümeti, 2015: 1). Strateji belgesine göre Arktik Bölge'ye yönelik uluslararası ilgi, özellikle küresel ısınmanın doğurduğu sonuçlar sebebiyle, 1980'lerden bu yana artmaktadır (Japonya Hükümeti, 2015: 1). Ancak, strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, Japonya'nın bölgeye ilgisi yeni değildir. Japonya, 1950'lerden bu yana Arktik Bölge'de gözlemler ve araştırmalar yürütmektedir. 1991 yılında Arktik Bölge'de bir gözlem istasyonu kuran ilk bölge-dışı devlet olan Japonya, aynı zamanda Uluslararası Arktik Bilim Komitesi'ne (*International Arctic Science Committee [IASC]*) katılan ilk bölge-dışı ülke olmuştur. Japonya, yüksek düzeyde uydu, okyanus ve kara gözlemleri ve simülasyonları sayesinde Arktik Bölge'deki değişimin anlaşılması konusunda önemli katkılar sunmuş ve uluslararası bilim camiasında saygın bir konum kazanmıştır (Japonya Hükümeti, 2015: 4).

Japonya'ya göre Arktik Bölge, küresel ısınma konusunda oldukça hassas ve kırılgan bir bölgedir. Arktik Okyanusu'ndaki deniz buzu bilimsel tahminleri aşan bir hızla azalmaktadır. Etkin önlemler alınmazsa ve küresel ısınma maksimum hızda artmaya devam ederse, yüzyılın ortasından önceki yaz aylarında neredeyse buzsuz bir Arktik Okyanusu oluşması muhtemeldir. Bölgedeki çevresel değişimin mekanizmaları hâlâ yeterince anlaşılamamış da olsa, küresel ısınmanın etkisi Arktik Bölge'de yerkürenin diğer bölgelerine göre çok daha fazla artmaktadır. Bölgedeki hızlı değişimin, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda siyasî, ekonomik ve toplumsal sonuçları da olacaktır. Hatta bu sonuçların sadece bölgesel değil, küresel etkileri de olacaktır. Bu nedenle uluslararası toplumun sorumlu davranması gerekmektedir. Arktik strateji belgesinin, bu bağlamda, “Barışa Proaktif Katkı” felsefesiyle hazırlandığı; Japonya'nın Arktik Bölge'de tüm alanlarda uluslararası işbirliğini ve dayanışmayı artırmaya yönelik inisiyatifler alacağı belirtilmiştir. Bu strateji belgesinin, Japonya'yı Arktik Bölge sorunlarına yönelik

eylemleriyle uluslararası topluma katkıda bulunan önemli bir oyuncu haline getirmeyi amaçladığı ifade edilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 1-2).

3.3.9.2. Askerî Güvenlik

Japonya'nın Arktik strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesi, ana göstergeler içinde en az sayıda kodlanan ve metinde en az alan kaplayan gösterge olmuştur. Strateji belgesinde göre, Arktik Bölge'de yeni deniz yollarının açılması ve yeraltı zenginliğine erişimin kolaylaşması gibi faktörlerin devletler arasında yeni sürtüşmelere yol açma riski bulunmaktadır. Bölgedeki askerî varlığı güçlendirmeye yönelik hamlelerin gerginliğe ve çatışmalara yol açmasının önlenmesi önemlidir. Aynı zamanda, bu gelişmelerin yalnızca Arktik Bölge'de değil, Japonya dâhil çevredeki devletler için de uluslararası güvenlik ortamını değiştiren faktörler haline gelebileceğini kabul ederek, ilgili devletlerin hamlelerine dikkat etmek işbirliğini teşvik etmek gerekmektedir (Japonya Hükümeti, 2015: 6). Aynı şekilde, strateji belgesinin arka planının ve amaçlarının anlatıldığı bölümün sonunda ortaya çıkan tavsiyelerden biri de bu yönde olmuştur. Arktik strateji belgesinin diplomasi, ulusal güvenlik ve çevre gibi geniş kapsamlı bir yelpazede Japonya'yı Arktik Bölge sorunlarına yönelik eylemleriyle uluslararası topluma katkıda bulunan önemli bir oyuncu haline getirmeyi amaçladığı ifade edilmiş ve bu konudaki önceliklerinden birinin bölgedeki askerî güvenlik gelişmelerinin dikkatle takip edilmesi olduğu belirtilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 2). Zira bazı Arktik Ülkelerin, ulusal çıkarlarını güvence altına almak ve topraklarını korumak amacıyla ulusal savunma alanında faaliyet göstermeye başlamışladıkları ve askerî varlığın genişletilmesine yönelik hamlelerin uluslararası güvenlik ortamı üzerinde olumsuz etki yaratabileceği dile getirilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 1).

3.3.9.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Japonya'nın Arktik strateji belgesi içinde, hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından ikinci sırada gelen göstergedir. Ayrıca, belge üzerinde kodlanan tüm göstergelerle en az bir kere kesişmesi dolayısıyla, Japonya'nın strateji belgesinde en geniş yelpazede ele alınan güvenlik sektörünün siyasî güvenlik sektörü olmuştur.

Japonya'nın Arktik strateji belgesinde dikkat çeken ifadelerden biri, “barışa proaktif katkı” felsefesidir. Bu felsefeyle oluşturulduğu ifade edilen Japonya'nın Arktik stratejisinin diplomasi, ulusal güvenlik, çevre, ulaşım, kaynak geliştirme, bilgi, iletişim ve teknoloji alanlarındaki stratejik girişimleri yönlendirerek Japonya'yı Arktik Bölge'de önemli bir aktör haline getirmeyi amaçladığı belirtilmiştir. Bu bağlamda ortaya çıkan politika önerilerinden biri,

hukukun üstünlüğünün sağlanması ve uluslararası işbirliğinin barışçıl ve düzenli bir şekilde teşvik edilmesi şeklinde olmuştur (Japonya Hükümeti, 2015: 2).

Strateji belgesinde yer alan ifadelerle göre, günümüze kadar Arktik Ülkeler, toprak hakları ve deniz yetki alanlarının sınırlandırılması konularını uluslararası hukuk temelinde barışçıl bir şekilde ele almışlardır. Bu tür eylemlerin hukukun üstünlüğüne dayalı olmaya devam etmesinin sağlanması önemlidir. Arktik sular, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi başta olmak üzere uluslararası yasalara tabidir. Seyrüsefer özgürlüğüne ve uluslararası hukukun diğer ilkelerine saygı gösterilmelidir. Özellikle Arktik Okyanusu'nun buzla kaplı alanlarında, uluslararası hukuk ilkesi çerçevesinde seyrüsefer özgürlüğü ve güvenliği ile deniz ortamının korunması ve muhafaza edilmesi arasında uygun dengenin sağlanması için kıyı devletleriyle işbirliği yapılması gerekmektedir. Arktik Bölge'ye ilişkin uluslararası anlaşmaların ve kuralların formüle edilmesinde Japonya'nın yer alması önemlidir. Bu bağlamda Japonya'nın Arktik Konseyi'ndeki ve diğer uluslararası forumlardaki katılımı ve gerektiğinde inisiyatif alması da önemlidir (Japonya Hükümeti, 2015: 4-5).

Japonya, Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsünü 2013'te kazanmıştır. Strateji belgesine göre Japonya, Çalışma Gruplarına ve Konsey toplantılarına uzmanlar ve hükümet yetkilileri göndererek Konsey'e katkısını daha da güçlendirecektir. Strateji belgesinde ayrıca, Japonya'nın Arktik Konseyi'ndeki Gözlemci Ülkeler'in rolünün genişletilmesine yönelik bir inisiyatif alacağını da dile getirmiştir. Kutup araştırmalarına önem veren Japonya, strateji belgesinde, Arktik Ülkeler başta olmak üzere diğer ülkelerle ikili bilimsel ve teknik işbirliği anlaşmaları yapılacağını ve uluslararası Arktik araştırmalarının güçlendirileceğini ifade etmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 8).

3.3.9.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, kodlanma sayısı bakımından üçüncü, metinde kapladığı alan bakımından dördüncü sırada gelmektedir. Toplamda 18 yerde kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 12'sinde (% 67'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Japonya'nın Arktik Bölge'de sürdürülebilir kalkınma ile ilgili konuları ne ölçüde ön plana çıkardığını göstermektedir. Strateji belgesinde, deniz buzu miktarının azalmasının gemilerin ulaşımına elverişli alanı genişleterek Arktik Okyanusu'nda nakliye yollarının açılmasını ve yeraltı kaynaklarına ulaşımı kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Bölgede ekonomik faaliyetlere artan ilgiyle birlikte, bu faaliyetlerin savunmasız ve kırılgan Arktik doğasına zarar vermeden sürdürülebilir bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için uluslararası platformlarda birtakım yasal çerçeveler oluşturulmuştur. Daha önce de ifade edildiği üzere,

bölgedeki değişikliklerin yalnızca Arktika'ya değil tüm yerküreye siyasi, ekonomik ve sosyal etkileri vardır. Ortaya çıkan fırsatlar ve problemler, hem Arktik Ülkeleri hem de küresel topluluğu ilgilendirmektedir. Belgede, Japonya'nın, bölgede sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için sahip olduğu bilim ve teknolojiye dayalı öngörü ve politika avantajı ile öncü bir rol oynayacağı belirtilmektedir (Japonya Hükümeti, 2015: 3-4).

Strateji belgesinde maddelerle aktarılan politika tavsiyelerinin arasında Yerli halkların geleneksel geçim kaynaklarının korunması, iklimsel ve çevresel değişime ekonomik ve sosyal uyumun sağlanması ve Arktik rotaların kullanımı ve yeraltı kaynaklarının işletilmesi için olası ekonomik fırsatların araştırılması maddeleri yer almaktadır. Yerli halkların bölgedeki iklimsel değişimden ciddi bir biçimde etkilendiği, bölgedeki değişimin toplum, siyaset ve ekonomi üzerindeki etkilerin anlaşılmasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Hâlihazırda meydana gelen değişimin mekanizmalarının veya nedenlerinin anlaşılmasının, gelecekte meydana gelecek bu tür olayların tahmin edilmesine ve gerekli önlemlerin daha iyi bir zamanlamayla alınmasına yardımcı olacağı belirtilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 2-4).

3.3.9.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Japonya'nın Arktik strateji belgesinde, Askerî Güvenlik sektöründen sonra, en az sıklıkla kodlanan ve en az alan kaplayan gösterge olmuştur. Toplamda 8 farklı noktada kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, Ekonomik Güvenlik göstergesiyle ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle 7'şer kere kesişmiştir. Daha ilginç bir veri olarak ortaya koymak gerekirse, bu üç gösterge (Toplumsal Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik) tam 6 kere aynı noktada kesişmişlerdir. Bu durum, şöyle yorumlanabilir: Toplamda 8 kere kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, bunların 6'sında (% 75'inde) hem Ekonomik Güvenlik hem de Çevresel Güvenlik göstergeleriyle aynı anda kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Japonya'nın Arktik strateji belgesinde toplumsal güvenlik sektörüne dair konular, ağırlıklı olarak hem ekonomik hem de çevresel güvenlik sektörleriyle örtüşen bir biçimde ele alınmıştır.

Strateji belgesinde, Arktik Bölge'nin Yerli halklar da dâhil olmak üzere yaklaşık dört milyon insana ev sahipliği yaptığı; burada çok çeşitli dillerin, kültürlerin ve geleneklerin mevcut olduğu ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelere göre Yerli halklar, Arktik Bölge'de yaşanan çevresel değişimlerden ve genişleyen ekonomik faaliyetlerden etkilenmektedir. Belgede, Japonya'nın, geleneksel kültürlerin ve yaşam tarzlarının temellerini korurken, Yerli halkın faydalarını görebileceği sürdürülebilir kalkınmaya nasıl katkıda bulunabileceğimizi incelemesi gerektiği ifade edilmektedir (Japonya Hükümeti, 2015: 3). Strateji belgesindeki ifadelere göre,

Arktik doğasındaki hızlı değişimin, Yerli halkların ve bölge sakinlerinin yaşamlarının temelleri üzerinde şiddetli ve geri dönüşü olmayan bir etki yaratma riski vardır (Japonya Hükümeti, 2015: 1). Bu sebeple, politika önerilerinin arasında Yerli halkların geleneksel geçim kaynaklarının korunması ve iklimsel değişime ekonomik ve sosyal uyumun sağlanması maddeleri yer almaktadır (Japonya Hükümeti, 2015: 2).

3.3.9.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Japonya'nın Arktik strateji belgesinde hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı alan bakımından birinci sırada yer almaktadır. Çevresel Güvenlik göstergesinin hem toplam kodlanma sayısına hem de diğer ana göstergelerle kesişim sayılarına bakıldığında, Japonya'nın Arktik strateji belgesinin en temel güvenlik sektörünün çevresel güvenlik sektörü olduğu görülmektedir. Toplamda 8 kere kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, bunların 7'sinde (% 88'inde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Toplamda 9 kere kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi ise bunların 6'sında (% 67'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Aynı oran Ekonomik Güvenlik ile Çevresel Güvenlik göstergeleri arasında da geçerlidir. Toplamda 18 yerde kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 12'sinde (% 67'sinde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu oranlar ve sayılar, Japonya'nın hem Arktik Bölge'yi tanımlarken hem de bölgedeki güvenlik konularını ele alırken, ağırlıklı bir şekilde çevresel güvenlik sektörü çerçevesinde bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir.

Japonya'nın Arktik Bölge'ye ilgisinin başlıca kaynaklarından birinin çevresel güvenlik kaygıları olduğu, hem üst paragraftaki verilere hem de metne bakıldığında anlaşılmaktadır. Strateji belgesinde ifade edildiği üzere, son yıllarda, Japonya'nın ikliminin ve hava durumunun Arktik Bölge doğasındaki değişikliklerden etkilendiği açıkça ortaya çıkmıştır. Japonya, çevresel kaygıların yanında, ayrıca, bölgenin sunduğu Arktik rotalar ve yeraltı kaynakları gibi konularla da ilgilendiğini açıkça ifade etmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 5).

Strateji belgesindeki ifadelere göre, Arktik Bölge'deki hızlı çevresel değişimler, küresel çevresel değişimlerle birlikte artıp derinleşirken, bölgesel sorunların ötesinde küresel sorunlar olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bölgedeki değişimin tüm dünyayı etkilemesi mümkündür. İklim değişikliğinin en önemli nedeni, artan sera gazı emisyonlarının neden olduğu küresel ısınma olsa da, Arktik Bölge'de hızlanan ısınma, atmosfer, deniz akıntıları ve özellikle Arktik Okyanusu'ndaki deniz buzunun azalması gibi karmaşık bir süreçteki bir dizi faktörün etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Strateji belgesinde terim olarak anılmasa da albedo etkisinden bahsedilmiş; bunun küresel ısınmanın önemli bir güçlendiricisi olarak gösterilen bir

olgu olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Arktik Bölge'deki değişimin Japonya'da ve diğer orta ve yüksek enlem ülkelerinde aşırı hava olaylarının sıklığını artırabileceğine dair endişelerden de bahsedilmiştir. Belgeye göre, bölgede ekonomik aktivite olmasa bile ısınmanın muhtemelen devam edeceği öngörülmektedir. Arktik ısınmanın mekanizmalarını ve bunun tüm dünya için olası sonuçlarını açıklamak büyük öneme sahiptir. Ayrıca, bölgede yürütülen insan faaliyetlerinin her geçen gün arttığı da hesaba katıldığında, kirletici maddelerin gemilerden Arktik Okyanusu'na sızması ve boşaltılması gibi hava ve su kirliliği risklerinin de artacağı düşünülmektedir. Belgedeki ifadelerle göre Japonya, Kyoto Protokolü'nün, Aichi Biyoçeşitlilik Hedeflerinin ve uluslararası toplumun küresel ısınma ve biyolojik çeşitlilik kaybı gibi küresel çevre sorunlarına yanıt verdiği diğer anlaşmaların formüle edilmesinde öncü bir rol oynamıştır. Japonya, Asya Pasifik ülkeleriyle işbirliği başta olmak üzere uluslararası işbirliğini güçlendirirken, iklim değişikliğinin hem etkilerini hafifletmek hem de mevcut ve gelecekteki etkilerine uyum sağlama konusunda büyük çabalar sarf etmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 3).

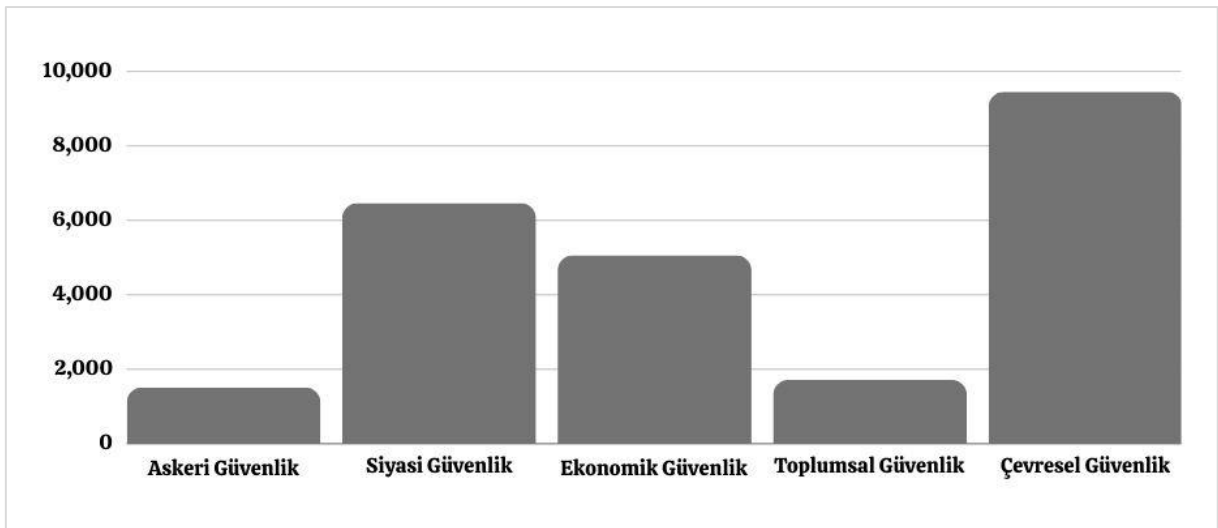
Japonya'ya göre Arktik Bölge'deki değişiklikler ve bunların bir bütün olarak yerküre üzerindeki etkileri, iklim, kirlilik, biyolojik çeşitlilik ve insan faaliyetlerinin etkileri dikkate alınarak geniş kapsamlı bir perspektifle araştırılmalıdır. Değişikliklerin mekanizmalarının veya nedenlerinin açıklığa kavuşturulması, gelecekte yaşanması muhtemel bu tip durumların tahmin edilmesi ve önlemler alınması bakımından kritik olacaktır (Japonya Hükümeti, 2015: 4). Bilimsel araştırmalara büyük önem verildiği aktarılan strateji belgesinde, bölgede yaşanan çevresel değişikliklerin ve bunların yerküre üzerindeki etkilerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılması için çalışılmasının yanı sıra, güçlendirilmiş araştırma ve projeler aracılığıyla bölgeyle ilgili uygun karar alma ve problem çözme için paydaşlara sağlam bilgiler aktarılması gerekliliği dile getirilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 6).

3.3.9.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

Japonya'nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde, bölgede etkin aktörleri simgeleyen göstergelerden yalnızca Birleşmiş Milletler gösterge kodlanmıştır. Bu gösterge yalnızca bir yerde kodlanmıştır; kodlanan ifade ise “Arktik Okyanusu ve diğer okyanuslar, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi başta olmak üzere uluslararası yasalara tabidir” (Japonya Hükümeti, 2015: 4) şeklindedir.

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelere bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesine nispeten daha ön planda olduğu görülmektedir. Strateji belgesinde, Avrupa'dan Japonya'ya ilk kez 2012 yılında bir yük gemisinin Arktik sular üzerinden geldiği belirtilmiş, azalan deniz buzunun hem bazı avantajlar hem de birtakım riskler

getirdiği ifade edilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 1). Strateji belgesinde ortaya konan politika tavsiyelerinden biri, Arktik rotaların kullanımı ve yeraltı kaynaklarının geliştirilmesi için olası ekonomik fırsatların araştırılması yönünde olmuştur (Japonya Hükümeti, 2015: 2). Arktik rotaların kullanımının geleneksel rotalara nazaran ne tür avantajlar sunduğundan bahsedilmiş, bu nedenle uluslararası toplumun Arktik rotaların fizibilitesine olan ilgisinin arttığı ifade edilmiştir. Öte yandan, bölgede denizcilik faaliyetlerinin artmasının çevresel problemler yaratabileceği de dile getirilmiştir. Bu bağlamda, Japonya'nın, yeni kuralların hazırlanmasına ilişkin uluslararası tartışmalara aktif olarak katılması gerektiği belirtilmiştir. Japonya'nın bilim ve teknolojiadaki uzmanlığının Arktik Okyanusu'nda seyir güvenliğini güvence altına almak için etkili yeni teknolojiler geliştirmede kullanılabileceği de eklenmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 5). Deniz buzu dağılımını ve hava durumunu tahmin etmek için sistemler kurularak, deniz navigasyonunu destekleyen sistemler inşa edilerek Arktik suların doğal, teknik, sistemik ve ekonomik zorluklarını belirlemek ve Japon denizcilik şirketleri ve diğerlerinin kullanımına yönelik bir ortamın hazırlanmasını teşvik etmek konusu, bölgeye yönelik önceliklerden biri olarak dile getirilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 9). Yeraltı kaynakları konusunda ise bölgenin keşfedilmemiş kaynaklar açısından belli bir potansiyele sahip olduğu tahmin edilse de, iklim ve coğrafya şartları sebebiyle bu yönde yapılacak yatırımların önünde büyük engeller olduğu ifade edilmiştir (Japonya Hükümeti, 2015: 6).

Grafik 3.17. Japonya Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.17’de, Japonya’nın 2015 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Japonya’nın Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, tüm metnin % 63’üne tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Japonya’nın strateji metninin yaklaşık üçte ikisi güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlelin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması

gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Japonya'nın Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerinin ön plana çıkarken askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konuların arka planda tutulduğu görülmektedir. Bu durum, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından hem de askerî güvenlik konularından uzak durma eğilimini yansıtmaktadır. Bu durum aynı zamanda, Gözlemci Ülkelerin bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek, bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmelerinin de yansıması olmuştur.

3.3.10. Güney Kore

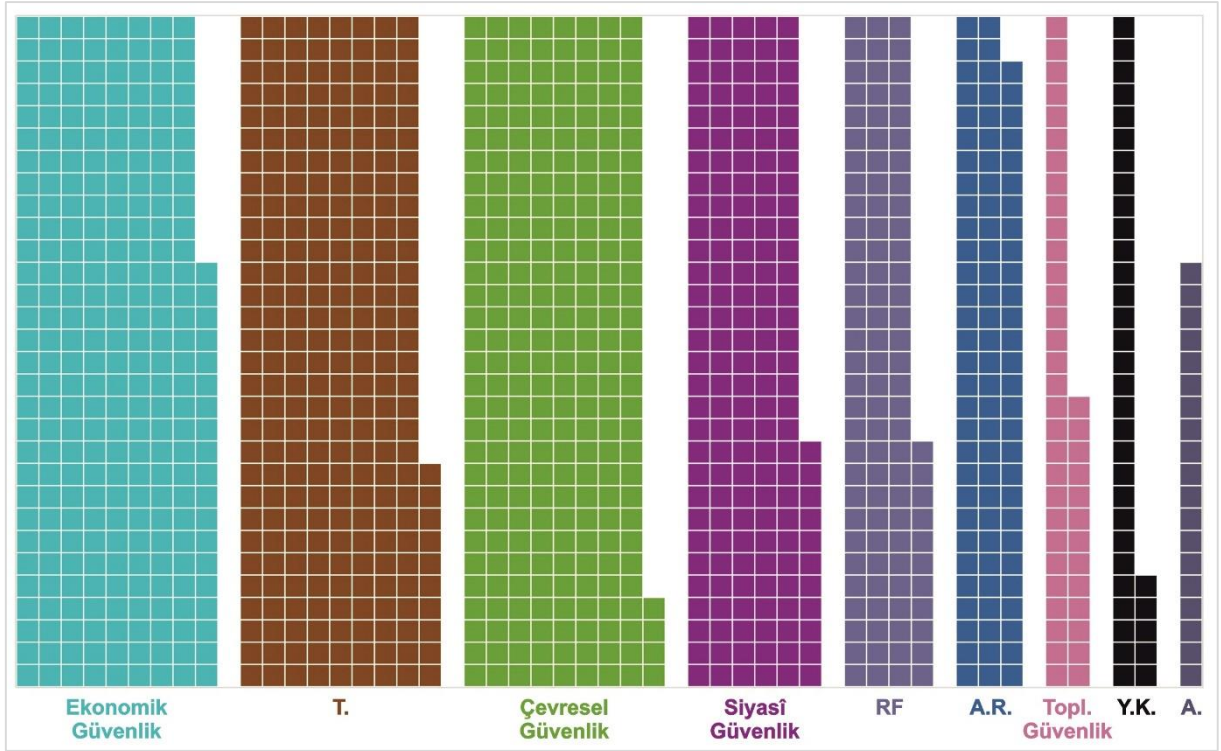
1920'li yıllardan itibaren kutup bölgelerine ilgi gösteren Güney Kore, 2000'li yılların başlarında odağını Arktik keşiflere doğru çevirmiştir. 2002 yılında Güney Kore, Uluslararası Arktik Bilim Komitesi'ne (*International Arctic Science Committee [IASC]*) katılmış ve Norveç'in Ny-Alesund kentinde bir araştırma istasyonu kurarak bölge ile ilgili faaliyetlerde somut sonuçlar elde etmeye başlamıştır. Ancak Güney Kore, bu girişimin ardından, Arktik Konseyi toplantılarına ilk kez geçici gözlemci olarak katıldığı 2008 yılına kadar, bölgede kayda değer bir performans sergilememiştir. Bu dönemde Güney Kore'nin bölgedeki faaliyetleri bilimsel işbirliği odaklı bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Güney Kore'nin o dönemde bilimsel amaçlar dışında kuzeye yönelme konusunda kesin veya doğrudan bir amacı olmadığı söylenebilir. Fakat 2008'den bu yana, Güney Kore'nin Arktik Bölge ile ilgili faaliyetleri önemli ölçüde artmış ve çeşitlenmiştir. 2009 yılında Araon adlı bir buz-kıran araştırma gemisi inşa etmiş, 2013 yılında Arktik Konseyi'nde resmen gözlemci statüsü kazanmıştır (Kim, 2015: 265).

Güney Kore, 2013 yılında Arktik Konseyi gözlemcisi olduktan sonra, 2017 yılına kadar Kuzey Kutbu'ndaki ulusal faaliyetlere yön veren ilk Arktik strateji belgesi olan 'Arktik Politika Ana Planı'nı yayımlamıştır. Güney Kore'nin Arktik stratejisi 2018 yılında güncellenmiş ve 2019 yılında uluslararası kamuoyuyla paylaşılmıştır. Çalışmada, 2019 yılında yayımlanan "Güney Kore Arktik Faaliyetlerinin Teşvikine İlişkin Politika Çerçevesi 2018-2022" başlıklı strateji belgesi (Güney Kore Hükümeti, 2019) analiz edilmiştir. Bu strateji belgesi, İngilizce olarak yayımlanmış, içerisinde görsellerin sıkça kullanıldığı, ön kapak dâhil toplamda 17 sayfalık bir belgedir.

Tablo 3.38. Güney Kore'nin Strateji Belgesi'nde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nicel)

Göstergeler	Kodlanma Sayısı
Tanımlama	6
Askerî Güvenlik	0
Siyasî Güvenlik	11
Ekonomik Güvenlik	18
Toplumsal Güvenlik	2
Çevresel Güvenlik	15
Amerika Birleşik Devletleri	1
Rusya Federasyonu	6
Çin Halk Cumhuriyeti	0
Yeraltı Kaynakları	3
Arktik Rotalar	6
Birleşmiş Milletler	0
NATO	0
Avrupa Birliği	0

Tablo 3.38’de, Güney Kore’nin 2019 tarihli Arktik stratejisi belgesinde hangi göstergelerin nicelik bakımından ne sıklıkla kodlandığı gösterilmektedir. Askerî Güvenlik göstergesi hiç kodlanmazken, Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri kodlanma sayısı bakımından ön plana çıkmışlardır. Bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen göstergelerden yalnızca Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu göstergeleri kodlanmış, kodlanma sayısı bakımından Rusya Federasyonu göstergesi çok daha fazla kullanılmıştır. Bölgenin sunduğu avantajları işaret eden göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesine göre daha fazla kodlanmıştır.

Görsel 3.18. Belge Portresi: Güney Kore'nin Strateji Belgesinde Kodlamaların Dağılımı

(Görselde, ana göstergeler haricindeki göstergelerin isimleri kısaltılmıştır. T: Tanımlama ve Sınırlandırma; RF: Rusya Federasyonu; AR: Arktik Rotalar; YK: Yeraltı Kaynakları; A: Amerika Birleşik Devletleri)

Görsel 3.18'de, Güney Kore'nin 2019 tarihli Arktik strateji belgesinde ilgili göstergelerle kodlanmış kısımlar, metinde kapladıkları alan büyüklüklerine göre sıralı bir şekilde gösterilmektedir. Ekonomik Güvenlik göstergesi, kodlanma sayısına paralel olarak, metinde en çok alan kaplayan gösterge olmuştur. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Çevresel Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergelerinden sayıca daha az kodlanmış olsa da, metinde bu iki göstergeden daha fazla alana tekabül etmektedir. Güney Kore'nin strateji belgesinde en az sayıda kodlanan ana gösterge olan Toplumsal Güvenlik göstergesi, aynı şekilde, metinde de en az yer kaplayan ana gösterge konumundadır. Bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen göstergelerden Rusya Federasyonu göstergesi, Amerika Birleşik Devletleri göstergesinden çok daha fazla alan kaplamaktadır. Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden ise Arktik Rotalar göstergesi Yeraltı Kaynakları göstergesinden daha ön plana çıkmaktadır.

Tablo 3.39. Güney Kore Strateji Belgesinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	3	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askerî Güvenlik	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Siyasî Güvenlik	3	0		3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	3	0	3		1	4	1	6	0	2	5	0	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	0	0	0	1		1	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Çevresel Güvenlik	2	0	2	4	1		0	0	0	0	1	0	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	1	0	0		1	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	6	0	0	1		0	1	3	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	0	0	2	0	0	0	1	0		0	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	0	0	5	0	1	0	3	0	0		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1’den 14’e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.39’da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. Tabloya bakıldığında göze ilk çarpan durum, en sık kesişmenin Rusya Federasyonu göstergesiyle Ekonomik Güvenlik göstergesi arasında gerçekleşmiş olmasıdır. Bu çalışma boyunca en yüksek sayıdaki kesişmelerin genelde ana göstergelerin birbirleri arasında gerçekleştiği görülmüştür. Ancak burada, istisnâ bir şekilde, bir yardımcı gösterge ile bir ana

gösterge en yüksek kesişim sayısına sahiptir. Hatta en yüksek ikinci kesişme sayısı da bir yardımcı gösterge ile bir ana gösterge arasında oluşmuştur.

Güney Kore'nin Arktik strateji belgesinde göstergelerin nicel olarak kodlanma sıklığı Tablo 3.38'de, nitel olarak metin içinde kapladığı alanlar ise Görsel 3.18'de gösterilmektedir. Tablo 3.39 ise hangi göstergenin hangi göstergeyle kaç farklı noktada kesişerek kodlandığını aktarmaktadır. İtalya'nın Arktik strateji belgesiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.18, Tablo 3.38 ve Tablo 3.39'a birlikte bakıldığında yapılacaktır. Örneğin, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi kodlanma sayısı bakımından gerilerde olsa da, metinde kapladığı alan bakımından ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum, sadece kodlanma sayılarına bakarak yapılacak yorumların eksik kalacağını göstermektedir. Toplamda 6 yerde kodlanan Rusya Federasyonu göstergesi, bunların tamamında Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Güney Kore'nin strateji belgesinde Rusya, her daim ekonomik güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Arktik Rotalar göstergesi de Ekonomik Güvenlik göstergesiyle sıkça kesişen bir gösterge olmuştur. Toplamda 6 yerde kodlanan Arktik Rotalar göstergesi, bunların 5'inde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Hem yukarıdaki kesişim sayılarına, hem de Ekonomik Güvenlik göstergesinin kodlanma sayısı ve metinde kapladığı alana bakıldığında, Güney Kore'nin Arktik stratejisinde ekonomik güvenlik sektörünün en geniş şekilde ele alınan güvenlik sektörü olduğu görülmektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Güney Kore'nin strateji belgesine ilişkin en sağlıklı değerlendirmeler, Görsel 3.18, Tablo 3.38 ve Tablo 3.39'da aktarılan verilerin ışığında yapılabilecektir. Bu sebeple, Japonya'nın Arktik stratejisine dair analizler, zikredilen tablo ve görsellerin yardımıyla, metinlerin hangi bağlamda ele alındığını da göstererek, aşağıdaki başlıklar altında yapılmıştır.

3.3.10.1. Tanımlama ve Sınırlandırma

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, Güney Kore'nin Arktik Bölge'yi nasıl gördüğü, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle tarihsel bağları, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Toplamda yalnızca 6 yerde kodlanmış olsa da Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Güney Kore'nin strateji belgesinde en yoğun alana tekabül eden ikinci gösterge konumundadır.

Güney Kore'nin Arktik strateji belgesi, 1999'dan 2019'a kadarki dönemde Arktik Bölge ile ilgili faaliyetlerin özetlendiği bir tabloyla başlamaktadır (Güney Kore Hükümeti, 2019: 4). Strateji belgesinin metni ise 2013 yılında Arktik Konseyi gözlemcisi olunduktan sonra, 2017

yılına kadar bölgedeki ulusal faaliyetlere yön veren ilk strateji belgesinin yayımlandığı ifade edilerek başlamıştır. 2018 yılında oluşturulan güncel stratejinin, 2013'teki strateji belgesinin bir güncellemesi ve yedi bakanlığın, ulusal enstitülerin ve üniversitelerin katıldığı kurumlar arası bir çalışmanın ürünü olduğu belirtilmiştir. Burada, politika hedefleri Arktik Bölge ekonomilerine katılımı teşvik etmek, bölge yönetişimine katılımı artırmak, uluslararası topluluğa katkıda bulunmak ve bölgedeki zorlukların üstesinden gelmek için kapasite oluşturmak şeklinde belirlenmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 6). Güney Kore'nin strateji belgesinde kutup bölgelerinin, küresel iklim ve çevresel değişikliklerin barometresi olmaları hasebiyle, insanlığın geleceğinin anahtarını elinde tuttuğu belirtilmiştir. Güney Kore, strateji belgesinin son kısmında, bu bölgelerin aynı zamanda ulusal kalkınmanın vazgeçilmez parçaları olduğunun bilincinde olarak, insan faaliyetlerinden kaynaklanan sorunları ele alarak ve uluslararası iletişim ve işbirliğinin kapsamını genişleterek, kutup bölgelerini umut verici bir geleceğe taşıma konusunda çalışacağını beyan etmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 17).

3.3.10.2. Askerî Güvenlik

Güney Kore'nin 2019 tarihli Arktik strateji belgesinde Askerî Güvenlik göstergesi hiç kodlanmamıştır. İtalya'nın 2015 tarihli strateji belgesiyle birlikte bu durum, tüm strateji belgeleri içinde, istisnai bir durumdur.

3.3.10.3. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, Güney Kore'nin Arktik strateji belgesinde kodlanma sayısı bakımından üçüncü, metinde kapladığı alan bakımından dördüncü sıradadır. Toplamda 6 kere kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, yalnızca Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir.

Güney Kore'nin Arktik stratejisinin ortaya koyduğu hedeflerden biri, bölge yönetişimine katılımın artırılması şeklindedir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 6). Bunun, Arktik Bölge'de sorumlu bir ortak olarak, Arktik Konseyi'nde işbirliği, uluslararası forumlara katılım ve ortaklıklar oluşturma gibi yollarla yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 10).

3.3.10.4. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Güney Kore'nin Arktik stratejisinde, hem kodlanma sayısı hem de metinde kapladığı bakımından birinci sırada gelmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere, Ekonomik Güvenlik göstergesinin hem diğer göstergelerle kesişimlerine, hem de kodlanma sayısı ve metinde kapladığı alana bakıldığında, Güney Kore'nin Arktik

stratejisinde ekonomik güvenlik sektörünün en geniş şekilde ele alınan güvenlik sektörü olduğu görülmektedir. Toplamda 6 yerde kodlanan Rusya Federasyonu göstergesi, bunların tamamında Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Arktik Rotalar göstergesi de Ekonomik Güvenlik göstergesiyle sıkça kesişen bir gösterge olmuştur. Toplamda 6 yerde kodlanan Arktik Rotalar göstergesi, bunların 5'inde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Buradan şöyle bir sonuç çıkarılabilecektir: Rusya Federasyonu göstergesinin içerdiği konular tamamen, Arktik Rotalar göstergesinin içerdiği konular ise büyük bir ağırlıkla, ekonomik güvenlik sektörü çerçevesinde ele alınmıştır.

Güney Kore'nin Arktik stratejisinin ortaya koyduğu hedeflerden biri, bölge ekonomisine katılımın artırılması şeklindedir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 6). Bu hedefin, başta taşımacılık, madencilik ve balıkçılık olmak üzere iktisadî ve ticarî alanlarda işbirliklerinin geliştirilmesiyle gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Burada dikkat çeken nokta, Rusya Federasyonu'nun oldukça sık bir şekilde ekonomik güvenlik sektörüne dair konular bağlamında ele alınmış olmasıdır. Özellikle gemi yapımı, taşımacılık, balıkçılık ve madencilik alanlarında Rusya'dan faydalanılması gerektiği ifade edilmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 9). Bu husus, Diğer Yardımcı Göstergeler başlığı altında daha ayrıntılı ele alınmıştır.

3.3.10.5. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, Güney Kore'nin Arktik strateji belgesinde kodlanan ana göstergeler arasında en az sıklıkta ve yoğunlukta kullanılan gösterge olmuştur. Strateji belgesinde, bölgedeki insan kaynağının eğitime önem verilmesi gerekliliği dile getirilmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 14). Ayrıca, strateji belgesinin sonunda, insanlığın ortak mirası olan sosyal ve kültürel geleneklerini korumak için, Arktik Yerli halklar başta olmak üzere bölge sakinleriyle etkileşimin kapsamının genişletileceği yönünde bir beyanatta bulunulmuştur (Güney Kore Hükümeti, 2019: 17).

3.3.10.6. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Güney Kore'nin Arktik strateji belgesinde, kodlanma sayısı bakımından ikinci metinde kapladığı alan bakımından üçüncü sırada gelen göstergedir.

Güney Kore, Arktik strateji belgesinde yalnızca Arktik Bölge'den değil, aynı zamanda Antarktika'dan da bahsetmektedir. Strateji belgesinin bazı bölümlerinde Güney Kore, her iki kutup bölgesini birlikte ele almıştır. Güney Kore'nin Arktik strateji belgesine göre, küresel iklim ve çevresel değişikliklerin barometresi olan Kutup Bölgeleri, insanlığın geleceğinin anahtarını elinde tutmaktadır. Güney Kore, bu bölgelerin aynı zamanda ulusal kalkınmanın vazgeçilmez parçaları olduğunun bilincinde olarak, insan faaliyetlerinden kaynaklanan

sorunları ele almak ve uluslararası işbirliğinin kapsamını genişletmek suretiyle, kutup bölgelerini umut verici bir geleceğe taşıma konusunda çalışacağını beyan etmektedir. Kutuplar ile Kore Yarımadası arasındaki bir bağlantı olduğu kabul edilmekte, iklim değişikliğinin kutuplar üzerindeki etkilerine önleyici bir şekilde yanıt verecek politikaları teşvik ettikleri belirtilmektedir. Ek olarak, kutuplardaki kaynakların daha sürdürülebilir ve akılcı bir şekilde kullanımı için işbirliği yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Kutupların gelecek nesillerden ödünç alınmış bir varlık olduğunun bilincinde olarak kutuplardaki doğanın korunmasına yönelik uluslararası çabalara katıldıkları beyan edilmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 17).

Güney Kore'nin Arktik strateji belgesinde, bölgedeki sorunlarla mücadele etme bağlamında bilimsel araştırmaya büyük önem atfedilmiştir. Uluslararası topluma bu açıdan katkıda bulunabilmek hedefine ulaşabilmek için Arktik gözlemlerinin artırılması, iklim değişikliği analizlerinin geliştirilmesi ve bilimsel araştırma altyapılarının güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 12).

3.3.10.7. Diğer Yardımcı Göstergeler

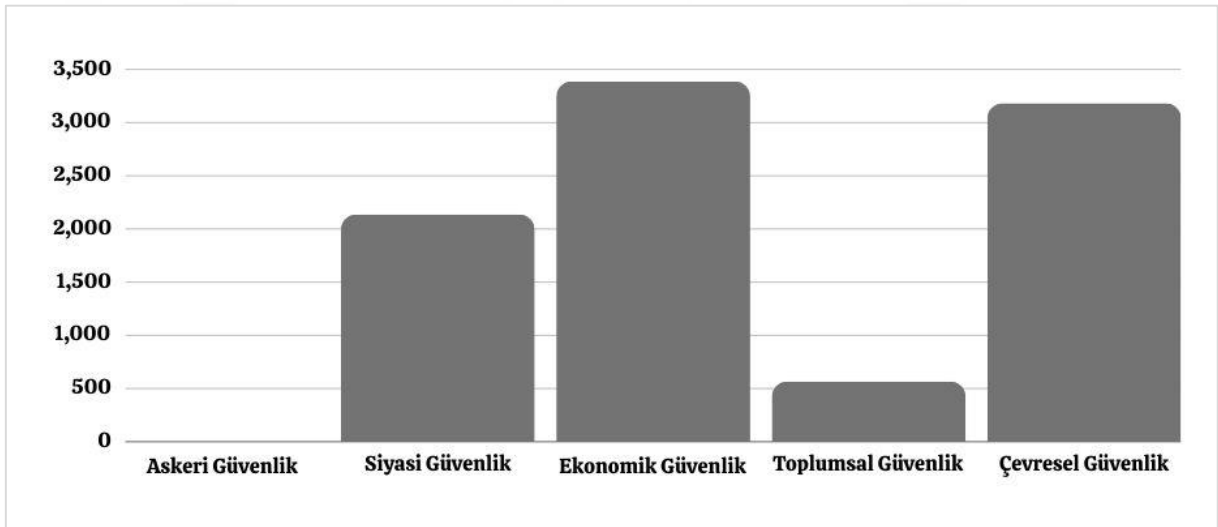
Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergelere bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesine nispeten daha ön planda olduğu görülmektedir. Arktik Rotalar göstergesinin diğer göstergelerle kesişimlerine bakıldığında, ağırlıklı olarak ekonomik güvenlik sektörü bağlamında ve Rusya ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Strateji belgesinde Rusya'nın bu konudaki kritik önemi teyit edilmiş, kapasite artırımını gerçekleştirmek ve bölgenin sunduğu avantajlardan faydalanmak için Rusya'yla işbirliği desteklenmiştir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Rusya'nın ele alınış biçimi oldukça ilgi çekicidir. Diğer strateji belgelerinin hiçbirinde bir gösterge, kodlandığı tüm alanlarda diğer bir göstergeyle kesişmemiştir. Güney Kore'nin strateji belgesinde toplamda 6 kere kodlanan Rusya Federasyonu göstergesi, bunların tamamında Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Güney Kore'nin Arktik Bölge bağlamında Rusya Federasyonu'na yaklaşımını göstermesi açısından önemli bir detaydır. Bunda en büyük etken, Güney Kore'nin Arktik strateji belgesi yayımlanmadan bir sene önce, Haziran 2011'de gerçekleştirilen Güney Kore - Rusya Zirve Toplantısı'nın ardından, Arktik politikası ile 9-Köprü Eylem Planı⁵⁸ arasında

⁵⁸ Dokuz Köprü Eylem Planı, gemi inşası, doğal gaz, demiryolları, elektrik, tarım, Arktik nakliye yolları ve balıkçılık başta olmak üzere iki ülke arasındaki temel işbirliği alanlarını kapsamaktadır. Eylem planında ayrıca, Kuzey Kore'nin nükleer silahlardan arınması durumunda demiryolları, doğalgaz ve elektrik alanlarında ekonomik işbirliği için Güney ve Kuzey Kore ile Rusya arasında ortak araştırma önerisi de yer almaktadır. Daha detaylı bilgi için bkz.: (Voloshchak, 2019)

bağlantılar oluşturarak Arktik ekonomik işbirliğini güçlendirme hedefinin belirlenmiş olmasıdır (Güney Kore Hükümeti, 2019: 9).

Strateji belgesinin ekonomik işbirliği ile ilgili bölümünde, seyrüsefer güvenliğini artırmak üzere Rus tersanelerinin modernizasyonunu desteklemek, Arktik sularda Güney Kore ile Rusya arasındaki iletişimi güçlendirmek için ayrı bir kanal oluşturulması ve Arktik kıyı şeridi boyunca ulaşım altyapısı için araştırma yapılması, Rusya ile işbirliği içinde Kuzey Denizi Rotası'nı iç sulara bağlayan bir ulaşım ve lojistik rotasının geliştirilmesi ve seyrüsefer bilgilerinin sağlanması için Arktik Deniz Rotası Nakliye Bilgi Merkezi'nin kurulması, Rusya'nın Arktik Bölge'deki olası LNG projelerinin desteklenmesi, Arktik Okyanusu'ndaki balıkçılık kaynaklarına ilişkin ABD ve Rusya ile ortak araştırmalar yapılması gibi maddeler dile getirilmiştir (Güney Kore Hükümeti, 2019: 9).

Grafik 3.18. Güney Kore Strateji Belgesinde Ana Göstergelerle Kodlu Kısımların Frekansları

MAXQDA programında gerçekleştirilen kodlamalar sonrası elde edilen verilerle oluşturulan Grafik 3.18'de, Güney Kore'nin 2019 tarihli Arktik strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu alanların frekansları gösterilmektedir. Güney Kore'nin Arktik strateji belgesinde ana göstergelerde kodlu alanlar, metnin % 45'ine tekabül etmektedir. Bir başka ifadeyle, Güney Kore'nin strateji metninde yer alan ifadelerin neredeyse yarısı güvenlik sektörlerine dair konulara ilişkindir. Tabii ki bunda, bir cümlelin ya da paragrafın birden fazla ana göstergeyle aynı anda kodlanması gibi durumların da etkisinin olduğunu hatırlamakta fayda vardır. Yukarıdaki veriler ve metinden aktarılanlar ışığında Güney Kore'nin Arktik strateji belgesi hakkında güvenlik sektörleri bağlamında genel bir değerlendirme yapıldığında, ekonomik güvenlik sektörünün en çok işlenen güvenlik sektörü olduğu, bunu az bir farkla çevresel güvenlik sektörüne dair konuların izlediği görülmektedir. Askerî Güvenlik göstergesinin frekansının 0 (sıfır) olduğu bu metinde Toplumsal Güvenlik göstergesi de diğer üç ana göstergeye nispeten oldukça düşük bir frekansa sahiptir. Bu durum, bölge-dışı aktörler

olarak Gözlemci Ülkelerin hem ülkelerin iç işlerini ilgilendiren toplumsal güvenlik konularından hem de askerî güvenlik konularından uzak durma eğilimini yansıtmaktadır. Güney Kore'nin strateji belgesinde, diğer Gözlemci Ülke belgelerinin aksine, en yüksek frekansa Çevresel Güvenlik veya Siyasî Güvenlik göstergesi değil, Ekonomik Güvenlik göstergesi sahiptir. Bu durum, Güney Kore için Arktik Bölge'de en çok ekonomik güvenlik sektörüne dair konuları ele aldığını göstermektedir. Çevresel ve siyasi güvenlik sektörlerinin de güçlü frekans seviyelerinde olması, Gözlemci Ülkelerin bir yandan çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuları geniş bir biçimde ele alarak, diğer yandan uluslararası hukuk, örgütler ve işbirliği gibi siyasî güvenlik sektörüne dair temaları işleyerek, bölgedeki varlıklarını bir şekilde meşrulaştırma yoluna gitmelerinin bir yansıması olarak görülebilir.

3.3.11. Gözlemci Ülkelerin Strateji Belgelerinin Karşılaştırılması

Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin incelendiği başlıklarda görüldüğü üzere, her bir Gözlemci Ülke, bölgeyle ilgili strateji belgelerinde farklı hususları farklı şekillerde ele almış, bazı aktörleri veya konuları göz önüne çıkarmış veya bazılarını biraz daha geri plana itmiştir. Bu başlık altında, Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri birbirleriyle karşılaştırılarak stratejiler arasındaki benzerlikler, farklılıklar, ortak noktalar ve eğilimler ortaya çıkartılmıştır. Bunu yapmak için MAXQDA programının Kod Matrisi Tarayıcısı ve Kod İlişkileri Tarayıcısı araçları kullanılmıştır.

Tablo 3.40. Gözlemci Ülkelerin Strateji Belgelerinde Göstergelerin Kodlanma Sıklığı (Nitel)

GÖSTERGELER	GÖZLEMÇİ ÜLKELERİN STRATEJİ BELGELERİ VE YILLARI										TOPLAM
	Çin 2018	Alm. 2019	Fra. 2016	İng. 2023	Hol. 2021	İsp. 2016	İta. 2015	Hin. 2022	Jap. 2015	G. K. 2019	
Tanımlama	13	6	50	9	7	22	9	13	9	6	144
Askerî Güvenlik	2	13	24	32	18	4	0	1	4	0	98
Siyasî Güvenlik	19	26	61	38	53	19	16	22	19	11	284
Ekonomik Güvenlik	17	22	41	27	30	18	14	34	18	18	239
Toplumsal Güvenlik	11	12	9	18	12	8	11	16	8	2	107
Çevresel Güvenlik	24	56	79	76	67	29	54	33	23	15	456
Amerika Birleşik Devletleri	0	0	2	5	2	0	0	0	0	1	10
Rusya Federasyonu	1	0	7	7	6	0	1	1	0	6	29
Çin Halk Cumhuriyeti	X	0	0	2	5	0	1	0	0	0	8
Yeraltı Kaynakları	6	14	24	10	9	8	10	7	5	3	96
Arktik Rotalar	9	13	26	17	14	15	3	10	12	6	125
Birleşmiş Milletler	13	10	7	10	24	4	4	8	1	0	81
NATO	0	2	2	9	7	0	0	0	0	0	20
Avrupa Birliği	0	7	33	2	18	9	6	0	0	0	75
TOPLAM	115	181	365	262	272	136	129	145	99	68	1772

MAXQDA programının görsel araçlarından biri olan Kod Matris Tarayıcı aracıyla oluşturulan Tablo 3.40, kod frekanslarının belgeler arası dağılımını göstermektedir. Tablodaki sayısal değerler, ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili göstergenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Örneğin, Güney Kore sütununda yer alan 18 değeri ile Fransa sütununda yer alan 79 değeri aynı koyu kırmızı renk ile verilmiştir.

Böylece, toplamda 68 kodlama yapılan Güney Kore strateji belgesi ile toplamda 365 kodlama yapılan Fransa strateji belgesi arasındaki nicel farklılık dengelenmiştir. Zira her bir strateji belgesi, farklı uzunluklarda ve tarzlarda metinlere sahiptir. Bazı belgeler nispeten uzun olabilmekte, ya da anlatım tarzı bakımından daha az cümle (hatta bazen kelime) aralıklarıyla kodlanabilmektedir. Örneğin kısa maddelerin veya paragrafların yoğun olduğu bir metinde doğal olarak kodlama sayısı daha fazla olacaktır. Ya da aynı paragrafta birbirinden farklı konular bir arada anlatılıyorsa bu da kodlanma sayısını artıracaktır. Ancak tek bir konu uzun paragraflar hâlinde aktarılıyorsa, bu metindeki kodlama sayısı nispeten daha az olacaktır.

Sütunların “toplam” başlıklı satırlarında, o strateji belgesinde toplam kaç kodlamanın yapıldığı; satırların “toplam” başlıklı sütunlarında ise, o göstergenin tüm belgelerde toplamda kaç kere kodlandığı verilmiştir. Örneğin, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, on strateji belgesinin tamamında toplamda 144 kere kodlanmış; Çin Halk Cumhuriyeti’nin strateji belgesinde tüm göstergeler toplamda 115 kere kodlanmıştır. Ayrıca, Çin’in strateji belgesinde Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin kodlanmadığını, bu yüzden tabloda ilgili alana “sıfır (0)” yazmaktansa “X” işaretinin konduğunu belirtmek gerekir.

Tablo 3.40’a ana göstergeler bağlamında bakıldığında, şu tespitleri yapmak mümkün olacaktır:

Çevresel Güvenlik göstergesi, tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içinde, toplamda en çok sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur. Toplamda 1772 kodlamanın yapıldığı Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde Çevresel Güvenlik göstergesi, 456 kodlanma sayısı ile, oransal olarak, tüm kodlamaların % 26’sına tekabül etmektedir. Çevresel Güvenlik göstergesi, Hindistan’ın ve Güney Kore’nin strateji belgeleri haricindeki tüm Gözlemci Ülke stratejilerinde en çok sayıda kodlanan gösterge olmuştur. Hindistan’ın ve Güney Kore’nin strateji belgelerinde en çok sayıda kodlanan gösterge, her ikisinde de, Ekonomik Güvenlik göstergesi olmuştur. Eğer sadece kodlanma sayıları bağlamında bir yorum yapılacak olursa, Gözlemci Ülkelerin stratejilerinde en çok önem atfedilen güvenlik sektörü ya çevresel ya da ekonomik güvenlik sektörü olmuştur denebilir.

Tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerindeki kodlanma sayıları bakımından açık ara farkla birinci sırada bulunan Çevresel Güvenlik göstergesini, birbirleri arasında anlamlı ölçüde bir fark bulunmayan Siyasî Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleri takip etmektedir. Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde oransal olarak sırasıyla % 16’lık ve %13’lük oranlara karşılık gelen Siyasî Güvenlik göstergesi ve Ekonomik Güvenlik göstergesi, İngiltere’nin strateji belgesi haricindeki tümünde, ya ikinci ya da üçüncü en sık kodlanan göstergeler olmuşlardır.

Askerî Güvenlik göstergesi, tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içinde, toplamda en az sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur. Toplamda 1772 kodlamanın yapıldığı Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde Askerî Güvenlik göstergesi, 98 kodlanma sayısı ile, oransal olarak, tüm kodlamaların % 5'ine tekabül etmektedir. İtalya'nın ve Güney Kore'nin strateji belgelerinde hiç kodlanmayan Askerî Güvenlik göstergesi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin, İspanya'nın, Hindistan'ın ve Japonya'nın strateji belgelerinde en az sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur. Askerî Güvenlik göstergesinin en yoğun şekilde kodlandığı strateji belgesi İngiltere'nin strateji belgesidir. Toplamda 262 kodlamanın yapıldığı İngiltere'nin strateji belgesinde, Askerî Güvenlik göstergesi 32 kere (% 12) kodlanmıştır. İngiltere'nin Arktik strateji belgesi, tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içinde, Askerî Güvenlik göstergesinin % 10'un üzerinde bir oranla kodlandığı tek strateji belgesi konumundadır.

Toplumsal Güvenlik göstergesi ise, Askerî Güvenlik göstergesinin ardından az bir farkla, tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içinde, toplamda ikinci en az sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur. Toplamda 1772 kodlamanın yapıldığı Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde Toplumsal Güvenlik göstergesi, 107 kodlanma sayısı ile, oransal olarak, tüm kodlamaların % 6'sına tekabül etmektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesi, Almanya'nın, Fransa'nın, İngiltere'nin ve Hollanda'nın strateji belgelerinde en az sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur.

Ana göstergelerin tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içindeki kodlanma sayılarına genel olarak bakıldığında, bazı eğilimler görülmektedir. Askerî Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin strateji belgesi haricinde, en az kodlanma bağlamında ya birinci ya da ikinci sırada gelmiştir. Bir başka ifadeyle, Askerî Güvenlik göstergesinin en az kodlandığı belgede Toplumsal Güvenlik göstergesi ikinci en az kodlanan; Toplumsal Güvenlik göstergesinin en az kodlandığı belgede ise Askerî Güvenlik göstergesi ikinci en az kodlanan gösterge durumundadır. Bu durum, bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkelerin, hem askerî faaliyetler ve yatırımlar, silahlanma, savunma kapasitesi gibi sert güce dayalı ilişkileri içeren askerî güvenlik sektörüne dair konulara, hem de başta Yerli halklar olmak üzere bölgede ikamet edenlerin insan hakları, kültür, dil, kolektif kimlik ve geleneklerin korunması gibi daha ziyade ülkelerin içişleriyle ilgili meselelere değinmekten kaçınma eğilimlerini göstermektedir. Öte yandan, Gözlemci Ülkelerin stratejilerini ağırlıklı olarak başta çevresel güvenlik sektörü olmak üzere ekonomik ve siyasî güvenlik sektörlerine dair konular çerçevesinde oluşturduğu görülmektedir. Bu durum ise, bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkelerin, askerî ve toplumsal güvenlik sektörleri haricindeki güvenlik konularına odaklandıkları anlamına gelmektedir.

Tablo 3.40'a yardımcı göstergeler bağlamında bakıldığında ise şu tespitleri yapmak mümkün olacaktır:

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içinde, toplamda en çok sayıda kodlanan yardımcı gösterge olmuş; hatta Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik ana göstergelerinden sayıca daha fazla kodlanmıştır. Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri içindeki oranlar bağlamında, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi Çin'in, Fransa'nın ve İspanya'nın strateji belgelerinde % 10'un üzerinde oranlarla kullanılmıştır.

Tüm Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerindeki kodlanma sayıları bakımından birinci sırada bulunan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesini, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen iki gösterge olan Arktik Rotalar göstergesi ve Yeraltı Kaynakları göstergesi takip etmektedir. Her iki gösterge de tüm Gözlemci Ülke strateji belgesinde kodlanmış göstergelerdir. Gözlemci Ülkelerin bu iki göstergelyi kullanma eğilimine bakıldığında, genel olarak Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesine nispeten daha ön planda olduğu görülmektedir. Zira Almanya'nın ve İtalya'nın strateji belgeleri haricindeki tüm Gözlemci Ülke strateji belgelerinde Arktik Rotalar göstergesi Yeraltı Kaynakları göstergesinden daha fazla sayıda kodlanmıştır.

Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde, bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin oldukça seyrek kodlandığı görülmektedir. Bu yorum, sadece kodlanma sayısı bakımından değil, kendilerine yer buldukları strateji belgesi sayısı bakımından da geçerlidir. Örneğin Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, yalnızca 3 strateji belgesinde kodlanmış, geriye kalan (kendisi hâriç) 6 strateji belgesinde hiç kodlanmamıştır. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi de 4 strateji belgesinde kodlanırken geriye kalan 6 strateji belgesinde hiç kodlanmamıştır. Bir başka ifadeyle, ABD ve Çin, altı Gözlemci Ülke stratejisinde bir Arktik aktör olarak ele alınmamıştır. Rusya Federasyonu göstergesi, 7 strateji belgesinde kodlanmış, Almanya, İspanya ve Japonya'nın strateji belgelerinde hiç kodlanmamıştır.

Bölgede etkin olan ulus-üstü düzeydeki aktörlere bakıldığında ise, NATO göstergesinin oldukça seyrek kodlandığı görülmektedir. NATO üyesi olmayan ülkelerin yanı sıra, NATO üyesi olmalarına rağmen İspanya'nın ve İtalya'nın strateji belgelerinde bu gösterge hiç kodlanmamıştır. Avrupa Birliği göstergesi, AB üyesi olan ülkelerin ve İngiltere'nin strateji belgelerinde kodlanırken, geri kalan 4 strateji belgesinde hiç kodlanmamıştır. Birleşmiş Milletler göstergesi ise Güney Kore'nin strateji belgesi haricinde kalan tüm 9 strateji belgesinde de kodlanmıştır.

Tablo 3.40'a ülkelerin strateji belgeleri bağlamında bakıldığında ise, şu tespitleri yapmak mümkün olacaktır:

Çin'in Arktik strateji belgesinin ağırlıklı olarak çevresel, siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri çerçevesinde olduğu görülmektedir. ABD'ye bir aktör olarak hiç değinilmemesine karşın Rusya'ya değinilmiş olması ilgi çekicidir. Bununla birlikte, BM'ye sıkça atıf yapılırken NATO ve AB'den de hiç söz edilmemiştir. Bölgenin sunduğu avantajlardan Arktik su yolları konusunun yeraltı zenginliği konusundan bir adım daha önde tutulduğu görülmektedir.

Almanya'nın stratejisinde çevresel güvenlik sektörüne dair konular, diğer güvenlik sektörlerine nazaran büyük bir ağırlık sahibidir. Bölgedeki ulus-düzeyindeki aktörlere hiç değinilmemiş; bölgenin sunduğu iki avantaj konusuna eşit yaklaşmıştır.

Fransa'nın Arktik strateji belgesi, en çok kodlamanın yapıldığı metin olmuştur. Burada çevresel güvenlik başta olmak üzere siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri de önemli derecede ele alınmıştır. Fransa'nın stratejisinde tek kodlanmayan gösterge Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi olmuştur. Avrupa Birliği göstergesinin kodlanma oranı, tüm Gözlemci Ülke stratejileri içinde en üst sırada yer almaktadır.

İngiltere, Arktik stratejisini büyük oranda çevresel güvenlik sektörüne dair konular etrafında kurmuştur. Tüm göstergelerin kodlandığı bu strateji belgesinde, bölgede etkin aktörlerden BM ve NATO, bölgenin sunduğu avantajlardan ise Arktik rotalar ön plana çıkmaktadır.

Hollanda'nın strateji belgesi, çevresel ve siyasî güvenlik sektörleriyle ilgili meselelerin ön planda tutulduğu bir belge olmuştur. Tüm göstergelerin kodlandığı bu strateji belgesinde, bölgede etkin aktörlerden BM ve AB, bölgenin sunduğu avantajlardan ise Arktik rotalar ön plana çıkmaktadır.

İspanya'nın strateji belgesi, çevresel ve siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri ağırlıklı bir güvenlik yaklaşımına sahiptir. Ayrıca, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi de diğer çoğu strateji belgesine nispeten yoğun bir şekilde kodlanmıştır. Bölgede etkin ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergeler ve NATO göstergesi hiç kodlanmamış; Avrupa Birliği göstergesi, Birleşmiş Milletler göstergesine göre daha fazla sayıda kullanılmıştır. Askerî Güvenlik göstergesinin en az sayıda kodlanan ana gösterge olduğu İspanya'nın strateji belgesinde NATO göstergesinin hiç kodlanmamış olması, İspanya'nın Arktik Bölge'de sert güce dayalı bir yaklaşıma uzak durduğunu göstermektedir. Bölgenin sunduğu avantajlar konusunda ise, Arktik rotaların yeraltı kaynaklarına nispeten daha ön planda tutulduğu görülmektedir.

İtalya, Arktik stratejisinde askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuları işlememiş olan iki Gözlemci Ülkeden biridir. NATO ve Amerika Birleşik Devletleri göstergelerinin de

kodlanmadığı İtalya'nın strateji belgesi, diğer strateji belgelerine nispeten açık ara farkla, Çevresel Güvenlik göstergesinin en yüksek oranla kodlandığı belge olmuştur. Toplamda 129 kodlamanın yapıldığı İtalya'nın strateji belgesinde Çevresel Güvenlik göstergesi 54 kere kodlanarak, tüm kodlamaların yaklaşık % 42'sini oluşturmuştur. Bununla birlikte, diğer strateji belgelerinin çoğunluğunun aksine, Yeraltı Kaynakları göstergesi Arktik Rotalar göstergesine nispeten önemli oranda fazla sayıda kodlanmıştır.

Hindistan'ın stratejisinde ekonomik ve çevresel güvenlik sektörü unsurlarının ağır bastığı görülmektedir. Bölgedeki aktörleri simgeleyen göstergelerden Rusya Federasyonu göstergesi yalnızca bir kere, Birleşmiş Milletler göstergesi ise 8 kere kodlanmış; diğer göstergeler hiç kodlanmamıştır. Askerî Güvenlik göstergesinin sadece bir kere kodlandığı bu strateji belgesinde NATO göstergesinin de hiç kodlanmamış olması, Hindistan'ın Arktik Bölge'de sert güce dayalı bir yaklaşımdan uzak durduğunu göstermektedir.

Japonya, Arktik stratejisinde bölgede etkin olan aktörleri anmaktan olabildiğince kaçınmıştır. Japonya'nın strateji belgesinde yalnızca bir kere kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesi, bölgedeki aktörleri simgeleyen göstergelerden tek kodlanmış olanıdır. Strateji belgesinin güvenlik yaklaşımı ağırlıklı olarak çevresel, siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri odaklı olmuştur. Ayrıca, Arktik suların kullanımı konusu, yeraltı zenginliği konusundan çok daha fazla oranda işlenmiştir.

Güney Kore'nin Arktik strateji belgesi, Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri arasında sayıca en az kodlamanın yapıldığı belge olmuştur. Güney Kore, İtalya ile birlikte, Arktik stratejisinde askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuları hiç işlememiş olan iki Gözlemci Ülkeden biridir. Toplumsal güvenlik konularını da çok ele almayan Güney Kore strateji belgesi, ağırlıklı olarak ekonomik ve çevresel güvenlik sektörlerine dair meselelere yer ayırmıştır. Rusya Federasyonu göstergesinin en yoğun kodlandığı Gözlemci Ülke strateji belgesine sahip olan Güney Kore, stratejisinde Amerika Birleşik Devletleri'ne yalnızca bir kere değinirken diğer aktörlerden hiç söz edilmemiştir. Bununla birlikte, bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerden Arktik Rotalar göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesine göre daha çok kodlanmıştır.

Gözlemci Ülkelerin Arktik strateji belgelerinde ana göstergelerin toplam kodlanma sayıları, çoktan aza, sırasıyla şöyledir:

- 1- Çevresel Güvenlik: 456
- 2- Siyasî Güvenlik: 284
- 3- Ekonomik Güvenlik: 239
- 4- Toplumsal Güvenlik: 107

5- Askerî Güvenlik: 98

Gözlemci Ülkelerin Arktik strateji belgelerinde askerî ve toplumsal güvenlik sektörleri açık ara en az işlenen güvenlik sektörleri iken, çevresel güvenlik sektörü açık ara en çok ele alınan güvenlik sektörü olmuştur. Bu bağlamda, Gözlemci Ülkelerin bölgeyle ilgili stratejilerinde en az askerî ve toplumsal güvenlik unsurlarını, en sık çevresel güvenlik unsurlarını dikkate aldığı söylenebilir. Siyasî ve ekonomik güvenlik sektörlerine dair konular, genelde tüm Gözlemci Ülkelerin genelde orta derecede önem verdiği konular olmuştur. Nitekim bu durum, Tablo 3.40'taki renk dağılımında da net bir şekilde görülmektedir.

Gözlemci Ülkelerin Arktik strateji belgelerinde yardımcı göstergelerin kodlanma sayıları ise, çoktan aza, sırasıyla şu şekildedir:

1. Tanımlama ve Sınırlandırma: 144
2. Arktik Rotalar: 125
3. Yeraltı Kaynakları: 96
4. Birleşmiş Milletler: 81
5. Avrupa Birliği: 75
6. Rusya Federasyonu: 29
7. NATO: 20
8. Amerika Birleşik Devletleri: 10
9. Çin Halk Cumhuriyeti: 8

Arktik-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin genelinde en yoğun kodlanan yardımcı göstergelerin başında Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin gelmesi, bölge siyaseti ve ticaretindeki varlıklarını meşru bir zemine oturtma ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda yalnızca bölgenin nasıl tanımlandığı ve sınırlarının nerelerden başladığı değil; ağırlıklı olarak, ülkenin Arktik Bölge'yle ilgili mazisi, bölgedeki bilimsel araştırmalara katkısı, bölgede yaşanan değişikliklerin kendi ülkelerine de olan etkisi, bölgenin küresel bir miras olduğu gibi konular yer almaktadır. Kodlanma sayısı bakımından bu göstergeyi bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen iki göstergenin izlemiş olması da anlaşılır bir durumdur. Zira az önce de ifade edildiği üzere, ekonomik güvenlik sektörüne dair konular da bu ülkelerin stratejilerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bölgenin sunduğu avantajlardan doğal olarak Gözlemci Ülkeler de yararlanmak istemekte, bunu da genellikle bölgenin tüm insanlığın yararına hizmet etmesi gerekliliği bağlamında dile getirmektedir. Bölgede etkin aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerin toplam kodlanma sayılarına bakıldığında, Gözlemci Ülkelerin bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörlerden ve NATO gibi bir güvenlik örgütünden ziyade BM ve AB gibi örgütlere daha fazla önem verdikleri

görülmektedir. Avrupa Birliği göstergesinin yalnızca AB üyesi ülkelerin ve İngiltere'nin strateji belgesinde kodlanmış olması; öte yandan İspanya ve İtalya'nın NATO üyesi olmalarına rağmen strateji belgelerinde bu örgüte hiç değinmemiş olmaları dikkat çekicidir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Daimi Üyeleri'nden Çin ve İngiltere'nin strateji belgesinde en çok sayıda kodlanan yardımcı gösterge Birleşmiş Milletler göstergesi iken; BMGK'nin bir diğer daimi üyesi Fransa'nın strateji belgesinde Avrupa Birliği göstergesinin (33) Birleşmiş Milletler göstergesinden (7) oldukça fazla sayıda kodlanmış olması da bir başka ilgi çekici detay olarak ön plana çıkmaktadır.

Tablo 3.40, Gözlemci Ülkelerin bölgeye yaklaşımlarına dair tek başına bile bazı ipuçları veriyor olsa da, göstergeler-arası ikili ilişkileri gösteren Tablo 3.41 ile birlikte yapılacak yorumlar daha derin olacaktır.

Tablo 3.41. Tüm Gözlemci Ülke Strateji Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		9	50	24	12	47	1	1	0	11	9	10	0	5
2. Askerî Güvenlik	9		40	13	4	18	5	10	3	8	11	6	14	8
3. Siyasî Güvenlik	50	40		42	22	71	2	7	2	8	14	45	7	25
4. Ekonomik Güvenlik	24	13	42		43	117	2	10	3	45	39	7	1	15
5. Toplumsal Güvenlik	12	4	22	43		47	0	2	0	6	3	3	0	3
6. Çevresel Güvenlik	47	18	71	117	47		2	3	1	43	46	28	1	30
7. Amerika Birleşik Devletleri	1	5	2	2	0	2		1	1	0	1	0	1	1
8. Rusya Federasyonu	1	10	7	10	2	3	1		2	3	8	1	3	2
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	3	2	3	0	1	1	2		3	3	1	1	0
10. Yeraltı Kaynakları	11	8	8	45	6	43	0	3	3		10	2	0	4
11. Arktik Rotalar	9	11	14	39	3	46	1	8	3	10		4	0	6
12. Birleşmiş Milletler	10	6	45	7	3	28	0	1	1	2	4		0	1
13. NATO	0	14	7	1	0	1	1	3	1	0	0	0		4
14. Avrupa Birliği	5	8	25	15	3	30	1	2	0	4	6	1	4	

* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.41’de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm strateji belgelerindeki tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir.

Gözlemci Ülke Strateji belgelerinde göstergelerin kesişimlerini gösteren Tablo 3.41’de ana göstergeler arasındaki ilişkilere bakıldığında, en sık kesişen ikilinin Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Çevresel Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir. Bu durum, Gözlemci Ülkelerin Arktik Bölge stratejilerinde en çok üzerinde durdukları konulardan birinin sürdürülebilir kalkınma olmasından kaynaklanmaktadır. Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin neredeyse tamamında sürdürülebilir kalkınma konusuna özel bir alt-başlık bulunmaktadır. Hatta Hindistan’ın Arktik strateji belgesinin başlığında sürdürülebilir kalkınma ifadesi yer almaktadır. En yüksek ikinci kesişim sayısını ise Siyasî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri oluşturmuştur. Gözlemci Ülkeler, ağırlıklı olarak, çevresel güvenlik sektörüne dair girişimlerin uluslararası işbirliği yoluyla ve uluslararası örgütler vesilesiyle gerçekleştirilmesi gerektiğini sık sık vurgulamakta, bu da doğal olarak işbirliğini ve çevrenin korunmasını içeren iki göstergenin kesişim sayısını artırmaktadır. Ana göstergeler arasındaki en az kesişim ise Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri arasında gerçekleşmiştir. Daha önce defaatle ifade edildiği üzere, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkeler, askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konulara çok yer ayırmamıştır. Bu durum doğal olarak bu iki göstergenin kesişim sayılarına da yansımıştır. Toplumsal Güvenlik göstergesinin diğer ana göstergelerle oluşturduğu kesişim sayılarına bakılarak, Gözlemci Ülkelerin toplumsal güvenliğe tehdit oluşturan unsurlar olarak genelde çevresel ve ekonomik güvenlikle ilişkili konuları gördüğü söylenebilir.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin ana göstergelerle oluşturduğu kesişimler, Gözlemci Ülkelerin Arktik Bölge’yi tanımlarken ya da bölgeyle ilgili bağlarını ele alırken, ağırlıklı olarak siyasî ve çevresel güvenlik sektörleri çerçevesinde yaklaştığını göstermektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerle kesişimleri, Gözlemci Ülkelerin bölgeyle ilgili tanımlarını ve bağlarını aktarırken ulus devletleri ve bir askerî işbirliği örgütü olan NATO’yu anmaktan kaçındığını ancak BM ve AB’yi daha sık ele aldığını göstermektedir. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen göstergelerle kurduğu ilişki ise, her iki konunun aşağı-yukarı eşit derece yer tuttuğu görülmektedir.

Bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen Yeraltı Kaynakları ve Arktik Rotaların diğer göstergelerle kesişim sayıları, yaklaşık olarak paralel bir seviyede seyretmiştir. Bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergeler yüksek sayılarda kodlanmadıkları için, diğer göstergelerle kurduğu ikililer üzerinden sağlıklı bir yorum yapılamayacaktır. Ancak bölgede etkin olan ulus-üstü aktörleri simgeleyen göstergelerden Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergelerinin ağırlıklı olarak siyasi ve çevresel güvenlik sektörleri bağlamında ele alınırken, NATO göstergesinin askerî güvenlik sektörüyle ilgili konular çerçevesinde işlendiği göze çarpmaktadır.

Tablo 3.41'deki en yüksek kesişim sayılarının önemli fikirler vermesi gibi, hiç kesişmeyen ya da çok az sayıda kesişen göstergeler de bazı fikirler sunmaktadır. Örneğin, yukarıda da ifade edildiği üzere, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerle kesişimleri, Gözlemci Ülkelerin bölgeyle ilgili tanımlarını ve bağlarını aktarırken ulus devletleri ve bir askerî işbirliği örgütü olan NATO'yu anmaktan kaçındığını ancak BM ve AB'yi daha sık ele aldığını göstermektedir. Toplumsal Güvenlik göstergesinin de bölgede etkin olan aktörleri simgeleyen yardımcı göstergelerle kesişim sayılarının ya çok düşük seviyelerde olması ya da bu göstergelerin bazılarıyla hiç kesişmemesi de toplumsal güvenliğe dair konuların aktörler bazında değil, diğer güvenlik sektörleri bağlamında ele alınmış olduğunu göstermektedir.

Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin kodlanma sayılarına bakıldığında, Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergelerinin en düşük yoğunluklarla kodlandığı, en yüksek yoğunluğa Çevresel Güvenlik göstergesinin sahip olduğu, bu göstergeyi Siyasi Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergelerinin takip ettiği görülmektedir. Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, en yüksek sayıdaki kesişimlerin Çevresel Güvenlik göstergesiyle Ekonomik Güvenlik ve Siyasi Güvenlik göstergeleri arasında gerçekleştiği görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak, bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkelerin, Arktik Ülkelerle ilişkilerini sarsabilecek askerî konulara ve onların içişleriyle ilgili olabilecek toplumsal güvenlik konularına sınırlı bir şekilde değindikleri; bunun yerine, kendilerinin Arktik Bölge'ye dair ilgilerine mantıksal bir zemin sunacak çevresel güvenlik sektörüne ilişkin meselelere, bölgede mevcudiyetlerini meşrulaştıracak uluslararası işbirliği, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk gibi siyasi güvenlik sektörüne dair söylemlere ve ekonomik ilişkilere ağırlık verdikleri sonucuna varılmıştır. Böylece, Gözlemci Ülkelerin Arktik Bölge'de tartışmalı konulardan uzak kalarak "orta yolcu" bir siyaset izleme eğilimleri olduğu ortaya çıkmıştır.

3.4. Arktik Konseyi Belgeleri

Daha önce de ifade edildiği üzere, bu çalışmada bütünsel bir yaklaşım kullanılmıştır. Çalışmanın bütünselliği, yalnızca olguları ve algıları bir araya getirmiş olmasından değil; hem aktör çeşitliliği hem de analiz birimi çeşitliliğinden de kaynaklanmaktadır. Aktör ve analiz çeşitliliğini sağlamak için, çalışmada, yalnızca ulus düzeyindeki aktörlere değil, ulus-altı ve ulus-üstü düzeylerindeki aktörlere de yer verilmiştir. Bir ulus-üstü düzeyde aktör olarak Arktik Konseyi'nin belgeleri, bu bağlamda, çalışmanın bütünselliğine katkıda bulunmaktadır. Arktik Konseyi belgeleri olarak, Arktik Konseyi'nin strateji belgeleri şeklinde nitelendirilebilecek ve 1996'dan 2021'e toplamda 13 adet Arktik Konseyi Deklarasyonu belgesi ile birlikte 2021 yılında Arktik Konseyi Sekreteryası tarafından yayımlanan "Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030" başlıklı strateji belgesi analiz edilmiştir.

Tablo 3.42. Analiz Edilen Arktik Konseyi Belgeleri

Belgenin Başlığı	Belgenin Yayımlanma Tarihi
Ottawa Deklarasyonu	1996
Iqaluit Deklarasyonu	1998
Barrow Deklarasyonu	2000
Inari Deklarasyonu	2002
Reykjavik Deklarasyonu	2004
Salekhard Deklarasyonu	2006
Tromso Deklarasyonu	2009
Nuuk Deklarasyonu	2011
Kiruna Deklarasyonu	2013
Iqaluit Deklarasyonu	2015
Fairbanks Deklarasyonu	2017
Rovaniemi Bakanlar Bildirisi	2019
Reykjavik Deklarasyonu	2021
Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030	2021

Tablo 3.42'deki 13 Arktik Konseyi Deklarasyonu belgesi içinde iki tanesiyle ilgili istisnai bir durum vardır. Birincisi, 1996 tarihli Ottawa Deklarasyonu, aynı zamanda Arktik Konseyi'nin kurucu antlaşmasıdır. İkincisi, 2019 tarihli Rovaniemi Bakanlar Bildirisi, başlığından da anlaşılacağı üzere, Konsey deklarasyonu değildir. Finlandiya'nın Rovaniemi kentinde gerçekleştirilen Arktik Konseyi Bakanlar Toplantısı sonucunda taraflar ortak bir deklarasyon metni üzerinde anlaşamamış; ancak, bunun yerine çözüm olarak bakanlar, resmî önemi daha az olan fakat yine de Konsey'de temsil edilen sekiz hükümet arasındaki birliği bir ölçüde korumak için tasarlanmış, Arktik Bölge'de barışı, istikrarı ve yapıcı işbirliğini sürdürme kararlılığını teyit eden, ancak iklim değişikliği sorununa değinmeyen kısa bir bildiri metnine imza atmıştır (Tommerbakke ve Breum, 2019). Bakanların imzaladığı bu bir sayfalık metinden sonra, “Arktik Konseyi'nin 11. Bakanlar Toplantısı Münasebetiyle Dönem Başkanı Açıklaması” başlığıyla, Finlandiya Dışişleri Bakanı Timo Soini adına, bir metin paylaşılmıştır. Bu metin, bundan önceki ve sonraki deklarasyon metinleriyle aynı formatta ve yaklaşık benzer ifadelerle hazırlanmış bir metindir. Ancak metin içinde yer alan “iklim değişikliğini ‘çoğumuz’ temel bir sorun olarak görüyoruz” (Arctic Council, 2019: 7) gibi ifadelerden, hangi konularda anlaşmaya varılamadığı görülmektedir. Nitekim basına yansıyan haberlerde, ABD'nin iklim değişikliğinin Arktik Bölge için ciddi bir tehdit olduğu ifadesine katılmadığı için nihai deklarasyonu imzalamaktan kaçındığı söylenmiştir (Reuters, 2019; The New York Times, 2019; CBC News, 2019).

Tablo 3.42'de görüldüğü üzere, tablonun sonunda, 2021 tarihli Arktik Konseyi Stratejik Planı da yer almaktadır. Bu metin, tüm Arktik Ülkelerin temsilcilerinin imzalarının yer aldığı deklarasyonlardan biri olmasa da, hem başlığı hem de Arktik Konseyi Sekreteryası tarafından yayımlanmış olması bakımından Konsey'in resmî strateji belgesi olarak çalışmada analize dâhil edilmiştir. Bu strateji belgesinin kaleme alınış şekli ve üslubu, Arktik Konseyi deklarasyonlarına oldukça benzemektedir. Arktik Konseyi deklarasyonlarından farklı olarak 2021 tarihli bu strateji belgesi, bir kitapçık şeklinde, görsellerin sıkça kullanıldığı bir metin belgesi şeklindedir.

Tablo 3.43. Göstergelerin Belgelerde Kodlanma Sıklığı (Nicel)

GÖSTERGELER	ARKTİK KONSEYİ BELGELERİ VE YILLARI*														TOPLAM
	1996 Ott.	1998 Iqa.	2000 Bar.	2002 Ina.	2004 Rey.	2006 Sale.	2009 Tro.	2011 Nu.	2013 Kir.	2015 Iqa.	2017 Fair.	2019 Rov.	2021 Rey.	AC Str. Plan	
Tanımlama	17	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	2	4	38
Askeri Güvenlik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Siyasi Güvenlik	7	6	14	21	15	24	19	12	13	15	20	28	21	30	245
Ekonomik Güvenlik	6	9	14	17	14	13	7	2	7	5	9	12	13	15	143
Toplumsal Güvenlik	8	10	10	20	11	29	17	7	8	19	16	29	19	28	231
Çevresel Güvenlik	10	21	36	43	37	47	50	23	20	28	35	45	44	37	476
Amerika Birleşik Devletleri	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Rusya Fed.	0	1	0	3	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	11
Çin Halk Cum.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yeraltı Kay.	1	0	2	6	1	2	5	0	1	2	0	0	0	1	21
Arktik Rotalar	0	1	2	2	3	1	5	2	1	1	3	3	5	3	32
Birleşmiş Milletler	0	2	0	1	1	5	2	3	1	2	1	1	4	2	25
NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avrupa Birliği	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4
TOPL.	49	53	81	115	86	126	107	51	54	74	85	119	108	120	1228

Analize dâhil edilen ve tabloda gösterilen Arktik Konseyi belgelerinin tam başlıkları, sırasıyla, şu şekildedir: 1996 Ottawa Deklarasyonu; 1998 Iqaluit Deklarasyonu; 2000 Barrow Deklarasyonu; 2002 Inari Deklarasyonu; 2004 Reykjavik Deklarasyonu; 2006 Salekhard Deklarasyonu; 2009 Tromso Deklarasyonu; 2011 Nuuk Deklarasyonu; 2013 Kiruna Deklarasyonu; 2015 Iqaluit Deklarasyonu; 2017 Fairbanks Deklarasyonu; 2019 Rovaniemi Bakanlar Bildirisi; 2021 Reykjavik Deklarasyonu; 2021 Arktik Konseyi Stratejik Planı: 2021-2030

MAXQDA programının görsel araçlarından biri olan Kod Matris Tarayıcı aracıyla oluşturulan Tablo 3.43, kod frekanslarının belgeler arası dağılımını göstermektedir. Tablodaki sayısal değerler, ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili göstergenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık

maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Örneğin, 1996 Ottawa Deklarasyonu sütununda yer alan 17 değeri ile 2006 Salekhard Deklarasyonu sütununda yer alan 47 değeri aynı koyu kırmızı renk ile verilmiştir. Böylece, toplamda 49 kodlama yapılan 1996 Ottawa Deklarasyonu belgesi ile toplamda 126 kodlama yapılan 2006 Salekhard Deklarasyonu belgesi arasındaki nicel farklılık dengelenmiştir.

Tablo 3.44. Tüm Arktik Konseyi Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	4	3	8	5	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askeri Güvenlik	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Siyasi Güvenlik	4	0		20	36	62	2	1	0	0	5	2	0	3
4. Ekonomik Güvenlik	3	0	20		70	98	0	1	0	6	2	4	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	8	0	36	70		107	0	0	0	3	1	4	0	0
6. Çevresel Güvenlik	5	0	62	98	107		0	11	0	16	27	22	0	1
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	2	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	1	1	0	11	0		0	0	0	1	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	0	0	6	3	16	0	0	0		1	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	0	5	2	1	27	0	0	0	1		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	2	4	4	22	0	1	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.44'te değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm strateji belgelerindeki tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili

ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir.

Tablo 3.43 ve Tablo 3.44, Arktik Konseyi belgelerindeki göstergelerin dağılımlarını ve birbirleriyle oluşturdukları kesişim sayılarını göstermektedir. Yalnızca bu tablolara bakılarak dört başı mamur bir analiz yapılamaz; ancak tablolardaki sayılar, belgelerde ele alınan konular hakkında önemli ipuçları vermektedir. Çalışmanın bu bölümünde Arktik Konseyi belgelerine dair analizler, daha önceki bölümlerdeki gibi her bir belge için ayrı başlıklar hâlinde değil, ana göstergeler ve yardımcı göstergeler başlıkları altında yapılmıştır. Çünkü burada ele alınan metin belgeleri, ülkelerin strateji belgelerine nazaran daha kısa belgelerdir ve genelde birbirinin revizyonu şeklindedir. Nitekim aşağıdaki başlıklar altında yapılan analizlerde bu durum açıkça görülmektedir. Ancak, onun öncesinde, değinilmesi gereken bir istisnai durum vardır.

Daha önce ifade edildiği üzere, Arktik Konseyi belgelerinde iki istisnai durum vardır. Bunlardan biri, 2019'da yapılan Bakanlar Toplantısı sonucunda bir deklarasyonun değil bir bildirinin yayımlanmasıdır. Diğer istisnai durum ise, 1996 Ottawa Deklarasyonu'nun aynı zamanda Arktik Konseyi'nin kurucu belgesi olmasıdır. Arktik Konseyi'ni resmen kuran metin olan 1996 Ottawa Deklarasyonu, doğal olarak, daha betimleyici bir dile sahiptir. Bu deklarasyonda Arktik Konseyi'nin kuruluş amacı, hedefleri, bileşenleri, işleyişi, çalışma kapsamı, toplanma periyodu gibi konulara ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Dolayısıyla, çalışma kapsamında belirlenen Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi kapsamına giren çok sayıda ifade olmuş, bu da Tablo 3.46'ya yansımıştır.

3.4.1. Ana Göstergeler

Tablo 3.43'te görüldüğü üzere, Arktik Konseyi belgelerinde yapılan kodlamalar, büyük oranda, çalışma için tespit edilen ana göstergelerle yapılmıştır. Arktik Konseyi belgeleri olarak analiz edilen 14 belgede yapılan toplam 1.228 kodlamanın 1.095'i ana göstergelerle yapılmıştır. Bu sayılar oransal olarak, tüm kodlamaların % 89'unun ana göstergelerle yapılmış olduğu anlamına gelmektedir. Arktik Konseyi belgeleri bir bütün olarak ele alındığında ise, toplam metinlerinin % 81'inin ana göstergelerle kodlanmış olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 3.48).

Ana göstergelerin ikililer hâlinde kesişme sayılarını gösteren Tablo 3.44'te en sık kesişmelerin Çevresel Güvenlik – Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik – Ekonomik Güvenlik göstergeleri arasında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ana göstergelerin birbirleriyle ilişkileri hakkında önemli ancak Tablo 3.44'te aktarılamayan bir başka durum vardır. Tüm Arktik Konseyi belgeleri içinde, Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki 4 ana gösterge, 7 kere aynı ifadeler üzerinde kesişmiştir. Örneğin, 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda,

Arktik Konseyi'nin, Arktik sakinlerinin katılımıyla, özellikle sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması konularında, Arktik Ülkeler arasında işbirliğini, koordinasyonu ve etkileşimi teşvik etmek için kurulduğuna dair bir ifade yer almaktadır (Arctic Council, 1996). 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda bu ifade tekrar edilmiş (Arctic Council, 1998); 2000 Barrow Deklarasyonu'nda Arktik ikliminin siyasî, çevresel, insan sağlığı, sosyal, kültürel ve ekonomik etki ve sonuçlarının ele almasını talep edilmiştir (Arctic Council, 2000). 2002 Inari Deklarasyonu'nda ise şeffaf ve açık bir süreç sağlamak ve iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmek ve bunlara uyum sağlamak için erken önlem almak amacıyla ulusal hükümetler, Yerli topluluklar, bölgesel yönetimler, iş dünyası ve bilimsel uzmanlar arasında iklim değişikliğinin sonuçları ve politika önlemlerine ilişkin bir diyalog penceresi açılmasının önemi vurgulanmıştır (Arctic Council, 2002). 2021'de yayımlanan Arktik Konseyi Strateji Planı'nda ise Arktik Konseyi'nin bölge için kritik öneme sahip konularda bilgi, anlayış ve eylemleri geliştirmeye ve bölge için geçerli olan güçlü yasal çerçeveyi desteklemeye devam ederek Arktik işbirliğinde önde gelen hükümetlerarası forum olmaya devam etmekle birlikte bölgede sosyal ve ekonomik kalkınmaya ve çevrenin korunmasına etkili bir şekilde katkıda bulunacağı belirtilmiştir (Arctic Council, 2021a).

Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik, Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerinin 4'lü olarak kesiştiği yukarıdaki örneklerin gösterdiği üzere, Arktik Konseyi belgelerinde kapsamlı ifadeler kullanmaya yönelik bir eğilim vardır. Bu eğilim, göstergelerin 3'lü kesişimlerinde de görülmektedir. İncelenen 14 belgenin 11'inde, Ekonomik Güvenlik, Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri toplamda 52 noktada üçlü bir şekilde kesişmiştir. Bu üç göstergenin kesiştiği bölümlerde, genellikle, iklim değişikliğinin çevresel, sosyal ve ekonomik sonuçlarının olacağından bahsedilmektedir. Örneğin, 2004 Reykjavik Deklarasyonu'nda Üye Ülkelerin iklim değişikliğinin çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerine uyum sağlamak ve bunları yönetmek için etkili önlemler almaya teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiş (Arctic Council, 2004); 2006 Salekhard Deklarasyonu'nda ise bölgedeki hızlı değişimlerin önemli sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerinin olabileceği dile getirilmiştir (Arctic Council, 2006).

3.4.1.1. Askerî Güvenlik

Göstergeler bağlamında Tablo 3.43'te göze çarpan ilk durumlardan biri, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmamış olmasıdır. Çalışmanın teorik altyapısının bir parçası olan Askerî Güvenlik göstergesi, Arktik Ülkelerin ve Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde de en az kodlanan ana gösterge konumundadır. Ancak Arktik Konseyi'nin belgelerinde bu

göstergenin bir kere bile kodlanmamış olması, askerî güvenlik sektörüne dair meselelerin Konsey'in etkinliklerinin ve çalışma alanının net bir şekilde dışında olduğunu bir kez daha göstermektedir. Nitekim Arktik Konseyi'nin kurucu metni olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda "Arktik Konseyi askerî güvenlikle ilgili konularla ilgilenmemelidir" şeklinde bir ifade yer almaktadır (Arctic Council, 1996).

3.4.1.2. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, analiz edilen Arktik Konseyi belgelerinde, Çevresel Güvenlik göstergesinden sonra en yüksek sayıda kodlanmış gösterge konumundadır. Tüm Arktik Konseyi belgelerinde toplamda 245 kere kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir.

Arktik Konseyi'nin kurucu antlaşması hüviyetinde olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda, kurucuların (Arktik Ülkelerin) bölgede işbirliği gerektiren meselelerin ele alınması için, Yerli halk temsilcilerinin de katılımıyla, Arktik sorunlarının düzenli olarak hükümetlerarası değerlendirilmesini ve istişare edilmesini sağlamak arzusunda oldukları dile getirilmiş ve Arktik Konseyi'nin siyasî öneminin bilincinde olarak bu deklarasyonu imzaladıkları belirtilmiştir (Arctic Council, 1996). 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda Arktik Konseyi'nin ve bileşenlerinin, Barents Avrupa-Arktik Konseyi, İskandinav Bakanlar Konseyi gibi mevcut kuruluşlarla ve yakın işbirliği yapmasının gerekliliği vurgulanmış (Arctic Council, 1998); 2000 Barrow Deklarasyonu'nda uluslararası işbirliğinin Arktik Bölge'deki önemli sorunların çözümünde büyük önem taşıdığı kabul edilmiştir (Arctic Council, 2000). Arktik Konseyi'nin, Yerli halkları ve ulus devletleri temsil eden kuruluşlar ve hükümetler arasında benzersiz bir ortaklık kurma niteliğinin vurgulandığı 2002 Inari Deklarasyonu'nda, Konsey'deki işbölümünün derinleşmeye ve tüm ülkelerin daha aktif rol almaya başladığı görülmektedir. 2002 Inari Deklarasyonu'nda Norveç'in AMAP ve ACAP sekretaryasına, İzlanda'nın CAFF ve PAME sekretaryasına, ABD'nin ACIA sekretaryasına, Danimarka'nın IPS sekretaryasına ve Kanada'nın SDWG sekretaryasına ev sahipliği yapmayı teklif ettiği aktarılmıştır (Arctic Council, 2002). 2004 Reykjavik Deklarasyonu'nda Arktik Konseyi'nin uluslararası arenada görünürlüğünün arttığı belirtilmiş (Arctic Council, 2004); Arktik Konseyi'nin kuruluşunun onuncu yıl dönümünün kutlandığı 2006 Salekhard Deklarasyonu'nda, Konsey'in on yılda bölge ilişkilerinde karşılıklı anlayışın ve işbirliğinin artırılması konusunda önemli bir forum olduğunu kanıtladığı ve bölge sakinlerinin refahına büyük bir katkı sağladığı ifade edilmiştir (Arctic Council, 2006).

Rusya'nın 2007 yılında, kıta sahanlığının 200 deniz mili ötesinde, Kuzey Kutbu'nun bulunduğu noktada Arktik Okyanusu'nun dibine Rus bayrağı dikmesinin ve 2008 yılındaki Gürcistan müdahalesinden sonraki ilk Bakanlar Toplantısı 2009'da gerçekleştirilmiştir. 2009 Tromso Deklarasyonu'nda, uluslararası ilişkilerde hukukun üstünlüğünün barışçıl bölgesel kalkınmanın ön koşulu olduğunu teyit edildiği ifadelerine yer verilmiş; başta deniz hukuku olmak üzere Arktik Okyanusu için kapsamlı bir yasal çerçevenin geçerli olduğunu ve bu çerçevenin bu okyanusun sorumlu yönetimi için sağlam bir temel sağladığı hatırlatılmıştır. Yine bu deklarasyonda, Bakanlar Toplantıları arasında ortaya çıkan sorunları tartışmak üzere Daimi Katılımcıların temsilcileriyle Bakan yardımcısı düzeyinde bir toplantı düzenleyerek Arktik Konseyi'nin siyasi rolünün daha da güçlendirilmesine karar verilmiştir. Arktik Konseyi'nin siyasî boyutunun önemli bir dönüşümden geçmesi gerektiği dile getirilen Tromso Deklarasyonu'nda, Konsey'in hedeflerini gerçekleştirmek için en iyi şekilde nasıl yapılandırılması gerektiği ve Gözlemci Ülkelerle Daimi Katılımcıların Konsey faaliyetlerine katılımlarının nasıl artırılacağı konularında araştırma yapılması yönünde karar alındığı ifade edilmiştir (Arctic Council, 2009). Buradaki kararlara paralel olarak, 2011 Nuuk Deklarasyonu'nda ilk kez "Arktik Konseyi'ni Güçlendirmek" alt-başlığı kullanılmış; Arktik Konseyi'nin himayesinde müzakere edilen ilk yasal olarak bağlayıcı anlaşma olan Kuzey Kutbu'nda Havacılık ve Denizde Arama ve Kurtarma Alanında İşbirliği Anlaşması'nın imzalandığı duyurulmuştur. Yine bu deklarasyonda, Arktik Konseyi'nin güçlendirilmesine yönelik kararların uygulanması için bir görev gücü kurulmasına karar verildiği beyan edilmiştir (Arctic Council, 2011). 2013 Kiruna Deklarasyonu, Konsey'i güçlendirmek adına önemli ilerlemelerin kaydedildiği ifade edilerek başlamıştır. Arktik Konseyi'nin himayesinde müzakere edilen ilk yasal olarak bağlayıcı anlaşmanın yürürlüğe girdiği belirtilmiş ve ikinci yasal olarak bağlayıcı anlaşma olan Arktik Bölge'de Deniz Petrol Kirliliğine Hazırlık ve Müdahale Konusunda İşbirliği Anlaşması duyurulmuştur (Arctic Council, 2013). Arktik Bölge'de barışı, istikrarı ve yapıcı işbirliğini sürdürme kararlılığının yeniden teyit edildiği 2015 Iqaluit Deklarasyonu'nda Gözlemci Ülkelere ve Daimi Katılımcılara katkıları için özellikle teşekkür edilmiştir (Arctic Council, 2015). 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda Arktik Konseyi'nin 20. Yıldönümü kutlanmış; Konsey'in Arktik Bölge için önde gelen hükümetlerarası forum olarak faaliyetlerini daha da güçlendirme taahhüdü verilmiştir (Arctic Council, 2017).

ABD'nin muhalif tutumu dolayısıyla ortak bir deklarasyonun değil bir bildirinin yayımlandığı 2019 Rovaniemi Toplantısı'nda, tüm Arktik Ülkelerin imzasının bulunduğu bir sayfalık metinde, Arktik Bölge'de barışı, istikrarı ve yapıcı işbirliğini sürdürme kararlılığı teyit

edilmiş; ayrıca Yerli halkların haklarına ve Daimi Katılımcıların Konsey içindeki önemli rolüne değinilmiştir. 2019 tarihli bu Arktik Konseyi belgesinin devamında dönem başkanının açıklamalarına yer verilmiştir. Ancak bu metin, bir konuşma metninden ziyade, önceki ve sonraki deklarasyonlara benzer bir metin hâlinde. Açıkçası, ABD'nin iklim konularına dair bazı çekincelerini ortaya koyarak imzalamaya yanaşmadığı deklarasyon metninin, üzerinde bazı değişiklikler yapılarak, dönem başkanlığını yürüten Finlandiya'nın dışişleri bakanının açıklamaları şeklinde yayımlandığı söylenebilir. Nitekim bu belgede de önceki deklarasyonlara benzer ifadeler yer verilmiş; hatta Arktik Konseyi bünyesinde görüşülen ve yasal olarak bağlayıcı üçüncü anlaşma olan Uluslararası Arktik Bilimsel İşbirliğinin Geliştirilmesi Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği duyurulmuştur (Arctic Council, 2019). 2021 Reykjavik Deklarasyonu'nda Arktik Konseyi'nin 25. Yıldönümü kutlanmış, bölgede sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması konularında kaydedilen ilerlemenin altı çizilmiş, Arktik Konseyi'nin bölgedeki işbirliği için önde gelen forum olduğu yinelenmiştir (Arctic Council, 2021b).

2021 yılında yayımlanan diğer Arktik Konseyi belgesi, Arktik Konseyi Strateji Planı: 2021-2030 başlığını taşımaktadır. Bu belgenin ilk cümlesi, *“2030 yılında Arktik Bölge'nin, Yerli halklar başta olmak üzere tüm bölge sakinleri için canlı, müreffeh, sürdürülebilir ve güvenli bir yuva olan ve onların haklarına ve refahına saygı duyulan bir barış, istikrar ve yapıcı işbirliği bölgesi olarak kalmasını öngörüyoruz”* şeklindedir (Arctic Council, 2021a: 6). Belgedeki ifadelerle göre Arktik Konseyi, bölge için kritik öneme sahip konularda bilgi, anlayış ve eylemleri geliştirmeye ve bölge için geçerli olan güçlü yasal çerçeveyi desteklemeye devam ederek Arktik işbirliğinde önde gelen hükümetlerarası forum olmaya devam edecektir. Konsey, sosyal ve ekonomik kalkınmayı destekleyecek, iklimsel değişimi yavaşlatma ve değişime uyum çalışmalarını sürdürecektir, çevrenin korunması konusunda inisiyatif alacak, bölgenin sunduğu fırsatları değerlendirme ve risklerle baş etme konusunda öncü rol oynayacaktır. Konsey ayrıca denizcilik konularında işbirliğini geliştirmek ve hukukun üstünlüğüne ve Arktik sulara uygulanabilir mevcut yasal çerçevelere saygıyı teşvik etmek için çalışacaktır (Arctic Council, 2021a: 6-8). Arktik Konseyi'nin örgüt olarak güçlendirilmesi konusuna ayrı bir önem verilen Arktik Konseyi Strateji Planı'nda, Konsey'in çalışma yöntemlerinin, organizasyonunun ve yapısının gözden geçirileceği ve Konseyin bu Stratejik Planı başarılı bir şekilde uygulayabilmesi için gerektiği şekilde güncelleyebileceği; Çalışma Grupları ve diğer yardımcı organlar arasındaki çalışma planlarının ve faaliyetlerin bu Stratejik Planla uyumlu hale getirileceği; Konseyin kimliğinin bir bütün olarak sağlamlaştırılacağı; politika tavsiyelerinin bilimsel verilere dayanması ancak gerektiğinde geleneksel bilginin de uygun şekilde

kullanılmasının sağlanacağı; ortak önceliklere dayalı olarak Daimi Katılımcıların Konsey faaliyetlerine tam ve etkili katılımlarını kolaylaştırmak için kapasitelerinin güçlendirileceği; Konseyin finansmanının daha da geliştirilmesi ihtiyacının değerlendirileceği; yapıcı, dengeli ve anlamlı Gözlemci katılımının geliştirileceği ve Arktik Bölge ile dünyanın geri kalanı arasındaki karşılıklı bağlantıyı yansıtan uluslararası ve hükümetlerarası kurum ve girişimlerle işbirliğinin daha da geliştirileceği ifade edilmiştir (Arctic Council, 2021a: 22-23).

3.4.1.3. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, Arktik Konseyi belgeleri içinde, hiç kodlanmamış olan Askerî Güvenlik göstergesi dışarıda tutulursa, en az sayıda kodlanan ana gösterge olmuştur. Tüm Arktik Konseyi belgelerinde toplamda 143 kere kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 98'inde (% 69'unda) Çevresel Güvenlik göstergesiyle, 70'inde (% 49'unda) ise Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Ayrıca, daha önce de ifade edildiği üzere, Ekonomik Güvenlik göstergesi, aynı anda hem Toplumsal Güvenlik hem de Çevresel Güvenlik göstergeleriyle toplamda 52 noktada üçlü bir şekilde kesişmiştir. Bu sayılardan anlaşıldığı üzere, Ekonomik Güvenlik göstergesi, ağırlıklı olarak Çevresel Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleriyle birlikte kodlanmıştır. Bir başka ifadeyle, ekonomik güvenlik sektörüne dair konular, büyük oranda, insan-çevre ilişkisi ve halkın refahı gibi çevresel ve toplumsal güvenlik sektörleriyle ilgili meseleler çerçevesinde ele alınmıştır. Örneğin, 2006 Salekhard Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'de biyolojik çeşitliliğin korunmasının, sürdürülebilir kalkınmanın yanı sıra bölge sakinlerinin mevcut ve gelecekteki refahı için gerekli bir koşul olduğu ifade edilmiştir (Arctic Council, 2006). Bunun gibi birden fazla güvenlik sektörüne dâhil olabilecek ifadeler, istisnasız tüm Arktik Konseyi belgelerinde defaatle yer almıştır.

Analiz edilen Arktik Konseyi belgelerinde en sık vurgulanan konu başlıklarından biri, bölgenin sürdürülebilir bir şekilde kalkınmasının sağlanmasıdır. Nitekim Arktik Konseyi'nin kurucu sözleşmesi olan Ottawa Deklarasyonu'nun ilk ifadelerinden biri, Arktik Ülkelerin bölgede sürdürülebilir kalkınmaya olan bağlılıklarıyla alakalıdır. Hatta kalkınma konsepti yalnızca ekonomik bağlamda değil, aynı zamanda sosyal bağlamda da kullanılmıştır. Ottawa Deklarasyonu'na göre kalkınma, iyileştirilmiş sağlık koşulları ve kültürel refah gibi konular da dâhil olmak üzere ekonomik ve sosyal bağlamda gerçekleştirilmelidir (Arctic Council, 1996).

Ottawa Deklarasyonu'nda yapılan sürdürülebilir kalkınma vurgusu, istisnasız tüm Arktik Konseyi belgelerinde, bazen aynı kelimelerle bazense birbirine yakın ifadelerle, defaatle tekrarlanmıştır. 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda, Sürdürülebilir Kalkınma Programı'nın ve

Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu'nun kurulduğu ilan edilmiş, çalışma prensipleri aktarılmıştır. 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda ayrıca, tüm Arktik Konseyi faaliyetleri için güvenilir finansman sağlamaya yönelik çabaların güçlendirileceği de dile getirilmiştir (Arctic Council, 1998). Arktik Bölge'nin altyapı problemine ilk kez 2002 Inari Deklarasyonu'nda değinilmiştir. Bu deklarasyonda, iklim değişikliğinin bölgedeki altyapı üzerinde yaratabileceği önemli etkiyi akılda tutarak, bölgede sürdürülebilir kalkınmayı geliştirme çabalarında havacılık, deniz ve kara taşımacılığı ile modern telekomünikasyon alanlarında altyapının önemini vurgulanmıştır (Arctic Council, 2002).

2004 Reykjavik Deklarasyonu'nda ilk kez Arktik Konseyi faaliyetlerinin finansmanı hakkında bir alt başlık açılmıştır. Burada, Konsey faaliyetlerini finanse etme çabalarının güçlendirilmesi ihtiyacını vurgulanmış; belirli öncelikli Arktik Konseyi projeleri için finansmanın belirlenmesi, harekete geçirilmesi ve aktarılması sürecini geliştirmeye yönelik bir mekanizma olarak Proje Destek Aracı konseptinin desteklenmesi yönünde karar alınmış; Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler'in Proje Destek Aracına katkıda bulunacağı beyan edilmiştir (Arctic Council, 2004). Enerji konusu ekonomik bir fırsat olarak ilk kez 2009 Tromso Deklarasyonu'nda ele alınmıştır. Burada, Arktik Ülkelerin, özellikle enerji tüketicisi olarak, gelecekte bölgenin kalkınma açısından önemini dikkate alacakları belirtilmiştir (Arctic Council, 2009). Bu yönde bir açıklamanın Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu'nun (*United States Geological Survey [USGS]*) 2008 yılında tamamladığı ve Arktik Bölge'de dünyanın keşfedilmemiş gazının yaklaşık %30'unun ve dünyanın keşfedilmemiş petrolünün %13'ünün bulunabileceğini açıkladığı çalışmanın ardından gelmesi şaşırtıcı değildir. USGS'in araştırmasının etkisi sonraki deklarasyonlarda da görülmektedir. Örneğin, 2013 Kiruna Deklarasyonu'nun ilk ifadelerinde, o zamana kadarki deklarasyonlarda görülmemiş bir şekilde, ekonomik kalkınmanın ve çevrenin korunmasının yanı sıra (hatta orijinal metindeki sırası düşünülürse bu iki konudan daha önce) kaynakların sürdürülebilir kullanımının önemini bilincinde olduğu beyan edilmiştir. Yine bu deklarasyonda, ilk alt-başlık ilk kez ekonomik durumun geliştirilmesi konusunda belirlenmiştir. “Ekonomik ve Sosyal Koşulların İyileştirilmesi” başlığını taşıyan bu bölümde, yine bir ilke imza atılmış ve iş dünyasından bahsedilmiştir. Arktik Bölge'nin gelişiminde iş dünyasının merkezî rolünün olduğu kabul edilmiş ve bölgede sürdürülebilir kalkınmayı ilerletmek için iş dünyası ile işbirliğinin ve etkileşimin artırılması kararlaştırılmıştır (Arctic Council, 2013).

2015 Iqaluit Deklarasyonu'nda Arktik Ekonomi Konseyi'nin kurulması memnuniyetle karşılanmış ve bölge halkının yararına ekonomik kalkınmayı artırmak amacıyla bu organla işbirliğine dayalı bir ilişki geliştirileceği beyan edilmiştir. Yine bu deklarasyonda, turizmin

artan öneminin farkında olduğu ifade edilmiştir (Arctic Council, 2015). Turizm ile ilgili olarak, 2019 Rovaniemi Bakanlar Bildirisi'nde, Arktik turizmindeki kayda değer bir büyümenin olduğu ve sürdürülebilir Arktik turizmini sağlamak için en iyi uygulamaların geliştirilmesi ve paylaşılması konusunda gelişmiş işbirliği yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Arctic Council, 2019). 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda, 2016 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve bunların 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi ihtiyacı yeniden teyit edilmiştir. Özel sektörle işbirliğinin ve Arktik Ekonomi Konseyi'nin faaliyete geçmesinin önemi tekrar vurgulanmış; sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı geliştirmek ve Yerli halkları güçlendirmek konularında çalışılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, Arktik topluluklarda sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme ve dayanıklılık oluşturmada eğitimin önemi, ilk kez 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda dile getirilmiştir (Arctic Council, 2017).

Arktik Konseyi'nin 25. yıldönümünün kutlandığı 2021 Reykjavik Deklarasyonu'nda, COVID-19 pandemisinin etkileri ele alınmıştır. Bu belgede güvenli ve sağlıklı Arktik sakinlerinin refahını teşvik edecek konularda işbirliğine verilen desteğin sürdüğü, COVID-19 salgınının Arktik topluluklar üzerindeki etkilerinin araştırıldığı ve bölge sakinlerinin gelecekteki küresel sağlık sorunlarına ve bölgedeki yaşamdaki diğer büyük aksaklıklara karşı koyma yeteneklerini desteklemek için daha fazla çalışılacağı ifade edilmiş ve bölgede istihdam fırsatlarını artırma ve yaşam standartlarını yükseltme, bölgedeki işletmeleri destekleme ihtiyacının zuhur ettiği belirtilmiştir. Ayrıca, Arktik Ekonomi Konseyi ve Arktik Konseyi'nin Ekim 2019'da Reykjavik'te yaptığı ilk ortak toplantı hatırlatılmış; Arktik Ekonomi Konseyi ve diğer uygun sivil toplum ve özel sektör aktörleriyle daha fazla işbirliği yapılacağı beyan edilmiştir (Arctic Council, 2021b). Arktik Konseyi Strateji Planı'nda, 2030'da Arktik Bölge'deki tüm insanların çevreye saygı göstererek sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınma için geniş yollara sahip olacağı belirtilmiştir. Bölgede yaşayan tüm sakinlerin haklarına ve kültürlerine saygı göstererek bölgedeki doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımının, dirençli toplumlara katkıda bulunacağı ifade edilmiştir. Strateji Planı'na göre Konsey, bölgede sosyal ve ekonomik kalkınmaya, iklim değişikliğinin azaltılmasına ve çevrenin korunmasına etkili bir şekilde katkıda bulunacaktır (Arctic Council, 2021a).

3.4.1.4. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal Güvenlik göstergesi, kodlanma sayısı bakımından Arktik Konseyi belgeleri içinde, ikinci sıradaki Siyasî Güvenlik göstergesinden az bir farkla, üçüncü sırada yer

almaktadır. Tüm Arktik Konseyi belgelerinde toplamda 231 kere kodlanan Toplumsal Güvenlik göstergesi, bunların 107'sinde (% 46'sında) Çevresel Güvenlik göstergesiyle, 70'inde (% 30'unda) ise Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Ayrıca, daha önce de ifade edildiği üzere, Toplumsal Güvenlik göstergesi, aynı anda hem Ekonomik Güvenlik hem de Çevresel Güvenlik göstergeleriyle toplamda 52 noktada üçlü bir şekilde kesişmiştir. Bu sayılardan anlaşıldığı üzere, Toplumsal Güvenlik göstergesi, ağırlıklı olarak Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle birlikte kodlanmıştır. Bir başka ifadeyle, toplumsal güvenlik sektörüne dair konular, büyük oranla, insan-çevre ilişkisi, sürdürülebilir kalkınma ve yatırım gibi çevresel ve ekonomik güvenlik sektörleriyle ilgili meseleler çerçevesinde ele alınmıştır. Örneğin, 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda Konsey, Arktik Bölge sakinlerinin refahının ve bölgenin sürdürülebilir kalkınmasının sağlanması için çevrenin korunması ve Yerli toplulukların ve diğer bölge sakinlerinin ekonomisinin, kültürünün ve sağlığının gözetilmesi konularında taahhüt etmiştir (Arctic Council, 1998). Bunun gibi birden fazla güvenlik sektörüne dâhil olabilecek ifadeler, istisnasız tüm Arktik Konseyi belgelerinde defaatle yer almıştır.

Arktik Konseyi'nin kurucu metni hüviyetinde olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nun ilk ifadesi, Konsey'in, Yerli toplulukların Arktik Bölge'yle olan özel ilişkisinin ve bölgeye benzersiz katkılarının farkında olarak, Arktik Bölge'de yaşayanların refahına olan bağlılığını onaylandığı şeklindedir. Ayrıca, takip eden paragrafta, ekonomik ve sosyal kalkınma, iyileştirilmiş sağlık koşulları ve kültürel refah da dâhil olmak üzere bölgenin sürdürülebilir kalkınmasını sağlanacağı ifade edilmiştir. Yine aynı belgede, Arktik bilimi açısından Yerli halkların geleneksel bilgi birikimlerinin de önemli bir bileşen olduğu belirtilmiştir. 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda, Yerli halkların Konsey toplantılarına yapacakları katkıya değinilmiş; işbirliği gerektiren Arktik sorunlarının ele alınmasına yönelik faaliyetlerde Yerli halk topluluklarıyla ve bölgede yaşayan diğer sakinlerle istişarede bulunma ve bu faaliyetlere tam katılımlarını sağlama konularının önemsendiği dile getirilmiştir (Arctic Council, 1996). Buna paralel olarak, 2011 Nuuk Deklarasyonu'nda ve 2013 Kiruna Deklarasyonu'nda Yerli halkların sürekli katılımının Arktik Konseyi'nin temel gücü olduğunu belirtilmiştir (Arctic Council, 2011; Arctic Council, 2013).

1996 Ottawa Deklarasyonu'nda Yerli halklar ve diğer bölge sakinleriyle ilgili yukarıda zikredilen hususlar, takip eden tüm deklarasyonlarda, istisnasız bir şekilde yinelenmiştir. Arktik Konseyi, Yerli topluluklarla istişare hâlini düzenli bir şekilde yürütmek üzere, Konsey içindeki Daimi Katılımcılar bileşenini önemsemektedir. 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda da belirtildiği üzere, Daimi Katılımcı kategorisi, Arktik Konseyi içindeki Arktik yerli temsilcileriyle aktif katılım ve tam istişare sağlamak için oluşturulmuştur (Arctic Council, 1998). Arktik Konseyi

için Daimi Katılımcıların Konsey toplantılarına katkıda bulunması önemli bir husustur. Neticede birer sivil toplum örgütü olan Daimi Katılımcıların imkânları, doğal olarak, Arktik Ülkeler veya Gözlemci Ülkeler kadar geniş değildir. Dolayısıyla Daimi Katılımcı temsilcilerinin Arktik Konseyi'nin çeşitli organlarındaki faaliyetlere ve toplantılara katılımı her zaman kolay olmamaktadır. Arktik Konseyi bu meseleyi öyle önemsemektedir ki, bazı deklarasyonlarda bunu gündemine almıştır (Arctic Council, 2006; Arctic Council, 2009; Arctic Council, 2011; Arctic Council, 2015). Sonuçta, 2017 yılında, Arktik Bölge ilişkilerinde Daimi Katılımcılara mali destek sağlayacak olan Álgı Fonu kurulmuş; bu gelişme, 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda aktarıldığı üzere, Konsey tarafından memnuniyetle karşılanmıştır (Arctic Council, 2017). Arktik Konseyi belgelerinde Yerli halklarla ilgili olarak önemsenen konular onların ekonomik refahı ya da Konsey bileşenlerine katılımlarıyla sınırlı kalmamıştır. Arktik Konseyi belgelerinde bölge halkının eğitimleri ve sağlıkları da önemli bir yer tutmaktadır. 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda, Arktik Üniversitesi'nin kuruluşu duyurulmuş, bunun hem bölge sakinlerinin eğitim düzeyine hem de Arktik Bölge ile ilgili sahip olan bilgi birikiminin artırılmasına katkıda bulunacağı ifade edilmiştir. Yine aynı belgede, Danimarka tarafından AMAP İnsan Sağlığı Tematik Veri Merkezinin kurulduğu da ilan edilmiştir (Arctic Council, 1998).

2002 Inari Deklarasyonu, konuların ilk kez alt-başlıklar halinde ele alınmaya başlandığı deklarasyondur. Yerli halkların Arktik Konseyi ve ona bağlı organların çalışmalarına artan katılımının memnuniyetle karşılandığı ifade edilen bu deklarasyonun ilk alt-başlığı “Arktik Bölge’de İnsanların Durumu” şeklindedir. Bu başlık altında, bölgedeki insanların durumunu iyileştirme konusundaki kararlılık yinelenmiş, bunu sağlamak için refahın temeli olarak sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek üzere işbirliğinin güçlendirileceği ifade edilmiştir. Konseyin yerel toplulukların yararına olacak şekilde ekolojik ve kültürel turizmi genişletmeye yönelik çabalarına dikkat çekilmiştir. Ayrıca, 2002 Inari Deklarasyonu'nda, ilk kez toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda açıklamalara yer verilmiştir. Yaşanabilir Arktik toplulukların geliştirilmesinde kadınların önemli rolü dile getirilmiş, bölgede kadınlara yönelik her türlü şiddete karşı acilen harekete geçilmesi gerektiğini vurgulanmış ve bölgede yaşayan insanların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik tüm çabalara toplumsal cinsiyet eşitliği ile kadın ve gençlik perspektiflerinin entegre edilmesinin gerekliliği belirtilmiştir (Arctic Council, 2002).

Arktik Konseyi belgelerinde toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili yer alan önemli konulardan biri, iklim değişikliğinin bölgede yaşayan insanlar üzerindeki etkileridir. İklim değişikliğinin Yerli halklar başta olmak üzere bölge sakinleri için kritik riskler yarattığı; Arktik Ülkelerin iklim değişikliğinin ve ultraviyole radyasyonun çevresel, ekonomik ve sosyal

etkilerine uyum sağlamak ve bunları yönetmek için etkili önlemler almak üzere harekete geçmesi gerektiği ifade edilmiştir (Arctic Council, 2004). Yerli halkların iklim değişikliğiyle ilgili zorlukları ve riskleri anlamalarına, bunlarla baş etmelerine ve bunlara uyum sağlamalarına yardımcı olmak için mevcut geleneksel bilgi birikimleriyle birlikte bilimsel bilgiyi de kullanma konusunda teşvik edilmesi gerektiği dile getirilmiştir (Arctic Council, 2009). Buna paralel olarak 2013 Kiruna Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'de sürdürülebilir bir gelecek için geleneksel ve yerel bilginin kullanılmasının şart olduğunu ifade edilmiştir (Arctic Council, 2013).

COVID-19 pandemisinin patlak vermesinden sonra gerçekleştirilen ilk Bakanlar Toplantısı sonrası yayımlanan 2021 Reykjavik Deklarasyonu, Arktik Konseyi'nin çalışmalarında insanî ve sosyal boyutun önemli rolüne dikkat çekerek bölge sakinlerinin refahının Konseyin çalışmalarının merkezinde yer aldığını yinelemiş; pandeminin bölgede yıkıcı etkilere sebep olduğu belirtilmiştir. Bu belgede güvenli, sağlıklı ve müreffeh bir Arktik toplumu oluşturma hedefi teyit edilmiş; bölgede iklim değişikliğinin etkilerinin arttığı kabul edilmiş; COVID-19 salgınının Arktik topluluklar üzerindeki etkileri ve verilen tepkileri değerlendirmek üzere Arktik Konseyi tarafından çalışmaların yürütüldüğü belirtilmiştir. Belgedeki ifadelere göre, COVID-19 gibi ölümcül hastalıkların ortaya çıkmasıyla görüldüğü üzere, insan sağlığı, hayvanlar ve çevre arasındaki karşılıklı ilişkinin farkına bir kez daha varılmış ve Tek Arktik Tek Sağlık projesi aracılığıyla bölge halkının sağlık koşullarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Yine aynı belgede Birleşmiş Milletler'in 2022-2032'yi Uluslararası Yerli Diller On Yılı olarak ilan etmesini memnuniyetle karşılanmıştır. Deklarasyonda, Arktik Yerli dilleri ile geleneksel bilgi birikimi arasında açık bir bağlantı olduğunun altını çizilmiş, Yerli Halkların Dilsel ve Kültürel Mirasının Dijitalleştirilmesi projesi duyurulmuştur. 2021 Reykjavik Deklarasyonu, bölgedeki istihdam konusunun ele alındığı ilk Arktik Konseyi belgesi olmuştur. Deklarasyondaki ifadelere göre, Arktik Bölge'de istihdam fırsatlarını artırma ve yaşam standartlarını yükseltme ihtiyacını kabul edilmiş, bölgede faaliyet gösteren küçük, orta ve büyük tüm projelerin, Yerli halkların haklarına saygı göstererek sorumlu bir şekilde yürütülmesi gerektiğinin altını çizilmiştir (Arctic Council, 2021b).

3.4.1.5. Çevresel Güvenlik

Arktik Konseyi belgelerinin analizinde ortaya çıkan dikkat çekici durumlardan biri, Çevresel Güvenlik göstergesinin kodlanma sıklığıdır. Tablo 3.43'te aktarıldığı üzere, Arktik Konseyi'nin kurucu metni olan 1996 Ottawa Deklarasyonu haricindeki tüm Arktik Konseyi belgelerinde, Çevresel Güvenlik göstergesi en sık kodlanan gösterge olmuştur. Toplamda 1.228

kodlamanın yapıldığı Arktik Konseyi belgelerinde Çevresel Güvenlik göstergesi 476 kere kodlanmıştır. Bu sayı, oransal olarak, tüm kodlamaların % 39'una tekabül etmektedir. Tablo 3.44'te ise Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık Toplumsal Güvenlik göstergesi ve Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kesiştiği görülmektedir. Ayrıca, daha önce de ifade edildiği üzere, Çevresel Güvenlik göstergesi, aynı anda hem Toplumsal Güvenlik hem de Çevresel Güvenlik göstergeleriyle toplamda 52 noktada üçlü bir şekilde kesişmiştir. Bu sayılardan anlaşıldığı üzere, Çevresel Güvenlik göstergesi, ağırlıklı olarak Toplumsal Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleriyle birlikte kodlanmıştır. Bir başka ifadeyle, çevresel güvenlik sektörüne dair konular, büyük oranla, insan-çevre ilişkisi, halkın refahı, sürdürülebilir kalkınma ve yatırım gibi toplumsal ve ekonomik güvenlik sektörleriyle ilgili meseleler çerçevesinde ele alınmıştır. Örneğin, 2002 İnari Deklarasyonu'nda Arktik Ülkelerin ve Yerli halkların, bölgede sürdürülebilir kalkınmayı ve çevre korumayı teşvik etmek için iklim değişikliği, kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve insanî kalkınma konularına daha fazla odaklanılarak birlikte çalışma kararlılığı dile getirilmiştir (Arctic Council, 2002). Bunun gibi birden fazla güvenlik sektörüne dâhil olabilecek ifadeler, istisnasız tüm Arktik Konseyi belgelerinde defaatle yer almıştır.

Arktik Konseyi'nin kurucu belgesi niteliğindeki 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda, Arktik ekosistemlerinin ve biyolojik çeşitliliğinin korunmasıyla ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımıyla, Arktik Ülkelerin Arktik Bölge'de çevrenin korunmasına olan bağlılıkları beyan edilmiştir. Deklarasyondaki ifadelerle göre, Arktik Konseyi'nin kuruluş amaçlarında biri bölgenin sürdürülebilir kalkınması ve çevrenin korunması konularında işbirliğini sağlayacak bir forum oluşturmak; diğeri ise Arktik Çevre Koruma Stratejisi (*Arctic Environmental Protection Strategy [AEPS]*) kapsamında oluşturulan programları denetlemek ve koordine etmektir (Arctic Council, 1996).

1996 Ottawa Deklarasyonu'nda yer alan çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi hususlarında ülkeler ve Yerli halk temsilcileri arasındaki koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak konusu, istisnasız diğer tüm Arktik Konseyi belgelerinde tekrarlanan bir konudur. 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda, Kıdemli Arktik Yetkilileri (*Senior Arctic Official [SAO]*) ve Daimi Katılımcıların temsilcilerinden oluşan bir Sürdürülebilir Kalkınma Çalışma Grubu oluşturulması kararlaştırılmıştır (Arctic Council, 1998). 2000 Barrow Deklarasyonu'nda ise, Arktik Bölge'nin sürdürülebilir kalkınması konusunda sürekli işbirliğine temel oluşturacak olan Sürdürülebilir Kalkınma Çerçeve Belgesi onaylanmıştır (Arctic Council, 2000).

Arktik Konseyi belgelerinde, çevresel güvenlikle ilgili çalışmalar, genelde Çalışma Gruplarının projeleri ve raporları üzerinden aktarılmıştır. Örneğin 1998 Iqaluit

Deklarasyonu'nda Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı'na (*Arctic Monitoring and Assessment Programme [AMAP]*); 2000 Barrow Deklarasyonu'nda ise ve Arktik Atık Madde Eylem Programı'na (*Arctic Contaminants Action Program [ACAP]*) sıkça atıf yapılmıştır. Arktik Konseyi belgelerinde, çevresel güvenlikle ilgili sadece Konsey projeleri ya da programları değil, uluslararası programlar ve hedefler de önemli yer tutmaktadır. 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda, İklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması'nın yürürlüğe girmesine ve uygulanmasına dikkat çekilmiş, hem uzun ömürlü sera gazlarını hem de kısa ömürlü iklim kirleticilerini azaltmak için küresel eylem ihtiyacını yinelenmiş, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini ve bunların 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesinin önemi vurgulanmıştır (Arctic Council, 2017).

Kirlilik ile mücadele, Arktik Konseyi belgelerinin çevresel güvenlikle ilgili önemli konularından biridir. 2002 Inari Deklarasyonu'nda AMAP'ın "Arktik Kirlilik 2002" Raporu takdirle karşılanmış ve bölgeyi etkileyen kirliliğin azaltılmasına yönelik önerilerin dikkate alındığı belirtilmiştir. Ayrıca, çevreyle ilgili kaygıların bölgesel ve küresel gelişmelerde yeterince ele alınmasını sağlamak için uygun adımların atılacağı taahhüt edilmiştir (Arctic Council, 2002). Kirlilikle mücadele, yalnızca bölge dışından gelen kirleticileri önlemek ya da azaltmak değildir. Bu konuda, özellikle bölgede gerçekleşebilecek kazaların önlenmesi veya kaza olması hâlinde acil bir şekilde müdahale edilmesi de oldukça önemlidir. Arktik Konseyi'nin Çalışma Gruplarından biri olan Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale (*Emergency Prevention, Preparedness and Response [EPPR]*) Çalışma Grubu, Arktik Bölge'deki çevresel acil durumlar, arama ve kurtarma çalışmalarında, doğal ve insan kaynaklı afetler ve kazalara karşı önlem, hazırlık ve müdahaleye odaklanmıştır. EPPR 1991 yılında kurulduğundan itibaren bölgedeki acil durumlarda işbirliğini, bilgi paylaşımını ve veri toplamayı sağlamak için çalışmaktadır.

Arktik Konseyi belgelerinde, Arktik iklimi ile küresel iklim arasındaki ilişki de ele alınmıştır. 2002 Inari Deklarasyonu'nda küresel iklim değişikliğinin artan aşırı hava olayı olasılıklarıyla birlikte etkilerinin Arktik Bölge'de büyük sonuçları olacağı ve Arktik Bölge'nin küresel iklim değişikliklerinin erken uyarısı olarak hareket edebileceği ifade edilmiştir (Arctic Council, 2002). 2004 Reykjavik Deklarasyonu'nda ise Arktik ikliminin dünya çapında etkileri olan küresel iklim sisteminin kritik bir bileşeni olduğunu ilk kez ifade edilmiştir (Arctic Council, 2004). 2009 Tromso Deklarasyonu'nda iklim değişikliği ilk kez Arktik Bölge'nin karşı karşıya olduğu en büyük zorluklardan biri olarak nitelendirilmiştir. Bu deklarasyonda, dünyanın geri kalanını da etkilemesi muhtemel olan Arktik iklimindeki artan ısınma oranından derin endişe duyulduğu ifade edilmiştir. Yine aynı deklarasyon belgesinde, Kısa Ömürlü İklim

Zorlayıcıları terimi ilk kez kullanılmış; bu tip kirleticilerin Arktik iklim değişikliğinde oynayabileceği role dikkat edilmesi gerektiği ve emisyon azaltımlarının yakın vadede Arktik sularındaki buz tabakalarının erime hızını yavaşlatma potansiyeline sahip olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, bazı göstergelerin daha önce tahmin edilenden daha hızlı oranlarda ve daha kapsamlı iklim değişikliği gösterdiği de eklenmiştir. Bu bağlamda, Kısa Ömürlü İklim Zorlayıcıları azaltmaya yönelik mevcut ve yeni önlemleri belirlemek üzere bir Görev Gücü oluşturmaya karar verilmiştir (Arctic Council, 2009).

2010'lu yıllarla birlikte Arktik Konseyi belgelerinde çevresel güvenlikle ilgili endişelerin biraz daha arttığı görülmektedir. Örneğin, ilk kez 2011 Nuuk Deklarasyonu'nda, hızla değişen koşulların, özellikle de değişen iklimin, Arktik Bölge'nin karşı karşıya olduğu zorlukları ve fırsatları hem hacim hem de karmaşıklık açısından artırdığı kabul edilmiş ve bu değişime yanıt vermek için Arktik Konseyi'nin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda, ekosisteme dayalı yönetim konusunda bir uzman grubu kurmaya karar verilmiştir (Arctic Council, 2011). 2013 Kiruna Deklarasyonu'nda da küresel sera gazı emisyonlarının Arktik Bölge iklimi ve fiziksel ortamı üzerindeki etkileri ve bu etkilerin dünya çapında yansımaları olan hızlı değişikliklere yol açtığı yönündeki endişe ifade edilmiş; iklim değişikliğini yavaşlatmak ve iklim değişikliğine uyum sağlamak için daha fazla ulusal, bölgesel ve küresel eylemlere acil ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiştir. Deklarasyonda yer alan ifadelerle göre, Arktik Bölge'deki iklim değişikliği, su, kar, buz ve permafrost koşullarında önemli değişikliklere neden olmakta ve bölgedeki biyolojik çeşitlilik, ekosistemler ve insan yaşam koşulları üzerinde dünya çapında yansımaları olan kademeli etkiler yaratmaktadır. Anlamlı bir küresel iklim değişikliği azaltım çabası için, karbondioksit ve diğer uzun ömürlü sera gazı emisyonlarında önemli kesintiler yapılması gerekmektedir (Arctic Council, 2013). 2015 Iqaluit Deklarasyonu'nda ise Birleşmiş Milletler'in Arktik Bölge'nin küresel ortalamanın iki katı hızla ısınmaya devam edeceği yönündeki bulguları endişeyle aktarılmış, iklim risklerini azaltmak, etkili uyum beklentilerini artırmak ve uzun vadede azaltım faaliyetlerini kolaylaştırmak için küresel, bölgesel ve ulusal eylemlere ihtiyaç olduğu tekrar edilmiştir (Arctic Council, 2015).

İlk kez 2013 Kiruna Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'deki değişimin müsebbipleri arasında Arktik Ülkelerin de bulunduğu ifade edilmiştir. Belgedeki ifadelerle göre, Arktik Ülkeler, diğer büyük emisyon kaynaklarıyla birlikte, küresel sera gazı emisyonlarına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Deklarasyonda, tüm Arktik Ülkelerin, en geç 2015'e kadar Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamında diğer ülkelerle birlikte çalışma taahhüdünü vermeleri güçlü bir şekilde önerilmiştir. Böylece, tüm Arktik Ülkeler, küresel sıcaklıktaki artışın Sanayi Devrimi öncesiyle farkını 2 santigrat

derecenin altında tutmayı amaçlayan uzun vadeli hedefe ulaşmak için acil eyleme geçmeye davet edilmiştir. Yine 2013 Kiruna Deklarasyonu'nda, Arktik Konseyi'nin himayesinde müzakere edilen yasal olarak bağlayıcı ikinci anlaşma olan Arktik Bölge'de Deniz Petrol Kirliliğine Hazırlık ve Müdahale Konusunda İşbirliği Anlaşması'nın imzalandığı duyurulmuştur. Bununla birlikte, Arktik deniz ortamının korunmasını sağlamak için en etkili yöntemin, önleme olduğu da eklenmiştir (Arctic Council, 2013). Buna paralel olarak, 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda, bölgede görülen iklim değişikliğine ve kirliliğe en çok Arktik Ülkelerde ve Arktik Bölge dışında gerçekleştirilen faaliyetlerin sebep olduğu kabul edilmiş ve her düzeyde eyleme geçme ihtiyacının altı yeniden çizilmiştir (Arctic Council, 2017).

Çevresel güvenlik sektörü bağlamında Arktik Konseyi belgelerinde özellikle dikkat çekilen hususlardan biri, deniz ortamının korunması olmuştur. 2004 Reykjavik Deklarasyonu'ndan itibaren neredeyse tüm deklarasyonlarda Arktik deniz ortamıyla ilgili bir alt-başlık açılmış; bu alt başlığın olmadığı deklarasyonlarda da konuya önemli bir yer ayrılmıştır. Örneğin deniz ortamıyla ilgili bir alt-başlığın bulunmadığı 2002 Inari Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'deki faaliyetlerin, bölgenin kıyı ve deniz ortamındaki zorlukların üstesinden gelmek için daha koordineli ve entegre bir stratejik yaklaşımı gerektirdiğini belirtilmiş ve Arktik Deniz Çevresinin Korunması (*Protection of the Arctic Marine Environment [PAME]*) Çalışma Grubu liderliğinde Arktik deniz ortamının korunmasına yönelik bir stratejik plan geliştirilmesi kararlaştırılmıştır (Arctic Council, 2002). 2004 Reykjavik Deklarasyonu'nda, Arktik Deniz Stratejik Planı (*Arctic Marine Strategic Plan [AMSP]*) onaylanmış ve çalışma grupları ve diğer mekanizmalar aracılığıyla bölgesel ve küresel kuruluşlarla işbirliği içinde uygulanması kararlaştırılmıştır. PAME'den, Acil Durum Önleme, Hazırlık ve Müdahale (*Emergency Prevention, Preparedness and Response [EPPR]*) Çalışma Grubu başta olmak üzere Arktik Konseyinin diğer çalışma gruplarıyla ve Daimi Katılımcılarla işbirliği içinde, Arktik Deniz Stratejik Planı'nda belirtildiği gibi kapsamlı bir Arktik deniz taşımacılığı değerlendirmesi talep edilmiştir (Arctic Council, 2004). 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda, iklim değişikliğinin Arktik deniz ortamı üzerindeki yaygın etkilerine dikkat çekilmiş ve deniz yönetimi için temel olarak bu etkilerin değerlendirilmesine karar verilmiştir. Aynı deklarasyonda, Arktik'in zorlu deniz ortamında güvenli ve çevreye duyarlı seyrüseferi sağlamak için Kutup Kodu'nun (*Polar Code*) yürürlüğe girdiği duyurulmuştur. Kutup Kodu'nun uyumlu bir şekilde uygulanmasını ve yürütülmesini kolaylaştırmak için Uluslararası Denizcilik Örgütü ve Arktik Ülkelerle sürekli iletişim hâlinde olunacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Arktik Bölge'de Deniz Petrol Kirliliğine Hazırlık ve

Müdahale Konusunda İşbirliği Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği belirtilerek bu gelişmenin önemi vurgulanmıştır (Arctic Council, 2017).

2021 tarihli Arktik Konseyi Stratejik Planı'nda 7 hedef konmuştur:

Hedef 1 – Arktik İklimi

Hedef 2 – Sağlıklı ve Dayanıklı Arktik Ekosistemler

Hedef 3 – Sağlıklı Arktik Deniz Ortamı

Hedef 4 – Sürdürülebilir Sosyal Kalkınma

Hedef 5 – Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma

Hedef 6 – Bilgi ve İletişim

Hedef 7 – Daha Güçlü Arktik Konseyi

Görüldüğü üzere, bu 7 hedefin 4'ü doğrudan çevresel güvenlik sektörüyle ilgilidir. Arktik iklimi ile ilgili hedefi gerçekleştirmek için Paris Anlaşması'na uyumu teşvik etmek ve daha güçlü küresel önlemleri desteklemek için iklim değişikliğinin Arktik Bölge'deki etkilerini izlemek, değerlendirmek ve vurgulamak, iklim kirleticilerini azaltmak, iklim bilimi ve gözlemler konusunda kutuplar-arası işbirliğini güçlendirmek, iklim değişikliğine uyum sağlamak ve bu çabaları destekleyecek şekilde yenilikçi teknolojinin geliştirilmesine olanak sağlamak gibi faaliyetlere vurgu yapılmıştır. İkinci hedef için ise bilime dayanarak ve Arktik sakinlerinin mevcut ve gelecek nesilleri için sürdürülebilir kalkınmanın önemine saygı göstererek, Arktik habitatlarının kirliliğin önlenmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve korunması gerektiği dile getirilmiştir. Üçüncü hedef olan Arktik Bölge'de yaşayan tüm mevcut ve gelecek nesillerin yararı adına sağlıklı deniz ortamının sağlanması için, Arktik deniz ortamının korunması ve sürdürülebilir kullanımının altı çizilmiş, deniz kirliliğinin önlenmesi ve Arktik deniz ortamına ilişkin bilginin geliştirilmesi için işbirliği yapılması önerilmiş ve hukukun üstünlüğüne ve Arktik sulara uygulanabilir mevcut yasal çerçevelere saygı duyulması gerektiği ifade edilmiştir. Sürdürülebilir ekonomik kalkınma hedefi de çevresel güvenlik sektörüyle ilişkili bir hedeftir. Bu hedefi gerçekleştirmek için bölgede işbirliğini ilerletmek gerektiği belirtilmiştir. Sürdürülebilir bir kalkınma için doğa dostu, yenilikçi, sürdürülebilir ve düşük emisyonlu teknolojilere ilişkin ekonomik işbirliği ve bilgi paylaşımı teşvik edilmiştir (Arctic Council, 2021a).

3.4.2. Yardımcı Göstergeler

Tablo 3.43'te görüldüğü üzere, Arktik Konseyi belgelerinde yardımcı göstergeler sık kodlanmamıştır. Kodlanma sayısı bakımından en çok öne çıkan yardımcı gösterge, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi olmuştur.

Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, çalışmanın en önemli yardımcı göstergesidir. Bu göstergeyle kodlanan alanlarda, belge sahibinin Arktik Bölge'yi nasıl gördüğü, kendini bölgede nasıl konumlandığı, bölgeyle ilgili tanımlamaları, algısı ve vizyonuna dair hususlar yer almaktadır. Arktik Konseyi belgelerine bu gösterge bağlamında bakıldığında, bölümün başında bahsedilen iki istisnai durumu oluşturan belgenin, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi özelinde de istisna oluşturduğu görülmektedir. İstisnalar biri olan 1996 Ottawa Deklarasyonu, daha önce de belirtildiği üzere, Arktik Konseyi'nin kurucu belgesi konumundadır. Bu belgede Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesine dâhil olabilecek çok sayıda ifadenin bulunması doğaldır. Bir diğer istisna, 2021 tarihli Arktik Konseyi Stratejik Planı belgesidir. İlk istisnadaki kadar çok olmasa da, Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesinin diğer Arktik Konseyi belgelerine nazaran daha fazla sayıda kodlanmış olduğu görülmektedir.

Tüm Arktik Konseyi belgeleri içinde toplamda 38 kere kodlanan Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Tablo 3.44'te görüldüğü üzere, yalnızca ana göstergelerle kesişmiş ve en sık Toplumsal Güvenlik göstergesiyle ikililer oluşturmuştur. 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, ağırlıklı olarak Arktik Konseyi'nin yapısı ve işleyişi ile ilgili bilgilerin verildiği alanlarda kodlanmıştır. Arktik Konseyi üye ülkelerinin hangileri olduğu, hangi örgütlerin Daimi Katılımcı olarak ve hangi ülkelerin Gözlemci olarak Konsey bünyesine dâhil edildiği, hangi şartları sağladığı takdirde bir örgütün Daimi Katılımcı veya bir ülkenin Gözlemci olabileceği, Konseyin ne sıklıkla hangi düzeyde temsilcilerle toplanacağı, kararların nasıl alınacağı gibi konular, 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda önemli bir yer kaplamaktadır. Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi 2021 tarihli Arktik Konseyi Stratejik Planı'nda ise, belgenin hangi amaçla hazırlandığını ve gelecekte nasıl bir Arktik Bölge'nin tasvir edildiğini içeren kısımlarda kodlanmıştır. Diğer Arktik Konseyi belgelerinde ise, belgeye kimlerin imza attığının belirtildiği kısımlarda kodlanmıştır. Kısacası, Arktik Konseyi belgeleri için Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, hem nicel olarak kodlanma sayısının düşük olması, hem nitel olarak metinlerde oldukça küçük alan kaplaması, hem de genelde aynı ifadeler üzerinde kodlanmış olması sebepleriyle, anlamlı çıkarımlar yapmak için elverişli bir veri sunmamaktadır.

Anlamlı çıkarımlar yapmak için elverişli bir veri sunmayan diğer göstergeler, Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesidir. Tüm Arktik Konseyi belgeleri içinde Amerika Birleşik Devletler göstergesi yalnızca 2 kere kodlanmış; bunlarda ABD'nin Konsey çalışmalarına yaptığı katkılar konu edilmiştir. Avrupa Birliği göstergesi ise toplamda 4 kere kodlanmış; bunların 3'ünde Siyasî Güvenlik göstergesiyle, 1'inde Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Avrupa Birliği göstergesi ile kodlanan alanlarda, Avrupa Birliği'nin

Arktik Konseyi'nin faaliyetlerine gösterdiği ilgiye ve Kuzey Boyutu (*Northern Dimension*) Programına değinilmiştir. Avrupa Birliği göstergesinin kodlandığı son belge olan 2013 Kiruna Deklarasyonu'nda ise AB'nin gözlemci statüsü başvurusunun olumlu karşılandığı ancak nihai kararın fikir birliğiyle mutabakata varıncaya kadar ertelendiği belirtilmiştir (Arctic Council, 2013).

Bölgedeki etkin aktörleri simgeleyen göstergelerden Çin Halk Cumhuriyeti ve NATO göstergeleri hiç kodlanmamış; Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği göstergeleri 14 belge içinde toplamda 6 kere kodlanmıştır. Neredeyse tüm belgelerde kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesi toplamda 25 kere, 2009 Tromso Deklarasyonu'na kadar neredeyse tüm belgelerde kodlanan Rusya Federasyonu göstergesi ise toplamda 11 kere kodlanmıştır.

Arktik Konseyi belgelerinde Birleşmiş Milletler göstergesi, büyük çoğunlukla çevrenin korunması konusunu düzenleyen yasal çerçeveler bağlamında kodlanmıştır. Nitekim bu durum, Tablo 3.47'de de görülmektedir. Toplamda 25 kere kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesi, bunların 22'sinde (% 88'inde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Birleşmiş Milletler göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmediği üç noktada da Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiş; bu iki göstergenin kesiştiği kısımlarda BM'nin Yerli halkların haklarıyla ilgili bildirgesine ve 2022-2032'yi Uluslararası Yerli Diller On Yılı olarak ilan etmesine atıfta bulunulmuştur.

Rusya Federasyonu göstergesinin, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin hiç kodlanmadığı ve Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin yalnızca 2 kere kodlandığı belgeler içinde, toplamda 11 kere kodlanmış olması ilgi çekicidir. Ancak daha ilgi çekici olan durum, Rusya Federasyonu göstergesinin diğer göstergelerle kurduğu ilişkidir. Tablo 3.44'te aktarıldığı üzere, toplamda 11 kere kodlanan Rusya Federasyonu göstergesi, bunların tamamında Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, bir Arktik aktör olarak Rusya, Arktik Konseyi belgelerinde, sürekli olarak çevresel güvenlik sektörü bağlamında ele alınmıştır. Tüm bu kodlu alanlarda, Rusya'nın çevrenin korunmasına ilişkin projeleri ve faaliyetleri aktarılmıştır. Yine Rusya Federasyonu göstergesiyle ilgili ilgi çekici bir başka durum, Arktik Konseyi belgelerinde Rusya haricindeki hiçbir Arktik aktöre (çalışma kapsamında belirlenen göstergelerle işaret edilen ülkeler dışındaki ülkeler dâhil) bu denli geniş bir şekilde yer verilmemiş olmasıdır. 2007-2008 olaylarına (Kuzey Kutbu deniz tabanına bayrak dikme ve Gürcistan müdahalesi) kadarki deklarasyonlarda Birleşmiş Milletler göstergesiyle eşit sayıda kodlanan Rusya Federasyonu göstergesinin, 2009 Tromso Deklarasyonu sonrasında hiç kodlanmamış olması yine bir başka ilginç noktadır. Bu durumun tesadüf olmadığı ortadadır.

Arktik Konseyi belgelerine bölgenin sunduğu avantajları simgeleyen yardımcı göstergeler bağlamında bakıldığında, Arktik Rotalar göstergesinin Yeraltı Kaynakları göstergesine nispeten daha çok sayıda kullanıldığı görülmektedir.

Arktik Rotalar göstergesi, 1996 Ottawa Deklarasyonu haricindeki tüm Arktik Konseyi belgelerinde kodlanmıştır. Çalışmaya dâhil edilen tüm Arktik Konseyi belgelerinde toplamda 32 kere kodlanan Arktik Konseyi göstergesi, bunların 27'sinde (% 84'ünde) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Arktik Konseyi belgelerinde Arktik suların kullanımıyla ilgili meseleler, büyük ağırlıkla, insan-çevre ilişkisi, iklim değişikliği, küresel ısınma, çevrenin korunması ve sürdürülebilirlik gibi çevresel güvenliğe dair konular çerçevesinde ele alınmıştır. 1998 Iqaluit Deklarasyonu'nda, Uluslararası Denizcilik Örgütü himayesinde Kutup Kodu üzerinde yapılan çalışmalar da dâhil olmak üzere, Arktik denizciliği için gerekli olan önlemlerin belirlenmesine yardımcı olmak üzere mevcut ve potansiyel denizcilik faaliyetlerinin ve Arktik deniz ortamının korunmasına ilişkin mevcut uluslararası anlaşma ve düzenlemelerin yeterliliğinin değerlendirilmesi yapılmıştır (Arctic Council, 1998). 2000 Barrow Deklarasyonu'nda, Arktik Buzla Kaplı Sularda Çalışan Gemilere İlişkin Kılavuz ile ilgili olarak Uluslararası Denizcilik Örgütü'nde yürütülen çalışmalara değinilmiş (Arctic Council, 2000); 2002 Inari Deklarasyonu'nda ise Arktik Bölge'de deniz taşımacılığı hizmetlerini güçlendirme yönünde karar alınmıştır (Arctic Council, 2002). 2007-2008 gelişmelerinden sonra (Rusya'nın Kuzey Kutbu deniz tabanına bayrak dikmesi ve Gürcistan müdahalesi) yayımlanan ilk deklarasyon olan 2009 Tromso Deklarasyonu'ndan itibaren, Arktik sularla ilgili yasal çerçevelere daha sık yer verilmiştir. 2009 Tromso Deklarasyonu'nda, başta Arktik Okyanusu için kapsamlı bir yasal çerçevenin geçerli olduğu ve bu çerçevenin bu okyanusun sorumlu yönetimi için sağlam bir temel sağladığını hatırlatılmıştır (Arctic Council, 2009). Yine 2009 Tromso Deklarasyonu'ndan itibaren, Arktik sulardaki faaliyetleri koordine ve organize etmek üzere bir çerçevenin oluşturulması gerektiği ifade edilmiş ve bu bağlamda Kutup Kodu üzerine yapılan çalışmalarda gösterilen ilerlemelere desteklenmiştir. Nihayetinde, 2017 Fairbanks Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'nin zorlu deniz ortamında güvenli ve çevreye duyarlı taşımacılık faaliyetlerine olanak sağlamak adına Kutup Kodu'nun yürürlüğe girmesi memnuniyetle karşılanmıştır (Arctic Council, 2017).

Arktik sulardaki denizcilik faaliyetlerinin çevreye duyarlı bir şekilde yapılması hususu, Arktik Konseyi belgelerinde Arktik Rotalar göstergesiyle kodlanan alanların en temel ortak noktası olmuştur. Bu husus, son yıllardaki deklarasyonlarda daha belirgin bir şekilde ortaya konmuştur. 2021 Reykjavik Deklarasyonu'nda, dünya genelinde etkili atık yönetimi sistemlerindeki boşlukların okyanuslardaki deniz çöplerine katkıda bulunduğuna dikkat

çekilmiş ve Arktik Bölge'deki katı atık ve deniz çöplerinin çevreye duyarlı yönetimi için kapasiteyi güçlendirmeyi amaçlayan işbirliği çabalarının memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda, gemi kaynaklı atıkların etkili yönetimini kolaylaştırmak amacıyla bölgedeki liman tesislerine yönelik düzenlemelere ilişkin çalışmalara başlandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, Arktik Bölge'de artan denizcilik faaliyetlerinin kıyı toplulukları ve deniz ortamı üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirecek denizcilik rotaları geliştirme ihtiyacının altı da çizilmiştir. Ayrıca, deniz ortamının korunması amacıyla, ağır akaryakıtın Arktik sularda kullanımının ve yakıt olarak taşınmasının yasaklanmasına ilişkin MARPOL Sözleşmesi'nde yapılan değişiklikleri memnuniyetle karşılanmış; bölgede gelecekte yaşanabilecek petrol sızıntısı olaylarını önleme ve bu tip olaylar olduğu takdirde müdahale faaliyetlerine bilgi sağlamak amacıyla, soğuk sulardaki davranışlarını anlamak için alternatif yakıtlar ve bunların özelliklerine ilişkin bir bilgi tabanının geliştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir (Arctic Council, 2021b).

Arktik Konseyi belgelerinde yeraltı kaynaklarına yaklaşımda da çevresel güvenliğin ağır bastığı görülmektedir. Tüm Arktik Konseyi belgelerinde toplamda 21 kere kodlanan Yeraltı Kaynakları göstergesi, bunların 16'sında (% 76'sında) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Arktik Konseyi belgelerinde yeraltı kaynaklarına ilişkin en sık rastlanan ifade "kaynakların sürdürülebilir kullanımı" olmuştur. Nitekim Arktik Konseyi'nin kurucu belgesi olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda Arktik çevrenin korunmasına olan bağlılık teyit edilirken, doğal kaynakların korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına vurgu yapılmıştır (Arctic Council, 1996). Aynı şekilde, yeraltı kaynaklarına değinilen tüm Arktik Konseyi belgelerinde, istisnasız bir şekilde, kaynakların sürdürülebilir kullanımı anlayışına olan bağlılık tekrar tekrar teyit edilmiştir. 2002 Inari Deklarasyonu'nda, ilk kez, bölgenin petrol, doğalgaz, metal ve minerallerin yerel yaşam standardına etki edecek şekilde geliştirilmesi potansiyeline dikkat çekilmiş; ayrıca bu kaynakların sorumlu yönetiminin önemi de vurgulanmıştır (Arctic Council, 2002).

Arktik Konseyi belgelerinde yeraltı kaynakları konusuyla ilgili olarak, 2009 Tromso Deklarasyonu bir dönüm noktası olarak görülebilir. 2009 Tromso Deklarasyonu'nda, Arktik Konseyi'nin çevrenin korunmasını ve Arktik kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını teşvik etme taahhüdünü yeniden teyit edilmiş; teknolojiye, yönetimde ve yasal düzenlemelerde petrol ve doğalgaz faaliyetlerinin etkisini büyük ölçüde azaltan önemli ilerlemeler olmasına rağmen çevresel güvenlik bağlamında riskin ortadan tamamen kaldırılamayacağını vurgulanmıştır (Arctic Council, 2009). Bu deklarasyondan sonraki deklarasyonlarda yeraltı kaynakları konusuna ya hiç değinilmemiş, ya da kaynakların sürdürülebilir kullanımına verilen önem

benzer cümlelerle tekrar edilmiş ve geçilmiştir. Bu durumun sebebi olarak, yeraltı kaynakları gibi ekonomik çıkar kaynağı bir konunun aynı zamanda çıkar çatışmasına sebep olma potansiyeli gösterilebilir. Nitekim 2007'den itibaren hem bölgeye yönelik ilgi artmış, hem de bölgedeki tansiyon yavaş yavaş yükselmiştir. Çalışmada “2007-2008 olayları/gelişmeleri” şeklinde kısaca ifade edilen Rusya'nın Kuzey Kutbu deniz tabanına bayrak dikmesi ve Gürcistan'a müdahalesi olaylarının yanı sıra, bir başka gelişme daha yaşanmıştır. Çalışmanın önceki bölümlerinde aktarıldığı üzere, 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu (*United States Geological Survey* [USGS]) tarafından yapılan kapsamlı araştırma sonucunda, Arktik Bölge'de dünyanın keşfedilmemiş gazının yaklaşık %30'unun ve dünyanın keşfedilmemiş petrolünün %13'ünün bulunabileceği sonucuna varılmıştır. İlginin ve faaliyetin arttığı, tansiyonun yükseldiği Arktik Bölge'de, bölgenin en kapsamlı uluslararası forumu olan Arktik Konseyi'nin belgelerinde böylesi bir konudan uzak durulması oldukça anlaşılır bir durumdur.

Arktik Konseyi belgelerinde ana göstergelerin kodlanma sayılarına bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı ve en yüksek yoğunluğa Çevresel Güvenlik göstergesinin sahip olduğu görülmektedir. Siyasî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri eşit yoğunluklarda kodlanarak Çevresel Güvenlik göstergesini takip ederken, Ekonomik Güvenlik göstergesi ana göstergeler arasında en düşük sayıda kodlanan gösterge olmuştur. Arktik Konseyi belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergelerinin en yüksek kesişim sayılarını Çevresel Güvenlik göstergesiyle gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu verilerden hareketle, belgelerde tüm kodlu alanların yarısından fazlasını Çevresel Güvenlik göstergesiyle kodlu alanların oluşturduğu ve diğer ana göstergelerin en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesiştiği Arktik Konseyi'nin, bölge siyasetindeki “çevreci” aktör olduğu sonucuna varılmıştır.

3.5. Daimi Katılımcılar Belgeleri

Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi'nin önemli bileşenlerinden biridir. Bölgede yaşayan Yerli halkları temsilen Arktik Konseyi'nde Daimi Katılımcı statüsü verilen altı Yerli halk örgütü şunlardır:

- Uluslararası Aleut Birliği (Aleut International Association [AIA])
- Arktik Atabask Konseyi (Arctic Athabaskan Council [AAC])
- Uluslararası Guçin Konseyi (Gwich'in Council International [GCI])
- Inuit Kutup Konseyi (Inuit Circumpolar Council [ICC])

- Rusya Kuzey Yerli Halkları Derneği (Russian Association of Indigenous Peoples of the North [RAIPON])
- Sami Konseyi (Saami Council [SC])

Arktik Konseyi'nin kurucu metni olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nun 2. maddesine göre, Arktik Konseyi'nde Daimi Katılımcılar kategorisinin oluşturulmasının odak noktası, *"Arktik Konseyi içindeki Arktik Yerli temsilcileriyle aktif katılımın ve tam istişarenin sağlanmasıdır"* (Arktik Konseyi, 1996). Arktik Konseyi bir organizasyon olarak mükemmel olmaktan uzak olsa da, Konsey'e Yerli halkların Daimi Katılımcılar olarak dâhil edilmesi çok önemli bir özelliktir. Arktik Ülkeler, Yerli halklara tam haklar vermekten kaçınmış olsalar da, Arktik Konseyi'nin kurulması sırasında, oy kullanamamaları da Bakanlar toplantıları sırasında konuşabilen ve geri bildirimde bulunabilen Daimi Katılımcıların oluşturulmasına izin vermiştir (Mayer, 2018: 14-15). Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi'nin müzakereleri ve kararlarıyla bağlantılı olarak tam istişare haklarına sahiptir, ancak oy kullanamazlar. Yine de Konsey'in çalışmalarında önemli bir yere sahiplerdir. Daimi Katılımcılar, Arktik Ülkelerden ya da Gözlemci Ülkelerden oldukça farklı çıkarları temsil eder ve farklı gündemleri ele alır. Nitekim bu farklılık, çalışmanın analiz bölümünde incelenen Daimi Katılımcılar Belgelerinde de görülmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere, çalışmanın analiz kısmında, Daimi Katılımcıların her biri ayrı ayrı Arktik stratejisi yayımlamadıkları için, Daimi Katılımcıların ortak imzalarıyla Yerli Halk Liderleri Zirvelerinin ardından yayımlanan deklarasyonlar incelenmiştir. Bu deklarasyonlar, tarih sıralamasıyla şu şekildedir:

- Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 1991 (ACIPS, 1991)
- Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 1995 (ACIPS, 1995)
- Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 1999 (ACIPS, 1999)
- Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 2005 (ACIPS, 2005)
- Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 2010 (ACIPS, 2010)
- Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu – 2019 (ACIPS, 2019)

Tablo 3.45. Göstergelerin Belgelerde Kodlanma Sıklığı (Nicel)

GÖSTERGELER	Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonları						TOPL.
	1991	1995	1999	2005	2010	2019	
Tanımlama	2	1	1	1	1	1	7
Askerî Güvenlik	0	0	0	0	0	0	0
Siyasi Güvenlik	7	9	3	3	10	6	38
Ekonomik Güvenlik	4	6	6	1	20	8	45
Toplumsal Güvenlik	6	11	16	5	26	34	98
Çevresel Güvenlik	7	4	10	10	22	16	69
Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0	0
Rusya Federasyonu	0	2	3	0	0	0	5
Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0
Yeraltı Kaynakları	0	0	0	0	2	0	2
Arktik Rotalar	0	0	0	0	0	0	0
Birleşmiş Milletler	0	2	1	0	2	8	13
NATO	0	0	0	0	0	0	0
Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0
TOPL.	26	35	40	20	83	73	277

MAXQDA programının görsel araçlarından biri olan Kod Matris Tarayıcı aracıyla oluşturulan Tablo 3.45, kod frekanslarının belgeler arası dağılımını göstermektedir. Tablodaki sayısal değerler, ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir sütun kendi içinde değerlendirilecek şekilde, ilgili göstergenin sütun içerisindeki sembol büyüklüğüne göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Örneğin, 1991 sütununda yer alan 7 değeri ile 2010 sütununda yer alan 26 değeri aynı koyu kırmızı renk ile verilmiştir. Böylece, toplamda 26 kodlama yapılan 1991 Deklarasyonu belgesi ile toplamda 83 kodlama yapılan 2010 Deklarasyonu belgesi arasındaki nicel farklılık dengelenmiştir.

Daimi Katılımcılar Belgelerinde göstergelerin kodlanma sayısını aktaran Tablo 3.45'e bakıldığında, en çok kodlanan göstergenin, açık ara farkla, Toplumsal Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir. Toplamda 277 kodlamanın yapıldığı tüm Daimi Katılımcılar Belgelerinde, Toplumsal Güvenlik göstergesi 98 kere kodlanmıştır. Bir başka ifadeyle, Daimi Katılımcılar Belgelerindeki tüm kodlamaların % 35'ini Toplumsal Güvenlik göstergesi

oluşturmaktadır. Öte yandan, Askerî Güvenlik göstergesinin ise hiç kodlanmamış olduğu görülmektedir. Arktik Bölge'deki Yerli halkları temsil eden Daimi Katılımcıların deklarasyonlarında askerî güvenlik sektörüne dair konulara hiç değinilmezken toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili meselelerin sıkça ele alınmış olması oldukça doğaldır. Tüm bunların yanı sıra, Tablo 3.45'te aktarıldığı üzere, Daimi Katılımcıların Belgelerinde yardımcı göstergeler oldukça az sayıda kodlanmıştır. Bu sebeple, yalnızca yardımcı göstergelerin kodlanma sayılarına bakılarak anlamlı çıkarımlarda bulunulması mümkün olmayacaktır.

Tablo 3.49. Tüm Daimi Katılımcılar Belgelerinde Göstergelerin Birbirleriyle İlişkileri

GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
1. Tanımlama		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Askerî Güvenlik	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Siyasî Güvenlik	0	0		6	22	8	0	0	0	0	0	5	0	0
4. Ekonomik Güvenlik	0	0	6		29	27	0	1	0	2	0	2	0	0
5. Toplumsal Güvenlik	0	0	22	29		40	0	4	0	1	0	8	0	0
6. Çevresel Güvenlik	0	0	8	27	40		0	0	0	0	0	2	0	0
7. Amerika Birleşik Devletleri	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
8. Rusya Federasyonu	0	0	0	1	4	0	0		0	0	0	0	0	0
9. Çin Halk Cumhuriyeti	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
10. Yeraltı Kaynakları	0	0	0	2	1	0	0	0	0		0	0	0	0
11. Arktik Rotalar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
12. Birleşmiş Milletler	0	0	5	2	8	2	0	0	0	0	0		0	0
13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.														

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.46'da değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, tüm strateji belgelerindeki tüm

kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin birlikte geçme (kesişme) sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1'den 14'e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir.

Tüm Daimi Katılımcılar Belgelerinde göstergelerin birbirleriyle kesişme sayılarını gösteren Tablo 3.46'ya bakıldığında göze çarpan ilk durum, Toplumsal Güvenlik göstergesinin diğer ana göstergelerle oluşturduğu yüksek kesişme sayılarıdır. Tablo 3.45'te en yüksek sayıda kodlanan gösterge olduğu görülen Toplumsal Güvenlik göstergesi, diğer tüm göstergelerle en yüksek kesişme sayısına sahip göstergedir. Bu durum, Daimi Katılımcıların, hiç değinilmeyen askerî güvenlik sektörü hariç tüm güvenlik sektörleriyle ilgili meseleleri, en başta toplumsal güvenlik sektörü çerçevesinde ele aldığını göstermektedir.

Daimi Katılımcılar Belgelerine dair yapılacak analizler, göstergelerin kodlanma ya da birbirleriyle kesişme sayıları üzerinden yapılacak yorumlarla sınırlı kalmamalıdır. Bu sebeple, çalışmanın bu bölümünde, Daimi Katılımcılar Belgeleri, ana ve yardımcı göstergeler özelinde, alt-başlıklar hâlinde incelenmiştir.

3.5.1. Ana Göstergeler

Tablo 3.45'te görüldüğü üzere, Daimi Katılımcılar belgelerinde yapılan kodlamalar, büyük oranda, çalışma için tespit edilen ana göstergelerle yapılmıştır. Daimi Katılımcılar belgeleri olarak analiz edilen 6 belgede yapılan toplam 277 kodlamanın 250'si ana göstergelerle yapılmıştır. Bu sayılar oransal olarak, tüm kodlamaların % 90'ının ana göstergelerin oluşturduğu anlamına gelmektedir.

Ana göstergelerin ikililer hâlinde kesişme sayılarını gösteren Tablo 3.46'da en sık kesişmelerin Çevresel Güvenlik ile Toplumsal Güvenlik göstergeleri arasında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ana göstergelerin birbirleriyle ilişkileri hakkında önemli ancak Tablo 3.46'da aktarılamayan bir başka durum vardır. Tüm Daimi Katılımcılar belgeleri içinde, Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki 4 ana gösterge, 1 noktada aynı ifadeler üzerinde kesişmiştir. 1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, Arktik Ülkelerin bölgedeki Yerli halkların yaşam koşullarını iyileştirmek ve bu kırılgan ve hassas bölgede sürdürülebilir kalkınmayı ve çevrenin korunmasını sağlamak için yürüttükleri ulusal faaliyetlerin ve aralarındaki işbirliklerinin önemi vurgulanmıştır (ACIPS, 1991). Bu ifadede, askerî güvenlik haricindeki tüm güvenlik sektörlerini kapsayan ifadeler kullanılmıştır. Daimi Katılımcıların belgelerinde buna benzer ifadelere sıkça rastlamak mümkündür. Nitekim Ekonomik Güvenlik, Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerinin üçlü olarak bir arada kesiştiği

toplamda 16 kısım bulunmaktadır. Örneğin, 1999 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'deki çevresel bozulmanın ekonomik, sosyal ve demografik stres faktörleri yoluyla Yerli halklar üzerinde kısa ve uzun vadeli etkileri olduğu belirtilmiştir (ACIPS, 1999).

3.5.1.1. Askerî Güvenlik

Göstergeler bağlamında Tablo 3.45'te göze çarpan ilk durumlardan biri, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmamış olmasıdır. Çalışmanın teorik altyapısının bir parçası olan Askerî Güvenlik göstergesi, Arktik Ülkelerin ve Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde de en az kodlanan ana gösterge konumundadır. Ancak Daimi Temsilcilerin belgelerinde bu göstergenin bir kere dahi kodlanmamış olması, askerî güvenlik sektörüne dair meselelerin Daimi Katılımcılarının etkinliklerinin ve gündemlerinin net bir şekilde dışında olduğunu göstermektedir.

3.5.1.2. Siyasî Güvenlik

Siyasî Güvenlik göstergesi, analiz edilen Daimi Katılımcılar belgelerinde en düşük sayıda kodlanmış gösterge konumundadır. Tüm Daimi Katılımcılar belgelerinde toplamda 38 kere kodlanan Siyasî Güvenlik göstergesi, bunların 22'sinde (%58'inde) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Daimi Katılımcıların belgelerinde uluslararası hukuka ve örgütlere vurgu yapılan veya uluslararası işbirliklerine ve anlaşmalara dair konuların yarısından fazlasının insan hakları, sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik ve geleneklerin korunması gibi konular çerçevesinde ele alındığını göstermektedir.

1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, Yerli halk örgütlerinin temsilcilerinin daha fazla karşılıklı anlayış aramak ve işbirliğini ilerletmek amacıyla toplandığı ifade edilerek başlamıştır. Deklarasyonda, Yerli halkların kendilerinin, topraklarının ve geleceklerinin ne olacağına kendilerinin karar verme haklarını etkileyen değişikliklerin bilincinde oldukları belirtilmiştir. Bu bağlamda, Arktik Ülkelerden Yerli halkların kültürel, sosyal ve ekonomik haklarının yanı sıra özyönetim haklarının da tanınması talep edilmektedir. Deklarasyonda yer alan ifadelerle göre, hızlı küresel değişimin zorluklarının üstesinden gelmek için Arktik Ülkelerin yönetimleri ve Yerli halklar arasında yeni ortaklıklar kurulmalıdır (ACIPS, 1991).

1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda siyasî güvenlik sektörüne dair yukarıda zikredilen konular, diğer deklarasyonlarda da kendilerine yer bulmuştur. Burada yer alan hususlara ek olarak, örneğin 1995 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, zirvenin amaçlarından birinin ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve insanî sorunların çözümünde, ırk,

cinsiyet, dil veya din ayrımı yapılmaksızın herkes için temel özgürlüklerin sağlanması adına, uluslararası işbirliğinin ilerletilmesi olduğu ifade edilmiştir (ACIPS, 1995). 1999 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda ise Arktik Ülkeler, bölgede halk sağlığını tehdit ettiği görülen kalıcı organik kirleticilerin kullanımının aşamalı olarak ortadan kaldırılmasına yönelik küresel bir sözleşmeye yönelik devam eden uluslararası müzakerelerde karşılıklı destek içinde hareket etmeye çağırılmıştır (ACIPS, 1999). 2010 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda tüm Arktik Ülkeler, bölgedeki yürütülen kalkınmanın hamlelerinin Yerli halkların kendi kaderini tayin etme ilkeleriyle uyumlu olmasını sağlamak amacıyla, Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Bildirgesi'ni onaylamaya ve uygulamaya çağırılmıştır. Yine aynı belgede, Yerli halkların Arktik Bölge'deki tüm kounlardaki tüm süreçlere katılımının güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Örneğin, bölgenin sürdürülebilir kalkınması konusunda bir strateji geliştirilmesi ve bunun her safhasında Yerli halkların çıkarlarını gözeterek temsilcilerin yer alması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, bölgede yürütülen bilimsel çalışmalarda, yasaların, normların, programların geliştirilmesi aşamalarında ve AB ile yürütülen diyaloglarda da Yerli halkların yer alması gerektiği ifade edilmiştir (ACIPS, 2010). 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda ise, Yerli halkların geleneksel topraklarında ve sularında projeler oluşturulmadan önce, zorlayıcı olmayan müzakerelerde, öncede bilgilendirilmiş bir şekilde, özgürce onay verme veya vermeme haklarının olduğu hatırlatılmıştır (ACIPS, 2019).

3.5.1.3. Ekonomik Güvenlik

Ekonomik Güvenlik göstergesi, analiz edilen Daimi Katılımcılar belgelerinde, Siyasî Güvenlik göstergesinin ardından, ikinci en düşük sayıda kodlanmış gösterge konumundadır. Tüm Daimi Katılımcılar belgelerinde toplamda 45 kere kodlanan Ekonomik Güvenlik göstergesi, bunların 29'unda (%64'ünde) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle, 27'sinde (%60'ında) ise Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bu üç gösterge (Ekonomik Güvenlik, Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik), aynı anda üçlü bir şekilde toplam 16 farklı noktada kesişmiştir. Bu durum, Daimi Katılımcıların belgelerinde ekonomik güvenliğe dair konuların büyük kısmının insan hakları, sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik ve geleneklerin korunması gibi konular ya da insan-çevre ilişkisi ile ilgili hususlar çerçevesinde ele alındığını göstermektedir.

Daimi Katılımcılar belgelerinde Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanlara dair vurgulanması gereken bir başka durum, bu göstergenin kodlanma sayısının deklarasyonlar arasındaki dağılımıyla ilgilidir. Ekonomik Güvenlik göstergesi, 6 deklarasyonda toplamda 45

kere kodlanmışken, bunların 20'si, yani neredeyse yarısı, yalnızca 2010 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda kodlanmıştır. Bir önceki 2005 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda bu göstergenin kodlanma sayısının yalnızca 1 olduğu göz önüne alındığında, ekonomik güvenliğe dair konuların yıllar içinde oldukça istikrarsız bir şekilde işlendiği yorumu yapılabilir.

1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, bölgede sürdürülebilir ve eşitlikçi kalkınmanın gerekliliğini vurgulanmış, Arktik Ülkelerden Yerli halkların siyasi, sosyal ve kültürel haklarının yanı sıra ekonomik haklarının da tanınması talep edilmiştir. Deklarasyonda yer alan ifadelerle göre, Yerli halkların sosyal, sağlık, ekonomik ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için Arktik Ülke hükümetleri tarafından yeterli kaynaklar sağlanmalıdır (ACIPS, 1991). 1995 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, zirvenin amaçlarından birinin ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve insanî sorunların çözümünde, herhangi bir ayırım yapılmaksızın herkes için temel özgürlüklerin sağlanması adına, uluslararası işbirliğinin ilerletilmesi olduğu ifade edilmiştir (ACIPS, 1995). 1999 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda Yerli halkların sağlığı ve refahı konusunda derin endişe duyulduğu belirtilmiş; Arktik Ülke hükümetlerinden, doğal çevreyi korumak ve bölgedeki Yerli halkların yaşam koşullarını ve sağlıklarını iyileştirmek için yasal, ekonomik ve sosyal adımlar atması talep edilmiştir. Bu deklarasyonda Dünya Bankası'na da seslenilmiş, bölgede mali olarak desteklenen projelerde, Yerli halkların hak ve çıkarlarının dikkate alınmasını sağlaması yönünde çağrıda bulunulmuştur (ACIPS, 1999).

2010 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, Arktik doğasına iklim değişikliğinin etkisinin yanı sıra, ilk kez, artan endüstriyel faaliyetlerin de etkisi konu edilmiştir. Deklarasyonda, bölgedeki endüstriyel gelişmenin yeraltı kaynaklarına artan ilgiyle birleşmesiyle birlikte, mevcut durumun daha detaylı değerlendirilmesi ve Yerli halkları ve kalkınma tarzlarını korumaya yönelik önlemlerin derinleştirilmesi gerekliliği doğduğu ifade edilmiştir. Belgede, bölgede küresel ekonominin ihtiyaç duyduğu zengin maden rezervlerinin bulunduğu belirtilmiş; bununla ilgili olarak yapılacak faaliyetlerin ekolojik dengeyi bozmaması, Yerli toplulukların geçim kaynaklarını yok etmemesi ve Yerli halklarını gelişimlerini engellememesi gerektiği dile getirilmiştir. Bölgedeki kalkınma planlarının, iklim değişikliğinden kaynaklanan yeni riskleri ve Yerli halkları da göz önünde bulundurarak geliştirilmesi gerektiği beyan edilmiştir. BM'den endüstriyel faaliyetlerin Arktik Bölge doğası ve Yerli halklar üzerindeki etkisini izleyecek sistemin oluşturulmasını ve Yerli halkların haklarının ve çıkarlarının korunması ve çevrenin korunmasına ilişkin yeni, daha katı uluslararası standartların geliştirilmesini desteklemesi talebinde bulunulmuştur. Buna benzer

bir talep Dünya Bankası'ndan da bulunulmuş, çevrenin korunmasına yönelik daha katı gereklilikler getirilmesi ve yatırım programlarında Yerli halkların haklarının da tanınması istenmiştir. Yine aynı deklarasyonda, Yerli halk örgütlerinin temsilciler, Arktik Ülkeleri, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmenin bir yolu olarak Arktik Yerli Halkların toprak ve doğal kaynak mülkiyeti ve yönetimi düzenlemelerini müzakere etmeye çağırıştır (ACIPS, 2010).

En güncel Daimi Katılımcı belgesi olan 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini ve bunların 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi ihtiyacını onaylamış ve Daimi Katılımcıların bu hedefleri gelecek için bir rehber olarak benimsediklerini ifade etmiştir. Bu deklarasyonda konut sıkıntısı da dile getirilmiş, derece yüksek yaşam maliyetini dengelemek için konut desteğinin gerekli olduğunu belirtilmiştir. Ayrıca, binlerce yıldır bölgenin canlı kaynaklarını toplama ve işleme faaliyetlerinin bölgedeki gıda güvenliği açısından kritik önem taşıdığı; Arktik yaban hayatının ve sularının sağlığının ve kullanılabilirliğinin bu bağlamda son derece endişe verici durumda olduğu ifade edilmiştir (ACIPS, 2019).

3.5.1.4. Toplumsal Güvenlik

Tablo 3.45'te aktarıldığı üzere, Daimi Katılımcılar belgelerinde en yüksek sayıda kodlanan gösterge Toplumsal Güvenlik göstergesidir. Toplamda 277 kodlamanın yapıldığı tüm Daimi Katılımcılar belgelerinde Toplumsal Güvenlik göstergesi 98 kere kodlanmıştır. Bir başka ifadeyle, Daimi Katılımcılar belgelerinde yapılan kodlamaların % 35'ini Toplumsal Güvenlik göstergesiyle yapılan kodlamalar oluşturmuştur. Daimi Katılımcılar belgelerinde kodlanan göstergelerin birbirleriyle kesişme sayılarını gösteren Tablo 3.46'a göre, Toplumsal Güvenlik göstergesi, diğer tüm ana göstergelerle en yüksek kesişme sayısına sahip göstergedir. Oransal olarak, Siyasî Güvenlik göstergesiyle kodlanan kısımların % 58'i, Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanların % 64'ü ve Çevresel Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanların % 58'i Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanan kısımlarla kesişmiştir. Bu durum, Daimi Katılımcıların, hiç değinilmeyen askerî güvenlik sektörü hariç tüm güvenlik sektörleriyle ilgili meseleleri, büyük oranla toplumsal güvenlik sektörü çerçevesinde ele aldığını göstermektedir.

Daimi Katılımcılar belgelerinde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanlara bakıldığında, bazı konu başlıklarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bunların başında çevre-insan ilişki gelmektedir. Daimi Katılımcılar tarafından bölgedeki çevresel değişimin sebeplerinden biri olarak insan faaliyetleri görülmekte; çevresel değişimden en çok insanların etkilendiği belirtilmektedir. Bir diğer öne çıkan konu başlığı, ekonomik kalkınmadır. Bölgede kalkınmanın hem doğayı hem de insanları gözeterek gerçekleştirilmesi gerektiği ifade

edilmiştir. Bu bağlamda, insan hakları konusunun da Daimi Katılımcılar belgelerinde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanlarda öne çıkan konulardan biri olduğu görülmektedir. Yalnızca yaşama hakkı, kültürünü, dilini ve kimliğini koruma hakkı gibi temel haklarının değil; bölgenin yönetişimi, kaynakların kullanımı ve kalkınma projeleri gibi süreçlere katılma ve buralarda söz sahibi olma gibi hususlarda da haklarının tanınması ve uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, bölgede yaşanan dönüşüm sürecine uyum sağlama, bu sürecin getirdiği sonuçlarla baş etme, çevresel bozulmayı azaltma gibi meselelerde Arktik halkların geleneksel bilgi birikiminden de faydalanılması gerekliliği hususu da Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanlarda öne çıkan konular arasındadır.

1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, bölgenin doğasının korunması hususunda Yerli hakların geleneksel bilgisine saygı duyulması gerektiği ifade edilerek başlamıştır. Bununla birlikte, Yerli halkın gıda güvenliği, halk sağlığı, refahı ve hatta hayatta kalması ve çevrenin korunması konularında derin endişe duyulduğu belirtilmiştir. Deklarasyonda, Arktik Bölge’de yaşayan Yerli halkların sadece hayatta kalmayı değil, aynı zamanda bu 21. yüzyılda Yerli halklar olarak gelişmeyi de arzuladıkları ifade edilmiştir. Daimi Katılımcılar, çevrenin, bugünlerinin ve geleceklerinin ne olacağına kendileri karar verme haklarını etkileyen değişikliklerin bilincinde olduklarını beyan etmişler, Arktik Ülke hükümetlerinin Yerli halklarının haklarını tanıması gerektiğini dile getirmişlerdir. Deklarasyona göre, Yerli halkların gerçek sosyal, sağlık, ekonomik ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için hükümetler tarafından yeterli kaynaklar sağlanmalıdır. Bu hızlı küresel değişimin ve sonuçlarının üstesinden gelmek için hükümetler ve Yerli halklar arasında yeni ortaklıklar kurulmalı, Yerli halkın kendi kaderini tayin etmesine olanak sağlanmalıdır (ACIPS, 1991). 1995 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, zirvenin amaçlarından birinin Arktik Bölge’deki sorunların çözümünde, herhangi bir ırk, cinsiyet, dil veya din ayrımı yapılmaksızın herkes için temel özgürlüklerin sağlanması adına, uluslararası işbirliğinin ilerletilmesi olduğu ifade edilerek başlamıştır. Deklarasyonda bölgedeki Yerli halkların değerine ve çeşitliliğine vurgu yapılmış; ekonomik, sosyal, kültürel ve politik durumlarını, farklılıklara tam saygı göstererek iyileştirme ihtiyacı yinelenmiştir. Ayrıca, Yerli halklarının kültürel, sosyal ve ekonomik haklarına ek olarak kendi kaderini tayin etme, kendi kendini yönetme, toprak ve kaynaklara ilişkin haklarının tanınması gerekliliği de vurgulanmıştır. İnsan haklarıyla ilgi çeşitli uluslararası antlaşmaya gönderme yapılmış, Birleşmiş Milletler içerisinde Yerli halklar için kalıcı bir forum oluşturulmasının önemi vurgulanmıştır (ACIPS, 1995).

1999 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu’ndan, Yerli halkların sorunları oldukça detaylı bir şekilde aktarılmış, . Deklarasyonda Yerli halkın sağlığı ve refahı konusunda

derin endişe duyulduğu ifade edilmiş; Yerli halk arasında çok yüksek seviyedeki, özellikle alkol ve madde bağımlılığı, yüksek bebek ölüm oranları, düşük yaşam beklentisi gibi sosyal patolojilere ve bunların çok ciddi psikolojik ve fiziksel etkilerine dikkat çekilmiştir. Arktik halklarının durumunun iyileştirilmesine yönelik küresel, bölgesel ve ulusal düzeydeki eylemleri güçlü bir şekilde destekledikleri ifade edilmiştir. Dünya Bankası'na desteklediği ülkelerde ve projelerde çevrenin korunmasına yönelik daha katı kurallar getirmesi çağırısı yapılan bu deklarasyonda Rusya Federasyonu'na da bir çağrı yapılmıştır. Daimi Katılımcılar Rusya Federasyonu hükümetini, kuzeydeki Yerli halkların sağlık programlarını uygulama kapasitelerini artırmak için onlarla yakın işbirliği içinde çalışmaya çağırmıştır. Daimi Katılımcılar Arktik Ülkelere de seslenmiş, hükümetleri, geleneksel yöntem ve uygulamaları içeren sağlık hizmetleri programları tasarlamak için Yerli halklara danışmaya çağırmışlardır (ACIPS, 1999).

2005 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, çevrenin toplumsal güvenlik sektörüyle ilişkisine dair yeni bir söylem geliştirilmiştir. Bu belgede, iklim değişikliğinin Arktik Yerli halkları için kültürel bir sorun olduğu, Yerli halkların yaşam tarzlarını ve bağımlı oldukları kaynakları tehdit ettiği ifade edilmiştir (ACIPS, 2005). Buna paralel olarak 2010 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, Yerli halkların atalarının topraklarına sahip olma, kaynaklarını yönetme, hayatta kalmalarını sağlayan ve kültürlerini koruyan ekosistemleri, yurtlarında bulunan kutsal alanları, arkeolojik ve tarihi nesneleri koruma haklarının altı çizilmiştir. Daha önce ifade edildiği üzere, 2010 tarihli deklarasyonda ayrıca, endüstriyel kalkınmanın tüm aşamalarında Yerli hakların da katılımını sağlamanın önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda Daimi Katılımcılar, endüstriyel kalkınmayla ilgili projelerin geleneksel bilgiye dayanması ve geleneksel kültürün esnekliğini, değişen iklim ve ekolojik koşullara uyum mekanizmalarını dikkate alması gerektiğine inandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, Yerli halkların yasaların, normların, programların geliştirilmesine katılımının ve bu girişimlerin gerçekleştirilmesi üzerindeki kontrolünün güvence altına alması gerektiği belirtilmiştir (ACIPS, 2010).

En güncel Daimi Katılımcı belgesi olan 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, Toplumsal Güvenlik göstergesinin en yüksek yoğunlukta kodlandığı Daimi Katılımcılar belgesi olmuştur. Toplamda 73 kodlamanın yapıldığı belgede Toplumsal Güvenlik göstergesi 34 kere kullanılmıştır. Bu, 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda yapılan kodlamaların % 47'sinin Toplumsal Güvenlik göstergesiyle yapıldığı anlamına gelmektedir. Genel olarak bakıldığında 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, Arktik Yerli halkların haklarını, kültürlerini, dillerini ve refahını kabul etmeye, bunlara saygı göstermeye ve korumaya

odaklanan bir çerçevede yayımlanmıştır. Yerli kültürlerin, geleneklerin ve bilgi sistemlerinin önemi ve iklim değişikliğinin Arktik Yerli halklar ve onların dilleri, sağlıkları ve geleneksel yaşam biçimleri üzerindeki etkilerine ilişkin endişeler dile getirilmiştir. Ayrıca, Yerli halkların kimliklerinin sürdürülmesinde ve geleneksel bilgi birikiminin korunmasında Yerli dillerin, eğitimin ve kültürel uygulamaların önemi vurgulanmıştır. Bununla birlikte, geleneksel ekonomilerin temel rolü ve Yerli halkların kendi toprakları ve suları üzerindeki faaliyetlere ilişkin rıza haklarına değinilmiştir. Bu bağlamda, Yerli halkların karar alma süreçlerine, teknolojik inovasyona ve çevreyi koruma çabalarına anlamlı katılımının sağlanması için çağrıda bulunulmuştur. Yerli dillerin korunması, kültürel uygulamaların teşvik edilmesi, gençlerin güçlendirilmesi ve eşitsizliklerin giderilmesi için somut eylemler, destekler ve girişimler gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kısaca, bu belgede genel olarak, çevresel değişiklikler karşısında Yerlilerin haklarını, dillerini, kültürlerini ve refahını korumanın önemi vurgulanmış ve bu hedeflere ulaşmak için işbirlikçi çabalara, uluslararası desteğe ve sürdürülebilir uygulamalara duyulan ihtiyaç dile getirilmiştir (ACIPS, 2019).

3.5.1.5. Çevresel Güvenlik

Çevresel Güvenlik göstergesi, Daimi Katılımcılar belgelerinde kodlanma sayısı bakımından, Toplumsal Güvenlik göstergesinin ardından ikinci sırada gelmektedir. Daimi Katılımcılar belgelerinde toplamda 69 kere kodlanan Çevresel Güvenlik göstergesi, bunların 40'ında (% 58'inde) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Daimi Katılımcılar, çevresel güvenlik sektörüne dair konuları büyük çoğunlukla insan hakları, sivil toplum, eğitim, eşitlik, sağlık, kültür, dil, kolektif kimlik ve geleneklerin korunması gibi toplumsal güvenlik sektörüyle ilişkili hususlar çerçevesinde ele almıştır.

1991 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda Arktik doğasının hem şimdi hem de gelecekte korunması konusunda derin endişe duyulduğu ifade edilmiştir. Deklarasyonda, bölgede gerçekleştirilecek kalkınma faaliyetlerinin çevreye duyarlı ve sürdürülebilir bir şekilde hayata geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Arktik Ülkelerin, hızlı küresel değişimin üstesinden gelmek için Yerli topluluklarla birlikte çalışması gerektiği belirtilmiştir (ACIPS, 1991). Buna paralel olarak, 1995 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, Arktik Bölge'de çevre yönetimi ve gelişiminde Yerli halkların özel rolü, geleneksel Yerli bilgi birikiminin ve uygulamaların önemi vurgulanmış ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için Yerlilerin etkin katılımının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir (ACIPS, 1995). 1999 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, çevresel güvenlik sektörüne dair daha ayrıntılı ifadelerle sahiptir. Deklarasyondaki ifadelerle göre, dünyanın sanayi ve tarım bölgelerinde üretilen

kirletici maddelerin Arktik Bölge'ye ulaşp Yerli halkların çok yakından bağı olduğu çevreyi ve gıda zincirini kirleterek halk sağlığı konusunda ciddi endişelere yol açtığı not edilmiştir. Bu bağlamda, bölgedeki çevresel bozulmanın ekonomik, sosyal ve demografik stres faktörleri yoluyla Yerli halklar üzerinde kısa ve uzun vadeli etkilerinin olduğu belirtilmiştir. Arktik Ülkelerden, doğal çevreyi korumak üzere yasal, ekonomik ve sosyal adımlar atmalarını talep edilmiş; bu tür düzenlemelerin hazırlanması aşamasında Yerli halklara danışılması gerektiği belirtilmiştir (ACIPS, 1999).

2005 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, iklim değişikliğinin küresel gündeme girmeye başladığını gösteren belgelerden biridir. Bu belge, Arktik Yerli liderlerinin, küresel iklim değişikliğinin etkileri konusunda devam eden tartışmanın merkezine Arktik Bölge'yi yerleştirme konusundaki kararlılığı belirtilerek başlamıştır. Bununla ilgili olarak, G8 ülkelerinin, iklim değişikliğinin etkilerine uyumun tüm ülkelerin içinde bulunduğu ve uzun vadeli işbirliğine dayalı eyleme ilişkin gelişme aktarılmıştır. Yine aynı konuyla ilgili olarak, Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yönetim Konseyi'nin 22. toplantısının, Arktik Bölge'nin çevre bağlamında artan küresel önemini ve Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Uygulama Planı'nda belirlenen kaygılarla ilgisini kabul eden kararı takdirle karşılanmıştır. Ayrıca, Grönland İklim Değişikliği Konulu Bakanlar Diyaloğundan da bahsedilmiş ve yaklaşan Uluslararası Kutup Yılı'nın iklim değişikliğinin sonuçlarına ilişkin farkındalığı daha da artırmak için temsil ettiği fırsatın altını çizilmiştir. 2005 tarihli Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu, çevrenin toplumsal güvenlik sektörüyle ilişkisine dair yeni bir söylem geliştirmiş; iklim değişikliğinin Arktik Yerli halkları için kültürel bir sorun olduğunu, Yerli halkların yaşam tarzlarını ve bağımlı oldukları kaynakları tehdit ettiğini dile getirmiştir (ACIPS, 2005).

2010 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda ana temanın sürdürülebilir kalkınma konusu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Deklarasyonda iklim değişikliğinin ve bölgedeki endüstriyel faaliyetlerin Arktik'in savunmasız doğası üzerindeki etkilerine değinilmiş, sürdürülebilir Arktik kalkınma stratejilerinin geliştirilmesine özel önem verildiği iletilmiştir. Belgedeki ifadelere göre küresel ısınma, endüstri tarafından üretilen ekolojik tehlikeleri önemli ölçüde artırmaktadır. Endüstriyel faaliyetler çevre kirliliğinin düzeyini artırmakta, ısınma sonucu oluşan değişiklikler tehlikeli atık depolarının tahrip olmasına ve petrol boru hatlarının yırtılmasına neden olabilmektedir. Daimi Katılımcılara göre Arktik Bölge'nin endüstriyel gelişiminin en büyük tehlikesi, bölgenin doğası ve Yerli halkları için ölümcül olabilecek, bilinmeyen ve öngörülemeyen değişikliklerin başlamasıdır. Bu bağlamda BM'ye, Arktik Bölge'deki endüstriyel gelişmenin olası sonuçlarını analiz etme hedeflerini

mevcut programlara dâhil etmeleri (veya gerekirse ek programlar oluşturmaları), çevrenin korunmasına ilişkin daha katı uluslararası standartların geliştirilmesi ve bölgedeki endüstriyel faaliyetleri kısıtlayacak yeni yasal çerçevelerin oluşturulması çağrısında bulunulmuştur. Buna benzer çağrılar Arktik Ülkelere, Arktik Konseyi'ne ve Dünya Bankası'na da yöneltilmiştir. 2010 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda ülkeler ve uluslararası örgütlerin yanı sıra Arktik Bölge'de faaliyet gösteren şirketlere de seslenilmiştir. Şirketlerden, bölgedeki faaliyetlerinde iklim değişikliğiyle bağlantılı ekolojik ve etnolojik riskleri dikkate almaları, Yerli halkların yaşam ve çevre koşullarını bir etkileyebilecek planlarını ve eylemlerini şeffaf bir sunmaları, ve Yerli halkları, ortaya çıkan ekolojik tehlikeler, arızalar ve kazalar konusunda gecikmeden bilgilendirmeleri talep edilmiştir (ACIPS, 2010).

2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda, 2016 yılında yürürlüğe giren iklim değişikliğine ilişkin Paris Antlaşması hatırlatılmış, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Arktik Bölge'deki ısınmanın dünyanın herhangi bir bölgesine nispeten oldukça yüksek oranda gerçekleştiği, çevrenin derin, hızlı ve öngörülemez bir değişime uğramaya devam ettiği ve bundan en çok bölgedeki Yerli halkın etkilendiği belirtilmiştir. İklim değişikliğinin Yerli halk üzerindeki etkilerinin ekonomik ve sağlıksal risklerle sınırlı olmadığı, Yerlilerin duygusal, kültürel, ruhsal ve fiziksel refahını da etkilediği dile getirilmiştir. Bununla birlikte, Yerli halkların, çevre bilincine sahip Arktik sakinleri olarak, iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmek ve bunlara uyum sağlamak için kültürlerine, değerlerine ve geleneklerine yansıyan geleneksel bilgi sistemi uygulamalarına ve teknolojilerine sahip olduğu ifade edilmiştir (ACIPS, 2019).

3.5.2. Yardımcı Göstergeler

Çalışma kapsamında analiz edilen Daimi Katılımcılar belgelerinde yardımcı göstergelerin kodlanma sayıları oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Analiz edilen 6 belgede tüm yardımcı göstergeler, toplamda 27 kere kodlanmıştır. Bu kadar düşük sayıda kodlandıkları için, yardımcı göstergeler üzerinden yapılacak yorumlar eksik kalacaktır. Yine de, dikkat çekilmesi gereken bazı hususlar vardır. Toplamda 5 kere kodlanan Rusya Federasyonu göstergesinin bunların 4'ünde, toplamda 13 kere kodlanan Birleşmiş Milletler göstergesinin bunların 8'inde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiş olması ilgi çekicidir. Daha önce de ifade edildiği üzere bu durum, Daimi Katılımcıların Arktik Bölge ile ilgili meseleleri, büyük oranda toplumsal güvenlik sektörü çerçevesinde ele aldığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, Rusya Federasyonu göstergesinin kodlanırken diğer ulus-düzeyi aktörleri simgeleyen göstergelerin kodlanmamış olması bir diğer dikkat çeken husustur. 1995 Yerli Halk Liderleri Zirvesi

Deklarasyonu'nda, bir sonraki zirvede Rus Arktik'indeki Yerli halkların durumuna değinileceği ifade edilmiş (ACIPS, 1995); 1999 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda ise Rusya'nın kuzey bölgelerindeki Yerli halkın sağlığında ve refahından endişe duyulduğu ifade edilerek Rus Hükümeti, Yerli halkların refahını artırmak için onlarla yakın işbirliği içinde çalışmaya çağırılmıştır (ACIPS, 1999). Bölgede etkin olan ulus-düzeyi aktörlere işaret eden göstergelerden yalnızca Birleşmiş Milletler göstergesinin kodlanmış olması, Arktik Bölge'de yaşayan Yerli halkların tümünü kapsayabilecek tek örgüt olmasına yorulabilir. Daimi Katılımcılar belgelerinde Birleşmiş Milletler göstergesiyle kodlu alanlara bakıldığında, bunların büyük çoğunluk insan hakları başta olmak üzere toplumsal güvenlik sektörüne dair ve çevrenin korunması başta olmak üzere çevresel güvenlik sektörüne ilişkin BM nezdinde gerçekleştirilen toplantılar ve kararlar olduğu görülmektedir. BM'ye en güçlü vurgu, en güncel Daimi Katılımcı belgesi olan 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu'nda yapılmıştır. Bu belgede BM'nin Yerli Halkların Hakları Bildirgesi'ne atıf yapılmış, buradaki hakların istisnasız tüm Yerli halklar için geçerli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında, 2016'da yürürlüğe giren Paris Anlaşması'na ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne değinilmiş ve bu hedefler Daimi Katılımcılar tarafından da onaylanmıştır. Bunlara ek olarak, BM tarafından 2019 yılının Uluslararası Yerli Diller Yılı olarak ilan edilmesi ve UNESCO'nun dünyadaki Yerli halk dillerinin önemini vurgulamak için somut eylemler gerçekleştirme sorumluluğu kutlanmıştır (ACIPS, 2019).

Daimi Katılımcıların belgelerinde ana göstergelerin kodlanma sayılarına bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı, en yüksek kodlanma sayısına sahip göstergenin ise Toplumsal Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir. Bu göstergeyi, kodlanma sayısı bakımından sırasıyla Çevresel Güvenlik göstergesi, Ekonomik Güvenlik göstergesi ve Siyasî Güvenlik göstergesi takip etmektedir. Daimi Katılımcıların belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında da toplumsal güvenlik sektörüne dair konuların ön plana çıktığı görülmektedir. Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri, en yüksek kesişim sayılarını Toplumsal Güvenlik göstergesiyle gerçekleştirmiştir. Bu kesişim sayıları oldukça yüksek yüzdelere tekabül etmektedir: Ekonomik Güvenlik göstergesi kodlandığı alanların % 64'ünde, Siyasî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri kodlandığı alanların % 58'inde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri, yaklaşık olarak, kodlandıkları her 3 yerin 2'sinde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Kısaca, Daimi Katılımcıların belgelerinde tüm kodlu alanların neredeyse yarısını

Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlu alanların oluşturduğu ve diğer ana göstergelerin Toplumsal Güvenlik göstergesiyle oldukça yoğun bir şekilde kesiştiği görülmektedir. Buradan hareketle, Daimi Katılımcıların, sürpriz olmayan bir şekilde, Arktik Bölge siyasetindeki “toplumcu” aktörler olduğu çıkarımına ulaşılmıştır.

3.6. Arktik Strateji Belgelerinin Karşılıklı Analizi

Çalışmanın analiz bölümünde, Arktik Bölge’de faal olan her düzeyden aktörlerin bölgeye yaklaşımları ve bölgeyle ilgili algıları analiz edilmiş; bu yapılırken, bütünsel bir yaklaşım kullanılmıştır. Daha önce de ifade edildiği üzere, çalışmanın bütünselliği, hem aktör çeşitliliği hem de analiz birimi çeşitliliğinden de kaynaklanmaktadır. Aktör çeşitliliği, bölgesel ve bölge-dışı aktörlerin analize dâhil edilmesi sayesinde; analiz birimi çeşitliliği ise, sadece ulus-devlet düzeyindeki değil, aynı zamanda ulus-altı ve ulus-üstü düzeylerindeki aktörlere de yer verilmesi sayesinde sağlanmıştır. Arktik Ülkeler (Arktik Konseyi’ne üye ülkeler), hem bölgesel hem de ulus-düzeyi aktörler olarak; Gözlemci Ülkeler (Arktik Konseyi’nde gözlemci statüsüne sahip ülkeler) hem bölge-dışı hem de ulus-düzeyi aktörler olarak; Arktik Konseyi hem bölgesel hem de ulus-üstü düzeyde aktör olarak; Daimi Katılımcılar ise hem bölgesel hem de ulus-altı düzeyde aktör olarak çalışmanın analiz kısmına dâhil edilmiştir.

Çalışmanın analiz bölümünde, şimdiye kadar, sırasıyla Arktik Ülkelerin, Gözlemci Ülkelerin, bir aktör olarak Arktik Konseyi’nin ve Daimi Katılımcıların strateji belgeleri ayrı ayrı incelenmiştir. Her bir aktörün strateji belgeleri, ayrı ayrı başlıklar altında hem kendi içlerinde hem de aktör grupları olarak kendi aralarında analiz edilmiştir. Çalışmanın analizini derinleştirmek ve güçlendirmek için, bu bölümde, tüm aktörlerin Arktik strateji belgeleri bir arada ele alınarak karşılaştırılmıştır. Bunun için, MAXQDA aracıyla yapılan kodlamalardan elde edilen verilerden kullanılmıştır. Analiz edilen tüm belgeler önce tüm ana ve yardımcı göstergeler bağlamında, ardından yalnızca ana göstergeler bağlamında ele alınmıştır.

Tablo 3.47. İncelenen Tüm Belgelerde Göstergelerin Birbirleriyle Kesişimleri

	GÖSTERGELER	1*	2*	3*	4*	5*	6*	7*	8*	9*	10*	11*	12*	13*	14*
ARKTİK ÜLKELER	1. Tanımlama		12	43	20	27	25	0	7	0	8	2	5	1	2
	2. Askeri Güvenlik	12		52	17	20	30	10	19	4	9	13	0	16	3
	3. Siyasi Güvenlik	43	52		67	113	88	15	21	5	14	10	38	4	30
	4. Ekonomik Güvenlik	20	17	67		162	171	2	3	3	73	40	8	0	14
	5. Toplumsal Güvenlik	27	20	113	162		115	3	1	0	9	2	13	0	4
	6. Çevresel Güvenlik	25	30	88	171	115		4	7	2	31	17	23	0	13
	7. Amerika Birleşik De.	0	10	15	2	3	4		3	0	1	0	3	3	0
	8. Rusya Federasyonu	7	19	21	3	1	7	3		2	2	6	0	6	2
	9. Çin Halk Cumh.	0	4	5	3	0	2	0	2		2	4	0	0	1
	10. Yeraltı Kaynakları	8	9	14	73	9	31	1	2	2		7	3	0	1
	11. Arktik Rotalar	2	13	10	40	2	17	0	6	4	7		0	1	0
	12. Birleşmiş Milletler	5	0	38	8	13	23	3	0	0	3	0		0	1
	13. NATO	1	16	4	0	0	0	3	6	0	0	1	0		0
	14. Avrupa Birliği	2	3	30	14	4	13	0	2	1	1	0	1	0	
GÖZLEMCI ÜLKELER	1. Tanımlama		9	50	24	12	47	1	1	0	11	9	10	0	5
	2. Askeri Güvenlik	9		40	13	4	18	5	10	3	8	11	6	14	8
	3. Siyasi Güvenlik	50	40		42	22	71	2	7	2	8	14	45	7	25
	4. Ekonomik Güvenlik	24	13	42		43	117	2	10	3	45	39	7	1	15
	5. Toplumsal Güvenlik	12	4	22	43		47	0	2	0	6	3	3	0	3
	6. Çevresel Güvenlik	47	18	71	117	47		2	3	1	43	46	28	1	30
	7. Amerika Birleşik De.	1	5	2	2	0	2		1	1	0	1	0	1	1
	8. Rusya Federasyonu	1	10	7	10	2	3	1		2	3	8	1	3	2
	9. Çin Halk Cumh.	0	3	2	3	0	1	1	2		3	3	1	1	0
	10. Yeraltı Kaynakları	11	8	8	45	6	43	0	3	3		10	2	0	4
	11. Arktik Rotalar	9	11	14	39	3	46	1	8	3	10		4	0	6
	12. Birleşmiş Milletler	10	6	45	7	3	28	0	1	1	2	4		0	1
	13. NATO	0	14	7	1	0	1	1	3	1	0	0	0		4
	14. Avrupa Birliği	5	8	25	15	3	30	1	2	0	4	6	1	4	
ARKTİK KONSEYİ	1. Tanımlama		0	4	3	8	5	0	0	0	0	0	0	0	0
	2. Askeri Güvenlik	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3. Siyasi Güvenlik	4	0		20	36	62	2	1	0	0	5	2	0	3
	4. Ekonomik Güvenlik	3	0	20		70	98	0	1	0	6	2	4	0	0
	5. Toplumsal Güvenlik	8	0	36	70		107	0	0	0	3	1	4	0	0
	6. Çevresel Güvenlik	5	0	62	98	107		0	11	0	16	27	22	0	1
	7. Amerika Birleşik De.	0	0	2	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
	8. Rusya Federasyonu	0	0	1	1	0	11	0		0	0	0	1	0	0
	9. Çin Halk Cumh.	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
	10. Yeraltı Kaynakları	0	0	0	6	3	16	0	0	0		1	0	0	0
	11. Arktik Rotalar	0	0	5	2	1	27	0	0	0	1		0	0	0
	12. Birleşmiş Milletler	0	0	2	4	4	22	0	1	0	0	0		0	0
	13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
	14. Avrupa Birliği	0	0	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
DAİMİ KATILIMCILAR	1. Tanımlama		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2. Askeri Güvenlik	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	3. Siyasi Güvenlik	0	0		6	22	8	0	0	0	0	0	5	0	0
	4. Ekonomik Güvenlik	0	0	6		29	27	0	1	0	2	0	2	0	0
	5. Toplumsal Güvenlik	0	0	22	29		40	0	4	0	1	0	8	0	0
	6. Çevresel Güvenlik	0	0	8	27	40		0	0	0	0	0	2	0	0
	7. Amerika Birleşik De.	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0
	8. Rusya Federasyonu	0	0	0	1	4	0	0		0	0	0	0	0	0
	9. Çin Halk Cumh.	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
	10. Yeraltı Kaynakları	0	0	0	2	1	0	0	0	0		0	0	0	0
	11. Arktik Rotalar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0
	12. Birleşmiş Milletler	0	0	5	2	8	2	0	0	0	0	0		0	0
	13. NATO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0
	14. Avrupa Birliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

* Göstergeler sütunu ve satırı, aynı sıralamayla 1'den 14'e kadar devam etmektedir.

MAXQDA programının Kod İlişkileri Tarayıcısı özelliği aracılığıyla oluşturulan Tablo 3.47’de değerler ısı haritasıyla yansıtılmıştır. Bu ısı haritası, her bir belge grubu içinde tüm kodlu bölümleri hesaba katarak, ilgili göstergelerin kesişme sıklığına göre, açık maviden koyu kırmızı renge doğru oluşturulmuştur. Burada, 14 göstergenin birbirleriyle ikili ilişkileri ve kesişim sayıları ele alınmıştır. En sol sütundaki anahtar kelimeler, 1’den 14’e kadar, aynı sıralamayla en üst satırda verilmiştir. En sağda yer alan “toplam” sütunu ise, ilgili göstergenin o belge grubundaki toplam kodlanma sayısını göstermektedir. Bu tablo, aslında, her bir aktör grubunun genel değerlendirilmesinin yapıldığı alt başlıklarda verilen tabloların (Tablo 3.18, Tablo 3.41, Tablo 3.44 ve Tablo 3.46) birleştirilmiş hâlidir. Böylelikle aktörlerin, düzeylerine ve niteliklerine bağlı olarak, Arktik meselelere yaklaşımındaki farklılıklar ve benzerlikler daha kolay görülecektir.

Tablo 3.47, göstergelerin nicel kodlanma sayıları bağlamında veri sunmaktadır. Bu tabloya bakarak bazı tespitlerde bulunmak ve birtakım eğilimleri ortaya çıkarmak mümkün olacaktır. Bu tespitlerden biri, Arktik Ülkelerin sayıca en sık ekonomik güvenlik sektörüne dair konulara, Gözlemci Ülkelerin ve Arktik Konseyi’nin sayıca en sık çevresel güvenlik sektörüyle ilgili hususlara, Daimi Katılımcıların ise sayıca en sık toplumsal güvenlik sektörüne ilişkin meselelere değinmiş olmasıdır. Bir başka tespit, en yüksek kesişim sayılarıyla ilgilidir. Ulus-düzeyi aktörlerin (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) strateji belgelerinde en sık Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri kesişirken, ulus-altı (Daimi Katılımcılar) ve ulus-üstü (Arktik Konseyi) düzeydeki aktörlerin belgelerinde en sık Toplumsal Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri kesişmiştir. Tüm düzeydeki ve nitelikteki aktörlerin belgelerinde en yüksek kesişim sayılarının bir tarafı Çevresel Güvenlik göstergesi olmuş; Çevresel Güvenlik göstergesinin en sık kesiştiği gösterge ulus-düzeyi aktörlerin belgelerinde Ekonomik Güvenlik göstergesi, ulus-altı ve ulus-üstü aktörlerin belgelerinde ise Toplumsal Güvenlik göstergesi olmuştur. Bir başka ifadeyle, en sık kesişen güvenlik sektörleri ulus-düzeyi aktörlerde ekonomik ve çevresel güvenlik sektörleri iken, diğer düzeylerdeki aktörlerde toplumsal ve çevresel güvenlik sektörleridir. Tablo 3.47 üzerinden yapılan bir diğer tespit, bölgenin sunduğu fırsatların ele alınış biçimiyle alakalıdır. Ulus-düzeyi aktörlerin (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) strateji belgelerinde söz konusu fırsatlar ağırlıklı olarak ekonomik ve çevresel güvenlik sektörleri bağlamında ele alınmıştır. Fakat ulus-üstü aktör olarak Arktik Konseyi, bölgenin sunduğu fırsatları büyük oranla yalnızca çevresel güvenlik sektörü bağlamında işlemiştir. Bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen göstergeler Daimi Katılımcıların belgelerinde çok düşük sayıda kodlanmış olduğu için anlamlı bir çıkarımda bulunmak mümkün değildir.

Tablo 3.47’ye bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen göstergeler bağlamında bakıldığında, hem Arktik Rotalar göstergesinin hem de Yeraltı Kaynakları göstergesinin sıklıkla Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleriyle kesiştiği görülmektedir. Arktik aktörler yeraltı kaynakları konusunu daha ziyade ekonomik güvenlik perspektifinden ele alırken, Arktik sulardaki faaliyetleri daha çok çevresel güvenlik bağlamında işlemiştir. Bir Arktik aktör olarak Amerika Birleşik Devletleri, diğer aktörler tarafından ağırlıklı olarak siyasî ve askerî güvenlik sektörleri bağlamında ele alınırken, Rusya Federasyonu bu iki güvenlik sektörüne ek olarak çevresel güvenlik sektörüyle ilintili olarak da hatırı sayılır sayıda bir arada konu edilmiştir. Tablo 3.47 üzerinden yapılacak bir başka tespit, Arktik aktörlerin bölgede etkin olan uluslararası örgütler arasında bir nevi iş bölümü yapmış olmasıdır. Bölgede etkin olan uluslararası örgütleri simgeleyen yardımcı göstergelerin ana göstergelerle yaptığı kesişim sayıları bunu göstermektedir. Strateji belgelerinde NATO göstergesi ağırlıklı olarak askerî güvenlik bağlamında kodlanmışken, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği göstergeleri önce siyasî ardından çevresel güvenlik sektörleri bağlamında söz konusu edilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere, genişletilmiş güvenlik yaklaşımının ortaya koyduğu beş güvenlik sektörü, çalışma kapsamında belirlenen ana göstergeleri oluşturmaktadır. Yine çalışmanın önceki kısımlarında belirtildiği üzere, bu beş güvenlik sektörü birbirinden tamamen bağımsız sektörler değildir; bazı konular birden fazla güvenlik sektörünün alanı girebilmektedir. Örneğin, “sürdürülebilir kalkınma” konusu hem ekonomik güvenlik hem de çevresel güvenlik sektörüyle ilgilidir. Çalışma kapsamında incelenen strateji belgeleri, pek çok kere birden fazla güvenlik sektörünü ilgilendiren konuları bir arada ele almıştır. Bu sebeple pek çok ifade, cümle veya paragraf birden fazla göstergeyle kesişerek kodlanmıştır. En uzun kodlama birimi olarak paragrafların belirlendiği bu çalışmada MAXQDA aracıyla kodlanan tüm belgelerde toplamda 5.893 kodlama yapılmış; en az iki ana göstergenin kesişme durumu toplamda 1.258 kere görülmüştür. Ana göstergelerden en az üçünün kesişme sayısı 239, en az dördünün kesişme sayısı ise 29’dur. Bazı strateji belgelerinde güvenlik sektörlerine dair konular öyle geniş bir yelpazede ele alınmıştır ki, bazı cümleler veya paragraflar 5 güvenlik sektörünü de ilgilendirdiği için 5 ana göstergeyle birden kodlanmıştır. Çalışma kapsamında tüm belgelerde toplamda 5 ana gösterge aynı anda toplamda 4 noktada kesişmiştir.

Arktik Ülkelerden biri olan Kanada’nın 2019 tarihli strateji belgesindeki şu paragraf, 5 ana göstergenin kesiştiği örneklerden biridir:

“Etkili yasa ve düzenlemeler, Arktik Bölge’deki yabancı yatırımın Kuzeylilere fayda sağlamasını ve Kanada’nın güvenliğine tehdit oluşturmamasını sağlamada da kilit öneme sahiptir. Bu yasal ve düzenleyici çerçeve, bölgedeki ekonomik büyümeyi ve artan yatırımları

desteklerken, Arktik Bölge'deki dış ekonomik faaliyetlerin ulusal güvenliği tehlikeye atmamasını da sağlıyor.” (Kanada Hükümeti, 2019: 32)

5 ana göstergenin kesiştiği bir diğer örnek ise Gözlemci Ülkelerden İspanya'nın 2016 tarihli strateji belgesindeki şu paragraftır:

“Günümüzde iklim değişikliğinin bir sonucu olarak buzulların giderek erimesiyle birlikte; Arktik ve Antarktika bölgelerine (...) çevresel, sosyal, politik, jeostratejik ve ekonomik konularda ilgi artıyor.” (İspanya Kutup Komitesi, 2016: 8-9)

Sonuçta, çalışma kapsamında incelenen 38 belgenin tamamında yapılan kodlamalar yalnızca ana göstergeler bağlamında oransal verilere dönüştürüldüğünde, aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.48. Arktik Strateji Belgelerinde Ana Göstergelerin Oranları (Tüm Aktörler)

	Strateji Belgeleri ve Yılları	Askerî Güvenlik	Siyasî Güvenlik	Ekonomik Güvenlik	Toplumsal Güvenlik	Çevresel Güvenlik	KODLU BÖLÜM
ARKTİK ÜLKELER	ABD 2022	% 15	% 24	% 24	% 16	% 29	% 82
	Rusya 2020	% 5	% 9	% 47	% 24	% 13	% 82
	Kanada 2019	% 16	% 24	% 18	% 40	% 16	% 79
	Danimarka 2011	% 4	% 21	% 14	% 12	% 27	% 66
	Finlandiya 2021	% 6	% 11	% 27	% 21	% 22	% 66
	İsveç 2020	% 9	% 31	% 22	% 17	% 32	% 84
	Norveç 2020	% 12	% 27	% 12	% 14	% 17	% 67
	İzlanda 2021	% 12	% 25	% 10	% 9	% 29	% 66
	TÜMÜ	% 10	% 22	% 21	% 22	% 23	% 74
GÖZLEMÇİ ÜLKELER	Çin 2018	% 0,2	% 30	% 13	% 4	% 22	% 59
	Almanya 2019	% 10	% 22	% 17	% 8	% 50	% 83
	Fransa 2016	% 8	% 24	% 11	% 4	% 24	% 60
	İngiltere 2023	% 13	% 12	% 11	% 5	% 31	% 60
	Hollanda 2021	% 3	% 11	% 4	% 2	% 18	% 33
	İspanya 2016	% 1	% 6	% 6	% 2	% 10	% 17
	İtalya 2015	-	% 11	% 9	% 5	% 40	% 52
	Hindistan 2022	% 0,3	% 18	% 28	% 10	% 29	% 58
	Japonya 2015	% 6	% 26	% 21	% 7	% 38	% 63
	Güney Kore 2019	-	% 14	% 22	% 4	% 20	% 45
	TÜMÜ	% 5	% 15	% 10	% 4	% 25	% 48
ARKTİK KONSEYİ BELGELERİ	1996 Ottawa	-	% 20	% 15	% 26	% 23	% 48
	1998 Iqaluit	-	% 15	% 31	% 30	% 72	% 93
	2000 Barrow	-	% 26	% 21	% 14	% 60	% 85
	2002 Inari	-	% 24	% 22	% 27	% 61	% 85
	2004 Reykjavik	-	% 18	% 16	% 14	% 48	% 78
	2006 Salekhard	-	% 20	% 12	% 28	% 45	% 72
	2009 Tromso	-	% 19	% 5	% 18	% 53	% 77
	2011 Nuuk	-	% 19	% 3	% 21	% 64	% 91
	2013 Kiruna	-	% 24	% 11	% 13	% 51	% 84
	2015 Iqaluit	-	% 24	% 6	% 27	% 54	% 87
	2017 Fairbanks	-	% 27	% 13	% 23	% 59	% 85
	2019 Rovaniemi	-	% 28	% 13	% 29	% 49	% 78
	2021 Reykjavik	-	% 24	% 15	% 20	% 61	% 87
	2021 AK Str. Pl.*	-	% 33	% 15	% 29	% 47	% 78
	TÜMÜ	-	% 23	% 14	% 23	% 54	% 81
DAİMİ KATILIMCILAR	1991 Dekl.	-	% 35	% 16	% 46	% 29	% 71
	1995 Dekl.	-	% 45	% 26	% 51	% 13	% 82
	1999 Dekl.	-	% 14	% 24	% 64	% 52	% 84
	2005 Dekl.	-	% 23	% 12	% 38	% 78	% 86
	2010 Dekl.	-	% 17	% 54	% 59	% 60	% 91
	2019 Dekl.	-	% 8	% 10	% 39	% 17	% 47
	TÜMÜ	-	% 16	% 24	% 47	% 36	% 68
	BÜTÜN BELGELER	% 6	% 19	% 16	% 16	% 28	% 65

Tablo 3.48, çalışma kapsamında analiz edilen tüm Arktik strateji belgelerinde ana göstergelerin kodlanma oranlarını göstermektedir. Örneğin, İsveç'in 2020 tarihli strateji belgesi metninin %32'si Çevresel Güvenlik göstergesiyle; Danimarka'nın 2011 tarihli strateji belgesi metninin % 4'ü Askerî Güvenlik göstergesiyle kodludur. Bununla birlikte yukarıdaki tablo bazı ayrıntılar hakkında da bilgi vermektedir. Bunlar, tabloda renkli fonlarla diğerlerinden görsel olarak ayrıştırılmıştır. Bunlardan biri, tablonun en sağ sütunudur. Tablo 3.48'in "Kodlu Bölüm" başlıklı en sağ sütunu, her bir strateji belgesindeki metinlerin yüzde kaçının ana göstergelerle kodlanmış olduğunu göstermektedir. Örneğin, ABD'nin 2022 tarihli Arktik strateji belgesi metninin % 82'si, 2019 Yerli Halk Liderleri Zirvesi Deklarasyonu metninin ise % 47'si ana göstergelerle kodlanmış vaziyettedir. Diğer ayrıştırılan kısım, her bir belge grubunun en alt satırıdır. Tablo 3.48'in her bir belge grubunun "Tümü" başlıklı en alt satırı, o belge grubunda bulunan metinlerin toplamıyla ilgili verileri sunmaktadır. Örneğin Gözlemci Ülkeler grubunun "Tümü" başlıklı en alt satırı, Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerini bir bütün hâlinde ele almaktadır. Buradaki "Tümü" satırına bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesiyle kodlanan alanların bu gruptaki tüm belgelerin toplam metinleri içinde % 5'lik alana denk geldiği görülmektedir. Yine Gözlemci Ülkeler grubunun "Tümü" satırına bakıldığında, bu gruptaki tüm belgelerin toplam metinlerinin % 48'inin ana göstergelerle kodlanmış olduğu görülmektedir. Tabloda renkli fon verilerek görsel olarak ayrıştırılan son kısım, tablonun en alt satırıdır. Tablo 3.48'in "Bütün Belgeler" başlıklı en alt satırı, analiz edilen tüm belgelerin metinlerini bir bütün hâlinde ele alarak verileri sunmaktadır. Örneğin, bu satırdaki verilere göre, analiz edilen tüm belgelerin metinlerinin toplamının % 19'u Siyasî Güvenlik göstergesiyle kodlanmıştır. Yine "Bütün Belgeler" satırına bakıldığında, çalışma kapsamında analiz edilen tüm belgelerin toplam metinlerinin % 65'inin ana göstergelerle kodlanmış olduğu görülmektedir.

Tablo 3.48, Arktik Bölge'de faal olan çeşitli düzeydeki ve nitelikteki aktörlerin bölgeye dair algıları hakkında önemli ipuçları vermektedir. Örneğin, ulus-altı ve ulus-üstü düzeydeki aktörlerin belgelerinde Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmamış olması, bu ipuçlarının başında gelmektedir. Askerî güvenlik sektörüne dair konulara ne ulus-üstü düzeyde bir aktör olan Arktik Konseyi belgelerinde ne de ulus-altı düzeyde aktörler olan Daimi Katılımcıların belgelerinde yer verilmiştir. Askerî Güvenlik göstergesi, yalnızca ulus-düzeyi aktörler olan Arktik Ülkelerin ve Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde kodlanmıştır. Bu noktada, bölgesel aktörler ile bölge-dışı aktörlerin Arktik Bölge'de askerî güvenlik sektörüyle ilgili konulara yaklaşımında da bariz bir farklılık görülmektedir. Bölgesel aktörler olan Arktik Ülkelerin

belgesinde ülkesinin adını sıkça kullandığı için, daha uzun belgelere sahip ülkelerle kısa belgelere sahip ülkeler arasında oluşacak olası eşitsizlik, tüm ülke isimlerinin hariçte tutulmasıyla engellenmiştir.

Görsel 3.19, her bir aktör grubunun Arktik Bölge'ye yaklaşımını yansıtmaktadır. Arktik Ülkelerin bölgeyle ilgilendiği konuların işbirliğinden kalkınmaya, siyasetten yönetişime, Yerli halktan iklime, ekonomiden sert güvenliğe oldukça geniş bir yelpazede olduğu görülmektedir. Gözlemci Ülkelerin kelime bulutundaki en büyük kelimenin “uluslararası” olması, Arktik Bölge'yi kapalı bir bölge olmaktan çıkarıp küresel bir bölge niteliği kazandırma hedeflerinin tezahürü olarak görülebilir. Bununla birlikte Gözlemci Ülkelerin stratejilerinde iklim, işbirliği ve bilimsel araştırma gibi konuların ön planda olduğu söylenebilir. Arktik Konseyi belgelerinde işbirliği ve kalkınma konularının yanı sıra iklim değişikliği ile ilgili kelimelerin (*climate, change, environment, sustainable, biodiversity* gibi) ağırlıkta olduğu görülmektedir. Daimi Katılımcıların ise en büyük gündemlerinin Yerli halk olduğu, kelime bulutunda en öne çıkan ilk iki kelimeye ve o kelimelerle diğer kelimeler arasındaki belirgin farka bakıldığında bariz bir şekilde anlaşılmaktadır.

Bu noktada, çalışmanın literatür taraması bölümünde elde edilen bulgularla strateji belgelerinin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular arasında önemli ölçüde paralellik tespit edildiğini de vurgulamak gereklidir. Çalışmanın literatür taraması bölümünde, tüm çalışmalardaki anahtar kelimelerin güvenlik sektörleri bağlamında dağılımını gösteren Tablo 2.8'de, çevresel güvenlik sektörüyle ilgili 621, ekonomik güvenlik sektörüyle ilgili 563, toplumsal güvenlik sektörüyle ilgili 374, siyasî güvenlik sektörüyle ilgili 309, askerî güvenlik sektörüyle ilgili 157 anahtar kelimenin tespit edildiği aktarılmıştır. Tablo 3.49'da ise tüm aktörlerin Arktik strateji belgelerinde ana göstergelerin oranları şu şekilde oluşmuştur: Çevresel Güvenlik göstergesi % 28, Siyasî Güvenlik göstergesi % 19, Ekonomik Güvenlik göstergesi % 16, Toplumsal Güvenlik göstergesi % 16, Askerî Güvenlik göstergesi % 6. Bu iki eğilim birlikte ele alındığında şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır:

Tablo 3.49. Güvenlik Sektörleri Bağlamında Literatür Taraması ve Arktik Belge Analizi Karşılaştırması

Literatür Taraması	Çevresel G. > Ekonomik G. > Toplumsal G. > Siyasî G. > Askerî G.
Strateji Belgeleri	Çevresel G. > Siyasî G. > Ekonomik G. = Toplumsal G. > Askerî G.

Tablo 3.49'da görselleştirilerek özetlendiği üzere, çalışmanın literatür taraması ve strateji belgelerinin analizi sonuçlarının ortak noktaları, en az ve en çok değinilen güvenlik sektörlerinin neler olduğu konusundadır. Hem literatür taramasına hem de Arktik aktörlerin belgelerinin analizine güvenlik sektörleri bağlamında bakıldığında, en az ele alınan konuların

askerî güvenlik sektörüne dair konular, en sık işlenen konuların ise çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konular olduğu görülmektedir. Çevresel güvenlik sektörünü Arktik Bölge ile ilgili literatürde sırasıyla ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörleri takip ederken, Arktik aktörlerin strateji belgelerinde siyasî güvenlik sektörü takip etmektedir. Alanla ilgili çalışmalarda askerî güvenlik sektöründen sonra en az sıklıkla değinilen güvenlik sektörü siyasî güvenlik sektörü olmuştur. Öte yandan, bölgede etkili olan aktörlerin strateji belgelerinde ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörleri yaklaşık olarak eşit derecede ele alınarak, az bir farkla siyasî güvenlik sektörünün ardında yer almıştır. Tablo 3.49’da görüldüğü üzere, hem bölgeyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda hem de bölgede faal olan aktörlerin strateji belgelerinde en sık ve en az işlenen birbirine paralellik göstermektedir.

Arktik strateji belgelerini aktör grupları özelinde de irdelemek gerekmektedir. Tablo 3.48’de Arktik Konseyi’ne üye ülkelerin oluşturduğu Arktik Ülkelerin strateji belgelerinin geneline bakıldığında dikkati önemli bir örüntü çekmektedir. Arktik Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerle kodlanan kodlu kısımlar, tüm belgelerin toplamında % 74’lük bir alanı kaplamaktadır. Bir başka ifadeyle, Arktik Ülkelerin bölgeyle ilgili yayımladıkları strateji belgelerinin metinlerinin yaklaşık 4’te 3’ü güvenlik sektörleriyle bağlantılı ifadelerdir. Arktik Ülkelerin strateji belgelerinde Askerî Güvenlik göstergesi, ana göstergelerle kodlanan alanların % 10’una tekabül etmektedir. Kalan % 90’lık alan, diğer 4 gösterge arasında yaklaşık olarak eşit oranda dağılmıştır. Başka bir deyişle, Arktik Ülkeler, strateji belgelerinde en az askeri güvenlik sektörüne dair konulara yer ayırırken, diğer dört güvenlik sektörüne yaklaşık eşit derecede eğilmişlerdir.

Tabii ki Arktik Ülkeler, bölgesel meselelere birbirlerine tamamen paralel bir şekilde yaklaşarak yukarıda özetlenen genel görünümü çizmemiştir. Bazı Arktik Ülkeler bazı güvenlik sektörlerine ağırlık verirken bazılarında daha az yer ayırmış; sonuçta yukarıdaki paragrafta ifade edilen durum ortaya çıkmıştır. Her bir Arktik Ülkeye tek tek bakıldığında, bu durum bariz bir şekilde görülmektedir.

Tablo 3.48’de aktarıldığı üzere, Amerika Birleşik Devletleri’nin 2022 tarihli Arktik strateji belgesinde güvenlik sektörlerine dair konuların birbirlerine yakın oranlarda ele alınmıştır. ABD’nin stratejisinde çevresel, ekonomik ve siyasî güvenlik sektörlerine ilişkin hususların nispeten bir miktar daha ön plana çıktığı, bunları toplumsal ve askerî güvenlik sektörleriyle ilgili konuların takip ettiği görülmektedir.

Yüksek politika konularından ziyade alçak politika konularına odaklanan Rusya’nın 2020 tarihli Arktik strateji belgesi, büyük ağırlıkla ekonomik güvenlik sektörü çerçevesinde oluşturulmuştur. Nitekim Tablo 3.48’deki oranlara bakıldığında, Rusya’nın stratejisinin

neredeyse yarısının Ekonomik Güvenlik göstergesiyle kodlandığı görülmektedir. Ekonomik Güvenlik göstergesinin yaklaşık yarısı kadar alanı Toplumsal Güvenlik göstergesi, Toplumsal Güvenlik göstergesinin yaklaşık yarısı kadar alanı da Çevresel Güvenlik göstergesi oluşturmaktadır. Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri ise belge grubu ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Özetle Rusya, Arktik strateji belgesinde en çok ekonomik güvenlik sektörüne dair konuları ele almış; askerî ve siyasî güvenlik sektörlerine ilişkin konuları ise oldukça arka plana atmıştır.

Kanada'nın 2019 tarihli Arktik strateji belgesinde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanan bölümler, tüm metnin % 40'ına karşılık gelmektedir. Bir diğer ifadeyle, Kanada'nın strateji metnindeki neredeyse her iki kelimesinden biri toplumsal güvenlik sektörüyle ilgilidir. Kanada'nın strateji belgesinde ikinci en sık kodlanan gösterge Siyasî Güvenlik göstergesi olmuş, diğer üç ana gösterge yaklaşık olarak birbirlerine yakın oranlarda kodlanmıştır. Kısaca özetlemek gerekirse, Kanada'nın strateji belgesinde en ön plana çıkan güvenlik sektörünün toplumsal güvenlik sektörü olduğu, ancak hiçbir güvenlik sektörünün geri plana atılmadığı söylenebilir.

Arktik Ülkeler arasında en eski tarihli, dolayısıyla güncelliğini en çok yitirmiş Arktik strateji belgesine sahip olan Danimarka, stratejisinde askerî güvenlik sektörüne en az yer ayıran Arktik Ülke konumundadır. Başta çevresel ve siyasî güvenlik konularına eğilen Danimarka, ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konulara da nispeten önemli bir yer ayırmıştır.

Finlandiya, yüksek politika konularından ziyade alçak politika konularına daha çok değinen ülkelerden biri olmuştur. Finlandiya'nın 2021 tarihli Arktik strateji belgesi, askerî ve siyasî güvenlik konularından ziyade ekonomik, çevresel ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konuları ele almıştır. Rusya Federasyonu gibi Finlandiya da Arktik stratejisinde en geniş alanı ekonomik güvenlik konularına ayırmıştır.

İsveç, ana göstergelerle kodlu alanların en yüksek orana sahip olduğu strateji belgesine sahiptir. İsveç'in 2020 tarihli Arktik strateji belgesi metninin % 84'ü ana göstergelerle kodlanmıştır. İsveç, Arktik stratejisinde en çok çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine yer ayırmış, bu iki sektörü toplumsal ve ekonomik güvenlik sektörleri takip etmiştir. Askerî Güvenlik göstergesi ise en az kodlanan gösterge olmuştur.

Norveç'in 2020 tarihli strateji belgesi, Siyasî Güvenlik göstergesinin en yüksek oranla kodlandığı tek Arktik Ülke strateji belgesi konumundadır. Norveç, strateji belgesinde en çok siyasî güvenlik sektörünü ön plana çıkarırken, diğer dört güvenlik sektörüne yaklaşık olarak eşit yer ayırmıştır.

İzlanda, strateji belgesinde toplumsal güvenlik konularına en az yer veren Arktik Ülkedir. İzlanda'nın Arktik strateji belgesinde en büyük payı çevresel ve siyasî güvenlik sektörleri paylaşmış; diğer üç güvenlik sektörü % 9 ile % 12 arasındaki oranlarla işlenmiştir.

Tablo 3.48'de Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsüne sahip ülkelerin oluşturduğu Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin geneline bakıldığında genel bir eğilimi tespit etmek mümkün olacaktır. Tablodaki veriler, bölge-dışı aktörler olarak Gözlemci Ülkelerin askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair meselelerden olabildiğince uzak durduklarını, en çok çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konulara odaklandıklarını göstermektedir. Ayrıca, Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin, diğer aktör gruplarına kıyasla, daha az oranda kodlandığı görülmektedir. Tabloya göre Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin metinlerinin yalnızca % 48'i ana göstergelerle kodlanmıştır. Tabii ki bu sonucun ortaya çıkmasında Hollanda'nın strateji belgesinin yaklaşık yarısının Antarktika'ya ayrılmış olmasının ve İspanya'nın strateji belgesinin yarısının İngilizce yarısının İspanyolca dilinde yayımlanmış olmasının etkisi vardır. Bu iki strateji belgesinde, Antarktika'ya ayrılan ve İspanyolca olan kısımlar kodlanmamış, bu sebeple bu iki strateji belgesinin “kodlu bölüm” oranı nispeten düşük kalmıştır.

Gözlemci Ülkeler grubunun askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair meseleleri arka plana atması durumu, Çin'in 2018 tarihli Arktik strateji belgesinde de bariz bir şekilde görülmektedir. Çin, Arktik stratejisinde en çok siyasî ve çevresel güvenlik sektörlerine değinmiş, bu iki sektörü ekonomik güvenlik sektörü izlemiştir. Toplumsal ve askerî güvenlik sektörlerine dair konular ise oldukça geri plana itilmiştir.

Almanya'nın 2019 tarihli strateji belgesi, Gözlemci Ülkelerin strateji belgeleri arasında ana göstergelerin en yoğun kodlandığı belge olmuştur. Almanya, Arktik stratejisinin yarısını çevresel güvenlik sektörüne dair konular çerçevesinde inşa etmiş; bununla birlikte siyasî ve ekonomik güvenlik konularına da nispeten önemli yer ayırmıştır. Almanya'nın strateji belgesinde en az kodlanan göstergeler Askeri Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri olmuş; yine de bu iki gösterge Gözlemci Ülkelerin ortalamasının iki katı oranında kullanılmıştır.

Fransa da askerî ve toplumsal güvenlik sektörleriyle ilgili konuları en az işleyen ülkelerden olmuştur. Ekonomik Güvenlik göstergesinin de nispeten az kodlandığı bu strateji belgesinde siyasî ve çevresel güvenlik sektörlerine dair hususlar ön plana çıkarılmıştır.

İngiltere, askerî güvenlik sektörüyle ilgili konuları en çok işleyen Gözlemci Ülke konumundadır. Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinin toplamında ortalama % 5'lik oranla kodlanan Askerî Güvenlik göstergesi, İngiltere'nin strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu

bölümlerin % 13'üne tekabül etmektedir. Toplumsal güvenlik konularının en az işlenen güvenlik sektörü olduğu İngiltere'nin belgesinde en çok yer çevresel güvenlik sektörüne ayrılmıştır.

Daha önce de ifade edildiği üzere Hollanda, bir Arktik stratejisi değil, Kutup stratejisi yayımlamıştır. Bu sebeple, Hollanda'nın belgesinde ana göstergelerle kodlu bölümler, belgenin % 33'üne denk gelmektedir. Tablo 3.48'de Hollanda satırındaki sayıların düşük seviyelerde gözükmesi bu durumdan kaynaklanmaktadır. Kendi içinde değerlendirildiğinde, Hollanda'nın en çok çevresel ve ardından siyasî güvenlik sektörlerine ağırlık verdiği, toplumsal ve askerî güvenlik sektörleriyle birlikte ekonomik güvenlik sektörünü de arka plana ittiği görülmektedir.

İspanya'nın strateji belgesinde de Hollanda'ninkine benzer bir durum vardır. İspanya da bir Arktik stratejisi değil, Kutup stratejisi yayımlamış; bununla birlikte belgeyi iki dilli bir şekilde hazırlamıştır. Aynı sayfanın bir yarısı İspanyolca, diğer yarısı İngilizce hazırlanmıştır. Bu sebeple, İspanya'nın strateji belgesinde ana göstergelerle kodlu bölümler, tüm metnin % 17'sine tekabül etmektedir. Gözlemci Ülkeler grubunun askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair meseleleri arka plana atması durumu, İspanya'nın 2016 tarihli strateji belgesinde de açıkça görülmektedir. Bu strateji belgesinde en sık Çevresel Güvenlik göstergesi kodlanmış, bu göstergeyi Siyasi Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleri izlemiştir. Askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konular ise %1 ile % 2 civarında işlenmiştir.

İtalya, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı iki Gözlemci Ülke stratejisinden birine sahip ülke konumundadır. İtalya'nın 2015 tarihli belgesi ağırlıklı olarak çevresel güvenlik sektörü bağlamında hazırlanmış; diğer üç güvenlik sektörü, çevresel güvenlik sektörüne nazaran oldukça az oranlarda işlenmiştir.

Hindistan'ın 2022 tarihli Arktik stratejisinin ana göstergelerle kodlu kısımlarında, askerî güvenlik sektörüne % 1'in oldukça altında bir oranda yer ayrılmıştır. Bu belgede en az kodlanan ikinci gösterge Toplumsal Güvenlik göstergesidir. Buna rağmen bu göstergeye Gözlemci Ülkeler içinde en yüksek yoğunlukta yer verilen belge yine Hindistan'ın 2022 tarihli Arktik strateji belgesi olmuştur. Hindistan'ın stratejisi ağırlıklı olarak çevresel ve ekonomik güvenlik sektörlerine yer vermiş, bu iki sektörü siyasî güvenlik sektörü izlemiştir.

Japonya'nın Arktik strateji belgesi de Gözlemci Ülkeler grubunun genel eğilimine paralel bir çizgidedir. Askerî ve toplumsal güvenlik konuları en az işlenen güvenlik konuları olmuş; en yüksek yoğunluğa çevresel güvenlik sektörü sahipken bunu siyasî ve ekonomik güvenlik sektörleri takip etmiştir.

Güney Kore, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı diğer Gözlemci Ülke stratejisine sahiptir. Bu belgede toplumsal güvenlik sektörüne ilişkin hususlar da oldukça az

işlenmiş; en sık kodlanan göstergeler olan Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerini bir miktar farkla Siyasî Güvenlik göstergesi izlemiştir.

Tablo 3.48’de, çalışmanın analiz kısmında ulus-üstü aktör olarak ele alınan Arktik Konseyi’nin belgelerinin hiçbirinde Askerî Güvenlik göstergesinin kodlanmadığı görülmektedir. Arktik Konseyi belgeleri bir bütün olarak ele alındığında, ana göstergelerle kodlu alanlar, tüm metnin % 81’ine karşılık gelmektedir. Arktik Konseyi belgeleri grubunda en yüksek oranla ele alınan güvenlik sektörü, çevresel güvenlik olmuştur. Bu belge grubunda ana göstergelerle kodlu alanların yarısından fazlasını (% 54’ünü) Çevresel Güvenlik göstergesiyle kodlu alanlar oluşturmaktadır. Bu göstergeyi, yaklaşık eşit oranlarla (% 23) Siyasî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri izlemekte; Ekonomik Güvenlik göstergesi ise ana göstergelerle kodlu alanların % 14’üne tekabül etmektedir.

Arktik Konseyi belgelerinde olduğu gibi Daimi Katılımcıların belgelerinde de Askerî Güvenlik göstergesi hiç kodlanmamıştır. Daimi Katılımcıların belgelerine bir bütün olarak bakıldığında, ana odağın, doğal olarak, toplumsal güvenlik sektörü olduğu görülmektedir. Daimi Katılımcıların belgelerinde ana göstergelerle kodlu kısımların yaklaşık yarısı (% 47’si) Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlanmıştır. Bu göstergeyi, 10 puan civarında bir farkla Çevresel Güvenlik göstergesi izlemektedir. Ekonomik Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri, ilk iki göstergeye nispeten daha az oranla kodlanmıştır.

Tablo 3.48’de belge gruplarının aralarındaki farka bakıldığında, bir takım eğilimleri yakalamak mümkündür. Daha önce de ifade edildiği üzere, askerî güvenlik sektörüne yaklaşım konusunda ulus-düzeyi aktörler ile ulus-altı ve ulus-üstü aktörler arasında belirgin bir farklılık vardır. Ulus-düzeyindeki aktörler olan Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler, yüksek yoğunlukta olmasa da, askerî güvenlik sektörüne dair konulara strateji belgelerinde yer vermiştir. Ancak ulus-üstü düzeydeki Arktik Konseyi’nin belgelerinde ve ulus-altı düzeydeki Daimi Katılımcıların belgelerinde askeri güvenlik konularına hiç değinilmemiştir. Bu durum, büyük oranda aktörlerin niteliğine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Herhangi bir silahlı kuvveti olmayan ya da sert güç uygulama gündemi taşımayan Arktik Konseyi ve Daimi Katılımcılar, doğal olarak askerî güvenlik sektörüne dair konulara da belgelerinde yer vermemiştir.

Arktik Ülkeler, askerî güvenlik sektörü haricindeki güvenlik sektörlerine neredeyse eşit derece yer ayırmıştır. Bu açıdan, Arktik Ülkelerin bölgeye dair, genel olarak, askerî güvenlik haricindeki tüm güvenlik sektörlerinde dengeli bir yaklaşım ortaya koyduğu söylenebilir. Sekiz Arktik Ülke birbirlerinin ilgi odaklarını dengelemiş; sonuçta askerî güvenlik sektörü haricindeki dört güvenlik sektöründe % 21 ile % 23 arasında değişen oranlar ortaya çıkmıştır. Dana önce de belirtildiği gibi, Arktik Ülkeler, askerî güvenlik konularını nispeten geri plana

iterek, diğer güvenlik sektörlerine dair konulara eşit oranda önem vererek bölgeye dair güvenlik algılarını ve eylemlerini dengeli bir şekilde inşa etmiştir.

Bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkeler, askerî güvenlik konularına ve Arktik ülkelerin iç politikasıyla alakalı olan toplumsal güvenlik konularına oldukça az yer ayırmıştır. İtalya ve Güney Kore askerî güvenlik sektörüne dair konulara hiç değinmemiş; Hindistan haricindeki tüm Gözlemci Ülkeler toplumsal güvenlik konularına % 10'un altında bir yer ayırmıştır. Gözlemci Ülkelerin Arktik Bölge yaklaşımlarının, ağırlıklı olarak çevresel ve siyasî güvenlik çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Daha önce de ifade edildiği üzere, Gözlemci Ülkelerin ön plana çıkardıkları ve değinmekten imtina ettikleri güvenlik sektörleri, onların “bölge-dışı” hüviyetinden ileri gelmektedir. Bölge-dışı aktörler olarak, Arktik Ülkelerle ilişkilerine zarar verme potansiyeline sahip olan, Arktik Ülkelerin iç işlerine dair toplumsal güvenlik konularına ve askerî güvenlik sektörüne ilişkin hususlara uzak durmuşlar; bölgedeki varlıklarını ve faaliyetlerini meşru bir zemine oturtabilmek için çevresel ve siyasî güvenlik konularına daha fazla yer ayırmışlardır. Bölgede yaşanan çevresel güvenliğe dair konuların yalnızca bölge ülkelerini değil tüm yer küreyi etkilediğini savunmuşlar; bölge yönetiminde ve bölgesel faaliyetlerde etkin olabilmek için uluslararası işbirliği, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler gibi siyasî güvenlik sektörüne ilişkin konulara nispeten büyük önem vermişlerdir.

Çalışmada ulus-üstü aktör olarak ele alınan ve analiz edilen Arktik Konseyi'nin belgeleri, büyük oranda çevresel güvenlik sektörüne yer ayırmıştır. Arktik Konseyi, Konsey'in kurucu belgesi olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda belirlendiği üzere, askerî güvenlik sektörüne dair konuları kapsamı dışında tutmuştur. Ekonomik güvenlik konularına da fazla yer ayırmayan Arktik Konseyi, ekonomik güvenlik sektörüne dair konuları da ağırlıklı olarak “sürdürülebilirlik” çerçevesinde ele almıştır.

Çalışmanın ulus-altı düzeydeki aktörleri olan Daimi Katılımcılar, belgelerinde, en sık toplumsal güvenlik sektörüne dair konulara yer vermiştir. Bununla birlikte, çevresel ve ekonomik güvenlik konularına da değinilmiş; bu konular da bölge sakinlerinin refahı ve sağlıklı yaşam koşullarına kavuşması bağlamında işlenmiştir.

Çalışma kapsamında analiz edilen çeşitli düzeylerdeki ve niteliklerdeki Arktik aktörlerin belgelerine genel olarak bakıldığında, en fazla yer verilen güvenlik sektörünün çevresel güvenlik sektörü olduğu görülmektedir. İncelenen ve analiz edilen tüm belgeler, Arktik Bölge'nin içinden geçtiği çevresel dönüşüme önemli bir yer ayırmıştır. Bu sebeple, Daimi Katılımcılar haricindeki üç aktör grubunun belgelerinde en yüksek orana Çevresel Güvenlik göstergesi sahiptir. Daimi Katılımcıların belgelerinde ise, doğal olarak, ana göstergeler içinde

en çok Toplumsal Güvenlik göstergesi yer tutmaktadır. Aslında, her bir aktör grubunun, bölgedeki güvenlik yaklaşımına dair ayrı bir misyonunun olduğu da söylenebilir. Askerî güvenlik sektörü en arka planda bırakılacak şekilde düşünüldüğünde, Daimi Katılımcılar toplumsal güvenlik sektörünü, Arktik Konseyi ve Gözlemci Ülkelerin ise önce çevresel güvenlik sektörünü ve ardından siyasî güvenlik sektörünü ön plana çıkarmaktadır. Arktik Ülkeler ise, askerî güvenlik sektörü haricindeki tüm sektörlerle eşit derecede önem vererek bir denge sağlamaktadır. Arktik Bölge jeopolitiğine bütüncül bir şekilde bakıldığında, askerî güvenlik sektörünün arka planda tutulduğu, çevresel güvenlik sektörünün başı çektiği ve siyasî, ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörleri arasında bir dengenin tutturulduğu geniş güvenlik yaklaşımı yapısı ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Arktik Bölge, uzun yıllar boyunca karşılıklı fayda sağlayan işbirliğinin sürdüğü ve çatışma olasılığının düşük olduğu istisnai bir bölge olarak tanımlanmıştır. Soğuk Savaş'ın ve özellikle 1996'da Arktik Konseyi'nin kuruluşundan sonra Arktik Bölge, küresel çekişmelerin ve çatışmaların uzağında kalmıştır. Arktik Bölge'ye kıyıdaş ülkeler, yerkürenin herhangi bir başka bölgesinde anlaşmazlıklara düşmüş olsalar da, bu anlaşmazlıklar uzun yıllar Arktik Bölge'ye taşınmamıştır. Ancak bu durum, son yıllardaki gelişmelerin etkisiyle değişmeye başlamıştır.

Arktik Bölge'de yaşanan değişim yalnızca kıyıdaş ülkelerin siyasî ilişkileri ve yaklaşımlarında görülmemektedir. Arktik Bölge, iklimsel açıdan da büyük bir dönüşüm içindedir. Küresel ısınma, Arktik Bölge'de yerküre ortalamasının katbekat üzerinde gerçekleşmekte, bunun etkileri geniş bir alanda hissedilmektedir. Arktik Bölge'de küresel ısınmanın etkileri yalnızca Arktik doğası üzerinde değil, Arktik jeopolitiği üzerinde de büyük değişim ve dönüşüm süreçlerini tetiklemiştir. Küresel ısınmanın etkileriyle birlikte bölgedeki buzul kütleyle kaplı alanlar azalmaya; böylece Arktik Bölge'ye erişim eskiye nispeten kolaylaşmaya başlamıştır. Bilimsel projeksiyonlara göre, içinde bulunduğumuz yüzyılın ortalarına gelmeden Arktik Okyanusu yılın belli mevsimlerinde tamamen buzdan arınmış bir duruma gelecektir. Arktik Okyanusu'nda buzul kütleinin azalmasının ve hatta bazı mevsimlerde tamamen kaybolmasının iki önemli sonucu olacaktır. Birincisi, Arktik Bölge'nin kıtalararası ticaret için daha kısa, daha güvenli ve daha az maliyetli alternatif rotalar sunması; ikincisi, bölgenin geniş hidrokarbon ve değerli mineral rezervlerine erişimin kolaylaşacak olmasıdır.

Küresel ticaretin hacim olarak %80'inin gemilerle taşınmakta olduğu, bunların çok büyük kısmının kıtalararası gerçekleştirildiği ve nakliye maliyetlerinin giderek arttığı gerçekleri bir arada düşünüldüğünde, Arktik Okyanusu'nun kıtalararası ticarete daha kısa, daha güvenli ve daha az maliyetli alternatif rotalar sunuyor olması, özellikle büyük güçler için ilgi çekici bir durumdur. Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri Jeoloji Araştırmaları Kurumu'nun 2008 yılında tamamladığı saha araştırması neticesinde, Arktik Bölge'de dünyanın keşfedilmemiş gazının yaklaşık % 30'unun ve dünyanın keşfedilmemiş petrolünün % 13'ünün bulunabileceği sonucuna varmış olması da bir diğer iştah kabartıcı etkidir. Araştırmalara göre Arktik Bölge yalnızca petrol ve doğalgaz açısından değil, aynı zamanda değerli mineraller bakımından da zengin bir coğrafyadır. Ayrıca bölge, turizm ve balıkçılık gibi sektörler için de önemli bir potansiyele sahiptir.

Tüm bunlar göz önüne alındığında, sunduğu fırsatlar dolayısıyla Arktik Bölge büyük güçlerin ilgisini çekmektedir. Ancak bölgenin sunduğu fırsatlar, madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzünde ise bu değişim ve dönüşüm sürecinin getirdiği bazı riskler vardır. Bu risklerin başında, iklimsel ve ekolojik riskler olarak tanımlanabilecek durumlar gelmektedir. Ortalama sıcaklıkların artması sonucu ortaya çıkan iklimsel değişim, bölgenin ekolojisine ve biyolojik çeşitliliğine yönelik büyük bir tehdittir. Arktik Bölge ekosistemlerinin ve biyolojik çeşitliğinin bozulması, yalnızca bölgeyi değil, tüm yerküreyi etkileyecektir. Biyoçeşitlilik, ekolojik dengeyi sağladığı için gezegeni sağlıklı tutan bir faktördür. Büyük bir değişim olursa ve işleyen ekosistemler ortadan kalkarsa, dünya geri dönülemez bir dengesizlik girdabına kapılabilir. Bu, sadece diğer canlıları ya da yaşam formlarını değil, aynı zamanda insanları da etkileyecektir. Yalnızca bölgeyi değil, tüm yerküreyi etkileyecek bir diğer iklimsel risk, Arktik Bölge'deki buzul kütlelerin azalmasıyla ilişkilidir. Daha az buz kütlesi, albedo etkisi sebebiyle daha hızlı ısınma ve daha hızlı buz kaybı demektir. Kara buzunun erimesi, okyanusa karıştığında hem tuzluluk seviyelerini etkileyerek ekolojik dengeyi sarsacak, hem de deniz seviyelerini yükselterek yeni krizlere sebep olacaktır. Bazı çalışmalarda, içinde bulunduğumuz yüzyılın sonuna gelindiğinde, deniz seviyesindeki yükselmeden ötürü sular altında kalacak topraklarda yüzlerce milyon insanın olumsuz etkileneceği öngörülmektedir.

İklimsel ve ekolojik risklerin yanında, bölgedeki iklim değişikliği kaynaklı dönüşümün getireceği bazı jeopolitik riskler de vardır. Bu kategoride değerlendirilebilecek riskler, iklim değişikliğinin Arktik Bölge'de sunduğu avantajlarla birebir ilintilidir. İklim değişikliği ve küresel ısınma sonucunda buzul kütlelerinin azalması, bölgeye erişimi kolaylaştıracaktır. Bölgeye erişimin kolaylaşması, hem bölgenin zengin yeraltı kaynakları potansiyeli hem de kıtalararası ticarete sunduğu alternatif rotalar sebebiyle Arktik Bölge'ye yönelen ilgiyi daha da artıracaktır. Günümüz küresel siyasetinde aralarındaki güç rekabetinin iyice belirginleştiği Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya Federasyonu, birer Arktik Ülke olarak bölgenin sunduğu avantajlardan faydalanmak isteyecektir. Bunların yanı sıra, bir bölge-dışı aktör olarak Çin Halk Cumhuriyeti de uzun yıllardır bölge siyasetinde ve ekonomik ortamında etkili olmaya çalışan bir aktördür. Bu üç güçlü devletin yanı sıra, teknoloji konusunda önde gelen ülkelerden Güney Kore, Japonya ve Danimarka, bir ekonomik dev olan Almanya, hem eski hem de yeni uluslararası düzeninin kritik aktörleri olan İngiltere ve Fransa, bir başka yükselen güç olan Hindistan gibi ülkeler de Arktik Bölge'de etkin aktörler konumundadır. Bölgede yalnızca devletlerin değil, ulus-altı ve ulus-üstü düzeydeki aktörlerin de aktif olduğu düşünüldüğünde, Arktik Bölge'nin yeni bir güç mücadelesi arenası olması beklenen bir durumdur.

Doğu ile Batı arasında, ya da Rusya ve diğerleri arasında son yıllarda iyice gün yüzüne çıkan yüksek gerilim hâlinin, uzun yıllardır uluslararası düzenin istikrarlı bir şekilde hâkim olduğu Arktik Bölge'ye yansımalarının bazı ipuçları görülmektedir. Finlandiya'nın NATO'ya katılmasıyla, NATO ile Rusya arasındaki sınır boyu uzamıştır. Finlandiya'nın ardından İsveç'in de NATO'ya dâhil olmasıyla Arktik Konseyi'nin karar alma organını oluşturan 8 Arktik Ülkenin 7'sinin NATO üyesi olacağı düşünüldüğünde, Arktik Bölge'de "Rusya ve diğerleri" gibi ayrım oluşacaktır. Hâlihazırda gayriresmî ve adı konulmamış bir şekilde görülen bu ayrım, İsveç'in NATO'ya dâhil olmasıyla hem resmîleşecek hem de somut bir şekilde vücut bulacaktır. Bu durum, uzun yıllardır istikrarlı bir uluslararası düzenin hâkim olduğu Arktik Bölge'deki bu istikrarı zedeleyebilecek potansiyeldedir. Bu da Arktik Bölge ile ilgili riskler arasında sayılması gereken bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Arktik Bölge'nin sunduğu fırsatları değerlendirmek, avantajları kullanmak, öte yandan getirdiği riskleri azaltmak ya da bunlarla baş etmek üzere harekete geçmek, sadece bölge ülkelerinin ya da ulus düzeyi aktörlerin değil, tüm aktörlerin sorumluluğundadır. Böylesi bir harekete geçebilmek için bölgeyle ilgili durumu ve bölgeye dair algıları bütünsel olarak ortaya koymak önemli bir adım olacaktır. Bu çalışma, bahsedilen bu bütünsel yaklaşım gerekliliği bağlamında önemli bir katkı sunmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde, Arktik Bölge'nin tanımı yapılmış, sınırlarından bahsedilmiş, bölgede etkin olan farklı düzeylerdeki ve niteliklerdeki aktörler aktarılmıştır. Ayrıca, bölgeyle ilgili iklimsel, ekonomik, siyasî ve askerî durum ortaya konulmuş, bölgenin sunduğu fırsatlar ve beraberinde getirdiği riskler detaylıca ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü, literatür taramasına ve tez çalışmasında benimsenen teorik çerçevenin ve kullanılan yöntemin aktarılmasına ayrılmıştır. Bu bölümde ayrıca, çalışma kapsamında gerçekleştirilen araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği ortaya konmuştur. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen literatür taraması ile hem bölge siyasetiyle ilgili çalışmalarda akademyanın genel eğilimi ortaya konmuş hem de literatürdeki bazı eksikliklere ve boşluklara işaret edilmiştir. Bu bağlamda, bölge siyasetiyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda bütünsel yaklaşım eksikliği en çok dikkat çeken husus olmuştur. Literatür taraması kapsamında toplamda 1.117 bilimsel çalışma incelenmiş; bölge siyasetinde ve yönetiminde etkili olan aktörlerin bölgeye yönelik strateji belgelerinin ya da deklarasyonlarının analizi konusunda büyük bir boşluk tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bölge siyasetiyle ilgili yayımlanan bilimsel çalışmaların çok büyük oranda devlet-merkezli analizler çerçevesinde yapıldığı, ulus-altı ve ulus-üstü analiz düzeyine sahip çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, güvenlik kavramı bağlamında bakıldığında, çalışmaların genellikle ekonomik,

toplumsal ya da çevresel güvenlik perspektiflerinden (ve çoğu zaman tek bir perspektiften) kaleme alındığı, dolayısıyla güvenlik kavramı konusunda da bütüncül çalışmaların eksikliği tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen bütüncül yaklaşım eksikliğini gidermek üzere, tez çalışmasında tüm düzeylerdeki ve niteliklerdeki Arktik aktörleri içeren bir analiz yapılmasına ve bu analizin teorik çerçevesinin de bütüncül bir kimliğe sahip olması gerektiğine karar verilmiştir. Böylelikle çalışmaya birden çok boyutta bütünsellik hüviyeti kazandırılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın teorik çerçevesi olarak, bütüncül bir güvenlik yaklaşımı olan, Kopenhag Ekolü'nün literatüre kazandırdığı sektörel güvenlik yaklaşımı benimsenmiştir. Kopenhag Ekolü, güvenlik kavramını yalnızca askerî yönüyle değil, aynı zamanda siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel yönleriyle de ele almak gerektiğini savunmaktadır. Güvenlik kavramını “tehditten münezzeh olma” şeklinde tanımlayan bu ekole göre, güvenliğin beş sektörü vardır: askerî güvenlik, siyasî güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevresel güvenlik. Nitekim toplumlar için tek güvensizlik kaynağı askerî tehditler değildir; diğer sektörlerdeki güvensizlikler de önemli birer tehdit unsurudur. Bu bağlamda, tez çalışmasının bütünsellik iddiasının bir boyutu olarak, bütünsel bir güvenlik yaklaşımı olan sektörel güvenlik yaklaşımı benimsenmiştir.

Çalışmanın bütünselliğinin diğer boyutları ise analiz edilen belgelerle ilişkilidir. Çalışmada analiz edilmek üzere seçilen belgeler, bölge yönetişiminin en önemli unsurlarından biri olan Arktik Konseyi çerçevesinde tespit edilmiştir. Arktik Konseyi'nin bileşenleri olan Arktik Ülkeler, Gözlemci Ülkeler ve Daimi Katılımcıların yanı sıra Arktik Konseyi'nin kendisi de bir aktör olarak ele alınmıştır. Arktik Ülkelerin ve Gözlemci Ülkelerin 2023 yılı itibariyle en güncel Arktik (veya Kutup) strateji belgeleri, Daimi Katılımcıların ve Arktik Konseyi'nin ise 2023'e kadar yayımladıkları tüm deklarasyonlar analize dâhil edilen belgeleri oluşturmaktadır. Böylelikle, çalışmaya aktör çeşitliliği ve analiz birimi çeşitliliği ile de bütünsel bir kimlik kazandırılmıştır. Aktör çeşitliliği, bölgesel (Arktik Ülkeler, Daimi Katılımcılar, Arktik Konseyi) ve bölge-dışı (Gözlemci Ülkeler) aktörlerin analize dâhil edilmesi sayesinde; analiz birimi çeşitliliği ise, sadece ulus-devlet düzeyinde değil, aynı zamanda ulus-altı ve ulus-üstü düzeylerinde aktörlere de yer vermesi sayesinde sağlanmıştır. Böylelikle, farklı niteliklere ve düzeylere sahip aktörlerin bölgeye yaklaşımlarının hangi noktalarda ayrıştığı ve hangi durumlarda benzeştiği ortaya koyularak çalışmanın temel sorunsalına yanıt aranmıştır.

Giriş bölümünde de ifade edildiği üzere, teorik çerçeve ve literatürde tespit edilen açık doğrultusunda, çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir: Arktik Bölge'de etkin olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımları, bu aktörlerin düzeylerine ve niteliklerine ne ölçüde bağlıdır? Çalışmanın temel sorusuna verilen cevap, dolayısıyla

çalışmanın hipotezi ise şudur: Arktik Bölge'deki aktörlerin hem düzeyleri (ulus düzeyi, ulus-altı düzeyi, ulus-üstü düzeyi) hem de nitelikleri (bölgesel, bölge-dışı), bu aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Üçüncü bölümde, çalışmanın temel sorusuna cevap bulmak ve hipotezini test etmek üzere, Arktik aktörlerin yukarıda ifade edilen resmî belgeleri içerik analizine tâbi tutulmuştur. Bu belgeler, çalışmanın teorik çerçevesi etrafında belirlenen ana göstergeler ve literatür taraması neticesinde belirlenen yardımcı göstergeler bağlamında, *MAXQDA* programı aracılığıyla kodlanmıştır. Kopenhag Ekolü'nün ortaya koyduğu beş güvenlik sektörü, çalışmanın 5 ana göstergesini oluşturmuştur: Askerî Güvenlik göstergesi, Siyasî Güvenlik göstergesi, Ekonomik Güvenlik göstergesi, Çevresel Güvenlik göstergesi ve Toplumsal Güvenlik göstergesi. Bu ana göstergelerin yanında, analizin anlamlandırılmasına katkı sağlamak üzere, literatür taramasında ön plana çıkan temalar ve aktörlerden oluşan 9 yardımcı gösterge belirlenmiştir: Tanımlama ve Sınırlandırma göstergesi, Yeraltı Kaynakları göstergesi, Arktik Rotalar göstergesi, Amerika Birleşik Devletleri göstergesi, Rusya Federasyonu göstergesi, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, Birleşmiş Milletler göstergesi, NATO göstergesi ve Avrupa Birliği göstergesi. Kullanılan içerik analizi yöntemini sistematik bir şekilde yürütmeye yardımcı olan *MAXQDA* programı, aynı zamanda gerçekleştirilen kodlamalar sonucunda birtakım sayısal veriler ve bu verileri görselleştirme imkânı sunmuştur. Böylelikle, temelde nitel bir analiz yöntemi kullanılan bu çalışmaya nicel veriler de sunarak katkıda bulunmuş ve analizi zenginleştirmiştir. Her ne kadar karma bir yöntem kullanıldığından bahsedilemese de, nitel bir analizde bazı nicel verilerden de yararlanılmasının, çalışmanın bütünsellik iddiasını güçlendirir nitelikte olduğunun altını çizmek gerekir.

Çalışmanın analiz kısmında tüm belgeler ayrı ayrı içerik analizine tâbi tutulmuş; hem göstergeler/kodlamalar bağlamında incelenmiş, hem de her bir kategori içinde birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Ek olarak, kategoriler arası karşılaştırmalar da yapılarak, hangi düzey ya da hangi tür aktörün hangi başlıklara ve hangi güvenlik sektörlerine önem verdiği, hangilerini arka planda tuttuğu veya görmezden geldiği, bölgeyi nasıl algıladığı ve bölgeyle ilgili geleceği ne şekilde tasavvur ettiği konularındaki benzerlikler, farklılıklar ve/veya uyumsuzluklar ele alınmıştır.

İncelenen ve analiz edilen belgelerin geneline bakıldığında, Arktik aktörlerin bölgeyle ilgili belgelerinde güvenlik sektörlerine dair konuların büyük bir yer kapladığı görülmektedir. Çalışma kapsamında analiz edilen tüm belgelerin toplam metinlerinin % 65'i ana göstergelerle kodlanmıştır. Bir diğer ifadeyle, incelenen belgelerdeki neredeyse her üç cümleden ikisi doğrudan güvenlik sektörlerinden en az biri ile ilintilidir. Analiz edilen 38 belge bir bütün

olarak ele alındığında ve bunlara ana göstergelerin kodlanma frekansları bağlamında bakıldığında, Arktik aktörlerin en yüksek oranla (% 28) çevresel güvenlik sektörüne dair konulara ağırlık verdiği, en düşük oranla (% 6) ise askerî güvenlik sektörüne ilişkin hususlara yer ayırdığı görülmektedir. Diğer üç güvenlik sektörü olan siyasî, ekonomik ve toplumsal güvenlik sektörleriyle ilgili meselelere ise yaklaşık eşit oranlarda (% 16 ile % 19 arası) yer ayrılmıştır.

İncelenen ve analiz edilen belgelere aktör grupları bağlamında bakıldığında, karşımıza bazı örüntüler çıkmaktadır. Bu örüntülerden en bariz olanı, askerî güvenlik sektörüne dair hususların yalnızca ulus-düzeyi aktörler (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) tarafından ele alınmış olmasıdır. Ulus-üstü (Arktik Konseyi) ve ulus-altı (Daimi Katılımcılar) düzeydeki aktörlerin belgelerinde askerî güvenlik sektörüyle ilgili hiçbir ifade yer almamıştır. Arktik Konseyi, kurucu belgesi olan 1996 Ottawa Deklarasyonu'nda askerî güvenlik sektörüne dair konuların Konsey'in çalışma alanı dışında kaldığını zaten belirtmiştir. Bununla birlikte, Daimi Katılımcılar da askerî güvenlikle ilgili konulara hiç değinmemiştir. Herhangi bir kolluk kuvveti ya da silahlı teşkilatı bulunmayan örgütlerden müteşekkil Daimi Katılımcıların askerî güvenlik sektörüne ağırlık vermemesi anlaşılabilir bir durum olabilir; ancak askerî güvenliğin Daimi Katılımcılar tarafından tamamen gözardı etmesi ilginçtir. Zira bu örgütler bölgede yaşayan Yerli halkları temsil etmektedir ve bölgede yaşanması muhtemel askerî krizlerden ilk başta onlar etkilenecektir. Bunun tabii ki farkında olan Daimi Katılımcıların askerî güvenlik sektörüne dair konulara hiç değinmemiş olmasının iki sebebi olduğu söylenebilir. Birincisi, temsil edildikleri platform olan Arktik Konseyi'nin kurucu belgesinde askerî güvenlik konularının açıkça kapsam dışında tutulması; ikincisi, askerî güvenlik konularını, parçaları oldukları Arktik Ülkelere bırakmış olmalarıdır.

Bir diğer örüntü, ya da eğilim, bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkelerin askerî ve toplumsal güvenlik sektörlerine dair konulardan uzak durup çevresel ve siyasî güvenlik sektörlerine ilişkin hususları ön plana çıkarmış olmasıdır. Gözlemci Ülkeler, bölge-dışı aktörler oldukları için, strateji belgelerinde Arktik Ülkelerle ilişkilerini sarsabilecek askerî konulara ve onların içişleriyle ilgili olabilecek toplumsal güvenlik konularına sınırlı ölçüde yer vermiştir. Bunun yerine, kendilerinin Arktik Bölge'ye dair ilgilerine mantıksal bir zemin sunacak çevresel güvenlik sektörüne ilişkin meselelere ve bölgede mevcudiyetlerini meşrulaştıracak uluslararası işbirliği, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk gibi siyasî güvenlik sektörüne dair söylemlere ağırlık vermişlerdir. Böylece, Arktik Bölge'ye kıyıdaş olmamalarına rağmen bölgede neden faal olmak istediklerini çevresel güvenlik sektörüyle ilgili endişeleri çerçevesinde açıklayabilecekler, bölgedeki faaliyetlerine siyasî güvenlik sektörüyle alakalı

işbirliği, uluslararası hukuk, uluslararası örgütler gibi söylemler ve yollar vesilesiyle yasal ve meşru bir zemin oluşturabileceklerdir.

Bahsedilebilecek bir başka örüntü, çevresel güvenlik sektörüne ilişkin konuların ele alınmış biçimiyle ilgilidir. Ana göstergeler arasındaki en yüksek kesişim sayısı, ulus-düzeyi aktörlerin (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) belgelerinde Çevresel Güvenlik ve Ekonomik Güvenlik göstergeleri arasında, ulus-üstü (Arktik Konseyi) ve ulus-altı (Daimi Katılımcılar) düzeydeki aktörlerin belgelerinde ise Çevresel Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri arasında gerçekleşmiştir. Bir diğer anlatımla, çevresel güvenlik sektörüne dair hususlar, ulus-düzeyi aktörler tarafından öncelikli ve ağırlıklı olarak ekonomik güvenlikle ilişkili bir şekilde, ulus-üstü ve ulus-altı düzeydeki aktörler tarafından ise öncelikli ve ağırlıklı olarak toplumsal güvenlikle ilişki bir şekilde ele alınmıştır. Buradan, iklim değişikliğinin etkilerinin ulus devletler tarafından genellikle ekonomik getiri/götürü bağlamında, Yerli halk örgütleri ve Konsey tarafından ise toplumsal etkiler bağlamında ele alındığı sonucu çıkarılabilir.

Çalışmanın analiz kısmında tespit edilen örüntüler, ya da eğilimler, yalnızca ana göstergeler arasında değildir. Örneğin, bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen yardımcı göstergelerin en sık kesiştiği ana göstergeler, ulus-düzeyi aktörlerin (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) belgelerinde Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri iken, ulus-üstü düzeydeki Arktik Konseyi belgelerinde çok büyük oranda sadece Çevresel Güvenlik göstergesi olmuştur. Ulus-altı aktörler olan Daimi Katılımcıların belgelerinde bölgenin sunduğu fırsatları simgeleyen yardımcı göstergelerin kodlanma sayısı anlamlı derecede olmadığı için, bu konuda herhangi bir çıkarım yapılamamaktadır. Yine de, Arktik Bölge'nin yeraltı zenginliklerinin ve yeni ticaret yollarına ev sahipliği yapma potansiyelinin Arktik Ülkeler tarafından önce ekonomik ardından çevresel güvenlik bağlamında ele alınırken Gözlemci Ülkeler tarafından ekonomik ve çevresel güvenlik bağlamlarında eşit şekilde (en azından ana göstergelerle oluşturdukları kesişim sayıları bakımından) ele alınmış olması, bununla birlikte Arktik Konseyi tarafından çok büyük oranla yalnızca çevresel güvenlik sektörü bağlamında işlenmesi, aktörlerin niteliklerinin ve düzeylerinin bölgeyle ilgili güvenlik meselelerine yaklaşımları hakkında önemli bir ipucu vermektedir.

Bir başka örnek, Arktik aktörlerin bölgede etkili olan uluslararası örgütlerin işlevine dair genel bir fikir birliği içinde olmasıdır. Tüm belgeler bir arada hesaba katıldığında, NATO yardımcı göstergesi en sık Askerî Güvenlik ana göstergesiyle; Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği yardımcı göstergeleri ise en sık Siyasî Güvenlik ana göstergesi ve ardından Çevresel Güvenlik ana göstergesiyle kesişmiştir. Bu durum, Arktik aktörlerin NATO'yu ağırlıklı olarak askerî güvenlik sektörüne dair meselelerle ilişkilendirirken, BM ve AB'yi siyasî ve çevresel

konularda işbirliğini özendiren ve yasal çerçeveler sunan bir rolde gördüklerine işaret etmektedir.

Değinilmesi gereken bir başka eğilim, bölgede etkin olan büyük güçler olarak nitelendirilebilecek ülkelerin strateji belgelerinde birbirlerini nasıl ele aldıklarıyla ilgilidir. Bir Arktik Ülke olan Rusya Federasyonu, Arktik strateji belgesinde bir aktör olarak ABD ve Çin'den hiç bahsetmemiştir. Gözlemci Ülkelerden biri olan Çin Halk Cumhuriyeti ise Arktik stratejisinde ABD'den hiç bahsetmezken Rusya'ya yalnızca 1 kere değinmiştir. Öte yandan ABD, Arktik stratejisinde Çin'i yalnızca 1 kere, Rusya'yı ise 14 kere işlemiştir. Bu 14 kodlamanın 6'sı Siyasî Güvenlik göstergesiyle, 5'i Askerî Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Burada özetle, Çin ve Rusya'nın Arktik strateji belgelerinde bölgedeki diğer büyük güçleri anmaktan ya da onlara dair ifadelerle yer vermekten kaçınırken, ABD'nin Arktik Bölge'ye dair stratejisinde bölge-dışı aktör olan Çin'den ziyade Rusya Federasyonu'na önem verdiği görülmektedir.

Tüm Arktik aktörlerin bölgede etkin olan büyük güçler olarak nitelendirilebilecek ülkeleri ele alış biçimindeki genel eğilime bakıldığında, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesinin tüm belgelerde toplamda 43 kere, Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin tüm belgelerde toplamda 63 kere, Rusya Federasyonu göstergesinin ise tüm belgelerde toplamda 151 kere kodlandığı görülmektedir. Rusya Federasyonu göstergesinin diğer iki ülkenin toplamından bile oldukça fazla sayıda kodlanmış olması, Arktik aktörlerin ilgisinin (ya da endişesinin) büyük çoğunlukla Rusya'ya yönelik olduğunu göstermektedir. Rusya Federasyonu göstergesinin en sık Askerî Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleriyle (29'ar kere) ve ardından Çevresel Güvenlik göstergesiyle (21 kere) kesiştiği göz önüne alındığında, Arktik aktörlerin Rusya'ya dair algılarının ve ona yaklaşımlarının genel eğilimi görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesi ise en sık Siyasî Güvenlik göstergesiyle (19 kere) ve ardından Askerî Güvenlik (15 kere) göstergesiyle kesişmiştir. Amerika Birleşik Devletleri göstergesinin diğer üç ana göstergeyle toplamda 13 kere kesişmiş olduğu da hesaba katıldığında, Arktik aktörlerin ABD'den beklentilerinin, ABD'ye dair algılarının ya da ABD için biçtikleri rolün genelde siyasî ve askerî güvenlik sektörlerine dair hususlar çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Öte yandan, Çin Halk Cumhuriyeti göstergesi, Toplumsal Güvenlik göstergesi haricindeki tüm ana göstergelerle yaklaşık olarak eşit sayılarda ancak anlamlı bir çıkarıma elverişli olamayacak kadar düşük seviyelerde kodlanmıştır.

Tespit edilen bir başka eğilim, ulus-düzeyi aktörlerin (Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler) bölgede etkin olan örgütlere (BM, NATO ve AB) yaklaşımlarının bu örgütlerle üyelik ya da ortaklık ilişkilerine bağlı olmasıyla ilgilidir. Ulus-düzeyi aktörlerin 2'si hariç tamamının

strateji belgesinde Birleşmiş Milletler göstergesi kodlanmıştır. Bu göstergenin kodlanmadığı iki belge, bölgede etkin olan uluslararası örgütleri simgeleyen göstergelerin hiçbirinin kodlanmadığı Rusya ve Güney Kore strateji belgeleridir. İtalya ve İspanya haricindeki NATO üyesi tüm Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler, strateji belgelerinde NATO'ya değinmişlerdir. Finlandiya ve İsveç ise, strateji belgelerinin yayımlandığı tarihlerde NATO üyesi olmadıkları hâlde NATO ile ayrıcalıklı ortaklık ilişkilerine sahip olmalarından dolayı belgelerinde bu örgütten sıkça bahsetmişlerdir. Avrupa Birliği üyesi olan tüm Arktik Ülkeler ve Gözlemci Ülkeler, Arktik stratejilerinde AB'ye de yer ayırmış; Norveç ve İngiltere ise, strateji belgelerinin yayımlandığı tarihlerde AB üyesi olmadıkları hâlde, AB ile özel ilişkilerinden dolayı bu örgüte stratejilerinde değinmişlerdir. Diğer AB üyesi olmayan ülkeler ise strateji belgelerinde bu örgüte hiç yer vermemişlerdir.

İncelenen belgelerde aktör gruplarının güvenlik sektörlerine yaklaşımlarına bakıldığında, her bir aktör grubunun bazı sektörleri ön plana çıkardığı, bazılarını ise arka plana attığı ve hatta hiç değinmediği görülmektedir. Bunlardan yola çıkarak her bir aktör grubuna birer sıfat bulmak gerekirse, Arktik Ülkeler için “dengeci”, Gözlemci Ülkeler için “orta yolcu”, Arktik Konseyi için “çevreci” ve Daimi Katılımcılar için “toplumcu” sıfatlarını kullanmak yanlış olmayacaktır.

Arktik Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin kodlanma frekanslarına bakıldığında, en düşük yoğunlukla (% 10) Askerî Güvenlik göstergesinin kodlandığı, diğer dört ana göstergenin ise yaklaşık olarak eşit yoğunluklarla (% 21 ile % 23 arası) kodlandığı görülmektedir. Arktik Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, Askerî Güvenlik göstergesi haricindeki dört ana gösterge arasında oldukça yüksek sayılarda kesişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. Bu verilerle, Arktik Ülkelerin, bölgedeki istikrarı tehlikeye düşürebilecek askerî güvenlik sektörüne dair konuları bir miktar arka plana atarak siyasî, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik sektörlerine ilişkin meseleleri dengeli bir biçimde ele aldığı tespit edilmiştir. Böylelikle, Arktik Ülkelerin bölge siyasetindeki “dengeci” aktörler olduğu sonucuna varılmıştır.

Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin kodlanma frekanslarına bakıldığında, Askerî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergelerinin en düşük yoğunluklarla (sırasıyla % 5 ve % 4) kodlandığı, en yüksek yoğunluğa (% 25) Çevresel Güvenlik göstergesinin sahip olduğu, bu göstergeyi Siyasî Güvenlik (% 15) ve Ekonomik Güvenlik (% 10) göstergelerinin takip ettiği görülmektedir. Gözlemci Ülkelerin strateji belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, en yüksek sayıda kesişimlerin Çevresel Güvenlik göstergesiyle Ekonomik Güvenlik ve Siyasî Güvenlik göstergeleri arasında

gerçekleştiği görülmektedir. Görülüyor ki, bölge-dışı aktörler olan Gözlemci Ülkeler, Arktik Ülkelerle ilişkilerini sarsabilecek askerî konulara ve onların içişleriyle ilgili olabilecek toplumsal güvenlik konularına sınırlı bir şekilde değinmiş; bunun yerine, kendilerinin Arktik Bölge'ye dair ilgilerine mantıksal bir zemin sunacak çevresel güvenlik sektörüne ilişkin meselelere, bölgede mevcudiyetlerini meşrulaştıracak uluslararası işbirliği, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk gibi siyasî güvenlik sektörüne dair söylemlere ve ekonomik ilişkilere ağırlık vermişlerdir. Böylece, Gözlemci Ülkelerin Arktik Bölge'de tartışmalı konulardan uzak kalarak “orta yolcu” bir siyaset izleme eğilimleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Arktik Konseyi belgelerinde ana göstergelerin kodlanma frekanslarına bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı, en yüksek yoğunluğa % 54 gibi bir oranla Çevresel Güvenlik göstergesinin sahip olduğu görülmektedir. Siyasî Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergeleri eşit frekans oranlarına (% 23'er) sahipken, Ekonomik Güvenlik % 14'lük bir frekans oranına sahiptir. Arktik Konseyi belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik göstergelerinin en yüksek kesişim sayılarını Çevresel Güvenlik göstergesiyle gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu verilerden hareketle, belgelerde tüm kodlu alanların yarısından fazlasını Çevresel Güvenlik göstergesiyle kodlu alanların oluşturduğu ve diğer ana göstergelerin en sık Çevresel Güvenlik göstergesiyle kesiştiği Arktik Konseyi'nin, bölge siyasetindeki “çevreci” aktör olduğu sonucuna varılmıştır.

Son olarak, Daimi Katılımcıların belgelerinde ana göstergelerin kodlanma frekanslarına bakıldığında, Askerî Güvenlik göstergesinin hiç kodlanmadığı, en yüksek frekans yoğunluğuna sahip gösterenin ise % 47'lik bir oranla Toplumsal Güvenlik göstergesi olduğu görülmektedir. Çevresel Güvenlik göstergesi % 36, Ekonomik Güvenlik göstergesi % 24 ve Siyasî Güvenlik göstergesi de % 16'lık oranlara sahiptir. Daimi Katılımcıların belgelerinde ana göstergelerin birbirleriyle kesişim sayılarına bakıldığında ise, Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergelerinin en yüksek kesişim sayılarını Toplumsal Güvenlik göstergesiyle gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu kesişim sayıları oldukça yüksek yüzdelere tekabül etmektedir: Ekonomik Güvenlik göstergesi kodlandığı alanların % 64'ünde, Siyasî Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri kodlandığı alanların % 58'inde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Bir başka ifadeyle, Siyasî Güvenlik, Ekonomik Güvenlik ve Çevresel Güvenlik göstergeleri, yaklaşık olarak, kodlandıkları her 3 yerin 2'sinde Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kesişmiştir. Kısaca, Daimi Katılımcıların belgelerinde tüm kodlu alanların neredeyse yarısını Toplumsal Güvenlik göstergesiyle kodlu alanların oluşturduğu ve diğer ana göstergelerin Toplumsal Güvenlik göstergesiyle oldukça yoğun bir şekilde kesiştiği

görülmektedir. Buradan hareketle, Daimi Katılımcıların, sürpriz olmayan bir şekilde, Arktik Bölge siyasetindeki “toplumcu” aktörler olduğu çıkarımına ulaşılmıştır.

Sonuçta, yukarıdaki yorumlarda ayrıntılarıyla ifade edildiği üzere, Arktik aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarının, bu aktörlerin düzeyleri ve niteliklerine büyük ölçüde bağlı olduğu görülmüştür. Böylelikle, çalışmanın Giriş kısmında ortaya konmuş olan hipotez doğrulanmıştır.

Bu çalışma, Arktik Bölge’de etkin olan çeşitli niteliklerdeki ve düzeylerdeki aktörlerin bölgeyle ilgili belgelerini güvenlik sektörleri bağlamında analiz etmektedir. Çalışma, sadece temel sorunsalı olan Arktik Bölge’de etkili olan aktörlerin bölgeye dair güvenlik yaklaşımlarının, bu aktörlerinin niteliklerine ve düzeylerine bağlı olarak ne ölçüde farklılaşıp benzeştiğini ortaya çıkarmaya hizmet etmemektedir. Bu çalışma aynı zamanda, Arktik Bölge çalışmalarına ve siyasetine dâhil olma hedefi taşıyan başta Türkiye Cumhuriyeti gibi ülkeler için bir rehber olarak da hizmet edecektir. Arktik Bölge’de hangi türden ve hangi düzeyden aktörlerin hangi güvenlik sektörlerine ağırlık verdiğini ve hangilerini geri plana attığını bilerek bir strateji belirlemek, en akılcı başlangıçlardan biri olacaktır. Arktik Bölge’de yaşanan değişim ve dönüşümün etkilerinin giderek küresel bir hüviyet kazanmaya başladığı ve bunun önümüzdeki yıllarda artan bir ivmeyle devam edeceği hesaba katıldığında Türkiye, ilk kez 2015’te gözlemci statüsü için başvurduğu Arktik Konseyi ile ilişkilerini ilerletmeli ve bu statünün elde edilmesi için daha ciddi adımlar atmalıdır.

Bu bağlamda, Arktik Bölge’ye yönelik bir politika belgesinin hazırlanması önemli bir adım olabilir. Ayrıca, Arktik Konseyi’nin bölge siyasetinin “çevreci” aktörü olduğu göz önünde bulundurarak, bölgede gerçekleştirilen bilimsel araştırmalarda ve projelerde daha önemli roller alması, bu çalışmalara daha çok ekonomik ve beşerî sermaye ayırmayı öncelik edinmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, bölge siyasetinin “dengeci” aktörleri olan Arktik Ülkelerle ilişkilerin dengede tutulması da önemlidir. Öte yandan, aynen bölge siyasetinin “orta yolcu” aktörleri olan Gözlemci Ülkelerin yaptığı gibi, tartışmalı konulardan uzak durup bölgede Türkiye’nin varlığını mantıkî ve meşru bir zemine dayandırmak en önemli önceliklerden olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdul Rahman, N., Saharuddin, A., & Rasdi, R. (2014). "Effect of the Northern Sea Route Opening to the Shipping Activities at Malacca Straits". *International Journal of e-Navigation and Maritime Economy*, (1): 85-98.
- Adelphi Papers. (2013). "Introduction". *Adelphi Papers*, 53(440): 9-18.
- Agarwala, N. (2021). "India's Evolving Engagements in the Arctic". *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 17(1): 10-25.
- Alexeeva, O., & Lasserre, F. (2018). "An Analysis on Sino-Russian Cooperation in the Arctic in the BRI Era". *Advances in Polar Science*, 29(4): 269-282.
- Allison, D. (2013). *Canada and the Arctic Council: An Agenda for Regional Leadership*. House of Commons Canada.
- Almanya Dışışleri Bakanlığı. (2013). *Germany's Arctic Policy Guidelines: Assume Responsibility, Seize Opportunities*. Almanya Dışışleri Bakanlığı.
- Almanya Federal Hükümeti. (2019). *Germany's Arctic Policy Guidelines: Assuming Responsibility, Creating Trust, Shaping the Future*. Almanya Federal Hükümeti.
- Almazova-Ilyina, A., Gabrielian, M., Kulik, S., & Yu Eidemiller, K. (2020). *The "Arctic Vector" of Spanish Foreign Policy*. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, (s. 1-8).
- Altıncı, Ş. (2021). *Opportunities and Challenges in the Aftermath of Changing Dynamics in the Arctic Region: An Assessment on Energy and Environmental Frameworks*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi.
- AMAP. (2021). *Arctic Climate Change Update 2021: Key Trends and Impacts*. AMAP.
- Anderson, A. (2009). *After the Ice: Life, Death, and Geopolitics in the New Arctic*. New York: Harper Collins.
- Arctic Council. (1996). *Ottawa Declaration (Declaration on the Establishment of the Arctic Council)*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (1998). *The Iqaluit Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (2000). *Barrow Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (2002). *The Inari Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (2004). *Reykjavik Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (2006). *Salekhard Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (2009). *Tromso Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.
- Arctic Council. (2011). *Nuuk Declaration*. Arktik Konseyi Sekreteryası.

- Arctic Council. (2013). *Kiruna Declaration*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2015). *Iqaluit Declaration*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2016). *Working Group Common Operating Guidelines*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2017). *Fairbanks Declaration*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2019). *Rovaniemi Ministerial Statements*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2021a). *Arctic Council Strategic Plan 2021-2030*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2021b). *Reykjavik Declaration*. Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Arctic Council. (2021c). *The Arctic Council: A Quick Guide* (3.b.). Arktik Konseyi Sekretaryası.
- Armstrong, T., Rogers, G., & Rowley, G. (1978). *The Circumpolar North: A Political and Economic Geography of the Arctic and Sub-Arctic*. Londra: Methuen.
- Ateş, O. (2017). *Rusya Federasyonu'nun Arktika Politikası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baysal, B & Lülecı, Ç. (2015) "Kopenhag Okulu Ve Güvenikleştirme Teorisi". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11(22): 61-96.
- Bekkers, E., Francois, J., & Rojas-Romagosa, H. (2015). *Melting Ice Caps and the Economic Impact of Opening the Northern Sea Route*. CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.
- Bennett, M. M., Stephenson, S. R., Yang, K., Bravo, M. T., & de Jonghe, B. (2020). "Climate Change and the Opening of the Transpolar Sea Route: Logistics, Governance, and Wider Geo-economic, Societal and Environmental Impacts". K. Spohr, & D. Hamilton (ed.), *The Arctic and World Order*. Washington, DC: Johns Hopkins University, 161-186.
- Berkul, A. (2019). *Analyzing the Impact of Climate Change on Energy Security Policy of Russia in the Arctic Region*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beyaz Saray. (2013). *National Strategy for the Arctic Region*. Washington: The White House.
- Beyaz Saray. (2022). *National Strategy for the Arctic Region*. Washington: The White House.
- Bird, K., Charpentier, R., Gautier, D., Houseknecht, D., Klett, T., Christopher, J., . . . Wandrey, C. (2008). *Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle*. U.S. Geological Survey.

- Birleşik Krallık Hükümeti. (2013). *Adapting To Change: UK Policy towards the Arctic*. Birleşik Krallık Hükümeti.
- Birleşik Krallık Hükümeti. (2018). *Beyond the Ice: UK Policy towards the Arctic*. Birleşik Krallık Hükümeti.
- Birleşik Krallık Hükümeti. (2023). *Looking North: The UK and the Arctic - The United Kingdom's Arctic Policy Framework*. Birleşik Krallık Hükümeti.
- BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı. (2018). *The Review of Maritime Transport 2018*. BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development [UNCTAD]).
- Brosnan, I., Leschine, T., & Miles, E. (2013). "Cooperation or Conflict in a Changing Arctic? Opportunities for Maritime Cooperation in Arctic National Strategies". B. S. Zellen (ed.), *The Fast-Changing Arctic*. University of Calgary Press, 83-102.
- Brosnan, I., Leschine, T., & Miles, E. (2011). "Cooperation or Conflict in a Changing Arctic?" *Ocean Development & International Law*, 42(1-2): 173-210.
- Burgess, J., Foulkes, L., Jones, P., Merighi, M., Murray, S., & Whitacre, J. (2017). *Law of the Sea: A Policy Primer*. Tufts University.
- Burn, C. (1996). *The Polar Night*. Inuvik/Kanada: The Aurora Research Institute.
- Buzan, B. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Brighton: Wheatsheaf Books.
- Buzan, B. (2016). *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Colchester: ECPR Press.
- Buzan, B., Waever, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework For Analysis*. Colorado: Lynne Rienner Yay.
- CAFF. (2013). *Arctic Biodiversity Assessment: Report for Policy Makers*. Akureyri, İzlanda: CAFF.
- Cepinskyte, A. (2019). "Security of Indigenous Peoples in Russia's Arctic Policy: Exposing the Oxymoron of State-Determined Self-Determination". *Arctic Yearbook-2019*, 1-17.
- Charron, A. (2012). "Canada and the Arctic Council". *International Journal*, 67(3), 765-783.
- Chen, G. (2012). "China's emerging Arctic strategy". *The Polar Journal*, 2(2), 358-371.
- Comiso, J. C. (2012). "Large Decadal Decline of the Arctic Multiyear Ice Cover". *Journal of Climate*, 25(4), 1176-1193.
- Conley, H., & Melino, M. (2019). *The Implications of U.S. Policy Stagnation toward the Arctic Region*. CSIS Report.

- Conley, H., & Melino, M. (2020). *America's Arctic Moment: Great Power Competition in the Arctic to 2050*. CSIS Europe Program.
- Danimarka Krallığı. (2011). *Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011-2020*. Danimarka Krallığı.
- Dasgupta, S., Laplante, B., Meisner, C., Wheeler, D., & Yan, J. (2009). "The Impact of Sea Level Rise on Developing Countries: A Comparative Analysis". *Climatic Change* (93), 379–388.
- de Buitrago, S. (2020). "China's Aspirations as a "Near Arctic State": Growing Stakeholder or Growing Risk?". J. Weber (ed.), *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*, Springer: 97-112.
- de Witt, M., Stefánsson, H., & Valfells, Á. (2019). "Energy Security in the Arctic: Policies and Technologies for Integration of Renewable Energy". *Arctic Yearbook-2019*, 1-8.
- Depledge, D. (2012). "The United Kingdom and the Arctic in the 21st Century". *Arctic Yearbook-2012*, 130-138.
- Dodds, K., & Nuttall, M. (2019). *The Arctic: What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press.
- Economist Intelligence Unit. (2022). *Democracy Index 2022: Frontline Democracy and the Battle for Ukraine*. The Economist.
- Elliot-Fisk, D. (2000). "The Taiga and Boreal Forest". M. Barbour, & W. Billings (ed.), *North American Terrestrial Vegetation*, New York: Cambridge University Press: 41-73.
- Encyclopædia Britannica. (1911). "Nordenskiöld, Nils Adolf Erik". *Encyclopædia Britannica Eleventh Edt.* (Cilt XIX). New York: Encyclopædia Britannica Inc, 740-741.
- Fenghua, L. (2016). "China-Russia Comprehensive Strategic Partnership: Formation, Features, and Prospects". *China International Studies* (Temmuz/Ağustos 2016), 61-75.
- Finger, M., & Heininen, L. (2021). "Introduction". M. Finger, & L. Heininen (ed.), *The Global Arctic Handbook*. Springer, 1-8.
- Finlandiya Hükümeti. (2021). *Finland's Strategy for Arctic Policy*. Helsinki: Finlandiya Hükümeti.
- Fondahl, G., Espiritu, A., & Ivanova, A. (2020). "Russia's Arctic Regions and Policies". K. Coates, & C. Holroyd (ed.), *The Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*. İsviçre: Palgrave Macmillan, 195-216.
- Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı. (2016). *The Great Challenge of the Arctic: National Roadmap for the Arctic*. Paris: Fransa Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı.

- Fruseth, R. (2003). *Creating Security through Immigration Control*. NUPI Rapport.
- Gajewski, K., & MacDonald, G. M. (2004). "Palynology of North American Arctic Lakes". R. Pienitz, M. S. Douglas, & J. P. Smol (ed.), *Long-term Environmental Change in Arctic and Antarctic Lakes* (s. 89-116). Dordrecht: Springer.
- Gautier, D., Bird, K., Charpentier, R., Grantz, A., Houseknecht, D., Klett, T., . . . Wandrey, C. (2009). "Assessment of Undiscovered Oil and Gas in the Arctic". *Science*, 324(5931), 1175-1179.
- Given, L. M. (Ed.). (2008). *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publication.
- Gosnell, R. (2020). "The Potential of Polar Routes: The Opening of a New Ocean". J. Weber (ed.), *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation* (s. 193-206). Springer.
- Grzela, J. (2015). "Germany's Arctic Policy - Between Economy and Ecology". *Athenaeum*, 48, 119-132.
- Gümüşel, D. (2023). "İklim Değişikliği ve Hava Kirliliği: Bir Madalyonun İki Yüzü". THHP (ed.), *Kara Rapor 2022: Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri*, Temiz Hava Hakkı Platformu, 62-69.
- Güney Kore Hükümeti. (2019). *Policy Framework for the Promotion of Arctic Activities of the Republic of Korea 2018-2022*. Güney Kore Okyanuslar ve Balıkçılık Bakanlığı.
- Hansen, C., Gronsedt, P., Graversen, C., & Hendriksen, C. (2016). *Arctic Shipping: Commercial Opportunities and Challenges*. CBS Maritime.
- Heininen, L. (2012). *Arctic Strategies and Policies: Inventory and Comparative Study*. The Northern Research Forum.
- Heininen, L. (2014). "Foreign Policy Interests of Finland in the Arctic". S. Andris, & T. Rostoks (ed.), *Perceptions and strategies of arcticness in sub-arctic Europe*, Latvijas Arpolitikas Instituts, 99-117.
- Heininen, L., Everett, K., Padrtova, B., & Reissell, A. (2020). *Arctic Policies and Strategies: Analysis, Synthesis, and Trends*. International Institute for Applied Systems Analysis.
- Herrmann, V. (2020). "A Tipping Point for Arctic Regimes: Climate Change, Paradiplomacy, and a New World Order". K. Spohr, & D. Hamilton (ed.), *The Arctic and World Order*, Washington, DC: Johns Hopkins University, 97-118.
- Herrmann, V., & Hussong, L. (2020). "No UNCLOS, No Icebreakers, No Clue? U.S. Arctic Policy Through the Eyes of Congress". J. Weber (ed.), *Handbook on Geopolitics and*

- Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*, Springer, 23-40.
- Hindistan Hükümeti. (2022). *India's Arctic Policy: Building a Partnership for Sustainable Development*. Hindistan Hükümeti.
- Hollanda Dışişleri Bakanlığı. (2021). *The Netherlands' Polar Strategy 2021-2025: Prepared for Change*. Hollanda Dışişleri Bakanlığı.
- Hong, N. (2014). "Emerging Interests of non-Arctic Countries in the Arctic: a Chinese Perspective". *The Polar Journal*, 4(2): 271-286.
- Huebert, R. (2019). "The New Arctic Strategic Triangle Environment (NASTE)". P. W. Lackenbauer, & S. Lalonde (ed.), *Breaking the Ice Curtain? Russia, Canada, and Arctic Security in a Changing Circumpolar World*, Canadian Global Affairs Institute, 75-92.
- Humpert, M., & Raspotnik, A. (2012). "The Future of Arctic Shipping Along the Transpolar Sea Route". *Arctic Yearbook-2012*, 281-307.
- Iacuone, S., & Zarrilli, L. (2020). "The Role of Iceland in the Arctic Issue: Diplomacy, Threats, Opportunities". *Environment and Society*, 2(2): 35-52.
- International Monetary Fund. (2022). *Shipping Costs and Inflation*. International Monetary Fund.
- Inuit Circumpolar Council. (2022). *Circumpolar Inuit Protocols for Equitable and Ethical Engagement*. ICC.
- IPCC. (2021). *Climate Change Widespread, Rapid, and Intensifying – IPCC Press Release*. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- İspanya Kutup Komitesi. (2016). *Guidelines for a Spanish Polar Strategy*. İspanya Kutup Komitesi.
- İsveç Hükümeti. (2020). *İsveç'in Arktik Bölge Stratejisi*. İsveç Hükümeti, Stockholm.
- İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı. (2015). *Towards an Italian Strategy for the Arctic*. İtalya Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı.
- İzlanda Hükümeti. (2021). *Iceland's Policy on Matters Concerning the Arctic Region*. İzlanda Dışişleri Bakanlığı.
- Japonya Hükümeti. (2015). *Japan's Arctic Policy*. The Headquarters for Ocean Policy.
- Kanadlı, S. & Sağlam, Y. (2021). *Nitel Veri Analizinde Kodlama*. Pegem Akademi, Ankara.
- Keating, T. (2014). "International Institutions and State Sovereignty". R. Murray, & A. Nuttall (ed.), *International Relations and the Arctic*, New York: Cambria Pres, 51-78.
- Kellou, D., Nauels, A., & Schleussner, C.-F. (2022). *A Tipping Point for the Arctic*. Climate Analytics.

- Keohane, R., & Nye, J. (2012). *Power and Interdependence* (4. baskı). Pearson.
- Kim, H. J. (2015). "Success in Heading North? South Korea's Master Plan for Arctic Policy". *Marine Policy*, (61): 264-272.
- Koivurova, T. (2012). "The Arctic Council: A Testing Ground for New International Environmental Governance". *The Brown Journal of World Affairs*, 19(1): 131-144.
- Koivurova, T. (2021). "Lessons from the Finland's Chairmanship of the Arctic Council: What Will Happen with the Arctic Council and in General Arctic Governance". *The Yearbook of Polar Law*, 12: 195-209.
- Krarp, P. (2010). *A New Role for the Inuit Circumpolar Council?*. Nunatsiaq News.
- Krasnova, I. (2012). "The Arctic Crossroads: Environmental Challenges for Russia". *10th Annual Colloquium of the IUCN Academy of Environmental Law*. University of Maryland.
- Kuersten, A. (2016). "The Arctic Five Versus the Arctic Council". *Arctic Yearbook-2016*, 389-395.
- Lackenbauer, P., Lajeunesse, A., Manicom, J., & Lasserre, F. (2018). *China's Arctic Ambitions and What They Mean for Canada*. Calgary: University of Calgary Press.
- Landriault, M. (2016). "Public Opinion on Canadian Arctic Sovereignty and Security". *Arctic*, 69(2): 160-168.
- Lempinen, H. (2019). *Arctic Energy and Social Sustainability*. İsviçre: Palgrave Pivot Cham.
- Mariia, K. (2019). "China's Arctic Policy: Present and Future". *The Polar Journal*, 9(1): 94-112.
- Marshall, S. J. (2013). "From White to Blue: The Shrinking Arctic Cryosphere". H. Peimani (ed.), *Energy Security and Geopolitics in the Arctic: Challenges and Opportunities in the 21st Century*, Singapur: World Scientific Publishing, 25-58.
- Mayer, E. (2018). *Establishing the Role of Permanent Participants on the Arctic Council*. University of Washington.
- Meehl, G., Stocker, T., Collins, W., Friedlingstein, P., Gaye, A., Gregory, J., . . . Zhao, Z.-C. (2007). "Global Climate Projections". S. Solomon, D. Qin, M. Manning, Z. Chen, M. Marquis, K. Averyt, . . . H. Miller (ed.), *Climate Change 2007: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, 747-845.
- Mineev, A., Dybtsyna, E., & Mellemvik, F. (2020). "Circumpolar Business Development: The Paradox of Governance?" K. Coates, & C. Holroyd (ed.), *The Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*, Palgrave Macmillan, 143-156.

- Mohr, J. (2020). "China in the Arctic and the Case of Greenland". J. Weber (ed.), *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North Between Cooperation and Confrontation*, Springer, 113-130.
- Moorman, Y., Stoel, E., Heemskerk, K., & Mermans, S. (2016). *Arctic Routing*. Rotterdam Mainport University.
- Morgunova, M., & Westphal, K. (2016). *Offshore Hydrocarbon Resources in the Arctic*. Berlin: SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik).
- Murkowski, L. (2021). "Arctic Exceptionalism: Can the Arctic's Unique Distinction as a Zone of Peace be Maintained?". *The Foreign Service Journal*, 98(4): 42-45.
- Nord, D. C. (2016). *The Arctic Council: Governance within the Far North*. Routledge.
- Norveç Hükümeti. (2020). *The Norwegian Government's Arctic Policy*. Norveç Dışişleri Bakanlığı.
- Nuccitelli, D. (2018). "How Much and How Fast Will Global Sea Level Rise?". *Bulletin of the Atomic Scientists*, 74(3): 139-141.
- Nuttall, M. (2005a). "Arctic: Definition and Boundaries". M. Nuttall (ed.), *Encyclopedia of the Arctic (Cilt I)*, Oxfordshire: Routledge, 117-121.
- Nuttall, M. (2005b). "Indegenious People's Organizations and Arctic Environmental Politics". M. Nuttall (ed.), *Encyclopedia of the Arctic (Cilt II)*, Oxfordshire: Routledge, 956-958.
- Ocak, M. (2021). "Manyetik Kutupların Geleceği". *Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi* (Haziran 2021): 54-63.
- Ocean Conservancy. (2016). *Arctic Legacy*. Ocean Conservancy.
- Olesen, M., & Sorensen, T. (2019). *The Intensifying Great Power Politics in the Arctic*. Danish Institute for International Studies.
- Olsen, N. (2017). "Blurring the Distinction Between "High" and "Low" Politics in International Relations Theory: Drifting Players in the Logic of Two-Level Games". *International Relations and Diplomacy*, 5(10): 637-642.
- Olson, R. (2005). "Gwich'in Council International". M. Nuttall (ed.), *Encyclopedia of the Arctic (Cilt II)*, Yorkshire: Routledge, 818-819.
- Organisation for Economic Cooperation and Development. (1995). *Environmental Principles and Concepts*. Paris: OECD.
- Østhagen, A. (2020). "The Good, the Bad, and the Ugly: Three Levels of Arctic Geopolitics". K. Spohr, & D. Hamilton (ed.), *The Arctic and World Order*, Johns Hopkins University, 357-378.

- Østhagen, A. (2021). "Norway's Arctic Policy: Still High North, Low Tension?". *The Polar Journal*, 11(1): 75-94.
- Østhagen, A., & Schofield, C. (2021). "An Ocean Apart? Maritime Boundary Agreements and Disputes in the Arctic Ocean". *The Polar Journal*, 11(2): 317-341.
- PAME. (2020). *The Increase in Arctic Shipping 2013-2019*. Protection of Arctic Marine Environment.
- PAME. (2021). *Shipping in the Northwest Passage: Comparing 2013 with 2019*. Protection of the Arctic Marine Environment.
- Patterson, C., Tilton, G., & Inghram, M. (1955). "Age of the Earth". *Science*, 121(3134): 69-75.
- Plotnikov, V., Kutepova, M., & Sushko, O. (2018). "The Economy of the Russian Arctic: State and Specifics of Development". *Proceedings of the International Scientific Conference "Competitive, Sustainable and Secure Development of the Regional Economy: Response to Global Challenges" (CSSDRE 2018)*. Volgograd State University: Atlantis Press, 706-710.
- Reedey-Maschner, K. (2005). *Aleut International Organization*. M. Nuttall (ed.), *Encyclopedia of the Arctic (Cilt I)*, Oxfordshire: Routledge, 49-50.
- Rottem, S. V. (2020). *The Arctic Council: Between Environmental Protection and Geopolitics*. Singapur: Palgrave Macmillan.
- Rottem, S. V. (2021). "Improving the Work of the Arctic Council: Challenges and Recommendations". *Polar Record*, 57(e9): 1-10.
- Sapir, A. (2022). "Ukraine and the EU: Enlargement at a New Crossroads". *Intereconomics*, 57(4), 21217.
- Schenk, C., Bird, K., Charpentier, R., Gautier, D., Houseknecht, D., Klett, T., . . . Tennyson, M. (2008). *Assessment of undiscovered oil and gas resources of the West Siberian Basin Province, Russia, 2008*. U.S. Geological Survey.
- Scotto, G. (2021). "Between Visible and Invisible: ENI and the Building of the African Petroleumscape". C. Hein (ed.), *Oil Spaces: Exploring the Global Petroleumscape*. New York: Routledge, 84-108.
- Scovazzi, T. (2016). "Sovereignty over Land and Sea in the Arctic Area". *Agenda Internacional*, 23(34): 169-196.
- Shaw, G. E. (1995). "The Arctic Haze Phenomenon". *Bulletin of the American Meteorological Society*, 76(12): 2403-2413.

- Seval, H. F. (2019). “Arktik Bölge’de Uluslararası Siyasi Düzen: Teorik Bir Yaklaşım”. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 19(Kutuplar Özel Sayısı): 1-24.
- Seval, H. F. (2022). “Finlandiya ve İsveç’in Olası NATO Üyeliklerinin Arktik Bölge Siyasetine Olası Etkileri”. *VI. Mülkiye Uluslararası İlişkiler Kongresi - NATO ve Türkiye*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 94-96.
- Skagestad, O. G. (2010). *The ‘High North’: An Elastic Concept in Norwegian Arctic Policy*. FNI Report.
- Soare, S. R. (2020). *Arctic Stress Test: Great Power Competition and Euro-Atlantic Defence in the High North*. European Union Institute for Security Studies.
- Sorensen, C., & Klimenko, E. (2017). *Emerging Chinese–Russian Cooperation in the Arctic*. Stockholm: SIPRI.
- Spohr, K., & Hamilton, D. (2020). “From Last Frontier to First Frontier: The Arctic and World Order”. K. Spohr, & D. S. Hamilton (ed.), *The Arctic and World Order*. Johns Hopkins University, 1-46.
- Stern, H. L. (2005). “Arctic Circle”. M. Nuttall (ed.), *Encyclopedia of the Arctic (Cilt I)*, Oxfordshire: Routledge, 115-116.
- Takei, Y. (2015). “The Role of the Arctic Council from an International Law Perspective: Past, Present and Future”. *The Yearbook of Polar Law*, 6(1): 349-374.
- Thompson, K. (2016). *What Happens in the Arctic doesn't Stay in the Arctic*. Greenpeace Research Laboratories Technical Report.
- Todd, K. E. (2023). *The Netherlands in the Arctic*. NAADSN.
- Tonami, A., & Watters, S. (2012). “Japan’s Arctic Policy: The Sum of Many Parts”. *Arctic Yearbook-2012*, 93-103.
- Tuncer, H. (1984). “Tarihte ve Günümüzde Ad Hoc Diplomasi”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 4(1): 50-57.
- Ulmishek, G. F. (2003). *Petroleum Geology and Resources of the West Siberian Basin, Russia*. Reston Virginia: USGS.
- UNEP. (2020). *Emissions Gap Report 2020*. United Nations Environment Programme.
- van Hussen, K., de Korte, T., Janse, R., de Jong, O., & van den Bossche, M. (2020). *Commercial Navigation Along the Northern Sea Route: Prospects and Impacts*. OECD Publishing.
- Wang, M., & Overland, J. (2009). “A Sea Ice Free Summer Arctic within 30 Years?”. *The Cryosphere*, 36(7): 1-5.
- Ween, G. (2005). “Arctic Athabaskan Council”. M. Nuttall (ed.), *Encyclopedia of the Arctic (Cilt I)*, Yorkshire: Routledge, 112-113.

- Wilson, G. N. (2020). "Indigenous Internationalism in the Arctic". K. Coates, & C. Holroyd (ed.), *The Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*, Palgrave, 27-40.
- Wolff, A. (2015). "The Future of NATO Enlargement After the Ukraine Crisis". *International Affairs*, 91(5): 1103-1121.
- Xhelilaj, E., & Lapa, K. (2022). "Territorial Claims in North Polar Maritime Zone in View of International Security". *Transactions on Maritime Science*, 11(1): 278-285.
- Zandee, D., Kruijver, K., & Stoetman, A. (2020). *The future of Arctic Security: The Geopolitical Pressure Cooker and the Consequences for the Netherlands*. The Clingendael Institute.

İnternet Kaynakları

- 2008 Ilulissat Declaration. (2008). "Ilulissat Declaration on May 28, 2008".
<https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2017/07/2008-Ilulissat-Declaration.pdf>
 (erişim tarihi: 10.11.2023).
- ACIPS. (1991). "Declaration of the Arctic Indigenous Leaders Summit I".
<https://www.arcticpeoples.com/past-als> (erişim tarihi: 11.05.2023).
- ACIPS. (1995). "Declaration of the Second Arctic Indigenous Leaders Summit".
<https://www.arcticpeoples.com/past-als> (erişim tarihi: 11.05.2023).
- ACIPS. (1999). "Declaration of the Arctic Leaders Summit III".
<https://www.arcticpeoples.com/past-als> (erişim tarihi: 11.05.2023).
- ACIPS. (2005). "Montreal Declaration on the occasion of the Fourth Meeting of the Summit of the Arctic Indigenous Leaders". <https://www.arcticpeoples.com/past-als> (erişim tarihi: 11.05.2023).
- ACIPS. (2010). "The Moscow Declaration: V Arctic Indegenous Leaders Summit".
<https://www.arcticpeoples.com/past-als> (erişim tarihi: 11.05.2023).
- ACIPS. (2019). "VI Arctic Leaders' Summit Declaration".
<https://www.arcticpeoples.com/past-als> (erişim tarihi: 11.05.2023).
- Al Jazeera. (2023, Mart 7). "China: Ties with Russia Will 'Grow from Strength to Strength'".
<https://www.aljazeera.com/news/2023/3/7/china-ties-with-russia-will-grow-from-strength-to-strength> (erişim tarihi: 15.11.2023).
- Arctic Athabaskan Council. (t.y.). "About Us". <https://arcticathabaskancouncil.com/about-us/>
 (erişim tarihi: 01.06.2022)

Arctic Bulk. (t.y.). “Northern Sea Route: The Shortcut between Asia and Europe”.

http://www.arcticbulk.com/article/186/NORTHERN_SEA_ROUTE (erişim tarihi: 20.06.2022).

Arctic Center. (t.y.). “Definitions of the Arctic”.

<https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Maps/definitions> (erişim tarihi: 29.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Arctic Contaminants Action Program”. <https://www.arctic-council.org/about/working-groups/acap/> (erişim tarihi: 05.06.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Canada”. <https://www.arctic-council.org/about/states/canada/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Finland”. <https://www.arctic-council.org/about/states/finland/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Iceland”. <https://www.arctic-council.org/about/states/iceland/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Norway”. <https://www.arctic-council.org/about/states/norway/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Observers”. <https://www.arctic-council.org/about/observers/> (erişim tarihi: 05.06.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Russian Association of Indigenous Peoples of the North”.

<https://www.arctic-council.org/about/permanent-participants/raipon/> (erişim tarihi: 02.06.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Sweden”. <https://www.arctic-council.org/about/states/sweden/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “The Kingdom of Denmark”. <https://www.arctic-council.org/about/states/denmark/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “The Russian Federation”. <https://www.arctic-council.org/about/states/russian-federation/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “The United States”. <https://www.arctic-council.org/about/states/the-united-states/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

Arctic Council. (t.y.). “Working Groups”. <https://www.arctic-council.org/about/working-groups/> (erişim tarihi: 02.06.2022).

Arctic Portal. (t.y.). “Arctic Council”. <https://arcticportal.org/arctic-governance/arctic-council> (erişim tarihi: 29.05.2022).

- ARCTIS. (t.y.). "History of Arctic Marine Transport". <http://www.arctis-search.com/History+of+Arctic+Maritime+Transport&structure=Transportation+Research> (erişim tarihi: 19.06.2022).
- Armatörler Birliği. (t.y.). "Boyutlar". <https://armatorlerbirligi.org.tr/boyutlar> (erişim tarihi: 21.06.2022).
- Avam Kamarası Çevre Denetim Komitesi. (2023). "The UK and the Arctic Environment". <https://committees.parliament.uk/publications/41614/documents/205949/default/> (erişim tarihi: 20.10.2023).
- Barber, T. (2021). "Arctic Rivalry Heats up among the Great Powers". <https://www.ft.com/content/3091f620-6970-4c29-a8f6-2ccf9e18719d> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- BBC. (2021). "Norilsk Nickel: Mining Firm Pays Record \$2bn Fine over Arctic Oil Spill". <https://www.bbc.com/news/world-europe-56350953> (erişim tarihi: 18.06.2022).
- Berggreen, J. (2023). "Another Year, Another Record In Denmark's Renewable Energy Progress". <https://cleantechnica.com/2023/01/14/another-year-another-record-in-denmarks-renewable-energy-progress/> (erişim tarihi: 11.11.2023).
- Berzina-Cerenkova, U. (2023). "China's Complex Relations with Russia: Tracing the Limits of a "Limitless Friendship"". <https://ip-quarterly.com/en/chinas-complex-relations-russia-tracing-limits-limitless-friendship> (erişim tarihi: 15.11.2023).
- Birleşmiş Milletler. (t.y.). "What is Climate Change?". <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- Boğaziçi Üniversitesi İklim Değişikliği ve Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. (t.y.). "Albedo Nedir?". <http://climatechange.boun.edu.tr/albedo-nedir/> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- Borunda, A. (2020). "Arctic Summer Sea Ice could Disappear as Early as 2035". <https://www.nationalgeographic.com/science/article/arctic-summer-sea-ice-could-be-gone-by-2035> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- Britannica. (2021). "Northwest Passage". <https://www.britannica.com/place/Northwest-Passage-trade-route/Contemporary-issues> (erişim tarihi: 21.06.2022).
- Bryce, E. (2019). "Why Is There So Much Oil in the Arctic?". <https://www.livescience.com/66008-why-oil-in-arctic.html> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Buttler, M. (2021). "Greenland Bans All Future Oil Exploration Citing Climate Concerns". <https://time.com/6080933/greenland-bans-oil-exploration/> (erişim tarihi: 25.06.2022).

- Cargo Partner. (t.y.). "A Shortcut through the Arctic?". <https://www.cargo-partner.com/trendletter/issue-13/northern-sea-route-shortcut> (erişim tarihi: 20.06.2022).
- CBC News. (2019). "Inuit Condemn U.S. Torpedoing of Arctic Council Declaration". <https://www.cbc.ca/news/canada/north/inuit-arctic-council-1.5127627> (erişim tarihi: 11.11.2023).
- Center for Arctic Security and Resilience. (t.y.). "Arctic Security Forces Roundtable". <https://www.uaf.edu/casr/projects/asfr.php> (erişim tarihi: 21.11.2023).
- Climate Central. (2014). "New Analysis Shows Global Exposure to Sea Level Rise". <http://www.climatecentral.org/news/new-analysis-global-exposure-to-sea-level-rise-flooding-18066> (erişim tarihi: 26.06.2022).
- Cooley, A., & Nexon, D. (2020). "How Hegemony Ends: The Unraveling of American Power". <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-06-09/how-hegemony-ends> (erişim tarihi: 31.10.2022).
- Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti. (2018). "Full Text: China's Arctic Policy". https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm (erişim tarihi: 26.09.2023).
- Danimarka Dışişleri Bakanlığı. (t.y.). "The Arctic". <https://um.dk/en/foreign-policy/the-arctic> (erişim tarihi: 30.05.2022).
- Davenport, C., Fountain, H., & Friedman, L. (2021). "Biden Suspends Drilling Leases in Arctic National Wildlife Refuge". <https://www.nytimes.com/2021/06/01/climate/biden-drilling-arctic-national-wildlife-refuge.html> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Deutsche Welle. (2009). "German Commercial Ships Make Historic Arctic Journey". <https://www.dw.com/en/german-commercial-ships-make-historic-arctic-journey/a-4679955> (erişim tarihi: 20.06.2022).
- Dickie, G., & Gardner, T. (2022). "Arctic Council in Upheaval over Russia as Climate Change Transforms Region". <https://www.reuters.com/world/arctic-council-countries-halt-meetings-over-russias-invasion-ukraine-2022-03-03/> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- dictionary.com. (t.y.). "Arctic". <https://www.dictionary.com/browse/arctic> (erişim tarihi: 01.11.2022).
- Dingman, E. (2017). "Is There Really a Race for the Arctic?". <https://www.aljazeera.com/opinions/2017/3/31/is-there-really-a-race-for-the-arctic> (erişim tarihi: 10.06.2022).

- Doshi, R., Dal-Huang, A., & Zhang, G. (2021). "Northern Expedition: China's Arctic Activities and Ambitions". <https://www.brookings.edu/articles/northern-expedition-chinas-arctic-activities-and-ambitions/> (erişim tarihi: 26.09.2023).
- Dreyer, J. T. (2021). "The Arctic: Global Warming and Heated Politics". <https://www.fpri.org/article/2021/08/the-arctic-global-warming-and-heated-politics/> (erişim tarihi: 27.10.2022).
- Dünya Meteoroloji Örgütü. (2021). "Four Key Climate Change Indicators Break Records in 2021". <https://public.wmo.int/en/media/press-release/four-key-climate-change-indicators-break-records-2021> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- Dzikiy, P. (2019). "UN Environment: Humanity at 'Crossroads,' 3-5° C Arctic Temperature Rise 'Locked In'". <https://electrek.co/2019/03/13/un-environment-humanity-arctic/> (erişim tarihi: 26.06.2022).
- Edvardsen, A., & Molid Martinussen, B. (2023). "Russia and China Discussed Further Arctic Cooperation – Also Within the Arctic Council". <https://www.highnorthnews.com/en/russia-and-china-discussed-further-arctic-cooperation-also-within-arctic-council> (erişim tarihi: 15.10.2023).
- EIU. (2014). "The Northern Sea Route: Rivalling Suez?". <http://www.eiu.com/industry/article/591780243/the-northern-sea-route-rivalling-suez/2014-05-02> (erişim tarihi: 20.06.2022).
- Energy Monitor. (2021). "Race for Critical Minerals in the Arctic Heats up". <https://www.energymonitor.ai/policy/international-treaties/race-for-critical-minerals-in-the-arctic-heats-up> (erişim tarihi: 26.06.2022).
- EPFR. (t.y.). "About". <https://epfr.org/about/> (erişim tarihi: 05.06.2022).
- Erkul, N. (2022). "Russia's daily oil output likely to fall to 10M barrel threshold in April". <https://www.aa.com.tr/en/energy/oil/russias-daily-oil-output-likely-to-fall-to-10m-barrel-threshold-in-april/35182> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Ferris, N. (2022). "The Enduring Threat to the Arctic from Big Oil". <https://www.offshore-technology.com/sectors/the-enduring-threat-to-the-arctic-from-big-oil/> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Fraser, S. (2024). "Turkey's Parliament Approves Sweden's NATO Membership, Lifting a Key Hurdle". <https://apnews.com/article/turkey-sweden-nato-kurdish-militants-quran-ff81aa2d36160428d766579963f97fce> (erişim tarihi: 01.07.2024).
- Gardner, F. (2023). "Turkey Approves Finland Nato Membership Bid". <https://www.bbc.com/news/world-europe-65132527> (erişim tarihi: 11.11.2023).

- Global Firepower. (2022). "2022 Military Strength Ranking".
<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php> (erişim tarihi: 27.10.2022).
- Gontmakher, E. (2022). "Russia's Arctic Economy is Heading for Decline".
<https://www.gisreportsonline.com/r/russia-arctic-economy/> (erişim tarihi: 01.11.2022).
- Gricius, G. (2021). "Arctic Great Power Competition: The United States, Russia And China".
<https://globalsecurityreview.com/great-power-competition-the-united-states-russia-china/> (erişim tarihi: 01.11.2022).
- GRID-Arendal. (2016). "Arctic Political Map". <https://www.grida.no/resources/7845> (erişim tarihi: 11.04.2022).
- Grove, T. (2021). "Melting Arctic Ice Pits Russia Against U.S. and China for Control of New Shipping Route". <https://www.wsj.com/articles/melting-arctic-ice-pits-russia-against-u-s-and-china-for-control-of-new-shipping-route-11624445504> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- Gunnarsson, E. (2020). "The Stewards of the Arctic: A Changing Region Requires Cooperation". <https://www.openaccessgovernment.org/the-stewards-of-the-arctic-a-changing-region-requires-cooperation/83676/> (erişim tarihi: 26.06.2022).
- Gwich'in Council International. (t.y.). "About Us". <https://gwichincouncil.com/about> (erişim tarihi: 01.06.2022).
- Hanawa, K. (2021). "Unfrozen World: Arctic Thaw Becomes Major Source of Global Risk".
<https://asia.nikkei.com/Spotlight/Environment/Climate-Change/Unfrozen-world-Arctic-thaw-becomes-major-source-of-global-risk> (erişim tarihi: 27.10.2022).
- Hancock, L. (t.y.). "Six Ways Loss of Arctic Ice Impacts Everyone".
<https://www.worldwildlife.org/pages/six-ways-loss-of-arctic-ice-impacts-everyone> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- Havnes, H., & Seland, J. (2019). "The Increasing Security Focus in China's Arctic Policy".
<https://www.thearcticinstitute.org/increasing-security-focus-china-arctic-policy/> (erişim tarihi: 26.09.2023).
- Hollanda Savunma Bakanlığı. (t.y.). "Joint Expeditionary Force".
<https://english.defensie.nl/topics/international-cooperation/other-countries/joint-expeditionary-force> (erişim tarihi: 20.10.2023).
- Jacobsen, M. (2016). "Denmark's strategic interests in the Arctic: It's the Greenlandic connection, stupid!". <https://www.thearcticinstitute.org/denmark-interests-arctic-greenland-connection/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

- Jordan, J. (2021). "Russia's Coercive Diplomacy in the Arctic".
<https://www.thearcticinstitute.org/russia-coercive-diplomacy-arctic/> (erişim tarihi: 27.10.2022).
- Jørgensen-Dahl, A. (2010). "Arctic Oil and Gas". <http://www.arcticsearch.com/Arctic+Oil+and+Gas> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Kanada Hükümeti. (2009). "Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future". https://publications.gc.ca/collections/collection_2009/ainc-inac/R3-72-2008.pdf (erişim tarihi: 10.06.2022).
- Kanada Hükümeti. (2019). "Canada's Arctic and Northern Policy Framework".
<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1560523306861/1560523330587> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- Khorrami, N. (2019). "Sweden's Arctic Strategy: An Overview".
<https://www.thearcticinstitute.org/sweden-arctic-strategy-overview/> (erişim tarihi: 30.05.2022).
- King, H. M. (t.y.). "What is the Northwest Passage?". <https://geology.com/articles/northwest-passage.shtml> (erişim tarihi: 21.06.2022).
- Klimov, V. (2017). "Remarks by Vladimir Klimov". https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/2021/EDOCS-4297-v1A-ACMMUS_FAIRBANKS_2017_Statement_by_RAIPON_HoD_Vladimir_Klimov-Eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y (erişim tarihi: 02.06.2022).
- Knecht, S. (2015). "New Observers Queuing Up: Why the Arctic Council Should Expand and Expel". <https://www.thearcticinstitute.org/new-observers-queuing-up/> (erişim tarihi: 05.06.2022).
- Kremlin. (2020). "O Strategii razvitiya Arkticheskoy zony Rossiyskoy Federatsii i obespecheniya natsional'noy bezopasnosti na period do 2035 goda (Rusya Federasyonu Arktik Bölgesinin Kalkınması ve Ulusal Güvenliğin Sağlanması Stratejisi Hakkında - 2035 Yılına Kadar)".
<http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202010260033> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- Kruskal, J. (2016). "Arctic Trade Route Presents Opportunity for Russia-West Cooperation".
<https://intpolicydigest.org/arctic-trade-route-presents-opportunity-for-russia-west-cooperation/> (erişim tarihi: 22.06.2022).

- Kutlu, Ö. (2015). “Rosneft, Gazprom to Gain Licenses for Arctic: Official”.
<https://www.aa.com.tr/en/energy/regulation/rosneft-gazprom-to-gain-licenses-for-arctic-official/9081> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Lee, C. (2019). “Great Power Competition Extends to Arctic”. <https://finabel.org/wp-content/uploads/2020/08/Finabel-FFT-Great-Power-Competition-in-the-Arctic.pdf> (erişim tarihi: 31.10.2022).
- Litvanya Milli Savunma Bakanlığı. (t.y.). “Northern Group”. <https://kam.lt/en/faq/northern-group/> (erişim tarihi: 20.10.2023).
- Lowy Institute. (2021). “Military Capability Data”.
<https://power.lowyinstitute.org/data/military-capability/> (erişim tarihi: 27.10.2022).
- Maguire, S. (2021). “Alaska North Slope Oil Price Over \$75 per Barrel, Well Above Earlier Forecasts”. <https://www.alaskasnewsresource.com/2021/07/01/alaska-north-slope-oil-price-over-75-per-barrel-well-above-earlier-forecasts/> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Marine Insight. (2019). “What is Arctic Bridge Sea Route?”.
<https://www.marineinsight.com/marine-navigation/what-is-arctic-bridge-sea-route/> (erişim tarihi: 22.06.2022).
- Mayer, A. (2013). “Race to Claim High Arctic's Oil Resources may be a Fool's Mission”.
<https://www.cbc.ca/news/canada/race-to-claim-high-arctic-s-oil-resources-may-be-a-fool-s-mission-1.2461910> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- Melchiorre, T. (2023). “Italy’s Growing Interest in the Arctic”.
<https://www.highnorthnews.com/en/italys-growing-interest-arctic> (erişim tarihi: 02.10.2023).
- Mount, G. S. (2013). “Hans Island”. <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/hans-island> (erişim tarihi: 22.11.2022).
- NASA. (t.y.). “Arctic Sea Ice Extent”. <https://climate.nasa.gov/vital-signs/arctic-sea-ice/> (erişim tarihi: 18.06.2022).
- NASA. (t.y.). “Images of Change”. <https://climate.nasa.gov/images-of-change/?id=623#623-arctic-sea-ice-coverage-hits-record-low> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- NATO. (2022). “Joint Press Conference”.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_195129.htm (erişim tarihi: 12.06.2022).
- NATO Parlamenter Asamblesi. (2017). “‘What Happens in the Arctic, Does not Stay in the Arctic’ - Climate Change in the Arctic will have Global Consequences and cannot be Ignored”. <https://www.nato-pa.int/news/what-happens-arctic-does-not-stay-arctic-climate-change-arctic-will-have-global-consequences> (erişim tarihi: 11.11.2023).

- NeoProgrammics. (t.y.). "Obliquity of the Ecliptic, Nutation in Obliquity and Latitudes of the Arctic/Antarctic Circles". http://www.neoprogrammics.com/obliquity_of_the_ecliptic/ (erişim tarihi: 03.05.2022).
- Nişanyan Sözlük. (t.y.). "Arktik". <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/arktik> (erişim tarihi: 11.01.2022).
- Nordregio. (2019a). "Sea Routes and Ports in the Arctic". <https://nordregio.org/maps/sea-routes-and-ports-in-the-arctic/> (erişim tarihi: 23.06.2022).
- Nordregio. (2019b). "Resources in the Arctic 2019". <https://nordregio.org/maps/resources-in-the-arctic-2019/> (erişim tarihi: 23.06.2022).
- Norveç Kutup Enstitüsü. (t.y.). "Climate Change in the Arctic". <https://www.npolar.no/en/themes/climate-change-in-the-arctic/> (erişim tarihi: 12.06.2022).
- NY Times. (2021). "Melting Arctic is a Bonanza for the Ocean's Natural Born Killers". <https://www.nytimes.com/2021/12/02/science/killer-whales-arctic-ocean.html> (erişim tarihi: 18.06.2022).
- Offshore Technology. (2020). "The Cold Thaw: Inside Russia's \$300bn Arctic Oil and Gas Investment". <https://www.offshore-technology.com/analysis/the-cold-thaw-inside-russias-300bn-arctic-oil-and-gas-investment/> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Olsen, J. M. (2023). "Norway takes over presidency of Arctic Council from Russia". <https://thehill.com/homenews/ap/ap-business/norway-takes-over-presidency-of-arctic-council-from-russia/> (erişim tarihi: 11.11.2023).
- PAME. (t.y.). "About PAME". <https://www.pame.is/component/content/article?id=92&Itemid=1579> (erişim tarihi: 05.06.2022).
- Perseus Digital Library. (t.y.). "ἀρκτικός". <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0057%3Aentry%3D%2315193&redirect=true> (erişim tarihi: 11.01.2022).
- Perseus Digital Library. (t.y.). "ἄρκτος". <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0057%3Aentry%3D%2315199&redirect=true> (erişim tarihi: 11.01.2022).
- Pincus, R. (2021). "AFET Committee of the European Parliament: Hearing on the Arctic: A New Arena of Geostrategic Importance and Great Powers Rivalry". https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/232031/Pincus_Arcticshipping.pdf (erişim tarihi: 22.06.2022).

- Rehman, M. (2022). "Changing Contours of Arctic Politics and the Prospects for Cooperation between Russia and China". <https://www.thearcticinstitute.org/changing-contours-arctic-politics-prospects-cooperation-russia-china/> (erişim tarihi: 27.10.2022).
- Reuters. (2019). "U.S. Sinks Arctic Accord due to Climate Change Differences: Diplomats". <https://www.reuters.com/article/us-finland-arctic-council-idUSKCN1SD143> (erişim tarihi: 11.11.2023).
- Rigg, K. (2013). "Arctic at the Crossroads". https://www.huffpost.com/entry/arctic-at-the-crossroads_b_3034839 (erişim tarihi: 26.06.2022).
- Roston, E. (2018). "Arctic Opportunity". <https://www.bloomberg.com/quicktake/arctic-opportunity#xj4y7vzkg> (erişim tarihi: 19.06.2022).
- Saami Council. (t.y.). "About the Saami Council". <https://www.saamicouncil.net/en/the-saami-council> (erişim tarihi: 02.06.2022).
- Savka, O. (2005). "Development of Arctic Areas to Bring Trillions Dollars of Profit to Russia". <https://english.pravda.ru/russia/8102-arctic/> (erişim tarihi: 26.06.2022).
- Schellnhuber, H., & Klingensfeld, D. (2013). "At the Crossroads of Climate Change and Global Security". <https://www.un.org/en/chronicle/article/crossroads-climate-change-and-global-security> (erişim tarihi: 26.06.2022).
- SDWG. (t.y.). "About Us". <https://sdwg.org/about/> (erişim tarihi: 05.06.2022).
- Sevunts, L. (2015). "Arctic Route Path to Canada-Russia Reconciliation?". <https://www.adn.com/arctic/article/arctic-route-path-canada-russia-reconciliation/2015/12/31/> (erişim tarihi: 22.06.2022).
- Shi, M., & Lanteigne, M. (2020). "Greenland in the Middle: The Latest Front in a Great Power Rivalry". <https://polarconnection.org/greenland-in-the-middle/> (erişim tarihi: 31.10.2022).
- Sittlow, B. L. (2020). "What's at Stake With Rising Competition in the Arctic?". <https://www.cfr.org/in-brief/whats-stake-rising-competition-arctic> (erişim tarihi: 31.10.2022).
- Slav, I. (2017). "The Arctic Resource Race Is On And It Will Be Peaceful". <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/The-Arctic-Resource-Race-Is-On-And-It-Will-Be-Peaceful.html> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- Solsvik, T. (2022). "Norway Plans to Expand Arctic Oil and Gas Drilling in New Licensing Round". <https://www.reuters.com/business/energy/norway-plans-expand-arctic-oil-gas-drilling-new-licensing-round-2022-03-17/> (erişim tarihi: 25.06.2022).

- Spohr, K. (2018). "The Race to Conquer the Arctic – The World's Final Frontier".
<https://www.newstatesman.com/world/2018/03/race-conquer-arctic-world-s-final-frontier> (erişim tarihi: 31.10.2022).
- Spohr, K. (2023). "Russia and China are Opening a New Anti-Western Front in the Arctic".
<https://www.ft.com/content/c4ee46c5-a2e3-464e-ab63-d7f481e7502d> (erişim tarihi: 15.10.2022).
- Staalesen, A. (2017). "Establishment of Álgu Fund Marks New Beginning in Arctic Council, Indigenous Peoples Say". <https://www.rcinet.ca/eye-on-the-arctic/2017/05/15/establishment-of-algu-fund-marks-new-beginning-in-arctic-council-indigenous-peoples-say> erişim tarihi: 05.06.2022).
- Statistics Canada. (2012). "Canada Yearbook 2012".
<https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-402-x/2012000/chap/env/env01-eng.htm> (erişim tarihi: 22.06.2022).
- Stone, D., & Reiersen, L.-O. (2016). "The Role of the Working Groups in the Work of the Arctic Council". *Shared Voices (2016 Özel Sayısı)*. <https://old.uarctic.org/shared-voices/shared-voices-magazine-2016-special-issue/the-role-of-the-working-groups-in-the-work-of-the-arctic-council/> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Sualtı Gazetesi. (2011). "Tonaj Ölçümleri". <https://www.sualtigazetesi.com/tonaj-olcumleri/> (erişim tarihi: 20.06.2022).
- Sulyandziga, P. (2003). "RAIPON: National Representation, Advocacy, and Hope".
<https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/raipon-national-representation-advocacy-and-hope> (erişim tarihi: 02.06.2022).
- Suryanarayanan, K. (2022). "ThirdPole's View on the North Pole: India's Arctic Policy".
<https://polarconnection.org/third-pole-india-arctic-policy/> (erişim tarihi: 02.10.2023).
- The Arctic Book Review. (2001). "Interview with Ken McGoogan by Paul van Peenen".
https://w3.ric.edu/faculty/rpotter/mcgoogan_interv.html (erişim tarihi: 20.06.2022).
- The Arctic Institute. (t.y.). "Finland". <https://www.thearcticinstitute.org/countries/finland/> (erişim tarihi: 30.05.2022).
- The Arctic Institute. (t.y.). "France". <https://www.thearcticinstitute.org/country-backgrounders/france/> (erişim tarihi: 16.10.2023).
- The Arctic Institute. (t.y.). "Kingdom of Denmark".
<https://www.thearcticinstitute.org/countries/denmark/> (erişim tarihi: 30.05.2022).
- The Arctic Institute. (t.y.). "Sweden". <https://www.thearcticinstitute.org/countries/sweden/> (erişim tarihi: 30.05.2022).

- The Economist. (2021). "Who controls the Arctic?". <https://www.economist.com/the-economist-explains/2021/06/14/who-controls-the-arctic> (erişim tarihi: 10.06.2022).
- The New York Times. (2019). "U.S. Pressure Blocks Declaration on Climate Change at Arctic Talks". <https://www.nytimes.com/2019/05/07/climate/us-arctic-climate-change.html> (erişim tarihi: 11.11.2023).
- The State Council The PRC. (2017). "Full text of the Vision for Maritime Cooperation under the Belt and Road Initiative". http://english.www.gov.cn/archive/publications/2017/06/20/content_281475691873460.htm (erişim tarihi: 31.10.2022).
- The Times of India. (2021). "Indian Monsoon, Arctic Ice Melt Linked". <https://timesofindia.indiatimes.com/city/kochi/indian-monsoon-arctic-ice-melt-linked/articleshow/87918304.cms> (erişim tarihi: 10.11.2022).
- Thorsberg, C. (2021). "Rain Fell for the First Time on Greenland's Summit: Here's Why It Matters". <https://www.sierraclub.org/sierra/rain-fell-for-first-time-greenland-s-summit-here-s-why-it-matters> (erişim tarihi: 18.06.2022).
- Tømmerbakke, S. G. (2019). "Old Conflict Reignited: 30 Year-Old Compromise Divides USA and Canada". <https://www.highnorthnews.com/en/30-year-old-compromise-divides-usa-and-canada> (erişim tarihi: 21.06.2022).
- Tommerbakke, S., & Breum, M. (2019). "Did Not Manage to Agree: First Ever Arctic Council Ministerial Meeting Without Joint Declaration". <https://www.highnorthnews.com/en/first-ever-arctic-council-ministerial-meeting-without-joint-declaration> (erişim tarihi: 11.11.2023).
- Vella, H. (2022). "Arctic Exploration: Developing Green Energy Technology in an Extreme Region". <https://www.power-technology.com/analysis/russia-arctic-renewable-power-wind-green-hydrogen/> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Voloshchak, V. (2019). "A Closer Look at South Korea's Plan for Cooperation With Russia: Exploring the Viability of Moon Jae-in's Nine Bridges Plan". <https://thediplomat.com/2019/01/a-closer-look-at-south-koreas-plan-for-cooperation-with-russia/> (erişim tarihi: 25.11.2023).
- Voosen, P. (2021). "The Arctic is Warming Four Times Faster than the Rest of the World". <https://doi.org/10.1126/science.acz9830> (erişim tarihi: 20.11.2023).
- Weitz, R. (2019). "US Policy Towards the Arctic: Adapting to a Changing Environment". <https://icds.ee/en/us-policy-towards-the-arctic-adapting-to-a-changing-environment/> (erişim tarihi: 01.11.2022).

- Widakuswara, P. (2023). "Russia Shipping More Oil to Chinese Ports via Arctic Route".
<https://www.voanews.com/a/russia-shipping-more-oil-to-chinese-ports-via-arctic-route-/7296018.html> (erişim tarihi: 15.11.2023).
- Williams, N. (2022). "As World Scrambles for Oil, Canadian Producers Reluctant to Spend on Growth". <https://www.reuters.com/business/energy/world-scrambles-oil-canadian-producers-reluctant-spend-growth-2022-03-03/> (erişim tarihi: 25.06.2022).
- Woodham, S. (2009). "The 'Canadian' Northwest Passage". <https://www.adn.com/the-concerned/article/canadian-northwest-passage/2009/12/11/> (erişim tarihi: 21.06.2022).
- World Bank. (t.y.). "Population, total – Iceland".
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=IS> (erişim tarihi: 30.05.2022).
- WWF Türkiye. (t.y.). "İklim Değişikliği".
https://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/iklim_degisikligi_ve_enerji/iklim_degisikligi/ (erişim tarihi: 21.06.2022).
- Yefimenko, A. (2021). "How Arctic Indigenous Peoples Negotiated a Seat at the Table".
<https://www.arctic-council.org/news/a-seat-at-the-table-how-arctic-indigenous-peoples-negotiated-their-permanent-participant-status/> (erişim tarihi: 01.06.2022).
- Yetiş, H. (2023). "Net Sıfır Hedefi Nedir? Net Sıfır Hedefine Ulaşmak Mümkmn mü?".
<https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/net-sifir-hedefi-nedir-net-sifir-hedefine-ulasmak-mumkun-mu> (erişim tarihi: 25.10.2023).
- Youyi, H. (2011). "Context, not History, Matters for Deng's Famous Phrase".
<https://www.globaltimes.cn/content/661734.shtml> (erişim tarihi: 05.10.2023).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı	Hasan Fatih SEVAL
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Aydın Adnan Menderes Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Tezli Yüksek Lisans Diploması	Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Amerika Birleşik Devletleri Dış Politikasında Başkanların Etkisi: Obama'nın Asya-Pasifik Politikası
Doktora Diploması	Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD
Doktora Tez Başlığı	Arktik Aktörlerin Bölge Stratejilerinin Güvenlik Sektörleri Bağlamında Analizi: Bütüncül Bir Yaklaşım
Yabancı Dil	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
Seval, H. F. (2023). “Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Din Faktörü”. Ö. F. Aslan (ed.), <i>Sosyal Sorunlar: Teoriler, Politikalar, Uygulamalar</i>. Efe Akademi, İstanbul, 111-130. Özdaşlı, E., ve Seval, H. F. (2022). “Türk-Rus İlişkilerine Psikopolitik Bir Bakış”. O. Ağır ve A. Nogayeva (Eds.), <i>Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası</i>. Orion, 265-311. Seval, H. F. (2022). “Finlandiya ve İsveç'in Olası NATO Üyeliklerinin Arktik Bölge Siyasetine Olası Etkileri”. <i>VI. Mülkiye Uluslararası İlişkiler Kongresi</i>. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF, 94-96. Seval, H. F., (2019). “Arktik Bölge’de Uluslararası Siyasi Düzen: Teorik Bir Yaklaşım”. <i>Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi</i>, 19(Özel Sayı), 1-24.	

- Seval, H. F., (2019). “Kimlik-Dış Politika İlişkisi: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası”. *III. Mülkiye Uluslararası İlişkiler Kongresi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF, 148-150.
- Kala, E., Kandemir, H., Özdaşlı, K. ve Seval, H. F. (2019). “The Effects of Leadership Style on Organizational Justice Perception: A Research on the Employees of Pristina International Airport”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(2), 389–400.
- Seval, H. F., (2017). “Soğuk Savaş’tan Günümüze İnsani Müdahale: Neo-realist Perspektif”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 469-481.
- Özdaşlı, E. ve Seval, H. F. (2017). “Rusya Müslümanlarının Bolşevik Devrimi’ndeki Yeri ve Mirsaid Sultan Galiyev”. *I. Mülkiye Uluslararası İlişkiler Kongresi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBF, 103-106.
- Seval, H. F., (2017). J’apon Kalkınmasının Temel Taşı: Meiji Restorasyonu ve Iwakura Heyeti”. *İş ve Hayat Dergisi*, 4(2), 101-118.
- Seval, H. F. (2016). “Yoksulluk Politikaları: Türkiye ve Dünyadan Örnekler”. B. Şen ve M. Ö. Taşkesen (Eds.), *Yoksulluk ve Sosyal Hizmet*. Karaağaç: 217-241.
- Seval, H. F., & Kodaman, T. (2015). “Sporun Uluslararası Politikadaki Etkisi”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(4), 52-64.

İŞ DENEYİMİ

2014 - ...

Araştırma Görevlisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi